

3950

~~V~~

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

I REDOVAN SAZIV
ZA 1935/36 GODINU

KNJIGA II

OD IV DO XV REDOVNOG SASTANKA

OD 22 JANUARA DO 25 FEBRUARA 1936 GODINE

33350

BEOGRAD
ŠTAMPA DRŽAVNE ŠTAMPARIJE KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
1936

Pretsedništvo Narodne skupštine

Pretsednik

STEVAN ĆIRIĆ

Potpredsednici:

FRANJO MARKIĆ

Dr. JOSIP REŽEK

RADISAV VUČETIĆ

Sekretari:

ANTE LJ. KOVAČ

VOJISLAV NENADIĆ

MUSTAFA A. MULALIĆ

ALEKSANDAR M. LAZAREVIĆ

Dr. DRAGAN DAMIĆ

Narodni poslanici

Avramović Luka, Aleksić Kosta, Antić Borivoje D., Antonijević Dušan, Arandelović Jovan, Arčina Miljkan, Arnautović Damjan, Aćimović Velimir Z., Aćimović Jordan dr., Auer Ljudevit dr.;

Banić Milan, Baričević Janko dr., Badžak Milan Lj., Benko Josip, Belinić Vinko, Bećirović-Voca Serif, Beširović Dimitrije R., Blažić Milan, Bogavac Petar P., Božinović Ljubomir, Božić Jakša, Božić Milan A., Borisavljević Strahinja, Bošković Mihailo, Branković Đorđe dr., Brenčić Mihael, Brujić Jovan S., Bubić Stevan dr., Budimir Simo Đ., Butorka Aleksandar dr.;

Cvetković Dragiša, Cvetić Josip, Crljić Lazar, Čujan Ćiro;

Ćirić Stevan, Ćumavić Husejin;

Čapljić Ragib, Čvrkić Vojko R., Čejović Đuro, Čolaković Krsta;

Davinić Brana, Damić Dragan dr., Danilović Živko J., Dačić Aleksandar M., Dimitrijević Živojin, Dimitrijević Kosta, Dimitrijević Ljutica dr., Dimitrijević Mita, Dimitrijević Stojadin, Dimić Radoslav M., Dinić Tanasije Đ., Doberšek Karel, Dobrović Milan, Dobrosavljević Branko D., Došen Vojislav dr., Došen Mirko dr., Durgutović Mustafa I.;

Đorđević Vojislav V., Đikić Alojzije, Đurić Borivoje M., Đurović Danilo, Đurović Mihailo;

Ercegovac Bogdan;

Fizir Viktor, Fuks Riko dr.;

Gavrilović Nikola, Gavrilović Oto, Gajić Pavle, Gajić Radomir, Gajšek Karlo, Galogaža Petar, Gaćinović Vojislav J., Georgijević Joca M., Glavinić Milan dr., Glišić Milenko, Golubović Milan, Gornjak Vinko, Grba Milovan dr., Grčić Risto V.;

Hasanbegović Avdo dr., Hafizadić Sulejman dr., Hadži Ristić Spira, Horvat Franjo, Hočevar Stanko;

Ivanišević Petar, Ivanović Dragoljub, Ivančević Dušan, Iveković Bogdan dr., Ibrahimpašić Abdula, Ilić Veljko dr., Isaković Milivoje Đ.;

Janžeković Ivan, Janković Desimir, Janković Dragutin dr., Janković Stevan, Jančić Ivan dr., Janjić Vojislav dr., Jevremović Dragoljub dr., Jevtić Bogoljub D., Jevtić Đorđe, Jevtić Životije, Jeličić Cvetko, Jovanović Vasilije dr., Jovanović Đorđe dr., Jovanović Jovan, Jovanović Ljubomir, Jovanović Nikola, Jovičić Radoje, Jojić Velimir, Joksimović Zarija, Joksimović Ugrin, Juriša Ivan dr.;

Kabalin Nikola, Kajić Mijo A., Kazimirović Vladimir P., Kadić Alija, Kalamatijević Mihailo R., Kalember Branko dr., Kaluderčić Branko dr., Kapetanović Ismet beg Gavran, Kačanski Stevan, Kašanin Joco, Kašper Mihailo dr., Kersnih Anton, Klar Franc dr., Knežević Bogoljub, Kovač Ante Lj., Kožul Marko dr., Kojić Dragutin dr., Koman Albin, Komnenović Mirko, Koce Jure dr., Kosić Mirko dr., Kosović Retar R., Kostrenčić Luka, Kraljević Dragan dr., Kraft Stevan dr., Krstić Mihailo V., Krstić Stojan St., Krstić Simo, Kuzeljević Sreten, Kulenović Džaferbeg dr., Kulišić Šime dr., Kumanudi Kosta dr., Kunjašić Joakim, Kurilić Milan J., Kurtović Vojko, Kurtović Šukrija, Kursulić Velimir Lj.;

Lazarević Aleksandar M., Lazarević Milan, Lazarević Milovan, Lazarević Nikon, Lazarević Todor dr., Lazić Vojislav, Lenarčić Stanko, Lovrenčić Ivan dr., Lukarević Mihailo T., Lukačić Avguštin;

Lješević Mihailo K.;

Makar Dako, Marjanac Simo, Markić Franjo, Marković Đorđe dr., Marković Milenko dr., Marčić Miloje T., Mastrović Ante F., Matica Pavao, Mahnik Artur, Mijić Milan Đ., Mijović Aleksandar dr.,

Mijušković Luka, Mikašinović Đuro D., Mikić Sava J., Milanović Života, Miletić Vjekoslav dr., Miljanović Velimir, Milinčić Bogdan J., Milovanović Dragomir M., Milošević Dušan R., Milošević Dušan S., Milošević Radivoje, Milutinović Milinko R., Miljuš Branko dr., Mirković Dimitrije S., Mihailović Todor, Mihailović Ilija P., Miškulin Mile dr., Mohorić Ivan, Mravlje Milan, Mulalić Mustafa A., Muradbašić Osman,

Nanović Radivoje, Nedeljković Uroš, Nenadić Vojislav, Nenadović Jovan B., Nikitović Časlav dr., Nikolić Branko dr., Nikolić Živko J., Nikolić Milovan D., Nikolić Slavko, Nićiforović Spasa, Novačan Anton dr., Novaković Niko dr., Novaković Stjepan;

Pantić Ljubomir, Patrnogić Hadži Ljuba, Paunović Branko, Paštrović Manfren, Pevec Rudolf, Pejin Gojko Z., Pejkić Čedomir A., Pelivanović Malić, Perić Milivoje Đ., Perović Dušan, Perović Milan R., Petković Milan, Petković Rastko, Petrović Bogdan, Pinterović Milovan dr., Plesković Rudolf, Povrenović Matija K., Pozderac Nurija, Popović Aćim S., Popović Velimir M., Popović Dušan, Popović Živojin dr., Popović Živko, Popović Kosta dr., Popović Mihailo dr., Popović Novica M., Popović Svetislav dr., Predovan Krsto, Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Preljubović Muhamed, Protić Jeremija P.,

Radojičić Danilo V., Rajaković Miloje M., Ramadanović Ramadan F., Ratković Branko T., Rafajlović Živojin, Rafajlović Milivoje, Rašković Miloš dr., Rašović Miloš M., Režek Josip dr., Ridanović Muhamed dr., Rogić Josip dr., Ružičić Marko V.;

Savić Obren, Santo Gavro dr., Sarić Ibrahim, Sekulić Milan dr., Simić Stevan, Sladojević Čedomir P., Sokić Miloje, Sokić Momčilo, Sokolović Nikola, Spasović Vukašin, Stajić Uroš dr., Stanković Aleksandar, Stanković Svetozar, Stanković Svetolik S., Stepanov Milivoj, Stefanović Ignjat B., Stijić Milan dr., Stojadinović Dragiša, Stojadinović Dragomir, Stojadinović Mihailo, Stojisavljević Petar, Stošović Dobrivoje, Stošić Stamenko, Subotić Dušan;

Šakić Ivan, Šemrov Fran dr., Šijak Nikola dr., Širola Brnas Anton, Šoški Luka dr., Šušić Živko;

Tasić Svetozar S., Tešić Maksim, Tišma Vladimir, Todorović Branislav A., Todorović Todor S., Tomašević Žarko, Tomić Branko, Tomić Jevrem, Tonić Todor R., Trbić Vasilije, Trpković Stavra T., Turk Rajko;

Urošević Mirko II.;

Vasić Tihomir, Veble Andrej dr., Veličković Miladin B., Veselinović Milorad dr., Videc Anton, Vrbić Velimir, Vujasinović Vuk dr., Vujić Dimitrije, Vukanović Srpkko dr., Vukićević Milan, Vučetić Radisav;

Zagorac Jovo, Zejnel-beg Ibrahim Stracimir, Zaharić Čedomir I., Zeljković Boško N., Zečević Sekula, Zuber Nikola, Zupančić Fran;

Živadinović Borisav P., Živković Todor M., Živković Radosav T.

Mijušković Luka, Mikašinović Đuro D., Mikić Sava J., Milanović Života, Miletić Vjekoslav dr., Miljanović Velimir, Milinčić Bogdan J., Milovanović Dragomir M., Milošević Dušan R., Milošević Dušan S., Milošević Radivoje, Milutinović Milinko R., Miljuš Branko dr., Mirković Dimitrije S., Mihailović Todor, Mihailović Ilija P., Miškulin Mile dr., Mohorić Ivan, Mravlje Milan, Mulalić Mustafa A., Muradbašić Osman;

Nanović Radivoje, Nedeljковиć Uroš, Nenadić Vojislav, Nenadović Jovan B., Nikitović Časlav dr., Nikolić Branko dr., Nikolić Živko J., Nikolić Milovan D., Nikolić Slavko, Nićiforović Spasa, Novačan Anton dr., Novaković Niko dr., Novaković Stjepan;

Pantić Ljubomir, Patrnogić Hadži Ljuba, Paunović Branko, Paštrović Manfren, Pevec Rudolf, Pejin Gojko Z., Pejkić Čedomir A., Pelivanović Malić, Perić Milivoje D., Perović Dušan, Perović Milan R., Petković Milan, Petković Rastko, Petrović Bogdan, Pinterović Milovan dr., Plesković Rudolf, Povrenović Matija K., Pozderac Nurija, Popović Aćim S., Popović Velimir M., Popović Dušan, Popović Živojin dr., Popović Živko, Popović Kosta dr., Popović Mihailo dr., Popović Novica M., Popović Svetislav dr., Predovan Krsto, Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Preljubović Muhamed, Protić Jeremija P.,

Radojčić Danilo V., Rajaković Miloje M., Ramadanović Ramadan F., Ratković Branko T., Rafajlović Živojin, Rafajlović Milivoje, Rašković Miloš dr., Rašović Miloš M., Režek Josip dr., Ridanović Muhamed dr., Rogić Josip dr., Ružić Marko V.;

Savić Obren, Santo Gavro dr., Sarić Ibrahim, Sekulić Milan dr., Simić Stevan, Sladojević Čedomir P., Sokić Miloje, Sokić Momčilo, Sokolović Nikola, Spasović Vukašin, Stajić Uroš dr., Stanković Aleksandar, Stanković Svetozar, Stanković Svetolik S., Stepanov Milivoj, Stefanović Ignjat B., Stijić Milan dr., Stojadinović Dragiša, Stojadinović Dragomir, Stojadinović Mihailo, Stojisavljević Petar, Stošović Dobrivoje, Stošić Stamenko, Subotić Dušan;

Šakić Ivan, Šemrov Fran dr., Šijak Nikola dr., Širola Brnas Anton, Šoški Luka dr., Šušić Živko;

Tasić Svetozar S., Tešić Maksim, Tišma Vladimir, Todorović Branislav A., Todorović Todor S., Tomašević Žarko, Tomić Branko, Tomić Jevrem, Tonić Todor R., Trbić Vasilije, Trpković Stavra T., Turk Rajko;

Urošević Mirko II.;

Vasić Tihomir, Vebić Andrej dr., Veličković Miladin B., Veselinović Milorad dr., Videc Anton, Vrbić Velimir, Vujasinović Vuk dr., Vujić Dimitrije, Vukanović Srpk dr., Vukićević Milan, Vučetić Radosav;

Zagorac Jovo, Zejnel-beg Ibrahim Stracimir, Zaharić Čedomir I., Zeljković Boško N., Zečević Sekula, Zuber Nikola, Zupančić Fran;

Živadinović Borisav P., Živković Todor M., Živković Radosav T.

Ministarski savet

(Od 22 decembra 1935 godine)

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova **dr. Milan M. Stojadinović;**

Ministar unutrašnjih poslova **dr. Anton Korošec;**

Ministar vojske i mornarice, počasni adutant Nj. V. Kralja, armijski general **Petar R. Živković;**

Ministar saobraćaja **dr. Mehmed Spaho;**

Ministar bez portfelja **dr. Šefkija Behmen;**

Ministar poljoprivrede **Svetozar Stanković;**

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda **Dragiša Cvetković;**

Ministar trgovine i industrije **dr. Milan Vrbanić;**

Ministar građevina **dr. Marko Kožul;**

Ministar šuma i rudnika **Đura Janković;**

Ministar prosvete **Dobrivoje Stošović;**

Ministar finansija **Dušan Letica;**

Ministar pravde **dr. Mile Miškulin;**

Ministar pošta, telegrafa i telefona **dr. Branko Kaldučić;**

Ministar bez portfelja **dr. Miho Krek.**

SADRŽAJ:

Strana	Strana
I REDOVAN SAZIV ZA 1935/36 GODINU	
IV REDOVNI SASTANAK — 22 JANU- ARA 1936 GODINE	
Komemorativna sednica Narodne skupštine u spomen Blaženopočivšeg Kralja Velike Britanije Đorđa V.	
<i>Govornici:</i> Komemorativni govor Pretsed- nika Narodne skupštine Stevana Čirića	1—2
V REDOVNI SASTANAK — 23 JANU- ARA 1936 GODINE	
Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika III i IV redovnog sastanka;	
2 — Saopštenje o izmeni telegrama Pretsednika Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije i Pretsednika Donjeg Doma Velike Britanije povodom smrti Kralja Velike Britanije Đorđa V	5
3 — Saopštenje o smrti narodnog poslanika Petra Vlatkovića;	
4 — Saopštenje Ukaza Kraljevskih Namesnika o rekonstrukciji Kraljevske vlade	5
5 — Saopštenje Ukaza Kraljevskih Namesnika o određivanju Vladinih pove- renika i to: dr. Milana Škerlja, profesora Univerziteta u Ljubljani, za predlog Tr- govačkog zakona; Milana Novakovića, pomoćnika Ministra poljoprivrede i Vla- dimira Vujnovića, načelnika Odeljenja za agrarnu politiku Ministarstva poljopri- vrede, za predlog zakona o privrednim zadrugama; Aleksandra J. Kuzmanovića, generalnog inspektora Ministarstva unu- trašnjih poslova, za zakonske predloge Ministra unutrašnjih poslova	6
6 — Saopštenje zakonskih predloga: Predlog budžeta državnih rashoda i pri- hoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu; predloga zakona o odobrenju računa državnih ra- shoda i prihoda za budžetske g. 1930/31, 1931/32 i 1932/33; Predloga zakona o	
konvertiranju zemljoradničkih dugova Joakima Kunjašića i drugova, narodnih poslanika, i odbijanje hitnosti	6—11
7 — Saopštenje predloga rezolucije dr. Ivana Lovrenčića i drugova narodnih poslanika, o izmenama i dopunama Za- kona o poslovnom redu u Narodnoj skup- štini i odbijanje prvenstva	11
8 — Saopštenje izveštaja Glavne kon- trole o stavljanju viza sa rezervom na re- šenja Ministarskog saveta: M.S.br. 1816 od 12 septembra 1935 godine o razre- šenju ugovornih odnosa između koncerna T. T. Braće Marić i Privilegovanog izvoz- nog društva a. d. uz određene uslove; o izdavanju Privilegovanom izvoznom dru- štvu blagajničkih zapisa u ukupnom iz- nosu od din. 3,913.946.95 sa rokovima do- spelosti do 31 decembra 1935 godine i da garancija države za kredit Privilegova- nom izvoznom društvu kod Narodne banke za albanske poslove ostane na snazi do 31 decembra 1935 godine; M.S.br. 7270/VII-35, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od dinara 2,800.000.— Ministarstvu saobraćaja — poštansko-tele- grafaska služba — za nabavku visoko frekventnog uređaja, potrebnih amplifi- katora i ostalog materijala za ustanovlje- nje dveju novih telefonskih linija do gr- nice kod Maribora; M.S.Pov.br. 222/VII od 30 septembra 1935 godine, kojim je odobreno vršenje izdataka od dinara 288.000 Ministarstvu prosvete za isplatu specijalnih dodataka učitelja-ica odasla- nih u škole naših sunarodnika u Kralje- vini Rumuniji; M.S.Br. 8220/VII od 17 septembra 1935 godine, kojim je odo- breno Ministarstvu vojske i mornarice vršenje izdataka do sume od dinara 500.000 za pokriće troškova oko izvo- đenja programa Društva za vazdušni sa- obraćaj „Aero-put“ a. d.; M.S.Br. 7309/VII od 26 avgusta 1935 godine, kojim je odo- breno vršenje izdataka do sume od dinara 7,215.000 Ministarstvu unutrašnjih po- slova za nabavku potrebnih automobila i materijala za Komandu žandarmerije i isplatu prinadležnosti policijskim straža- rima kod Uprave policije; M.S.br. 10680-	

VII od 28 novembra 1935 godine, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu finansija do sume 855.545.15 t.j. 50% od ukupne sume parničnih troškova, koji iznose Din. 1.711.090.30 po sporu države i Narodne banke sa firmom A. Gerzon iz Beča; M.S.Br.Pov. 264/VII kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od Din. 3.000.000 za opravku porušenih i dovršenje neizgrađenih delova banovinskog puta prvoga reda Udovo—Valandovo—Strumica—Berovo; M.S.Br. 1022/VII od 8 novembra 1935 godine, kojim je odobreno Ministarstvu poljoprivrede vršenje izdataka do sume od Din. 2.000.000 za nabavku semena za krajeve nastradale od suše; M.S.Br. 9297/VII od 16 oktobra 1935 godine, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od Din. 3.000.000 za izvršenje hitnog odlaganja odbranbenog nasipa Dunavske—Tamiške vodne zadruge u Pančevačkom ritu na oštećenim i ugroženim potezima istog nasipa; M.S.Br. 10168/VII od 30 oktobra 1935 godine kojim je odobreno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja vršenje izdataka i to: 1) do sume od Din. 20.000.000 za nabavku hrane za ishranu pasivnih krajeva; 2) do sume od Din. 3.000.000 za troškove prevoza ove hrane državnim železnicama; i 3) do sume od Din. 1.000.000 za troškove prenošenja nabavljene hrane od poslednjih železničkih stanica do mesta opredeljenja; M.S.Br. 9933/VII, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu trgovine i industrije do sume od Dinara 3.913.946.93 za naknadu gubitaka Privilegovanom izvoznom društvu i koncernu Braće Marića, koje su pretrpeli po albanskim trgovinskim poslovima

9 — Saopštenje o podnošenju Narodnoj skupštini na saglasnost Uredaba Ministarskog saveta: Uredbe o povlasticama fabrici aluminijuma A. D. Beograd; Uredbe o olakšicama naplate prinosa Fondu za pošumljavanje od posjednika nedržavnih šuma; Uredbe o maloprodaji i drvarenju iz državnih šuma; Uredbe o kartelima od 3 avgusta 1934 godine; Uredbe o organizaciji Ministarstva šuma i rudnika

10 — Saopštenje rešenja Ministarskog saveta: Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 801 od 22 oktobra 1935 godine o zabrani izvoza, posrednog i neposrednog prevoza oružja, municije i ratnog materijala za Italiju i njene kolonije; Rešenja Ministarskog saveta Br.M.S. 871 od 8 novembra 1935 godine o povišenju maksimalne i minimalne stope carine na seme šećerne repe; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 886 od 15 novembra 1935 godine o zabrani uvoza robe iz Italije kao i izvoza u Italiju iz naše Kraljevine; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 909 od 28 novembra 1935 godine o povećanju autonomnih

stopa carinske tarife na gvozdene cevi i delove za spajanje cevi; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 948 od 6 decembra 1935 godine o zabrani izvoza stočne hrane

11 — Saopštenje izveštaja o konstituisanju Odbora: Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni tač. 2 § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini; Odbora za proučavanje zakonskog predloga o istupima; Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona; Odbora za proučavanje zakonskog predloga o privrednim zadrugama i Odbora za proučavanje međunarodnih ugovora i sporazuma

12 — Saopštenje odborskih izveštaja: Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima: o predlogu zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, gradanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankari, 3 jula 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske; o predlogu zakona o dopunskom sporazumu uz konvenciju zaključenu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo; o predlogu zakona o razmeni nota obavljenoj na dan 4 jula 1935 godine, između Ministra inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Ministra inostranih poslova Republike Čehoslovačke, kojom su se, na temenju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predviđenih čl. 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenoj između ovih država u Pragu, 14 novembra 1928 godine kao i uz čl. 1 tač. 4, čl. 1 i 2 uz čl. 4 zaključenog Protokola istog ugovora; o predlogu zakona o konvenciji o primeni međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije; o predlogu zakona o jugoslovensko-turkom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 17 decembra 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske; Odbor za proučavanje predloga rezolucije o izmeni al. II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini;

13 — Saopštenje ostavki narodnih poslanika na položaje pretsednika opština i to: Ivana Janžekovića, Cvetka Jeličića, Stanka Hočevara, Antona Kersnika i Krste Čolakovića;

14 — Saopštenje zahteva Ministra pravde za izdavanje sudu narodnih poslanika

15 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Dorda Jevtića na Pretsednika Ministarskog sa-

veća o nepravednoj podeli pomoći za pasivne krajeve, kojom su zastavljeni južni delovi Dunavske banovine — Šumadija i usvajanje prvenstva; Dragiša Stojadinovića i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta o sklapanju ugovora sa „Radiom a. d.“ o podizanju emisionih radio stanica i usvajanje prvenstva; Dragiša Stojadinovića na Pretsednika Ministarskog saveta o odlikovanju Kraljevske vlade najvišim državnim ordenima sa lentom i usvajanje prvenstva; Dragiša Stojadinovića na Pretsednika Ministarskog saveta o zavodenju nezakonite naplate priloga za „Zimsku pomoć“ i usvajanje prvenstva; Borivoja Đurića na Pretsednika Ministarskog saveta o nedovoljnoj pomoći poplavljenima u Južnoj Srbiji i usvajanje prvenstva; Vojislava Lazića na Pretsednika Ministarskog saveta o regulisanju zemljoradničkih dugova i odbijanje prvenstva; Živka Danilovića i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini i usvajanje prvenstva; Borivoja Đurića i drugova na Ministre inostranih poslova i pravde o odluci Kasacionog suda u Novom Sadu, da članovi toga Suda mogu biti samo oni koji znaju mađarski jezik i usvajanje prvenstva; Milana A. Božića na Ministra pravde o nezakonitom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja a. d.“ i usvajanje prvenstva; Vasilija Trbića i drugova na Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i usvajanje prvenstva; Đorđa Jevtića na Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima i usvajanje prvenstva; Živote Milanovića na Ministra šuma i rudnika o nepravilnoj podeli šuma u srezu Podravska Slatina, banovina Savska i usvajanje prvenstva; Milana A. Božića na Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Opštine bjelobrdske, Sreza višegradskog, na šumu „Dumnicu“ i usvajanje prvenstva; Milana A. Božića na Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje a. d.“ i glavnom vinovniku Fricu Regensštrajfu i usvajanje prvenstva; Mustafe A. Mulalića na Pretsednika Ministarskog saveta o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljaju komesarijati, i usvajanje prvenstva; Mustafe A. Mulalića na Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljaju komesarijati i usvajanje prvenstva; Luke Avramovića i drugova na Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravica—Mlinište—Glamoč—Korična; dr. Avde Hasanbegovića i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta, Ministra finansija, poljoprivrede i šuma i rudnika o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni; dr. Avde Hasanbegovića i dru-

gova na Pretsednika Ministarskog saveta o proganjanju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini; Todora Tonića na Ministra finansija o podizanju monopolnog magacina u Leskovcu; Todora Tonića na Ministra unutrašnjih poslova o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu; Osmana Muradbašića na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreškog načelnika u Maglaju; Albina Komana i drugova na Ministra prosvete o postupku banskog školskog nadzornika Ivana Štruklja iz Ljubljane i Franca Erjavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete; Albina Komana i drugova na Ministra poljoprivrede o odlaganju plaćanja dospelih anuiteta zemljoradničkih dugova; Vasilija Trbića i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, zborovima i dogovorima i o izboru narodnih poslanika; Vasilija Trbića i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta po preduzimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji; Ivana Prekoršeka na Ministra trgovine i industrije o osiguranju kontingenta za izvoz hmelja i za olakšanje deviznih i klirinških propisa pri izvozu; Milana Mravljea na Ministra saobraćaja o priznanju godina službe za napredovanje i penziju svim skupnim vodama, predradnicima i magacionerima itd., koji su postavljeni kao dnevničari, a koje im je pravo oduzeto Zakonom o činovnicima od 1931 godine; dr. Đorđa Markovića na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitostima i izazivačkom radu Krešimira Hajdića, pretsednika opštine u Hrvatskoj Kostajnici

14—16

16 — Saopštenje izveštaja Ministra finansija, unutrašnjih poslova, građevina, socijalne politike i narodnog zdravlja, pošta, telegrafa i telefona i poljoprivrede; da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika kad budu stavljene na dnevni red i kada prikupe potrebne podatke;

17 — Saopštenje izveštaja Opštinske uprave u Kastvu o bolesti narodnog poslanika Antona Širole-Brnasa;

18 — Saopštenje izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona;

19 — Saopštenje molbi i žalbi;

20 — Saopštenje raznih akata

16—18

21 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika: Vojislava Lazića, Dragiša Stojadinovića i drugova; dr. Luke Šoški i drugova (dva); Bogoljuba Jevtića i drugova u ime tri kluba.

Govornici: Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (12 puta), Joakim Kunjašić (2 puta), Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (13 pu-

ta), Dimitrije Vujić, dr. Ivan Lovrenčić, Dragiša Stojadinović (4 puta), Ministar pravde dr. Mile Miškulin (3 puta), Ministar finansija Dušan Letica (2 puta), Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho, Ministar šuma i rudnika Đura Janković (3 puta), Vojislav Lazić, dr. Vojislav Došen, dr. Luka Šoški (3 puta), dr. Janko Baričević, Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić (2 puta) . . .

Prilozi na kraju V sastanka

1 — Sprovedni akt Ministra finansija i Ukaz Kraljevskih Namesnika o ovlašćenju Ministra finansija, da može podneti Narodnoj skupštini na rešenje i odobrenje; Predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 g. . .

2 — Sprovedni akt Ministra finansija i Ukaz Kraljevskih Namesnika o ovlašćenju Ministra finansija, da može obnoviti pred Narodnom skupštinom predlog zakona o odobrenju državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1930/31 i 1931/32 godinu . . .

3 — Sprovedno pismo i Ukaz Kraljevskih Namesnika o ovlašćenju Ministra finansija, da može podneti Narodnoj skupštini predlog zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetsku 1932/33 godinu . . .

4 — Sprovedno pismo i predlog zakona Joakima Kunjašića, narodnog poslanika i drugova o konvertiranju poljoprivrednih dugova . . .

5 — Izveštaji Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o Konvencijama, koje su mu od strane Narodne skupštine upućene na pretres (šest Konvencija) . . .

6 — Interpelacije narodnih poslanika: Đorđa Jevtića (dve), Dragiše Stojadinovića (tri), Borivoja M. Đurića i drugova (dve), Vojislava Lazića, Živka Danilovića i drugova, Milana Božića (tri), Vasilija Trbića i drugova (tri), Živote Milanovića, Mustafe Mulalića, Luke Avramovića i drugova, dr. Ayde Hasanbegovića i drugova (dve), Todora Tonića (dve), Osmana Muradbašića, Albina Komana i drugova (dve), Ivana Prekoršeka, Milana Mravlja i dr. Đorđa Markovića . . .

7 — Izveštaj odbora za proučavanje predloga Trgovačkog zakona i odvojeno mišljenje manjine Odbora za pretres predloga Trgovačkog zakona . . .

VI REDOVNI SASTANAK — 24 JANUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika V redovnog sastanka;

2 — Saopštenje predloga rezolucije Ilije P. Mihajlovića i drugova, narodnih poslanika, kojom traže da Kraljevska Vlada donese u roku od 20 dana Zakon o razduženju zemljoradnika, radnika, zanatlija i malih privrednika.

Strana

18—26

26—27

28—29

30—31

32—40

40—41

42—67

67—78

Strana

79—84

84

85—90

90

Govornici: Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (10 puta), sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić (3 puta), dr. Milovan Pišterović, Vojislav Lazić, Dragiša Stojadinović, Nikola Preka (2 puta), Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić (2 puta), Vojislav Dordević, Ministar finansija Dušan Letica . . .

Prilozi na kraju VI sastanka:

1 — Predlog rezolucije Ilije Mihajlovića i drugova o razduženju zemljoradnika, radnika, zanatlija i manjih privrednika . . .

VII REDOVNI SASTANAK — 25 JANUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika VI redovnog sastanka;

2 — Saopštenje i usvajanje izveštaja Verifikacionog odbora o dolasku za narodnog poslanika Ćire Cujana na mesto poč. Petra Vlatkovića;

3 — Saopštenje o podnošenju na saglasnost Uredaba Ministarskog saveta: Uredbe o zaštiti zemljoradnika od 30 septembra 1935 god. i Uredbe o izmeni i dopuni Uredbe o zaštiti zemljoradnika od 15 novembra 1935 god.;

4 — Saopštenje o ostavci narodnog poslanika Ramadana Ramadanovića na položaj pretседnika Opštine duljske;

5 — Saopštenje o traženju bolovanja narodnih poslanika;

6 — Saopštenje molbi i žalbi.

Govornici: Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić (10 puta), dr. Vojislav Došen, Vojislav Lazić, Nikola Kabin (2 puta), Borivoje Đurić, Sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić, dr. Dragutin Janković . . .

Prilozi na kraju VII sastanka

1 — Akt Pretsedništva Ministarskog saveta kojim dostavlja Narodnoj skupštini u overenom prepisu Uredbu o zaštiti zemljoradnika, koja je odštampana u „Službenim novinama“ br. 233—VI i br. 271—XVII . . .

VIII REDOVNI SASTANAK — 3 FEBRUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika VII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje izveštaja Finansijskog odbora o ponovnom konstituisanju;

3 — Saopštenje da Ministar finansija podnosi Skupštini na rešenje predlog zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetsku 1933/34 g.;

4 — Saopštenje o podnošenju zakonskog predloga dr. Vojislava Došena i drugova, narodnih poslanika, o predlogu zakona o ustanovljenju čistog katastarskog prihoda i odbijanje hitnosti;

5 — Saopštenje predloga rezolucije Radisava Vučetića i drugova, narodnih poslanika, kojom traže da Kraljevska vlada nade sretstava, pa bilo i putem za-

kona koji bi se podneo Skupštini u roku od 15 dana, da se narodu podeli dovoljna količina ljudske i stočne hrane i usvajanje hitnosti;

Govornici: Vojislav Lazić (2 puta), Sekretar Narodne skupštine Vojislav Nenadić, dr. Vojislav Došen (2 puta), Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Marčić (3 puta), dr. Vojislav Janjić, Ministar finansija Dušan Letica, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković

Prilozi na kraju VIII sastanka

1 — Sprovedno pismo Ministra finansija i Ukaz Kraljevskih Namesnika o ovlašćenju Ministra finansija, da može podneti Narodnoj skupštini na rešavanje predlog zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetsku 1933/34 godinu;

2 — Predlog zakona dr. Vojislava Došena i drugova o ustanovljenju čistog katastarskog prihoda;

3 — Predlog rezolucije Radisava Vučetića i drugova, da se narodu postradalom od suše podeli dovoljna količina ljudske i stočne hrane

91—101

102—105

IX REDOVNI SASTANAK — 4 FEBRU- ARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika VIII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje pretstavke narodnog poslanika Ivana Prekoršeka;

3 — Saopštenje zahteva Ministra pravde o izdavanju sudu g. g. narodnih poslanika;

4 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: Radoja Jovičića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o zabrani prodaje gumenih opanaka „Bata“ A. D. i usvajanje prvenstva; Radoja Jovičića na Ministra trgovine i industrije o izmeni § 7 Zakona o radnjama u vezi delovanja firme „Bata“ A. D. i usvajanje prvenstva; Rudolfa Pleskovića i drugova na Ministra prosvete zbog premeštaja učitelja u Dravskoj banovini „po potrebi službe“ i usvajanje prvenstva; Koste Aleksića na Ministra poljoprivrede o zabrani izvoza kukuruza iz naše zemlje i usvajanje prvenstva; Dake Makara na Ministra unutrašnjih poslova o velikim kaznama, koje su izrečene pojedinim učesnicima zboru u Metlici, Dravska banovina; Rudolfa Pleskovića na Ministre prosvete i pravde o huškanju naroda protiv učitelja u crkvi sa strane katoličkog sveštenstva u Dravskoj banovini; na Ministre pravde i prosvete o teranju jugoslovenskog učiteljstva iz Jugoslavije preko jugoslovenskih granica putem štampe u Dravskoj banovini; na Ministre pravde i prosvete o sistematskom rušenju časti i

ugleda učitelja u narodu putem štampe u Dravskoj banovini; na Ministra pravde o cenzuri štampe u listovima; na Ministra prosvete o političkom proganjanju učitelja u Dravskoj banovini; na Predsednika Ministarskog saveta i Ministre finansija, unutrašnjih poslova i prosvete o vestima, koje širi Potpredsednik Mariborske opštine g. Franja Žebot, među narodom Dravske banovine; Živote Milanovića na Ministra unutrašnjih poslova o zabrani proslave Sv. Save u Orahovici, Srez našički; Živojina Rafajlovića na Ministra unutrašnjih poslova o promeni opštinskih uprava u Vranji i Leskovcu i primeni Zakona o gradskim opštinama;

5 — Saopštenje izveštaja Ministara da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika kada prikupe potrebne podatke i to: Ministra pravde na interpelaciju Mustafe Mulalića o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici; Ministra unutrašnjih poslova na interpelaciju Dake Makara o kaznama izrečenim pojedinim učesnicima na zboru u Metlici; na interpelaciju Rudolfa Pleskovića o vestima koje širi Predsednik Mariborske opštine Franja Žebot;

6 — Saopštenje molbi i žalbi;

7 — Saopštenje raznih akata.

Govornici: Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Predsednik Narodne skupštine Stevan Čirić

107—109

Dnevni red: Pretres i usvajanje izveštaja Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

Govornici: Izvestilac Odbora dr. Vjekoslav Mitetić, Predsednik Narodne skupštine Stevan Čirić

109—110

Prilozi na kraju IX sastanka

1 — Interpelacije narodnih poslanika: Radoja Jovičića (dve), Rudolfa Pleskovića i drugova (sedam), Koste Aleksića, Dake Makara, Živote Milanovića i Živojina Rafailovića

110—119

X REDOVNI SASTANAK — 10 FEBRU- ARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika IX redovnog sastanka;

2 — Saopštenje izveštaja Administrativnog odbora o pregledu kase i novčanih dokumenata za vreme od 1 oktobra do 31 decembra 1935 godine

122—123

3 — Saopštenje zakonskog predloga Joce Georgijevića i drugova o moratorijumu dužnika sviju kategorija i odbijanje hitnosti

123—124

4 — Saopštenje o traženju Ministra unutrašnjih poslova za produženje kri-

vičnog postupka protiv Dragoljuba Jovanovića po tužbi Načelstva sreza belopalanackog;

5 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Riste Grdića na Predsednika Ministarskog saveta o prodaji zemljoradničkih imanja za dugo ve i neodrživosti sadašnje Uredbe o zaštiti zemljoradnika i usvajanje prvenstva; Živka Danilovića i drugova na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o postavljanju Hamdije Avgana za predsednika Gradske opštine u Banjoj Luci i usvajanje prvenstva; Boška Zeljkovića i drugova na Ministra unutrašnjih poslova o raspuštanju opštinskih uprava izabranih 6 avgusta 1933 godine i o povredama Zakona o opštinama i gaženju osnovnih prava i usvajanje prvenstva; Riste Grdića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o nepravednoj podeli žita dodeljenog za ishranu Sreza gatačkom i usvajanje prvenstva; Boška Zeljkovića i drugova na Ministra prosvete o poboljšanju prosvetnih prilika u Vrbaskoj banovini i o zatvaranju 40 škola radi premeštaja učitelja i usvajanju prvenstva;

6 — Saopštenje izveštaja g.g. Ministara: Ministra unutrašnjih poslova da će odgovoriti na interpelacije Zivojina Rafajlovića o smeni opštinske uprave u Vranji i Leskovcu i Zivote Milanovića o zabrani proslave Sv. Save u Orahovići kad prikupi potrebne podatke; Ministra pravde da će odgovoriti na interpelacije Borivoja Đurića i drugova o odluci Kasacionog suda u Novom Sadu i Dragiše Stojadinovića o radu Čede Radosavljevića, državnog tužioca, kad prikupi potrebne podatke;

7 — Saopštenje molbi i žalbi;

8 — Saopštenje raznih akata;

9 — Odgovor Predsednika Narodne skupštine na kratka pitanja g.g. narodnih poslanika Vojislava Lazića (3 pitanja), Đorđa Jevtića, Joakima Kunjašića i drugova i Mite Dimitrijevića.

Govornici: Dragiša Stojadinović (2 puta), Vojislav Lazić (5 puta), Sekretar Narodne skupštine Ante Kovač, Joca Georgijević, Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić, Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić (7 puta), Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (3 puta), Ministar bez portfelja dr. Miho Krek, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković, Ministar prosvete Dobrivoje Stojić, Đorđe Jevtić, Joakim Kunjašić, Mita Dimitrijević

Dnevni red: 1 — Izbor odbora za proučavanje predloga rezolucije Radisava Vučetića i drugova, da Kraljevska vlada nađe sretstva da se narodu podeli ljudska i stočna hrana; predlog zakona Joakima Kunjašića i drugova o konvertiranju poljoprivrednih dugova; i predloga rezolu-

cije Ilije Mihajlovića i drugova za donošenje zakona o razduženju zemljoradnika, radnika i manjih privrednika;

2 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankari 3 juna 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske;

4 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o jugoslovensko-turškom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 17 decembra 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske;

4 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o konvenciji o primeni međunarodnog pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, zaključenoj i potpisanoj u Beogradu, 10 februara 1933 godine;

5 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o dopunskom sporazumu uz konvenciju potpisanu u Beogradu 30 januara 1933 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti licima koja su razgraničenjem izgubila svoje prvobitno državljanstvo, zaključenoj i potpisanoj u Bukureštu, 13 marta 1935 god.;

6 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o razmeni nota između Ministara inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Republike Čehoslovačke, kojom su se na temelju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima ove države odrekle prava predviđenih čl. 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, kao i uz čl. 1 tač. 4, uz čl. 1 i 2 uz čl. 4 zaključenog protokola istog ugovora.

Govornici: Dr. Mirko Kosić u ime klubova; Jugoslovenskog, Nezavisnog i Narodnog radnog, Izvestilac Zarko Tomašević (pet puta), Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović, Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić

Prilozi na kraju X sastanka

1 — Interpelacije narodnih poslanika: Riste Grdića (dve), Živka Danilovića i drugova i Boška Zeljkovića i drugova (dve)

XI REDOVNI SASTANAK — 13 FEBRUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: Čitanje i usvajanje zapisnika X redovnog sastanka.

Govornici: Vojislav Lazić, Miloš Rašović (2 puta), Potpredsjednik Narodne skupštine Franjo Markić (3 puta)

Dnevni red: 1 — Pretres interpelacije narodnog poslanika Đorđa Jevtića na Ministra poljoprivrede o nabavi potrebne količine semena za jesenju setvu zemljoradnicima koji su postradali od suše u Srezovima kačerskom i takovskom;

2 — Pretres interpelacije narodnog poslanika dr. Đorđa Markovića na Ministra pošta, telegrafa i telefona o priznanju prava na penziju i dodatak kontraktualnim činovnicima.

Govornici: Đorđe Jevtić (2 puta), Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković, Vojislav Đorđević, dr. Mirko Kosić, Anton Videc, Dragiša Stojadinović

145—147

147—159

XII REDOVNI SASTANAK — 14 FEBRUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: Čitanje i usvajanje zapisnika XI redovnog sastanka;

Govornici: Potpredsjednik Narodne skupštine Franjo Markić

162

Dnevni red: 1 — Nastavak i završetak pretresa interpelacije narodnog poslanika Đorđa Jevtića na Ministra poljoprivrede o nabavi potrebne količine semena za jesenju setvu zemljoradnika postradalih od suše u Srezovima kačerskom i takovskom;

2 — Pretres interpelacije narodnog poslanika dr. Đorđa Markovića na Ministra pošta, telegrafa i telefona o priznanju prava na penziju i porodični dodatak kontraktualnim činovnicima. (Skinuta s dnevnog reda).

Govornici: Joca Georgijević, Vojislav Lazić, dr. Janko Baričević (2 puta), Vojko Cvrkić (2 puta), dr. Vojislav Došen, Zarko Tomašević, Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković (2 puta), Potpredsjednik Narodne skupštine Franjo Markić

162—178

XIII REDOVNI SASTANAK — 17 FEBRUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje Odbora za molbe i žalbe o podnošenju zakonskog predloga o priznanju godina službe dr. Savi Putniku i drugovima;

3 — Saopštenje odluke Administrativnog odbora;

4 — Saopštenje Odbora za proučavanje predloga rezolucije o snabdevanju naroda ljudskom i stočnom hranom i predloga zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova, o konstituisanju;

5 — Saopštenje zahteva Ministra pravde za izdavanje sudu narodnih poslanika

179—180

6 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Živojina Rafajlovića na Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju političkih zakona: zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi i usvajanje prvenstva; Manfreda Paštovića na Pretsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije i usvajanja prvenstva; dr. Živojina Popovića na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“ od strane naroda Sreza ravančkog i usvajanje prvenstva; Koste Aleksića na Ministra unutrašnjih poslova o postupku političkih vlasti u Srezu valjevskom pri osnivanju J. R. Zajednice i usvajanje prvenstva; Sekule Zečevića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta i usvajanje prvenstva; Vojislava Lazića na Pretsednika Ministarskog saveta o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine i usvajanje prvenstva; dr. Rika Fuksa i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova po pitanju mera, koje je preduzela Kraljevska vlada da se ublaži privredna šteta, nastala usled sankcije protiv Italije; Stanka Lenarčića na Ministra finansija o pitanju isplate štete prouzrokovane opštini Rakek, srez Logatec razgraničenjem između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije; Stanka Lenarčića na Ministra finansija o pitanju štete prouzrokovane od strane italijanskih vojnika 1918 godine paljevinom nekretnina; dr. Rika Fuksa na Ministra saobraćaja o nedavanju popusta za vožnju u pola cene delegatima Kongresa Radničkih Komora; dr. Ivana Lovrenčića i drugova na Ministra finansija o pitanju isplate oštete jugoslovenskim državljanima prouzrokovanim izgredima u Trstu 1920 godine; Luke Acimovića na Ministra finansija o smanjenju poreza na livade u Srezu glamočkom.

7 — Saopštenje izveštaja g.g. Ministara da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika: Milana Božića, Boška Zeljkovića, Manfreda Paštovića, dr. Uroša Stajića, Vasilija Trbića i Dragiše Stojadinovića kada, budu prikupili potrebne podatke

180—181

8 — Saopštenje molbi i žalbi;

9 — Saopštenje raznih akata;

10 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika Dragiše Stojadinovića i drugova, Bogoljuba Jevtića i drugova u ime četiri opoziciona kluba.

Govornici: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stoja-

dinović (4 puta), Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog va-
spitavanja naroda Dragiša Cvetković (2 puta), Pre-
sednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (2 puta),
Dragiša Stojadinović, Milan Božić

Dnevni red: Pretres izveštaja Odbora
za proučavanje predloga trgovačkog za-
kona.

Govornici: Izvestilac većine Momčilo Sokić

Prilozi na kraju XIII sastanka

1 — Izveštaj i predlog zakona Od-
bora za molbe i žalbe o izmeni zakon-
skih odredaba o uračunavanju položaj-
nog dodatka dr. Savi Putniku i drugovima

2 — Interpelacija narodnih poslani-
ka: Živojina Rafajlovića i drugova, Man-
freda Paštrovića, dr. Živojina Popovića i
drugova, Koste Aleksića, Sekule Zečevića,
Vojislava Lazića, dr. Rika Fuksa i dru-
gova (dve), Stanka Lenarčića i drugova
(dve), dr. Ivana Lovrenčića i drugova i
Luke Avramovića

XIV REDOVNI SASTANAK — 18 FE- BRUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i u-
svajanje zapisnika XIII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje predloga Kraljevske
vlade podnesenog od strane Ministra fi-
nansija Narodnoj skupštini na odobrenje
Predlog budžeta državnih rashoda i pri-
hoda sa Finansijskim zakonom za 1936/37
godinu i usvajanje tražene hitnosti.

Govornici: Predsednik Narodne skupštine
Stevan Ćirić

Dnevni red: Nastavak pretresa izve-
štaja Odbora za proučavanje predloga tr-
govačkog zakona

XV REDOVNI SASTANAK — 25 FE- BRUARA 1936 GODINE

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i u-
svajanje zapisnika XIV redovnog sastanka;

2 — Saopštenje predloga rezolucije
dr. Janka Baričevića i drugova, narodnih
poslanika, da se u buduće ne cenzurišu
i ne zabranjuju u štampi govori narodnih
poslanika, držani u Narodnoj skupštini i
odbijanje hitnosti;

3 — Saopštenje predloga zakona dr.
Mirka Kosića i drugova, narodnih posla-
nika, o privremenom oslobodenju pore-
za na zemljište agrarnih subjekata, koji
po dosadašnjim zakonima nisu uživali to
oslobodenje, kao i o otpisu njihove dužne
poreze na zemljišta dodeljena im u svrhu
sprovođenja agrarne reforme i odbijanje
hitnosti;

4 — Saopštenje predloga zakona dr.
Mirka Kosića i drugova, narodnih posla-
nika, o izmenama i dopunama Zakona o
likvidaciji agrarne reforme na velikim

Strana

181—183

183—188

188—189

189—195

197—198

198

posedima od 19 juna 1931 god. sa izme-
nama i dopunama od 6 decembra 1931 g.
i 24 juna 1933 god. i odbijanje hitnosti;

5 — Saopštenje Uredbe Ministar-
skog saveta o izmeni Uredbe o prekidu
zastarelosti zemljinadničkih menica;

6 — Saopštenje izveštaja većina i
manjine Finansijskog odbora o predlogu
budžeta državnih prihoda i rashoda sa
finansijskim zakonom za budžetsku
1936/37 godinu;

7 — Saopštenje rezolucije većine
Finansijskog odbora o stavu zauzetom
prema predlogu budžeta i finansijskog
zakona za 1936/37 godinu;

8 — Saopštenje izveštaja Verifika-
cionog odbora po pitanju otvaranja ste-
čaja Milanu Mijiću, narodnom poslaniku;

9 — Saopštenje molbi za bolovanja i
otsustva narodnih poslanika;

10 — Saopštenje zahteva Ministra
pravde o izdavanju sudu narodnih posla-
nika;

11 — Saopštenje o podnošenju in-
terpelacija narodnih poslanika: Milana
Božića i drugova na Predsednika Mini-
starskog saveta o zabrani štampanja u
novinama rezolucije Jugoslovenske na-
cionalne stranke i usvajanje prvenstva;
Milenka Glišića na Predsednika Ministar-
skog saveta, Ministra trgovine i industri-
je i Ministra socijalne politike i narod-
nog zdravlja o zaštiti malih zanatlija, o
izmeni Zakona o radnjama u vezi sa fir-
mom „Bata” i o zabrani prodaje gumenih
opanaka i usvajanje prvenstva; Sekule
Zečevića na Ministra poljoprivrede o
snabdevanju naroda u Srezu nevesinjs-
kom sa semenom jarog ječma i krom-
pira i usvajanje prvenstva; dr. Uroša Sta-
jića na Ministra prosvete o povraćaju
gimnazije u Caribrodu i usvajanje prven-
stva; dr. Uroša Stajića na Ministra grade-
vina o izgradnji puteva u Srezu caribrod-
skom i usvajanje prvenstva; Albina Ko-
mana i drugova na Ministra saobraćaja o
zaposlenju radnika na železničkim pru-
gama;

12 — Saopštenje g. Predsednika Mi-
nistrarskog saveta, da je uputio nadlež-
nim Ministrima interpelacije narodnih
poslanika i to: Borivoja Đurića i drugo-
va; Dragiše Stojadinovića i drugova (tri);
dr. Avde Hasanbegovića i drugova (dve);
Riste Grdića, Manfreda Paštrovića, Ivana
Prekoršeka i drugova, Vojislava Lazića,
Đorda Jevtića, Vasilija Trbića (dve), Živ-
ka Danilovića i drugova (dve), dr. Živo-
jina Popovića i drugova, Dušana Ivanče-
vića, Milana Božića, Rudolfa Pleskovića i
drugova i Živojina Rafailovića;

13 — Saopštenje Ministra unutra-
šnjih poslova da će odgovoriti kada bude
prikupio potrebne podatke na interpela-
cije narodnih poslanika: dr. Živojina M.

Popovića i drugova, Koste Aleksića i Živka Danilovića; saopštenje Ministra saobraćaja da će odgovoriti na interpelaciju Đorđa Jevtića kada bude stavljena na dnevni red; saopštenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja da će odgovoriti na interpelaciju Đorđa Jevtića kada bude stavljena na dnevni red;

14 — Saopštenje molbi i žalbi;

15 — Saopštenje raznih akata;

16 — Odgovor Predsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika: Vojislava Lazića, Mite Dimitrijevića i Dragiše Stojadinovića (skinuto s dnevnog reda pošto imenovani nisu bili prisutni).

Govornici: Predsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (12 puta); Sekretar Narodne skupštine Aleksandar Lazarević (2 puta); dr. Janko Baričević (2 puta); Vojislav Lazić (2 puta); Nikola Kabalin, dr. Sulejman Hafizadić, Sekretar Narodne skupštine Ante Kovač, Sekretar Narodne skupštine Vojislav Nenadić, Sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić, Milivoje Perić, Mita Dimitrijević, Nikola Preka, dr. Vojislav Janjić, Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (2 pu-

Strana

ta), Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković, Ministar građevina dr. Marko Kožul

Strana

201—209

Dnevni red: Nastavak pretresa predloga trgovačkog zakona (na osnovu § 31 Poslovnika skinut je sa dnevnog reda).

209

PRILOZI NA KRAJU XV SASTANKA

1 — Predlog rezolucije dr. Janka Baričevića i drugova o zahtevu da se u buduće ne cenzurišu i ne zabranjuju u štampi govori narodnih poslanika, držaninim u Narodnoj skupštini

210

2 — Tri zakonska predloga dr. Mirka Kosića i drugova o likvidaciji agrarne reforme

210—211

3 — Uredba Ministarskog saveta o izmeni Uredbe o prekidu zastarelosti zemljoradničkih menica

211

4 — Izveštaji Verifikacionog odbora (dva) o otvaranju stečaja Milanu Mijiću, narodnom poslaniku

212—213

5 — Interpelacije narodnih poslanika Milana Božića i drugova, Milenka Glišića, Sekule Zečevića, dr. Uroša Stajića i Albina Komana i drugova

213—219

Registar govornika

MINISTRI:

- Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović — 10, 12, 14, 15, 128, 134, 180, 207, 208.*)
- Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho — 15.
- Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković — 108, 148, 174, 174—176, 207, 208.
- Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković — 100, 108, 128, 180, 181.
- Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić — 108, 127.
- Ministar građevina dr. Marko Kožul — 208.
- Ministar šuma i rudnika Đura Janković — 15.
- Ministar prosvete Dobrivoje Stošović — 108, 128, 208.
- Ministar finansija Dušan Letica — 15, 83, 98, 99.
- Ministar pravde dr. Mile Miškulin — 15, 16.
- Ministar bez portfelja dr. Miho Krek — 128.

ČASNIŠTVO NARODNE SKUPŠTINE

- Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić — 1—2, 5—10, 12, 18—19, 19—20, 20, 21, 21—22, 23—24, 24, 25, 79, 80, 81, 83, 84, 92, 108, 109, 109—110, 182—183, 188, 198—199, 202—203, 205, 209.
- Potpretsednik Narodne skupštine Franjo Markić — 25, 26, 81, 85, 86, 87, 87—88, 89, 90, 93, 93, 99, 100, 101, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 129—130, 130—131, 132—133, 134, 135, 136, 137, 146, 147, 161—162, 176, 177.
- Potpretsednik Narodne skupštine dr. Josip Režek — 154.
- Sekretar Narodne skupštine dr. Dragan Damić — 5—6, 11—12.
- Sekretar Narodne skupštine Ante Kovač — 122, 202.
- Sekretar Narodne skupštine Aleksandar Lazarević — 202.
- Sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić — 80, 81, 202.
- Sekretar Narodne skupštine Vojislav Nenadić — 89, 202.

NARODNI POSLANICI:

- Baričević Janko dr. — 24, 25, 26, 167, 169, 172, 200—204.
- Božić Milan A. — 183.
- Videc Anton — 154.
- Vujić Dimitrije — 10—11.
- Georgijević Joca M. — 123—126, 162—164.
- Dimitrijević Mita — 131, 132, 205.
- Došen Vojislav dr. — 21, 85—86, 93—97, 98, 173.
- Dorđević Vojislav V. — 82—83, 149—151.
- Đurić Borivoje M. — 87.
- Đurović Mihailo — 154—155.
- Janković Dragutin dr. — 89.
- Janjić Vojislav dr. — 98, 205—206.

*) Brojevi označuju strane.

- Jevtić Đorđe — 130, 147, 148—149.
Kabalin Nikola — 86, 87, 201—202.
Kosić Mirko dr. — 133, 151—154.
Kunjašić Joakim — 6—10, 131.
Lazić Vojislav — 19, 80, 86, 91—92, 100, 122, 129, 133, 145, 146, 164—167, 200—201, 204.
Lovrenčić Ivan dr. — 12.
Perić Milivoje Đ. — 203—204.
Pinterović Milovan dr. — 79—80.
Preka Nikola — 81, 205.
Rašović Miloš M. — 146.
Sokić Momčilo — 183—188.
Stojadinović Dragiša — 12, 18, 22, 80, 122, 155—156, 182.
Tomašević Žarko — 134, 135, 136, 174, 176.
Hafizadić Sulejman dr. — 202.
Čvrkić Vojko R. — 169—172.
Soški Luka dr. — 21, 22, 23.
-

Stenografski biro

v. d. šefa

NIKOLA M. RADOVIĆ

STENOGRAFSKI REVIZORI, STENOGRAFI I STENOGRAFSKI PRIPRAVNICI

Momčilo Radovanović, Momčilo Bojić, Svetislav K. Radenković, Tihomir Popović, Ljubomir Marković, Jelisaveta Ristićeva, Strahinja Đorđević, Radomir Janković, Ljubomir Ninić, Đorđe P. Isaković, Julije Baršić, Boža Božić, Bogdan Budimir, Milorad Aćimović, Miodrag Milovanović.

Šef korektora

PETAR J. PAUNOVIĆ

Tehnički korektori

Stevan J. Živanović i Đorđe T. Stamatović

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

IV РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 22 ЈАНУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЂИРИЋ

Присутни г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. **Милан М. Стојадиновић**; Министар унутрашњих послова др. **Антон Корошец**; Министар војске и морнарице, почасни ађутант Њ. В. Краља, армијски ђенерал **Петар Р. Живковић**; Министар без портфеља др. **Шефкија Бехмен**; Министар пољопривреде **Светозар Станковић**; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа **Драгиша Цветковић**; Министар трговине и индустрије др. **Милан Врбанић**; Министар грађевина др. **Марко Кожул**; Министар шума и рудника **Ђура Јанковић**; Министар просвете **Добривоје Стошовић**; Министар финансија **Душан Летница**; Министар правде др. **Миле Мишкулин**; Министар пошта, телеграфа и телефона др. **Бранко Калуђерчић**.

ПОЧЕТАК У 10.15 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Комеморативна седница Народне скупштине у спомен Блаженопочившег Краља Велике Британије Ђорђа V.

Говорници: Комеморативни говор Претседника Народне скупштине Стевана Ђирића.

Претседник Стеван Ђирић: Отварам IV редовни састанак Народне скупштине.

Господо народни посланици, имам да вам саопштим тужну вест. (Сви народни посланици устају са својих места и стојећи слушају реч Претседника Народне скупштине.) Његово Величанство Краљ Велике Британије Ђорђе V умро је. (Сви народни посланици стојећи једнодушно кличу: Слава Му!)

Његова владавина пада у једно од најтежих времена које познаје цело човечанство, и, нема сумње, да ће Он ипак остати један од великих Владара и сигурно један и од највећих Владара свога времена, које је тражило целог човека. То је бурно време, пуно великих потхвата, таквих димензија као што је Светски рат, обилато социјалним и економским кризама, са незапосленошћу, која је по својој кобности готово једнака и самом

Светском рату, и са раскрсницом толико судбоносном, да је сви осећамо.

Погледајте, господо народни посланици, око-ло себе на све државе, па чак и оне највеће, које су велике и по култури и по броју својих грађана, па ћете видети колико су та страшна времена нанела потреса, дубоких засека, наглих прелаза, тако да за судбину многих народа морамо да зебемо. Али Енглеска, под мудрог владавином свога Краља Ђорђа V, пролази кроз ова стихијска времена саразмерно са мало потреса, верна својој прошлости, верна својој класичној уставности, која је плод хладног расуђивања, које Енглеze толико карактерише.

Па ипак, господо народни посланици, преокрет и у Енглеској је толико јасан, да ће Краљ Ђорђе V, и ако је сав у традицијама, које енглески народ толико поштује, остати у историји као Краљ новог времена и нових стремљења.

Велике и тешке проблеме Своје земље и Свога времена, који често изискују одлуке супротне вековним погледима и уверењима — да само споменем питање златне валуте и слободе трговине — Његове Краљевске владе решавају без предрасуда и без предубеђења. Колико је личне заслуге у томе самога Краља није тешко утврдити, јер, и ако се

држао увек строго у границама Устава, ипак се видела Његова сјајна улога, коју је у томе погледу вршио.

На Лондонској конференцији 1933 године, која је сазвана да решава светску кризу, објавио је и усудио се да објави целога свету, у ономе тренутку када се човечанско друштво требало да преоријентише од својих старих помало сурових погледа, према културном и праведнијем схватању друштвеног поретка, усудио се да објави, да пут, којим се мора ићи, то је онај, на који указује велики човеков дух, који се манифестује кроз науку. Тако служећи целом човечанству мислио је да ће најбоље послужити и својој отаџбини.

Тај осећај узајамности, осећај довођења у склад свих делова, био Му је веран водић и у тешким проблемима унутрашње политике, нарочито у оном тешком питању односа делова према целини.

У еволуцији унутрашњег уређења Његове државе, под Његовом владавином, која осигурава све индивидуалности, али тако да их спаја у органску целину, којој је оличење Краљевска Круна, Његово мудро држање остаће светао пример у историји.

Не треба заборавити, да би смо овај хармоничан развитак разумели, да је та Краљевска Круна у то доба красила светли лик Краља Ђорђа V.

Тај осећај узајамности, који је толико успеха донео у унутрашњој политици, пратио Га је и у спољној политици, и Његове Краљевске владе су стално ишле у једном правцу, по коме покојни Краљ с правом заслужује да се назове Краљем мира и међународне солидарности. Никад не смео заборавити на оне очајне напоре које је енглеска Краљевска влада 1914 године учинила да отклони светску катастрофу. Ако јој то тада није успело, ипак ти поштени напори, који се могу назвати напорима савести човечанства, остаће забележени у историји као прави и главни израз Његове спољне политике од почетка Његове владавине па до последњег даха, када је имао да решава баш сада тако актуалне сличне проблеме.

А у самом рату, Он је на страни слабијих, био на страни тада малене Србије, и због тога наша Краљевина нарочито мора да Му се поклати са пуно пијетета као свом верном савезнику у рату и као свом добром пријатељу и доцније у часовима искушења.

Тек када осетимо сав бол у овоме тренутку према свом верном савезнику, можемо да схватимо шта енглески народ у овоме часу за својим великим Краљем осећа.

Заиста ретко је наћи човека, о коме је донесен тако јединствен суд као о покојном Краљу Ђорђу V. Тај суд је сасвим природан, јер он проистиче из јасних особина Његових, које су Му делом биле урођене, а делом, биле последица Његовог живота.

Рођен као други син Краљевски постао је морнар, кадет и официр и прошао је кроз сву напорну службу на мору, на томе елементу који значи славу енглеског народа. У непосредном додиру са другим морнарима постигао је ону непо-средност, коју је енглески народ толико ценно, средност, коју је енглески народ толико ценно, једино из живота који је исти као и живот Њего-вих најближих, и отуда потиче и Његово демо-кратско схватање, које се толико наглашава чак и у вршењу Краљевских дужности, које Му сви признају тако да се тим својим особинама истиче чак и међу енглеским, у основи својој увек демо-кратски настројеним Владарима.

Као прави претставник свога народа разумео је зато и инстинктивно тежње и жеље свога народа, и само тако могу се схватити велики успеси које је постигао.

Био је прави претставник свога народа, конзервативан, који поштује традиције, али са оним здравим осећањем за природан развој ствари, које је Енглезима толико својствено. Савестан изнад свега, тако да међу многим врлинама које Га одликују, савесност Му је изгледа прва и основна црта карактера. Као такав био је центар међу центарима, јер је опште уверење да сваки појединац енглеског народа то часно име заслу-жује.

Ако се на икојега Краља, не легендарног, него који је био стварна историјска личност, могу односити оне лепе Шекспирове речи, то сигурно на Њега: Every inch a King — Сваки делић један Краљ.

Њега више нема, али ће остати за Њиме светла успомена, остаће као Краљ оних дана часних напора, који се дани у историји бележе као дани славе једног народа. Зато је за Свога живота био љубљен од читавог Свога народа, зато данас плаче за Њиме цео Његов народ, и далеко изван граница Велике Британске Империје, данас су ожалошћени и други народи.

Па, господо народни посланици, поклонимо се и ми овоме великом Краљу Његових великих врлина ради, али ожалимо Га и оплачимо Га и истински и интимно као блиског рођака наше узвишене Династије.

Нека је слава Краљу Ђорђу VI! (Сви народни посланици стојећи једнодушно кличу: Слава Му! Слава Му!)

Господо народни посланици, допустите ми да уз сагласност свих шефова група ставим предлог да ова седница остане посвећена једино светлој успомени Краља Ђорђа V, и да у знак жалости идућу седницу, са дневним редом који је требао бити одржан на данашњој седници, одгодимо за сутра у 10 часова пре подне. (Једнодушан одзив: Прима се!)

Данашњу седницу закључујем.

Седница је закључена у 11 часова.

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

V REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 23 JANUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRESEDAVALI:

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

i

POTPRETSEDNIK

FRANJO MARKIĆ

SEKRETAR

Dr. DRAGAN DAMIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović; Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho; Ministar bez portfelja dr. Šefkija Behmen; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar građevina dr. Marko Kožul; Ministar šuma i rudnika Đura Janković; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar finansija Dušan Letica; Ministar pravde dr. Mile Miškulin; Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić; Ministar bez portfelja dr. Miho Krek.

POČETAK U 10.50 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika III i IV redovnog sastanka;

2 — Saopštenje o izmeni telegrama Predsednika Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije i Predsednika Donjeg Doma Velike Britanije povodom smrti Kralja Velike Britanije Dorda V;

3 — Saopštenje o smrti narodnog poslanika Petra Vlatkovića;

4 — Saopštenje Ukaza Kraljevskih Namesnika o rekonstrukciji Kraljevske vlade;

5 — Saopštenje Ukaza Kraljevskih Namesnika o određivanju Vladinih poverenika i to: dr. Milana Škerlja, profesora Univerziteta u Ljubljani, za predlog Trgovačkog zakona; Milana Novakovića, pomoćnika Ministra poljoprivrede i Vladimira Vujnovića, načelnika Odeljenja za agrarnu politiku Ministarstva poljoprivrede, za predlog zakona o privrednom za drugama; Aleksandra J. Kuzmanovića, generalnog inspektora Ministarstva unutrašnjih poslova, za zakonske predloge Ministra unutrašnjih poslova;

6 — Saopštenje zakonskih predloga: Predloga budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu; predloga zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetske godine 1930/31, 1931/32 i 1932/33; Predloga zakona o konvertiranju zemljo-

radničkih dugova Joakima Kunjašića i drugova, narodnih poslanika, i odbijanje hitnosti;

7 — Saopštenje predloga rezolucije dr. Ivana Lovrenčića i drugova, narodnih poslanika, o izmenama i dopunama zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i odbijanje prvenstva;

8 — Saopštenje izveštaja Glavne kontrole o stavljanju viza sa rezervom na rešenja Ministarskog saveta: M.S.Br. 1816 od 12 septembra 1935 godine o razrešenju ugovornih odnosa između koncerna T. T. Braće Marić i Privilegovanog izvoznog društva a. d. uz određene uslove; o izdavanju Privilegovanom izvoznom društvu blagajničkih zapisa u ukupnom iznosu od Din. 3.913.946,95 sa rokovima dospelosti do 31 decembra 1935 godine i da garancija države za kredit Privilegovanom izvoznom društvu kod Narodne banke za albanske poslove ostane na snazi do 31 decembra 1935 godine; M.S.Br. 7270/VII-35, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od Dinara 2.800.000.— Ministarstvu saobraćaja — poštansko-telegrafska služba — za nabavku visoko frekventnog uređaja, potrebnih amplifikatora i ostalog materijala za ustanovljenje dveju novih telefonskih linija do granice kod Maribora; M.S.Pov.Br. 222/VII od 30 septembra 1935 godine, kojim je odobreno vršenje izdataka od Dinara 288.000 Ministarstvu prosvete za isplatu specijalnih dodataka učitelja-ica odaslanih u škole naših sunaronika u Kraljevini Rumuniji; M.S.Br. 8220/VII od 17 septembra 1935 godine, kojim je odobreno Ministarstvu

vojske i mornarice vršenje izdataka do sume od Din. 500.000 za pokriće troškova oko izvođenja programa Društva za vazdušni saobraćaj „Aero-put“ a. d.; M.S.Br. 7309/VII od 26. avgusta 1935. godine, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od Din. 7.215.000 Ministarstvu unutrašnjih poslova za nabavku potrebnih automobila i materijala za Komandu žandarmerije i isplatu neodležnosti policijskim strazarima kod Uprave policije; M.S.Br. 10680/VII od 28. novembra 1935. godine, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu finansija do sume 855.545,15 t.j. 50% od ukupne sume parničnih troškova, koji iznose Din. 1.711.090,30 po sporu države i Narodne banke sa firmom A. Gerzon iz Beča; M.S.Br. Pov. 264/VII, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od Din. 3.000.000 za opravku porušenih i dovršenje neizgrađenih delova banoinskog puta prvoga reda Udovo—Valandovo—Strunica—Berovo; M.S.Br. 10221/VII od 8. novembra 1935. godine, kojim je odobreno Ministarstvu poljoprivrede vršenje izdataka do sume od Din. 2.000.000 za nabavku semena za krajeve nastradale od suše; M.S.Br. 9297/VII od 16. oktobra 1935. godine, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od Din. 3.000.000 za izvršenje hitnog odlaganja odbranbenog nasipa Dunavske—Tamiške vodne zadruge u Pančevačkom ritu na oštećenim i ugroženim potezima istog nasipa; M.S.Br. 10168/VII od 30. oktobra 1935. godine kojim je odobreno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja vršenje izdataka i to: 1) do sume od Dinara 20.000.000 za nabavku hrane za ishranu pasivnih krajeva; 2) do sume od Dinara 3.000.000 za troškove prevoza ove hrane državnim železnicama; i 3) do sume od 1.000.000 za troškove prenoša nabavljene hrane od poslednjih železničkih stanica do mesta opredeljenja; M.S.Br. 9933/VII, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu trgovine i industrije do sume od Dinara 3.913.946,93 za naknadu gubitaka Privilegovanom izvoznom društvu i Koncernu Braće Marića, koje su pretrpeli po albanskim trgovinskim poslovima.

9 — Saopštenje o podnošenju Narodnoj skupštini na saglasnost Uredaba Ministarskog saveta; Uredbe o povlasticama fabriki aluminijuma A. D. Beograd; Uredbe o olakšicama naplate prinosa Fondu za pošumljavanje od posednika nedržavnih šuma; Uredbe o maloprodaji i drvenju iz državnih šuma; Uredbe o kartelima od 3. avgusta 1934. godine; Uredbe o organizaciji Ministarstva šuma i rudnika;

10 — Saopštenje rešenja Ministarskog saveta: Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 801 od 22. oktobra 1935. godine o zabrani izvoza, posrednog i neposrednog prevoza oružja, municije i ratnog materijala za Italiju i njene kolonije; Rešenja Ministarskog saveta Br.M.S. 871 od 8. novembra 1935. godine o povišenju maksimalne i minimalne stope carine na seme šerne repe; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 886 od 15. novembra 1935. godine o zabrani uvoza robe iz Italije kao i izvoza u Italiju iz naše Kraljevine; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 909 od 28. novembra 1935. godine o povećanju automomnih stopa carinske tarife na gvozdene cevi i delove za spajanje cevi; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 948 od 6. decembra 1935. godine o zabrani izvoza stočne hrane;

11 — Saopštenje izveštaja o konstituisanju Odbora: Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni tač. 2 § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini; Odbora za proučavanje zakonskog predloga o istupima; Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona; Odbora za proučavanje zakonskog predloga o privrednim zadrugama i Odbora za proučavanje međunarodnih ugovora i sporazuma.

12 — Saopštenje odborskih izveštaja: Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima; o predlogu zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankaru, 3. jula 1934. godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske; o predlogu zakona o dopunskom sporazumu uz konvenciju zaključenu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo; o predlogu zakona o razmeni nota obavljenoj na dan 4. jula 1935. godine, između Ministra inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Ministra inostranih poslova Republike Čehoslovačke, kojom su se, na temelju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predviđenih čl. 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenoj između ovih država u Pragu, 14. novembra 1928. godine kao i uz čl. 1 tač. 4, čl. 1 i 2 uz čl. 4 zaključenog Protokola istog ugovora; o predlogu zakona o konvenciji o primeni međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije; o predlogu zakona o jugoslovensko-turskom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 17. decembra 1934. godine, između Kraljevine Jugoslavije i Repu-

blike Turske; Odbor za proučavanje predloga rezolucije o izmeni al. II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini;

13 — Saopštenje ostavki narodnih poslanika na položaje predsednika opština i to: Ivana Janžekovića, Cvetka Jeličića, Stanka Hočevara, Antona Kersnika i Krste Čolakovića;

14 — Saopštenje zahteva Ministra pravde za izdavanje sudu narodnih poslanika;

15 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Đorđa Jevtića na Predsednika Ministarskog saveta o nepravednoj podeli pomoći za pasivne krajeve — Šumadija i postavljeni južni delovi Dunavske banovine — Sumadija i Dragiša Stojadinovića i drugova na sklapanju ugovora sa „Rasjednika Ministarskog saveta o usvajanju emisioh radio stanica i usvajanju prvenstva; Dragiša Stojadinovića na Predsednika Ministarskog saveta o odlikovanju Kraljevske vlade najvišim državnim odlikovanjima sa lentom i usvajanju prvenstva; Dragiša Stojadinovića na Predsednika Ministarskog saveta o nezakonitima na Predsednika Ministarskog saveta o zavodenju nezakonitih naplate priloga za „Zimsku pomoć“ i usvajanju prvenstva; Đorđa Borivoja Đurića na Predsednika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini i usvajanju prvenstva; Borivoja Đurića i drugova na Ministre inostranih poslova i pravde o odluci Kacionog suda u Novom Sadu, da članovi toga Suda mogu biti sudski pomoćnici i usvajanju prvenstva; Milana A. Božića na Ministra pravde o nezakonitom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja a. d.“ i usvajanju prvenstva; Vasilija Trbića i drugova na Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i usvajanju prvenstva; Đorđa Jevtića na Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima i usvajanju prvenstva; Živote Milanovića na Ministra šuma i rudnika o nepravilnoj podeli šuma u srezu Podravska Slatina, banovina Savska i usvajanju prvenstva; Milana A. Božića na Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Opštine bjelobrdske, Sreze višegradskog na šumu „Dumnicu“ i usvajanju prvenstva; Milana A. Božića na Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje a. d.“ i glavnom vinovniku Fricu Regenštrauju i usvajanju prvenstva; Mustafe A. Mulalića na Predsednika Ministarskog saveta o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljanju komesarijata, i usvajanju prvenstva; Mustafe A. Mulalića na Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljanju komesarijata i usvajanju prvenstva; Luke Avramovića i drugova na Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravica—Mlinište—Glamoč—Korićina; dr. Avde Hasanbegovića i drugova na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra finansija, poljoprivrede i šuma i rudnika o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni, dr. Avde Hasanbegovića i drugova na Predsednika Ministarskog saveta o proglašenju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini; Todoru Tonića na Ministra finansija o podizanju monopolskog poslova o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu; Osmana Muratbašića na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju; Albina Komana i drugova na Ministra prosvete o postupku bankskog školskog nadzornika Ivana Struklja iz Ljubljane i Franca Erlijavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete; Albina Komana i drugova na Ministra poljoprivrede o odlaganju plaćanja dospelih anuiteta zemljoradničkih dugova; Vasilija Trbića i drugova na Predsednika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, zbornim i dogovorima i o izboru narodnih poslanika; Vasilija Trbića i drugova na Predsednika Ministarskog saveta po predizimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji; Ivana Prekorskeka na Ministra trgovine i industrije o klirinškim propisima pri izvozu; Milana Mravijca na Ministra saobraćaja o priznanju godina službe za napredovanje i rima itd., koji su postavljeni kao dnevnici i magacionepravo odzuto Zakonom o činovnicima od 1931. godine; dr. Nitostima i izazivačkom radu Krešimira Hajdića, predsednika opštine u Hrvatskoj Kostanjici;

16 — Saopštenje izveštaja Ministra finansija, unutrašnjih poslova, telegrafa i telefona i narodnog zdravlja, interpelacije narodnih poslanika kad budu stavljeni na red i kada prikupe potrebne podatke;

17 — Saopštenje izveštaja Opštinske uprave u Kastvu o bolesti narodnog poslanika Antona Sirole-Brnasa;

18 — Saopštenje izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona;

19 — Saopštenje molbi i žalbi;

20 — Saopštenje raznih akata;

21 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika; Vojislava Lazića, Dragiša Stojadinovića i drugova; dr. Luke Šoškića i drugova (dva); Bogoljuba Jevtića i drugova u ime tri kluba.

Govornici: Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (12 puta), Joakim Kunjašić (2 puta), Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (13 puta), Dimitrije Vujić, dr. Ivan Lovrenčić, Dragiša Stojadinović (4 puta), Ministar pravde dr. Mile Miškulin (3 puta), Ministar finansija Dušan Letica (2 puta), Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho, Ministar šuma i rudnika Đura Jančković (3 puta), Vojislav Lazić, dr. Vojislav Došen, dr. Luka Šoški (3 puta), dr. Janko Baričević, Potpresednik Narodne skupštine Franjo Markić (2 puta).

Dnevni red: Utvrđivanje dnevnog reda.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram V redovni sastanak Narodne skupštine. Molim g. sekretara dr. Damića da izvoli pročitati zapisnik III redovnog sastanka. (Graja i bučni protesti na levcici).

Sekretar dr. Dragan Damić pročita zapisnik III redovnog sastanka. (Graja i protesti na levcici traju i dalje. — Glasovi kod većine: Primenite Poslovnik!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen. (*Dragiša Stojadinović:* Molim za reč). Kada sam pitao ima li primedaba na zapisnik, Vi se niste javili za reč. Molim g. sekretara da pročita zapisnik IV redovnog sastanka.

Sekretar dr. Dragan Damić pročita zapisnik IV redovnog sastanka.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika kakvu primedbu na pročitani zapisnik? (Nema. *Dragiša Stojadinović:* Ja se javljam za reč o povredi Poslovnika). O povredi Poslovnika sada ne može biti reči. Sada je stavljeno pitanje, ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Primedaba na pročitani zapisnik nema, zapisnik je primljen.

Gospodo narodni poslanici, ja sam povodom smrti Nj. V. Kralja Velike Britanije Đorda V u ime Narodne skupštine poslao Pretsedniku Donjeg Doma Kraljevine Britanije Njegovoj Ekseleciji gospodinu Ficroju, ovaj telegram:

„Gospodinu Ficroju, Pretsedniku Donjeg Doma
London

Molim Vas, Gospodine Pretsedniče, da izvolite primiti najtoplije saučesće Narodne skupštine kao i moje povodom smrti Velikog Kralja Đorda V.

Stevan Ćirić, Pretsednik Narodne skupštine”.

Na ovu izjavu saučesća dobio sam ovaj odgovor:

„Gospodinu Stevanu Ćiriću, Pretsedniku Narodne skupštine — Beograd

U ime Donjeg Doma zahvaljujem Vam na izrazi saučesća Jugoslovenske Narodne skupštine, koje mnogo cenim.

Ficroj, Pretsednik Donjeg Doma”.

(Svi narodni poslanici ustaju i jednodušno kliču: Slava Đordu VI).

Gospodo narodni poslanici, imam da Vam saopštim još jednu tužnu vest. Izgubili smo još jednog svog druga. Na dan 12 januara ove godine umro je Petar Vlatković, narodni poslanik za Srez petrinjski.

Naš umrli drug bio je istaknuti stručnjak u šumarstvu i šumarskoj politici i kao takav zauzimao je kroz dug niz godina razne položaje u državnoj službi, razvijajući svoju stručnu delatnost uvek na dobro naroda i države, zbog čega je i bio počastvovan poverenjem naroda izborom za narodnog poslanika. Njegova prerana smrt otrgla ga je iz naših redova i presekla njegovu delatnost u korist naroda. Pozivam Narodnu skupštinu, da ustajanjem odamo poslednju poštu našem umrlom drugu Petru Vlatkoviću. (Svi poslanici saslušali su stojeći reč Pretsednika Narodne skupštine i odazvali se usklcima: Slava mu!).

Izvolite čuti saopštenje Ukaza Kraljevskog Namesništva o rekonstrukciji Kraljevske vlade.

Sekretar dr. Dragan Damić: Pročita Ukaz Kraljevskih Namesnika o rekonstrukciji Kraljevske vlade:

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA
PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Uvažavajući ostavke, koje su podneli Ministar fizičkog vaspitanja naroda i zastupnik Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja Komnenović Mirko i Ministar građevina Bobić Miloš i stavljajući ih na raspoloženje, na predlog Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova, postavljaju:

Za Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnika Ministra fizičkog vaspitanja naroda Cvetkovića Dragišu, narodnog poslanika i bivšeg Ministra, i

Za Ministra građevina dr. Kožula Marka, narodnog poslanika i Ministra na raspoloženju.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

22 decembra 1935
u Beogradu

PAVLE, s. r.
Dr. R. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

Pretsednik Ministarskog saveta
i Ministar inostranih poslova,
Dr. M. M. Stojadinović, s. r.”

(Čitanje Ukaza narodni poslanici saslušali su stojeći, proprativši ga burnim usklcima: Živeo Kralj!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani Ukaz Kraljevskog Namesništva prima se na znanje.

Izvolite čuti Ukaze Kraljevskih Namesnika o određivanju vladinih poverenika.

Sekretar dr. Dragan Damić pročita Ukaze Kraljevskih Namesnika o određivanju vladinih poverenika, koji glase:

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra pravde, a na osnovu čl. 70 Ustava Kraljevine Jugoslavije određuju Dr. Milana Skerlja, profesora Univerziteta u Ljubljani, za vladinog poverenika pri pretresu predloga Trgovačkog zakonika u Narodnom predstavništvu.

Ministar pravde neka izvrši ovaj Ukaz.

19 oktobra 1935 godine
Beograd

Dr. RADENKO STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

Ministar pravde,
Dr. M. Miškulin, s. r.”

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra poljoprivrede učinjen u saglasnosti sa Pretsednikom Ministarskog saveta a na osnovu člana 70 Ustava i § 35 Zakona o poslovnom redu u Senatu i Narodnoj skupštini određuju:

Za Vladine poverenike u Senatu i Narodnoj skupštini Novakovića Milana, pomoćnika Ministra poljoprivrede i Vujnovića Vladimira, načelnika Odeljenja za agrarnu politiku Ministarstva poljoprivrede, za učešće pri debati o donošenju Zakona o privrednim zadrugama.

Ministar poljoprivrede neka izvrši ovaj Ukaz.

7 decembra 1935 godine
u Beogradu

PAVLE, s. r.
Dr. R. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

Ministar poljoprivrede,
Sv. Stanković, s. r.”

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra unutrašnjih poslova, a na osnovu čl. 70 Ustava određuju Kuzmanovića J. Aleksandra, generalnog inspektora Ministarstva unutrašnjih poslova, za Vladinog poverenika u Narodnom

predstavništvu pri pretresima zakonskih predloga Ministra unutrašnjih poslova.

Ministar unutrašnjih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

PAVLE, s. r.
Dr. R. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

9 decembra 1935 godine
u Beogradu

Ministar unutrašnjih poslova,
Dr. A. Korošec, s. r.”

(Čitanje Ukaza narodni poslanici saslušali su stojeći, proprativši ih burnim usklikima: Živeo Kralj!).

Pretsednik Stevan Ćirić: I ovi Ukazi Kraljevskih Namesnika primaju se na znanje.

Izvolite čuti zakonske predloge.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar finansija podnosi Narodnoj skupštini na rešavanje predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu. (Vidi prilog).

G. Ministar finansija podnosi Narodnoj skupštini na rešavanje predloge zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetske godine 1930/31, 1931/32, 1932/33. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Saopšteni zakonski predlozi biće upućeni Finansijskom odboru.

Izvolite čuti jedan zakonski predlog za koji se traži hitnost.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Joakim Kunjašić i drugovi, narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova i traže hitnost. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Predlagač g. Joakim Kunjašić ima pravo po § 63 Poslovnika da obrazloži hitnost svog predloga. Ima reč g. Kunjašić. (Pljeskanje na levice).

Joakim Kunjašić: Gospodo narodni poslanici, da je ovo pitanje hitno i važno, da je ovo postalo tako goruće, da se više ni časa ne smije odlagati, bilo bi suvišno da vas uvjeravam. Vama koji ste iz naroda i u narodu stekli predodžbe razornih posledica nezdravog kreditnog stanja u zemlji, moje riječi ne bi te predodžbe mogle da povećaju.

Ja ću se zato samo ograničiti da ovde iznesem sadržinu ovog zakonskog predloga, da iznesem momente njegovih institucija i predviđanje efekata.

Činjenica je da vjerovnik ima pravo na povratak njegove pošteno stečene svojine. Činjenica je da je dužnikova dužnost, da primljene obaveze ispuni i da tuđe povрати. Ali je isto tako činjenica da niti verovnici mogu u najviše slučajeva do svojih potraživanja da dođu, niti da dužnici imaju mogućnost da svoja dugovanja podmire.

Nema razloga ovde opetovano iznositi uzroke tim nemogućnostima — uzroci su nam svima poznati — tek je istina da bez prisilnog utjeravanja vjerovnik teško dolazi do svoje veresije, a da sa prisilnim utjeravanjem upropasti dužnika, napravi beskućnika, i izkada do potpunosti utjera.

I nije čudo za to što vjerovnici — ako samo mogu — rado ustupaju svoja potraživanja za mnogo manje iznose samo da sebi nešto osiguraju i da se teškoćama oko proganjanja dužnika ne izlažu. Nije čudo što se pri prinudnim nagodbama vjerovnici zadovoljavaju i sa 50% i 40% i manje. Koliko bi pak oni bili voljni i još više da popuste, kad bi im se nagodena svota odmah i isplatila, a ne da podmiru snižene vjeresije opet čekaju, i da je možda ponovno snižuju.

Sve ovo uviđajući, došlo je do glavne institucije ovoga zakonskog predloga, na ime, da se navede vjerovnik i dužnik, da se sporazumeju s jedne strane o vrednosti dužnikove imovine, što znači o iznosu kojim ova može da bude opterećena i za koji iznos jedino vjerovnik ima dovoljno pokriće, a s druge strane da se sporazumeju o visini duga.

Ustanovljuje se da dužnikove nekretnine daju dovoljno pokrića vjeresiji koja dopire do dve trećine njihove vrijednosti, i sa takvim iznosom ove mogu najviše biti opterećene. Vjerovnici dužnika koji je dužan više od dve trećine vrijednosti imovine imaće neku malu štetu, ali ne usled ovoga zakona, jer su oni već do sada oštećeni, što su neoprezno davali zajmove; dočim vjerovnici onih dužnika kojima dugovanja ne prelaze dve trećine vrijednosti imovine neće imati nikakova gubitka. Glavna, dakle, institucija ovoga zakona nije ništa novo, to je ranijim zakonima ustanovljena prinudna nagodba, koju može i bez ovoga zakona svaki dužnik da izazove. Ali ovim zakonom dužnik se oslobodava troškova i dangube, a vjerovnika se pogoduje što mu se utvrđena veresija odmah podmiruje.

Ovako ustanovljeni i hipotekom osigurani dug, dužnik će povratiti prema svojoj mogućnosti, ali najdalje kroz 50 godina, u kojem najgorem slučaju on će plaćati godišnji amitet od 4% t. j. 3% kamate i 1% glavnice.

Kao posrednik između dužnika i vjerovnika nastupa država. Ona uzimlje hipoteku sa nekretninama dužnika za utvrđene dugove i u njihovoj ukupnoj visini izdaje obligacije, koje su fundirane na ovim nekretninama.

One su dakle fundirane na zlatu, jer su nekretnine našega poljoprivrednika zlato i po vrijednosti svojoj, i po renti koju poljoprivredni svijet svojim radom sa ovih konstantno izvlači. Nose kupon od samo 3%, ali je taj kupon siguran, sigurniji od problematičnih kamata, koje se od uzdrmanog dužnika već malo i utjeravaju. Osim ovog kupona obligacije sudjeluju na lutriji, — na svaku milijardu dinara konvertiranog duga jedan milion zgoditaka — i amortiziraju se kroz 50 godina.

Sa ovim obligacijama bivaju podmireni vjerovnici. Sada se nameće pitanje, nije li vjerovnicima nezgodno da za svoja potraživanja dobiju samo papir, od kojega moraju neki dio da prodadu ako hoće i do malenoga iznosa gotovine da dodu. Evo, zato je predviđeno, da će država izdati osim obligacija još i novčanice (državne note) u visini od 20% ovih obligacija.

Ove se novčanice fundiraju na onim obligacijama, dakle i opet na zlatu; svaki vjerovnik može tražiti da mu se vjeresija isplati za 20% u novčanicama a 80% u obligacijama. Obligacije, koje odgovaraju onima 20% isplaćenim u novčanicama, ostaju na raspoloženju portera novčanice u trezoru države, i ova se koristi kuponom i sudjelovanjem na lutriji. Do-

sljedno država prima na izdanim novčanicama 3% kamate.

Da vidimo kako će vjerovnik proći sa ovakvom podmirom svojim potraživanjima. Podjelimo vjerovnike u tri kategorije. prva, rentijeri, koji žive od rente svoga vlastitog kapitala; druga, oni koji su tuđi povjereni im novac drugom uzajmili (trgovci, obrtnici, banke, zadruga); i treći oni, koji sa svojim novcem hoće da rade ili da s njim kupe objekte.

Svi smo mi načisto da je rentijerima mnogo bolje imati ove pupilarno sigurne nego li raznovrsne privatne obligacije, i da im je mnogo ljepše čekati dan za rezanje kupona, gledati u novinama izvučene brojeve lutrije i brojeve izdriježanih obveznica, nego li tražiti i goniti dužnika kao sada.

Ona druga kategorija vjerovnika, koji su i sami dužni, dug će svoj likvidirati na isti način sa 80% u obligacijama i 20% u novčanicama, i oteće se žalosnom jadu, koji se dnevno događa, da naime, dok čovjek duguje samo desetke hiljada a potražuje stotine hiljada, mora propasti, jer ga njegov vjerovnik tjera, a on od svojih ne može da išta utjera.

Da li će ovi vjerovnikovi vjerovnici biti time oštećeni! Ovde spadaju u glavnom ulagači, mali štediši. Ovi su najkorisnije jedinice našega privrednog svijeta. Nitko, ali naročito ovi ne smiju — bez njihova uzroka — biti oštećeni, kao što im se to nažalost eto sada događa. Među ove male ulagače spada i naš pomorac, koji je svoje kosti izložio okeanu da sebi i svojim neku paru prikupi i tu uštedu povjerio zavodima svoje domovine; među ove spada udovica koja svu nadu budućnosti ima u svojoj uložnoj knjižici, sirota služavka koja otkida od usta paru po paru da sebi za vrijeme starosti i iznemoglosti neku utjehu priskrbi; ovde spada štedljivi težak, štedljivi radnik, prosjak i bezbroj takovih koji isto tako trebaju zaštite kao i dužnici. Smijemo li mi ove pustiti da i dalje kukaju pri svojoj devalutiziranoj uložnoj knjižici!

Rasmotrimo kako je ovima sada i kako će im biti usled ovoga zakona. Oni će moći takođe da prime podmiru svoga uloga sa 80% obligacija i 20% novčanica. Njima, koji svoje uštede nisu trebali i zato su ih položili na banku, puno je konvencijentnije imati ove sigurne obligacije, sigurne kamate, iluziju zgoditaka lutrije nego bankovne knjižice i bojazan da li će kad što od toga da prime. A k tome primaju odmah jednu petinu gotovine. Neće li onaj koji se bez ove može da prođe, on i tu gotovinu opet uložiti u iste ove obligacije!

Ali ne znači da će ulagači — primi li se ovaj zakon, predizati svoje uloge; oni će biti sigurni da ih se tada sa šaltera banaka neće odbijati, jer će im banke moći plaćati na zahtev i ta svijest održati će kod njih poverenje prema novčanim zavodima koje je toliko potrebno u ovo doba krize povjerenja.

Moglo bi izgledati da će novčani zavodi biti oštećeni time, što bi im pri likvidaciji sa vjerovnikom propale one dubiozne tražbine, t. j. onaj dio duga što bi se otpisao jer prelazi 2/3 vrijednosti dužnikove imovine, ili pak da bi rezerve ovih zavoda, pretvorene u ove obligacije, predstavljale manji aktiv nego li ga one iskazuju danas.

Ovo nikako ne može da bude. Ozbiljni novčani zavodi unose u svoj aktiv vjeresije, ne po nominali već po ocjeni pokrića. Sigurno je da će likvidacijom, koja bi se izvršila po ovom zakonu, likvidirani iznos biti veći nego li ga novčani zavod unosi u svoj aktiv,

i prema tome, aktivni ako se ne povećaju, sigurno je da se neće umanjiti.

A što se pak rezerve tiče one pretvorene u obligacije neće predstavljati manje vrednosti, jer ždrijebanje obligacija osigurava njihovu stalnu cijelu realizaciju; a i kad bi dio tih rezervi trebalo realizirati daleko manje bi se izgubilo na obligacijama nego kad bi trebalo realizirati bančine nekretnine. Novčani zavodi usled male kamate koju bi od ovih obligacija primali, imali bi manje prihode, ali to ne bi bilo na njihovu štetu, jer bi prema ovoj oni udesili i kamatnu stopu na svojim pasivima. Od toga štete neće imati, ali će biti velika korist privredi u opšte sa smanjenjem kamatne stope koja je u bližnjim prošlosti — Bog joj prostio — toliko zla i propasti prouzrokovala, a biti će i koristi napose za jačanje tečaja dosadašnjih vrijednosnih papira, koji imaju veće kamatne stope.

Vjerovnici one treće kategorije koji bi svoje pare hteli uložiti u druge stvari (zgrade, zemlje itd.) i zato obligacije morali realizirati po nižem tečaju nego li su ih primili, mogli bi izgledati oštećenima.

Ali zapravo ni to ne stoji. Da su ovi vjerovnici u doba kad su taj novac na kamate dali, uložili u kupovinu objekata, ti im objekti ne bi nikako danas vrijedili više nego li će da vrijede objekti koje će sa tečajnom vrijednošću ovih obligacija moći da kupe. Svi mi to možemo lako da sračunamo. Ali će oni ovim zakonom na protiv imati koristi, što će bar sada moći svoj novac u te kupovine ili u svoje radnje da ulože, a što inače ne bi tako lako i brzo moglo da bude.

Nego sada nastaje pitanje za ove vjerovnike, naime, koliki tečaj oni mogu računati da će tim obligacijama da bude. Na prvi mah izgleda da bi im tečaj bio malen, relativno kao drugim vrednosnim papirima, t. j. oko 40—50%, a obzirom na njihov veliki broj na tržištu valjda i manji. Tu ocjenu za budućnost ne treba na laku ruku izreći, ali je sigurno da će tečaj njihov ovisiti o konjunkturama, a te se mogu lakše uočiti. Pojava ovih papira ne povećava opće zaduženje, niti se za njihovu podjelu u privredi traži novac, pa da bi ova dva momenta loše uplivala na njihovu cijenu ili i cijenu postojećih vrednosnih papira za koje se traži novac. Opće zaduženje ostaje isto čak i manje, jer će se ovo pri likvidaciji uvijek nešto pa i malo sniziti, samo što će današnji vjerovnici mjesto raznolike ne uvijek sigurne obligacije pojedinačno, imati jednoličnu zdravu sigurnu kolektivnu obligaciju sviju dužnika. Dakle, visina iznosa dugovnih papira ostaje ista, pa se ne može kazati da će tržište biti novim obligacijama preplavljeno. Ove obligacije neće biti predmetom ponude, one će biti vjerovnicima podeljene, za njih se ne traži novac, koji se inače traži a što dosljedno umanjuje potražnju a time i cijenu.

Bez obzira na zlatnu podlogu i druge prednosti ovih obligacija one će biti podijeljene dobrim djelom među male stediše, u čvrste ruke i ne može se predviđati navala sa njihovom ponudom. Ali potražnja njihova, trajna i živa, ne može da izostane. Ovim zakonom je predviđeno, da dužnik i svoje anuitete i djelomičnu ili čitavu podmiru svoga duga može vršiti ovim obligacijama po nominalnoj vrednosti. Ako uzmete jednoga dužnika čiji je konvertirani dug 100.000 dinara, te koji za to plaća god. anuitet od 4.000 dinara on će taj anuitet podmiriti sa 3.600 dinara ako je obligacijama tečaj i punih 90%. Pred

ovakvom korisnom diferencijom neće ni jedan dužnik čekati da dođe rok isplate, on će se žuriti da sa prvom gotovinom što mu do ruku bude dolazila, kupuje ove obligacije i da bude spreman ne samo da puje ove obligacije i da bude više duga otanuitet sa ovima podmiri, već i da što više duga otaplati. A kolika će tek korist da bude tim dužnicima ako cijena obligacijama bude niža od 90%.

Ako hoćemo da budemo sentimentalni, moramo želiti da taj tečaj bude što niži, jer stogod niži bude to će biti veća korist dugujućeg svijeta. Ali uzalud su naše želje; ne treba se zanositi time da taj tečaj neće biti i te kako visok, jer, kako će dužnik biti mnogo i na sve strane, potražnje će biti svuda i u svakom doba. Ja se ne usudujem, gospodo narodni poslanici, ocijeniti koliki će taj tečaj da bude, ali da će konjunktura za plasiranje biti uvijek dobra, to ćete svi priznati. Niko od nas neće vjerovati da će taj tečaj biti 90% kako prije spomenutih, ali ako primera radi pretpostavimo, da će stajati oko 70% značilo bi, da bi dugujući svijet sa samih 2.8% otplaćivao svoje dugove i kamate; a možemo sa puno vjerovatnosti predvidati, da uz takav amortizacioni anuitet od 2.8% — pa sve da je za pune 2/3 vrijednosti svoje imovine zadužen — neće dužnik imati teškoće da svoju dužnost vrši, ali i da mu neće lako uspjati da sa manjim anuitetom od 2.8% prodire. Znači, da neće biti lako ove obligacije ispod 70% dobiti.

Vjerovnici koji budu dulje zadržali obligacije bolje će proći od onih koji budu prije prodavali, ali i ovi koji će lošije proći mogu sa dosta vjerovatnosti računati da će svoje današnje vjeresije konverzijom i prodajom obligacija realizirati sa oko 76% u gotovu. Jer novčanice 20% gotovine a obligacije 80% pa 70% daljnjih 56% gotovine dava svega 76%. Skupa, dakle, preko 3/4 njihovih bolnih današnjih potraživanja. Molim Vas, gospodo narodni poslanici, kažite, može li im biti krivo! A mogu i bolje proći ako ne žure sa prodajom.

Glavnu ulogu pri svemu ovom vrši država. Da vidimo kako će ona pri tome proći. Na temelju dobre hipoteke ona zadužuje dužnike, od ovih utjerava godišnje 4%, t. j. 3% za kamate i 1% za glavnice i troškove. Ove anuitete utjerava sredstvom poreskih uprava kao i ostale državne dažbine. Jednaki iznos kojim je ona zadužila dužnike, isplaćuje u obligacijama vjerovniku, a pri tome joj ostaje 20% obligacija sa njihovim rentama u kasi jer je u zamjenu ovih dala novčanice.

Država uistinu ima da unese u svoj budžet naplatu kupona i amortizaciju obligacija. Ja pretpostavljam da će ukupna suma konvertiranog duga iznositi 10 milijardi dinara, znači država mora unijeti u budžet 300 milijona za kupon, 90 milijona za amortizaciju obligacija i 10 milijona za lutriju, skupa 400 milijona. Ali istodobno će ona unijeti u budžet prihoda 400 milijona, koje će primiti od dužnika.

To što će dužnici plaćati sa istim obligacijama ne nosi štete, jer je država obligacije a ne novac dala, ona će obligacije i primiti. I kad kroz nekoliko godina sve obligacije natrag primi i neće imati više trošak za kupone i za amortizacije, a dužnici će još mnogo imati da plate, ona će početi primiti anuitete u gotovu, pa tada i ona može sniziti duboku anuitetavnu stopu odnosno obaviti likvidaciju ovoga konvertiranog duga.

Nikakva šteta nikakav teret dakle po ovom zakonu na državu ne pada. A kao razboriti građani i svjesni zastupnici naroda ne smijemo to ni dozvoliti.

Mi možemo tražiti od države naše, da nam pomaže urediti ovo teško pitanje, ali na nju svaliti teret bilo bi i nesavjesno i nepošteno. Konačno to isto što bi država snosila, imali bi da plate njeni poreznici, a kako bismo mi smjeli teško opterećene i nevine poreznike osuditi, da oni snose ono što su vjerovnici bez opreza dali, i pustili da im propadne. Imadu li poreznici koji rade i štete, podmiriti troškove rasipnika, štete od propalih špekulacija ili nesavjesnih bankara!

Nikakvu dakle štetu, nikakvu „pravičnu“ ili nepravičnu naknadu za tuđe grijeha, ne smje se svaliti na teškim i preteškim porezima opterećeni narod. Mi moramo, gospodo narodni poslanici, da snizujemo terete naroda, a ne da mu još nove namećemo. Naše teško finansijsko stanje, razcvjetani budžet, neizdrživim porezima dovedena do nerentabilnosti naša poljoprivreda itd. sve je to prouzrokovano našim olakim svaljivanjem svakakvih tereta na državu.

Najlakše je reći platiće država! Može se i oprostiti greške onima koji su bez znanja i bez ličnog interesa apelovali na državnu kasu, ali demagoško traženje žrtava države bez dobro promišljene narodne koristi a samo u cilju sticanja popularnosti ili prikupljanja izbornih kuglica, to je gospodo narodni poslanici, zločin koji se nikad oprostiti ne može.

Dosta je bilo sa tom žalosnom praksom; od države se mogu tražiti žrtve samo onda kad je to socijalna potreba, i u koliko interesirani sami ne mogu da se pomognu. U ovom pitanju svi znamo, da bi se žrtvom države koristili samo neki, a da bi to svi plaćali, dok naprotiv eto nalazimo način kako da se ne oštete ni vjerovnici ni dužnici pa ni država, već da se svima bez osjetljivih žrtava pomogne, još više i bolje nego li bi to bilo uz žrtvu države.

Država će imati samo da sve ovo sprovede. Neki misle da bi to dugo trajalo i da bi provedenje mnogo koštalo.

Lako je vama, gospodo narodni poslanici, ustanoviti i vrijeme i trošak. Ali ja mogu što se vremena tiče da kažem da su zakonom predviđeni prekluzivni rokovi, sudski postupak hitan i besplatan, i da ništa ne može da zadrži redovito i pravodobno provedenje ove konverzije kroz vrijeme od 10 mjeseca. A što se pak tiče troška, ja to ne mogu da ocijenim, ali sudski upravni stručnjaci izračunali su da bi za redovito provedenje ovoga trebalo odrediti 120 sudaca i 140 kancelista za jednu godinu dana računajući da će ravno biti jedan milion dužnika koji dolaze u obzir po ovom zakonu. Mi znamo da toliko pak dužnika neće biti, ali uza sve to trošak ne bi bio veći od dinara 10.000.000, što je prema ovom velikom pitanju bagatela koja ne može da upliviše na stvar.

Ni sa te strane država ne bi bila znatno opterećena, ali država je najveći vjerovnik a valjda i najveći dužnik, pa se ovim zakonom niko tako ne zaštićuje kao baš ona. U ovom je zakonskom predlogu predviđeno da pri likvidaciji dužnici imadu da unesu i svoje poreske dugove. Poreznici tako podmiruju sva svoja poreska dugovanja, pa će im biti lako unaprijed redovito vršiti svoje kurentne poreske obaveze. Država dolazi do ogromne svote zaostalih poreza pa može odmah da podmiri i svoje leteće dugove i potraživanja iz ranijih godina, radi kojih ugled i interes države toliko strada.

Kao što je zaštićena država, zaštićene su seoske zadruge i općine. U kakovo je stanje ovo nezdravo kreditno poslovanje dovelo naše zadrugarstvo i naše

seoske općine, gospodo poslanici, ne treba da vam objašnjavam, to svi znate. Zato ćete uviditi velike koristi za ozdravljenje zadrugarstva i općina likvidacijom veresije i dugova kojom će ove ustanove biti pogodovane.

Ovaj zakon izvršiće konsekventno i blagotvorni upliv na našu privredu. Dinarska podloga ostaje nedirnut, lako ju je dapače i pojačati smanjenjem opticaja dinara. Uvođenjem državnih novčanica u promet oživljuje se novčani život, povećava se kupovna snaga a time i cijene poljoprivrednim objektima i artiklima. Poljoprivrednik oslobođen dugova sa teškom kamatom i zaostalih poreza, moći će svoju zemlju sa novim investicijama i većim radom učiniti produktivnijom, steći će vjeru da će poboljšanom produkcijom moći olakšane terete da poravna i zemlju svoju sebi i svojima sačuva. (Glasovi: Tako je!)

Zanatlija, obrtnik, poduzetnik i trgovac, razviće slobodnije i uspješnije svoj rad. Rentijeri, banke, moći će sa svojim kapitalima i sa raščišćenim računima da na solidnijoj osnovi upute i proslijede svoju djelatnost. Zadrugarstvo ozdravljeno postaće aktivnim vršiocem spasonosne uloge u narodu. Općine razviće solidniju komunalnu politiku. Teško oštećivani srednji stalež jednom će se time uravnotežiti. Sve će moći da zadovoljno pogleda na bolnu prošlost i da se sa pouzdanjem i veseljem uputi u novi solidniji život.

Drugi sistemi i predlozi za uredenje kreditnih odnosa za razduženje poljoprivrednika ne pružaju ovakove svestrane pogodnosti, svi oni nameću jednom ili drugom žrtve, neki dapače i bezobzirne žrtve.

Brisanje ma i najmanjeg dijela znači oštećenje vjerovnika bez lako ustanovljene opravdanosti i računa, ali svakako sa kršenjem svetosti obaveza i protuustavnim diranjem u privatnu svojinu. Smanjenje dugova bez konverzije i podmire ne pomaže privredi, niti osposobljuje dužnika da svoj dug izravna.

Konverzija putem samih državnih novčanica povećala bi na veliko opticaj novca, što je opet štetno za solidnu ekonomiju i može da dovede do disažija sa dinarom, dočim konverzija sa samim obligacijama je malokrvna, ne pomaže oživljenju i ne udovoljuje ogromnom broju malih potreba vjerovnika i ulagača, a pored toga baca obligaciju odmah na tržište obaraćući joj odmah u početku vrijednost Podjelu zaštite dužnicima prema nekim kvalifikacijama kao na primer prema visini zaduženja, uzrocima prezaduženosti i t. d., ne bi bilo lako pravedno dosuđivati. Svako bi našao način da dokaže opravdanost najveće zaštite. A čemu i otići tim putem! Kaže se: one koji su prezađušeni ne treba uzeti u obzir, jer ih se ozdraviti ne mogu. A zašto! Zar će njihovi vjerovnici dobiti više ako se rasproda njihova imovina, ako se učine beskućnicima. Zar će oni tako dobiti više nego li bi dobili ako se bez licitacije od ovih izvuče koliko je najviše moguće? I ja pitam: što je za općenitost, što je za onoga vjerovnika i dužnika korisnije! Odgovor je tu samo jedan.

Imamo li se mi baviti ovakovim mislima, da pri saniranju naših privrednih i kreditnih prilika oduzmiemo zaštitu, kažnjavamo one koji su pogrešnim špekulacijama, neracionalno podignutim standardom života, ili inače oštinuti od udesa, došli do svoga teškog stanja. Radije bismo imali tražiti i kažnjavati uzročnike nego li žrtve ove nezdrave poratne privredne i finansijske politike. A uzročnike bismo našli onamo odakle se je vodila ta politika, u našim bankarskim i državnim upravama.

Zato treba pružiti pomoć svakome. Prošlost nam je dala mnogo primjera, mnogo smo pogrešaka učinili i zato mnogo naučili; obnovimo privredni život na zdravoj osnovi i omogućimo svakome da, poučen greškama prošlosti, krene u solidniju budućnost; ne uskratimo pomoć ni jednoj privrednoj jedinici, ne otmajmo nikome njegovu pošteno stečenu imovinu, ne teretimo državu! Evo, ovo su bili movensi za institucije ovog zakonskog predloga.

Njegove efekte lako nam je uočiti. Vjerovnici dolaze do svojih potraživanja odmah lako i brzo bez parnice, bez žrtava i opasnosti; ako neko od njih ima nešto da izgubi taj je gubitak već i do sada bez krivnje dužnika slijedio. Dužnici će svoj dug sveden prema razmjeru njihove imovine, lako podmiriti i to glavnice i kamatu sa anuitetom od oko 2.8% godišnje. Privreda će naša ozdraviti, promet nekretninama i poljoprivrednim artiklima postaće življi, produktivna i potrošačka snaga veća, dinarska podloga nedirnutu, porezna sposobnost ojačana i t. d. ali što je glavno: zadovoljstvo i smirenje zemljoradnika i privrednika uopće.

Ovaj zakonski predlog, gospodo narodni poslanici, ne može biti savršeno djelo, kao što nijedno ljudsko djelo nije savršeno. Ali nema dvojbe da će sa vašom saradnjom biti privedeno najboljem što se može. Zato će skupštinski odbor moći da izvrši plauzibilne korekture i da Vi budete mogli donijeti jedan zakon koji će biti odraz vaše uvidavnosti, vaše državničke i patriotske određenosti.

Bez obzira dakle na korekture i izmjene, koje ćete vi u ovaj zakonski predlog unijeti, gospodo poslanici, skrajnje je vrijeme da dignete svoj glas, da se jednom ovo pitanje definitivno svrši i da ova Skupština sa jednim ovakvim vehikim i važnim potezom opravda svoj raison d'etre.

Teške političke prilike mogu da dovedu do raspusta ove Skupštine, stoga ja apelujem na sve vas, gospodo poslanici, da ne dozvolite da se razidemo a da ne donesemo narodu barem ono što mu je najhitnije. Ovaj zakonski predlog bio je prikazan prošlog Narodnoj skupštini. Ona nije dospela da ga raspravi. Potpisalo ga je mnogo uglednih članova i današnjih funkcionera, te časnika današnjih klubova, kao g. Milan Božić, dr. Lujo Miletić, g. Nikola Preka, naš današnji potpredsjednik g. Markić i predsjednik g. Stevan Ćirić, mnogi bivši ministri a i jedan današnji aktivni ministar g. dr. Kožul. Zato molim, da bez obzira na naše klubske pripadnosti, svi jednoglasno hitnost ovoga zakona prihvatimo i da izaberemo naročiti odbor od 21 člana, koji će u roku od osam dana imati da svoj izveštaj Narodnoj skupštini podnese. (Na levici pljeskanje i povici: Živeo!).

Predsjednik Stevan Ćirić: Predsjednik Kraljevske vlade g. dr. Milan Stojadinović ima reč da izjavi, da li Kraljevska vlada prima traženu hitnost ovoga predloga.

Predsjednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Gospodin narodni poslanik Kunjašić sa drugovima traži hitnost za njihov predlog o razduženju zemljoradnika.

Ovim povodom, gospodo narodni poslanici, (Dragiša Milovanović: I svih dužnika! — Niste slušali, Gospodine Predsjedniče!) Da ste vi bili mirniji, ja bih bolje čuo govornika.

Ovim povodom, gospodo narodni poslanici, smatram za dužnost da izjavim, da je Kraljevska vlada i

do sada a i u buduće će posvetiti svu potrebnu pažnju ovome pitanju. (Burno pljeskanje kod većine. — Protesti na levici.)

Gospodo, poznato je da je Kraljevska vlada donela jednu Uredbu po ovome pitanju. Ta se Uredba danas nalazi pred Narodnim pretstavništvom radi izišenja. Narodna skupština može tu Uredbu primiti, izmeniti ili odbaciti. Poznato je, gospodo narodni poslanici, i to, da je Klub većine skupštinske u nekoliko svojih sednica ovo pitanje detaljno pretresao i dao svoje mišljenje. Prema tome, gospodo, i Kraljevska vlada i Klub skupštinske većine mnogo pre nego g. Kunjašić i drugovi pokrenuli su ovo pitanje. (Burno odobravanje i pljeskanje kod većine. — Žagor i protesti na levici.)

I s obzirom na to da je g. poslanik Kunjašić sa svojim drugovima prilično zadocnio sa traženjem hitnosti ovoga predloga (Pljeskanje kod većine i povici: Tako je!) . . . , ja Vas molim, gospodo narodni poslanici, da odbijete traženu hitnost, jer ako biste hitnost usvojili, vi biste samo usporili rešenje ovoga pitanja, a ja verujem da vi to ne želite. (Burno odobravanje i pljeskanje kod većine. — Negodovanje i protesti na levici.)

Predsjednik Stevan Ćirić: Gospodin Predsjednik Kraljevske vlade ne prima hitnost i u tome slučaju po § 63 Poslovnika rešava o hitnosti Narodna skupština. Stavljam predlog g. Predsjednika Vlade na glasanje. Oni koji primaju hitnost neka izvole ustati, a koji ne primaju, neka izvole sedeti. (Većina sedi). Većina sedi, konstatujem da hitnost nije primljena. Za proučavanje ovog zakonskog predloga izabraće se naročiti odbor. (Negodovanje na levici i uzvici: Dole! Da se glasa poimenično!) Ne može se glasati o tome, jer po Poslovniku to utvrđuje Predsjednik. (Joakim Kunjašić: Molim za reč radi ličnog objašnjenja.) Ima reč g. Kunjašić radi ličnog objašnjenja.

Joakim Kunjašić: Gospodo narodni poslanici, dozvolite mi (Glasovi na levici: Je li primljena hitnost? Mi smo tražili poimenično glasanje. Vi to rešavate partijski kako Vi hoćete. Na glasanje! Tražimo da se g. Predsjednik izjasni da li je hitnost primljena ili nije).

Predsjednik Stevan Ćirić: Ja sam izjavio da hitnost nije primljena. (Žagor i negodovanje na levici. — Glasovi: Na glasanje!) Samo u slučaju kad Predsjednik ne može da utvrdi rezultat glasanja može on svojom inicijativom narediti poimenično glasanje. O ovome predmetu ne može više biti glasanja pošto hitnost nije primljena. (Ponovni protesti na levici.)

Joakim Kunjašić (nastavlja): Gospodin Predsjednik Vlade dodirnuo me je sa svoje dve reči. Gospodin Predsjednik Vlade izrazio se, da sam ja sa hitnošću ovoga predloga zadocnio. Ja sam ovaj isti predlog predao u oktobru 1934 godine (Povici na levici: Tako je!) . . . i tražio sam i tada hitnost. Medutim današnji Predsjednik Vlade molio me je da odustanem od hitnosti, ali ja nisam hteo, i stoga Vam zahvaljujem što je hitnost primljena. (Glasovi na levici: Većina je bila za hitnost. — Glasovi kod većine: Hitnost nije primljena!)

Predsjednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Dimitrije Vujić o povredi Poslovnika.

Dimitrije Vujić: Gospodo narodni poslanici, kao dugogodišnji član Narodne skupštine, već 15 godina, mevanja, ali verujte, ovo je prvi put da vidim u životu šta se radi odozgo sa pretsedničke stolice. Ja dolazim

na ovu tribinu da vam kao vaš kolega kažem, da mi svi koji saradujemo na dobru naroda treba da smo u ovom pitanju složni, naravno u koliko je to moguće. Ali, gospodo, kad se pojavila divergencija i kad su se pojavila različita mišljenja povodom glasanja, onda je g. Predsednik dužan da glasanje prvo izvrši ustajanjem i sedanjem, pa ako Narodna skupština konstatuje da većina ne može da se tačno odredi, onda se pristupa poimeničnom glasanju.

Ja bih molio g. Predsednika, da bi izbegli ove divergencije, da naredi poimenično glasanje, pa ako imate većinu izvolite primiti odgovornost za to.

Predsednik Stevan Ćirić: Povodom ove primedbe g. poslanika Vujića dozvolite mi da vam pročitam član koji o tome govori, pa Vi sami sudite je li Poslovnik povredjen ili nije. Član 93 Poslovnika kaže: „Glasanje sedanjem i ustajanjem biva u svim slučajevima u kojima nije ovim Poslovnikom određen drugi način glasanja. O rezultatu glasanja sedanjem i ustajanjem rešava Predsednik. Ako je po njegovom — naglašujem reč „njegovom“ mišljenju rezultat sumnjiv, pristupiće se novom glasanju. Ako i po drugi put po njegovom mišljenju rezultat bude sumnjiv, pristupiće se glasanju glasno poimence“.

Po mome mišljenju već pri prvom glasanju rezultat nije bio sumnjiv i ja sam mogao mirne savesti da proglasim da zahtev hitnosti nije primljen (Pljeskanje kod većine, negodovanje na levi.)

Izvolite čuti jedan predlog rezolucije.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Dr. Ivan Lovrenčić i drugovi narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog rezolucije o izmenama i dopunama Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. (Glasovi: Hoćemo da čujemo ceo predlog sa obrazloženjem).

Predsednik Stevan Ćirić: To je saopštenje, ali kad gospoda žele da ga čuju u celini, molim g. sekretara neka pročita ceo predlog rezolucije sa obrazloženjem.

Sekretar dr. Dragan Damić (čita):

„NARODNOJ SKUPŠTINI

Beograd

Na osnovu § 134 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast nam je podneti Narodnoj skupštini na rešenje

PREDLOG REZOLUCIJE

o izmenama i dopunama Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, koji glasi:

1 — U § 2 poslednja rečenica reč „četiri“ zamenjuje se rečju „pet“.

2 — U § 37 stav drugi reč „poslanik“ treba da glasi „Poslovnik“.

3 — U § 64 stav drugi na kraju brišu se reči „za i jedan protiv“.

4 — U § 110 dodaje se nov stav koji glasi: „Narodni poslanik nije državni službenik u smislu § 14 tačka 3 Krivičnog zakonika“.

OBRAZLOŽENJE

1) Pošto je rezolucijom od 26 februara 1932 godine § 13 izmenjen tako, da je broj sekretara od četiri povećan na pet i tom prilikom propušteno da se sa ovom izmenom dovede u saglasnost i § 2, to se ovim ta greška ispravlja.

2) Ovom se izmenom ispravlja jedna čisto štamparska greška, koja mora ovim putem da bude ispravljena.

3) Druga alineja § 64 glasi: U pretresu zakonskog predloga, koji je oglašen za hitan može u ime grupe govoriti samo jedan govornik „za“ i jedan „protiv“.

Iz ovakve stilizacije izlazi, da u pretresu o hitnom zakonskom predlogu svaka grupa može dati po dva govornika od kojih ako jedan govori „za“, drugi mora govoriti „protiv“ i obratno.

Pošto govori i izjave govornika koji govore u ime grupe, obavezuju dotičnu grupu, to je ovim svim jasno da je ova odredba nelogična i praksa je do sada pokazala da su grupe uvek prijavljivale po dva govornika i to jednoga „za“ i jednoga „protiv“ a oni su uvek govorili ili oba „za“ ili oba „protiv“.

S druge pak strane, ako se postupak o pretresu zakonskog predloga, koji je oglašen za hitan hteo skratiti, on ovim nije skraćen, jer i u pretresu o zakonskom predlogu, koji nije oglašen za hitan mogu govoriti u ime grupe u načelnom pretresu najviše dva poslanika po § 42 Poslovnika.

Prema ovome, a radi jasnoće i skraćivanja postupka treba ostaviti da u pretresu o zakonskom predlogu koji je oglašen za hitan u ime grupe govori samo po jedan poslanik, a kako će oni govoriti, to će zavisiti od toga, kakvo će držanje njihova grupa zauzeti prema dotičnom zakonskom predlogu.

4) Pojedini sudovi u zemlji pogrešno tumače odredbe čl. 74 i 75 Ustava i §§ 108 i 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini u vezi sa § 14 tač. 3 Kaznenog zakona, uzimajući da se narodni poslanici pri vršenju svoga mandata imaju smatrati kao obični državni službenici ili lica, koja po zakonskom ovlašćenju vrše kakvu trajnu ili privremenu javnu službu kod državne ili samoupravne službe.

Ovakvim tumačenjem pomenutih ustavnih i zakonskih propisa od strane sudske vlasti ništi se potpuno Ustavom zagarantovana nezavisnost zakonodavne vlasti i dopušta kontrola sudske vlasti nad zakonodavnom. Ako bi članovi Narodnog predstavništva u svom zakonodavnom radu bili ma od koga zavisni i ako se ovaj pokušaj sudske vlasti da vrši kontrolu nad članovima Narodnog predstavništva u njihovom zakonodavnom radu, ne bi odmah u početku sprečio, to bi bilo od nedogledno štetnih posledica po osnovno ustvano načelo podele vlasti. Članovi Narodnog predstavništva u svome zakonodavnom radu su neodgovorni i nezavisni. Oni ne samo da ne odgovaraju nego čak nisu dužni da pred kim bilo pravdaju svoj postupak ili daju ma kakvo objašnjenje, pošto se oni opredeljuju i rade po svojoj savesti.

Pa kada je članovima 20, 21 i 22 Zakona o sudijama za sudiju predviđeno da za krivična dela po kaznenom zakonu, učinjena u vršenju službene dužnosti, sudija može odgovarati pred redovnim sudovima tek ako Ministar pravde da odobrenje za to i pošto on reši da li ima dovoljno osnova za otvaranje istrage zbog pomenutih krivičnih dela, onda ne može biti sumnje da član Narodnog predstavništva pri vršenju mandata treba da ima veću zaštitu.

Stoga smo smatrali da ovom dopunom u § 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini treba protumačiti: da narodni poslanik nije državni službenik u smislu § 14 tač. 3 Krivičnog zakona i da se ova odredba Krivičnog zakona ni u kom slučaju ne može primeniti na narodne poslanike.

Na osnovu § 62 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini molimo da se ovaj naš predlog rezolucije oglasi za hitan i uputi na proučavanje već postojećem odboru za izmenu Poslovnika.

Narodni poslanici:

Dr. Iv. Lovrenčić, s. r.
B. D. Jevtić, s. r.
Ignjat Stefanović, s. r."

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Lovrenčić da obrazloži hitnost. (Glasovi kod većine: To je našička afera! Nećemo da primimo! — Protesti na levlci.)

Dr. Ivan Lovrenčić: Gospodo, vi sami znate najbolje da naš Poslovnik ima mnogo praznina, vi sami znate najbolje da treba ove praznine da ispravimo. Mi smo u nekoliko u odboru to pokušali i ovaj predlog, koji je sad bio pročitao, proglašen je za hitan. Ja vas molim da primite hitnost ovoga predloga. (*Vojko Čvrkić*: Molim za reč.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Po Poslovniku ne možete dobiti reč.

Ima reč **Pretsednik Ministarskog saveta** i **Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović**, da izjavi da li prima traženu hitnost za ovaj predlog rezolucije.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Gospodo, Kraljevska vlada smatra da tražena hitnost ne treba da bude usvojena od ovoga Doma i ja vas molim da ovu hitnost odbijete. (Pljeskanje i burno odobravanje kod većine. — Protesti na levlci.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodin **Pretsednik Kraljevske vlade** ne prima hitnost, da li prima Narodna skupština zahtev o hitnosti? (Glasovi: Prima — ne prima!) Ona gospoda koja ne primaju neka izvole ustati, a koja primaju neka izvole sedeti. (Većina sedi.) Pošto većina sedi, objavljujem da hitnost nije primljena. (Žagor i protesti na levlci.) Predlažem, da se ne bi birao naročiti odbor, da se ovaj zakonski predlog uputi već postojećem odboru za izmenu Poslovnika. Da li prima Skupština? (Prima — ne prima!) Ona gospoda koja ne primaju neka izvole ustati! (Većina sedi.) Ovaj zakonski predlog biće prema tome upućen već postojećem odboru za izmenu Poslovnika. (*Dragiša Stojadinović*: Molim za reč o povredi Poslovnika.)

Ima reč narodni poslanik g. **Dragiša Stojadinović** o povredi Poslovnika.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, mi smo i inače do sada sili sabotaže zakona i prava narodnih poslanika u ovoj Skupštini. I do ovog momenta, dok smo se nosili sa **Pretsednikom Narodne skupštine**, mi smo smatrali ipak da smo u granicama zakona i u granicama dopuštene intervencije **Pretsedništva Narodne skupštine**, ali danas ste videli da i **Pretsednik vlade** hoće da se meša u naše interne stvari. (Graja). A, gospodo, on ne sme u Poslovnik Narodne skupštine da se meša, jer to nije njegova stvar, već stvar Narodnog predstavnništva. Gospodo, **pretsednik Vlade** niti je poslanik, niti treba da se meša u naš Poslovnik. (Graja i protesti.) Neka, gospodo, i ovaj slučaj sabotaže ostane zabeležen da se zna. (Graja.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, ako se ovde govori o sabotaži, sabotaža sigurno postoji sa druge strane! (Pljeskanje na desnici. — Protesti na levlci!)

§ 63 Poslovnika jasno kaže: „Ako se traži hitnost za poslanički predlog Vlada ima pravo da bude o tome saslušana.”

Prema tome ja ništa drugo nisam tražio, nego sam samo izvršio postulat § 63. (Pljeskanje na desnici — Graja na levlci.)

Izvolite čuti izveštaj Glavne kontrole.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Glavna kontrola izveštava Narodnu skupštinu da je stavila vize sa rezervom na rešenja Ministarskog saveta:

M.S.br. 1816 od 12 septembra 1935 god. o razrešenju ugovornih odnosa između koncerna T. T. Braća Marić i Privilegovanog izvoznog društva A. D. uz određene uslove o izdavanju privilegovanom izvoznom društvu blagajničkih zapisa u ukupnom iznosu od dinara 3,913.946,95 sa rokovima dospelosti do 31 decembra 1935 g. i da garancija države za kredit Privilegovanom izvoznom društvu kod Narodne banke za albanske poslove ostane na snazi do 31 decembra 1935 g.; M.S.br. 7270 (VII-35, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od din. 2,800.000 Ministarstvu saobraćaja Poštansko-telegrafska služba — za nabavku visokog frekventnog telefonskog uređaja potrebnih amplifikatora i ostalog materijala za ustanovljenje dveju novih telefonskih linija do granice kod Maribora; M.S.Pov.br. 222/VII od 30 septembra 1935 g., kojim je odobreno vršenje izdataka od dinara 288.000 Ministarstvu posvete za isplatu specijalnih dodataka na službu učitelja-ca, odaslanih u škole naših sunarodnika u Kraljevini Rumuniju; M.S.br. 8220/VII od 17 septembra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu vojske i mornarice vršenje izdataka do sume od dinara 500.000 za pokriće troškova oko izvođenja programa društva za vazdušni saobraćaj „Aero-put”; M.S.br. 7309/VII od 26 avgusta 1935 g., kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od din. 7,215.000 Ministarstvu unutrašnjih poslova za nabavku automobila i materijala za Komandu žandarmerije i isplatu pripadnosti policijskim stražarima kod Uprave policije; M.S.br. 10680/VII od 28 novembra 1935 g., kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu finansija do sume 855.545,15 t.j. 50% od ukupne sume parničnih troškova, koji iznose dinara 1,711.090,30 po sporu države i Narodne banke sa firmom A. Gerzon iz Beča; M.S.Pov. 264/VII, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od dinara 3,000.000 za opravku porušenih i dovršenje neizgrađenih delova banovskog puta prvoga reda Udovo — Valandovo — Strumica — Berovo; M.S.Br. 10221/VII od 8 novembra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu poljoprivrede vršenje izdataka do sume od dinara 2,000.000 za nabavku semena za krajeve nastradale od suše; M.S.br. 9297/VII od 16 oktobra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od dinara 3,000.000 za izvršenje hitnog oblaganja odbranbenog nasipa Dunavsko-Tamiške vodne zadruge u Pančevačkom ritu na oštećenim i ugroženim potezima istog nasipa; M.S.br. 10168/VII od 30 oktobra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja vršenje izdataka i to: 1) do sume od din. 20,000.000 za nabavku hrane za ishranu pasivnih krajeva; 2) do sume od dinara 3,000.000 za troškove prevoza ove hrane državnim železnicama; i 3) do sume od dinara 1,000.000 za troškove prenosa nabavljene hrane od poslednje železničke stanice do mesta opredeljenja; M.S.br. 9933/VII kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu trgovine i industrije do sume od dinara 3,913.946.98 za naknadu gubitaka Privilegovanom izvoznom društvu i koncurnu Braće Marića, koje su pretrpeli po albanskim trgovinskim poslovima.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi izveštaji Glavne kontrole biće upućeni Finansijskom odboru.

Izvolite čuti Uredbe Ministarskog saveta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Gospodin Predsednik Ministarskog saveta na osnovu § 63 Finansijskog zakona za 1934/35 godinu podnosi Narodnoj skupštini na saglasnost:

Uredbu Ministarskog saveta o povlasticama Fabricei aluminijuma A. D. Beograd;

Uredbu Ministarskog saveta o olakšicama naplate prinosa Fondu za pošumljavanje od posednika ne-državnih šuma;

Uredbu Ministarskog saveta o maloprodaji i drvarstvu iz državnih šuma;

Uredbu Ministarskog saveta o kartelima od 3 avgusta 1934 godine;

Uredbu Ministarskog saveta o organizaciji Ministarstva šuma i rudnika.

Pretsednik Stevan Ćirić: Za proučavanje ovih Uredaba biće izabran naročiti Odbor.

Izvolite, gospodo, čuti rešenje Ministarskog saveta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar finansija na osnovu člana 13 predloga Zakona o opštoj carinskoj tarifi podnosi Narodnoj skupštini na odobrenje:

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 801 od 22 oktobra 1935 godine o zabrani izvoza posrednog i neposrednog prevoza oružja, municije i ratnog materijala za Italiju i njene kolonije;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 871 od 8 novembra 1935 godine o povišenju maksimalne i minimalne stope carine na seme šćerne repe;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.Br. 886 od 15 novembra 1935 godine o zabrani uvoza robe iz Italije kao i izvoza u Italiju iz naše Kraljevine;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 909 od 28 novembra 1935 godine o povećanju autonomnih stopa carine uvozne tarife na cevi gvozdene i delove za spajanje cevi;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 948 od 6 decembra 1935 godine o zabrani izvoza stočne hrane.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ova rešenja Ministarskog saveta upućuju se Finansijskom odboru.

Izvolite čuti izveštaje o konstituisanju odbora.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Odbor za proučavanje predloga rezolucije o promeni § 19 tač. 2 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI-1935 g. i izabrao za predsednika g. Dragišu Cvetkovića, za potpredsednika g. dr. Ivana Lovrenčića i za sekretara g. dr. Vjekoslava Miletića;

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o istupima podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 g. i izabrao za predsednika g. Živka Šušića, za potpredsednika g. dr. Janka Baričevića i za sekretara g. Dušana Perovića;

Odbor za proučavanje predloga Trgovačkog zakona podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 godine i izabrao za predsednika g. dr. Branka Nikolića, za potpredsednika g. Ivana Mohorića i za sekretara g. Momčila Sokića;

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o privrednim zadrugama podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 god. i izabrao za predsednika g. Mitu Dimitrijevića, za potpredsednika g. dr. Časlava Nikitovića i za sekretara g. Bogdana Milinčića;

Odbor za proučavanje međunarodnih ugovora i sporazuma podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 godine i izabrao za predsednika g. Žarka Tomaševića, za potpredsednika g. dr. Antona Novačana i za sekretara g. dr. Branka Miljuša.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi se izveštaji primaju na znanje.

Izvolite čuti odborske izveštaje koji se podnose Narodnoj skupštini na rešenje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima podnosi Narodnoj skupštini izveštaje:

O predlogu Zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankari 3 jula 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o dopunskom sporazumu uz konvenciju između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o razmeni nota, obavljenoj na dan 4 juna 1935 godine između Ministra inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Ministra inostranih poslova Republike Čehoslovačke, kojom su se, na temelju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predviđenih članovima 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenog između ovih država u Pragu 14 novembra 1928 godine kao i uz čl. 1 tač. 4, uz čl. 1 i 2, uz čl. 4 zaključenog Protokola istog ugovora. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o konvenciji o primeni međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o Jugoslovensko-Turskom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisano u Beogradu 17 decembra 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske. (Vidi prilog).

Odbor za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje 2 § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini podnosi svoj izveštaj. (Vidi prilog.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi će se izveštaji štampati i razdati g.g. narodnim poslanicima, a staviće se na dnevni red kad to Skupština odluči.

Izvolite čuti ostavke narodnih poslanika na položaje predsednika opština.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. g. narodni poslanici izveštavaju Narodnu skupštinu da su podneli ostavke na položaje predsednika opština i da zadržavaju svoje poslaničke mandate i to: Ivan Janžeković na položaj predsednika opštine Košaki; Cvetko Jeličić na položaj predsednika Opštine bruske; Stanko Hočevar na položaj predsednika opštine Vrhnika; Anton Kersnik na položaj predsednika Opštine lukovičke; Krsto Čolaković na položaj predsednika Opštine poljaničke.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitane ostavke uzimaju se na znanje. Izvolite čuti zahtev g. Ministra pravde o izdavanju sudu g.g. narodnih poslanika.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnih poslanika: G. g. Rudolfa Doboviška, zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Rudolfa Peveca, narodnog poslanika, a po traženju Okružnog suda u Cavtatu; Petra Stojisavljevića zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Aleksandra Kuzmanovića, inspektora Ministarstva unutrašnjih poslova, a po traženju Okružnog suda u Beogradu; Dr. Dragoljuba Jovanovića zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Finansijske kontrole u Kalni, a po traženju Okružnog suda u Pirotu; dr. Đorđa Jovanovića zbog dela iz § 397 K. z. po tužbi Načelstva sreza žabaljskog, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; dr. Đorđa Jovanovića zbog dela iz § 318 K. z. po tužbi Potiskog ribolovskog udruženja u Čurugu, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; dr. Đorđa Jovanovića zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Načelstva sreza žabaljskog, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; dr. Đorđa Markovića zbog dela iz § 100 K. z. po tužbi Načelstva sreza žabaljskog, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; Rajka Turka zbog dela iz čl. 4 Zakona o zaštiti države po prijavi Uprave policije u Ljubljani, a po traženju Okružnog suda u Ljubljani; Makara Dake zbog dela iz § 297 K. z. po tužbi Malesića Ivana, a po traženju Sreskog suda u Metliki; dr. Srpa Vukanovića zbog dela iz § 386, 391, 395 i 223 K. z. po tužbi Milana Grola, Ministra u p., a po traženju Okružnog suda u Subotici; Tasića Svetozara zbog dela iz § 385 i 133 K. z. po tužbi državnog tužioca u Bitolju, a po traženju Okružnog suda u Bitolju; Muhameda Preljubovića zbog dela iz § 297 i 301 K. z. po tužbi Milorada Đukanovića, a po traženju Sreskog suda u Bjeljini; dr. Milenka Markovića zbog dela iz § 318 K. z. po tužbi Šaponji Stjepana, a po traženju Okružnog suda u Slavenskoj Požezi; Zivojina Dimitrijevića zbog dela iz § 297 K. z. po tužbi Stojana Petrovića, a po traženju Sreskog suda u Loznici.

Pretsednik Stevan Ćirić: Svi ovi zahtevi g. Ministra pravde biće upućeni Imunitetnom odboru. Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar dr. Dragan Damić: (saopštava): G. Đorđe Jevtić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o nepravdnoj podeli pomoći za pasivne krajeve kojom su zastavljeni južni delovi Dunavske banovine — Sumadija, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Pretsednik Kraljevske vlade ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je traženo prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Dra-
giša Stojadinović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o sklapanju ugovora sa „Radiom a. d.“ o podizanju emisionih radio-stanica i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretsednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je traženo prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Dra-
giša Stojadinović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o odlikovanju članova Kraljevske vlade najvišim državnim ordenima sa letnom, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretsednik Kraljevske vlade da izjavi da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Dra-
giša Stojadinović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o zavodjenju nezakonite naplate priloga za „Zimsku pomoć“ i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretsednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Čast mi je izjaviti, da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Bori-
voje Đurić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o nedovoljnoj pomoći poplavljenima u Južnoj Srbiji i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretsednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Vo-
jislav Lazić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o regulisanju zemljoradničkih dugova i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretsednik Kraljevske vlade da izjavi da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Ja sam već imao prilike maločas da se izjasnim po ovoj stvari. Čast mi je izjaviti, da prema tome ne mogu primiti prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodin Pretsednik Kraljevske vlade ne prima prvenstvo, prima li Narodna skupština traženo prvenstvo za ovu interpelaciju g. Vojislava Lazića? (Glasovi: Prima — ne prima). Oni g. g. narodni poslanici koji su za prvenstvo, neka izvole sedeti. (Manjina sedi). Većina je ustala, prema

tome objavljujem da je prvenstvo odbijeno. (Graja i protesti na levlci). Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Živko Danilović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Predsednika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini i traže da joj se prizna prvenstvo (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo?

Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Bori-voje Đurić i drugovi, narodni poslanici upućuju interpelaciju na g. Ministra inostranih poslova i Ministra pravde o odluci Kasacionog suda u Novom Sadu, da članovi toga suda mogu biti samo oni koji znaju mađarski jezik i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Kraljevske vlade, zatim i g. Ministar pravde, da izjave, da li primaju traženo prvenstvo.

Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Ministar pravde dr. Mile Miškulin: Primam.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Milan Božić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra pravde o naopakom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja A. D.“ i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar pravde ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar pravde dr. Mile Miškulin: Čast mi je izjaviti da primam predloženo prvenstvo ove interpelacije.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Vasilije Trbić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar finansija ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar finansija Dušan Letica: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Đorđe Jevtić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar saobraćaja ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Života Milanović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra šuma i rudnika o nepravilnoj podeli šuma u srezu Podravska Slatina, banovina Savska, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar šuma i rudnika ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Čast mi je izjaviti, gospodo narodni poslanici, da primam prvenstvo za ovu interpelaciju.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Milan Božić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Opštine bjelobrdске, Sreza višegradskog, na šumu „Dumnicu“ i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar šuma i rudnika ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo za ovu interpelaciju.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Čast mi je izjaviti, gospodo narodni poslanici, da primam prvenstvo za ovu interpelaciju.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Milan Božić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje“ i glavnom vinovniku Fricu Regenwtrajfu, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar šuma i rudnika da se izjasni, da li prima prvenstvo za ovu interpelaciju.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Čast mi je izjaviti, gospodo narodni poslanici, da primam traženo prvenstvo.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Mustafa Mulalić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Predsednika Ministarskog saveta o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljaju komesarijati, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Ministarskog saveta da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Predsednik Ministarskog saveta dr. Milan M. Stojadinović: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Mustafa Mulalić narodni poslanik upućuje interpelaciju na Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavlja ju komesarijati i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar pravde da se izjasni da li prima traženo prvenstvo.

Ministar pravde dr. Mile Miškulin: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Luka Avramović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravnica—Mlinište—Glamoč—Korična za državni put. (Vidi prilog);

G. dr. Avdo Hasanbegović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Pretsednika Ministarskog saveta, Ministra finansija, Ministra poljoprivrede i Ministra šuma i rudnika o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni i Hercegovini. (Vidi prilog);

G. dr. Avdo Hasanbegović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Pretsednika Ministarskog saveta o proganjaju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini. (Vidi prilog);

G. Todor Tomić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra finansija o podizanju monopolnog magacina u Leskovcu. (Vidi prilog);

G. Todor Tonić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nepravilnom radu i smeni Opštinske uprave u Leskovcu. (Vidi prilog);

G. Osman Muratbašić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju. (Vidi prilog);

G. Albin Koman i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra prosvete o postupku banskog školskog nadzornika Ivana Štruklja iz Ljubljane i Franca Erjavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete. (Vidi prilog);

G. Albin Koman i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra poljoprivrede o odlaganju plaćanja dospelih anuiteta zemljoradničkih dugova. (Vidi prilog);

G. Vasilije Trbić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, zborovima i dogovorima i o izboru narodnih poslanika. (Vidi prilog.)

G. Vasilije Trbić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. pretsednika Ministarskog saveta o preduzimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji. (Vidi prilog);

G. Ivan Prekoršek, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra trgovine i industrije o osiguranju kontigenta za izvoz hmelja i za olakšanje deviznih i klirinških propisa pri izvozu. (Vidi prilog);

G. Milan Mravlje, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra saobraćaja o priznanju go-

dina službe za napredovanje i penziju svima skupnim vodama, predradnicima i magacionerima itd., koji su postavljeni kao dnevničari a koje im je pravo oduzeto Zakonom o činovnicima od 1931 godine. (Vidi prilog);

G. dr. Đorđe Marković, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitostima i izazivačkom radu Krešimira Hajdića, pretsednika opštine u Hrvatskoj Kostajnici. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: Sve ove interpelacije uputiće se gospodi nadležnim ministrima.

Izvolite čuti izveštaje gospode ministara.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar finansija izveštava da će na interpelacije g.g. narodnih poslanika odgovoriti kad budu stavljene na dnevni red: G. dr. Rika Fuxa o potrebi izjednačenja svih penzionera; g. dr. Rika Fuxa o smanjenju pri nadležnosti državnim i samoupravnim službenicima; g. dr. Rika Fuxa o smanjenju poreza na novogradnje; g. Todor Tonića o podizanju monopolnog magacina u Leskovcu;

G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelacije g.g. narodnih poslanika odgovoriti kad prikupi potrebne podatke: g. Osmana Muratbašića o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju; g. Todor Tonića o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu; g. Janka Baričevića i drugova o postupku policijskih vlasti protivu Dobrivoja Jevđevića;

G. Ministar građevina izveštava, da će na interpelacije g.g. narodnih poslanika odgovoriti kad prikupi potrebne podatke: g. Luke Avramovića i drugova o proglašenju banovinskog puta Podbrežnica—Mlinište—Glamoč—Korična; g. Đorđa Markovića o odvodu Gjipan kanala i podizanju Sunjsko-savskog nasipa;

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izveštava, da će na interpelaciju g. dr. Rika Fuxa i drugova o sniženju stanarine odgovoriti kad prikupi potrebne podatke;

G. Ministar pošta, telegrafa i telefona izveštava, da će na interpelaciju g. Đorđa Markovića o priznanju prava na penziju i položajni dodatak bivšim kontraktualnim poštarima odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar poljoprivrede izveštava, da će na interpelaciju g. Đorđa Jevtića o nabavci potrebne količine semena za jesenju setvu za zemljoradnike nastradale od suše u srezovima Kačerskom i Takovskom odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar finansija izveštava, da će na interpelaciju g. Uroša Stajića i drugova o smanjenju cena monopolskim proizvodima, koji se troše na selu, odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava, da će na interpelaciju g. Đorđa Markovića o radu Krešimira Hajdića, pretsednika opštine Hrvatska Kostajnica, odgovoriti kad budu prikupljeni potrebni podatci.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani izveštaji primaju se na znanje. Izvolite čuti jedan izveštaj opštinske uprave u Kastvu.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Opštinska uprava u Kastvu izveštava da je narodni poslanik Anton Širola-Brnas bolestan i da ne može prisustvovati sednicama Narodne skupštine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani izveštaj prima se k znanju. Izvolite čuti jedan odborski izveštaj.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Odbor za proučavanje predloga Trgovačkog zakona podnosi Narodnoj skupštini svoj izveštaj na rešenje (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj će se izveštaj štampati i razdati gospodi narodnim poslanicima, a staviće se na dnevni red kad to Skupština odluči. Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Narodnoj skupštini upućene su sledeće molbe i žalbe: Petra Pavasovića, Vladimira Kurilova, dr. Mihalića Juraja, dr. Petra Momontova, Vasilija Karapeševića, Bogoljuba Jelića, Ibrahim Sulića, Ruže Tomić, Dimitrija Spasojevića, Milosava Delića, Nikole Demeršćikova, Radonje Caričića, Rajković Marije, Vasilija Milosavljevića, Leposave Petković, Vuksanović Spire, Vujović Joke, Samarđić Jelene, dr. Rožmana Josipa, Jovanovića Žarka, Spirovića Mitra, Redže Sulje, Miletić Rajne, Matanovića Nikole, Đorđevića Petra, Veljković Nadežde, Srzentića Jovana, Dinjević Fatime, Milčića Milana, Miletića Stjepana, Junga Konrada, Taušanović Jelisavete, Brancin Nikole, Najberger Regine, Lensajića Ilije, Šerbec Katarine, Zen Adele, Jovanovića Dragoljuba, Jovanović Razumenke, Čehoslovačkih legionara jugoslovenskih državljana, Tatarka Aleksija, Bjeluša Franje, Velmira Atanackovića, Drobnjakovića Ilije, Karlovca Antuna, Mileusić Anke, Donadini Marije, Car Marije, Jezdića Save, Džafić-Kešetović Fatime, dr. Bazovića Milovana, Simića Sime, Đorđević Mileve, Valčića Jakova, Vukosave Pečanin, Nešića Anđelke, dr. Supila Điva, Plamića Ilije, Miličevića Jovana, Milutinovića Borisava, Ostaškevića Vladimira, Leškarevića Ljubomira, Stefanov-Pahora Karola, Kovačevića Andrije, Kostića Jovana, dr. Boke Frana, Rakića Spasoja, Kostića Jordana i Marka, Mejrim Adema Zaima, Kovačević Margarite, Milosavljević Bisenije rod. Pantić, Kamile Beluović, Dikić Kristine, Vukičevića Dušana, Stančković Jelisavete, Nikčevića Živka, Rankovića Dragomira, Dimitrijevića Petra, Nizeteo Petra, Majer Vere, Puškara Konstantina, Milića Đorđa, Mijovića Evgenija, Sremčevića Pavla, Tomeka Marka, Tementa Josipa, Đorđevića Đorđa, Eleskovića Rame, Brajovića Nikole, Đorđevića Save, Stojanovića Josipa, Kakunovića Mladena, Gligovića Jovana, dr. Zelića Milutina, Ristića Mihaila, Bajera Miroslava, Mladenović Stojke, Obradović Lucije, Ružića Ivana i dr., Lesa Jožefa, Pulkrabeka Otilija, Čelot Cecilije, udove Spasić R. Dobrice, Videc Ide, Pantelića Radosava, Bojka Ive, Božovića Blaže, Mušicki Divne, Nedeljković Dalfe, Nedeljkovića Svetomira, Nikolića Dimitrija, Jovanović-Crnogorić Dimitrija, dr. Mlinarića Ive, Domićić Marije, Sremčevića Živana, Damjanović Emilije, inž. Veljkovića Veljka, inž. Burlakova Đorđa, Jovičića Ilije, Radevića Spasoja, Dolenca Josipa, Sanders Flore, Čukića Rajka, Pešića Koste, Pirkovića Jovana, Turkoveca Evgenija, Sušanja Ivana, Đokić Mileve, Adamovića Miljka, Radojkovića Miloša, Prkašića Đure, Kasijo Filomene, Hunjet Marije, Ivačković Milanije, Miloševića Maksima, Goveđarice Jovana, Zečevića Božidara, Todorovića Miodraga, Belošević Darinke, Jurkovića Đure, Sadika Cana, Popovića Živana, Opštine žitkovačke, Markovića Mihaila, Ilića Jovana, Tanasijevića Miloša, Dimitrijevića Velmira, Jančić-Radić Katarine, Kovačević Marije, Hristifor Ane, Pavičević Vukosave, Smolčića Ante, Đorđevića Ljubomira, Milojevića Sime, Toma-

ševića Aleksandra, Spahića Mehmeda Salima, Kara-kaševića Dragomira, Čičenića Koste, Dabinovića dr. Ante, Kostić Čaje, Krkovića Todora, dr. Kirca Petra, Jovičića Živana, Popovića Jovana, Đuke Paje, Lađevca Stevana, Miletić Božane, Krsmanovića Pere, Prodanovića Petra, Spasojevića Tomice, Vuković Darinke, Ošanina Aleksandra, Veljković Milice, Grujić Lenke, Grinfelda Isidora, Tomića Josipa, Ilića Ignjata, Miljković Milice, Popović Sofije, Zečevića Velmira, dr. Miličića Petra, Ćirković Hrisulje, Nedeljković Emilije, Petkovića Blagoja, Čovića Ante, Jovića Vičentića, Čančića Luke, Krstića Dimitrija, Živanovića Radosava, Kavajina Antuna, Popovića Ljubomira, Koštana Ljube, Ljubinkovića Živana, Zarić Jelisavete, Ćurina dr. Juraja, Apčevića Veljana, Kurovskog Borisa, Zdravković Sevdalinke, Knežević Pave, Pišteljića Luke, Ribčić Marije, Marića Spasoja, Olge Šaulić, Manestre Ivana, Teodora Đure, Matevžića Simona, Travana Jovana, Daneša Jaroslava, Majstorovića Danila, Spinka Aleksandra, Rumure, Kate, Maksimović Trnjinje, Cvetkovića Živadina, Sopček Agnjeze, Donevića Koce, Gerasimovića Rusa, Zalijeva Aleksandra, Aleksića Milosava, Radić-Lepe-
tić Anke, Košaj Slave, Horvata Franje, Karamarkovića Marka, Lipicera Alojza, Janić Stanojke, Nikolajević Branislave, Stojanovića Milutina, Markovića Vučića, Šimeka Franje, Križanić Laure, Jerotić Savke, Mladenovića Svetolika, Medenice Mirka, Vojčehovskog Vladislava, Mumunagić Hatidže, Šijaković Stane, Aćimović Danice, Zec Joke, Paunović Miroslave, Petrića Dušana, Košanina Aleksandra, dr. Glomazića Momira, Mihajlovića Stanoja, Josipović Marije, Nedeljkovića Svetozara, Petrovića Boška, Hristić Andronike, Popović Mileve, Jergića Save, Karamitrović Sultane, Želalić Zorke, Jovovića Maksima, Kaurloto Zorke, Pajnić Stefanije, Lukovića Stanimira, Vuletića Jovana, Šenhera Maksimilijana, Stojkovića Dimitrija, Franetena Luke, Hrženjaka Martina, Lasić Milovana, Grandića Rikarda, Jeremića Svetislava, Aćimovića Stanimira, Srebinića Ivana, Eržena Antona, Džamonje Nike, Dančevića Todora, Nedeljkovića Božidara, Spasića Mihaila, dr. Kašnara Stjepana, Tatića Nedeljka, Trajkovića Troje, Graba Vida, Leskovara Ante, Ilić Marice, Glavičića Vladimira, Desnice Milana, Forstnera Lovre, Kardoša Fransa, Marinković V. Adama, Šenfeld Jelene, Pavlovića Živorada, Spreme Lazara, Obradovića Trifuna, Damnjakovića Mihaila, Milenčića Stevana, Žerovnik Anke, Zejak Vukosave, dr. Petra Kolesnikova, Dragića Jakova i Maksima, Ekara Antona, Knežević S. Hermine, Vukičevića Koste, Divjaka Nikole, dr. Popovića Krste, dr. Dumića Ljubomira, Pribislava M. Zarića, dr. Vulajića Bože, Stojanovića Bogdana, Mitrović Radmile, Kalabića Ivana, Jovanović Razumenke, Rapovac Daroslave, Đerasimovića V. Ljubomira, Đurovića M. Perka, Čermak Ljubice, Miškovića Cvetka, Antića Petra, Krstić S. Pavla, Pungartnika Josipa, Domenika Lazara, Milojević ud. Ljumice, Bošnjakovića Milorada, Tominea Roberta, Maričević M. Živane, Samouka Šabana, Miloševića Božidara, Marički Marije, Opštine velučke, Teofilović ud. Rose, Glavčević Magdalene, Junjišić ud. Adele, Vojinović Darinke, Lackovića Mate, Dokića Toše, Čubre Milovana, Maličevića Jusema, Dačić Danice, Meleusi-
nića Save, Fikzela Janeza, Žgura Franc, Markovića M. Radovana, Lelića J. Steve, Subotić S. Katarine, Markovića V. Petra, Šiška Antona, Gerasimovića Velmira, Jovanovića Dragoljuba, dr. Prodanovića

Nikole, Popovića B. Mirka, Severa Božidara, Kukuruzovića Miroslava, Đurića Milorada, Mujazinovića Sulejmana, Maletina dr. Marka, Rulove Jelene, Belajeva Vladimira, Aćimovića Milenka, dr. Bošnjakovića Bogoljuba, Agbabe Bože, Antonib Julijane, Montana Dušana, Mavrića Mirka, Vasilija Grujića, Angele Đurčić, Jakšića Mila, Denzlera Josipa, Rasulovića Jovana, Jevtić Darinke, Podgornika Ivana, dr. Štambuk Marije, Petrovića D. Mihajla, Simić Katarine, Jevtić Anke, Svajgera Janka.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitane molbe i žalbe uputiće se Odboru za molbe i žalbe.

Izvolite čuti razna akta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su razna akta: Apotekarska komora Kraljevine Jugoslavije; Udruženje ratnih invalida iz Čačka, Raške, Bitolja, Subotice, Lebana, Gradačkog, Dubrovnika, Surdulice, Bjeljine, Skoplja, Zemuna, Ključa, Splita, Sinja, Šapca, Foče, Kosovske Mitrovice, Velesa, Ljubljane, Andrijevice, Vukovara, Soljana, Cvetojevića, Zagreba, D. Stubice, Aleksandrova, Gornjeg Milanovca, Koprivnice, Mostara, Bolevca, Travnika, Brežice, Jajca, Benkovca, Rume, Bučja, Otočca, Salaša, Glina, Gajdobre, Sente, Tržića, Srebrenice, B. Samca, Debra, Lovinca, Stare Pazove, Trebinja, Virja, Konjica, Gradačca, Kumanova, Dublja, Ljubica, Lugavčine, Beograda, Selca, Feketića, Sikole, Sekića, Đurđeva, Ruskog Krstura, Crvenke, Prigrevice, Sv. Ivana, Osipaonice, Lapova, Stragara, Bregoljice, Leternice, Mionice, Ljiga, Drenovca, Mrkonjić Grada, Svileuve, Mokrina, Oklaja, Bogomilja, Zagreba, Srpskog Miletića, Brezana, Brnja, V. Senje; Jugoslovensko učiteljsko udruženje — sekcija Ljubljana, i Udruženje poreskih izvršioaca — sekcija Ljubljana; Udruženje železničkih činovnika — Ljubljana i Dravska sekcija Udruženja p. t. činovnika — Ljubljana; Savez Udruženja opštinskih činovnika i penzionera Dravske banovine; Dravska sekcija udruženja Jugoslovenskih učitelja iz Ljubljane; Dekanat veterinarskog fakulteta Univerziteta u Zagrebu; Dr. Kosta Bugarin; Jakov Lazarević iz Kladova; Udruženje ulagača novčanih zavoda — Novi Sad; Trgovci i obrtnici opštine Cavtat; Zanatlije grada Tetova i građani Moravske banovine; Opštinska uprava Tržić; Klub invalida oficira i ratnika sa Sušaka; Građani iz Vranje; Učiteljsko udruženje iz Negotina; Zdravstvena zadruga u Rgotinu; Dimitrije Gligorijević i drugovi iz Beograda; Udruženje ratnih invalida: Maribor, Prahovo, Črnomelj, Bosanska Dubica, Priština, Gruž, Brezna Rogatica, Sevnica kod Save; Društvo podvornika novčanih i osiguravajućih zavoda u Zagrebu; Černe Mateja iz Trbovlja; Društvo penzionera i penzionerki iz Ljubljane; Udruženje ratnih invalida: Bjeljina, Požarevac, Vukovar, Livno, Erdevik, Senta, Orašje, Sekić, Slavonska Požega, Zaječar, Kuršumlija i Lebane.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitana razna akta primaju se na znanje. (*Dragiša Stojadinović:* Molim za reč.) O čemu želite da govorite? (*Dragiša Stojadinović:* O trima povredama Poslovnika.) Ima reč g. Dragiša Stojadinović.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, izlazim pred vas da protestujem i da se žalim na grube povrede propisa Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i na uzurpiranje ustavnih prava, koje mi kao narodni poslanici imamo.

Ulazeći, gospodo, u ovaj Dom naroda Jugoslovenskog, Dom zakonitosti, Dom pravde, u kome red

mora biti iznad svega, Dom u kome zakon treba i mora biti svetinja, ja sam verovao, da nema te sile, da nema te vlasti, koja će se moći staviti iznad Ustava i Zakona. Ali, gospodo, gorko sam se razočarao. va i Zakona. Ali, gospodo, gorko sam se razočarao.

Ja sam se prevario u svojoj veri i vidim da slovo Ustava i propisi zakona ne samo da su gruba forma, nego da su postale njihove kom skupštine gazi, nego da su postale njihove igračke.

Gospodo, koristeći se propisom § 68 Ustava, koji glasi: „Svaki član Senata i Narodne skupštine ima pravo upravljati Ministrima pitanja i interpelacije. Ministri su dužni dati na njih odgovor u istom sazivu“, ja sam, gospodo narodni poslanici, podneo tri interpelacije, upućene Pretsedniku Narodne skupštine na Pretsednika Vlade. Jednu interpelaciju podneo sam 16 septembra 1935 godine. Potvrda Narodne skupštine je ovde. Drugu interpelaciju podneo sam 29 oktobra 1935 godine. Potvrda je ovde. Treću interpelaciju podneo sam pre četiri dana i ni jedna gospodo, interpelacija nije saopštena vama ovde.

Gospodo, u Ustavu i u Poslovniku nema te odredbe, toga propisa, koji daje ovlaštenje bilo Vladi, bilo Pretsedniku Skupštine, da uzurpira prava Narodne skupštine i da interpelacije zadržavaju i ne saopštavaju Narodnoj skupštini.

Ali, gospodo, u ovom slučaju se umešao i Pretsednik Vlade i Pretsednik Narodne skupštine, i, vidite, ni jedna se interpelacija nije saopštila vama.

Pretsednik Narodne skupštine, kad sam ga prvi put opomenuo i ukazao mu na gaženje zakona i Ustava, rekao mi je: „Molim Vas, daću Vam reč, pa protestujte u Narodnoj skupštini.“ Ja sam se na vreme javio za reč. Svedoci ste mi vi da je nisam dobio.

Kada sam se drugi put javio Pretsedniku Narodne skupštine, on mi je u vezi razgovora koji smo imali kazao od reči do reči ovo: „Ja ovu interpelaciju ne mogu da saopštim Narodnoj skupštini. Vi me napadajte.“ (Graja).

Gospodo, ti su pasusi ovi: „Ne smem da pomijem u interpelaciji... (Pokušava da pročita doslovno te pasuse. — Burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine narodni poslanici, Vi ste dali već obrazloženje o povredi Poslovnika i ne mogu Vam dopustiti da čitate interpelaciju koju sam ja odbio, a pred Narodnom skupštinom ću obrazložiti zašto sam to učinio.

Dragiša Stojadinović: (Produžuje da čita pojedine stavove iz svoje interpelacije. — Burni protesti kod većine i povici: Oduzmite mu reč!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine narodni poslanice, po drugi put Vas opominjem da ne čitate, inače ću Vam oduzeti reč.

Dragiša Stojadinović: (Nastavlja i dalje da čita. — Ponovni burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Narodnom poslaniku g. Dragiši Stojadinoviću oduzimam reč. (Graja i ogorčeni protesti na levice. — Zučno objašnjavanje neprekidno traje).

Prekidam sednicu.

(Posle prekida)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, sednica se nastavlja.

Pre svega moram odgovoriti g. Dragiši Stojadinoviću da on opet nema pravo, da Poslovnik nije povredjen. G. Stojadinović je digao još veću optužbu:

da je sam Ustav prekršen. Gospodo, to ne stoji. Jer, ako Ustav i osigurava pravo interpelacije gospodi narodnim poslanicima, naš Poslovnik obavezuje ih na izvesne stvari koje su same po sebi toliko razumljive, da bi ih ja smatrao čak i u tome slučaju za mene obaveznim, da ih Poslovnik i ne spominje izričito. (Burno odobravanje i povici kod većine: Tako je! Živeo!)

§ 45 Poslovnika kaže za pretres u Narodnoj skupštini: „Govornik može govoriti samo o pitanju koje je na dnevnom redu. Osim toga on u svome govoru ne sme vredati i klevetati niti ulaziti u pretres privatnog života ničije ličnosti.”

A § 102 šta više izričito kaže: „Kaznom isključenja kazni se svaki poslanik koji lično vredi Kralja, Prestolonaslednika, članove Kraljevskog doma, vredi ili kleveta narodne poslanike i Ministre, ili se ponaša nepristojno prema Narodnoj skupštini ili se ne pokorava opomenama njenog pretresnika, a naročito u pogledu izvršenja kazne.”

Gospodo, ako Poslovnik zabranjuje takve stvari u toku debate, kad bi se možda u vrevi borbe po neka reč mogla omaći, što se može još oprostiti, apsolutno je nemoguće da se takve stvari trpe, naročito da ih neko, svesno razmišljajući, pismeno, podnosi Narodnoj skupštini i da to Skupština trpi. (Odobravanje i povici kod većine: Tako je!)

Ja sa svoje strane izjavljujem da nikada neću primiti interpelacije u kojima bi bilo vredanja, koja čak nisu ni usmenom rečju dopuštena, i ja molim Narodnu skupštinu da ovo moje saopštenje uzme na znanje. (Živo odobravanje i pljeskanje kod većine. — Protesti na levcici. — *Dragiša Stojadinović*: Molim za reč. — Povici kod većine: Ne možel!)

Ne možete dobiti reč. (*Dragiša Stojadinović*: Molim za reč radi ličnog objašnjenja. Vi ste mene uvredili. — Odobravanje na levcici. — Burni protesti kod većine). Ne mogu vam dati reč. Ako je do uvrede, vi ste tu govorili takve stvari, koje su uvredljive već same po sebi. (Glasovi na levcici: Vi ste napali celu grupu! Sramota je da se na ultranacionaliste nabacuju takve stvari. — Burni protesti kod većine).

Gospodo narodni poslanici, pre prelaza na dnevni red dužnost mi je i imam čast da odgovorim na izvesna kratka pitanja, koja su mi gospoda narodni poslanici postavili.

Narodni poslanik g. *Vojislav Lazić* stavlja mi ovo kratko pitanje: Zašto Narodna skupština ne radi već puna dva meseca (Povici na levcici: Tako je!); hoću li sazvati sednice skupštinske i kada, i šta ću preduzeti da Narodna skupština uredno radi i odgovori narodnim potrebama i željama.

Gospodo narodni poslanici, prvo pitanje, zašto Narodna skupština ne radi već puna dva meseca, potpuno je deplasirano, jer Skupština je radila dva meseca. Ako i nije plenum bio na okupu, odbori, gospodo, vredno su radili i radili su na dva veoma važna zakona. Odbor koji je izabran da pretrese Trgovacki zakon već je završio svoj posao, a naskoro, nadam se, da će i odbor koji je izabran za Zakon o privrednim zadrugama takode dovršiti svoj posao. Ja, gospodo, ne mogu smatrati da Skupština ne radi kad odbori vredno rade i mislim da izabrani odbornici zaslužuju tu satisfakciju da im se njihov častan rad prizna. (Odobravanje kod većine i povici: Tako je!)

Na drugo pitanje, kad ću zakazati sednice, odgovaram, kao što vidite, da su sednice zakazane.

Na treće pitanje, šta ću preduzeti da Narodna skupština radi i odgovori narodnim željama, mogu odgovoriti, da su ovi zakoni, koje su već odbori svr-

šili i koje svršavaju kao i budžet toliko dostatni, da je rad Narodne skupštine osiguran do aprila meseca. Ako budu za to vreme Kraljevska vlada ili gospoda poslanici podneli i druge predloge, biće toliko posla da će ga gospoda narodni poslanici imati možda i više nego što će moći svršiti. (Burno odobravanje kod većine — Protesti na levcici).

G. *Lazić* ima reč da izjavi je li zadovoljan ovim odgovorom.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, ja ne mogu biti zadovoljan odgovorom g. Pretresnika Skupštine. Vi ste svedoci da sam ja takvo pitanje uputio još 13 novembra prošle godine. G. Pretresnik je i tada odgovorio isto ovako kao što je odgovorio i sada. Rekao je i tada da će Skupština uredno raditi. On je odgovorio 13 novembra, a već sutra dan, 14 novembra, zaključio je skupštinsku sednicu sa izjavom da će se druga zakazati pismenim putem, a taj pismeni put došao je posle dva i po meseca. (Glasovi sa desnice: Pa i ti si bio potpretresnik Skupštine). To, gospodo, nije tačno. Ja nisam bio novembra meseca potpretresnik, jer sam to prestao biti 20 oktobra prošle godine. Gospodo narodni poslanici ja znam da vama iz većine nije vajde govoriti, ali ja se obraćam gospodin sa levice... (Pljeskanje kod poslanika sa levice)... jer vi iz većine nemate duše za narod; ja se obraćam pravim narodnim predstavnicima iz opozicije. Ugled Narodne skupštine pao je. A zašto? Zato što Skupština ne radi! Nijedna Kraljevska Vlada do sada nije volela Narodnu skupštinu. Svaka Vlada bega od Narodne skupštine, to je poznata stvar, ali Vlada g. *Stojadinovića* nosi rekord u tome, ona većito bega od Narodne skupštine.

Pretresnik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, vaše je vreme isteklo i molim Vas da završite.

Vojislav Lazić (nastavlja): Ja zahtevam od g. Pretresnika da čuva ugled ove Skupštine i da Skupština radi, jer narod očekuje od ove Skupštine središnje ekonomskih prilika. Težak je položaj našega naroda. Narod od nas traži, i kad narod od nas traži mi mu moramo da damo ono što traži. On traži od nas odluke takve, po kojima će on moći da živi. I zato još jedanput ponavljam: narod očekuje od ove Skupštine mnogo.

Pretresnik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, Vaše je vreme isteklo, morate da završite.

Vojislav Lazić (nastavlja): Nemojte za ljubav vlasti da budete kukavice! Još jedanput ponavljam, i to po treći put ako ne rešimo ono što se od nas očekuje, narod će doći u ovu Skupštinu da vas otera kući što skorije. (Pljeskanje poslanika na levcici).

Pretresnik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, g. *Dragiša Stojadinović* i drugovi uputili su mi ovo pitanje:

„Prema odredbi čl. 102 Ustava budžet se mora podneti Narodnoj skupštini najdalje za mesec dana od dana njenog sastava u redovnom sazivu. Redovni saziv otvoren je 20 oktobra 1935 god.

Budžet nije ni do danas predat Narodnoj skupštini.

Iz novina znamo da je Ministar finansija 20 novembra 1935 g. podneo Pretresniku Narodne skupštine predlog budžeta, međutim, Pretsedništvo nije prema propisima zakona, u datom roku obavestilo Narodnu skupštinu o aktu Ministra finansija, već je čekalo puna dva meseca.

Na osnovu propisa § 49 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da nam izvolite u Narodnoj skupštini odgovoriti:

1 — Iz kojih razloga Pretsednik Narodne skupštine gazi Ustavne odredbe?

2 — Zašto akt Ministra finansija o podnošenju budžeta nije na vreme saopšten Narodnoj skupštini?"

Slično pitanje uputio mi je sa svojim drugovima i narodni poslanik g. dr. Luka Šoški, samo je formulisao svoje pitanje ovako:

„Je li Kraljevska vlada održala propis čl. 102 Ustava, t.j. je li do 20 novembra 1935 godine podnijela Narodnoj skupštini predlog zakona o budžetu za g. 1936/37 ili nije?"

Ako nije, što kani Pretsedništvo Narodne skupštine preduzeti, da se i sa strane Kraljevske vlade poštuju odredbe Ustava?"

Ako li je Kraljevska vlada učinila svoju dužnost iz čl. 102 Ustava, zašto onda Pretsedništvo Narodne skupštine nije učinilo svoju dužnost iz § 53 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, t.j. zašto nije odmah o tome izvestilo Narodnu skupštinu i dalje postupilo po istom paragrafu, nego je evo puna dva meseca u zadocnjenju?"

Gospodo narodni poslanici, pre svega, u pitanju, koje je postavio g. Dragiša Stojadinović, moram opet protestovati protiv reči „gaženje Ustava". O tome, gospodo, ne može biti ni govora.

§ 53, na koji se poziva g. Šoški i drugovi, zaista kaže: čim Kraljevska vlada podnese jedan zakonski predlog Pretsedništvo treba to da dostavi Skupštini. Kraljevska vlada je učinila svoju dužnost i 19 novembra podnela je zakonski predlog o budžetu za iduću budžetsku godinu, a praksa, koja je tumač, najbolji tumač našeg Poslovnika, takva je, da se zakonski predlog, koji Vlada podnese Skupštini, podnese prve naredne sednice. (Glasovi sa leveice: Zašto niste sazvali sednicu ranije?!)

Gospodo, najbolji dokaz, da se od toga nije nikad pravilo pitanje, evo vam iz ovih statističkih podataka. (Graja na leveici) Ja vas molim, gospodo da vam to u miru saopštim i da me saslušate.

Lane je budžet podnesen takođe na vreme, a Pretsedništvo Narodne skupštine saopštilo ga je tek 3 januara. Niko od toga nije pravio pitanje. Ako gospoda sada žele da prave pitanje, nemam ništa protiv toga, da se u buduće utvrdi druga praksa. Ali da biste videli, gospodo, da time nije ništa izgubljeno u vremenu, dopustite i ove statističke podatke. (Glasovi sa leveice: Ne treba nam statistika.)

U Finansijskom odboru 1932 godine debata o budžetu počela je 4 februara, 1933 godine počela je 16 januara, a 1934 godine 9 februara. (Pljeskanje na desnici i povici: Tako je! Živeo!)

Kao što vidite, gospodo, mi imamo još uvek dosta vremena. Za ono vreme, za koje su poslednje Skupštine svršavale budžet, i mi savesno ga možemo preftresti i dovršiti. (Odobranje kod većine i povici: Tako je!)

Molim Narodnu skupštinu da ovaj odgovor uzme na znanje u toliko u koliko ne vidim da je potrebno, da se menja praksa. (Pljeskanje kod većine.)

Ima reč g. Dragiša Stojadinović.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, čuli ste kako me je g. Pretsednik malo pre veoma oštro prekorio, kao da moja interpelacija sadrži na-

pade koji ne postoje, da sadrži gaženje Ustava i da se te i slične stvari doprinele da se on ovako opredeli prema meni. A evo odmah momenta gde utvrdimo da je gospodin Pretsednik sam pogazio Ustav, a međutim, vidite, da meni neda da ja o tome govorim, i neda mi da protestujem, ni da se branim.

U Ustavu se kaže ovako: „Budžet... (Glasovi sa desnice: Ostavite to!) — ovo su krupne stvari, gospodo, i treba da ih čujete — ... budžet se mora podneti Narodnoj skupštini najdalje za mesec dana."

I, gospodo, taj budžet je prema vestima u javnosti podnet Narodnoj skupštini. G. Pretsednik ga je primio na vreme, ali, gospodo, on nije Narodna skupština i zato nije smeo da ga drži i ne saopšti Narodnoj skupštini. Dva meseca g. Pretsednik drži budžet u fijoci. Eto kakvim se sretstvima služi i Vlada i Pretsedništvo Narodne skupštine, a ovamo želi se da se sva odgovornost svali na nas sa leveice i nama se podmeću takve stvari, kao što ste malo pre čuli od g. Pretsednika. Gospodo, ja sam se se u svojim interpelacijama samo branio od podmetanja.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslaniče, izvolite ukratko izjaviti, da li primete moj odgovor ili ne.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Gospodo, žao mi je ako ste ovako pogrešno razumeli. Ponavljam da sam ustao da se branim od paškvila. (Burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Opominjem gospodina poslanika Dragišu Stojadinovića na red. Gospodine poslaniče, molim Vas da izjavite kratko, da li primete moj odgovor na znanje ili ne, inače vam moram oduzeti reč. Ja Vas po drugi put opominjem.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Ja se pozivam na predsednika Narodne skupštine za svedoka da je sve ovo istina, sveta istina, što ovde tvrdim. Neistina se nikad nisam služio, niti ću se služiti, i zato vas, gospodo, molim da me razumete. Nisam ja po-tegao ta pitanja pred vama ovde, nego je Kraljevska vlada ta koja hoće ovu našu grupu da pretstavi savim drugačije, kako je to njen interes. (Burni protesti kod većine).

Gospodo, oni su ti koji gaze Ustav, oni su ti koji ne vode računa o posledicama svoga rada. I, gospodo, dopustite da vam kao dokaz iznesem samo jedan detalj koji se desio pre neki dan... (Ogorčeni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslaniče, molim Vas da završite reč, inače ću Vam oduzeti reč. Vaše vreme je isteklo.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Pre neki dan jednom pretstavniku Kraljevske vlade... (Ponovni burni i ogorčeni protesti kod većine i poklici: Dosta! — Velika graja).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, dopustite mi da Vam pročitam § 102 Ustava koji je g. predgovornik pročitao samo delimično: „Budžet se mora podneti Narodnoj skupštini najdalje za mesec dana... Prema ovakvom citiranju izlazi bi da sam ja u svojoj fijoci držao zakonski predlog o budžetu i ako mi je dužnost bila da ga odmah saopštim Narodnoj skupštini. G. predgovornik u svome citiranju ovoga člana Ustava ovde je stao, a međutim, nastavak te rečenice glasi ovako: „...najdalje za mesec dana od dana njenog sastanka u redovnom sazivu."

Kraljevska vlada, gospodo narodni poslanici, to je učinila, i pitanje sada, na koje Pretsednik Skupštine treba da odgovori, samo je to, da li je Pretsedništvo Narodne skupštine odmah trebalo da budžet saopšti Narodnoj skupštini ili po dosadašnjoj praksi da ga saopštava Narodnoj skupštini na prvoj idućoj sednici. (*Dr. Vojislav Došen: Molim za reč o povredi Poslovnika.*)

Ima reč g. dr. Vojislav Došen.

Dr. Vojislav Došen: Gospodo narodni poslanici, mi smo ovde čuli da praksa menja zakonske propise i mi smo videli da g. profesor Čirić... (Burni protesti kod većine i povici: On je ovde Pretsednik Skupštine! — *Dr. Gavro Santo* nešto dobacuje.) Kao što vidite čak i g. Santo kao lekar meša se u pravnička tumačenja.

Ja opet moram, gospodo, da konstatujem da je Gospodin Pretsednik Narodne skupštine ponovo povredio Poslovnik, kada se je pozvao na to da praksa menja zakonske propise (Odobranje kod manjine — protesti kod većine). Mi smo videli da je g. Pretsednik Skupštine ovde javno tvrdio da je većina, gde nije bila većina, a sada iz ovoga vidimo i to da g. Pretsednik ništa drugo i ne radi nego gazi Poslovnik... (Ponovni burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Čirić: Pozivam gospodina govornika na red.

Dr. Vojislav Došen (nastavlja): Ja mogu da kažem, gospodo, da je g. Pretsednik Skupštine mnogo uveličao rad skupštinskih odbora koji su za ovo vreme radili, jer sam i ja učestvovao u jednome od tih odbora. Ti odbori nisu u stvari radili više nego petnaest dana, a, međutim, za 2 i po meseca nije budžet upućen Narodnoj skupštini i ako je navodno došao u Skupštinu, ali on u stvari nije došao u Skupštinu i g. Pretsednik Skupštine ovim načinom misli da prebaci odgovornost na ovu stranu, umesto da ostane odgovornost na Kraljevskoj vladi. Ja zato kažem: da je budžet stigao na vreme, on bi bio ovde i predan odnosno saopšten, i ja, dozvolite, ne verujem g. Pretsedniku Skupštine (Bučni protesti i povici kod većine: Sram Vas bilo da tako govorite!)

Pretsednik Stevan Čirić: Za ovu uvredu nanesenu Pretsedniku Narodne skupštine, ja vam oduzimam reč. (*Dr. Vojislav Došen: Kada je Pretsednik izneverio naše poverenje prilikom glasanja, zašto da mu ovde verujem? — Protesti kod većine.*) Gospodine poslanice, molim vas da sedite sa govornice, vama je reč oduzeta. (*Dr. Vojislav Došen: Ostaje na govornici i pokušava da i dalje govori.*) Zbog toga što niste poslušali pretsednikovu opomenu da sedite sa govornice, kažnjavam vas zapisanom opomenom.

Povodom govora g. predgovornika imam da učinim jednu ispravku u onome, što je on kazao da se praksom menjaju zakoni. Nije tako. Reč je, međutim, samo o ovome, da § 53 Poslovnika nije jasno interpretiran, tj. šta znači reč „čim“, da li odmah ili na prvoj sednici. Po dosadašnjoj praksi objavljivano je saopštenje budžeta na prvoj skupštinskoj sednici, i ova praksa pokazuje da je pravo tumačenje toga paragrafa time tako utvrđeno. (Protesti na levici. — Odobranje na desnici i povici: Tako je!)

Ima reč g. dr. Luka Šoški.

Dr. Luka Šoški: Gospodo narodni poslanici, moj upit što sam ga u ime Narodnog radnog kluba podnosio i koji je g. Pretsednik pročitao sličan je

upitu što su ga podnijeli g. Dragiša Stojadinović i drugovi. Ali je razlika u tome, što sam stavio i upit: Ako je Vlada izvršila svoju dužnost, zašto onda nije Pretsedništvo Skupštine takođe izvršilo svoju dužnost, tj. zašto nije odmah sazvalo Narodnu skupštinu i uputilo predlog budžeta Finansijskom odboru, pa je tako već do sada rad na tome za dva meseca u zadoćenju.

Izjavljujem, međutim, da se ne mogu zadovoljiti odgovorom g. Pretsednika Skupštine, jer me ne mogu zadovoljiti razlozi, što ih je on iznijeo.

Ja sam podneo upit koji se satoji iz dva odnosno tri dijela. Pitao sam da li je Kraljevska vlada podnijela na vrijeme budžet. G. Pretsednik Narodne skupštine veli, da jest. Ja neću u tome njega da pobijam. Primam to na znanje. Ali drugi dio upita kaže: Ako je Vlada učinila svoju dužnost, zašto ju nije učinilo Pretsedništvo ove Skupštine i zašto i zašto nije podnijelo to Narodnoj skupštini, već je tako Narodna skupština dva meseca u zadoćenju sa svojim radom.

Gospodo narodni poslanici, ne stoji da je Narodna skupština kroz dva meseca radila. Da, gospodo, sve i stoji tumačenje g. Pretsednika Skupštine, da je Skupština radila preko svojih odbora, to nije radio Finansijski odbor, jer mu nije bio podnesen predlog budžeta. Ali ne stoji da su i drugi odbori kroz ovo vrijeme radili. Ja sam član odbora za pretres zakonskog predloga o istupima i mi smo gospodo, tamo, — to će biti još i u jednom drugom upitu, ali samo da spomenem ovde — tražili odmah prigodom konstituisanja od g. Pretsednika toga Odbora, da nam dade tekst zakonskog predloga, da ga možemo proučiti i da možemo pristupiti tome radu...

Pretsednik Stevan Čirić: Vi ste, gospodine poslanice, jedno naročito pitanje stavili u tome pogledu i ja ću Vam na njega odgovoriti.

Dr. Luka Šoški (nastavlja): Da predem dalje preko toga zašto odbori nisu radili; ja sam to ovde samo uzgred spomenuo. Mi smo se prvi put sastali 11 decembra pr. god. i od onda smo imali pet ili šest sjednica. I tek juče počeli smo meritorno o tome predlogu da rešavamo.

Gospodo, kad mi izademo, bilo sa ove ili sa one strane ove kuće pred narod, pa nas narod pita: šta ste radili ove godine, gdje ste bili i šta ste nam donijeli, šta ćemo mi na to da odgovorimo? Morati ćemo reći, da nismo mogli ništa uraditi radi toga, gospodo, jer Pretsedništvo Narodne skupštine nije učinilo svoju dužnost da sazove Skupštinu, da joj predloži budžet koji je Kraljevska vlada podnijela i da dalje radi, jer imamo sijaset tih stvari, što će doći. Onda bi se vidjelo, da je Narodna skupština radila, a ovako kad to Pretsedništvo skupštine nije učinilo, što i samo priznaje, ja se ne mogu zadovoljiti sa ovim odgovorom i molim da ga skupština ne primi. (Pljeskanje na levici).

Pretsednik Stevan Čirić: Gospodo, na primedbe g. Šoškića nemam šta da primetim, sem to, da sam vrlo širokogrudo tumačio Poslovnik Narodne skupštine, kad sam dopustio gospodinu poslaniku, da i on o ovom predmetu govori, jer po § 37 Poslovnika dva govornika ne mogu o jednoj istoj povredi Poslovnika govoriti.

G. Dr. Luka Šoški uputio mi je i ovo pitanje: „Po Zakonu o poslovnom redu u Narodnoj skupštini za pretres interpelacija određuje se naročiti dan u nedelji. Ako Skupština ne reši drukčije taj će dan biti četvrtak. U pretres se uzimaju interpelacije pod-

Dr. Luka Šoški: Ja u prvom redu molim Gospodina Pretsednika Narodne skupštine, da pribavi autoritet prava narodnog poslanika i da pribavi autoritet i samom sebi i da ne daje terorirati nikoga u ovoj Skupštini. Što se tiče, gospodo, odgovora Gospodina Pretsednika, ja sam već prije tangirao ovo pitanje i rekao sam... (Govorniku sa desnice upadaju u reč.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim gospodu narodne poslanike da ne prekidaju govornika.

Dr. Luka Šoški (nastavlja): Rekao sam da smo mi i stenografske beleške dobili tako kasno, da smo u Odboru za proučavanje predloga zakona o istupima mogli tek 11 decembra da se sastanemo. (Povici kod većine: Dobili ste ranije!)

Gospodo, čuo sam — ja nisam bio u Parlamentu do sada, ali sam čuo od gospode poslanika koji su do sada bili u Parlamentu — da praksa ovakva do sada nije bila.

Gospodo, ne može stajati niti razlog štednje, da se zakonski predlozi ne štampaju prema Poslovniku, a ako se hoće nešto uštediti, može se na ovaj način. Ja sam se u svoje vrijeme u mladosti bavio novinarstvom i znam da smo znali vrednije stvari, naročito iz revija, — a čini mi se to i danas, — prešampavati, pa smo uzimali slog, jer je to najskuplje. Sam papir i sama radnja nisu tako skupi, pa bi se i ovdje mogao uzeti taj slog i istodobno oštampati kad i stenografske beleške i razdati narodnim poslanicima. Ja mislim da sam umeren u svojim zahtevima. Lično nikoga tangirao nisam i ne tangiram nikoga, tražim samo da se poštuje i vrši zakon, tražim to ne iz kaprica, nego na korist samih dotičnih zakonskih predloga, da bi se oni mogli što bolje proučiti i pretesti, pa se zbog toga nadam da će Gospodin Pretsednik bar u buduće učiniti da se slovu zakona udovolji.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ja verujem, gospodo narodni poslanici, da je g. Šoški iz najboljih namera stavio ovaj upit, ali mislim da i g. Šoški mora verovati da štampanje istih tekstova dva puta opterećuje budžet i da g. g. narodni poslanici isto tako mogu studirati jedan zakonski predlog, koji je oštampiran u biltenu stenografskih beležaka, kao i da je oštampiran kao zaseban zakonski predlog. (Odobranje i povici: Tako je! Mogu!).

Prelazimo na poslednje kratko pitanje, koje su mi uputili u ime tri kluba gospoda Bogoljub Jevtić, dr. Janko Baričević, Milan Božić, Vasa Jovanović, Ivan Prekoršek, inž. Horvat, dr. Ivan Lovrenčić i dr. Milovan Pinterović.

Pošto je u ovom kratkom pitanju sadržan jedan oštar napadaj na mene kao Pretsednika Skupštine, dopustite mi da ga pročitam u celosti, jer mi je mnogo do toga stalo da se svaka reč iz ovoga kratkog pitanja dobro čuje:

„Gospodinu Stevanu Ćiriću, Pretsedniku Narodne skupštine — Beograd.

Gospodine Pretsedniče,

Čast mi je u ime onih poslaničkih klubova, koji su u izborima za Pretsedništvo Narodne skupštine 20 oktobra 1935 godine izneli Vas za Pretsednika, protiv želje i nastojanja Pretsednika Kraljevske Vlade g. dr. Milana Stojadinovića i sadašnjeg tako zvanog Kluba vladine većine, dostaviti Vam, na osnovu § 49 Zakona o poslovnom redu ovo pitanje:

Da li je tačno da ste prišli politici Pretsednika Kraljevske Vlade g. dr. Milana Stojadinovića i stupili

u Jugoslovensku radikalnu zajednicu, zatim da li je tačno da ste na jednoj konferenciji JRZ u Novom Sadu u svome govoru pozvali Srbe da se nadu na okupu u JRZ, kako bi ova stranka mogla da nastupi kao partner ili protivnik plemenski organizovanih Hrvata pod vodstvom g. dr. Mačeka, dakle ste time očevidno povredili čl. 13 Ustava i odredbe ostalih zakona s tim članom u vezi, a ako je sve to tačno da li ste pripralni da udovoljite zahtevu političke etike i povučete iz tog čina nužnu posledicu, t.j. da dadete ostavku na položaj Pretsednika Jugoslovenske Narodne skupštine, pošto ne uživete više poverenje onih poslanika koji su Vas izabrali.

Molimo usmeni odgovor na sednici Narodne skupštine od 23 o. m.

23 januara 1936 g.
u Beogradu

B. D. Jevtić, s. r.
M. A. Božić, s. r.
Dr. V. Jovanović, s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić, s. r.
Ivan Prekoršek, s. r.
Dr. Janko Baričević, s. r.
Dr. Milovan Pinterović, s. r.
Inž. F. Horvat, s. r.

Gospodo narodni poslanici, na ovo pitanje, za koje mi je, kao što vidite, bilo mnogo stalo da vam ga od reči do reči saopštim, odgovaram prosto:

Istina je da sam stupio u Jugoslovensku radikalnu zajednicu. (Dugotrajno odobranje kod većine. — Protesti na levići).

Gospodo narodni poslanici, na drugo pitanje, da li sam se na taj način ogrešio o Ustav, kategorički odgovaram da ja u mome govoru u Novom Sadu nikakve izjave nisam dao, koje stoje u suprotnosti sa pozitivnim zakonima, a najmanje sa Ustavom. (Burno pljeskanje kod većine).

Gospodo, na ovo pitanje nameće se bezbroj drugih pitanja: Šta, zar stupiti u jednu stranku, koja je zakonom dopuštena, nije slobodno? I, gospodo, zar to znači pozivanje na plemensku borbu, kada sami priznajete u ovom pitanju da sam pozvao Novosadane da stupe u Jugoslovensku radikalnu zajednicu, u koju su stupili i Muslimani i Slovenci?! Sami sebe ovom protivrečnošću gospoda biju, jer ta stranka nije plemenska, najbolji je dokaz za ovo u tome ko su njeni članovi.

Gospodo, ako se kaže da se ne sme biti ni partner ni protivnik g. dr. Mačeku, ja pitam šta mu se u opšte može biti i šta su gospoda prema njemu? Može da postoji samo nešto treće. To je negirati g. dr. Mačeka i njegovu stranku. Ako gospoda tako gledaju, to je njihovo uverenje. Ja kao realan političar znam da se prema drugim strankama može biti samo partner ili protivnik i ništa više. (Živo odobranje i pljeskanje kod većine. — Burni protesti na levići).

Gospodo, ako u Novom Sadu, u srpskoj Atini,... (Manfred Paštrović burno protestuje. — Graja na levići)... u kojoj se nalazi Matica srpska, ne smemo govoriti o Srbima ni kao o delu našeg naroda, to bi bilo žalosno, jer Matica srpska i Srbi postojali su u Vojvodini i onda kada nisu imali sreću da budu u svojoj otadžbini. (Burno i drugotrajno pljeskanje kod većine. — Žagor i protesti na levići).

Jako žalim ako su gospoda narodni poslanici, koji su potpisali ovo pitanje, toliko osetljivi na srp-

sko ime, ali ako su gospoda tako osetljiva, to još ne znači da je povreden Ustav ako neko u svome govoru čisto istorijski daje svoje mišljenje o poslednjem deceniju naše narodne politike i o sudbini stranaka koje su za to vreme delovale. (Protesti na levi.)

Gospodo narodni poslanici, prelazim na treće pitanje, koje mi se stavlja: Da li sam voljan da udovoljim političkoj etici? Ali dopustite mi da okrenem pitanje, pa da kažem, a odgovara li političkoj etici, gospodo narodni poslanici, to, kada oni koji 20 oktobra, ni po svojoj homogenosti ni po svome broju ne bi bili mogli izdići nikoga za predsednika bez simpatija ovih na strani desnice... (Graja i protesti na levi.) — Burno pljeskanje kod većine)... nego su morali da traže ličnost, koja uživa simpatije i da vežu svoju sudbinu za nju, — da li to odgovara, gospodo narodni poslanici, političkoj etici, da oni takav rezultat izbora eskontiraju u danom momentu kao obavezu novoizabranog predsednika prema njima.

Gospodo narodni poslanici, 20 oktobra ja sam izabran od Narodne skupštine kao takav za predsednika, i to tajnim glasanjem i jedino Narodna skupština ima pravo da mi izgleda nepoverenje. (Burno pljeskanje kod većine). I ako ja samo za jedan trenutak osetim da ne uživam poverenje Narodne skupštine kao celine, neću ostati na ovome mestu ni jednog časa više. Ali, u interesu autoriteta Predsednika Narodne skupštine, ne mogu dopustiti da pojedine grupe otvaraju ovo pitanje i da od poverenja pojedinih grupa zavisi, da li će Predsednik vršiti svoju dužnost ili ne. (Živo odobravanje i pljeskanje na desnici — Burni protesti na levi.)

Zbog toga, gospodo, izjavljujem na ovo pitanje, pošto i ja sa svoje strane stavljam postulat etike, da se prema potpisnicima ne smatra obaveznim da dam ostavku na svoj predsednički položaj. (Burno odobravanje i pljeskanje na desnici, žagor i protesti na levi.)

Ima reč g. dr. Janko Baričević.

Dr. Janko Baričević: Gospodo narodni poslanici, pre svega izjavljujem da po ovome pitanju govorim u ime Jugoslovenskog kluba narodnih poslanika.

Gospodo narodni poslanici, pre nego predem na meritorno raspravljanje ovoga važnog i delikatnog pitanja, hteo bih da postavim jedno pitanje g. Predsedniku.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, obraćam Vam pažnju, da vi ne možete preći na pretresanje, nego imate po Poslovniku ukratko za 5 minuta da izjavite da li ste zadovoljni mojim odgovorom ili ne.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodine Predsedniče, mi nismo u gimnaziji da vi mene učite kako da se ja izražavam! Vi možete meni posle 5 minuta oduzeti reč, a ne možete davati školske lekcije. To izvolite zadržati za sebe. Vi ne znate šta sam hteo kazati, a čini mi se da će biti zaludo za Vas i ono šta sam hteo reći. Molim vas strpite se, nemojte biti nervozni u ličnom pitanju.

Predsednik Stevan Ćirić: Po Poslovniku nije dozvoljeno pretresanje pitanja, nego samo imate da izjavite, dali ste zadovoljni mojim odgovorom ili ne.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo poslanici, ovde je stvar o jednom pitanju, koje je upućeno lično na Predsednika Skupštine. (Glasovi kod većine: To znamo!) To je pitanje tako teško i delikatno, da

ne smatram kompatibilnim a niti džentlmenkim da u ovom pitanju lično g. Stevan Ćirić predsedava. (Glasovi na levi: Tako je!) Kad je neko na optuženičkoj klupi, taj ne može predsedavati, nego ima sa drugog mesta da odgovara. Radi toga, gospodine Predsedniče, mesta da odgovara. Radi toga, gospodine Predsedniče, ja apelujem na vas, koji se pozivate na džentlmenstvo i savestnost, da se za sada sklonite sa svoga mesta, kad imate tu i g. potpredsednike, pa posle odgovorajte.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, i bez ove molbe g. Baričevića, u trenutku kad Narodna skupština ima da donese odluku, ja bih se uklonio sa svoga mesta, da to jedan od gospode potpredsednika utvrdi. Ali dopustićete, ovo je pitanje bilo upućeno Predsedniku Narodne skupštine, i ja na to pitanje samo sa ovoga mesta mogu odgovoriti. (Pljeskanje kod većine i povici: Tako je!) Gospodine Baričeviću, izvolite nastaviti.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Radi se o načinu vođenja diskusije za vreme rasprave jer se radi o Vama. (Graja).

Predsednik Stevan Ćirić: Molim g. g. narodne poslanike da izvole zauzeti svaki svoje mesto. Ovo je pitanje bilo upravljeno Predsedniku Narodne skupštine, i ja na to pitanje savestno sa ovoga mesta odgovaram.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Vi se možete vratiti da mi odgovorite. G. Predsedniče, žalosno je, bedno i jedno da sam ja Vas morao na to upozoriti i da nakon upozorenja Vi još tu sedite, jer Vi ćete meni u roku od 5 minuta oduzeti reč, mada ste Vi govorili pola sata. A Vi toliki džentlemen nećete biti, a ni toliko hrabrosti nećete imati da čujete sve što imam da kažem. To znači, gospodine Predsedniče, da se muški ne držite, jer Vi treba sami da mi garantujete, kad hoću da Vas napadnem i da iznesem sve što imam protiv Vas, da mogu to da Vam kažem. Ali Vi to nećete i onemogućujete mi po Poslovniku da govorim. Baš niste junak, ali naćiću ja načina da se zna koliko junački i muški postupate. (Protesti na desnici i povici: Ne možete da govorite! — Graja na levi.) — Ne pitam nikoga za dozvolu da govorim! To je moje pravo i nema ko da mi uzme to pravo. (Graja i protesti na desnici. — *Miloje Sokić* dobacuje nešto govorniku.) Sokiću, abolicija, abolicija Sokiću!

Predsednik Stevan Ćirić: Molim vas, gospodo narodni poslanici, zauzmite svaki svoje mesto. (Objašnjavanje između poslanika sa levice i desnice).

Gospodo narodni poslanici, na reči koje je gospodin Baričević meni uputio imam da izjavim, da se mora jednom merom meriti. Ne može se čas predsednik napadati što krši Poslovnik, a čas zato što se strogo drži Poslovnika. Ja nisam ništa drugo hteo da učinim nego da upozorim gospodina Baričevića da se drži Poslovnika. Ako je to greh, taj greh uzimam na sebe.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): To znači samo 5 minuta da govorim, alal Vam vera!

Predsednik Stevan Ćirić: Ni ja nisam duže govorio.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): G. Stevan Ćirić „junački“ i „muški“ pokriva se odredbama Poslovnika i daje mi rok od pet minuta vremena da se izjasnim i da obrazložim kao jedan od supotpisnika pitanje na njega, da li njegov odgovor primam na znanje i da li se s njim saglašavam. Pre nego što bih o tom mogao da kažem svoje mišljenje i svoje re-

šenje, ja najpre hoću da iznesem čitav politički istorijat g. Stevana Ćirića, a naročito od onoga časa, kada je stupio u vladu g. Bogoljuba Jevtića. (Glasovi na levi: Tako je!). Onoga momenta kada je g. Ćirić ušao u vladu g. Jevtića, on je preuzeo i jedan politički program, koji je izbornim proglašom te vlade supotpisao i time na sebe preuzeo jednu stanovitu političku dužnost. G. Stevan Ćirić kao takav bio je prvobitno izabran za predsednika ove Narodne skupštine; drugi put, nakon toga, kad je vlada g. Jevtića bila smenjena i kad je došla vlada g. dr. Milana Stojadinovića, svima je vama poznato da je g. Stevan Ćirić, uz nas druge, bio jedan od najjačih i najljućih protivnika te Vlade i lica koja su u toj Vladi bila, a i dr. Milana Stojadinovića kao Predsednika vlade. (Pljeskanje na desnici i uzvici: Živeo Ćirić!) Gospodine Ćiriću, i vama čestitam, vidite kako se pomera desnica.

Gospodo narodni poslanici, ova je stvar pregoraka i preteška, da se ovako raspravlja, kao što vi hoćete. Sada da nastavim.

Gospodin Stevan Ćirić na izborima za predsednika, 20 oktobra prošle godine, bio je u najljućoj borbi protiv Vlade g. dr. Stojadinovića i njezinog kandidata za predsednika Skupštine. (Glasovi kod većine: Nije istina!) Gospodo, ostavite me na miru da kažem, da nije istina ono što pričate.

Gospodin Stevan Ćirić (Pljeskanje kod većine i povici: Živeo!)..., gospodin Ćirić je izašao na izbore kao kandidat za predsednika Skupštine protiv g. Komnenovića, aktivnog Ministra Stojadinovićeve vlade, koji je bio zvanični kandidat i vašeg dela Skupštine i same Vlade.

Gospodin Stevan Ćirić bio je onda član Jugoslovenskog kluba narodnih poslanika, kome je na čelu g. Bogoljub Jevtić. Činjenica je i to, da je on do te kandidacije došao baš radi toga, jer je naš klub na tome insistirao, a ostali klubovi su ga primili.

Gospodin Ćirić kao član izborne vlade g. Bogoljuba Jevtića i kao kandidat njegovog kluba, potpomognut od drugih opozicionih klubova, preuzeo je na sebe i politiku toga kluba i politiku izborne vlade g. Bogoljuba Jevtića.

I sada, gospodo narodni poslanici, mi dolazimo u priliku da nakon što je g. Stevan Ćirić našim rodenim glasovima bio biran, kod prve prilike, kada je došlo do glasanja za razne odbore, da g. Stevan Ćirić okreće kabanicu i javno kao Predsednik Narodne skupštine kortešira za Vladinu listu.

G. Stevan Ćirić, koji se zaključivao na jugoslovenstvo, taj g. Stevan Ćirić, pravi ne samo skokove i metamorfoze, nego pravi političku izdaju.

Gospodo, narodni poslanici, G. Stevan Ćirić izišao je za Predsednika Skupštine unatoč i uprkos tome što je poluzvanično glasilo g. dr. Milana Stojadinovića „Vreme“ kroz nekoliko dana iznosilo protiv njega najteže i najgore optužbe. Vi ste ga optuživali, gospodo sa desnice. (Graja.) Ja imam ovde to „Vreme“. U Administrativnom odboru i u novinama Vlada je činila sve moguće da dokaže da je g. Stevan Ćirić, kao Predsednik Narodne skupštine zloupotrebio svoj položaj, da je rdavo rukovao sa imovinom i novcem Narodne skupštine. (Graja i protesti kod većine).

Predsednik Stevan Ćirić: Pet minuta je odavno već proteklo. Pošto ja neću da oduzimam reč g. poslaniku, i ako bi to morao po Poslovniku učiniti, ja

prepuštam Predsedništvo g. potpredsedniku, da on po svojoj najboljoj savesti, znanju i uverenju rukovodi sednicu.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, kako vidite, milo mi je da to konstatujem, jedan deo mojih lekcija već je imao svoga ploda.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine Baričeviću, molim Vas da poštujuete i Vi isto kao što i ja moram poštovati Poslovnik, i odmerite svoj govor tako da ne bi kršili Zakon ove Kuće.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Ja nosim punu odgovornost za ono što kažem, a stvar je takve prirode da se ne može iscrpiti za pet minuta.

Eto takve stvari iznosila je vlada g. dr. Stojadinovića protiv g. Ćirića u „Vremenu“.

Gospodo, nedvornno je da je g. Stevan Ćirić iznesen za Predsednika ove Skupštine kao kandidat opozicije, koja je onda dobila većinu. To je nedvornno.

Ja, gospodo narodni poslanici, imam ovde u rukama jedan deo govora koji je g. Stevan Ćirić održao nakon svoga izbora za Predsednika Narodne skupštine. On kaže ovako: „Pošto bi to bila lična nota, iz toga neću da izvodim nikakav zaključak, ali hoću usrdno da vam kažem: ja i moji drugovi, koji smo navikli na nejednaku borbu, jer u našem arsenalu oružja nema bezobzirnosti i nečega što bi tome bilo slično.“ (Bučni protesti kod članova skupštinske većine i zahtevi da se govorniku oduzme reč — Velika graja.)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine Baričeviću, ja osećam da je nemoguće za 5 i 10 minuta odgovoriti gospodinu Predsedniku Ćiriću, ali Vas molim i kao narodnog poslanika i kao čoveka, da uvidite da ja sa ovoga položaja ne mogu da dozvolim toliku diskusiju, pa apelujem na Vas da skratite svoj odgovor. Ako već drukčije nije moguće, odgovorite g. Ćiriću drugi put.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Dakle, gospodo, g. Stevan Ćirić još se nije ni probudio iz onoga izbornoga sna, a gotovo još istoga časa prelazi u onaj isti arsenal u kome je ono isto oružje kojim su tukli njega! G. Stevan Ćirić iz dana u dan u svome kabinetu sa pojedinim poslanicima drži konferencije i nagovara ih da je jedina mogućnost da se pristupi u Jugoslovensku radikalnu organizaciju! I kao kulminacija svega toga g. Ćirić drži govor u Novome Sadu u kome se je ograšio o ustavne odredbe... (Ponovni protesti kod većine i povici: Primenite Poslovnik!)

Potpredsednik Franjo Markić: Opominjem Vas, gospodine poslanice, da se ne udaljavate od predmeta i da završite, jer je vreme Vašem govoru odavno proteklo.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): On drži govor u Novom Sadu kako treba naći partnera Mačeku, jer je Maček okupio oko sebe sve Hrvate pa i Srbi treba da budu na okupu. (Burni protesti kod većine i povici: Govori već pola sata! Dosta!)

Potpredsednik Franjo Markić: Ja sa ovoga položaja ne mogu da dozvolim tako dugačku diskusiju o ovome pitanju. Zato vas molim, gospodine Baričeviću, da nadete drugoga puta i načina da odgovorite g. Ćiriću, a ne u ovome forumu.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Ne mogu, jer me cenzura pleni. Još samo nekoliko reči. (Graja i burni protesti kod poslanika iz većine, lupanje o klupe i zahtev da se govorniku oduzme reč. Živo objašnjavanje između poslanika sa leve i desnice).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, izvolite sesti na svoja mesta. Gospodine Btričeviću, poslednji put Vas opominjem da završite svoj govor. (Graja i dalje traje).

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo, prilično je žalostno, da ovako trubite kad jedan vaš drug hoće da upozori na jednu ne političku anomaliju nego na jednu političku sramotu. Pretsednik, koji je iznesen na jednom političkom programu, izdao je taj program, a ne nalazi za vredno, da pre toga položi položaj koji je stekao zahvaljujući poverenju koje je imao kod svojih drugova. Ali najvažnije je, gospodo, to, da je g. Stevan Ćirić držao na Oplencu govor, koji je bio kulminacija govorničke veštine, a hoću da kažem i dobrote.

Posle toga verovao sam, da je dobar čovek, da je to iz duše govorio i da se u celosti identifikovao sa politikom Blaženopočivšeg Kralja. I time je pravio demonstraciju protivu Vlade dr. Milana Stojadinovića, koja je bežala od Oplenca i nije smatrala za potrebno da tamo dode. (Ogorčeni protesti kod većine.) Kad je on znao da pravi izdaju i prema politici Blaženopočivšeg Kralja Aleksandra, onda se ne čudim što je pravi i prema nama. (Burni protesti kod većine i žučna objašnjavanja između poslanika sa desnice i leve. — Velika graja).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine Baričeviću, nemoguće je ovu stvar raspraviti za pet minuta, Vi međutim govorite već 25 minuta i niste došli do kraja. Nije ovde mesto za te i takve vrste diskusije. Ja sa ovog položaja moram da čuvam Zakon o sije. Ja sa ovog položaja moram da čuvam Zakon o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, i zato Vas pospodine Baričeviću, vi nemate više reči. (Burni protesti na levi. **Dr. Janko Baričević** ostaje na govornici i produžuje da govori. — Protesti kod većine i povici: Nemate reč! Nećemo više da vas slušamo! — Graja).

Gospodine Baričeviću, ja sam vam oduzeo reč i molim Vas da sedete dole sa govornice. (**Dr. Janko Baričević**: Konstatujem da mi je oduzeta reč i da jednom narodnom poslaniku nije dozvoljeno, da do kraja žigoše rad čoveka, koji se danas kočoperi na položaju Pretsednika Narodne skupštine. Ogorčeni protesti na levi. — Burno pljeskanje kod većine i povici: Živeo Ćirić!)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu utvrđivanje dnevnog reda. Iduću sednicu sa vašim pristankom zakazujem za sutra u 10 časova sa dnevnim redom: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. (Prima se). Današnju sednicu sa vašim pristankom zaključujem.

Sednica je zaključena u 14,20 časova.

PRILOZI

MINISTARSTVO FINANSIJA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Budžetsko odelenje

Br. 10830/VII

19 novembra 1935 god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu čl. 102 Ustava i ovlašćenja datog mi Ukazom Kraljevskih Nameznika od 16 novembra 1935 godine, čiji Vam original pod ./1 dostavljam, čast mi je u prilogu pod ./2 poslati Vam predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu, s molbom da ga podnesete Narodnoj skupštini na rešenje i odobrenje i po tom izvolite dalje postupiti.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

Ministar finansija,
Letica, s. r.

BEOGRAD

U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA
PETRA II
PO MILOSTI BOŽJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJA JUGOSLAVIJE
KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra finansija, a po saslušanju Ministarskog saveta, rešili su i rešavaju:

Ovlašćuje se Ministar finansija da na osnovu čl. 102 u vezi člana 63 Ustava i člana 13 Zakona o državnom računovodstvu može podneti Narodnoj skupštini na rešenje i odobrenje:

Predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za 1936/37 godinu.

Ministar finansija neka izvrši ovaj Ukaz.

16 novembra 1935 godine
u Beogradu.

PAVLE, s. r.
Dr. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. PEROVIĆ, s. r.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

MINISTARSTVO FINANSIJA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Odeljenje Drž. računovodstva

Br. 156399/II

15 novembra 1935 god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu čl. 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije i § 51 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, a po ovlašćenju Kraljevskih Namesnika, datom mi u ime Njegovog Veličanstva Petra II Kralja Jugoslavije Ukazom od 20 avgusta ove godine, čast mi je dostaviti Vam u overenom prepisu predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1930/31 godinu i predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1931/32 godinu, s molbom na dalji zakonski postupak.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, primiti i ovom prilikom uverenje o mom odličnom poštovanju.

Ministar finansija,

Letica, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

PO MILOSTI BOŽJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra finansija, i po saslušanju Ministarskog saveta, a na osnovu čl. 102 i 107 Ustava Kraljevine Jugoslavije od 3 septembra 1931 godine, kao i na osnovu propisa čl. 132—136 Zakona o državnom računovodstvu, ovlašćuju Ministra finansija da može obnoviti pred Narodnom skupštinom predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1930/31 i 1931/32 godinu.

Ministar finansija neka izvrši ovaj Ukaz.

20 avgusta 1935 godine
u Beogradu.

PAVLE, s. r.
Dr. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. PEROVIĆ, s. r.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

MINISTARSTVO FINANSIJA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Odeljenje Drž. računovodstva

Br. 156400/II

15. novembra 1935. god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu čl. 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije i § 51 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, a po ovlašćenju Kraljevskih Namesnika, datom mi u ime Njegovog Veličanstva Petra II Kralja Jugoslavije Ukazom od 20. avgusta ove godine, čast mi je dostaviti Vam, sa potrebnim priložima, predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1932/33 godinu, s molbom na dalji zakonski postupak.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, primiti i ovom prilikom uverenje o mom odličnom poštovanju.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

PO MILOSTI BOŽJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra finansija, i po saslušanju Ministarskog saveta, a na osnovu čl. 102 i 107 Ustava Kraljevine Jugoslavije od 3 septembra 1931 godine, kao i na osnovu propisa čl. 132—136 Zakona o državnom računovodstvu, ovlašćuju Ministra finansija da može podneti Narodnoj skupštini predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1932/33 godinu.

Ministar finansija neka izvrši ovaj Ukaz.

20 avgusta 1935 godine
u Beogradu.

PAVLE, s. r.
Dr. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. PEROVIĆ, s. r.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

BEOGRAD

U smislu § 51 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast nam je podneti pod *I.* predlog zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova s molbom da se iznese pred Narodnu skupštinu na rešavanje.

U smislu § 62 pomenutog Zakona o poslovnom redu molimo da se ovaj predlog zakona oglasi za hitan.

Narodni poslanici:

Joakim Kunjašić
Dr. Ivan Lovrenčić
Dr. Ivan Jančić
Nikola Preka
Mijo Kajić
Milan Mravlje
Karel Doberšek
Dr. Mirko Kosić
Dr. Aleksandar Butorka
Albin Koman
Dr. Luka Šoški
Dr. Milovan Pinterović
Dr. Nikola Šijak
Joca Georgijević
Vinko Gornjak
Ivan Janžeković
Dr. Dragan Damić
Dr. Jordan Aćimović
Miloje Marcikić
Dr. Šime Kulišić
Dr. Riko Fuks
Pavao Matica
Vasilije Trbić
Petar Stojisavljević
Manfred Paštrović
Mirko Urošević

Kosta Aleksić
Ljubomir Jovanović
Mita Dimitrijević
Dr. Dragoljub Jevremović
Sava Mikić
Milan Kurilić
Dr. Avdo Hasanbegović
Nikola Kabalin
Borivoje Đurić
Života Milanović
Franjo Horvat
Todor Todorović
Ante Mastrović
Miloš Rašović
Jeremija Protić
Aleksandar Lazarević
Dr. Janko Baričević
Dragomir Milovanović
Radivoje Nanović
Živko Danilović
Milan Vukićević
Dr. Milan Glavinić
Velimir Popović
Damjan Arnautović
Kosta Dimitrijević
Čedomir Pejkić

Životije Jevtić
Mustafa Mulalić
Ilija Mihailović
Jovan Nenadović
Dimitrije Vujić
Stanko Lenarčić
Muhamed Ridanović
Dr. Vojislav Došen
Milan Božić
Ivan Prekoršek
Vojislav Gaćinović
Dr. Branko Kalember
Velimir Jojić
Dr. Josip Režek
Ivan Šakić
Vojislav Nenadić
Dr. Anton Novačan
Aleksandar Dačić
Dr. Srpko Vukanović
Sekula Zečević
Branko Ratković
Dr. Dragan Kraljević
Rajko Turk
Avgustin Lukačić
Milinko Milutinović
Stjepan Novaković

PREDLOG ZAKONA

O KONVERTIRANJU POLJOPRIVREDNIH DUGOVA

Joakima Kunjašića, narodnog poslanika i drugova

§ 1

Poljoprivrednikom se po ovom zakonu smatra:

a) sopstvenik zemalja bilo koje vrste;
b) sopstvenik zgrada u koliko u njima sam stanuje ili mu služe u poljoprivredne ili zanatske svrhe;
Lice pod a) i b) koje ima nekretnina a te služe u druge svrhe, a ne u poljoprivredne, neće se smatrati poljoprivrednikom ako vrijednost tih objekata nadmašuje dvostruku vrijednost njegovih nekretnina, koje služe poljoprivredi.

c) svaki trgovac, obrtnik, pripadnik slobodnih zvanja, koji dokaže da bar polovina njegove zarade dolazi od usluga učinjenih poljoprivrednicima, a isto tako i svako drugo fizičko i pravno lice, ako to dokaže;

d) svaka seoska općina, a od gradskih ona, koja veći dio svojih prihoda dobija izravno ili neizravno iz poljoprivrede;

e) svaka zadruga (pravno lice na zadružnoj podlozi), kod koje su većina članova poljoprivrednici po ovom zakonu;

Jamci i sudužnici poljoprivrednika uživaju jednake olakšice kao i sami poljoprivrednici.

§ 2

Poljoprivrednicima (§ 1) se odobravaju olakšice za sve njihove dugove, pa i poreske i one za javne dažbine, koji su nastali prije 20 oktobra 1934 g. bez razlike, da li su oni hipotekarno osigurani ili nisu. Na uživanje olakšica ne utječe okolnost, što dužnik u doba, kada se je zadužio, nije bio poljoprivrednik.

§ 3

Olakšice po ovom zakonu ne odnose se na novčane kazne, na tražbine nastale iz krivičnog djela, tražbine za zakonsko ili ugovorno izdržavanje, tražbine za nadnice, plate, najam i zakup.

§ 4

U roku od 50 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona mogu koli poljoprivrednik toli njegov vjerovnik predati molbu za uređenje dugova odnosno potraživanja Sreskom sudu, na kojega se području nalazi veći dio poljoprivrednikova nekretnog imanja. Gde nema Sreskog suda, molba se predaje onom sudu, koji mu je po nadležnosti jednak.

§ 5

Koli poljoprivrednik, toli vjerovnik moraju u molbi navesti:

a) svoje dugove odnosno vjerovnje po imenu i prebivalištu dužnika odnosno vjerovnika;
b) osnov dugovanja;
c) visinu dugova, odjelito za glavniciu, za kamate i za ostale sporedne zahtjeve;
d) popis cjelokupnog dužnikova imanja uz naznak promjetne vrijednosti u času predaje molbe;
e) uvjerenje općine o tačnosti naznačene vrijednosti.

Uz popis (tačka d), ovjeren od općine, mora se predati i ovjeren popis vrijednosti imanja jamca i sudužnika.

Kod nenovčanih dugova ima se naznačiti vrijednost dugovanog predmeta ili činidbe u vreme postanka duga.

Ako dužnik navede u molbi vjerovnike ili iznose dugova, koji stvarno ne postoje, kazniti će se stroгим zatvorom i gubitkom časnih prava u koliko to ne prestavlja krivično djelo, koje se ima strože kazniti.

Isto će se tako kazniti i vjerovnik, koji u molbi navede ili inače iskaže tražbine, koje stvarno ne postoje ili priznade, da mu poljoprivrednik duguje takve tražbine.

§ 6

Uvjerenje o prometnoj vrijednosti poljoprivrednikova imanja izdaje općinska ili gradska uprava, na čijem se području nalazi veća površina dužnikova nepokretnog imanja. Ako dužnik nema nekretnog imanja, nadležan je za predaju molbe dužnikov glavni nastan ili mjesto prebivanja.

Ako dužnik ili vjerovnik ne prilaže molbi iskaz prometne vrijednosti dužnikova imanja, ili je taj iskaz po nahodanju suda nepotpun, sud će to nabaviti po službenoj dužnosti.

§ 7

Sud će odmah sve predane molbe po službenoj dužnosti zabilježiti u zemljišnik (tapije i slično). Od dana predaje molbe smatraju se sva kasnija otuđenja i opterećenja dužnikovih nekretnina prema njegovim vjerovnicima kao da ne postoje. Izvršenja i obezbeđenja u toku obustavljaju se.

§ 8

Sud će najkasnije kroz 10 dana po isteku roka propisanog u § 4 donijeti rešenje da li dužniku, prema prikupljenim podacima, priznaje svojstvo poljoprivrednika ili ne. Ako sud dužniku to svojstvo prizna, obustaviće se protiv njega odmah sve parnice kao i sva izvršenja, obezbeđenja i sekvestracije, a nova neće dozvoliti. Ovo je riješenje izvršno i bez obzira na rekurs, koji se može prikazati u roku od 8 dana. U koliko se parnički, izvršni ili obezbjedni postupak vodi kod drugog suda ili vlasti, obustava će se izvršiti zamolnim putem.

§ 9

Sud će istodobno sastaviti popis lica, kojima je svojim rešenjem priznao svojstvo poljoprivrednika. Ovaj će popis objelodaniti u »Službenim novinama« sa istovremenim pozivom vjerovnicima, da svoje još neprijavljene tražbine prijave u roku od 30 dana, jer će poslije toga roka njihove tražbine, koje nisu prijavili, bez opravdanog razloga prema priznatim poljoprivrednicima, utnuti.

Čim bude objavljen popis lica iz stava 1, sud će, ako je dužniku priznao svojstvo poljoprivrednika, po predanim molbama odrediti ročišta na način da izda oglas za nepoznate i odsutne, a pismeni poziv za poznate vjerovnike. Nepoznatim i u inostranstvu odsutnim vjerovnicima postavlja se ujedno skrbnik, koji ima pravo samo na naknadu gotovih izdataka. Jedan te isti skrbnik može se postaviti i za više vjerovnika u koliko među njima nema suprotnosti interesa.

Oglas se ima istaći na sudsku tablu i oglašiti u opštini dužnikova prebivališta, a ako dugovanje prelazi din. 10.000.— i jedanput objaviti u »Službenim

novinama«. Jednim oglasom može se pozvati i više vjerovnika.

U oglasu će se napomenuti, da će se ročište održati i bez dolaska vjerovnika, a njihova potraživanja da će se uzimati u obzir, u koliko su poznata po sudskim spisima. Ako od ročišta izostane dužnik i svoj zostanak u roku od 8 dana ne opravda, smatraće se da je odobrio zahtjeve vjerovnika.

§ 10

Na ročištu će sud saslušati dužnika i prisutne vjerovnike odnosno skrbnike, zatim provesti dokaze i utvrditi postojanje i visinu dugova kao i vrijednost cjelokupnog dužnikova imanja, sve po svom slobodnom uvjerenju. Vrijednost dužnikova imanja obuhvata sve one objekte i prava kao i ona koja se nalaze u njegovom uzukapionom posjedu, a koja su njegova puna ili nepuna vlastnost, ako je sve to upisano u zemljišnoj knjizi, tapiji i sličnim upisnim registrima.

U vrijednost dužnikova imanja ubrajaju se i njegova potraživanja prema poljoprivrednicima u onoj visini, koja bude za ove njegove poljoprivrednike-dužnike po ovom zakonu utvrđena.

Ako se na ročištu sudac uvjeri, da je pri osnivanju dugovnog odnosa vjerovnik znao da zajam daje poljoprivredniku za svrhe poljoprivrednog gospodarstva, kamatna stopa što sud utvrdi neće biti veća od 8% godišnje od početka odnosa do 20-X-1934.

§ 11

Troškove svog zastupstva svaka stranka redovito sama snosi, a ostale troškove postupka sud će po svojoj oceni nametnuti onoj stranci, za koju se uveri, da je svojim držanjem njima dala povoda. U tom slučaju sud će nametnuti i naknadu polovine troškova potrebnog zastupanja njezinog protivnika.

§ 12

Nakon zaključenog dokaznog postupka, sud izdaje konačno rješenje, koje ima da sadrži naznaku:

a) iznosa duga glavnice zajedno sa kamatama i drugim sporednim zahtjevima do 20-X-1934 god.;

b) osobe dužnika i vjerovnika po imenu i prebivalištu;

c) vrijednost dužnikovog imanja, koje može biti predmet upisa u zemljišnu knjigu i sl.

Ako se po utvrđenju visine dugova i vrijednosti imanja pokaže, da ukupna visina dugova prelazi $\frac{2}{3}$ vrijednosti cjelokupnog dužnikovog imanja, sud će u istom rješenju sniziti pojedine dugove tako, da njihov ukupni iznos ne pređe ove dve trećine.

U slučaju ovog sniženja sud će utvrđene uknjižene vjerjesije odobriti onim redom, kako su uknjižene u punom iznosu do utvrđene vrijednosti $\frac{2}{3}$ dužnikova imanja, a sve će ostalo brisati. Ako uknjižene vjerjesije ne prelaze $\frac{2}{3}$ vrijednosti utvrđenog dužnikova imanja, ove će biti u punoj mjeri odobrene, a neuknjižene vjerjesije sniziti će sud pro rata tako da skupa sa uknjiženim neće preći spomenute dvije trećine.

Jamci i sudužnici sudjeluju u podmiri utvrđenih dugova subsidiarno za nepokriveni ostatak i to: ako je nekretnina jamčeva ili sudužnikova hipotecirana, tabularnim redom sve do granice $\frac{2}{3}$ vrijednosti njihova imanja; ako nema hipoteke ostatak dugovanja i

plaćaju jamac ili sudužnik zajedno sa vlastitim dugovima do visine $\frac{2}{3}$ vrijednosti svojih imanja. Sniženje dugova većih od $\frac{2}{3}$ vrijednosti njihova imanja vrši se pro rata.

Na ovaj se način dužnik konačno oslobađa obveze da svojim vjerovnicima namiri iznos, za koji je potraživanje bilo sniženo. Isto se tako oslobadaju ove obveze jamci i sudužnici.

§ 13

Konačno se rješenje u pismenom otpravku dostavlja dužniku, jamcima, sudužnicima, vjerovnicima i Državnom pravobranioštvu, koji mogu uložiti rekurs u roku od 8 dana, računajući od dana uručenja pismenog rješenja. Drugostepeno je rješenje konačno i izvršno.

§ 14

Dužnik može da se u svako doba postupka odreče polakšica, koje mu pripadaju po ovome zakonu, pa i poslije provedene konverzije, ako podmiri ostatak konvertiranog duga. Jamcima i sudužnicima pristoji pravo tražiti da se s dugom i teretom koji na njih spada postupi u smislu ovoga zakona i u slučaju, ako se dužnik odrekao ili nije koristio blagodati zakona. U ovom slučaju jamac i sudužnik djeluju kao da su pravi dužnici.

§ 15

Postupak po ovom Zakonu smatra se za hitan.

Sudovi će sve predane molbe riješiti kroz 6 meseci iza stupanja na snagu ovoga zakona a kroz daljni mjesec dana će donijeti sudovi druge molbe rješenja na odnosne rekurse.

Deset mjeseci po stupanju na snagu ovoga zakona, sudovi će donijeti popis svih dužnika i vjerovnika sa dotičnim iznosima dugovanja i potraživanja i tim danom sva ta dugovanja i potraživanja prelaze sa dužnika i vjerovnika na Državu, koja te odnose dalje likvidira po propisima ovoga zakona. Popis sud dostavlja Min. finansija i istodobno po službenoj dužnosti briše sve te terete sa imanja odnosnih dužnika, jamaca i sudužnika, a za iznos ukupno utvrđenog dugovanja uknjižuje pravo zalogu na korist države.

§ 16

Ministarstvo finansija izdati će hipotekarno- agrarne obveznice sa nominalom od 1000 i 10.000 din. u ukupnom iznosu svih utvrđenih dugova poljoprivrednika, a biti će fundirane na založnom pravu, koje je upisano na korist-države na imanju dužnika, i amortizovati će se u roku od 50 godina.

Ove obveznice nose godišnji kupon 3% kamate koja počinje teći od 1 januara 1935 god., i participiraju na zgoditcima lutrije, koji zgoditci skupa iznose godišnje 1 milion dinara po svakoj milijardi konvertiranih dugova.

Plan amortizacije ovih obveznica i plan lutrije utvrditi će Ministar finansija, te će za to potrebne iznose kao i one za podmiru kupona osigurati u redovnom budžetu.

§ 17

Do iznosa od 20% nominalne vrijednosti svih hipotekarno-agrarnih obveznica (§ 16), može Ministar finansija izdati državne novčanice (note) od 5, od 50 od 500 dinara sa prinudnim tečajem al pari.

Ministarstvo finansija je obavezno da ove note na zahtev imalaca odmah izmjeni sa obveznicama u odgovarajućoj nominalnoj vrijednosti. Za to Ministarstvo finansija mora imati uvijek u svojim trezorima toliko obveznica, koliko je nota u opticaju.

§ 18

U roku od 3 mjeseca po pravomoćnosti konačnog rješenja, dostaviti će Ministarstvo finansija Sudu obveznice i note namijenjene za podmiru vjerovnika, kojima se potraživanje do visine od 20% mora na njihov zahtjev isplatiti u notama.

Ne čekajući na pravomoćnost brisanja dosadnjih tereta i upisivanja zaloga pramo loko na korist države, Sud će primljene vrijednosti predati određenim vjerovnicima ili izvršiti deponovanje u njihovom korist.

Kad poljoprivrednik s jedne strane postaje u smislu ovog zakona dužnikom prema državi za dugove, koje država za njega podmiruje, a s druge strane ima da primi od države podmiru potraživanja, koje je Sud utvrdio, da njemu drugi poljoprivrednici duguju (§ 10 st. 2), Sud će mu izručiti obveznice i note na podmiru njegovih potraživanja prema drugim poljoprivrednicima, u koliko ova prelaze njegovu dugovanje prema državi, a ostalo Sud će zatražiti i deponovati na korist države. U ovom slučaju ovome poljoprivredniku biti će njegov dug prema državi smanjen za onoliko, za koliko se ovaj pridržaj izvršio.

§ 19

Kroz tri godine od stupanja na snagu ovog Zakona, Ministar finansija može vršiti isplate za račun države sa hipotekarno-agrarnim obveznicama onim vjerovnicima, koji imaju prema državi ranija potraživanja, kao i onim prema kojima postoje leteći dugovi države. Obveznice se i u ovom slučaju računaju po nominalnoj vrijednosti, a primaoc ovih obveznica ima pravo da mu se odnosni iznos do visine od 20% plati u notama.

§ 20

Dužnici, čiji su vjerovnici na ovaj način namireni vratiti će svoj dug državi u roku od 50 godina u godišnjim obrocima od 4% na početnom dugu tako da 3% ide na ime kamate, a 1% ide na ime glavnice i to po planu amortizacije, koji će propisati Ministar finansija.

Naplate ovog anuiteta moći će da se vrše i sa hipotekarno-agrarnim obveznicama, koje će država za taj slučaj primati po nominalnoj vrijednosti. Isto tako moći će poljoprivrednik da u svako doba (§ 14) obračuna svoje dugovanje prema državi i ostatak dugovanja da plati u rečenim obveznicama po nominalnoj vrijednosti.

Nadležne će poreske uprave vršiti naplate ovih amortizacionih anuiteta od 4% kako naplaćuju javne dažbine. U cilju sigurnosti naplate smatra se da postoji zakonsko založno pravo u korist države i na plodovima založenih nekretnina.

Ako bi poljoprivrednik, koji je u odocnenju s isplatom svog amortizacionog anuiteta, prihode i plodove sa založenih nekretnina otudio bez pristanka nadležne Poreske uprave, onaj koji je te prihode i plodove kupio ili ih na drugi način stekao, ostaje solidarno sa dužnikom odgovoran za neplaćeni anuitet

dotačne godine do visine vrijednosti stečenih prihoda i plodova, ako je znao da je proizvođač tih plodova u odocnenju s isplatom svoga anuiteta.

§ 21

Ministar poljoprivrede obrazovaće fond za osiguranje poljoprivrednih produkata protiv nerodice i elementarnih nepogoda. U ovaj fond doprinosiće poljoprivrednici I od hiljade osiguranih iznosa. U slučaju nerodice ili elementarnih nepogoda osigurani iznosi, koji bi se platili oštećeniku, biti će doznačeni Ministru finansija do visine neplaćenog anuiteta, a ostatak izručen oštećeniku.

Za slučaj da neko selo, općina ili srez, u jednoj godini pretrpi teže ekonomske štete kao nerodicu ili elementarne nezgode, za koje je osigurnina premlena ili za slučaj da ne postoji mogućnost prodaje dobivenih produkata i kada se to utvrdi od državnih organa a na zahtev oštećenoga, ovlašćuje se Ministar finansija da uredbom odredi snižavanje otplate ovog amortizacionog anuiteta sve do 1% godišnje.

§ 22

Općine su ovlašćene da u svom budžetu predvide namet od 10% na uvoz onim artiklima, koji su po nahodenju opštinskog odbora nepotrebni za poljoprivrednike na području odnosne općine. Sa prihoda iz ovog nameta općine će ustanoviti posebni fond, iz kojega će one davati pripomoći poljoprivrednicima za olakšanje nabave poljoprivrednih alata, stoke i sjemenja.

§ 23

Postupci, podnesci, uvjerenja i rješenja po ovom zakonu oslobođeni su naplate svake takse, a oglašni u „Službenim novinama“ vrše se o trošku države.

§ 24

Ovlašćuje se Ministar pravde da za primjenu i pravodobno izvršenje ovog Zakona dađe potreban materijal i postavi potrebno osoblje po sudovima, a Ministar finansija će mu staviti u tu svrhu na raspoloženje potrebne kredite iz budžetske rezerve.

§ 25

Ovlašćuje se Ministar pravde, Ministar poljoprivrede te Ministar finansija, da propišu pravilnike potrebite za izvršenje propisa ovoga Zakona, u koliko se odnose na njihov resor.

§ 26

Ovaj Zakon stupa u život i dobiva obaveznu snagu, kad se obnaroduje u „Službenim novinama“ Istoga dana prestaju da važe svi drugi zakoni i uredbe, koji su u suprotnosti sa ovim zakonom.

OBRAZLOŽENJE

Cilj je ovoga zakona :

a) da se ukloni djelomični moratorij i sve više preteći opći moratorij, te da se zaštite svi staleži a otkloni zaštićavanje samo jednog bez obzira na druge staleže, dapače i na njihovu štetu;

b) da se poljoprivredniku sačuva imanje i zemlja koju obrađuje, te pomogne intenzivnije i racionalnije poljoprivredno gazdinstvo;

c) da se ukloni bespravlje koje uzimlje maha time, što se državljeni sve više uvjeravaju da se mogu oteći vršenju obaveza i poštovanju ugovora;

d) da se Ministru finansija omogući i olakša uređenje finansijskih pitanja i očuvanje vrijednosti narodnog novca.

a) Sa zakonom i uredbama o zaštiti zemljoradnika nije se postigao cilj, da se zemljoradniku spase njegovo imanje, jer ovaj neće moći, a ni htjeti, da udovolji ni onim dužnostima, koje su mu onim zakonskim odredbama propisane. Zemljoradnik ima mogućnost da te dužnosti i ne izvrši, jer zemlje koje se u svrhu naplate njegovih dugova izvršnim putem prodavaju, on neće da kupuje, te ovršna naplata postaje iluzorna. Na vjerovnika — koji hoće sam da dužnikovu zemlju kupi — pada teret uzdržavanja, poreza, čuvanja i rizika, što nadmašuje prihode te zemlje, pogotovo ako taj vjerovnik nije zemljoradnik. Zemljoradnici bi konačno i dalje uživali bivše svoje zemlje, a bez onih tereta, koji su usljed izvršne prodaje prešli na novog vlasnika.

Zemljoradnici sve ovo dobro znaju. Iz ljevičarskih krugova ih se uči i potiče na složan otpor, i oni skoro očajnički i bezbrižno čekaju da vide ko bi ih sa njihovog ognjišta otjerao. Vjerovnik mora da uvidi, da mu je još korisnije odreći se svakog ovakvog potraživanja, nego li trošiti i forsirati utjeravanje svojih tražbina.

Ovaj delimični moratorij koji tobože pogoduje veći dio državljana, ima sve zle, a ni jednu dobru stranu moratorija, pa treba to razorno privredno i duševno stanje što hitnije ukloniti.

Treba ovo stanje ukloniti još više zato, što obustavom plaćanja sa strane zemljoradnika, prestaje mogućnost plaćanja i kod ostalih staleža. Teško je pogođen naročito srednji stalež, koji je u svima vremenima i u svima državama bio uvijek temelj konstruktivnosti i zakonitosti. Mali trgovac, mali posjednik, zanatlija, obrtnik, advokat, ljekar itd., svi oni žive uz zemljoradnika, svi oni, svaki u svome zvanju, čine ovome usluge, a da bi to mogli činiti u punoj mjeri, zadužuju se kod banaka, kod velefirmi, zaostaju u plaćanju poreza itd. Dok zemljoradnik njima ne plaća, ne mogu ni oni da plaćaju svojim vjerovnicima, a ovi pak da i sami ne bi propali, tjeraju ovrhama i upropašćuju nezštićeni srednji stalež.

Srednji se stalež tako ruši, njegovi vjerovnici ne dolaze do svojih tražbina, pa se i oni približuju nemogućnosti vršenja svojih obaveza. Izloženi su i mali i srednji i veliki međusobnom uništavanju, a ne dolazi se do uređenja kreditnih odnosa, već se dapače požuruje opća nemoć plaćanja, opći faktični moratorij.

Odredbama ovog zakona otklanja se svaki moratorij. One požuruju likvidaciju postojećih dugova kroz jedno kratko određeno vrijeme bez napora, bez troškova, bez uznemirenja i poremećaja. Ovaj zakon nameće dužnost plaćanja svakome i u pravo doba, ali još više nego što to nameće, on omogućuje i vršenje te dužnosti svakomu, tko je voljan da radi i šteti.

Kad ne bi bilo ni odredaba o zaštiti zemljoradnika ni ovoga zakona, vjerovnik ne bi mogao da od dužnika utjera više nego u najboljem slučaju toliko, koliko vrijednost dužnikove imovine iznosi. To se isto dešava po odredbama ovoga zakona, ali u toliko bolje, što se to svršava u kratko vrijeme bez troškova i dangube, na mnogo veću korist vjerovnika, koji u ovom slučaju neće imati da se brinu

za kupovinu poljoprivrednikovih imanja, što je na štetu opće privrede, a ni na kakvu njegovu korist.

Ovim se zakonom zato zaštićuje i poljoprivrednik i svi drugi staleži, normalizuju se općenito odnosi kreditnog poslovanja, upućuje se svak da vrši svoju dužnost, ne oduzimaju se nikome stečena prava i uklanja se djelomični i opći moratorij.

b) Prihodi od zemljišta sačinjavaju uvjet opstanka, koli naroda ove zemlje, toli države same. Sa ovim prihodima podmiruje narod direktno svoje životne potrebstine, a višak zamjenjuje za potrebne artikule sa strane. Time su pokrivena sve potrebe države i čuvane države. Zataje li prihodi poljoprivrede, država je u nemogućnosti, da se odbrani i prehrani, pa je zato i dužnost države da se u prvom redu za kvalitativno i kvantitativno unapređenje tih prihoda stara.

Poljoprivredom smatramo poljoprivrednika i poljoprivredne objekte. Unapređenje poljoprivrede moguće je u punoj mjeri, ako je poljoprivrednik vezan uz poljoprivredne objekte time da ovi budu njegova puna vlasnost, što moguće manje opterećena, tako da on nade računa da svu svoju umnu i fizičku sposobnost posveti iskorišćavanju tih svojih objekata.

U tom cilju provadana je u našoj zemlji agrarna reforma za koju je država daleko više žrtava doprinijela, nego li bi to bile žrtve, kojima bi se ona i u najgorem slučaju ovim zakonom izložila. (Ovaj joj zakon ne nameće skoro nikakvih žrtava). Ali taj cilj nije postignut, jer eto i prije nego su sve odredbe o agrarnoj reformi provedene, dešava se da poljoprivrednik gubi račun da obraduje zemlju, a što je još gore, zemlja koja mu je uz skupe žrtve dodijeljena, prelazi automatski u druge ruke, u ruke nepoljoprivrednika.

Nije postignut cilj sa agrarnom reformom, taj se cilj ne postizava ni sa uredbama o zaštiti zemljoradnika, taj se cilj može postignuti samo onda, ako se poljoprivrednik osigura da će njegova zemlja — dok on radi i šteti — ostati uvek njegovom, i da će terete, bilo duga bilo poreza, moći trudom na svojoj zemlji da otplati. Zato je hitna potreba opće likvidacije današnjeg abnormalnog stanja i prelaženja na normalno privredno i novčano poslovanje, koje se ovim zakonom ima da osigura.

Naš je poljoprivrednik posle rata, pri nestašici poljoprivrednih produkata, prodavao ove skupo, pa je u to doba inflacije mnogo i trošio. On je podigao standard života preko snage svoje produkcije, naučio se je da manje radi i još manje šteti; naučio se da sve više troši industrijske artikule, da troši i za ono što mu ne treba. Time se je učinio zavisnim od kapitala, a kapital, trgovac i industrijalac, nalazeći u njemu dobrog konzumenta, obasipali su ga industrijskim artiklima i kreditom sa visokim kamata.

Poljoprivrednik kod tih prilika izgubio je ravnotežu; trošio je više nego je producirao, a manjak je pokrivaio sa zajmovima. On nije ozbiljno pozivan na plaćanje poreza ni na vršenje drugih obaveza, zaostajao je u plaćanju na sve strane. On nije upućivan i povećanju prihoda, naprotiv je bio očaravan sa fantastičnim i neozbiljnim obećanjima itd. Njegova je bez povećanog rada i štednje, bez uravnoteženja njegovog budžeta. On je zapadao u dugove u onim dobrim godinama, i sada ne može da plaća ni kamate

ni poreze, mora dapače da još dublje pada, da se još više zadužuje nego li se je zduživao ranije, jer je manjak njegovog gazdinstva sada još veći nego je bio ranije, a što se dalje ide to sve veći mora da bude.

Ovakovo stanje ne da se više popraviti nekim zaštitama, ono ide brzim tempom posvemašnjem krah. Prezaduženi poljoprivrednik ne nada se više da će svoj dug moći da plati, pak se zato zadužuje na sve strane gde samo može i koliko god može. On ne vodi računa, koliko je komu dužan, jer stiće uvjerenje da vratiti nikada neće moći. On zato prestaje da investira svoj trud u svoju zemlju, znajući da će ona prestati da bude njegova, a traži da nadnicom pokrije dnevne potrebe i živi s dana na dan pripravlajući se svjesno ili nesvjesno na rušenje postojećeg društvenog poretka.

Cilj je ovog zakona dakle, da se ovaj poljoprivrednik uputi na to da povede računa o svojim obavezama i da se pouči, da se učini svjesnim i da mu se dade vjera, da će on sve svoje obaveze svojim radom i štednjom moći pošteno da izvrši, pa tako u spoznaji svog stanja i stečenom nadom u poboljšanje da uravnoteži svoje prihode i rashode, da se privati produktivnog rada te postane miran i zadovoljan.

Ovome je zakonu cilj, da svaki poljoprivrednik u čitavoj državi sazna, da će jednim određenim danom sve njegove obaveze i sva njegova dugovanja biti utrnuta i svedena na jedno samo mjesto i na jednu samo cifru, za koju će već toga dana znati, da će ju malenim godišnjim doprinosom moći da podmiri. Poljoprivrednik će od toga dana moći da počne živjeti novim životom, životom pouzdanja i vjere u sama sebe i u svoju državu; on će uputiti sve članove svoje porodice na razuman rad i štednju, e da prihode podigne nad rashodima; investirće svoj trud na povećanje svoje imovine, e da mu ova unapred bude plodonosnija, a time će podizati bogastvo i narodnu imovinu. On će tačno znati svoje poreske obaveze i vodiće računa o tome, da ih na vrijeme podmiri. On će prestati da traži za članove svoje familije od države, opštine itd. neproduktivna namještenja, koja sada zato traži, što mu je dojadilo prošiti sama sebe oko nerentabilnog poljoprivrednog posla, radi čega je zamrzio inače ranije dragu svoju zemlju, sa koje sad pod ovim prilikama, hoće svako da bježi. On će sada, osjetivši posljedice ovoga zakona, uviditi istinu, da mu je najbolji i najrentabilniji posao, najslobodniji i pun najvećeg čara rad na njegovom gospodarstvu. On će uviditi da je »blažen onaj koji poput predaka dragih daleko od grada i gospodskih poslova, očinske njive sa svojim volovima orex.

Spoznaja poljoprivrednika, da je on na svojoj zemlji gospodar, da mu ovo niko oteti neće, da neće radi svojih obaveza biti svakodneвно povlačen po sudu, uznemiravan od izvršnih organa i poreskih egzektora, da su njegovi trudi osigurani protiv nepogode, da će za sezonske potrebe i privredne investicije lako naći kredita kod svoje ozdravljene zadruge; spoznaja da će višak svojih prihoda, svoje uštede moći nesmetano od vjerovnika sa svojom familijom da uživa i svojoj djeci namre, ta spoznaja podignuti će u njemu volju, da se prihvati što veće štednje, da što mirnijim radom čitave svoje porodice zavede na svom imanju što intenzivnije i što racionalnije gazdinstvo, da poveća produkciju svojih prihoda na razborit način, kako će ovi radi poboljšanog kvaliteta naći uvijek plasiranje i kod kuće i na strani; sve će ovo poboljšati prilike ishrane i žitka u zemlji a povećati aktivnost našeg trgovačkog bilansa.

Kritično ekonomsko stanje poljoprivrednika a s njime i cjelokupne narodne privrede, prouzrokovano je time, što svi javni nameti i dažbine konačno bivaju podmireni indirektno ili direktno od prinosa poljoprivrednih produkata, pa nije čudo što svako bježi sa zemlje i trudi se »ne da plaća, već da bude plaćen«. U našoj zemlji sve je više grla koja konsumiraju, a sve manje ruku koje produciraju. Zavlada li spoznaja da poljoprivrednik može mirno i sigurno da razvija svoju ekonomiju, povratice se ljudi natrag na zemlju, prestati će nezaposlenost i traženje zarade, jer domovina ima zemlje da prehrani i dvostruko pučanstvo, jer je domovina bogata, ali njeno bogastvo ne može da dođe do izražaja ako uz stranost zemlje ne bude i razbora i volje za rad na toj zemlji.

Sa današnjim privrednim i duševnim poremećajem uz narodnu privredu i državne interese postradale su i one korisne narodne ustanove gde je narod razvijao svoju privrednu i svoju građansku djelatnost, postradale su naše općine i zadruge. Zadrugarstvo u našoj zemlji prolazi kroz teške prilike, zadruge likviduju i dolaze pod stečaj, gubi se zadrugarska svijest, koja će se, što kasnije sve to teže moći da u narod povrti. Poljoprivredniku — dakle narodu naše zemlje — potrebna je zadruga još najviše u današnjoj borbi, e da on prokrci lakše put svojim produktima, da se koristi sa racionalnijom prodajom ovijeh i sa što jeftinijom nabavkom svojih potreština. Zaledena potraživanja onemogućuju život zadrugama, one su primorane da trajno traže pomoći od države, a ta im pomoć malo hasni, jer biva brzo progutana od osiromašenih zadruginih ulagača. Zadruga tako gube svoj razlog opstanka, one sve više padaju na teret i državi i svojim članovima. Poljoprivredni je stalež time izgubio svoje ranije uporište, te je još više potisnut u privrednu bezglavost. Ovome je zakonu cilj da oživi naše zadrugarstvo, da članovi — podmirivši stare dugove — postanu revni i sposobni zadrugari, da se zadruge oslobode starih obaveza, koje im koče svaki rad i dođu do mogućnosti, da sa gotovinom, koja će im preteći, obnove svoj blagotvorni rad u narodu.

Usljed nevršenja dužnosti sa strane svojih općinara, nijesu manje postradale one općine, koje svoje prihode crpe od poljoprivrednika. Općine su baš ona nadleštva, gde naš državljanin najbolje stiće svijest o svojim političkim i građanskim pravima, o koristi zajednice i požrtvovanosti za opće dobro. Više nego Narodna skupština ili Banovinska vijeća, općine su poprišta, na kojima narod nalazi najviše interesa za javno djelovanje, one su današnjim općinskim zakonom postale neka poludržavna nadleštva, na koja država prestano prenosi terete svoje administracije, a da se i ne ispituje da li seoske općine mogu te terete da snose. Općinari, koji su krenuli putem nevršenja svojih dužnosti, zaostaju sa plaćanjem svega što općini pristoji. Općine su zapale u dugove i došle su do takvog ponižavajućeg stanja, da im u mnogim slučajevima prijeti i stečaj. Ovo stanje je još više prouzrokovano time, što Poreske uprave slabo utjeravaju prireze za kojima se pokrivaju općinski rashodi, pak su ogromne one sume, koje bi općine imale da prime od svojih prireza, dosljedno ogromni zaostaci plaćanja općina.

Država treba da ozbiljno pomisli na saniranje općina. Primjenom ovoga zakona općine bi došle do utjeranja svojih prireza i drugih potraživanja od svojih općinara, čime bi podmirile svoje obaveze pomo-

teže, da pusti više novčanica u promet, ulažući dinar u korisne investicije i u nabavke produkata za izvoz na umanjenje naših dugova na strani. U tom će slučaju osjetiti imalac dinarskih novčanica da mu ne treba čuvati sakriven novac, jer da u svako doba može da do njega dođe, pa će se pokrenuti sve one sakrivene mase novca od čega današnji novčani promet toliko trpi.

Inflacija poljoprivrednih produkata postići će se samo onda, ako se poljoprivreda u našoj zemlji makne sa današnjeg zastoja i ohrabri poljoprivrednik na intenzivan racionalni rad, što se može postići, ako se on smiri i osigura, kako je ovim zakonom predviđeno.

Dok se poljoprivreda ne makne iz ovog zastoja, ne može da dođe do poboljšanja privrednih prilika u zemlji. Iluzorno je svako gledanje na ublaženje privredne krize, jer ona ne može da se ublaži ni otkloni u našoj zemlji, nego samo pod jednim uvjetom, da na ime poljoprivrednik uravnoteži svoje prihode sa rashodima. Bez toga uravnoteženja nema poboljšanja, nema izlaska iz krize ide se dapače u sve dublje zapadanje.

Privredna kriza nije kod nas prouzročena samo od svjetske privredne depresije; mi smo poljoprivredna zemlja, koja najveći dio svojih potrebitina dobija kod kuće, a smanjenje cijena tudim nama potrebnim artiklima na svetskim tržištima — što onamo prouzrokuje krizu — nama može samo da koristi. Našoj krizi je uzrok u nama samima, i kad bi svetska kriza krenula svom poboljšanju, mi bismo zapali samo u teže stanje.

Teže i očajnije stanje nam prijeti uslijed napora svih država za autarkičnim privrednim sistemom i nama će biti sve teže plasiranje naših produkata i još teža otplata naših dugova na strani, jer nam prijeti velike opasnosti, ako ih ne pretekemo.

Zato je potrebno da mi svoje teško stanje liječimo sami bez tuđe pomoći. Pomoću iz vana postaće naše stanje još teže, kao što je dosta otežčano uslijed naših dugova na strani. Ove pak — pojačavši naš izvoz — treba što pre da vratimo. Ali i kad ne bi baš tako bilo, zajmova na strani već ne možemo da dobijemo, jer svijet — znajući za bogatstvo naše poljoprivredne zemlje — očekuje da to bogatstvo iskoristimo i čudi se da se sami ne znamo da pomognemo, pak davanje zajmova u našoj zemlji svijet smatra kao davanje onome, koji zajam ne zna da iskoristi i koji ga za to neće moći ni da povraća.

Zato treba da posegnemo za unutarnjim zajmom. Imamo zlata vrijedne naše zemlje i na njima sposoban narod da iz zlata zlato vadi. Treba samo da organizujemo to naše zlato i da na njegovoj podlozi dobijemo novac, kojim ćemo ozdraviti našu glavnu privredu te smiriti i zadovoljiti najveći deo našeg naroda. Ovim se zakonom ta zlatna podloga organizuje i uzimlje u zalog; na njoj se fundiraju hipotekarno-agrarne obveznice, kao siguran papir, uvijek zlatom pokriven papir, koji će moći da se korisno plasira u zemlji i na strani. Sa ovim papirom država defakto ne povećava svoje dugove, ona je samo posrednik, a dužnik je onaj koji je u dovoljnoj mjeri dao zalog za sigurnost izdanog efekta. Država ne može imati ni novčane štete od ove institucije, jer razlika od 3—4% kamate njoj daje dovoljnu garanciju za pokriće troškova i eventualnih gubitaka, koja se inače ne da predvidjeti. Sporedna je stvar da li će

ukupni ovaj hipotekarni zajam biti veći ili manji, jer kakav god on bio, biti će uvijek dovoljno osiguran sa realnom podlogom, dapače što je veći to je još bolje jer će razlika između 3% i 4% dati veći iznos. Bez tereta dakle za državu mogu se postignuti beneficije, koje se ovim zakonom za državu i za narod predviđaju.

Izdavanje nota sa prinudnim tečajem opravdano je, jer mnogi vjerovnik treba dio svoga potraživanja u gotovom novcu. Još više je pak opravdano što će time jedan veći broj novčanica da ude u promet i ukloni prije spomenute opasnosti deflacije, te omogućiti normalije novčano poslovanje. Ove državne note ne umanjuju vrijednost dinara, jer ne terete dinarsku podlogu, one se samo na podlozi hipotekarno-agrarnih obveznica izdavaju. Ministar finansija imati će u svojim tresorima ovih hipotekarno-agrarnih obveznica za onoliko nominalne više, za koliko je nota pušteno u promet. To donosi državi korist odnosno kupona, koji bi se inače imao da isplati drugome imaoću obveznice.

Kako će Ministar finansija utjerati skoro sve svoje tekuće i zaostale poreze, ući će veliki broj ovih hipotekarno-agrarnih obveznica u državne trezore, pa bi bilo otežčano Ministru finansija da plaća obaveze države u gotovim parama, a koje će pare tek početi da za buduće poreze pridozlaže, ali mu je zato omogućeno da obveze iz ranijih godina i leteće dugove podmiri sa ovim hipotekarno-agrarnim obveznicama, a tekuće obaveze sa odnosnim notama. Možda će se dužnici prema državi nastojati što više osloboditi ovih nota i vraćati ih podmirom svojih obaveza državi, ali to neće smetati Ministru finansija, koji će moći da note ostavi u prometu sve dotle dok se odnosne hipotekarno-agrarne obveznice ne amortiziraju, ili dok ga finansijski razlozi na povlačenje nota ne ponukaju. Priljev ovih nota u državne kase može čak da bude od veće koristi državnim finansijama.

Razlike između prihoda amortizacionog anuiteta, (t. j. 4%) koje će država primati od dužnika i rashoda za podmiru kupona i amortizaciju obveznica, iznosi više nego 1 milion na svaku milijardu dinara konvertiranog duga u korist države. Zato je moguće Ministru finansija podijeliti ovaj milijon dinara imocima obveznica u formi zgoditaka na lutriji. Ovo sudjelovanje na tima zgoditcima, očarava više imaoća obveznice da ju drži u tvrdoj ruci kao dobar papir, koji sem što mu nosi redovitu rentu može da ga i usreći.

Ovaj zakon ima da posluži staloženju prilika u poljoprivrednom svijetu, da omogućiti poljoprivredniku da on razvije djelatnost svojih zadruga, koje će najbolje na terenu znati za njegove potrebe i koje će mu davati male kredite za nabavu neophodnih njegovih potrebitina, dok on svoje prihode utjera, te koje će mu omogućiti investicije za povećanje produkata i vrijednosti njegove zemlje. Zemljoradnik neće ostati bez mogućnosti da dođe do malih potrebitih mu vjeresija, kao što to biva sada, kada je uslijed zakona i uredaba o zaštiti zemljoradnika, svak uskraćio da mu u nevolji, a za korisne svrhe vjeresijom u pomoć pritekne.

Da zemljoradnik tako dođe do nabavke potrebitih mu stvari, a da se pri tome otežča utrošak nepotrebitnih i luksuznih artikala na selu, predviđa se ovlaštenje općinama da ubirući veći namet na nepotrebitnim artiklima s jedne strane spriječe trošenje ovih a

s druge strane da se sa tima prihodima olakšaju nabavke korisne za unapređenje poljoprivrede.

Da se poljoprivrednik spasi od nerodice i nenadnih nepogoda predviđen je i fond za osiguranje, e da se time poljoprivredniku što više pruži mira, što više sigurnosti za njegove prihode i da ga se time još više potakne na intenzivnije i racionalnije obrađivanje zemlje.

NARODNOJ SKUPŠTINI.

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predloga Zakona o Konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankari 3. jula 1934. godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, pa je na svojoj I sednici od 21. januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Pretsednika odbora.

21. januara 1936. god.
Beograd.

Pretsednik

Odbora za proučavanje Zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,

Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Sv. Stanković s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Drag. Milovanović s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.
Momčilo Sokić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI.

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o dopunskom sporazumu uz Konvenciju potpisanu u Beogradu 30. januara 1933. godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo, zaključenom i potpisanom u Bukureštu 13. marta 1935. godine, pa je na svojoj I sednici od 21. januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, pretsednika Odbora.

Beograd.

21. januara 1936. god.

Pretsednik

Odbora za proučavanje zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,
Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.
Dr. Časlav Nikitović s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Anton Novačan s. r.
Drag. M. Milovanović s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Momčilo Sokić s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI.

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o razmeni nota obavljenoj na dan 4. juna 1935. godine između Ministara inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Republike Čehoslovačke, kojoj su se, na temelju sporazuma postignutog predhodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predviđenih članovima 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenog između ovih država u Pragu 14. novembra 1928. godine, kao i uz čl. 1 tač. 4; uz čl. 1 i 2; uz čl. 4 Zaključenog Protokola istog Ugovora, pa je na svojoj I sednici od 21. januara tek. godine završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Pretsednika odbora.

21. januara 1936. god.
Beograd.

Pretsednik

Odbora za proučavanje Zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,
Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.
Dr. Časlav Nikitović s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Anton Novačan s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Drag. M. Milovanović s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.
Momčilo Sokić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI.

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o Konvenciji o primeni Međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, obuhvaćenom između ušća Nere i ušća Timoka, zaključenoj i potpisanoj u Beogradu 10 februara 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, pa je na svojoj I sednici od 21 januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Pretsednika odbora.

21 januara 1936 god.
Beograd.

Pretsednik

Odbora za proučavanje Zak predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,
Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.
Dr. Časlav Nikitović s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Anton M. Novačan s. r.
Drag. M. Milovanović s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.
Momčilo Sokić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI.

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o jugoslovensko-turskom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu 17 decembra 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, pa je na svojoj I sednici od 21 januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Pretsednika odbora.

21 januara 1936 god.
Beograd.

Pretsednik

Odbora za proučavanje Zak predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,
Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.
Dr. Časlav Nikitović s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Drag. M. Milovanović s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Anton Novačan s. r.
Momčilo Sokić s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI.

Odbor za proučavanje Predloga rezolucije o imeni alineje II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na svojoj sednici održanoj 15 novembra 1935 godine, proučio je predloženi predlog rezolucije i usvojio ga u sledećoj promenjenoj redakciji:

»Za stalne i naročite odbore jednovremeno će se izabrati jednak broj zamenika, koji će po redu zamenjivati privremeno odsutne članove odbora. Ovi zamenici imaju ista prava i dužnosti kao i članovi, kada ih zamenjuju. Mesto člana odbora može biti upražnjeno trajno i privremeno. Trajno upražnjenje nastupa prestankom mandata, a privremeno u svakom drugom slučaju».

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini predlog rezolucije sa učinjenim izmenama i dopunama da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. dr. Vjekoslava Miletića.

11 novembra 1935 god.
Beograd.

Pretsednik odbora,

Dragiša J. Cvetković s. r.

Sekretar,

Dr. V. Miletić s. r.

Članovi:

Dr. Ivan Lovrenčić s. r.
Vlajko Kazimirović s. r.
Dr. Marko Kožul s. r.
Ljub. Pantić s. r.
Dr. M. Popović s. r.
Inž. Aćim S. Popović s. r.
Stevan Simić s. r.
Dr. Milenko Marković s. r.

INTERPELACIJA

Dorda Jevtića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o nepravilnoj podeli pomoći pasivnim krajevima.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Vaša vlada izvršila je raspodelu pomoći za pasivne krajeve po kojoj je dodelila Zetskoj banovini dinara 5.000.000, a koja prema poslednjem popisu broji oko devet stotina deset hiljada stanovnika.

Primorskoj banovini na 790.000 stanovnika dodeljeno je takođe 5.000.000 dinara, dok ste Dunavskoj banovini na 2.300.000 stanovnika dodelili svega 500.000 dinara.

Možda se Kraljevska vlada prilikom raspodele pomoći, rukovodila time da se Dunavska banovina računa kao najbogatija, ali niste uzeli u obzir da Dunavskoj banovini pripada jedan deo srbijanskih srezova sa preko 700.000 stanovnika.

Gospodine Pretsedniče,

Stanje u južnim delovima Dunavske banovine je očajno, i Vi velikodušno dodeljujete po 2 kgr. kukuruza na stanovnika za godinu dana.

Šumadija će umeti Gospodine Pretsedniče, da Vam dade odmazdu za učinjenu joj nepravdu, ali meni kao poslaniku Sreza kačerskog, koji je jedan od najpasivnijih i najsiromašnijih srezova u zemlji.

savest nalaže da Vam na ovu nemilu pojavu skrenem pažnju.

Ja sam uveren da ova deoba pomoći nije vršena po potrebi i nuždi pojedinih krajeva, već po nagodbi koju ste Vi učinili sa izvesnim članovima Vaše vlade koji ste Vi učinili sa izvesnim članovima Vaše vlade, dok je zapostavljanjem Šumadije izliv Vašeg gneva na narod naših srezova, usled toga što njihovi narodni poslanici nisu članovi Vaše većine, tek koristeći se Ustavom i Zakonom o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, želim da mi u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1) Da li Vam je poznato, u kakvoj se oskudici nalazi narod južnih delova Dunavske banovine (Šumadija);

2) Šta Vas je rukovodilo da taj kraj zapostavite, prilikom podele pomoći za pasivne krajeve;

3) Da li ste voljni tu grešku popraviti kad i kako?

Za ovu interpelaciju tražim hitnost.

16 novembra 1935 god.

u Beogradu

Dorda Jevtić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dragiše M. Stojadinovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o sklapanju ugovora sa „Radiom a. d.“ o podizanju emisionih radio-stanica.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Pre izvesnog vremena rasturen je u narodu jedan štampan letak u kome se tvrdilo da će Kraljevska vlada dati »Radio a. d.« nove koncesije za podizanje nekoliko emisionih radio stanica i za povećanje kapaciteta sadanje beogradske radio stanice. U letku se tvrdilo da je ova koncesija namenjena »Radio a. d.« pre nego što je obrazovano zasebno Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona. I ako je ova vest neverovatna ipak se ona obistinjuje. U Ministarstvu pošta, telegrafa i telefona ovih dana zaista se ovo pitanje privelo kraju, ali pod okolnostima koje pružaju osnova da će mnoge činjenice iz letka biti obistinjene. Saznajemo da je između Gospodina Kaluderčića, Ministra pošta, telegrafa i telefona i Radio a. d. iz Beograda, iza kojega stoji Markoni, odnosno Vaš komšija sa Topčiderskog brda g. Hanač, postignut definitivni sporazum za podizanje:

1 Emisione stanice u Beogradu sa jačinom 100 kv.

2 U Skoplju da se montira škartirana sadanja beogradska stanica od 2,5 kv.

3 U Zagrebu preuređenje sadanje stanice od 0,75 kv.

4 U Ljubljani za preuređenje sadanje stanice od 5 kv.

5 U Sarajevu podizanje nove stanice od 2,5 kv.

Država sa svoje strane daje »Radio a. d.« koncesiju za iskorišćavanje preplate i prihoda od ovih stanica za 15 godina, s tim da je država obavezna da

posle 15 godina otkupi sve ove stranice po sadanjoj vrednosti tj. po podnetim računima nabavke. Prihod ovih stanica za društvo predviđa se godišnje oko 90 miliona dinara.

Saznajemo da je u Ministarstvu pošta, telegrafa i telefona g. Kaluderčić imao i druge ponude za podizanje radio stanica. Za te ponude stručni ljudi tvrde da su daleko povoljnije za državne interese kako u pogledu naše propagande i obaveštavanja, tako i u suzbijanju strane propagande a naročito u pitanju državne kontrole i prihoda od ovih stanica.

Tako ponuda »Filips a. d.« iz Holandije nudi da izgradi o svom trošku:

- 1 Stanicu Beograd od 120 kv.
- 2 Za Drinsku banovinu od 2,5 kv.
- 3 Za Primorsku i Zetsku banovinu od 60 kv.
- 4 Za Savsku i Vrbasku banovinu od 20 kv.
- 5 Za Dravsku banovinu od 20 kv.
- 6 Za Vardarsku banovinu od 5 kv.

Ukupna cena svih stanica iznela bi oko 35 miliona dinara koje bi država imala da otplaćuje tek posle tri godine rada i to sa 7% od prihoda.

Pored ove ponude postoji ponuda Radio Tuluz u društvu sa Radio Elektrik iz Pariza i Kopmani T. S. Ovo preduzeće obavezuje se da u Beogradu podigne emisionu stanicu od 150 kv. sa televizijom i da samo reguliše sadanje koncesije.

Tako isto za pitanje naših radio stanica imaju interesa i druga preduzeća koja se ovim radovima povoljnog i pravilnog rešenja ovog pitanja.

Ugovor koji će g. Kaluderčić da potpiše sa »Radio a. d.« može se mirne duše i savesti nazvati najgorim rešenjem ovog pitanja, jer se sa predviđenim jačinama novih radio stanica ne postiže ništa, dok se sa druge strane, bez ekvivalenta za državu daje zamašan prihod ovom društvu, prihod koji prelazi milijardu dinara za vreme trajanja koncesije.

Kako ste Vi Gospodine Pretsedniče, do skora bili Pretsednik Upravnog odbora »Radio a. d.« i glavni akcionar ovog društva, što ste nesumnjivo i danas, to je s obzirom na Vaš sadanji delikatan položaj da se u rešavanju ovako važnog državnog posla, neopodno procene sve okolnosti, koje bi bile nepovoljne za zaključenje ovog ugovora i za ocenu nepristrasnog rada državnih organa.

To je potrebno baš s toga što se i do sada pokazalo da je Radio a. d. protivno ugovornim odredbama i obavezama, uspevao da svoju koncesiju produžuje i onda kada na nju prava nema.

Sa ovih razloga i u vezi propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini izvolite nam Gospodine Pretsedniče, u Narodnoj skupštini odgovoriti:

1 U koliko ima istine da je ugovor između naše države i »Radio a. d.« izraden na bazi povećanja samo Beogradske Radio stanice, a da se u ostalim mestima instiliraju stare stanice.

2 Da li je u ugovoru predviđeno da prihod od ovih stanica koristi društvo u punoj meri, a da se društvo obezbeđuje da posle 15 godina upotrebe otpupi ove radio stanice.

3 Zašto se ostale ponude nisu uzele u ocenu već je prihvaćena samo ponuda »Radio a. d.« i ako je prema saznanju nepovoljnija u svakom smislu.

Molimo da se ovoj interpelaciji da prvenstvo.

6 decembra 1935 godine

Beograd

Narodni poslanici:

Dragiša M. Stojadinović, s. r., Vasilije Trbić, s. r., Rad. Nanović, s. r., Jovan V. Nenadović, s. r., Jovo Zagorac, s. r., J. Protić, s. r., Đorđe Jevtić, s. r., Tanasije J. Dinić, s. r., Milan Banić, s. r., Mil. Vukićević, s. r.

INTERPELACIJA

Dragiše Stojadinovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta povodom odlikovanja članova Kraljevske vlade najvišim državnim ordenima sa lentama

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Iz objavljenog Ukaza o odlikovanju vidimo, da su svi članovi Kraljevske vlade odlikovani najvećim državnim priznanjima, koja se mogu dati samo najzaslužnijim, najsavešnjim, najpoštenijim i najčestitijim sinovima ove zemlje. Orden Belog Orla I stepena, Jugoslovenska Kruna I stepena i Orden Svetog Save I stepena sa lentama zakitio je prsa ministarska, a narod se pita, radi čega i zbog čega? U Ukazu o odlikovanju nisu označene zasluge ovih vrljih ljudi, ni se inače ma sa koje strane mogu nazreti dela radi kojih su nagrađeni.

U spoljnoj politici naše države Kraljevska vlada ne može zabeležiti nikakav vidan uspeh, koji bi bio od značaja i dobiti za našu zemlju. Stvaranje monarhije u Grčkoj i rat u Abisiniji, ne može ući u uspeh rada Kraljevske vlade, ni u dobit za našu zemlju. Prekid pretresa ubicama Kralja Aleksandra nije pohvala za Kraljevsku vladu. Japansko-Kineski sukob, kao i ugušenje komunističkog pokreta u Braziliji, nemaju veze sa interesima naše zemlje. Uopšte naš narod ne može ni u jednom pitanju spoljnog značaja da pronade zasluge sadanje Kraljevske vlade, radi opravdanja odlikovanja koje je dobila.

U unutrašnjoj politici Kraljevske vlade vidimo samo štetan i opasan rad za zemlju; vidimo da se pod parolom slobode lagano uzurpiraju sva narodna i ustavna prava. Ugled i autoritet vlasti sveden je na veoma žalosnu meru. Finansijsko stanje je očajno. Ekonomska kriza u punoj meri. Glad na pragu. Seljački dugovi nerešeni. Parlament i Senat od juna do danas radili su svega deset dana. Političke frzavice u najvećem jeku. Stranka JRZ, koju Vlada osniva, ne napreduje. Radikalni Glavni odbor napustio je zajednicu i ne prima odgovornost za rad Kraljevske vlade. Komunizam u punom razvoju. Činovništvo nezadovoljno. Na sve strane se govori o autonomijama.

Na sve strane se javno sramote najveće svetinje našega naroda. D-r Maček i dugovi slobodno propovedaju raspad države, i td. Uopšte haos, očajan haos na svima stranama i u svima poslovima.

Pored ovako strašnog stanja u zemlji, Vi ste, Gospodine Pretsedniče, pronašli ipak velike zasluge članovima Vlade da ih predložite za najveća državna odlikovanja.

Narod zna i pamti, da su mnoge naše vojskovođe, koji su proslavili našu vojsku, umrli bez Lente Belog Orla. Narod zna da su Stojan Protić, Ljuba Jovanović, Laza Paču, Marko Đuričić, Andra Nikolić, Kosta Stojanović, Stojan Novaković i mnogi drugi takođe ostali do smrti bez ovog visokog odlikovanja i ako su kao ministri učestvovali u oslobodilačkim ratovima naše zemlje, i mnogo i mnogo zadužili narod i državu. Narodu je poznato, da je i gospodin Ljuba Davidović ostario kao ministar-pretsednik mnogih vlada i da nema Belog Orla I stepena sa lentom. Za zasluge i čestiti rad svih tih ljudi bila je vezana sudbina naše zemlje. To su bili pravi tvorci istorije našeg naroda; to su borci, koji su zajeno sa pok. vojvodom Mišićem, Nikolom Pašićem, vojvodom Stepom Stepanovićem i drugim nosili na svojim plećima najteži teret obadžbine i najveće odgovornosti za njenu sudbinu.

Da bi Vam, Gospodine Pretsedniče, primerom pokazali kako su se nekada cenila ova odlikovanja, slobodni smo citirati pismo Blaženopćivšeg Kralja Petra I Oslobodioca, kada je on dao Nikoli Pašiću Orden Belog Orla I stepena.

„Dragi gospodine Pašiću,

Po povratku Vašem iz Bukurešta, gde ste sa delegatima zaraćenih država zaključili mir, Ja smatram za svoju dužnost čestitati Vam na tom znamenitom uspehu. Prelazeći u mislima sve faze naše diplomatske akcije prošle i ove godine, Ja

znam sve teškoće, koje su neprestano do samoga kraja iskravale da ometu cele tekovine naše drage vojske i koje ste sa svojim druogovima kao prvi moji savetnici imali iz dana u dan da savladujete. Znam i to koliko je za sve to trebalo i truda i istrajnosti. U toliko više Vi možete danas sa pravednim zadovoljstvom pogledati na sjajne rezultate svih tih napora. Odajući Vam Svoje puno priznanje, Ja Vas odlikujem lentom Moga Ordena Belog Orla.

Vaš blagonakloni

Petar, s. r."

Kao što se vidi Nikola Pašić je dobio lentu Belog Orla tek nakon teških ratova sa Turcima i Bugarima; posle osvećenog Kosova i Slivnice; posle zaključenja mira u kome su nam ozakonjene ratne pobeđe, oslobođena i prisajedinjena Stara Srbija i Mačedonija. Napominjemo i to da odlikovanje koje ste Vi dali svome šefu kabineta nemaju mnogi dugogodišnji narodni pretstavnici a nema ga ni jedan od naših makedonskih vojvoda, ni Gligor, ni Babunski, ni Pećanac, ni vojvoda Vuk, a još manje drugi ustaški mučenici.

Nema sumnje da kad zasluge ovih ljudi nisu mogle biti nagradene ovim priznanjem, da su zasluge g. Gašića morale biti daleko veće i zamašnije.

Da se u narodu ne bi ovaj Vaš postupak pogrešno tumačio, molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da nam u smislu propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1) Kakvi su državni razlozi predložite članove Kraljevske vlade, za koje znamo da su skorašnji većim delom nepoznati javni radnici i ministri od nekoliko meseci?

2) Kakve su to zasluge članova Kraljevske vlade, kao i šefa Vašeg kabineta g. Gašića Jovana, da se ovako krupnim državnim priznanjem počastvuju?

Tražimo hitnost za ovu interpelaciju.

5 decembra 1935 godine
Beograd

Narodni poslanici,

Dragiša M. Stojadinović, s. r., Vasilije Trbić, s. r.,
Tasa Dinić, s. r.

INTERPELACIJA

Dragiše Stojadinovića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o zavodenju nezakonite naplate priloga za »Zimsku pomoć«.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Od 25 decembra tek. godine zavedena je nova vrsta taksa, za poštanske pošiljke u našoj državi. Sve pošte u zemlji počele su naplaćivati, pored zakonite takse za obična pisma i preporuke, jedan dodatak od 1 din. na obična pisma i 1,50 na preporučena. Naredbom Direkcije pošta i telegrafa ovaj dodatak ima se naplaćivati od 1 aprila 1936 godine. Ovaj višak naplaćuje se za račun Upravnog odbora društva »Zimske pomoći«.

Po čl. 104 Ustava državni porezi i opšte državne dažbe, gde dolazi i ovaj nov prisilni namet na siromašni narod, ne može se zavesti bez zakona, pa je ipak zaveden i energično se naplaćuje na svima poštama. Po čl. 14 Zakona o državnom računovodstvu svi prihodi koje država ubira moraju se uneti u budžet, međutim ovim prihodom rukuje samostalno izvestan broj uglednih beogradskih gospoda. Kao što se vidi ovim radom državnih organa gazi se i Ustav i jedan pozitivni zakon na kome počiva pravilno državno gazdinstvo. Mi razumemo potrebu zbrinjavanja sirotinje, mi pozdravljamo humani gest i požrtvovanje Upravnog odbora gospoda iz »Zimske pomoći« dok je to požrtvovanje imalo da bude u granicama žrtava iz sopstvenih sredstava, ili iz sredstava iz ličnog prikupljenog priloga za »Zimsku pomoć«, ali ovo što Upravni odbor ovoga društva radi, prekoračilo je granice koje zakon predviđa i prešao je na nedopuštena nasilja koja se vrše nad onima koji imaju potrebe da se koriste poštanskim

pošiljkama. Treba pomisliti na porodice vojnika, bolesnika, pečalbara, daka i t. d. koje jedva skunatore novac koliko je potrebno da plate redovnu poštansku taksu od 1,50 din. na pismo, a sada moraju preko toga dati još 1 dinar.

Toga radi, a na osnovu § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini molimo Vas Gospodine Pretsedniče, da mi odgovorite u Narodnoj skupštini:

1 — Na osnovu čega ste odobrili Odboru gospoda iz »Zimske pomoći« da se koriste državnim organima u prikupljanju ovog nasilnog priloga od naroda, koji iznosi milionske cifre.

2 — Da li Vam je poznato bilo da je ovim postupkom Kraljevske vlade pogažen Ustav i ako Vam je to bilo poznato, kako ste i radi čega dopustili, da se Ustav gazi, i narod opterećuje novim nezakonitim dažbinama.

3 — Hoćete li izdati naredbu državnim organima da se sa ovim radom prekine a Odbor gospoda uputiti na rad, kako druga humana udruženja postupaju pri prikupljanju priloga za humane svrhe.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

26 decembra 1935 god.
Beograd

Narodni poslanik
Dragiša M. Stojadinović, s. r.

INTERPELACIJA

Borivoja M. Đurića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta po pitanju pomoći poplavljenima u Južnoj Srbiji.

GOSPODINE PRETSEDNICE,

15 dana je proteklo kako poplava za poplavom uništava imovinu i domove našeg stanovništva u gotovo celoj Južnoj Srbiji. Poplava je uzela katastrofalne razmere, te je sve stanovništvo našeg klasičnog Juga obuzeto velikom panikom, pošto nije u stanju ni sam go život da spase a ne kamo li svoju stoku, pokućanstvo i krov nad glavom. Na nekim mestima su bujice odnele i samu železničku prugu, telefonski i telegrafski objekt, te je na taj način narod na Jugu oštećen od celoga sveta, ostavljen sam sebi, na milost i nemilost pobesnele prirode.

Prema izloženom stanju stvari, molim da nam hitno odgovorite sledeće:

1— Da li ste štogod preduzeli u pogledu pomoći postradalom stanovništvu od poplave i ako je što preduzeto, u čemu se te mere sastoje?

2— Ako Vlada ništa nije preduzela, molimo Vas da nam odgovorite zbog čega nije stanovništvu ukazana do sada pomoć, i hoćete li hitno što učiniti za taj postradali narod?

3— Nedovoljnim sumama u banovinskom i državnom budžetu po dosadašnjoj praksi održavalo je se zlo, koje se svake godine ponavlja. Ta praksa se ponavlja i u ovogodišnjem budžetu, koji predviđa beznačajne sume za proučavanje i kontrolisanje vodostaja. Hoćete li u mesto toga predvideti potrebne sume novaca, putem kojih će se moći da regulišu reke čime će se stanovništvo spasiti ogromne štete koju svake godine trpi?

OBRAZLOŽENJE:

Katastrofalna poplava koja je snašla Južnu Srbiju izazvala je veliko uzbuđenje u javnome mnenju, zbog strašnih posledica, koje je poplava imala.

U čemu se sve to sastoji najbolje se vidi iz dnevne provincijske i prestoničke štampe, koja svakoga dana, i pored stroge cenzure, donosi i beleži velike žrtve i svu bedu poplavljenog stanovništva, koje nije sigurno ni za sam svoj život.

Štampa susednih zemalja, kao i sva inostrana štampa, donosi takode vesti u poplavi u Južnoj Srbiji i sve to propraća sa mnogo humanog saučešća prema poplavljenom stanovništvu.

Ali i ako je nesreća zadesila ceo naš Jug, i ako je javno mnenje uzbuđeno do maksimuma, i ako kod nas postoji jedna tradicija u pogledu dužnosti najpoznatijih u ovakvim nesrećama, koje narod ponekad snadu, mi ni do danas nismo ništa ni čuli, ni preko

dnevne štampe saznali, da je Vlada što preduzela u pogledu pomoći postradalim od poplave.

Ne preduzimajući ništa za poplavljene u Južnoj Srbiji, Vlada nosi jedan veliki greh ne samo pred narodom Južne Srbije i cele Jugoslavije već i pred celim kulturnim inostranstvom. Odgovornost pred narodom u Južnoj Srbiji povećana je naročito time, što je se u sličnim slučajevima Sloveniji i Hrvatskoj davalo i šakom i kapom, kada su poplave snalazile Sloveniju i Hrvatsku. Oglašujući se o svoju dužnost, kada je u pitanju Južna Srbija, Vlada dovodi narod do uverenja da se u našoj državi mogu građani deliti na povlašćene i nepovlašćene, da današnja Vlada nije delila pomoći poplavljenima u Sloveniji. Narod u Južnoj Srbiji zna, da je pomoć deljena u Sloveniji za vreme poplave, da je i u Bugarsku slana pomoć postradalim od zemljotresa, pa ne pitajući koja je to vlada davala i znajući da je to davano iz državne kase, sa pravom čeka da mu Vlada pomoć učini, u nevolji koja je ista za sve koje zadesi, a ma u kojoj banovini ili pokrajini oni bili.

Objektivnu kritiku opozicije za regulaciju potoka i reka, koju smo mi izlagali u toku pretresa prošlogodišnjeg projekta vladinog budžeta, u Finansijskom odboru i plenumu, izgleda da je Vlada zaboravila ili joj nije pridavala nikakvo značenje. Do takvog zaključka dolazimo na osnovu vladinog ovogodišnjeg budžeta, u kome Vlada nije ništa predvidela za radove oko regulacije reka, koje svake godine, poplavama upropašćuju imovinu stanovnika čitavih krajeva naše države. Beznačajne sume za ispitivanje i kontrolisanje vodostaja predviđene projektom znače samo bačen novac, pošto to u stvari znači samo posmatranje zla, a nikako jedno sretstvo za sprečavanje poplava, koje se svake godine ponavljaju po nekoliko puta godišnje, u raznim krajevima naše države.

Za ovu interpelaciju tražimo prvenstvo na osnovu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

25 decembra 1935 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Borivoje M. Đurić, s. r., Živ. Milanović, s. r., Inž. D. Vujić, s. r., J. Protić, s. r., Vasilije Trbić, s. r., Drag. Stojadinović, s. r., Il. Mihajlović, s. r., Živ. Danilović, s. r., dr. Srpkov Vukanović, s. r., Milinko R. Milutinović, s. r., dr. Janko Baričević, s. r., Aleksandar Đaćić, s. r., Damjan Arnautović, s. r., Drag. J. Ivanović, s. r., Kosta Aleksić, s. r., M. Kurilić, s. r.

INTERPELACIJA

Vojislava Lazića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o regulisanju zemljoradničkih dugova.

GOSPODINE PRETSEDNICE,

Opšte je poznata stvar da je ekonomska i privredna kriza koja u našoj zemlji traje već više od deset godina, sve naše poljoprivredne i privredne krugove dovela u težak ekonomski položaj, a potom u dugove i prezaduženo stanje.

Prezaduženost zemljoradnika je zvaničnim podacima utvrđeno i zbog toga je do sada donešeno nekoliko uredbi o zaštiti zemljoradnika.

Sve dosadnje uredbe nisu rešile ovaj teški problem, niti pak omogućile zemljoradniku njegovo konačno razduženje i njegov dalji ekonomski razvitak

i napredak, a najmanje je to učinila poslednja uredba koju je Vaša vlada po ovome pitanju donela.

Rok za regulisanje dugova protekao 31 decembra prošle godine, a regulisanje dugova nije izvršeno, jer u ovoj gladnoj godini narod se bori za koru hleba i nije mogao ni misliti na regulisanje dugova.

Nemilosrdni poverioci ne osvrću se na to što narod nema hleba, čim je protekao rok predviđen uredbom za regulisanje dugova, pohitali su sa zabranama.

Sudbina našeg zemljoradnika pogodila je i one društvene redove koji su u neposrednoj vezi sa njima, a to su zanatlije i sitni trgovci.

Narod očekuje najhitnije i najradikalnije rešenje ovog pitanja u celini, a ne parcijelno i konačno, a ne polovačno.

Interes je opšte narodne privrede i državnih finansijskih potreba da se ovo pitanje likvidira jednom za svagda.

S toga tražim da mi u Narodnoj skupštini odgovorite na sledeća pitanja:

1 — Da li je Kraljevska vlada voljna podneti Narodnoj skupštini na rešenje Zakon o likvidaciji svih dugova učinjenih do kraja 1932 godine;

2 — Da li je Kraljevska vlada voljna predložiti da se plaćanje ovih dugova svede na pravu ekonomsku narodnu moć prema današnjoj konjunkturi rada i prosperiteta;

3 — Da li je Kraljevska vlada voljna da se ovi dugovi smanje za 75% a da ostane za plaćanje samo 25% koliko je stvarna narodna ekonomska moć.

Molim da se prizna prvenstvo ove interpelacije.

17. januara 1936. godine
Beograd

Interpelant,
Vojislav Lazić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Živko Danilovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Poznata je činjenica da je prošla godina bila sušna pa su mnogi krajevi naše države ostali bez najpotrebnije hrane za ishranu.

Vrbaska banovina i rodni godina nije u stanju da zadovolji potrebe stanovništva u hrani a ove godine stanje je još očajnije kad je suša uništila u pretežnom delu Banovine potpuno rod žitarica.

Osim toga narod u Vrbaskoj banovini siromašan je i teško pogoden nerodicom ove godine tako da ima krajeva gde vlada formalna glad.

Kraljevska Vlada odredila je prema novinskim vestima, kredit za ishranu Vrbaskoj banovini u iznosu od dinara 2,000.000.—

Ova svota tako je nedovoljna da neće pokriti potrebu u hrani ni za dva sreza. Primera radi navodim stanje u Srezu prijedorskom:

Srez prijedorski ima oko 10.000 domova sa 58.000 stanovnika. Od ovoga broja kao sigurno utvrđeno je da ima preko 50% domova koji nemaju ljudske hrane ni do 1. januara 1936. god. Ima opština gde su opštinski domovi iz dana u dan opsednuti masom sirotinje koja traži pomoć a ona ne stiže. Do sada je Srez prijedorski dobio 4 vagona hrane, koja količina mu nije približno dovoljna ni za nemoćne i stare ljude i žene koji ne mogu nigde zaraditi koru hleba, i kad bi bilo zarade. Ista je situacija i u drugim srezovima Vrbaske banovine. Ima mesta gde je situacija vrlo

kritična, jer se pojavljuje otvoren revolt među seljaštvom protiv nehata koji Kr. vlada pokazuje prema ovom vitalnom pitanju današnjice.

Pomoć koja stiže mršava je i spora, a onome ko je gladan, go i bos nije do čekanja. Da bi se siromašnom stanovništvu Vrbaske banovine dala hitna i dovoljna pomoć u ljudskoj i stočnoj hrani i da ne bi narod u očajanju činio protivzakonita dela, molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da nam u smislu propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1 — Kolika je pomoć određena od strane Kralj. Vlade za ishranu pasivnih krajeva u našoj državi?

2 — Kolika je pomoć od toga određena za Vrbasku banovinu?

3 — Drži li Kralj. Vlada da je određena suma za ishranu dovoljna?

4 — Hoće li Kralj. Vlada povisiti određenu sumu za ishranu siromašnog stanovništva u Vrbaskoj banovini i u kom roku?

Tražimo hitnost za ovu interpelaciju.

Beograd, 21. januara 1936. god.

Narodni poslanici:

Živko Danilović, s. r., **Dragiša M. Stojadinović**, s. r.,
Mil. Rašević, s. r., **Luka Kostrenčić**, s. r., **Damjan Arnautović**, s. r.

INTERPELACIJA

Borivoja M. Đurića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra inostranih poslova i Ministra pravde po pitanju odluke Plenuma Kasacionog suda u Novome Sadu.

GOSPODO MINISTRI,

16. avgusta 1935. godine doneo je Plenum Kasacionoga suda u Novom Sadu sledeću odluku: „Za članove Kasacionoga suda u Novom Sadu mogu se postavljati jedino oni kandidati, iz reda članova Apela-

cionog suda u Novome Sadu i područnih sudova, koji pored ostalih uslova vladaju i mađarskim jezikom“. Ova odluka je doneta većinom glasova 6 : 2 i dostavljena je Gospodinu Ministru pravde. Protivu iste su odvojili mišljenje g. dr. Jovan Savković i g. Jeremija Jeremić.

Sa tom odlukom upoznata je, preko nekih prestoničkih i provincijskih dnevnih listova gotovo cela naša javnost. Ali, pored naše javnosti za tu odluku Kasacionog suda u Novome Sadu danas zna i ceo svet, pošto je gotovo cela svetska štampa tu odluku registrovala kao vest agencije »Tagesblat«, koju je ista agencija tekstuelno donela: »Ženeva, 20 oktobra.

Dnevna vest

Br. 217 iz Jugoslavije.

Saznajemo autentično da je Kasacioni sud u Novome Sadu, u ovom ranijem Kraljevskom mađarskome slobodnome gradu, na svojoj plenarnoj sednici održanoj prošlih dana, doneo odluku kojom traži od jugoslovenskog Ministra pravde, da postavlja za sudije Kasacionog suda na mađarskoj, sada takozvanoj vojvodanskoj teritoriji, isključivo lica koja poznaju mađarski jezik, pošto to zahtevaju interesi pravosuda i stanovništva na teritoriji toga u Novome Sadu priremenoga Kasacionoga suda, kome je matrica oduvek u Budimpešti i prema kojoj imaju da se sudije ravnaju.»

Zajamčena autentičnost

Pored javnosti koju gornja odluka ima u inostranstvu i kod nas na osnovu te odluke Kasacionog suda u Novome Sadu, Mađari su podneli Društvu naroda jedan memorandum u korist svojih revizionističkih težnja.

Pošto je novosadski Kasacioni sud tu odluku dostavio Gospodinu Ministru pravde, mi molimo da nam Gospodin Ministar pravde hitno odgovori sledeće:

Da li je Gospodin Ministar pravde što preduzeo po ovoj stvari kao i u čemu se sastoje te mere?

Gospodina Ministra spoljnih poslova, takođe, molimo za sledeće:

1 — Da li je i šta je preduzeo po pitanju Mađarskog memoranduma, upućenog Društvu Naroda na osnovu odluke Kasacionog suda u Novome Sadu?

2 — Da li je i šta je preduzeo u pogledu »Dnevne vesti agencije »Tagesblat«, koju je donela gotovo sva strana štampa na štetu naših državnih i nacionalnih interesa?

3 — Da li je skrenuo pažnju Gospodinu Ministru pravde na reperkusije, koje je ta odluka Kasacionog suda u Novome Sadu izazvala u spoljnopolitičkome pogledu?

OBRAZLOŽENJE:

U celoj svojoj delatnosti sudska vlast je vezana zakonima, na osnovu kojih preduzima sve sudske akte vlasti i na osnovu kojih jedino može da donosi svoje odluke. Prema ovome, i odluka Kasacionog suda u Novome Sadu, o kojoj je reč, nezakonita je, pošto nije u skladu sa propisima čl. 4 Zakona o državnim sudijama, koji predviđa uslove za kasacione sudije svijih Kasacionih sudova. Protivna zakonu koji predviđa kandidatske uslove, ta odluka Kasacionog suda protivna je i odredbama Ustava, koji u svome čl. 3 kao zvaničan jezik usvaja srpsko-hrvatsko slovenački jezik. Ustanova tumača pred sudom, predviđena Zakonom o sudskom postupku, takođe se ne može navesti u korist odluke Kasacionog suda, koja protivzakonito hoće da uvede za kandidata istoga suda kao uslov, znanje mađarskog jezika.

Posmatrana sa gledišta ugovora o narodnosnim manjinama koji je naša država zaključila sa savez-

im udruženim silama 5-XII-1919 godine, ta odluka je takođe protivzakonita sa ovih razloga:

1 — Mada je, pored ostaloga, tim ugovorom priznato pravo upotrebe materinskog jezika narodnosnim manjinama, ipak to njihovo pravo upotrebe jezika ne znači i dužnost za naše državne sudije najvišega suda da znaju mađarski jezik.

2 — Pored ovoga, u tom pravu upotrebe materinog jezika od strane narodnosnih manjina treba razlikovati upotrebu jezika u običnome saobraćaju sa vlastima. U običnome poslovnome saobraćaju, u verskim stvarima, u novinama i publikacijama svake vrste i na javnim zborovima, jezik manjine se može upotrebljavati bez ikakvog ograničenja po ugovoru od 1919 godine. U saobraćaju sa vlastima upotreba materinskog jezika narodnosnih manjina dopuštena je samo u izvesnoj meri. To dolazi otuda, što taj ugovor, od 1919 godine predviđa upotrebu manjinskoga jezika samo u toliko, što će se samo kod sudova učiniti potrebne olakšice za upotrebu manjinskoga jezika, bilo usmenu ili pismenu. Ali to još ne znači da se sav postupak mora voditi na njihovom jeziku i da sudije treba da znaju mađarski jezik. Kad se tome doda, da upotreba manjinskog jezika nije obezbeđena tim ugovorom kod ostalih vlasti, onda je jasno da je ugovor 1919 godine hteo da se sa manjinama ne postupa gore, a ne da se postupa bolje nego sa ostalim državljanima.

Prema izloženome, jasno se vidi koliko se najviši državni sud u Novome Sadu odmetnuo od zakona, kojima je jedino vezan kao vlast u svojoj funkciji. Ne može se dozvoliti tome sudu da ma i potsvesno dovodi u pitanje i pred narodom i pred inostranstvom naše velike narodne i državne interese, donošenjem jedne odluke iza koje se krije jedna pokrajinska mržnja, oličena u želji da se ne vide ljudi drugih krajeva, banovina u Kasacionom sudu u Novome Sadu, već samo oni koji su sa područja novosadskog Apelacionog suda, čije područje obuhvata celu Vojvodinu.

Vlada takođe mora da uvidi, u dvanaestome času, kakvu odgovornost prima na sebe time, što jedno misli, drugo u svojoj deklaraciji izjavljuje a treće radi. To ne samo da dokazuje ovaj slučaj, povodom koga upućujemo g.g. Ministrima ovu interpelaciju, već to dokazuju i događaji širom naše zemlje, koji nam obelodanjuju haotično stanje koje je nastupilo od pre nekoliko meseci u našem političkome životu.

Neodlučan i neodređen stav prema svima problemima našeg nacionalnog života Vlada treba jednom da napusti ako ne želi državni autoritet i državnu celinu da dovede u jednu neotklonjenu opasnost, i da time primi na sebe jednu veliku odgovornost i pred narodom, i pred istorijom i pred svojom savešću.

Za ovu interpelaciju tražimo prvenstvo na osnovu člana 73 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

25 novembra 1935 god.

Beograd

Narodni poslanici:

Borivoje M. Đurić, s. r., **dr. Janko Baričević**, s. r., **Ing. Dimitrije Vujić**, s. r., **Vasilije Trbić**, s. r., **dr. Srpk Vukanović**, s. r., **Dragiša M. Stojadinović**, s. r., **Miloš Rašović**, s. r., **Dušan Ivančević**, s. r., **II. Mihajlović**, s. r., **Jer. Protić**, s. r., **Savić**, s. r., **Danilović Živko**, s. r., **Tasa Đ. Dinić**, s. r., **Čedomir A. Pejić**, s. r., **Kosta Aleksić**, s. r., **Voj. Lazić**, s. r., **Sekula Zečević**, s. r., **Risto Grdić**, s. r.

INTERPELACIJA

Milana A. Božića, narodnog poslanika, na Ministra pravde o naopakom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja a. d.”

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

GOSPODINE PRETSEDNICE,

U vezi moje interpelacije koju sam podnio g. Ministru šuma i ruda, molim Vas, da ovu moju interpelaciju dostavite gospodinu Ministru pravde da mi na istu odgovori u jednoj od narednih sednica Narodne skupštine.

Ja ću u jednom logičnom redu stvari da iznesem pitanja afere šumskog preduzeća „Krivaje” u Zavidovićima, koja mnogo liči na našičku aferu, a iza koje se krije glavni vinovnik Fric Regenštrajf.

Poslije bijega Frica Regenštrajfa u Beč, kada je država kao nadzorna vlast uvidjela, da je „Krivaja” obustavila rad i da se Fric Regenštrajf ne vraća iz Beča u našu zemlju, banska uprava Drinske banovine od 19 septembra 1933 god. Pov.br. 3233/33 donijela je riješenje, kojim se šumska industrija „Krivaja” a. d., prije Ajzler i Ortlib u Zavidovićima, raspušta po § 241 tačka 2 i 3 Trgovačkog zakona za B. i H., a riješenje Ministra trgovine i industrije od 17 novembra 1933 Pov.libr. 51 zabačena je žalba protiv ovome rešenju te je isto postalo izvršno.

Nakon toga Okružni sud u Travniku imenovao je likvidacioni odbor u januaru 1934 godine koji je na prvoj sednici likvidacionog odbora dao izjavu, da smatra da u ovom odboru ne zastupaju interese Regenštrajfa, nego interese svih akcionara i vjerovnika „Krivaje” a naročito da zastupaju državne i narodne interese, koji su u preduzeću „Krivaje” u velikoj mjeri tangirani. Nije proteklo mnogo vremena, pa je većina članova likvidacionog odbora počela da otvoreno istupa za Regenštrajfa i da ceo svoj rad podešava u korist i u skladu sa dobro smišljenim planom Regenštrajfa.

Ne upuštavajući se u detaljnije iznošenje rada o djelovanju ovog Odbora, ja ću da se zadržim na izveštaju koga je ovaj Odbor po svojoj dužnosti podnio u formi jednog zapisnika Okružnom sudu u Travniku kao nadzornoj vlasti pod datumom od 8 decembra 1934 godine i u kome je izveštaju podnešen bilans „Krivaje”, koji je tada iskazan kao pasivan za preko 69,000.000 din. U tome zapisniku, koga su potpisali svi članovi Likvidacionog odbora, jasno je naglašeno, da je preduzeće „Krivaja” pasivno, i da prema tome postoje svi uslovi za otvaranje stečaj.

Okružni sud u Travniku rasmotrio je čitavu stvar i nakon saslušanja svih članova likvidacionog odbora da je „Krivaja” pasivna i da postoje svi uslovi za otvaranje stečaja „Krivaje”, to je svojim zaključkom St. 13/1934 zaista i otvorio stečaj na čitavom pokretnom i nepokretnom imovinom „Krivaje” u svom obrazloženju Okružni sud u Travniku neoborivo je dokumentovao da je otvaranje stečaja „Krivaje” jedini logični i moguć zakonski izlaz iz stvorene situacije, jer je preduzeće pasivno i insolventno i jer su likvidatori zakonski obavezni da nakon konstatacije pasivnosti i insolventnosti zatraže od nadležnog suda da se preduzeću otvori stečaj.

Četvorica članova likvidacionog odbora nisu se složili sa zaključkom Okružnog suda u Travniku i

uložili su rekurs na Apelacioni sud u Sarajevu. Njihova je teza da nije „Krivaja” pasivna, jer da ugovor o sječi koji „Krivaja” ima sa državnim milionom dinara, stavlja vrijednost od nekoliko stotina miliona dinara, pa da je preduzeće aktivno. Ovo oni tvrde i ako se zna, da je vrijednost ugovora unesena kao apor prema tač. 5 osnovnog ugovora u ukupni iznos procejenog apora od 90,000.000 din. Oni vrlo dobro znaju da je Ministar šuma i rudnika svojim rešenjem br. 12222 od 11 jula 1934 godine raskinuo eksploatacioni ugovor iz 1935 godine sa „Krivajom” i to nakon zatraženog pravnog mišljenja šestorice pretседnika apelacionih sudova u zemlji, ali oni insistiraju da je ukidanje usledilo jednostrano, pa da ga oni ne mogu priznati. Ova četvorica članova likvidacionog odbora „Krivaje” čije se mišljenje na dlaku poklapa sa mišljenjem Frica Regenštrajfa, uporno tvrde da likvidacija nije likvidacija nego je likvidacija „Krivaje” koja je raspuštena po § 241 trg. zakona za B. i H. jedna likvidacija sui generis, koja tobože ne dozvoljava nikako otvaranje stečaja i ako je jasno i očigledno da i za slučaj raspuštanja društva po § 241 trg. zak. za B. i H. vrijede propisi § 199 trg. zak. kao i propisi §§ 67, 68, 69 Steč. zak. te se za slučaj aktivnosti i insolventnosti ovakvog društva mora nadležnom sudu predložiti otvaranje stečaja od strane odgovornih likvidatora.

Apelacioni sud u Sarajevu svojim zaključkom Pl. 36/35-I od 11 februara 1935 na gornji rekurs četvorice likvidatora ukida zaključak Okružnog suda u Travniku o otvaranju stečaja „Krivaje” i to iz čisto formalnih razloga jer je tako Apelacioni sud obrazložio potrebno prema propisu § 199 trg. zak. i § 68 Steč. zak. pored prethodnog utvrđivanja njegove prezaduženosti još da se steče kao daljni uslov formalno stavljanje predloga za to otvaranje i to bilo od strane dužnika (§ 69 Steč. zak.) bilo vjerovnika (§ 70 Steč. zak.).

Uporedo sa ulaganjem rekursa Apelacionom sudu u Sarajevu rečena četvorice likvidatora preduzimaju korake protiv pretседnika Okružnog suda u Travniku g. Fehima Kurbegovića i čine sve moguće da stvar „Krivaje” izuzmu iz ruku Okružnog suda u Travniku i prenesu u kompetenciju Okružnog suda u Sarajevu. Oni u tom i uspevaju i postižu veliki korak u ostvarenju svoje teze.

Kada dvojica likvidatora i to dotadašnji pretседnik likvidacionog odbora g. Vaso Ristić i član odbora g. Hidajet Arnautović, u želji da udovolje formalnom zahtevu Apelacionog suda u Sarajevu, čine zvanični predlog za otvaranje stečaja „Krivaji”, događa se jedan nečuvan pravni nonsens t.j. Okružni sud u Sarajevu kao delegirani sud u predmetu firme „Krivaje” donosi pod R. 874/35-13 zaključak, da „likvidatori Vaso Ristić, generalni direktor srpske centralne banke u Sarajevu i Hidajet Arnautović, pretkrete o postavljenju imaju isti da vrate ovome sudu”. veli: „Likvidacija akcionarskog društva ima svrhu, da se imovina društva unovči, dugovi isplate a eventualni datori treba da budu prvenstveno rukovodeni u vršenju svoje dužnosti. Likvidatori Vaso Ristić i Hidajet Arnautović, stavljaajući predlog da se nad imo-

vinom „Krivaje” šumske industrije a. d. otvori stečaj, traže da se imovina tog društva unovči na način koji očigledno i notorno nije u ovoj mjeri koristan za akcionare i verovnike društva, kao što je kod unovčenja imovine na osnovu likvidacije. Pošto se radi o likvidaciji na osnovu presude upravne vlasti, kojom je određeno raspuštanje tog akcionarskog društva i kako postupak rečenih likvidatora nije u skladu sa intencijama tog riješenja niti sa svrhom likvidacije, to je ovaj sud na osnovu § 225 tač. 2 trg. zakona odlučio da ih smeni”.

Dakle, dok Apelacioni sud nalazi, da je trebalo udovoljiti samo formalno propisu trg. i steč. zakona i podneti formalni predlog za otvaranje stečaja „Krivaji”, dotle Okružni sud u Sarajevu kao delegirani sud meritorno raspravlja o likvidaciji na osnovu presude upravne vlasti i izriče kaznu nad onim članovima likvidacionog odbora koji su se usudili da u duhu rešenja Apelacionog suda ispune formalnosti koje se traže t. j. formalno predlaže da se nad imovinom Krivaje otvori stečaj.

Pred ovakvim riješenjem Okružnog suda u Sarajevu kao delegiranog suda u stvari firme „Krivaje”, mora se zastati i zamisliti. Ovo riješenje nam pokazuje sa koliko uspeha dejstvuju likvidatori koji jednodušno zastupaju tezu i interese Regenštrajfa, a protiv interesa države i nacionalne cjeline.

Karakteristično je spomenuti još i to da je tadašnji krnji i jednodušni likvidacioni odbor na svoju prestavku gornjem delegiranom sudu dobio odobrenje da parnicom ustane protiv državnog erara radi jednostranog raskidanja ugovora o sječi. Takova se riješenja donose u najvećoj brzini dok se utok Hidajeta Arnautovića protiv odluke delegiranog suda kojom se on razrešuje dužnosti likvidatora, zato što je u duhu zaključka Apelacionog suda vršio svoju dužnost kao član likvidacionog odbora, nikako ne rešava.

Sadašnji krnji likvidacioni odbor uspeo je u svom nastojanju da osujeti otvaranje stečaja „Krivaji” ali je u tome uspeo samo zbog toga, što je sud dozvolio da se još uvijek održi na snazi jedna pravna ne-

logičnost i nemogućnost a to je, da jedno prezaduzeno i insolventno preduzeće ne treba da ide pod stečaj nego da ono može ostati u stanju likvidacije i ako mu ne dostaju sve pravne norme da bude likvidirano.

Kakav će biti ishod ove cijele stvari, ako naši sudovi nastave da ovako postupaju? Ishod će biti taj, da će Regenštrajf sa svojim ljudima dobiti sudsku podlogu da ustane oštetnom parnicom protiv države za teške milione i da će on to učiniti sa velikim izgledom na uspeh, ako se pod današnjim praktikama bude dalje postupalo.

Radi toga smatram svojom dužnosti da skrenem pažnju gospodinu Ministru pravde na gornje činjenice i da ga zamolim da mi odgovori:

1) Da li su članovi likvidacionog odbora, za to, da zastupaju interese Frica Regenštrajfa ili su za to, da zastupaju interese svih akcionera i vjerovnika „Krivaje”, a naročito da zastupaju državne i narodne interese;

2) Koji su razlozi rukovodili g. Ministra pravde, da dozvoli da se stvar firme „Krivaje” prenese sa Okružnog kao trg. suda u Travniku na Okružni sud u Sarajevu?

3) Je li g. Ministar pravde spreman da ispita i ustanovi kako je moguće da se u jednom slučaju kakav je ovaj slučaj „Krivaje” u kome su stotine miliona dinara državnog i narodnog novca u igri da budu izgubljeni pored ogromnih svota, za koje je država već u „Krivaji” oštećena, olako donese sudska riješenja koja su pravno nemoguća i za koja ima razloga da se vjeruje da su donošena pod uplivom glavnog vinovnika Frica Regenštrajfa.

Pošto se oyde radi o prestižu naše države to za ovu interpelaciju tražim hitnost.

Sarajevo, 17 januara 1936 god.

Milan A. Božić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Vasilija Trbića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji.

GOSPODINE MINISTRE,

Još prvi put kad je izvršena klasifikacija zemljišta u Južnoj Srbiji, to je klasificiranje izvršeno sasvim pogrešno i od skroz nestručnih ljudi. Šteta koja je tim i takvim radom naneta stanovništvu vrlo je velika, jer su mu na taj način stavljene takve dažbine na zemlju od kojih dažbina oni u boljim prilikama i boljoj konjunkturi njegovih proizvoda ne bi mogli diću glavu. Na mnogobrojne žalbe stanovništva nadležni su uvek odgovarali: „Mi spremamo katastarski premer i čim ga u tome srezu budemo svršili, onda će se izvršiti i novo pa i pravilnije klasificiranje zemljišta.”

Katastarski premer zaista je u nekim srezovima izvršen i zatim i novo klasificiranje zemljišta. Šta sada biva? Klasificiranje zemljišta izvršeno je sada mnogo nestručnije nego ranije, i štete, odnosno dažbine na zemljište usled toga klasificiranja nemoguće je platiti. Na taj način zemljoradnički svet u Južnoj Srbiji doveden je do očajanja, uvidevši sa koliko se manje

znanja još manje dobre volje i bez imalo smisla za pravičnost procenjuju njihovi prihodi na zemljište.

Činovnici vršeći klasificiranje nisu vodili računa: da je Južna Srbija najsiromašnija sa vodenim talogom, da tamo u proleće i preko leta retko kada padaju kiše i da usled toga, tamo se zemlja u većini ne može sejati svake godine, već se mora ugariti, da bi zadržala nešto od zimske vlage i da bi na taj način koliko toliko, bila spremna za sejatbu. Na taj način tamo se zemlja seje i koristi tek svake druge godine, a nekad tek treće i četvrt. S obzirom na ove okolnosti, baš kada bi zemlja bila pravilno klasificirana, opet bi na nju porez bio dva puta veći nego što bi to po zakonu trebalo da bude.

Ali pošto je zemlji u 90% slučajeva data viša, odnosno bolja klasa nego što je u stvari, to su i dažbine utoliko veće i njih je nemoguće plaćati. Ako se ovo stanje ne bi popravilo mi ćemo onemogućiti, kao što je to već i učinjeno, svaki napredak seljaka u Juž-

noj Srbiji i on će ostati privredno i kulturno nazadan, ali i nezadovoljan za većita vremena. Na sve žalbe povodom novog klasificiranja ziratnog zemljišta i utrine, žaliocima se nije izašlo u susret. Da bi se učinila pravda prema onima koji su oštećeni i da se dokaže da su tereti državni pravilno raspoređeni na sve njene građane i da država neće i ne sme jednima biti mati a drugima maćeha, molim Vas, Gospodine Ministre, da mi, u smislu čl. 68 Zemaljskog Ustava i § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini odgovorite:

1—Je li Vam poznato da je klasifikacija zemljišta u Južnoj Srbiji prvi i drugi put izvršena neznačajki i na nekim mestima čak i tendenciozna, ali svuda i u svima slučajevima nepravedno?

2—Je li Vam poznato da su usled toga zemljoradnici u Južnoj Srbiji opterećeni dažbinama na zemljište koje se ne mogu snositi?

3—Jeste li voljni, Gospodine Ministre, da ceo ealborat o klasifikaciji zemljišta poništite i odredite nove komispije koje će dobiti uputstva da se klasifi-

ciranje izvrši sturčno i pravilno, vodeći stvarno računa o bonitetu zemljišta, kako bi narod državi plaćao ono što je stvarno dužan plaćati a ne kao do sada što je plaćao dva i tri puta više nego što je to po zakonu morao plaćati.

Za ovu interpelaciju tražimo hitnost. Izvoilte, Gospodine Ministre, primiti i ovom prilikom uverenje o našem poštovanju.

23 decembra 1935 god.
u Beogradu

Narodni poslanici:

Vasilije Trbić, r. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r., Rad. Nanović, s. r., Damjan Arnautović, s. r., Miloš Rašović, s. r., J. Protić, s. r., dr. Srpko Vukanović, s. r., Dragomir Milovanović, s. r., Brana Davinić, s. r., Tasa Dinić, s. r., dr. Janko Baričević, s. r., Milan Banić, s. r.

INTERPELACIJA

Dorda Jevtića, narodnog poslanika, na Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima.

GOSPODINE MINISTRE,

Područno Vam Ministarstvo u sporazumu sa Upravom grada onemogućava rabadžijama da sa natovarenim kolima izlaze iz Beograda. Svkodnevno pred Nrodnom skupštinom stoji gomila ove sirotinje koja traži od nas pomoć i intervencije.

Mi, narodni poslanici, razumemo potrebe Ministarstva saobraćaja da suzbije konkurenciju u prevozu robe, ali smatramo da ovo što Ministarstvo radi, nije put kojim treba ići.

Zašto sprečavati ljudima da rade ako posao nadu, a Ministarstvo neka skine robnu tarifu i time privuče pošiljače robe da se koriste željeznicama a ne rabadžijskim kolima, to je pravilan put kojim treba da ide saobraćajna politika, jer dok je u važnosti današnja tarifa, ne sme se onemogućavati radnom narodu koji je primoran da živi od rabadžijstva.

Iz ovih razloga slobodan sam zamoliti Vas, Gospodine Ministre, da mi u smislu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini odgovorite:

1—Da li ste voljni izdati nalog područnim organima da prestanu sa šikaniranjem pevozioca robe rabadžijskim kolima?

2—Da li ste voljni sniziti tarifu na robu koju željeznica preonosi? i

3—Ako nemate namere za sniženje tarife, molim za odgovor čime pravdate sadanji način suzbijanja konkurencije prevoza robe.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

24 decembra 1935 god.
Beograd

Dorde Jevtić, s. r.
narodni poslanik
za Srez kačerski

INTERPELACIJA

Zivote Milanovića, narodnog poslanika, na Ministra šuma i rudnika o nepravednoj podeli šuma u Srezu Podravska Slatina, Banovine savske.

GOSPODINE MINISTRE,

U § 24 Zakona o agrarnoj reformi i § 7 Zakona o izmeni i dopuni zakona o agrarnoj reformi predviđeno je, da Ministar poljoprivrede, po predhodnom sporazumu sa Ministrom šuma i rudnika, može eksproprisati do 25% u korist sela i naselja one šumske posede, koji premašaju površinu od 1000 jutara.

Prema ovoj zakonskoj odredbi trebalo je, dakle, oduzeti 25% od ukupnih šumskih površina onih veleposeda čije šumsko tle perlaži površinu od 1.000 jutara.

Međutim u Srezu Podravska Slatina, a tako isto i u drugim okolnim srezovima nije tako postupljeno. Iz odluke broj 62085 od 26-IX i broj 62860 od 27-IX 1935 godine kojim su eksproprisane šume u srezu

Podravska Slatina i okolnim srezovima vidi se da je eksproprisano svega 15% a negde više a negde manje, tako, da je 10% ostavljeno u korist velikih poseda.

Da su ovi navodi tačni vidi se iz sledećih podataka: Grof Drašković ima ukupno 17.884 jutra šume. Od ove površine oduzeto mu je 3.442 jutra a ostalo mu je još 14.442 jutra. Da mu je oduzeto 25% kako zakon predviđa narod bi imao još da dobije 1.029 jutra šume sa poseda grofa Draškovića.

Na posedu G. H. Gutman isti je slučaj. Ovaj posed ima 38.828 jutara šume. Od ove površine oduzeto mu je 5.553 jutra a ostalo mu je još 33.275 jutara. Da je ovom posedu oduzeto 25% šume kako zakon predviđa, narod bi od ovog poseda dobio još 4.154 jutra, dakle skor još toliko koliko je dobio.

Istovetan je slučaj i na posedu Podravina d. d. čiji su vlasnici braća Slezinger iz Donjeg Miholjca. Ovaj posed ima šume 20.295 jutara od čega mu je oduzeto 4.493 jutara a ostalo još 15.802 jutara. Da je postupljeno po zakonu i da je oduzeto 25%, narod bi i sa ovoga poseda dobio još 1.580 jutara zemlje.

Ako saberemo ukupnu površinu šuma sa ova tri poseda i vidimo koliko je narod dobio a koliko je po zakonu trebao dobiti mi ćemo ustanoviti, da je narod sa ova tri poseda dobio manje 6.763 jutara šume i slovom: šest hiljada sedamstošesdeset i tri jutara. Ova ogromna površina šuma za kojom narod vapije kao gladan za hlebom oteta je od naroda na jedan nezakoniti način. Posrednicima ovih šuma još uvek je ostalo blizu 70.000 jutara šume dok je narodu podeljeno jedva oko 15.000 jutara.

Ali nije narodu učinjena nepravda samo u tome koliko mu je dato šume, nego još više u tome, gde mu je data i kakva mu je data šuma. Na teritoriji Sreza slatinskog narod upravo nije ni dobio šumu, nego je dobio neku krčevinu, vrbake i šikare od kojih nikakve koristi neće imati, dok su mnoga sela i naselja odbijena i nisu ni to dobili.

Selo Voćin koje ima preko 200 domova koji nemaju ovlaštenička prava nije dobilo ni jednog jutra. Selo Lisčina, Kometnik, Macute, Rijenci, Bokane, Čeralije, Sekulinci, Lukavac, Gornje i Donje Kusonje, Meljani i Bistrica nisu dobili takođe ni jednog jutra. Sela Humvaroš, Popovac, Hum i Kuzma dobili su šumu koja je bila njihova i koju su od vajkada uživali, samo je vlastelin to pravo osporavao i u mesto da im se ova šuma ostavi na uživanje i dalje a da im se da druga na koju po zakonu imaju pravo, ovim selima data je njihova vlastita šuma, koju moraju da plate vlastelinu. Selo Pušina dobila je svega 23 jutara dok selo Prekorečan nije dobilo ni jednog jutra. Selo Kraskovik ne samo što nije dobilo ništa nego mu je 200 jutara šume kupljene od vlastelina u zamenu za njihovu staru šumu koju je vlastelin posekao, oduzeto i dato drugima. Selu Đurišić, u mesto 220 jutara koliko je komisija ustanovila da ima pravo da dobije, dato je svega 137 jutara.

Selu Bazje dato je svega 8 jutara, a selima Novoj Bukovici, Brezikun i ostalim okolnim selima data je šuma, odnosno bolje reći krčevina daleko 30 do 40 kilometara koja ne vredi ništa i koju ne mogu iskoristiti, dokle ovim selima u neposrednoj blizini leže nepregledne površine dobre šume od koje ova sela nisu dobila ništa. Ova sela i naselja u Podravini Sreza slatinskog dobila su sve same vrbake i krčevine koje ne vrede ništa. Narod je nezadovoljan i ogorčen na ovakav naičn podele šume. Sa ovim se narodu nije ništa pomoglo već mu se htelo zamazati oči kao da mu je nešto učinjeno.

Narodu je ukinuto i pravo žalbe na ovakvu odluku što je jedinstven primer u našoj državnoj administraciji.

Gospodine Ministre, pošto ste živeli u ovim krajevima, pošto treba da poznajete potrebe naroda ovoga kraja, pošto ste kao Ministar šuma činili predlog za ovakvu podelu šuma i pošto ste kao nadležan resorni Ministar šuma potpisali ovakvu odluku o nepravilnoj podeli šuma, to Vas interpelišem i tražim da mi na prvooj sednici Narodne skupštine odgovorite sledeće:

1— Da li Vam je poznato kao Ministru šuma da je narodu Sreza slatinskog učinjena strahovita nepravda ovakvom podelom šuma?

2— Ako Vam je poznato, što ste učinili da se ova nepravda narodu popravi?

3— Ako Vam nije ništa po ovom pitanju poznato, što bi me jako čudilo, hoćete li kao nadležan Ministar učiniti šta treba da se ova nepravda popravi i narodu Sreza slatinskog dadu ona prava koja on po zakonu ima?

Za ovu interpelaciju tražim prvenstvo.

Izvolite, Gospodine Ministre, i ovom prilikom primiti uverenje mog osobitog poštovanja.

U Osijeku, dne 16 januara 1936 godine

Života Milanović, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Milana A. Božića, narodnog poslanika, na Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Bjelobrdске opštine, Sreza višegradskog, na šumu „Dumnicu”.

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U istočnoj Bosni postoji firma »Varda« industrija drveta d. d., koja poseduje sa državnim erarom dugoročni ugovor za eksploataciju držanih šuma u višegradskom i fočanskom srezu. Akcije te firme, koja je svojevremeno bila domaća (glavni akcionari bili su banka »Gajret« i inž. Hajdar Čekro), prešle su prije nekoliko godina majoritetom u ruke stranog kapitala koncerna »Ofe« sa svima ugovornim beneficijama, koje je država svojevremeno pri sklapanju ugovora dala firmi »Varda«, kao domaćoj.

Protiv samoga ugovora nemam za sada ništa da primetim, i ako nije ni pravilan ni zakonit, jer državu veže i mora se sa strane države izvršavati. Ali dok je država do sada najlojalnije izvršavala svoje ugovorom preduzete obaveze prema toj firmi, firma »Varda« nije to činila već je raznim izvrđavanjima postigla da se akonto toga ugovora zadužila državi preko 5.000.000 dinara. Postoji faktički uredba, prema kojoj g. Ministar šuma i rudnika može (ali ne mora), da solidnim i lojalnim šumsko-industrijskim preduzećima olakša plaćanje iz ugovara, dajući im mogućnosti, da te svoje platežne dužnosti izvrše u mjesečnim ratama i u trajanju do tri godine dana. Ali istovremeno je dužnost g. Ministra šuma i rudnika da, odobravajući takove transakcije i dajući spomenute beneficije, zaštiti i osnovne, elementarne potrebe tamošnjeg naroda.

U konkretnom slučaju desilo se je, da je u ugovorno područje firme »Varda« hotimice ili nepažnjom taksatora uvučen i jedan manji šumski predeo, zvan »Dumnica«, a koja je šuma životno pitanje tamošnjih seoskih žitelja opštine bjelobrdске. To njihovo zakonno stečeno pravo datira još od otomanskog šumskog zakona od 11. ševala 1286. god., a koje je zakonsko pravo u pogledu stečenog prava servituta drvarenja kondicionirano i svim našim današnjim pozitivnim zakonima.

Stručnim taksatorskim elaboratima omaškom je utvrđeno, da su servitutne potrebe tamošnjeg saoskog stanovništva i osim pomenute šume »Dumnice«, pokrivena, a što nikako nije tačno. Nije isključeno, da je svojevremeno taj taksacioni elaborat bio možda i tačan. Ali, pošto taj elaborat datira još daleko prije svetskog rata, svakako da danas ne može biti aktuelan, kada se zna, da je baš kroz te krajeve prohujao svetski rat i da je baš tamo opustošao sve, što mu je pod noge palo. Osim toga su poslednjih godina potkornjaci također znatno prorijedili sve tamošnje četinjaste šume, pa prema tome te procjene tamošnjih šuma, koje su provadane daleko i davno prije svjetskog rata, ne mogu odgovarati stvarnosti.

U dokaz tome, da su pomenuti stanovnici i još i za vrijeme otomanske carevine, pa kasnije i pod austro-ugarskom okupacijom imali servituta drvarenja baš u rečenoj šumi »Dumnici«, postoje i žive i danas penzionisani stari lugari, koji pod zakletvom izjavljuju, da su u »Dumnici« doznawali i izdavali servitutno drvo tamošnjim stanovnicima.

Ja tvrdim, da je svaki izveštaj, koji je po ovome predmetu podnesen g. Ministru šuma i rudnika u tome pravcu, kako su servitutna prava tamošnjih seljaka i osim »Dumnice« potpuno pokrivena, — sa svim netačan i neispravan. Tvrdim nadalje, da tamošnji narod bjelobrdске opštine apsolutno nema gde useći potrebno građevno drvo za svoje zgrade, već isključivo i samo u šumi »Dumnici«.

Tačno je i to, da je ugovor-ugovor i da se on mora i od strane države izvršavati. Ali se taj ugovor mora i od strane firme tačno i lojalno vršiti. Pa kada ta firma traži neprestano i beskonačno razne beneficije i olakšanja mimo odredbe samog ugovora i kada joj se beneficije daju, onda treba i ta firma da uvidi svu potrebu najvitalnijih interesa tamošnjeg siromašnog naroda, pa da i ona sa svoje strane dobrovoljno pristane da se ta šuma dađe za narodne servitutne potrebe, a njoj za kompenzaciju da država dađe oštetu u drvetu u fočanskom srezu, gde ta firma ima najglavniji dio svoji hugovornih područja i najveći dio svojih izgrađenih izvoznih postrojenja. Takovu soluciju nekoliko sam puta predlagao g. Ministru šuma i rudnika.

Po svemu izgleda da se vraćamo onim bolnim vremenima Frica Regnštraifa, koji je svojim ružnim vezama na području »Krivaje« upropastio na stotine miliona državne i narodne imovine. Samo primera radi navodim, da je g. Regenštraif u 1927. godini jednim jedinim ugovorom oštetio državu sa 195.000.000 dinara. Tako su radile još mnoge druge strane firme kao »Krivaja« koja je pored gore navedenoga u

jednom periodu oštetila državu sa preko 35.000.000 dinara. Zatim »Varda« sa preko 15.500.000 dinara; »Bosna Boa« sa preko 19.000.000; »Ugar« sa preko 27.000.000 dinara; »Gregerson« sa blizu 15.000.000 dinara; »Bosna—Begov Han« sa blizu 6.000.000 dinara; »Našička« sa blizu 9.000.000 dinara; »Viktorija« sa blizu 4.000.000 dinara; »Destilacija drva« Teslić sa preko 12.000.000 dinara; »Mihak« isto tako sa preko 12.000.000; »Virbo« sa blizu 3.500.000 dinara.

Ovo je sve trebao da ima pred očima g. Ministar šuma i ruda, prije nego što je pogazio stečena prava ovdašnjih težaka, jer se ovim putem ne štite ni državni ni narodni interesi, nego se ovakvim postupcima sa odgovornih mjesta ruše svi moralni temelji, na kojima je zidana naša sloboda i ujedinjenje. Dok je narod bjelobrdске opštine čuvao šumu »Dumnici« čitave decenije kao oči u glavi i dok je svoju krv proljevao za svaki pedalj svoje zemlje, dotle g. Ministar šuma i ruda dozvoljava devastiranje još jedine šume u srezu višegradskom, dajući je na milost i nemilost stranim kapitalima, koji nemilosrdno ruše i poslednje tekovine svih prošlih generacija. Ovim se putem ne može povratiti izgubljeni autoritet državne vlasti, a još manje povraćanje vjere i morala u bolje dane naše budućnosti. Ovo ne bi učinili ni najveći dušmani naše zemlje.

Pošto je strana firma počela uvadati svoje radnike u sječu i eksploataciju šume »Dumnice« digao se je tamošnji seoski narod da to spriječi. Ja sam po svojoj dužnosti opomenuo nekoliko puta g. Ministra šuma i rudnika — i današnjega kao i njegovog pretšasnika — na sve ovo što sada usleduje, ali g. Ministar, verujući izveštajima svojih referenata, koji nikako nijesu tačni, odbio je svaku intervenciju po ovome predmetu.

Na osnovu svega gornjega ja pitam gospodina Ministra šuma i rudnika:

1) Da li mu je poznato, da su mještani opštine bjelobrdске ostali bez drveta za svoje potrebe prodajom šuma »Dumnice« firmi »Varda« i da li g. Ministar šuma i ruda priznaje zakonom stečena servitutna prava tamošnjeg naroda na drvo iz šume »Dumnice«?!

2) Da li mu je poznato, da su mu njegovi referenti podneli netačne izveštaje po pravome stanju stvari po ovome predmetu i šta misli na osnovu toga da učini, te šta je preduzeo, da se predmet objektivno islijedi, i na koncu

3) Čime opravdava svoje uporno držanje naređujući sječu šume »Dumnice« po firmi »Varda« i pored toga, što je od moje strane i od strane deputacije naroda Bjelobrdске opštine bio izvešten, da će narod braniti fizičkom silom eksploataciju »Dumnice«, jer mu je to njegovo životno pitanje, pitanje njegova opstanka i života u onim brdskim krajevima.

Za ovu interpelaciju molim hitnost.

Sarajevo, 10. januara 1936. god.

Milan A. Božić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Milana A. Božića, narodnog poslanika, na Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje” i glavnom vinovniku Fricu Regenštrajfu.

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

GOSPODINE PRETSJEDNIČE,

U vezi mojih ranijih interpelacija po pitanju „Krivaje”, čiji je istorijat kao velikog industrijskog preduzeća poznat našoj javnosti, čast mi je podnijeti ovu interpelaciju s molbom, da g. Ministar šuma i rudnika izvoli dati svoj odgovor na istu u jednoj od narednih sjednica Narodne skupštine.

Pitanje „Krivaje” o kome se godinama govori i o kome je bilo dosta riječi u Narodnoj skupštini, nije ni do danas riješeno. U pozadini ove velike „Krivajske” afere, gde se radi o stotinama i stotinama miliona, jasno se ispoljava lik okorjelog varalice Frica Regenštrajfa, koji je krivicom ondašnjeg Ministra šuma i rudnika odmaglio iz naše zemlje u Austriju, gde je uspio da mu se prizna zavičajnost i državljanstvo.

Ja ću u kratkim potezima da budem posve odreden u iznošenju prave slike rada i djelovanja Frica Regenštrajfa u „Krivaji” i našoj državi, jer ću govoriti u ciframa, koje su utvrdili zakleti sudski veštaci u svojim izvještajima, koje su podnijeli Okružnom sudu u Travniku. Iz ovih opsežnih i dokumentovanih izvještaja, koji su rezultat temeljitog stručnog rada, dobiće se jasna slika o tome, kako je Fric Regenštrajf sa svojim društvom vršljao po „Krivaji” u našoj državi. Na osnovu ovih stručnih izvještaja Okružni sud u Travniku podnio je kazneni progon protiv Frica Regenštrajfa, koji je i danas u toku. I ako je od strane Okružnog suda u Travniku Fricu Regenštrajfu zagarantovana lična sigurnost dok se proces ne okonča (salus konduktus) ipak on ne smije da dođe u Jugoslaviju, jer dobro zna da su u knjigama „Krivaje” otkrivene i utvrđene njegove razne prevare i krade, za koje mora da odgovara i zbog kojih bi on neminovno išao na robiju.

Da bi Gospodin Ministar šuma i rudnika dobio približno jasnu sliku o ovome modernome gangsteru, ja ću mu izneti autentične cifre i transakcije Frica Regenštrajfa.

1) Knjigovodstvenim transakcijama umanjila je „Krivaja” u svojim bilansima svoj poslovni dobitak u godinama 1927, 1928 i 1929 za din. 26,432.148.14

2) U sedam poslovnih godina, tj. 1925 do uključivo 1931 god. platila je Poreskoj upravi u Žepču na ime neposrednih poreza ukupno din. 415.570.58

Od čega na oblasni banovinski prizrez otpada 342.476.57 a na ostale neposredne poreze svega 73.093.91.

3) Njezin promet, tj. bruto inkaso iznosi u šest godina, tj. u 1925 do uključivo 1930 godini 538,884.260.43

4) Od ovakvo ogromnog prometa izkazuje uslijed pod 1) spomenutih transakcija, u svih šest godina (1925 uključivo do 1930) čistog poslovnog dobitka samo 1,496.440.12

5) U istom vremenu plaća kamata u inostranstvo što takode sa uspjehom sakriva i maskira u svojem knjigovod-

stvu i u svojim bilansima, kako bi izbegla plaćanju tečevinskog, odnosno rentovnog poreza na te kamate, ukupno din. 81,448.443.07

Od toga samom Ajzleru i Ortlibu 53,886.800.45 direktno, a indirektno još 16,076.980.75 tj. Bodenkreditanstaltu u Beču, kojom su Ajzler i Ortlib Vili dugovali velike svote i sve to prebacili na „Krivaju” 1 januara 1927 g.

6) U istom vremenu plaća „Krivaja” prodajne provizije a da o tome nema ni najmanjeg dokumenta u Zavidovićima. Sve je to radila Bečka kancelarija na svoju ruku a pod upravom Frica Regenštrajfa 15,999.246.30

7) U istom vremenu (od 1925 do uključivo 1930) isplatila je „Krivaja” putnih troškova Fricu Regenštrajfu, Rihardu Ortlibu i Paulu Regenštrajfu 3,347.706.31

ili preko 1600 dnevno, računajući da se putovalo iz dana u dan.

8) Pri svem tom putovanju imao je Regenštrajf vremena da u Beču potroši i od „Krivaje” naplati za troškove Bečke kancelarije 8,096.974.58

Ove troškove Bečke kancelarije knjižio je Regenštrajf u svojim bečkim žurnalima, odakle je Zavidovićska kancelarija prenosila pozicije u „Krivajine” knjige na račun robe tj. na onaj račun za koji finansijska direkcija u svojoj praksi ne traži specifikaciju, jer je to najglomazniji račun u knjigovodstvu, i na taj način sakrio je te ogromne troškove od Poreske vlasti, pa tako nisu ti izdatci ni ušli u poreske osnovice za pojedine godine.

9) Sve je to bilo Regenštrajfu premalo. On ima u Beču svoj auto, na koji „Krivaja” plaća u ovih 6 godina 947.243.17

10) U isto vrijeme drži on auto u Zavidovićima a troškove toga auta takode plaća „Krivaja”. Ti su troškovi iznosili u ovih 6 godina 450.004.93

11) Ni to nije dosta Regenštrajfu. On ima i svoj letnjikovac sa slikarskim ateljeom svoga sina Paula, a za taj letnjikovac plaća „Krivaja” u ovih 6 godina ne manju svotu od 904.796.85

Što sakriva od poreske vlasti na isti način kao i troškove bečke kancelarije, a isto tako sakriva i troškove u Beču i u Zavidovićima. Sve je to trpano na račun robe i ne dolazi pred oči organa Finansijske direkcije sve do 23 oktobra 1934, kada je izaslanik Finansijske direkcije u Sarajevu zajedno sa sudskim vještacima pregledao knjigovodstvo „Krivaje”.

12) Čovjek ne bi vjerovao da je pored svih navedenih izdataka „Krivaja” plaćala basnoslovne iznose za platu Fricu Regenštrajfu i njegovom dru-

štvu, a to su sin mu Paul Regenštraf, onda Rihard Ortlib, a neko vrijeme i Alfred Ajzler. Te su plate iznosile u ovih šest godina dinara 11,587.412.18

13) Malo je bilo Regenštrafju i to. On je iz „Krivajine“ kase plaćao porez na ove plate ali ne u Jugoslaviji već u Beču. Ti su porezi iznosili za ovih 6 godina 1,553.520.25

14) Ali glad Frica Regenštrafja i njegov pljačkaški stav prema „Krivaji“ nalazi svoju kulminaciju u sledećoj činjenici. On je i pored plate i pored svih navedenih troškova i izuzimanjima novca iz „Krivajine“ kase nemilice dizao novac pod raznim neopravdanim i nedokumentovanim titulama, za se i svoje društvo većinom još za Riharda Ortliba i sina Paula Regenštrafja i to u ovih 6 godina u ukupnom iznosu 13,123.145.78

Od čega mu je dokazano proneverenje izveštajem profesora Ciglera u Beču, koji su potpuno oborili naši stručnjaci u svojoj sudu predanoj replici od jula 1934 za 7,856.991.07

Ovo je proneverenje izvršeno u godinama 1929 i 1930.

Ovih 7,856.991.07 din. proneverio je odnosno ukrao je Fric Regenštraf u godini 1929 i 1930 upravo u godinama kada je počela opadati konjunktura drveta, a u istim godinama naplatio je svo potraživanje Ajzlera i Ortliba od „Krivaje“ i to novcem dobivenim na zajam od Frimana u visini oko dinara 140,000.000.

Gornja fakta, koja smo ovde izneli govore više i rečitije od svega. Mi tražimo da se misterij sa poslednjim velikim uspesima Frica Regenštrafja u potpunosti rasvetli sa rasčišćavanjem svih njegovih malverzacija sa bosanskim šumama.

Mi optužujemo i tražimo progon bez milosti.

Na osnovu svega gore izloženoga slobodan sam dostaviti nekoliko pitanja Gospodinu Ministru šuma i rudnika s molbom, da mi na njih odgovori:

1 — Prema diktatu državnih i nacionalnih interesa tražim, da se odmah preduzmu koraci da se predmet „Krivaje“ vrati sa delegiranog Okružnog suda u Sarajevu nazad u Travnik tamošnjem Okružnom sudu, kuda po svemu i spada.

2 — Da se izdejstvuje da se nakon povratka ovog predmeta natrag u Travnik, tamošnji Okružni sud imenuje posve novi likvidacioni odbor, koji neće kao ovaj sadašnji notorno i očigledno braniti interese Frica Regenštrafja, nego će biti na dostojnoj visini objektivnog branioca vitalnih interesa naše narodne i državne imovine i

3 — Da se konačno izabere jedna nezavisna i slobodna parlamentarna anketa, koja treba da unese svetlost u tamu svih zločina, koji su se desili u „Krivaji“. Ta parlamentarna anketa treba da sačuva našu zemlju od novih i teških oštećenja, koje je štab Frica Regenštrafja uspio da organizuje protiv naše zemlje ondje, gdje smo se mi tome mogli najmanje nadati.

Za ovu interpelaciju molim hitnost.

Sarajevo, 17. januara 1936. god.

Milan A. Božić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Mustafe Mulalića, narodnog poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftistva i uspostavljaaju komesarijati.

GOSPODINE PRETSEDNICE,

Vlada gospodina D-ra Milana Stojadinovića izabrala je izgleda Zakon o Islamskoj verskoj zajednici, da preko njega i preko verskih tradicija naših muslimana iskaže svu svoju surevnjivost na plodonosni rad šestojanuarskog režima. Stavila se na stanovište, da svi zakoni, koji se odnose na Islamsku versku zajednicu, a koje je doneo „reakcionarni“ šestojanuarski režim, nisu donošeni suverenom voljom naroda, pa se moraju smatrati nevažećim. (Ne znamo kako Kr. Vlada misli o ostalim mnogobrojnim zakonima, donešenim na osnovu današnjeg Ustava Kraljevine Jugoslavije.) Istovremeno ne mogu se smatrati punovažećim ni sva akta koja su izvršena na osnovu tih „reakcionarnih“ zakona, a u prvom redu među tima i izbor presvetlog Reis-ul-Uleme Maglajlića, (Biće stavljen u penziju u svojstvu Muftije.) Dakle izbor Reis-ul-Uleme nije zakonskim putem izvršen iako je to postavljenje izvršeno Ukazom i potpisom Blaženopoč. Viteškog Kralja Ujedinitelja, a svečano ustoličenje popraćeno Njegovim historijskim rečima: „Pozdravite moje muslimane i recite im da od mene nemaju boljeg prijatelja“. U daljoj doslednosti treba današnjeg Reis-ul-Ulemu staviti van snage i „komesarijatu“ staviti na raspoloženje sve verske službenike, koji su na osnovu menšure sadašnjeg

Reis-ul-Uleme stavljeni u službu Islamske verske zajednice.

Da bi se taj eks-leks zaveo u Islamsku versku zajednicu Kr. Vlada je proturila kroz Zakon o budžetskim dvanaestinama za godinu 1935/36 § 55 kojim joj se daje ovlašćenje, da može u saglasnosti sa Ministarskim savetom, Uredbom sa zakonskom snagom, izvršiti izmene i dopune u zakonu o Islamskoj verskoj zajednici Kraljevine Jugoslavije od 31. januara 1930. godine.

Proturajući § 55 Kr. Vlada je još tada mislila na kakav takav zakoniti put, ali donoseći Uredbu o Islamskoj verskoj zajednici, koja je već procirkulirala sve ministarske kabinete i koja će ovih dana izvršiti nezapamćen prepad na versku zajednicu, koja je u našoj državi treća po brojnoj snazi (Islamskoj verskoj zajednici pripada deseti deo celokupnog stanovništva države). Kr. Vlada je prešla granice datog joj ovlašćenja, jer je mesto izmena i dopuna izvršila potpunu derogaciju postojećeg zakona o Islamskoj verskoj zajednici.

Time je Kr. Vlada prema Islamskoj verskoj zajednici iskazala premalo uvažanja, koje se naročito ogleda u sledećem:

Uredbu o Islamskoj verskoj zajednici Kr. Vlada donosi bez ikakve inverencije, pa čak i bez ikakve

konzultacije Vrhovnog verskog starešinstva, Ulema-Medžlisa ili ma koje druge ustanove ili forum Islamske verske zajednice.

Vrhovno versko starešinstvo u pogledu njegovog ličnog sastava može se menjati, ali kada se menjaju osnovni zakoni jedne verske zajednice, to se ne može učiniti barem bez formalnog konzultovanja njenog Vrhovnog starešinstva. To čini i najokoreliji makijavelizam. Ovako grub udar, kakvog je Kr. Vlada izvršila prema Islamskoj verskoj zajednici nebi „smela“ izvršiti ni prema jednoj drugoj verskoj zajednici.

Ovom novom „reformističkom“ Uredbom ukida Kr. Vlada Muftijstva.

Muftijstva su verske institucije na kojima odvajkada počiva verska zajednica. Te institucije opet počivaju na slavim tradicijama. Muftije su svoja imena vezivale uz sudbinu našega naroda. U svim narodnim pokretima protiv tuđinskog nasilja stajale su na čelu narodne muftije (Džabić, Maglajlić) pa se zajednica ne može ni zamisliti bez ovih najzaslužnijih institucija.

Po svojoj praorganizaciji Islam počiva na četiri organa: imam, predvoditelj molitve, kadija, predstavnik pravde, muftija verski starešina koji se stara za sve narodne potrebe i Halifa kao vrhovni poglavica svih muslimana. Na muftijama počiva zajednica, muftijstva su temelj hijerarhije, pa ako se pokrov može ukinuti, ako Islam može biti bez Halifata, bez ovoga temelja ne može biti. Reforma se može provoditi samo u naprednijem smislu, a ne ovakvom dezorganizacijom. Bez Ulema-Medžlica i bez Reis-ul-Uleme verska zajednica može postojati, jer ova dva zvanja nisu vezana ni sa kakvim narodnim tradicijama, ovo je bio patent Austrougarske monarhije, pomoću koga je trebala izvršiti svaki pa i verski prekid bosanskih odnosa sa „Mešihatom“ politički rečeno sa Visokom portom i protektoratom, ali bez muftijstava ne može biti, jer su muftije bile uvek na strani naroda.

Ovom Uredbom Kr. Vlada uvodi u Islamsku versku zajednicu najparadoksalniju instituciju komesarijat. Ne znam kako će izgledati taj komesar gospodina Ministra Miškulina i Korošca na presvetloj stolici vrhovnog verskog starešine, kao što niko ne može zamisliti mogućnost svrgavanja Nj. Svetosti Patrijarha i postavljanje na svetu stolicu komesara Ministra g. Miškulina, koji bi bio civilni vrhovni starešina Srpsko-pravoslavne verske zajednice, a još se može manje zamisliti komesar na kaptolskoj stolici presvetlog nadbiskupa.

Komesarijat ni jedna verska hijerarhija ne poznaje. Islam još najmanje.

Uvođenje komesarijata može da nam otkrije fakat, da Kr. Vladi ovim negativnim verskim reformama nije na srcu cilj napredak Verske zajednice. U tom se faktu kriju dve stvari; koje ne bi smele da se pretpostavljaju interesu jedne verske zajednice u odnosu sa interesom države. Tim reformama uvlači Kr. Vlada jednu pozitivnu versku zajednicu, jednog najneprikladnijeg čuvara morala, u političko partizanstvo. Islamska verska zajednica od sada biće organ i jedne najreakcionarnije političke partije. Uz to ovom „reformom“ želi se nametnuti nepotistički kandidat za Reis-ul-Ulemu, kakav se napredno demokratski akt ne bi mogao izvršiti putem izbornog tela koga predviđa § 4 Zakona o Islamskoj verskoj zajednici i zakona o izboru Reis-ul-Uleme, a kome zakonski forum ne bi odredio platu veću od Pretsednika Kr. Vlade.

Kako je svaki drugi parlamentarni korak protiv ovako grubog gaženja zakona i omalovaženja jedne velike verske zajednice u našoj zemlji iluzoran, to nam je čast putem Narodne skupštine uputiti gospodinu Ministru pretsedniku i gospodinu Ministru pravde interpelaciju kojom zahtevamo:

1) Da se Uredba o Islamskoj verskoj zajednici u ovakvoj formi ne nameće Islamskoj verskoj zajednici, jer za to Kr. Vlada nema zakonskog ovlašćenja.

2) Da se Islamskoj verskoj zajednici ne ukidaju Muftijstva, koja su potrebna za pravilno funkcionisanje verske organizacije, a koja su vezana tradicijama uz narodnu istoriju.

3) Da Kr. Vlada u tolikoj meri ne unižava jednu pozitivnu versku zajednicu namećući joj komesarijat, koji se protivi uopšte verskim propisima i načelima Islama.

4) Ako je Kr. Vladi iz bilo kakvih razloga potrebna promena sadašnjeg Reis-ul-Uleme, neka se ta promena izvrši zakonom propisanim putem, jer vrhovni starešina Islamske verske zajednice ne može obavljati verske poslove punomoćstvom Ministra pravde gospodina dr. Miškulina, vrhovni verski starešina mora imati menšuru, koju mu podeljuje zakonom određeni verski savet.

Molim Vas, gospodine Pretsedniče, da ovoj protestnoj interpelaciji izvolite dati prvenstvo i vrlo hitan značaj.

Molim Vas gospodine Pretsedniče, da i ovom prilikom izvolite primiti uverenje o našem odličnom poštovanju.

22 januara 1936 god.
u Beogradu

Mustafa A. Mulalić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Luke Avramovića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravnica—Mlinište—Glamoč—Korićna za državni put.

GOSPODINE MINISTRE,

U banovini Vrbaskoj imade banovinski put broj 13, koji se proteže Podražnica—Mlinište—Glamoč—Korićna. Dužina ovoga puta jeste km. 110. Ovaj put proteže se kroz najsiromašniji kraj zapadne Bosne i

narod ovoga kraja na ovome putu kuluči gladan go i bos. Stoga molimo gospodina Ministra da ovaj banovinski put proglasi državnim, da narod bar nešto na istome zaradi i bjeđu koliko toliko ublaži.

U našem kraju zapadne Bosne nemamo puteva a projektiranih imade nekoliko puteva, na kojima će

narod rado svoj kuluk obrađivati, i sa tim sebi potrebite puteve napraviti.

Stoga molimo gospodina Ministra da odgovori:

1) Hoće li ovaj put proglasiti državnim putem i kada?

2) Nalazi li Gospodin Ministar za potrebno izaći u susret željama ovog siromašnog naroda i kada?

Molimo Gospodina Ministra, da nam na ovu interpelaciju odgovori u što skorijem vremenu.

12. novembra 1935. god.

Beograd

Narodni poslanici:

Luka Avramović, s. r., dr. Uroš M. Stajić, s. r., Voj. Lazić, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Avde Hasanbegovića i Mustafe Mulalića, narodnih poslanika, na Pretsednika Kraljevske Vlade, Ministre finansija, poljoprivrede, šuma i rudnika, o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni i Hercegovini.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Narod u bivšoj Bosni i Hercegovini očekuje konačnu finansijsku likvidaciju agrarnih odnosa, koja bi bila spas za osiromašeni narod, ali, kako se ni putem štampe, niti u krugovima bliskim Kraljevskoj vladi uopšte ne govori o tom pitanju, čast nam je — koristeći se odredbom Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini — uputiti ovu

INTEPELACIJU

na Gospodina Pretsednika Kraljevske Vlade, gospodina Ministra finansija, poljoprivrede i šuma i rudnika, moleći da joj se prizna prvenstvo.

Agrarna reforma u bivšoj Bosni i Hercegovini nije do kraja izvedena. Seljak, bivši kmet, koji je agrarnom reformom formalno stekao svoju ekonomsku slobodu, nije svoje oslobođeno kmetovsko sedište racionalno podigao, kako bi to bio zadatak reforme, jer nismo u tom pravcu obogatili naše privredno zakonodavstvo. Sopstvenicima bivših kmetovskih selišta nije u celosti isplaćena ošteta, koja je zakonima i uredbama o agrarnoj reformi utvrđena, a još manje su se predvidele i predupredile posledice njihovog potpunog osiromašenja.

Naša dosadašnja agrarna politika bila je jednostrana. Bila je reformna samo u toliko što je srušila feudalizam. Radi njene jednostranosti našem se oslobođenom seljaku nije ni najmanje podigao ekonomski nivo, niti mu se poboljšao životni standard, dok su na drugoj strani bivši sopstvenici u punoj privrednoj i socijalnoj dezorijentaciji potpuno pauperizovani, potpuno uništeni i dovedeni na prosjački štap.

Agrarnu reformu uzimale su mnoge naše političke stranke kao programsku bazu, ali kako smo videli i kako rezultati govore, sa te baze su se demagoški postizavali posve drugi politički ciljevi. I ako je agrarna reforma bila tenor izvesnih političkih stranaka, te joj stranke nisu dale pravi ekonomsko-politički ni socijalni smisao. Stranke, koje su reflektirale na seljačke glasove, nusi svoj agrarno-politički program usavršile, kako bi se barem za ova nepuna dva decenija pomoću modernog zakonodavstva nekadašnja kmetovska selišta pretvorila u moderna, racionalna gazdinstva, koja bi bila istinski čvrst ekonomski temelj države. Još manje su učinile partije koje su živjele od poverenja zemljovlasnika, da ovi dobiju pravednu oštetu i da istu po modernim principima ekonomije ulože u privredu, kako bi predupredili svoje potpuno osiromašenje. I bivši kmet kome je data zemlja i bivši vlasnik kome je oduzeta zemlja, oba su osiromašila,

pa jedni pored zemlje, a drugi pored primene oštete danas vapiju za koricom hleba. Za agrarnu oštetu bačen je novac, od koga je dobar deo progutala agrarna činovnička korupcija i berzanska lihva. Zato nam agrarna reforma, u svojoj zamisli o osnovi eminentno privredna i socijalna, danas nameće tešku socijalnu brigu i prema bivšem kmetu i bivšem posedniku.

U narodu ni na jednoj ni na drugoj strani nije agrarna reforma shvaćena kao zlo. Ona je obostrano primljena kao savremeni socijalni imperativ, koji je imao nastupiti mnogo pre našeg oslobođenja. Još za turske uprave obzirom na političku i socijalnu konstelaciju u svetu, postojala je svest o neminovnosti rešenja agrarnog pitanja. Ramazanski zakon, koji je prvi put normirao i na pravnu osnovu postavio odnos između spahije i kmeta, bio je prvi korak reforme (1875). Za vreme Austro-ugarske uprave to se pitanje smatralo potpuno sazrelim, samo se radilo o načinu njegovog rešenja, kako bi ta politička operacija imala što manje loših posledica. Pobedila je teza Muslimanske narodne organizacije za fakultativan otkup kmetova i taj se metod provodio u život sukcesivno preko Privilegovane zemaljske banke i Privilegovane agrarne banke za Bosnu i Hercegovinu sve do svet-skoga rata.

Sa ovim načinom rešenja agrarnog pitanja bili su zemljovlasnici potpuno zadovoljni (a i kmetovi dobrim delom). Kad je došlo oslobođenje i zemljovlasnici su razumeli da su kod nas kao i u ostalom svetu nastupile drugačije prilike, koje su tražile radikalnije operacije, t.j. neminovno, obligatorno rešenje, na principu: zemlja je onoga ko je obrađuje. I oni bi pošli takvom rešenju sasvim spokojno u susret, da se na ovom pitanju nisu pravili izvesni partisko-politički računi. Pored svega nije bio u pitanju ni metod ni ošteta, nego je bilo u pitanju zašto se reforma nije provela do kraja i pravično, i, zašto ošteta, koja je predstavljala težak napor naše mlade države, nije privredna pravov zakonodavčevoj svrsi. Zašto bivši kmet nije postao istinski slobodna ekonomska jedinica i zašto se zemljovlasniku nije otvorio drugi put, savremeniji put privređivanja i ekonomskog jačanja. Partije, koje su na svoj način agrarno pitanje rasčlanjivale i komplikovale, nisu se postarale da se zemljovlasnici oslobode konservativnog feudalističkog shvatanja života, pa da se oslobođeni privedu drugom savremenijem načinu privređivanja, tražeći od države u tom pogledu punu pomoć. Čitav problem postavile su partije na hrdav osnov, čak se uneo više verski i staleški momenat nego li privredni i socijalni, što je bacalo teške reperkusije na naše unutarnje političko

konsolidovanje. Danas je već krajnje vreme da se agrarna reforma pri njenoj konačnoj likvidaciji uputi praviim putem.

Dok se ne donesu moderni agrarno-politički zakonski projekti pred Narodno predstavništvo neophodno je potrebno da se uzmu u rešenje ova najhitnija četiri pitanja:

1) Brisanje tereta na bivšim kmetovskim selištima koja su putem Privilegovane agrarne banke za Bosnu i Hercegovinu po Zakonu o fakultativnom otkupu kmetova otkupljena.

Da bi se Zakon o fakultativnom otkupu kmetova mogao sprovesti u život bivša austro-ugarska uprava dala je u dužnost Privilegovanoj zemaljskoj banci za Bosnu i Hercegovinu da — uz hipotekarno opterećenje kmetovskog objekta u vidu dugoročnog zajma — izvrši otkup kmetovskih selišta. Kako se pokazalo da će izvršenje ovog zakona iziskivati veći finansijski efekat, osnovali su Madari naročitu svoju banku, Privilegovanu agrarnu banku za Bosnu i Hercegovinu koja je taj posao najživlje preduzela. Njena hipotekarna opterećenja na bivšim kmetovskim selištima na snazi su još i danas, dok su opterećenja Privilegovane zemaljske banke (nacionaliziran zavod) brisana. Radi tih hipotekarnih opterećenja na otkupljenim kmetovskim selištima, ne mogu se njihovi vlasnici zaduživati, što im čini velike neprilike u njihovom ekonomskom životu. Kad su se mogla opterećenja Zemaljske banke brisati mogla bi se brisati i ona Agrarne banke, jer su i otkupljena kmetovska selišta potpala pod zakone i uredbu o agrarnoj reformi.

2) Pitanje izlučenja mera i baltalika je životno pitanje seljaka u bivšoj Bosni i Hercegovini.

Kada je godine 1880 osnivana u Bosni i Hercegovini gruntovnica, ustanovljena je posebna vrsta i specijalan pojam svojine: „erar”. Sopstvenici mera i baltalika (pojedinci ili čitava sela i seoske jafte) po nagovoru osnivača gruntovnice nisu ta zemljišta upisivali u svoja vlasništva da bi time izbegli plaćanje zemljarine, nego su dozvolili da se takva zemljišta upišu pod „erar”, kao javno dobro sa klauzulom da se njime može služiti samo njegov isključivi sopstvenik. Na taj je način polovina površine Bosne i Hercegovine (oko 26.000 kv. km.) upisano pod „erar” sa klauzulom prava služnosti.

Usled populacije, deoba, povećanja potreba itd. moralo se pribeći kultivaciji mera i baltalika, pa je još Bosanski sabor u godini 1914 doneo Zakon o isključenju mera i baltalika, čije je izvršenje pomeo Svetski rat. Posle oslobođenja mere i baltalici su po individualnim molbama ne sistematski deljene, a u mnogo slučajeva, seljaci naterani potrebom vršili su uzurpacije, radi čega su dolazili u sukob sa vlašću, a iz čega su nastajale mnoge neprijatnosti čak i političkog karaktera. U mesto da bi se shvatio socijalni i privredni motiv tih uzurpacija, u mesto da bi se rešilo pitanje mera i baltalika donešen je nov Zakon o šumama (1930) koji je obustavio daljne deljenje mera iz razloga racionalnog gospodarenja državnim šumama.

Tako dok na jednoj strani gledamo veliku nevolju osiromašenog seljaštva i bivših zemljradnika, na drugoj strani gledamo velike površine dobrog i produktivnog zemljišta, koje leži pusto. Umesto da se osiromašenom seljaku razdeli to zemljište da ga obrađi da podigne agrarnu produkciju ovih naših za sada pasivnih pokrajina dozvolili smo da se naš seljak pretvori u nezaposlenog radnika, da emigrira, da traži radničko zaposlenje i da podleže svim mogućim subverzivnim propagandama.

Ako našeg seljaka smatramo istinskim političkim osnovom države, ne smemo dozvoliti da se oseti nezaposlenim radnikom kod toliko puste i slobodne zemlje, pa jedanput uzмимо u rešavanje pitanje izlučenja mera i baltalika.

3) Za kmetovska selišta još nije isplaćena renta u iznosu od 12,852.615 dinara.

Uredbom o razrešenju kmetovskih odnosa (1921 godine) određeno je 255.000.000 dinara za otkup kmetovskih selišta. Ta je suma isplaćivana po ključu zemljarine polovinu u gotovom a polovinu u 4% obligacijama. Kako je kmetovski odnos od fakto rešen sa danom oslobodenja, Uredbom je predviđena zemljovlasnicima 4% renta za vreme pre donošenja Uredbe t.j. 1919, 1920 i 1921 godinu. Ta renta 4% na dinara 255.000.000 iznosila je za jednu godinu 10.200.000 dinara odnosno za tri godine 30.600.000 dinara.

U godini 1919 i 1920 isplaćeno je na ime rente 12.453.590 dinara dok je još u poslednje vreme isplaćeno 5.293.773 dinara dakle u svemu 17.747.360 dinara a još do-danas ostalo je neisplaćeno 12.852.600 dinara. Kad je svakom poznato da se zemljovlasnici nalaze u vrlo teškim, čak u bednim prilikama zašto im se ne bi još ova poslednja malenkost kao spas za njih i njihove porodice isplatila.

4) Zakon o isplati kmetovskih šuma i šikara iz godine 1933 ne sprovodi se u život.

U godini 1933 donelo je Narodno predstavništvo Zakon o isplati kmetovskih šuma i šikara, kojim se imalo konačno likvidirati agrarno pitanje u bivšoj Bosni i Hercegovini. Uz ovaj zakon donesen je i Pravilnik iz čijeg je izvršenja izbila poznata „Sarajevska afera”.

Istraga po agrarnoj aferi obustavila je daljno sprovođenje zakona u život, kao da je čitav narod koji se imao koristiti tim zakonskim odredbama pao pod sumnju agrarne korupcije. Korupcija agrarno-administrativno činovničkog aparata, agrarnih posrednika i advokata, komplikovala je i zaustavila izvršenje jasnih zakonskih odredaba. Zbog izvesnih nesavesnih državnih organa pokušalo se da se baci ljaga na čitav posednički zainteresovani stalež. Bez njegove krivice, a u teškim časovima njegova života ne vrše se zakonske odredbe od kojih je očekivao spas za sebe i porodicu. Sirotinja, koja je čekala na ovaj zakon kao poslednji spas nije kriva za „Sarajevsku aferu”. Ako se iko imao žaliti na aferu, to se ta sirotinja imala žaliti i radi toga ne bi ni mogla ni smela biti prikraćena u izvršenju njenog prava radi toga što su njenu muku drugi pojeli.

Zakon o isplati šuma i šikara treba odmah izvršiti jer to i socijalna pravda traži.

Ova četiri pitanja duboko zadiru u život naroda u bivšoj Bosni i Hercegovini, pa interpelirajući Gospodina Predsednika Kraljevske vlade, Gospodina Ministra finansija, poljoprivrede, šuma i rudnika molimo ih da nam na prvom zasedanju Narodne skupštine izvole odgovoriti na sledeća pitanja:

1 — Da li su preduzeti potrebni koraci (na osnovu odredaba o ekstabulaciji § 7 Zakona o izmenama i dopunama od 12 avgusta 1933 god.) da se brišu hipotekarni tereti Privilegovane agrarne banke za Bosnu i Hercegovinu sa bivših kmetovskih selišta, koja su se po Zakonu o fakultativnom otkupu kmetova sama otkupila?

2 — Da li nameravaju da u toku ove skupštinske sesije iznesu pred Narodno predstavništvo zakonski projekat o izlučenju mera i baltalika?

3 — Da li će barem u idućem državnom budžetu za godinu 1936/37 kad to nisu učinili u državnom budžetu za 1935/36 predvideti konačnu isplatu potraživanja po agrarnoj reformi i to:

a) 12,852.000 dinara za konačnu isplatu renta na kmetovska selišta za 1919, 1920 i 1921 godinu;

b) 50,000.000 dinara kao prvu ratu za isplatu šteta i šikara.

v) Štampati poslednju četvrtu emisiju beglučkih obveznica u vrednosti od 190,000.000 dinara, koja

se finansijska operacija po § 63 Finansijskog zakona ne bi odnosila na državni budžet za godinu 1936/37. Molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da i ovom prilikom izvolite primiti uverenje o našem odličnom poštovanju.

18 novembra 1935 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Dr. Avdo Hasanbegović, s. r., Mustafa
A. Mulalić, s. r.

INTERPELACIJA

D-ra Avde Hasanbegovića i Mustafe A. Mulalića, narodnih poslanika, na Pretsednika Kraljevske vlade o proganjanju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini.

GOSPODINE PRETSEDNICE,

Ni naša država, kao ni jedna druga na svetu, nije apsolutno homogena duhovna celina. Iako smo jedan narod, iako smo etnički jedinstveni, jedinstveni po svim eugeničkim i biološkim osobinama, ipak u svima geografskim delovima našeg nacionalnog područja nije istorija jednoobrazno zidala svoje delo u stvaranju naše današnjice, radi čega smo u naše Oslobođenje i Ujedinjenje uneli nekoliko kulturnih individualnosti, koje su štetno uticale na brz proces duhovnog ujedinjavanja, na osećanje i shvatanje naše prošlosti i budućnosti. U izvesnim momentima te razlike kulturnih individualiteta su, nažalost, dovodile u sumnju i nepobitne činjenice našeg rasnog i etničkog jedinstva.

Bio bi cilj zdrave nacionalne politike, da među građanima koji su u državnu formaciju uneli svoje različite tradicije, stvori maksimalnu homogenost duhovnih i materijalnih interesa, kako bi temelji države bili čvrsti u podnošenju svakog tereta koga stvara ma i najprirodniji i najnormalniji proces potpunog konsolidovanja, a kako bi time tekao život države u blagostanju i spokojstvu.

U duhu načela demokratije politička mišljenja građana, koja se obrazuju obično na skupinama materijalnih interesa, mogu se deliti u organizovane političke partije, ali se te partije svojim međusobnim odnosima ne smeju udaljavati od nacionalnog interesa državne celine i svaki partijski program mora biti protkan osnovnim načelima i težnjama nacionalne politike. U koliko izvesne partije imaju suviše obeležene individualističke težnje, koje se ukrštavaju sa težnjama nacionalne politike, mogu se te težnje parirati majoritetom, koga demokratija smatra silom, na kojoj počiva autoritet vlasti i savremene države.

Za postizavanje majoriteta dozvoljavaju se sve moguće interpartijske kombinacije na vlasti, dozvoljavaju se izvesni ustupci, beneficije i kompromisi, ali pri tom opet mora biti osnovno pravilo nacionalne politike, da se tim ustupcima ni moralno ni materijalno ne ošteti onaj elemenat, na koga se država u svakom slučaju i u svakoj prilici može osloniti. Ako pojedinci ili grupe pojedinaca iz toga elementa ne bi mogli poslužiti takvoj političkoj kombinaciji, može ih takva politička kombinacija eliminirati od aktivnog političkog delovanja, ali ni u kom slučaju ih ne može za njihovu ispravnu prošlost i za njihovu nacionalnu vrednost progonima kažnjavati.

Današnji režim, koji počiva tek na pokrenutoj političkoj zajednici triju bivših prešestojanuarskih političkih partija (koje po Ustavu iz 1931 godine nemaju pravne uslove za samostalno reorganizovanje i delovanje) ne drži se tog zlatnog pravila zdrave nacionalne politike. Današnji režim, udovoljavajući svim političkim hirovima dvojice u zajednicu pridošlih kontrahenata, najsvirepije progoni nacionalni elemenat, okrivljujući ga za usluge, čak i žrtve, koje je pridonosio nacionalnoj stvari.

Naročito se današnji režim okomio na nacionaliste Muslimane u Bosni i Hercegovini, što će svakako politička historija naše zemlje, ukoliko bude pomenula današnji režim, krupno zabeležiti.

Muslimani u Bosni i Hercegovini pre Oslobođenja nisu mnogo voleli školu, jer se ona razilazila sa njihovim konzervativnim shvatanjem, ali ga je i tudinska uprava odvrćala, da bi se neprosvećenom masom po principima kolonijalne politike lakše vladalo. Da bi se ta ljubav za školom stvorila iz koje bi se rodio jedan kadar muslimanske inteligencije, koji bi izvršio delo nacionalnog osveštenja širokih muslimanskih masa, uvodeći ih u borbu za Oslobođenje i Ujedinjenje, osnovano je Srpsko-muslimansko kulturno i prosvetno društvo „Gajret”.

Ovo nacionalno kulturno društvo kroz trideset godina svoga delovanja proizvelo je iz svojih internata oko 5000 inteligenata, nacionalnih omladinaca, koji su ušli u državne službe, da kao javni radnici služe svome narodu i nacionalnoj stvari. Među ovima ima veliki broj zaslužnih bilo kao izvršnih činovnika, u državnim službama, bilo kao javnih radnika na narodnom terenu, bilo kao neustrašivih boraca na polju časti. Mnogi od ovih pod najtežim okolnostima, ali u najzanosnijem nacionalnom entuzijazmu, pridonosili su svoj danak u krvi prinoseći ga na oltar našeg Oslobođenja i Ujedinjenja.

Ova muslimanska inteligencija, koja je služila i služice predano svom nacionalnom idealu nije nikada, a niti će u buduću postavljati svoje uslove za usluge, pa makar to bile i najobičnije političke usluge, niti ima ikakvih specijalnih želja, a najmanje da budu upravljajući faktor. Oni imaju svoj pravac rada, koga ne nameravaju nikada napuštati, a taj je pravac: nacionalno osveštenje mase, njeno kulturno i materijalno podizanje. Ova naša nacionalna inteligencija nije ni najmanje surevljiva, ako po nekoj prolaznoj ili stabilnoj režimskoj kombinaciji, njihovu ideologiju pomažu elementi, koji su dotada bili na

protivničkoj strani, još manje ako iskreno stupe u njihove redove, ako sa njima plahovito zaigraju bratsko kolo. Čak je ta naša nacionalistička muslimanska inteligencija spremna da sva svoja mesta bratski i usrdno ustupi onima, koji njihovoj nacionalnoj ideologiji pristupaju, pa prema tome, ako je iskren bratski pristup Jugoslovenske muslimanske organizacije nacionalističkoj jugoslovenskoj liniji, ona ne može da prema njoj zauzima neprijateljski stav i radi toga ne sme biti niti progonjena. Međutim ta proganjanja su jasan dokaz da se tim putem ne ide.

Teško je pojmiti zašto se Muslimani nacionalisti progone, zašto se sa najosvetničkim tendencijama bacaju „izvan granica Bosne“ praćeni najzajedljivijim porugama: „neka vam sada pomogne nacionalizam, Karadordeve zvezde i dobrovoljaštvo“. Da li su ova proganjanja uperena direktno na njih ili je preko njih upereno na njihovog vaspitača društvo „Gajret“ ne znamo, pa nam je čast, Gospodine Predsedniče, u smislu Zakona o poslovnom redu u Narod-

noj skupštini uputiti ovu interpelaciju na Gospodina Predsednika Kraljevske vlade moleći ga da nam ljubezno odgovori na ovo pitanje:

Da li proganjanje nacionalnih elemenata smatra politikom svoje vlade, koja nalazi svoj izvor u Deklaraciji pročitanoj pred Parlamentom na prvom redovnom sastanku dana 4 jula 1935 godine?

Ako se ta proganjanja ne vrše sa njegovim znanjem, jer nisu u skladu sa pomenutom deklaracijom, da li će preduzeti korake da se daljnja obustave i izvršena da se poprave?

Molim Vas, Gospodine Predsedniče, da i ovom prilikom izvolite primiti izjavu o našem odličnom poštovanju.

20 novembra 1935 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Dr. Avdo Hasanbegović, s. r., Mustafa
A. Mulalić, s. r.

INTERPELACIJA

Todora Tonića, narodnog poslanika, na Ministra finansija o podizanju monopolskog magacina u Leskovcu.

GOSPODINE MINISTRE,

Monopolske barake u Leskovcu, koje služe za smeštaj, sredivanje i fermentisanje duvana dotrajale su i treba ih zameniti stalnom zgradom, jer ako se to ubrzo ne učini, preći opasnost da nepreradeni duvan u listu koji se ostavlja na čuvanje u ovim i ovakvim magazinima-barakama propadne i na taj način država pretrpi ogromnu štetu.

Ja sam i ranije činio apel na Upravu Monopola i na Ministra finansija za zidanje stalne zgrade u Leskovcu na mesto ovih dotrajalih baraka i iznosio važnost i korisnost podizanja takve zgrade i magacina u ovom mestu, pa nisam uspeo. Leskovac sa svojom okolinom obiluje radnom snagom i uvek je imao i danas u dovoljnom broju, i što je najglavnije po niskoj ceni. Ovo radništvo je vično sredivanju duvana, jer je većinom i sam sadioc i proizvođač ove biljke, te je kao interesovano jako predato poslu i radu, i sa jednom jakom voljom i predanošću obavlja ovaj posao, a u koliko nije presrećno bi bilo da nađe posla i rada, jer je Leskovac sa okolinom pun paupera i sirotog sveta, koji željno iščekuje posla i zarade ma i minimalno što nije slučaj u drugim mestima, prema kojima su i Uprava Monopola i Ministar finansija bili uvek izdašni i galantni. Leskovac sa okolinom i teritorijom do Vladičinog Hana, Masićkog sreza i Surdulice, koliko čini domen ove duvanske stanice ima odličan teren i povoljne uslove da se razvije jaka i intenzivna proizvodnja duvana, od koje bi bilo koristi i za državu i za onaj siromašni narod, sadioca duvana, koji proizvodnju ne vrši u cilju neke trgovine i špekulacije, već kao domaću radinost, jer radnu snagu crpi iz svojih porodica i zadrugara a ne putem najma, te je s toga uvek zadovoljan otkupnim cenama koje nadležni propisuju. Taj svet pošten je i radan nije sklon krijumčarenju duvana, prodaje državi sve što mu žetva dađe i što

se od njega traži, što je držim i Monopolskoj upravi poznato, jer taj živalj radi kao rob, ne potkrada državu, ne vrši šverc, ni krijumčarenje kao što se to radi u drugim krajevima. Uprava monopola je podigla magacine južno od Leskovca i u Vranji i u Preševu i u Skoplju, u Prilepu, Kavadaru, Štipu, Kočanu i na mnoga druga mesta dole, a takođe i na severu od Leskovca, Niš, Žitkovac, i td., a samo je Leskovac preskočen i preskače se kao neko pastorče, a zašto?! Ne umem reći kao za neki inat. Da su ovi magacini potpuno propali, da se temelji ruše, da prokišnjavaju, može se gospodin Ministar informisati preko nadležne duvanske stanice u Leskovcu.

Kako čujem izradeni su planovi za jedan magacin u Leskovcu. Izvršen je premer zemljišta i skiciranje, koje ima u dovoljnom prostoru i na pogodnom mestu u blizini same željezničke stanice i pruge, pa s obzirom na sve gore izneto, ja molim Gospodina Ministra finansija da ovu moju molbu za podizanje magacina u Leskovcu na mesto dotrajalih baraka, primi na znanje i privede u delo, što će narediti Upravi Državnih monopola da sa izradom magacina pristupi na proleće, jer je krajnje vreme. Ne bude li Gospodin Ministar voljan ili hteo molim da me izvesti sa kojih razloga to misli da ne učini, kad je najnasušnija potreba i države i ovog kraja za podizanje ovog magacina, s obzirom na važnost prihoda koje duvan kao državni monopol igra u našem budžetiranju.

Moleći Vas za odgovor u Narodnoj skupštini po predmetu ove interpelacije, primite Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

18 novembra 1935 godine
Beograd

Todor R. Tonić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Todora Tonića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu.

GOSPODINE MINISTRE,

Iz nebrojenih usmenih i pismenih prestavaka po pitanju opštinske uprave u Leskovcu, o njenoj nesposobnosti, nepravilnom radu i skroz ubitačnoj politici po interese ovoga važnoga mesta u našoj zemlji saznali ste, da je sadanja opštinska uprava sa svojim nosiocem čevabdžijom i aščijom Đokom Bankovićem kao pretседnikom i odborom jedna negacija dobrom glasu i imenu našega grada. Da ne iznosim higijenske i zdravstvene prilike u varoši koje su ispod nule. Uredjenje, administracija i njeno gazdovanje takođe. Rasipanje opštinskih prihoda svuda i na sve strane, da je opština, pored svih prihoda i nameta, kojima je opteretila građanstvo, dovedena u bezizlazan položaj. Komunalna i socijalna politika našega grada i ovoga vrlo važnog mesta izbrisana je tako reći iz programa i zadatka opštinske uprave. Pored toga, javna i imovna bezbednost je nikakva. Krajnja nesposobnost, gramzivot za ličnim interesima stvorila je razne afere i malverzacije sa trošarinom koju izgleda plaćaju i snose samo protivnici opštine i razne koterije opštinske uprave i prijatelji pretседnika Bankovića izbegavaju je na razne načine, te je ona postala monopol za razne sinekure pojedincima na štetu opštinske kase. Pa i tako ubrana trošarina ne služi onome čemu je namenjena nego se ludo troši i rasipa na suprot onome čemu ima da služi ona. Vrhunac njene nesposobnosti su metode njene u izbegavanju da reši za sada glavni problem našega grada, osvetljenje varoši, nego je dovela grad do stepena jedne turske kasabe, u kojoj čovek ne sme na makne iz kuće na prvi mrak niti da se bez fenjera i lojanice krene ulicom. Zbog svega toga imovna sigurnost i lična bezbednost građana ugrožena je, što ni u kom slučaju ne sme da bude, ako uvidavnosti kod nadležnih ima i ako smo i mi teritorija Jugoslavije.

Ne samo što sam sve ovo iznosio Vama, Gospodine Ministre, nego sam i gospodina Bana upoznao sa posve žalosnim prilikama u našem mestu koje zlosrećno građanstvo trpi od ovako notorno nesposobne i nedorasle opštinske uprave, koja nije izborna već nametnuta mimo volje građana, pa sam uvek jednu te istu pesmu slušao i od Vas i od g. Bana: „Biće, biće samo malo da prikupimo podatke.“ Pa kad će to biti, i kad će se prikupiti podaci! Da li se ne čeka sa tim; „biće, samo malo da prikupimo podatke“ na to, da mi, koji tražimo da se ovaka ozloglašena opštinska uprava sa jednim adžijom i čevabdžijom na

čelu zameni novom od ljudi naprednih i kulturnih, doraslih da naš grad povedu putem napretka i kulturnog razvitka, i da naš grad ne bude više jedna ustajala bara nego, u istini pravi grad i privredno industrijski centar našega juga. Jednoga dana ne dignemo ruke od svega i dok ne pomremo, pa onda, Gospodine Ministre, da kažem, kako bi rekli moji Leskovčani: „Ni pop da se ne vrati s groblja“, kad mi propadamo i kad je dotle došlo, da nas ni Vi, ni g. Ban nećete da čujete i u nevolji od pomoći da budete.

Kako čujem, postoje tri liste za opštinske većnike sa tri nosioca sa kojima ste i Vi i g. Ban upoznati.

Birajte od ta tri nosioca liste opštinskih većnika jednoga, koga hoćete. Za opštinske većnike izaberete ljude sa sve tri liste, koga hoćete i želite samo jednom krenite s mrtve tačke ovo famozno opštinsko leskovačko pitanje, jer i strpljenju ima kraja.

Pokrećem ovo pitanje smene opštinske uprave u Leskovcu ovako javno, da bih se opravdao pred građanstvom njegovim, da ja nisam kriv što jedna trula opštinska uprava prkosi celom svetu, pa i meni, da joj niko ništa ne može, nego da je krivica do Vas Gospodine Ministre i do Bana Vardarske banovine g. Ranka Trifunovića, što ovako nesposobnu opštinsku upravu održavate i molbe i nastojanja nardnoga poslanika ne slušate.

Zbog svega ovoga slobodan sam dostaviti ovu interpelaciju, moleći Vas za odgovor u Narodnoj skupštini na ova pitanja:

1 Da li Vam je poznato ovo trulo stanje u Opštini leskovačkoj?

2 Da li znate i da li Vam je poznato, da je na čelu opštinske uprave u Leskovcu jedan najprostiji aščija i čevabdžija, kod tolikih intelektualaca, školovanih i izobraženih građana i konstruktivnih elemenata?

3 Ako sve ovo znate i upoznati ste sa očajnim prilikama u našoj opštini, mislite li učiniti kraj jednom žalosnom stanju u Leskovcu zbog ovako notorno nesposobne Uprave i kad ćete ovo učiniti?

Primate, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom dubokom poštovanju.

22 novembra 1935 god.
Beograd

Todor R. Tonić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Osmana Muradbašića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju.

GOSPODINE MINISTRE,

Obzirom na brdovitost i mali procenat poljske zemlje, kao i obzirom na strukturu tla Maglajski srez je jedan od najpasivnijih srezova u Vardarskoj banovini. Pogotovo je narod toga sreza stradao ove godine zbog ljetošnje suše, te već dosad ima u srezu bezbroj porodica kojima očito prijeti smrt od gladi.

tim gore što stanovništvo maglajsko i maglajskih sela nema nigde ni da se zaposli, jer ne samo da u svojoj sredini nema nikakve industrije, nego je nema ni u blizini, a u koliko je ima, pretrpana je radništvom iz dotičnih srezova. Zbog toga narod ovoga sreza prodaje i ono što je nekad čuvao kao oči u glavi, samo da očuva go život. Prodaje u bescenju i stvari iz kuće, prodaje živo blago ispred kuće, prodaje šumu itd. itd.

Iste te prilike naterale su zemljoradničku porodicu Stepanović, iz sela Brusnice, 1½ sat daleko od Maglaja da tu nedavno u svojoj vlastitoj šumi u Brusnici prodaju nekoliko vlastitih stabala industrijalcu g. dr. Milošu Tujanjaninu, iz Puračića — Srez Tuzla, za izradu železničkih pragova. I kad su stabala bila potpuno propisno posečena i pragovi otesani i izrađeni, te kad su se Stepanovići spremali da ih prodaju kupcu, naplate i za te pare kupe hrane, najednom tu 6 novembra 1935 godine po nalogu sreskog načelnika Evgenija Androvića, iz Maglaja, izbije u tu privatnu šumu Stepanovića žandarmerijska patrola sastavljena od žandarmerijskog podnarednika Franca Rasprgera i žandarma Milana Đukića, za kojima su išla i četvora volovska kola, te bez ikakvog zakonskog osnova na očigled vlasnika Stepanovića Cvjetina, Milana i Nedjelka zaplijene robu, potovare i krenu u Maglaj ne osvrćući se na to, što je to privatna svojina porodice Stepanovića.

I samo što su Stepanovići prigovorili kolaru Mehi Čauševiću, iz sela Riječice, da im ne gazi tek poniklu raž na njivi, žandarmi su odmah svezali Milana i Nedjelka Stepanovića, kojom prilikom ih je, psujući im neprestano Boga, odmah svezane počeo tući podnarednik Franc Rasprger i to Milana u prsa puščanom stopom što god je jače mogao, a Nedjelka nogom obućenom u cipelu bagandžu u bedra, a lancem po ruci, dok je žandarm Milan Đukić u međuvremenu gledajući taj prizor neprekidno nabrajao: »Nije žandarmu dato oružje da tuče lisice i vukove, već ljude«. Svedoci: Kojo Ilić, iz sela Brusnice, i Husno Smerčić, iz sela Riječice.

Kad je od Stjepanovića na tako brutalan i nasilan način potpuno bespravno oduzeto njihovo privatno vlasništvo i kad su svezani izubijani, onda ih je

žandarmaska patrola poterala pred sobom zajedno sa njihovom gradom u Sresko načelstvo u Maglaj, gde su isti dan i pritvoreni. Odmah sutradan 7 novembra 1935 god. pozvao ih je preda se sreski načelnik Evgenije Andrović, saslušao ih i bez ikakva temelja osudio na po pet dana zatvora. Na njihovu molbu da im se dozvoli da ih lekar pregleda i ustanovi povrede, odgovor sreskog načelnika Androvića glasio je: »Neću da čujem, marš u zatvor«.

Obzirom na istaknuto pitam Vas, Gospodine Ministre:

1 — Da li ste voljni preduzeti potrebne mere, kako bi se napred izloženo zloupotrebom službenog položaja sa strane sreskog načelnika Androvića i njegovih žandarma zaštitio grubo oskrvrnuti ugled državne vlasti, te kako bi se pružila dolična zadovoljština bespravno i nasilno oštećenim građanima Stjepanovićima, koji vazda lojalno ispunjavaju sve svoje građanske dužnosti te koji su u svako doba spremni da i živote svoje žrtvuju za Kralja i Otadžbinu?

2 — Kanite li sreskog načelnika Evgenija Androvića zbog istaknutoga djela, kojim se potpuno diskvalificirao i diskreditirao kao i njegove žandarme: Franca Rasprgera i Milana Đukića pozvati na odgovornost i kako ih mislite za to kazniti?

Molim pismeni odgovor.

Izvolite, Gospodine Ministre, i ovom prilikom primiti izraz moga osobitog poštovanja.

16 novembra 1935 god.

Beograd

Osman Muradbašić, s. r.
narodni poslanik za srez Maglaj

INTERPELACIJA

Albina Komana i drugova, narodnih poslanika, na Ministra prosvete o postupku banskog školskog nadzornika Ivana Štruklja iz Ljubljane i Franca Erjavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete.

GOSPODINE MINISTRE,

Učiteljstvo Dravske banovine, koje je uvek stajalo na braniku objektivnosti u personalnoj prosvetnoj politici, uvek bilo pristalica stalnosti i protivno-premeštajima po kazni bez predhodnog disciplinskog postupka očekivalo je da će sadašnji režim, upozoren iskustvima prošle dobe, voditi prosvetnu politiku po načelima pravilnosti. U mesto toga, u Dravskoj banovini već od meseca jula počeli su da se šire glasovi o velikim premeštajima učiteljstva, koje su vesti razumljivo prouzrokovale veliko uzbuđenje u učiteljskim redovima, to je svakako štetno. Banski školski nadzornik bio je upozoren na te glasove s molbom, da ih Banska uprava demantira, kako bi se učiteljstvo smirilo. Takav demanti nije dat ni do danas pa s toga stotine učitelja očekuje svaki dan vest o premeštaju. O premeštaju učitelja rešavaju mesni odbori JRZ koji nikako ne mogu biti kvorum, kompetentan za prosvetnu personalnu politiku. Učiteljstvo oseća se prema tom zlu nemoćno i bez zaštite, što mu uzima veru u pravdu.

Sam način kako je rešeno pitanje personalnog prosvetnog referenta pri Ministarstvu prosvete za Dravsku banovinu, na koje je mesto postavljen g.

Fran Erjavec, potvrđuje učiteljstvo da postoji era velikih premeštaja. Gospodin Fran Erjavec već je 1932 godine pretio da će iskajšiti kožu učiteljima, članovima JUU, kada bude došlo pravo vreme. Tada je i on sam još bio član Učiteljske organizacije, prema kojoj je g. Erjavec toliko neraspoložen i ako se ista svesrdno zauzimala za njega i štitila ga. Godine 1933 bio je g. Erjavec zbog svog nastupanja prema forumima organizacije isključen iz JUU i na taj način kažnjen najtežom kaznom, koja je u organizaciji moguća. S obzirom na njegov odnos u JUU u kome je u Dravskoj banovini učlanjenih 90% učiteljstva i s obzirom na njegove pretnje 1932 godine, učiteljstvo ne može imati vere u njegovu objektivnost i boji se da će upotrebiti svoju funkciju za lična i politička razračunavanja. Delimično ispolilo se već prilikom rešenja molbe Oblasnog odbora Crvenog krsta u Ljubljani i predloga Centralnog odbora Crvenog krsta u Beogradu. Centralni odbor Crvenog krsta predložio je na osnovu molbe Oblasnog odbora C. k. u Ljubljani, da Ministarstvo prosvete dodeli Oblasnom Odboru C. k. u Ljubljani dva učitelja, kojima bi bilo poverena organizacija podmlatka C. k. i to g. g. Vojteha Debeljaka iz Škofje Loke, Kutni-a

pri Kmetški hranilnici in posojilnici na Vrhniki ter Občinski hranilnici in posojilnici na Vrhniki, pri posojilnici na Rakitni, kot tudi pri nekaterih denarnih zavodih v Ljubljani. Že ponovno slabe letine so ta nesrečni položaj še poslabšale.

Vsled veljaajoče uredbe o zaščiti kmetov z dne 30-9-1935 Sl. nov. broj 233/LXII/546 in s tem v zvezi izdanega razglasa o odplačevanju dolgov kmetov za drugam članicam zadružnih zvez v Ljubljani, z dne 11 novembra 1935 št. 74.164/5 so vsi omenjeni hranilni in posojilni zavodi, ki se vsi sklicujejo, da jim pripadajo ugodnosti iz odplačevalnega načrta za druge, sprožili proti številnim kmetom in posestnikom na Rakitni pravdno in izvršilno postopanje. Tako so prizadeti sledeči rakitniški prebivalci:

Kranjc Franc s št. 36 s šestimi družinskimi člani; Peršin Anton s št. 97 z devetimi družinskimi člani; Petelin Franc s št. 48 z desetimi družinskimi člani; Suhadolnik Ivan s št. 17 z devetimi družinskimi člani; Kržič Jože s št. 9 s sedmimi družinskimi člani; Lanič Marija s št. 116 s sedmimi družinskimi člani; Sušteršič Anton s št. 88 s šestimi družinskimi člani; Korošec Anton s št. 37 s sedmimi družinskimi člani; Kranjc Anton s št. 22 z devetimi družinskimi člani; Kržič Marija s št. 90 z dvema družinskima članoma; Ivana Kržič s št. 24 s tremi družinskimi člani; Matevž Bezek s št. 108 z osmimi družinskimi člani; Keržič Franc s št. 32 z osmimi družinskimi člani; Marija Korošec s št. 103 z sedmimi družinskimi člani; Kranjc Martin s št. 57 z osmimi družinskimi člani; Bezek Janez s št. 33 z dvema družinskima članoma; Korošec Anton s št. 82 s štirimi družinskimi člani; Opeka Janez s št. 44 z osmimi družinskimi člani; Likovič Franc s št. 94 z dvanajstimi družinskimi člani; Brenc Jožef s št. 41 z osmimi družinskimi člani; Petrovič Marjana s št. 39 s šestimi družinskimi člani; Borštnik Lovrenc s št. 20 s šestimi družinskimi člani; Kržič Lovrenc s št. 56 z desetimi družinskimi člani; Mikuž Tomaž s št. 59 s šestimi družinskimi člani; Kržič Frančiška s št. 89 s šestimi družinskimi člani; Brenc Anton s št. 26 s štirimi družinskimi člani; Peršin Janez s št. 21 s štirimi družinskimi člani; Lenič Ivan s št. 16 s šestimi družinskimi člani; Kovačič Matija s št. 80 z osmimi družinskimi člani; Kržič Matevž s št. 36 b z osmimi družinskimi člani; Kržič Josip iz Borovnice s št. 34 s sedmimi družinskimi člani.

Vendar bi se neštetim kmetovalcem še nekako posrečilo zadostiti obveznostim, katere bi sicer morali plačati po uredbi o zaščiti kmetov in odplačilnemu načrtu, ako bi se njihov gospodarski položaj naravnost obupno ne poslabšal radi gospodarskega učinka sankcij, ki jih naša država po svoji mednarodni obveznosti izvaja v zadnjem mesecu proti Italiji. Izvoz

lesa in živine je šel namreč posredno ali neposredno le v Italijo in ta vir dohodkov je sedaj na mah dobesedno popolnoma ustavljen. V številnih hišah je zmanjkalo denarja za sol, razsvetlavo in najnujnejše življenske potrebščine, kaj šele da bi bilo kaj denarja za davke ali za obveznosti iz starih dolgov. Tako so ne samo vsled posledic gospodarske krize, vsled slabih zadnjih letin, temveč zlasti radi kritičnih posledic meddržavnih obveznosti in odnosov napram Italiji zašli naštetim kmetovalci v obupen položaj, v katerem jim preti gospodarsko uničenje, ker se čaka v kratkem času dveh do treh mesecev dražba njihovih posestev.

Splošno znano pa je, da so cene kmečkih posestev radi današnje denarne krize tako silno padle, da se posestva na dražbah prodajajo naravnost v smešno brezcenje, vsled česar pridejo komaj prvoknjižni upniki do kritja, kaj šele upniki, ki so na drugih ali kasnejših mestih, dasi so svoj čas upravičeno kreditirali, zanašajoč se na takratno vrednost posestev. Udarjeni bi bili z dražbo ne samo kmetovalci sami, ki bi postali berači z družinami vred, saj danes zaslužka itak nikjer ni dobiti, temveč bi bili udarjeni tudi številni upniki, katerim bi sicer kmetovalci polagoma in v okviru uredbe o zaščiti kmetov zmogli svoje obveznosti poravnati. Če bi 30 ali verjetno še več gospodarjev iz ene vasi izgubilo svoje domove, pomeni to brezdvomno gospodarsko uničenje celega naselja in razširjenje bede. Edina pomoč temu bi bila, da se za območje, ki je prizadeto gospodarsko po sankcijah, izda izjemna uredba, s katero se odloži plačilo po uredbi o zaščiti kmetov z dne 30-9-1935 Sl. nov. št. 233/LVII/546 in po odplačilnem načrtu z dne 11 novembra 1935 št. 74164/V dospelih obrestnih obveznosti, bodisi da se te obveznosti na obrestih kapitalizirajo, bodisi da se njih plačilo odgodi vsaj za eno leto.

Z ozirom na to prosim Vas Gospod minister, da izvolite v Ministrskem svetu nemudoma izposlovati spremembo uredbe o zaščiti kmetov in dolgov v tem smislu, da se dospel obrestne obveznosti za letošnje leto kapitalizirajo.

Istočasno Vas prosim, Gospod minister, da mi izvolite dati ustmen odgovor v Narodni skupščini, ali ste pripravljeni ugoditi prizadetim kmetom in jih rešiti sigurne propasti.

Sprejmite, Gospod minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

3. januara 1936

Beograd

Narodni poslanec:

Koman Albin, s. r., Milan Mravlje, s. r., Stanko Hočvar, s. r.

INTERPELACIJA

Vasilija Trbiča i drugova, narodnih poslanika na Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, o zborovima i dogovorima i o izboru narodnih poslanika.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U deklaraciji Kraljevske Vlade, koju ste Vi Gospodine Pretsedniče, pročitali u Narodnoj skupštini na dan 4. jula 1935 god., data je doslovno sledeća obaveza Kr. Vlade:

„Gospodo narodni poslanici, obrazovana putem Visokog poverenja Kraljevskog Namesništva, Vlada,

kojoj imam čast da pretsedavam, smatra za dužnost da pred Narodno pretstavništvo izade sa sledećom deklaracijom:

„Osnovni pravac unutrašnje politike dat nam je osnovnim zakonom, zemaljskim Ustavom od 1931 godine. Kr. Vlada je verna načelima toga Ustava, ističući naročito princip državnog i narodnog jedin-

stva. Bićemo odlučni ne samo u naglašavanju, nego i u stvarnom sprovođenju zakonitosti, kao i u punoj primeni i poštovanju načela jednakosti i ravnopravnosti sviju građana. Mi ćemo se truditi da u toku daljeg svoga rada pojedine zakone, a naročito one političke prirode, prilagodimo težnjama i željama narodnim. Ovo važi osobito za široke narodne samouprave, za izborni zakon, za zakon o štampi, zborovima i udruženjima. Kr. Vlada želi da na ovaj način omogući istinsko učešće najširim slojevima naroda u upravi državnoj, banovinskoj i opštinskoj."

U ispunjavanju ove svoje obaveze Kr. Vlada, na čijem ste čelu Vi, kao Predsednik Vlade, podnoseći Narodnoj skupštini budžet za 1935/36 god. u § 8 tač. 12 Finansijskog zakona, Vlada je tražila za sebe ovlašćenje da može mimo Narodne skupštine doneti obećane zakone političke prirode, radi smirivanja duhova i strasti u zemlji. Tekstualno ovaj zahtev glasi: „Ovlašćuje se Ministarski Savet da može vršiti na isti način izmene i dopune svih drugih postojećih zakona ali ovo samo onda kada Narodna skupština nije na okupu".

Kako je Narodno predstavništvo u traženom ovlašćenju Kr. Vlade videlo i druge namere njene, namere koje bi se mogle kositi sa odredbama zemaljskog Ustava i te svoje sumnje dostavilo Kr. Vladi, izvršena je korektura gornjeg ovlašćenja i sada je od Narodne skupštine zatraženo ovlašćenje da Kr. Vlada može izmeniti Zakon o štampi, Zakon o zborovima i dogovorima i Zakon o izborima narodnih poslanika, što je Narodna skupština i ozakonila.

Bojeći se da se Kr. Vladi ne bi u Narodnoj skupštini od strane opozicije činile smetnje za donošenje ovih hitno potrebnih zakona, u ozakonjeno rešenje uneta je odredba, da Narodna skupština i Senat izaberu zakonodavni odbor za pretres i definitivnu redakciju pomenutih zakona. Ova ovlašćenja Narodna skupština izglasala je 22 juna 1935 godine. Vlada je prilikom glasanja dobila preko 200 glasova, prema tome nije bilo nikakvih zapreka da Vlada odmah izvrši svoju dužnost i traži izbor zakonodavnog odbora za donošenje ovih zakona. Međutim desilo se je to, da je Kr. Vlada zaključila sednice Narodne skupštine, zaključila vanredni saziv, i ušla u novi redovni saziv a o političkim zakonima, tako hitno traženim i toliko obećanim i reklamiranim nema ni pomena.

Kr. Vlada koja je u vreme pretresa budžeta, obilovala izjavama i deklamacijama o svojim slobodnim pogledima u svojoj demokratiji, od jedared je umukla sasvim i ne samo da sama ne daje nikakve izjave i saopštenja o ovim zakonima, već ne daje ni drugima da o njima govore. U toj svojoj agresiji prema demokratiji Kr. Vlada ide toliko daleko da ne dopušta ni narodnim poslanicima da putem interpelacija, putem svoga ustavnog prava čine prigovore zašto Kr. Vlada ne izvršuje svoja obećanja i zašto ne donosi ove neophodne potrebne političke zakone. Na mesto obećane slobodne štampe, mi smo za tri meseca, koliko je proteklo od ozakonjenja traženih ovlašćenja ušli u jedan takav reakcionarni režim kakav se ne panti u našoj zemlji. Slobodna štampa ugušena je u toj meri da se ni imena pojedinih narodnih poslanika ne smeju da pomenu u novinama. Ako bi slučajno promaklo od zabranjenih imena, redakcije se primoravaju da list spale, da slog izbacuju iz mašina i isti preraduju onako kako Kr. Vlada nareduje. Sloboda zborova i dogovora važi samo za one skupove,

gde se o Vladi lepo govori, a dosadašnji izborni zakon, o kome je Kr. Vlada sa tolikom odlučnošću govorila, postaje sada dobar i podesan za Kr. Vladu, postaje sredstvo za zastrašivanje opozicije, da će Kr. Vlada sa tim nepromenjenim izbornim zakonom ići na izbore.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Ovaj postupak Kr. Vlade u narodu je primljen sa negodovanjem. Ugled Kr. Vlade, ugled državnih vlasti nalaže da Kr. Vlada što pre pristupi izradi obećanih zakona. Narod čuje mnogo šta, narodu se tendenciozno došaptava i ono što je istina i što nije istina i narod mesto da se smiruje i stišava izaziva se na sve moguće načine te je ozbiljna opasnost da u zemlji nastupe neželjene trzavice ozbiljnijih razmera. Narod treba da zna šta se radi i kako se radi u vrhovima državne uprave. Narod mora biti obavešten o raspravi istaknutog hrvatskog pitanja i o držanju Kr. Vlade prema tom tako krupnom pitanju narod treba da bude obavešten šta predstavnici Hrvata govore na izborima u Hrvatskoj, šta na skupovima u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Južnoj Srbiji i Vojvodini. Izjave g. Zige Šola, g. Ljube Davidovića, g. Joce Jovanovića i Dragoljuba Jovanovića, ne mogu se i ne smeju cenzurisati. Narod se ne sme hapsiti i progoniti, zato što čita letke u kojima Hrvati javno i slobodno objavljuju izjave dr. Mačeka Vlatka, date stranoj i domaćoj štampi. Zašto da to narod ne zna? Iz kojih razloga ne sme narod da čuje šta je g. Ljuba Davidović govorio o putu Predsednika Kr. Vlade u Crnoj Gori i o pljačkama koje se u ovoj zemlji dešavaju. Zašto da narod nezna šta se u našoj državi dešava? Zašto da nezna šta se u Narodnoj skupštini i Senatu govori? U jednoj kulturnoj državi, u narodu koji ume da ceni slobodu, koju je sam izvojevao, ne može se i ne sme se dugo održati stanje koje zavodi Kr. Vlada. Jer ako Kr. Vlada neda obećane zakone, ako ne ispuni datu reč, bojazan je da će narod sam, pod pritiskom koji se nad njim čini, zatražiti da Kr. Vlada poštuje želje i interese naroda.

Kao verni tumači narodnih misli, kao pravi predstavnici naroda, koristeći se odredbom čl. 72 Zakona o poslovnom redu, slobodni smo, Gospodine Predsedniče upozoriti Vas na napred izložene činjenice i podneti Vam ovu interpelaciju, tražeći od Vas da nam u Narodnoj skupštini odgovorite:

1) Zašto Kr. Vlada ne donosi obećane zakone o slobodnoj štampi, o slobodi zbora i dogovora i o izborima narodnih poslanika?

2) Iz kakvih razloga Kr. Vlada zavodi nečuvenu cenzuru u štampi i na javnim skupovima i hoće li istu ukinuti?

3) Hoće li Kr. Vlada izaći u susret narodnim potrebama i željama i odmah podneti zakon o štampi, zakon o udruženjima, zborovima i dogovorima i zakon o izborima.

Tražimo hitnost za ovu interpelaciju.

23 novembra 1935 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Vasilije Trbić, s. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r.,
Tanasije Đ. Dinić, s. r., J. Protić, s. r., Damjan Arnatović, s. r., dr. Srpkko Vukanović, s. r., Miloš Rašović, s. r., dr. Avdo Hasanbegović, s. r., Borivoje M. Đurić, s. r.

INTERPELACIJA

Vasilija Trbića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o preduzimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji.

GOSPODINE PRETSEDNICE,

U toku ovoga meseca decembra, velike kiše koje su padale u Južnoj Srbiji, prčinile su ogromne štete u velikom delu te pokrajine. Poplavljeni su i oštećene varoši: Skoplje, Prilep, Bitolj, Strumica i Ohrid. Pored ovih varoši naneta je šteta čitavim selima u okolini tih varoši, jer su im poplavljene kuće a bujice su odnele hranu ljudsku i stočnu i uništeno je svo ono zemljište zasejano sa jesenjim usevima. Stanje oštećenih očajno je. Njima preti glad, njihova stoka propada a pored toga prete i bolesti kao neminovna posledica poplave.

Dužnost je države da ovim nevoljnicima pritekne u pomoć i to što pre, jer ako bi istinska pomoć zadocnila, teške posledice će biti nedogledne.

Radi gore navedenog čast mi je zamoliti Vas Gospodine Pretsedniče, da mi u smislu čl. 68 Ustava Kraljevine Jugoslavije i § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na ovu interpelaciju odgovorite:

1 — Šta ste do sada uradili da pomognete stanovništvo postradalo od poslednjih poplava u Južnoj Srbiji.

2 — Hoćete li narediti da se stanovništvu poplavljenih krajeva osigura hrana za ljude i stoku i da se da besplatno seme, da se mogu na proleće za-

sejati sve one njive, koje je poplava ove godine kao zasejane upropastila.

3 — Hoćete li narediti da se izvrši besplatan pregled svih poplavljenih stanova i da se dadu besplatno lekovi svima onima, koji su dobili razne bolesti usled poplave.

4 — Hoćete li obustaviti naplatu poreze od svih onih, kako po varošima tako i selima, koji su oštećeni od poplave i

5 — Hoćete li narediti da se preduzmu sve mere da se u buduće ove poplave, ovakvih srazmera ako ne onemoguću, ono barem da se svedu na najnižu meru.

Izvolite primite, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

23 decembra 1935 godine
u Beogradu

Interpelanti, narodni poslanici:

Vasilije Trbić, s. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r.,
Rad. Nanović, s. r., Damjan Arnautović, s. r., Miloš
Rašović, s. r., Jer. Protić, s. r., Tasa Dinić, s. r., dr.
Srpko Vukanović, s. r., Dragomir M. Milovanović,
s. r., Brana Davinić, s. r., dr. Janko Baričević, s. r.,
Milan Banić, s. r.

INTERPELACIJA

narodnega poslanca Ivana Prekoršeka na Ministra trgovine in industrije v zadevi zasiguranja kontingentov za izvoz hmelja.

GOSPOD MINISTER,

Činjenica, da je gospodarsko blagostanje velikega in važnega predela Dravske banovine nerazdružno povezano na pridelovanje hmelja in njegovo uspešno prodajo v inozemstvo, mi nalaga dožnost, da Vam, gospod minister, skrenem pozornost na dejstvo, da kraljevska vlada doslej ni posvećala zadoštnine in primerne pažnje zašćiti te važne gospodarske panoge, ki je vsled tega izročena samovoljni tuji trgovski eksploataciji v vsakoletno teško škodo hmeljarja — producenta. Znano je dejstvo, da ni v Srednji Evropi nobena druga poljedelska kultura izložena tako velikim izpremembam v ceni kakor je to pri hmelju, ki je dosegel že cene preko din. 200.— za 1 kg, ki se pa prodaja tudi po sramotno niskih cenah od din. 2.— do din. 10.— za kg, dasi znašajo investicijski in produkcijski stroški povprečno din. 20.— za 1 kg. Rentabiliteta hmeljske produkcije je torej izrazito nesigurna, kar mora nujno nalagati državni upravi dolžnost, da ne opusti ničesar, kar bi moglo na mednarodnem tržišču našem hmelju osigurati normalne cene.

Najstarejši hmeljski nasadi z najodličnejšo kvaliteto pridelka se v naši državi nahajajo v dravski banovini na hmeljskem okolišu, ki je označen s svetovno tržno marko „Južnoštajersko: Savinjska dolina“, ki slovi po svojem zelenem goldingu. Vsled padca konsuma piva in rastoćega nazadovanja pivo-

varske industrije v Jugoslaviji pa more hmeljarstvo plasirati doma samo 2% celokupnega pridelka hmelja, vsa ostala količina 98% pa se mora plasirati v inozemstvo. Hmeljski produkt je pri nas v Jugoslaviji, ne samo v Savinjski dolini temveć v celi državi isključno izvozno blago. Upravićena je torej stara zahteva vseh hmeljarjev, da nam kraljevska vlada izposluje uvozne kontingente ob znatno znižanih zašćitnih uvoznih carinah pri onih državah, ki so v glavnom kupci našega hmelja. So to danes predvsem Amerika, Anglija in Francija. Vzrok nemogoće slabih cen, ki ubijajo naše hmeljarstvo že vsa leta, niso samo hmeljski trgovci in prekupci s svojimi nemoralnimi podponudbami, temveć v prvi vrsti in odloćujuće hmeljski kontingenti, ki jih nimamo.

V naslednjem hoćem v podkrepitev svojih gornjih trditev podati kratko pregledno sliko hmeljskega izvoza iz obmoćja Savinjske doline v letih 1933, 1934 in 1935.

Naš izvoz je znašal od skupne produkcije 22.000 kvintalov v letu 1933. v

Severno Ameriko (Usa)	7.000 kvintalov
Anglijo	8.000 „
Belgijo	5.000 „
Francijo	1.000 „
Ostale države	1.000 „
Skupna produkcija	22.000 kvintalov

v letu 1934:

Severna Amerika (USA)	7.000 kvintalov
Anglija	8.000 „
Belgija	4.000 „
Francija	1.000 „
Ostale države	1.000 „
Skupna produkcija	21.000 „

v letu 1935:

Severna Amerika (USA)	19.000 kvintalov
Anglija	11.000 „
Belgija	6.000 „
Francija	1.500 „
Ostale države	2.500 „
Skupna produkcija	40.000 kvintalov

Iz navedene statistike je razvidno, da sta že skozi vsa zadnja tri leta naša najboljša odjemalca hmelja Severna Amerika (USA) in Anglija. Ti dve državi pokupita vsako leto 2/3 celokupnega našega pridelka. Cene hmelju bi bile mnogo rentabilnejše, ako bi ta dva naša glavna odjemalca ne imela nevzdržno visoke uvozne carine, ki znaša v Ameriki din. 20.— za 1 kg in v Angliji din. 18.— Ker je naš hmelj v teh dveh državah vsled visoke vsebine grenčice izredno priljubljen, bi se istega moglo v Ameriki in Angliji še mnogo več plasirati, ako bi se dosegli kontingenti po znižani uvozni carini. Za naš hmelj se do danes od strani države ni izposloval niti eden kontigent. Poglejmo pa, kaj je v tem pogledu storila Čehoslovaška. Ta država si je izposlovala kontigent po znižani uvozni carini RM 70 za 100 kg v Nemčijo za kvantum 20.000 kvintalov hmelja in po znižani uvozni carini Fr. fr. 200.— za 100 kg v Francijo za kvantum 18.000.— kvintalov, istočasno, ko plačamo mi v Nem-

čijo uvozne carine RM 150.— za 100 kg in v Francijo Fr. fr. 400 za 100 kg.

V Franciji se je v zadnjem času pokazal velik interes za naš hmelj ter bi bilo nujno želeti, da se doseže kontingent analogno Čehoslovaški, kontingenti v Angliji in Ameriki, kamor se zadnja leta po nevzdržno nizkih cenah vsled visokih uvoznih carin izvažajo največ našega hmelja, kar bi pomenilo za naše državno gospodarstvo povečan dotok tujih deviz in pojačanje aktivnosti trgovinske bilance.

Poleg pomanjkanja kontingentov so najteža rak-rana izvoza našega hmelja po normalnih svetovnih cenah neurejeno in komplicirano funkcijoniranje kliringov v prvi vrsti z Nemčijo. Ta država je namreč v prejšnjih letih pokupila 2/3 do 3/4 celokupne naše hmeljske produkcije, od leta 1931 dalje pa v našo težko škodo ta izvoz vedno bolj pojema, ter so bila vsa prizadevanja naših gospodarskih in trgovskih krogov za omogočenje izvoza v Nemčijo brezuspešna.

Poleg vseh teh navedenih nedostatkov pa še obstoja nemogoča tarifna politika naših državnih železnic, da za kratek odsek od Žalca do državne meje pri Dravogradu znaša tovarnina 1/5 vseh prevoznih stroškov do Hamburga.

Z ozirom na gornje navedbe Vas prosim, gospod minister, da mi odgovorite, kaj ste storili in kaj namerava kraljevska vlada storiti, da se pri državah uvoznicah našega hmelja dosežejo dovoljni kontingenti za izvoz našega hmelja po znižanih carinah in da se hmeljski izvozni trgovini s primernimi deviznimi in klirinškimi predpisi delo sploh omogoči, kakor to način hmeljske trgovine, ki je sezonska in borzna, zahteva.

Beograd, dne 6 januarja 1936

Ivan Prekoršek, s. r.
narodni poslanec

INTERPELACIJA

narodnega poslanca Milana Mravlje, na Ministra za železnice radi zaračunavanja v napredovanje in za penzijo službenih let onim železniškim uslužbencem, ki so kot skupinovodje, predelavci, nakladniki itd. bili nastavljeni kot dnevničarji, a se jim je z zakonom iz l. 1931 ta pravica odvzela.

GOSPOD MINISTER,

Železniški uslužbenci, kateri so bili l. 1926 nastavljeni z upoštevanjem vseh službenih let, ki so jih prebili pri železnici do nastavitve, so bili uvrščeni v višje plačilne stopnje, ker so imeli večinoma po več kot 20 let službe, katero so vršili kot skupinovodje, predelavci, pisarji ter nakladniki itd., skratka: vršili so razne posle nastavljenih.

Po zakonu iz l. 1923, kateri je bil do l. 1931 v veljavi, se jim je vsa dotedanja služba računala za napredovanje in za penzijo.

Toda še le po nastavitvi teh starih ljudi se je začel od strani železniške uprave zakon tolmačiti tam, kjer je bil dvomljiv, upravi v prilog ter uslužbencem v škodo. Uslužbenci so se v takih slučajih pritoževali na Državni svet, kateri jim je vedno ugodil. Zato je uprava začela zakon popravljati s finančnimi zakoni. Prvič je vnesla v finančni zakon za l. 1927/28 določbo, glasom katere se mora vsakega novopostavljene uslužbenca uvrstiti samo v l. torej najnižji stopen plače. Na podlagi tega so bili l. 1926 nastavljeni po treh oziroma štirih letih, pomaknjeni nazaj v l. ste-

pen, dasi so eni bili že v X. stopnji. Torej v najvišji. S tem so bili degradirani na mnogo nižjo stopnjo kot so jo imeli pred nastavitvijo. Upravi pa to še ni bilo dovolj in je bila z dnem 1. marca 1929 izdana naredba, glasom katere zadobi državni uslužbenec pravico na penzijo, ko dejansko navršijo 10 let kot nastavljenec. A najhujši udarec pa je bil zadan j novim zakonom iz l. 1931, katerega člen 258 — prehodne odredbe — določa, da se šteje za penzijo tudi stalna dnevničarska služba, oz. služba stalnega delavca, samo onim uslužbencem, kateri so bili nastavljeni pred l. septembrom 1934. S to klavzulo bi naj bila služba onim kateri so bili postavljeni po l. IX. 1923, popolnoma izgubljena, ne le za napredovanje, temveč tudi za penzijo in bi naj torej uslužbenec, kateri ima sicer po 30 let ali celo 36 let celokupne službe, ako ni navršil 10 let kot nastavljenec, izgubil vse in bil vržen na cesto, kar se je sedaj že v nekoliko slučajih zgodilo. Med tem ko bi oni »srečni« kateri je dočakal 10 let nastavljene službe — to bo prihodnjo jesen — imel samo teh 10 let, ne pa n.pr. 35 let, kar mu je bilo z zakonom iz l. 1923 zajamčeno.

Do sedaj je bilo že nekoliko slučajev, da so bili takí uslužbenci otpušćeni, bodisi radi bolesti, ali pa ker so ispolnili 65 let starostn — slučaj *Jože Kozar, sprevodnik v Mariboru*.

Radi teh očitnih krivic, so se prizadeti ponovno obrnili potom deputacij na razne službene instance. N.pr. na oblastno direkciju, na generalno direkciju in trikrat na prejšnjega ministra g. Radivojevića, kataremu so vse to razložili deloma ustmeno in pismeno, ter ga prosili, naj bi se te očitne napake popravile. Toda, ni bilo nikakega uspeha!

Z ozirom na to, da se je s spredaj omenjeni odredbami odvzelo mnogobrojnim železniškim uslužbenecem zakonito pridobljene pravice, ki se v celem svetu spoštujejo in da jim je s tem prizadejana težka krivica, da jih država na stara leta meče nepreskrbljene

na cesto, jaz Vas vprašam, Gospod Minister, ali so Vam znane te nesocijalne odredbe finanćnih zakonov in njihove nezasišane posledice?

Ali so Vam poznani slučaji, da so železniški uslužbenici po 35 letih vestne službe državi, navezani na milost dobrih ljudi, ako noćejo lakote poginiti?

Ako so Vam ta dejstva in ti slučaji poznani, kaj nameravate storiti, se državnim železniškim uslužbenecem po 35 letih službe osigura primerna pokojnina, kakršna jim je zagotovljena zakonom o prometnem osoblju iz l. 1923.

Prosim za ustmeni odgovor v Narodni skupščini. Sprejmite, Gospod minister, izraze mojega oćličnega spoštovanja.

18 januara 1936
Beograd

Milan Mravlje, s. r.
narodni poslanec

INTERPELACIJA

Dr. Đorda Markovića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitosti i izazivaćkom radu Krešimira Hajdića, predsednika opštine u Hrvatskoj Kostajnici.

GOSPODINE MINISTRE,

Nesavestan i izazivaćki rad Predsednika opštine u Hrv. Kostajnici Krešimira Hajdića izazvao je u građanstvu tako veliko ogorćenje, da su isti bili prisiljeni koncem meseca decembra 1935 god. u većem broju da demonstriraju u celoj varoši a naroćito pred zgradom sreskog načelstva kojom su prilikom zahtevali smenu Hajdićevu.

U toj demonstraciji bez obzira na politićko obeleđe učestvovali su vrlo ugledni građani i opštinari koji nisu mogli više da podnose njegov izazivaćki rad u opštinskoj upravi i mestu.

Dana 27 decembra 1935 godine pretstavnici uglednih građana opštine Kostajnićke predali su svoju pismenu pretstavku sreskom načelniku u kojoj su izneli sav nezakoniti rad Krešimira Hajdića moleći njegovu smenu.

Tu je pretstavku sreski načelnik poslao Banskoj upravi u Zagrebu.

Dana 31 decembra 1935 god. bila je deputacija od 7 vrlo uglednih građana iste opštine kod Gospodina Bana Savske banovine, Gospodina Dr. Marka Kostrenčića, kojom su mu prilikom lićno obrazložili predatu pretstavku, ceo rad opštinske uprave te teško i nesnošljivo stanje u samom mestu i molili da je jedini izlaz stišavanje strasti u samom mestu da se hitno smeni predsednik opštine Krešimir Hajdić.

Isti taj predsednik opštine Krešimir Hajdić svojim radom u samoj upravi stvorio je takvo nezadovoljstvo da su gotovo svi odbornici dali ostavke a on je ostao da radi sa malim brojem zamenika.

Krešimir Hajdić, Predsednik opštine i vlasnik apoteke u Bos. Kostajnici ispostavio je od same svoje opštinske uprave uverenje da je zemljoradnik samo da bi izbegao svojim dugovnim obavezama.

Ja Vas Gospodine Ministre molim, da mi na osnovu čl. 72 Poslovnika Narodne skupštine izvolite dati u Narodnoj skupštini svoj usmeni odgovor na sledeće:

1) Da li Vam je poznato, da je koncem meseca decembra 1935 god. bila veća demonstracija u mestu Hrv. Kostajnici od strane velike većine građana istoga mesta a protivu predsednika opštine Krešimira Hajdića, te da li Vam je dostavljena njihova pismena pretstavka potpisana od $\frac{3}{4}$ građana te opštine, a da li ste voljni da izadete građanstvu u susret i prekinete nesnošljivo stanje koje tamo postoji, te da dode do smirenja strasti u tom mestu;

2) Da li Vam je poznato da je Krešimir Hajdić kao predsednik opštine u Hrv. Kostajnici a vlasnik apoteke u Bos. Kostajnici ispostavio uverenje od strane one opštine kojoj je na ćelu da je zemljoradnik ćime je išao da ošteti svoje verovnike, a koji je postupak kašnjjiv.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da biste izvoleli ubrzati odgovor po ovoj mojoj interpelaciji.

Primite, Gospodine Ministre, izraz mog dubokog poštovanja.

Beograd, 17 januara 1936

Dr. Đorde Marković, s. r.
narodni poslanik

NARODNOJ SKUPŠTINI

Odbor za proućavanje predloga Trgovaćkog zakonika, na svojim sednicama svestrano je proućio upućeni mu zakonski predlog i u toku rada učinio sledeće izmene i dopune:

U naslovu „Trgovaćki zakonik” i u celom tekstu reć „zakonik” zamenjuje se rećju „zakon”, pisanu malim slovom.

U §§ 1—142 stavovi se oznaćavaju: (1), (2), (3), — a ne sa: 1), 2), 3).

U § 1 drugi red reći „u ćilju privređivanja” zamenjuju se rećima „u vidu privrednog zanimanja”.

U § 2 stav 1 treći red reći „u ćilju privređivanja” zamenjuju se rećima „u vidu privrednog zanimanja”. Stav 3 menja se i glasi:

3) „Naređenja stava 1 ne odnose se na lica slobođnog zanimanja, koja za svoj intelektualni rad

primaju nagradu, kao što su advokati, javni beležnici, lekari, patentni inženjeri, inženjeri projektanti i tome slično."

U § 3 stav 1 i 2 menjaju se i glase:

1) „Naredjenja o firmi, trgovačkim knjigama i prokuri ne odnose se na lica, koja su trgovci u smislu § 1, a bave se omanjom trgovinom."

2) „Koja se trgovina smatra kao omanja, određuje se uredbom, koju će Ministar pravde u sporazumu sa Ministrom trgovine i industrije propisati i to prema veličini preduzeća u struci i mesnim prilikama, a po saslušanju nadležnih komora. Ova uredba se na isti način može i menjati."

Kod § 6 u naslovu mesto „Trgovac i protiv zabrane" stavlja se „Trgovac i njegov odnos prema drugim zakonskim propisima." U trećem redu § 6 reč „je" briše se, a u četvrtom redu reč „zabranjeno" zamenjuje se rečima „nije dozvoljeno", u istom redu posle reči „ili" umeće se „je".

U § 7 stav 1 menja se i glasi: „Trgovački registar vode trgovački odnosno okružni sudovi".

Kod § 8 u početku stava 1 dodaju se reči „ako zakonom nije drukčije naredeno"; u stavu 5 drugi red posle reči „njegovu" umeću se reči „i cenovnik objava". Na kraju stava 5 dodaje se „ova uredba se na isti način može i menjati".

U naslovu § 10 reč „Dejstvo" zamenjuje se rečju „Posledica".

U § 11 stav 4 šesti red reč „ostanak" zamenjuje se rečju „postanak".

U § 12 na kraju stava 3 posle reči „izmene" stavlja se tačka sa zapetom i dodaju se reči „ako ima prepreke izvestiće se sud glavnog nastana".

Kod § 13 stav 2 postaje stav 1 i u početku istog briše se reč „Sve"; stav 1 postaje stav 2, koji se menja i glasi: „Prijave, koje se tiču samo podružnice, u koliko ovim zakonom nije što drugo naredeno podnoseće se kod njenog registarskog suda, koji će o izvršenom upisu i objavi izvestiti registarski sud glavnog nastana radi zabeležbe, ta zabeležba se ne objavljuje".

U § 15 stav 2 prvi red reč „prva" zamenjuje se rečima: „prvo osnovana".

U § 16 stav 4 treći red posle reči „tada" umeće se „bila".

U § 17 u stavu 1 i u celom tekstu zakona reč „izrečan" zamenjuje se rečju „izričan". Stav 3 §-a 18 postaje stav četvrti §-a 17 i u njemu, u drugom i četvrtom redu, mesto „§-u 17" stavlja se „prethodnim stavovima", u prvom redu mesto „kažnjivo" stavlja se „kažnjiv" i u drugom redu mesto „potpadalo" stavlja se „potpadao". U stavu 1 mesto „primeran" stavlja se „primeren".

U § 18 stav 2 reči „osudenikov glavni nastan" zamenjuju se rečima „glavni nastan osudenoga". Stav 4 §-a 18 postaje stav 3 i u istom reč „osudenika" zamenjuje se rečju „osudenoga"; u stavu 2 mesto „(§ 13 stav 1)" stavlja se „(§ 13 stav 2)".

U § 19 treći red mesto „svako" stavlja se „svakog".

Kod §§ 20 i 21 ispravljene su štamparske greške i „§ 20" stavlja se ispod naslova, isto se „§ 21" stavlja ispod naslova.

U § 21 stav 1 četvrti red reč „podneće" zamenjuje se rečju „priložice". U stavu 3 peti red reč „pomenutoga" briše se, a u istom redu posle reči „upisa" umeću se reči „bračnih ugovora odnosno njihove izmene".

U § 25 stav 1 prvi red posle reči „Vlasti" stavlja se zapeta i briše se reč „i".

U § 26 na kraju stava 2 dodaje se: „Uredbe, izuzev propise o postupku pri izricanju kazne, izdavaće se u sporazumu sa ministrom trgovine i industrije, a po saslušanju trgovačkih, industrijskih i zanatskih komora".

U § 29 na kraju stava 2 dodaje se „Ime komanditora ne sme se nalaziti u firmi".

§ 31 menja se i glasi:

1) „Izrazi koji označavaju Vladaoca ili članove Kraljevskog Doma, istoriska lica ili mesta, narodnost, državu, banovinu, pokrajinu, oblast ili kraj u Kraljevini, mogu se kao dodatci u firmu staviti samo ako je dato odobrenje po postojećim propisima; ako takvih propisa nema, potrebno je odobrenje Bana, a po saslušanju nadležne trgovačke, industrijske ili zanatske komore".

2) „Stranim državljanima zabranjeno je ukazivati u firmi na Jugoslaviju i jugoslovensku narodnost".

§ 32 dobija nov stav 4 koji glasi: „U prepisci trgovac čija je firma upisana u trgovački registar mora označiti Sud kod koga je firma upisana kao i broj i datum sudske odluke o upisu".

U § 33 stav 1 drugi red posle reči „svih" umeće se „drugih"; u stavu 5 drugi red mesto „uredbom odrediti" stavlja se „uredbama određivati", u petom redu istog stava mesto „uredbom proširiti" stavlja se „uredbama proširivati".

U § 34 prvi red posle reči „Ako se" umeće se „po sili zakona".

U § 36 stav 1 i 2 menjaju se i glase:

1) „Ko pribavi trgovačko preduzeće, može ga, ako je predašnji imalac preduzeća na to izrično pristao, voditi pod dotadašnjom firmom, ali samo sa dodatkom iz koga se vidi, ko je sadašnji imalac preduzeća (§ 29); u slučaju pribavljanja nasleđstvom potreban je izričan pristanak naslednika. Ali ako dotadašnja firma i u pogledu novog imaoća preduzeća potpuno odgovara naredenjima § 29, dodatak nije potreban."

2) „Ako slog dotadašnje firme, izuzev obavezni dodatak iz § 29, odgovara slogu firme, koju bi novi imalac preduzeća morao imati po § 29, dovoljno je da se izmeni ili napusti ili doda obavezni dodatak."

Kod §§ 37 i 38 ispravljene su štamparske greške i „§ 37" stavlja se ispod naslova, isto se i „§ 38" stavlja ispod naslova.

Kod § 37 na kraju stava 2 dodaju se reči „Kad iz javnog trgovačkog društva ili komanditnog društva ispadnu svi drugari sem jednog, ovaj može dotadašnju firmu upotrebljavati samo sa dodatkom, koji pokazuje njegovo porodično i bar jedno potpuno rođeno ime. No ako je ime jedinog imaoća sađržano u firmi, dovoljno je da se brišu oni sastavni delovi firme koji pokazuju oblik društva".

U § 40 treći red, posle reči „preduzeća" stavlja se zapeta i umeću se reči „a ako je stranac i svoje državljanstvo".

U § 41 prvi red, posle reči „imaoca" umeće se „ili njegovog državljanstva".

U § 42 stav 3 treći red posle reči „prebivalište" umeće se „a ako su stranci i državljanstvo".

U § 43 stav 1, drugi red, mesto „činjenice" stavlja se „činjenica".

Kod §§ 45 i 46 ispravljaju se štamparske greške i „§ 45“ stavlja se ispod naslova, isto i „§ 46“ stavlja se ispod naslova.

Kod § 45 treći red, brišu se reči „koje njihove“, u istom redu posle reči „ustanove“ dodaju se reči „kojom upravlja država ili banovina“, na kraju paragrafa dodaje se nova rečenica koja glasi: „Za primenjanje prvog dela drugog do petog oteka u pogledu upisanih preduzeća vrede posebni propisi“.

U § 46 stav 1) menja se i glasi „Onoga, koji upotrebi firmu, na koju po naređenjima ovoga zakona nema pravo, kao i onoga koji svoju firmu upotrebi drukčije no što je upisana u trgovački registar ili drukčije no što je za nju podnesen potpis, registarski sud će kaznama prinuditi da je više ne upotrebljava odnosno da je upotrebljava ispravno (§§ 17 do 19)“.

Kod § 47 u naslovu četvrtog oteka reč „Računovodstvo“ briše se.

U § 47 stav 1 peti red posle reči „radom“ stavlja se zapeta, u stavu 2, treći red posle reči „pravdaju“ stavlja se zapeta.

U § 52 na kraju dodaju se reči „u koliko se na tome zasniva koji opis u trgovačkim knjigama“.

U § 53 stav 2 peti red mesto „urednom“ stavlja se „uredbama“, u šestom redu istog stava posle reči „propise“ umeće se „tehničke prirode“.

U § 54 u stavu 1 četvrti red reč „mora“ zamenjuje se rečju „može“, u istom redu posle reči „voditi“ umeće se reč „ma“.

U § 55 stav 2 menja se i glasi: „Deset godina dužan je čuvati prepisku, spise, i druge poslovne zabeleške, kojima se pravda uvodenje u knjigama“.

U § 59, u vezi izmena učinjenih kod § 17, u stavu 1, peti red, mesto „Naređenja §-a 17 stav 4“ stavlja se „Naređenja §-a 17 stav 4 i 5“.

U § 67 stav 2 prvi red posle reči „prokurista“ umeće se „će“.

U § 70 stav 1 brišu se reči „Ti punomoćnici su ovlašćeni naročito na to, da naplaćuju robu, koju su oni prodali, i da daju uobičajne rokove za njeno plaćanje“. Na kraju stav 2 reči „prisutnom putniku“ zamenjuje se rečima „i putniku ako je prisutan“.

§ 72 menja se i glasi: „Ko je zaposlen u kakvoj otvorenoj postoriji ili u otvorenom stovarištu robe, samim tim je ovlašćen za obavljanje poslova, koji se obično vrše u takvoj prostoriji ili stovarištu, ako u njima nije jasno označeno što drugo.“

§ 73 menja se i glasi: „Ko podnese priznanicu ili potvrdu izdatu od trgovca ovlašćen je na prijem novca odnosno predmeta označenog u priznatici, sem ako ne postoje okolnosti, iz kojih se mora protivno pretpostaviti“.

U § 76 četvrti red reči „u cilju privređivanja“ zamenjuje se rečima „u vidu privrednog zanimanja“.

U § 78 stav 2, drugi red mesto „zato“ stavlja se „za to“. Stav 3 menja se i glasi: „Naređenja u § 70 stav 2 i 3 vrede i za trgovačke zastupnike“.

U § 90 stav 3, prvi red mesto „§ 233“ stavlja se „§ 223“.

U § 92 stav 1, drugi red mesto „u cilju privređivanja“ stavlja se „u vidu privrednog zanimanja“.

U § 93 stav 1, u trećem i četvrtom redu reči „običaj mesta, gde je se posredovanje vršilo“ zamenjuje se rečima „mesni običaji“.

U § 94 stav 2 menja se i glasi: „Trgovački posrednik je dužan, da drugu stranku označi u roku od 15 dana“.

U § 93, stav 2, menja se i glasi: „Trgovački posrednik nema te dužnosti, ako su ga stranke od nje oslobodile“.

U § 105, stav 2, tačka 1, drugi red, posle reči „drugara“ umeće se „državljanstvo ako je stranac“, na kraju iste tačke dodaju se reči: „ako je drugar trgovac pojedinac ili lično odgovorni drugar kojeg trgovačkog društva prijaviće e i to“.

U § 107 stav 1, prvi red posle reči „drugari“ umeće se reč „zajedno“.

U § 117, stav 2, treći red posle reči „drugara“ umeće se „on“.

U § 118 u stavu 1, četvrti red reč „njega“ zamenjuje se rečju „posla“, u stavu 2, treći red reč „potreban“ zamenjuje se „potrebna“.

U § 119 stav 2, četvrti red posle reči „drugar“ stavlja se zapeta.

U § 121 u samom početku stava 1, stavlja se reč „Svaki“, u drugom redu mesto „lično obaveštavati se“ stavlja se „lično se obaveštavati“. U četvrtom redu istog stava reči „i sebi“ zamenjuju se rečima „i za svoju upotrebu“.

U § 123 stav 1, treći red posle reči „udeo“ briše se zapeta, u stavu 3, prvi red posle reči „pogodba“ stavlja se zapeta, u drugom redu istog stava posle reči „gubitku“ stavlja se zapeta.

Kod § 127 u stavu 2, prvi red posle reči „može“ umeće se reč „se“, u drugom redu posle reči „trošku“ umeće se reč „pridružiti“, u istom redu reč „pristupiti“ briše se.

U § 131 u trećem redu briše se reč „kako“, u četvrtom redu brišu se reči „tako i sa društvom“.

U § 135 stav 1, reči: „Ako se za takvo delo ili propust kažnjava novčano, društvo odgovara i krivično.“ zamenjuju se rečima: „Društvo odgovara i krivično ako se za takvo delo ili propust kažnjava novčano“.

U § 137 stav 1, drugi red, posle reči „drugar“ reč „ga“ briše se, u istom redu posle reči „može“ umeće se reč „društveni ugovor“.

U § 138, na kraju stava 1 dodaje se „(§ 137 stav 2)“, u istom §-u stav 5 briše se.

U § 140, drugi red, posle reči „drugara“ umeću se reči „koji ima pravo na posloводство“.

U § 142, stav 1, treći red, posle reči „prestane“ umeću se reči „drugar koji nije fizičko lice“, a pred „prestane“ stavlja se reč „kad“.

U § 147, stav 2, drugi red, reč „društvo“ zamenjuje se rečima „društveni ugovor“.

U § 153, stav 1, peti red, mesto „može se“ stavlja se „se može“, u stavu 3, četvrti red, reč „likvidacijska“ zamenjuje se rečima „u likvidaciji“.

U § 154, stav 2, prvi red, posle reči „postavljeni“ stavlja se zapeta.

U § 156, stav 1, prvi red, mesto reči „će“ stavlja se reči „su dužni“. Na kraju stava 1 dodaju se reči „Nekretnine bez pristanka svih drugara mogu se unovčiti samo na javnoj dražbi.“

U § 157, na kraju, posle reči „godinu“ mesto tačke stavlja se zapeta i dodaju se reči „računajući godine od početka likvidacije“.

Kod šestog oteka u naslova reč „zastara“ zamenjuje se rečju „zastarelost“.

U § 163, stav 4, prvi red, reč „zastaru“ zamenjuje se rečju „zastarelost“.

U § 164, u naslovu reč „prekid“ zamenjuje se rečima „prekid zastarelosti“, u istom paragrafu u prvom, četvrtom i šestom redu, reč „zastare“ zamenjuje

se rečju „zastarelost”. U sedmom redu posle reči „drugaru” stavlja se zapeta.

U § 167, stav 1, drugi red odozdo, posle reči „uloga” umeću se reči „objaviće se i to”.

U § 170, u naslovu u mesto „Deo u dobitku” stavlja se „Udeo u dobitku i gubitku”. U istom paragrafu prvi red, reči „izračunavanju dobitka i gubitka” zamenjuju se rečima „udelu u dobitku i gubitku”.

U § 174, stav 1, drugi red, brišu se reči „i sa društvom”.

U § 178, u naslovu četvrtog oteka briše se „prestanak društva”.

U § 185, u naslovu posle reči „dozvola” umeće se reč „vlasti”. U stavu 2, četvrti red, mesto „Uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”.

U § 186, stav 8, peti red, mesto „propisacé uredbom” stavlja se „propisivaće uredbama”; u istom stavu, šesti red posle reči „industrije” umeće se reči „u sporazumu”.

U § 188, stav 2, drugi red, mesto „1000” stavlja se „500”.

U § 189, stav 4, drugi red, reč „knjiženje” zamenjuje se rečima „prenos po žiro računu”.

U § 191, stav 1, treći red, brišu se reči „na sedištu Apelacionog suda”, u stavu 2, drugi red, brišu se reči „revizori stručnjaci, koji će postaviti pomenuti”, u stavu 3, četvrti red, brišu se reči „na sedištu Apelacionog suda”, u stavu 4, treći red, reči „Uredbom daće” zamenjuju se rečima „Uredbama davaće”, u istom stavu četvrti red reč „na” zamenjuje se rečju „po”, u stavu 6, treći red posle „organa” stavlja se zapeta, u istom redu posle reči „revizora” umeću se reči „mogli presudno uticati”, u sedmom redu istog stava brišu se reči „mogla presudno uticati”, u petom redu reč „imale” zamenjuje se rečju „imala”, na kraju stava 6 mesto „310 stav 2)” stavlja se „(§ 310 stav 2)”, u stavu 8 drugi red, mesto „naredenje” stavlja se „naredenja”.

U § 193, stav 2, drugi red, posle reči „primerka” umeću se reči „u roku koji će sud odrediti prema prilikama”. Na kraju stava 5 dodaju se reči „o svom trošku”.

§ 194 dobija nov stav 8, koji glasi: „Ako je dozvola, potrebna za osnivanje, data tek pošto je društvo osnovano, a uz uslov da se u pravila unesu izmene ili dopune, te izmene ili dopune za dva meseca uneće se u pravila javnobeležničkim aktima, kojima lica koja su preuzela deonice, izrično pristanu na te izmene ili dopune. Ako u roku ne pristanu svi, osnivanje važi za neuspelo, a osnivači su dužni, da za 15 dana preporučeni pismima upozore preuzimaocé da mogu podići što su platili ili uneli odnosno ustupili za društvo čije osnivanje nije uspelo.”

Sadanji stav 8 postaje stav 9.

U § 195, na kraju stava 1 dodaje se „ako je za osnivanje društva potrebna dozvola, oglas, kojim se poziva na upisivanje deonica (prospekt), ne može se izdati dok dozvola nije data ili ne važi kao data.”

U početku stava 2, reči „Oglas, kojim se poziva na upisivanje deonica (prospekt) mora sadržati: „zamenjuju se rečima „Prospekt mora sadržati:”. U stavu 2, na kraju tačke 1 dodaju se reči „datum i broj dozvole, ako je potrebna za osnivanje, kao i vlast koja je dozvolu dala, odnosno podatke iz kojih se vidi da dozvola važi kao data;”

Sadanji stav 8 postaje stav 9.

U § 195, na kraju stava 1 dodaje se „ako je za osnivanje društva potrebna dozvola, oglas, kojim se poziva na upisivanje deonica (prospekt), ne može se izdati dok dozvola nije data ili ne važi kao data.”

U početku stava 2, reči „Oglas, kojim se poziva na upisivanje deonica (prospekt) mora sadržati: „zamenjuju se rečima „Prospekt mora sadržati:”. U stavu 2, na kraju tačke 1 dodaju se reči „datum i broj dozvole, ako je potrebna za osnivanje, kao i vlast koja je dozvolu dala, odnosno podatke iz kojih se vidi da dozvola važi kao data;”

§ 196 menja se i glasi:

1) „Upisivanje deonica i novčane uplate na njih, ove i u slučaju § 194, mogu se vršiti samo kod Na-

rodne banke, Poštanske štedionice, Državne hipotekarne banke, njihovih podružnica, kod kreditnih ustanova, za čije obaveze jamči država, banovina ili koje drugo samoupravno telo, i kod banaka koje su za poslednje tri poslovne godine delile bar 5% dividende i čija osnovna glavica iznosi bar 5,000.000.— dinara; ali kod kreditnih ustanova, za čije obaveze jamči drugo koje samoupravno telo, a ne država ili banovina, ne mogu se upisivati deonice niti vršiti uplate po njima, ako opšta rezerva te ustanove ne dostiže 1,000.000 dinara.”

2) „Iz važnih razloga Ministar trgovine i industrije po saslušanju trgovačke (industrijske) komore pojedinim kreditnim ustanovama, za čije obaveze jamči koje samoupravno telo, a ne država ili banovina, kao i pojedinim bankama za određeno vreme može oduzeti pravo upisivanja deonica i polaganje uplata po deonicama kod njih.”

3) „Uplate se mogu vršiti samo u vidu redovne ostave.”

4) „Kod zavoda, kod kojih ima da se vrši upisivanje deonica, staviće se na pregledanje potpuna pravila, izveštaji osnivača i revizora i prospekt, a ako je za osnivanje društva potrebna dozvola i prepis dozvole odnosno prepisi isprava iz kojih se vidi da dozvola važi kao data.”

U § 197, stav 1, četvrti red, mesto „upisnicima” stavlja se „upisnicama-”, u stavu 2, tačka 2, mesto „deonica” stavlja se „deonice”, u tački 4 istog stava drugi red, posle reči „pravila” umeće se „dozvola”, u tački 5, četvrti red, mesto „izvršeni” stavlja se „izvršene”.

U § 199, peti red, reč „nevaljalim” zamenjuje se rečju „nevažecim”, u sedmom redu reči „propadaju u korist društva” zamenjuju se rečima „pripadaju društvu.”

U § 202, stav 2, peti red, posle reči „revizora” umeću se reči „dozvolu za osnivanje odnosno isprave iz kojih se vidi da dozvola važi kao data,” u osmom redu posle reči „prospekta” stavlja se zapeta; u stavu 3 drugi red, posle reči „može” stavlja se zapeta.

U § 204, stav 2 četvrti red, i u stavu 3 šesti red, mesto „deonice” stavlja se „deonica”.

U § 207, u stavu 6, četvrti red briše se reč „cela”.

U § 208, stav 1, sedmi red, reč „desetinu” zamenjuje se rečju „petinu”, u stavu 8, drugi red, reč „se” briše se.

U § 209, stav 2, tačka 1 mesto „društva” stavlja se „društava”, u tački 2, drugi red mesto „upisata” stavlja se „upisana”, u tački 3, peti red, mesto „platama” stavlja se „uplatama”.

U § 110, stav 2, prvi red mesto „na” stavlja se „da”, u desetom redu istog stava reč „najedanput” zamenjuje se rečju „jedanput”.

U § 211, stav 2, tačka 1, drugi red, mesto „dozvola osnivanja” stavlja se „dozvola za osnivanje”. Dosadašnji § 214 postaje stav 1 §-a 214 i u njemu u trećem redu mesto reči „osnivanja” stavlja se reči „koga je društvo osnovano”.

§ 214 dobija nov stav 2, koji glasi: „Ako u slučaju § 194 dozvola za osnivanje društva onog dana važi kao data, dvomesečni rok se računa od dana koga je molocu dostavljeno rešenje o dozvoli odnosno od dana koga dozvola važi kao data, a u slučaju pomenutom u § 194 stav 8 rok se produžuje za mesec dana.”

U § 215, stav 1, drugi red, reč „roku“ zamenjuje se sa „toku“. U stavu 2, prvi red posle reči „stavu“ stavlja se zapeta.

U § 217, stav 1, tačka 2, drugi red, mesto „koji“ stavlja se „koje“.

U § 223, tačka 11, treći red, posle reči „faksimilirani“ stavlja se zapeta i umeće se „a“.

U § 226, stav 3, sedmi red, posle reči „privremenicu“ umeću se reči „po berzanskoj ceni, a ako je nema.“

U § 228, stav 3, drugi red posle reči „pribavio“ stavlja se tačka; a sledeće reči „koji mora društvu podneti i samu ispravu“ zamenjuju se rečima „Uz prijavu mora se društvu podneti i sama isprava.“

U § 230, stav 4, drugi red, posle reči „veći“ umeću se reči „od dve trećine osnovne glavnice, a prvenstvena dividenda ne može biti veća.“

U § 231, stav 1, sedmi red mesto reči „primena“ stavlja se „promene“.

U § 234, stav 1, četvrti red reči „mogu se izdati“ zamenjuju se rečima „izdaće se ako pravilima nije drukčije predviđeno.“

U § 236, stav 1, drugi red reč „amortizovati“ zamenjuje se rečima „sudski poništiti (amortizovati)“, u četvrtom redu istog stava reč „amortizovati“ zamenjuje se rečima „sudski poništiti“, u stavu 2, drugi red reč „amortizovana“ zamenjuje se rečima „sudski poništena“.

U § 240, na kraju stava 4 reči „propadaju u korist društva“ zamenjuju se rečima „pripadaju društvu“.

U § 244, stav 1, treći red reč „se“ zamenjuje se rečju „su“, u sedmom redu istog stava reč „mogu“ zamenjuju se „može se“, u osmom redu mesto reči „naročitu ugovornu kaznu“ stavlja se „naročita ugovorna kazna.“

Kod § 248, u naslovu reč „Udruženja“ zamenjuje se rečju „Udruživanje“, u stavu 1, peti red reč „više“ zamenjuje se rečju „nekolicini“, na kraju stava 1, dodaju se reči „i overen“.

Kod § 249, stav 1, četvrti red produžuje se rečima „Ukupni....“ u stavu 1, sedmi red, reči „uredbom propiše“ zamenjuju se rečima „uredbama propisuje“. Na kraju stava 5 dodaju se reči: „Iz važnih razloga Ministar trgovine i industrije po molbi društva rok može produžiti za jednu godinu“. U stavu 7, šesti red, reči „koje je društvo pribavilo“ zamenjuju se rečima „u koliko ih društvo nije pribavilo za tudi račun“.

U § 251, peti red, mesto „u“ stavlja se „na“.

Na kraju § 252 dodaju se reči „u Kraljevini“.

U § 254, stav 1, deveti red, mesto „361“ stavlja se „§ 261“.

U § 255, stav 1, drugi red, reč „je“ briše se, u stavu 2, tačka 3, reči „članovima upravnih“ zamenjuje se rečima „članova uparve“, u stavu 4, drugi red, posle reči „je“ umeću se reči „bez odlaganja“.

U § 256, stav 1, tačka 3, mesto „nepokretnina“ stavlja se „nekretnina“, u tački 5, mesto „nepokretnine“ stavlja se „nekretnine“, u stavu 4, drugi red, mesto „nepokretnina“ stavlja se „nekretnina“. U stavu 2, deveti red, mesto „1, 5 i 8“ stavlja se „1 stav 5 i 8“.

U § 257, stav 4, drugi red, reč „tri“ zamenjuje se rečju „pet“.

U § 258, stav 1, četvrti red, mesto „samo“ stavlja se „sam“, u stavu 5, treći red, mesto „predlagača“ stavlja se „predlagače“.

U § 259, na kraju stava 1, mesto „posvedočavanja“ stavlja se „posvedočavanje“.

U § 261, stav 3, šesti red, posle reči „preko“ umeće se „tri“, u devetom redu istog stava, posle reči „ustanove“ treća rečenica menja se i glasi: „Pravilima može biti predviđeno i polaganje deonica u inostranstvu, ali Ministar trgovine i industrije može bilo uredbama bilo dozvolom, ako je potrebna za osnivanje društva, propisivati uslove za tako polaganje, a društvima za čije osnivanje je potrebna dozvola može polaganje u inostranstvu u dozvoli i sasvim zabraniti“.

U § 263, stav 1, četvrti red, reč „a“ zamenjuje se sa „ali“, na kraju stava 2, dodaje se „(§ 274 stav 3)“.

U § 264, stav 1, drugi red, posle reči „može se“ umeću se reči „ponovo sazvati skupština, a mora se ponovo sazvati“, u četvrtom redu istog stava brišu se reči „mora se ponovo sazvati skupština“, u stavu 2, četvrti red, posle „mesec dana“ stavlja se zapeta, u stavu 3, drugi red, reč „uređen“ zamenjuje se rečju „određen“.

U § 265, stav 5, drugi red, reči „dnevni red“ zamenjuje se rečima „red tačkaka dnevnog reda“.

U § 269, u naslovu posle reči „plodouživalaca“ stavlja se zapeta.

U § 270, prvi red, posle reči „bi“ stavlja se zapeta, u drugom redu posle reči „račun“ stavlja se zapeta, u sedmom redu posle reči „pretrpelo“ stavlja se zapeta.

U § 272, prvi red, mesto „glasanje“ stavlja se „glasanja“.

U § 275, stav 1, treći red odozgo, posle reči „glasova i“ umeće se reč „to“.

U § 277, stav 1, peti red, mesto „preuzeće“ stavlja se „preduzeće“.

U § 279, stav 1 menja se i glasi: „Radi donošenja izreke po pitanju, da li obaveštenje dato na skupštini odgovara zakonu, odnosno da li je opravdano uskraćeno, za 15 dana posle skupštine i manjina i društvo može zatražiti, da pretседnik suda, u čijem je trgovačkom registru društvo upisano, obrazuje veće (§ 280 stav 1). Izvršenje zaključka ostaje obustavljeno, dokle izreka veća po pomenu tom pitanju ne bude pravosnažna; no ako se zahtev ne stavi u roku, zaključak se može izvršiti.“

U stavu 2, peti red, posle reči „dato“ stavlja se zapeta, u stavu 3, treći red, mesto „se može“ stavlja se „se ne može“, u stavu 6, osmi red, reč „jednomesečni“ zamenjuje se rečju „petnaestodnevni“.

Kod § 280, stav 1, briše se, a ostali stavovi dobijaju novu numeraciju. U stavu 2 odnosno sada stav 1, peti red, mesto reči „preduzeće“ stavlja se „preduzeća“, a u stavu 9, drugi red, mesto „uredbom propisati“ stavlja se „uredbama propisivati“, u četvrtom redu mesto „Tom uredbom“ stavlja se „Tim uredbama“.

U § 281, stav 1, osmi red, posle reči „da li“ umeće se „je“.

U § 284, stav 1, tačka 1, drugi red, posle reči „poverenstvo“ stavlja se zapeta, u trećem redu mesto tačke i zapete stavlja se zapeta, u tački 2, šesti red, mesto reči „obrazloženje niži“ stavlja se „obrazloženo“, u stavu 2, drugi red, posle reči „otpisivanjem“ briše se zapeta, u petom redu istog stava reč „dvadeseti“ zamenjuje se rečju „deseti“.

U § 285, stav 2 menja se i glasi: „Društvo zastupa uprava, a kad je tužilac uprava ili koji njen član, onda nadzorni odbor; kad nadzornog odbora

nema, kao i kada su tužiocu uparava i nadzorni odbor ili članovi Uprave i nadzornog odbora, sud će društvu postaviti skrbnika za parnicu".

U § 286, na kraju stava 1, mesto reči „postupnika” stavlja se „postupka”.

U § 291, stav 2, sedmi red, mesto reči „sadrže” stavlja se „sadrži”, u stavu 3, deveti red, posle reči „dozvola” stavlja se zapeta, u četvrtom redu odozdo istog stava mesto „uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”; u stavu 5, drugi red, mesto tačke i zapete stavljaju se dve tačke. Na kraju stava 7 stavlja se zapeta i dodaju se reči „u koliko pravila propisuju da samo deoničari mogu biti članovi uprave”.

U § 292, stav 3, treći red, mesto „postavljenja” stavlja se „postavljanja”.

U § 293, stav 2, drugi red, mesto „u” stavlja se „i”.

U § 294, stav 1, prvi red, posle reči „propisati” stavlja se zapeta, u drugom redu posle reči „uprave” briše se zapeta.

Stavovi 2 i 4 § 294 brišu se; stav 3 postaje stav 2, stav 5 postaje stav 3 i stav 6 postaje stav 4.

U § 296, ispravljene su štamparske greške. U naslovu mesto „udaljavanje” stavlja se „udaljivanje”. U stavu 1, prvi i peti red, reč „organ” zamenjuje se rečju „odbor”, u šestom redu posle reči „odlaganja” umeću se reči „a najdalje u roku od 15 dana”, u istom redu mesto „udaljavanja” stavlja se „udaljivanja”; u stavu 2, peti red, mesto „organa” stavlja se „odbor”, na kraju stava mesto „organ” stavlja se „odbor”; na kraju stava 3, mesto „§ 293 stav 4” stavlja se „§ 293 stav 4 i 5”. U stavu 4, drugi red, mesto „organa” stavlja se „odbor”, u stavu 6, prvi red, mesto „udaljavanje” stavlja se „udaljivanje”, u stavu 7, prvi red, mesto „udaljavanje” stavlja se „udaljivanje”, u tački 1, istog stava drugi red, mesto „organ o udaljavanju” stavlja se „odbor o udaljivanju”, u tački 3, stava 7, posle reči „uklanjanje” stavlja se zapeta.

U § 298, drugi red, mesto „predviđenim” stavlja se „predviđenih”.

U § 299, stav 2, deveti red, posle reči „organ” stavlja se zapeta, u dvanaestom redu istog stava reč „zaključivati” zamenjuje se rečima „zaključke donositi”; u stavu 5, treći red, mesto reči „o donesenim zaključcima” stavljaju se reči „i donesene zaključke”, u devetom redu istog stava mesto reči „to i kao” stavlja se „to, kao i”. U osmom redu stava 5, posle reči „potpis” stavlja se zapeta.

U § 300, drugi red, posle reči „radi” umeću se „sa”.

Kod § 301, stav 4 druga rečenica menja se i glasi: „Punomoćije za vodenje celog i pojedinih grana preduzeća ili podružnica kao i prokuru može, ako pravila drukčije ne nareduju, davati i oduzimati samo uprava.”

U § 302, stav 1, drugi red, posle reči „vodenje” stavlja se zapeta, u četvrtom redu istog stava posle reči „njima” stavlja se zapeta; u stavu 2, deveti red mesto reči „mu” stavlja se „im”, u stavu 3, peti red mesto „naredelja” stavlja se „naredenja”.

U § 303, u stavu 2 peti red, posle reči „nema” umeću se reči „po pristanku”.

U § 304, stav 2, prvi red, mesto „One” stavlja se „Oni”.

U § 305, stav 1, drugi red, mesto „dobijati” stavlja se „dobivati”. U petom redu istog stava posle reči „službu i sl.” stavlja se tačka i umeću se rečenica: „Nagrada ne sme biti nesrazmerna prema obimu preduzeća i vrsti poslova koje obavlja član uprave, a nagrada u vidu provizije isključena je.” a briše se „ali nagrada u vidu provizije isključena je.”

U § 309, stav 6, treći red posle reči „pravde” umeću se reči „a po saslušanju trgovačkih i industrijskih komora”; na kraju stava 6 dodaje se „Na isti način uredba se može i menjati.”

U § 310, stav 1, drugi red, posle reči „odreden” umeću se „i”. U stavu 2, druga i treća rečenica menjaju se i glase: „Ova zabrana traje: za članove uprave i likvidatore još jednu poslovnu godinu pošto su dobili razrešnicu; za nameštenike i lica, koja su na na koji način neposredno zaposlena upravljanjem ili zastupanjem društva još jednu celu poslovnu godinu pošto im je prestala dužnost; za svojake pomenutih lica njihove službenike ili lično odgovorne drugare, dokle član nadzornog organa ne može postati ono lice, zbog koga su oni izuzeti od članstva u nadzornom organu. § 291 stav 3, 5, 6 i 7 shodno će se primenjivati i na članove nadzornog organa”.

U § 312, stav 2, osmi red odozdo mesto reči „ili postavi” stavlja se reči „ili ne postavi”.

§ 313 menja se i glasi:

§ 294 shodno vredi i za članove nadzornog odbora.”

U § 314, stav 2 osmi red odozdo mesto „po” stavlja se „do”.

§ 316, stav 1 u jedanaestom redu, brišu se reči „i tačno” u istom redu briše se reč „pravo”, u istom stavu treći red odozdo mesto „ne mogu” stavlja se „no mogu”.

U § 319 stav 1, prvi red, reč „odbor” zamenjuje se rečju „organa”, u stavu 2, prvi red mesto „naredenje” stavlja se „naredenja”.

U § 321, stav 1, drugi red posle reči „i za sve” umeću se reči „ili za”.

U § 322, stav 5, posle reči „poslovima” brišu se reči „i parnicama”, u drugom redu posle reči „uprave” umeću se reči „i u parnicama protiv njih”.

U § 324, stav 2, šesti red, reči „ako društvo” zamenjuju se rečima „a kod društava”, u istom stavu šesti red „odozdo” posle reči „dva meseca” stavlja se zapeta, u stavu 3, peti red mesto „preipada” stavlja se „pripada”.

U § 325, stav 1, drugi red posle reči „upustva” stavlja se zapeta, u petom redu posle reči „pored” briše se reč „i”; u stavu 2, prvi red posle reči „odbila” umeću se reči „predlog”, u petom redu mesto „nadzor ne” stavlja se „nadzorne”, u desetom redu mesto „verovatno” stavlja se „verovatnom”, u trinaestom redu mesto „deonicu” stavlja se „deonice”, u stavu 3, treći red posle reči „manjina” briše se zapeta, u stavu 5 drugi red posle reči „suda” stavlja se zapeta; u stavu 6, prvi red posle reči „postavio” briše se zapeta i mesto „sud može i smeniti” stavlja se „sud, može sud i smeniti”. U četvrtom redu istog stava posle reči „sudu” stavlja se zapeta.

U § 326, stav 4 menja se i glasi:

„Izveštaj će se staviti na dnevni red prve iduće skupštine. No ako je, prema izveštaju, učinjena koja nepoštenu radnja ili teška povreda zakona ili pravila uprava i nadzorni odbor dužni su da bez odlaganja sazovu skupštinu”.

U § 327, stav 1, četvrti red mesto „uredbom propisati“ stavlja se „uredbama propisivati“, u petom redu mesto reči „nadzora“ stavlja se reči „nadzorne ustanove“, u sedmom redu reči „redom mogu se dati“ zamenjuju se rečima „uredbama mogu se davati“, u stavu 2, treći red mesto „preko potrebe“ stavlja se „preke potrebe“, u istom stavu sedmi red reč „predlogom“ zamenjuje se rečju „ispitivanjem“.

U § 328, na kraju stava 1 brišu se reči „i računovodstvu“, u stavu 2, prvi red mesto reči „odgovaraju (§ 300)“ stavlja se reči „dužni su (§ 300) starati se“.

U § 330, stav 1, šesti red mesto „bilan“ stavlja se „bilans“.

Kod § 331 u naslovu mesto „procene o godišnjem bilansu“ stavlja se „procene u godišnjem bilansu“, na kraju drugog reda mesto tačke stavlja se dve tačke.

Pod II stav 1 treći red mesto reči „i društvenom“ stavlja se „u društvenom“; na kraju t. 1 pod II dodaju se reči „Pri tome društvo može uzeti u obzir i zakonom dozvoljene otpise“.

Pod IV četvrti red odozdo posle reči „skupštine“ stavlja se zapeta.

U § 332, na kraju stava 2, mesto tačke stavlja se dve tačke. Na kraju III reč „prave“ briše se, u IV tačka 4, drugi red mesto „IV tač. 9 i 10“ stavlja se „IV t. 9 i 10“, u tački 8 prvi red mesto „po ma“ stavlja se „ma po“, ispod V mesto „V Na strani pasive“ stavlja se „B Na strani pasive“, kod IV na kraju tačke 1 mesto zapete stavlja se tačka sa zapetom; u stavu 6, drugi red mesto „V“ stavlja se „B“, u drugom i četvrtom redu istog stava posle reči „kratkoročna“ umeće se reč „sredno-ročna“, u šestom redu brišu se reči „i finansija“, u osmom redu reči „utvrditi uredbom“ zamenjuju se rečima „utvrđivati uredbama“.

U § 334, stav 2, tačka 2 posle reči dospevaju umeću se reči „sredno-ročne i“, u tački 3, u početku prvog reda dodaje se reč „važniji“.

U § 336, stav 1, deseti red mesto „koje“ stavlja se „koja“, u stavu 2, treći red reči „uredbom propisati“ zamenjuju se rečima „uredbama propisivati“.

U § 337, stav 1, šesti red, posle reči „deo“ stavlja se zapeta i umeće se „a“, u stavu 2, tačka 1, drugi red, mesto „deonice“ stavlja se „deonica“, u t. 3 drugi red iza reči „stav 2“ treba zatvoriti zgradu.

U § 338, stav 2, prvi red, posle reči „rezerva“ stavlja se zapeta i u trećem redu posle reči „dopušteno“ stavlja se zapeta.

U § 339, stav 3, drugi red odozdo mesto reči „ne“ stavlja se „no“.

U § 341, stav 1, peti red, reči „uredbom izdati“ zamenjuju se rečima „uredbama izdavati“, u stavu 2, drugi red posle reči „dozvola“ umeće se „po § 185 stav 1“, u petom redu istog stava mesto „uredbom propisati“ stavlja se „uredbama propisivati“, u stavu 3, drugi red mesto „uredbom propisati“ stavlja se „uredbama propisivati“, na kraju stava 3, posle reči „komora“ stavlja se zapeta i dodaju se reči „na isti način uredba se može i menjati“, u stavu 4, drugi red brišu se reči „za manja deonička društva, kao i“. U vezi s tim briše se poslednja rečenica: „Tom uredbom će se odrediti koja se društva smatraju za manja“. U četvrtom redu istog stava reči „uredbom dopustiti“ zamenjuju se rečima „uredbama dopuštati“.

U § 343, stav 4, osmi red reč „ne“ zamenjuje se rečju „već“.

U § 346, u stavu 1, na kraju tačke 7, posle reči „registar“ dodaje se „(§ 355)“.

U § 347 stav 1, treći red, mesto „§§ 184 stav 1 t. 1 2“, stavlja se „§ 184 stav 1 t. 1 i 2“, na kraju stava 2, posle reči „registar“ dodaje se „(§ 354)“, u stavu 5 drugi red mesto „§ 358“ stavlja se „§ 352“.

U § 349 peti red mesto reči „nije“ stavlja se „im je“.

U § 352, stav 1, t. 5 prvi red reč „uplaćene“ zamenjuju se rečju „plaćene“, u t. 8 sedmi red posle reči „prospekta“ umeću se reči „koliko svake vrste i roda“. Na kraju t. 9 mesto „(356)“ stavlja se „(§ 356)“.

U § 353, stav 1 drugi red mesto reči „upisani“ stavlja se reč „upisnih“.

U § 355, u naslovu reč „izvršnog“ zamenjuje se rečju „izvršenog“, u stavu 2 t. 2 peti red mesto reči „uplatio“ stavlja se „uplatilo“.

U § 357 drugi red, stava 1, posle reči „skupštine“ stavlja se zapeta, u stavu 2, sedmi red posle reči „glavnice“ stavlja se zapeta.

U § 358 stav 2, peti red, mesto „verovnika“ stavlja se „verovnike“.

U § 359 stav 2, četvrti red posle reči „vrednost“ stavlja se zapeta, u četvrtom redu odozdo reč „izmeniti“ zamenjuje se rečju „zameniti“.

U § 360, stav 1, treći red, posle reči „prijaviće“ stavlja se zapeta.

U § 362 stav 4, prvi red reč „društva“ zamenjuje se rečju „društvo“, u stavu 6 šesti red mesto „prestala“ stavlja se „preostala“.

U § 363 t. 7 posle reči „deonice“ briše se zapeta.

U § 365 stav 1, drugi red posle reči „osnivanje“ stavlja se zapeta.

U § 367 stav 1, drugi red mesto „stav 1, 4, 1, 2, 4, 5 i 7“ stavlja se „stav 1 t. 1, 2, 4, 5 i 7“.

U § 369, stav 4, šesti red reč „likvidacionu“ zamenjuje se rečju „likvidacijski“.

U § 371, stav 4, četvrti red reči „od prestanka društva“ zamenjuju se rečima „godinu od početka likvidacije“, u stavu 5, šesti red posle reči „prinosi“ stavlja se zapeta.

U § 375, četvrti red odozdo reč „nadžirava“ zamenjuje se rečju „nadzire“.

U § 374, stav 4, reči „uredbom izdati“ zamenjuju se rečima „uredbama izdavati“.

U § 375, stav 2, treći red, mesto „dao 233“ stavlja se „do 233“, u stavu 3 reč „mogu“ zamenjuje se rečima „može se“, u stavu četiri, peti red mesto „podnose“ stavlja se „podnese“.

U § 377, stav 1, poslednji red mesto reči „važi“ stavlja se „važe“.

U § 379, stav 2, četvrti red reč „sve“ zamenjuje se rečju „sva“.

U § 384 stav 1 drugi red, mesto „164“ stavlja se „264“, u stavu 2. t. 2 prvi red posle reči „broj“ stavlja se zapeta, u t. 4 prvi red briše se reč „se“, na kraju t. 5 mesto znaka pitanja stavlja se tačka i zapeta, u t. 7 prvi red mesto „imalac“ stavlja se „imalaca“, u stavu 3 šesti red posle reči „registar“ stavlja se zapeta.

U § 385 stav 1, četvrti red posle reči „potpisanu“ briše se zapeta, u stavu 4 treći red posle reči „društvo“ stavlja se zapeta, u osmom redu posle reči „društva“ stavlja se zapeta.

U § 386 stav 2, četvrti red, posle „t. 4, 6 i 7“ umeće se reč „i“.

U § 387 stav 2, prvi red, mesto „imovina” stavlja se „imovinama” u stavu 3 peti red odozdo mesto „i” stavlja se „u”.

U § 388, stav 1, treći red posle reči „naredjenjima” mesto tačke stavlja se dve tačke, u t. 1 drugi red mesto „koje” stavlja se „kojem”, u t. 3 šesti red mesto „dovoljno” stavlja se „dovoljna”.

U § 389, stav 1 menja se i glasi: „Ako su povredena naredjenja ove glave o osnivanju deoničkog društva, o povišenju ili sniženju osnovne glavnice, spajanju društava ili o slučajevima §§ 380 i 381 ili ako su povredena naredjenja sedmoga oteka IV glave, odgovaraju učesnici za svu štetu, ako ne dokažu da za činjenice, kojima je naredjenja povredeno i na kojima se osniva odgovornost, nisu znali niti znati morali (§ 300)”.

U stavu 3 istog paragrafa t. 2 prvi red mesto „tač. 1.” stavlja se „t. 1”, u t. 4 treći red posle reči „nudene” umeće se reč „deonice”.

U § 394 stav 2 četvrti red reč „po” zamenjuje se rečju „pod”, u istom stavu peti red mesto „kojemu” stavlja se „kojemu”, u t. 5 četvrti red posle reči „zabranjeni” stavlja se zapeta, u t. 6 peti red mesto reči „naloge” stavlja se „naloga”, u t. 7 peti red mesto „za” stavlja se „sa”, u šestom redu iste tačke mesto „bar” stavlja se „baš”, u t. 11 treći red posle reči „podružnice” stavlja se zapeta.

U § 395 drugi red posle reči „stvarima” stavlja se zapeta, u osmom redu mesto reči „odredama” stavlja se „odredaba”.

U § 400 stav 2 četvrti red posle reči „člana” stavlja se zapeta, u stavu 4 prvi red mesto reči „be” stavlja se „bi”, u istom stavu četvrti red posle reči „to” stavlja se zapeta.

U § 401, stav 4 treći red mesto reči „ko” stavlja se „ko je”, u petom redu istog stava, posle reči „zaključak” briše se zapeta a u šestom redu posle reči „parnica” stavlja se zapeta i briše se reč „je”, u stavu 6 prvi red posle reči „podignuta” stavlja se zapeta.

U § 402 stav 1 prvi red mesto „odgovornost” stavlja se „odgovornosti”, u drugom redu mesto „razrešnica” stavlja se „razrešnica”, u četvrtom redu mesto „razrešenici” stavlja se „razrešnici”, u stavu 3 drugi red mesto „razrešenica” stavlja se „razrešnica”.

U § 403 u naslovu mesto reči „Zastara” stavlja se „Zastarelost”, u stavu 1 prvi red reč „pet” zamenjuje se rečju „tri”, u stavu 2 drugi red, na dva mesta mesto reči „zastare” stavlja se reči „zastarelosti”, u stavu 1 treći red posle „pričinioća” stavlja se zapeta.

U § 404 u naslovu reč „njega” zamenjuje se rečju „društvo”, u poslednjem redu ispred „stav 2” umeće se reč „i”.

U § 405 stav 1 menja se i glasi: „Ako je delom ili propustom društvu ili kome drugome namerno nanesena šteta, strogim zatvorom i novčano do 250.000 dinara, kao i gubitkom časnih prava, kazniće se: „U stavu 1 t. 3 drugi red reč „bilo” briše se.

U § 406 stav 1 prvi red brišu se reči „najmanje mesec dana”, u drugom redu mesto „200.000” stavlja se „100.000”. U trećem redu posle reči „namere” briše se zapeta, u četvrtom redu brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”. Pod I t. 2 treći red posle reči „sudu” umeće se „ili”. Pod II drugi red posle reči „likvidator” mesto tačke i zapete stavlja se dvetačke, u t. 2 drugi red mesto „denice” stavlja se „deonice”.

U § 407 stav 1, prvi red mesto „100.000” stavlja se 50.000”, u četvrtom redu brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”, u t. 2 četvrti red mesto „prestanka”, stavlja se „pristanka” u t. 5 četvrti red mesto „dopuštiti” stavlja se „dopusti”, u stavu 2 treći red brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”, u petom redu brišu se reči „najmanje mesec dana”, u istom redu mesto „200.000” stavlja se „100.000”, u stavu 3 drugi red mesto „100.000” stavlja se „50.000”.

U § 408 reči „ili njihova imovina dovede u opasnost ili skup ne sazovu ili ne sazovu na vreme” zamenjuju se rečima „ne sazovu skupštinu ili skup ili ih ne sazovu ili ne održe na vreme”.

U § 409 stav 1, peti red, brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”, u šestom redu istog stava mesto „200.000” stavlja se „100.000”.

U § 410 u naslovu mesto „funkcionera” stavlja se „funkcionara”, u petom redu mesto „odnosni” stavlja se „odnosno”.

U § 411 stav 1 prvi red mesto „206” stavlja se „406”.

U § 412 pod I t. 1 drugi red posle reči „nalažu” umeće se „§ 194 stav 8 rečenica 2”. U t. 2 brišu se reči „Posle upisa društva u trgovački registar”, pod II prvi red posle reči „sudu” umeću se reči „posle upisa društva u trgovački registar”; pod III t. 1 četvrti red mesto „o poziv” stavlja se „opoziv”, u t. 2 treći red, mesto „zaključci” stavlja se „zaključni”, u t. 7 drugi red mesto „§ 233 stav 3” stavlja se „§ 233 stav 2”; pod V drugi red mesto „poverenih” stavlja se „poverenik”.

U § 413, stav 1, prvi red mesto „§422” stavlja se „§412”, u stavu 2 drugi red mesto „kaže” stavlja se „dokaže”, u stavu 3 mesto „§-a 17 st. 4” stavlja se „§-a 17 st. 5”.

U § 414 stav 1, šesti red mesto „njega” stavlja se „njih”, u sedmom redu posle reči „predviđena” stavlja se „strožija”, u istom redu brišu se reči „robije odnosno zatočenja”, u stavu 2 treći red mesto „propusti” stavlja se „propusta”, u stavu 3 mesto „18 st. 4” stavlja se „18 st. 3”.

U § 416 stav 1, poslednji red, mesto „deonice” stavlja se „deonica”, u stavu 2 drugi red posle reči „njoj” briše se zapeta i umeće se „iz III glave”.

U § 417 stav 1 menja se i glasi: „Predmet preduzeća društva sa ograničenom odgovornošću ne mogu biti poslovi osiguranja”. U stavu 2 drugi red posle „§ 185.” stavlja se zapeta, u trećem redu reč „postanak” zamenjuje se rečju „postupak”.

U § 419 stav 1 t. 5, prvi red, mesto „poslovanja” stavlja „poslovoda”, u stavu 2 drugi red posle „8” stavlja se zapeta, u šestom redu mesto „članova” stavlja se „članstva”.

U § 420, stav 2 menja se i glasi: „Osnovna glavnica ne sme biti manja od 200.000 dinara, a kod društava kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi ne manja od 500.000 dinara”, stav 5 menja se i glasi: „Pojedini osnovni ulog ne može biti manji od 5.000 dinara, a kod društava, kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi ne manji od 10.000 dinara; njegov iznos mora biti deljiv sa 1.000”.

U § 421, stav 2, prvi red mesto „nabavka” stavlja se „nabavki”, u stavu 3 posle reči „glavnice” stavlja se zapeta.

U § 424, stav 1 menja se i glasi: „Pre upisa društva u trgovački registar mora, ako osnovna glav-

nica ne prelazi 200.000 odnosno 500.000 dinara, na svaki osnovni ulog, u koliko se ima učiniti gotovim novcem, biti uplaćena bar polovina, a za onaj deo osnovne glavnice, koji prelazi 200.000 odnosno 500.000 dinara, bar jedna četvrtina."

U § 425 stav 2 drugi red briše se reč „nadležno”, u t. 2 treći red reč „njegovog” zamenjuje se rečju „preuzetog”. U stavu 3 u prvoj rečenici izmenjen je red reči i glasi ovako: „Spiskove će potpisivati pred sudom sve poslovođe, a izjavu iz stava 2 t. 3 sve poslovođe i svi drugari, u koliko njihovi potpisi nisu već overeni”.

U § 426 na kraju stava 2 dodaje se nova rečenica koja glasi: „Naredenje § 214 stav 2 važi i tu”.

U § 428 sedmi red mesto reči „naredenja” stavlja se „naredenje”.

U § 429, stav 2 četvrti red mesto „uplatu” stavlja se „uplatiti”, u stavu 4 drugi red brišu se reči „preuzimanju ili”.

U § 432 u naslovu reč „unovčenja” zamenjuje se rečju „unovčenje”, u stavu 1 sedmi red mesto „niže” stavlja se „niža”, u stavu 2 drugi red mesto „unovčanja” stavlja se „unovčenja”.

U § 435, stav 1, drugi red, posle reči „obratno” stavlja se zapeta, u stavu 2 peti red posle reči „drugari” stavlja se zapeta.

U § 435, stav 1, prvi red, posle reči „glavnice” stavlja se zapeta.

U § 436, šesti red mesto „neodgovaraju” stavlja se „ne odgovaraju”.

U § 437, stav 3, četvrti red, posle reči „odredeno” stavlja se zapeta.

U § 440, stav 2, šesti red, mesto „nepostoje” stavlja se „ne postoje”, u stavu 3 sedmi red mesto reči „odnos” stavlja se „osnov”.

U § 441, stav 2, prvi red, mesto „deo” stavlja se „udeo”, u petom redu mesto „docnijem” stavlja se „docnije”, u sedmom redu mesto „ranije” stavlja se „raniji”.

U § 442, stav 2 sedmi red mesto „poslovođa” stavlja se „poslovođe”.

U § 443, stav 2, sedmi red, posle reči „pribavilac” stavlja se zapeta, u istom stavu drugi red odozdo posle reči „pet” umeće se „odnosno deset”, u stavu 4 drugi red mesto „neda” stavlja se „ne da”, u šestom redu mesto „poslovanja” stavlja se „poslovođa”, u stavu 5 sedmi red mesto „stravno” stavlja se „stvarno”, u istom stavu peti red odozdo posle reči „preuzimanja” stavlja se zapeta.

U § 445, stav 2, četvrti red posle reči „pribavilac” mesto zapete stavlja se tačka i zapeta.

U § 446, u stavu 3, drugi red mesto „delivosti” stavlja se „deljivosti”, u petom redu istog stava posle reči „pet” umeće se „odnosno deset”, u četvrtom redu stava 3 posle reči „drugara” stavlja se zapeta.

U § 448, t. 2, mesto „stav 2, t. ne vredi” stavlja se „stav 2, t. 1 ne vredi”.

U § 449, u t. 2, drugi red posle „3” umeće se reč „i”.

U § 450, stav 2, peti red reč „drugi” zamenjuje se rečju „drugari”.

U § 452, šesti red, posle reči „sami” stavlja se zapeta.

U § 453, stav 2, peti red mesto „stav 2, 3, 4” stavlja se „stav 2, 3 i 4”, u sedmom redu posle reči „drugari” stavlja se zapeta.

U § 454, stav 2, treći red, mesto „za” stavlja se „sa”, u četvrtom redu mesto „pregledači” stavlja se „predlagači”, u stavu 3 u početku ove tri rečenice mesto „Za” stavlja se „za”. U istom stavu mesto reči „dokazivanja” stavlja se „dokazivanje”, u stavu 4, drugi red, na kraju, mesto zapete stavlja se dve tačke, na kraju t. 1, mesto zapete stavlja se tačka i zapeta, u t. 2, četvrti red, mesto „poslovođe” stavlja se „poslovođa”.

U § 455, stav 5, drugi red odozdo posle reči „kupac” stavlja se zapeta, u stavu 6 mesto „izreči” stavlja se „izreci”.

U § 456, na kraju stava 2, mesto reči „poslovođa” stavlja se „poslovođe”.

U § 457, stav 2, t. 1, drugi red, mesto „samoko” stavlja se „samo, ako”.

U § 458 u naslovu posle reči „poslovođa” briše se tačka.

U § 459 u stavu drugi red odozdo mesto reči „sadrže” stavlja se „zadrže”, u stavu 3 drugi red mesto „jemčevina” stavlja se „jamčevina”.

U §§ 460, 462, 465, 474 da se tekst u pogledu citiranih paragrafa sa natpisima radi preglednosti podeli onako kao što je podeljen u §§ 464, 478, 479 i 480.

U § 460 u drugom redu mesto „§ 296” stavlja se „§ 297”.

U § 463 stav 4 treći red mesto „postaviti i nadzorni odbor” stavlja se „postaviti nadzorni odbor”, u prvom redu istog stava mesto „4, 5 i 16” stavlja se „4, 5 i”. § 463 dobija nov stav 4 koji glasi: „Društvo, kome su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi, mora imati nadzorni odbor ili revizijsko poverenstvo, bez obzira na broj drugara i visinu osnovne glavnice; no ako društvo ne potpada pod naredenja stava 1, pored nadzornog organa ili mesto njega nadzor može poveriti kome udruženju za revizije (§ 309 stav 1)”. Stav 4 postaje stav 5 a stav 5 postaje stav 6.

U § 464 u četvrtom redu posle reči „drugara” umeću se reči „izuzev društva kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi”, u sedmom redu posle reči „računa” mesto zapete stavlja se tačka i zapeta.

U § 467 stav 1 treći red reč „pravilima” zamenjuje se reči „stvarima”.

U § 469 peti red odozdo mesto „primerne” stavlja se „primerene”, u drugom redu odozdo posle reči „ispitivanja” umeću se reči „vodeći pri tome računa i o visini osnovne glavnice i visini tražbine”.

U § 470 stav 2 šesti red posle „(§§ 363 i 364)” stavlja se zapeta, u stavu 4 t. 1 četvrti red brišu se reči „finansija i” na kraju iste tačke dodaju se reči „Uredba se na isti način može i menjati”. U stavu 6 peti red mesto „uredbom pomenutom” stavlja se „uredbama pomenutim”.

§ 470 dobija nov stav 7 koji glasi: „Za društva kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi, ne važe olakšice koje bi se dale uredbama pomenutim u stavu 4 i 6”. Stav 7 postaje stav 8 i glasi ovako: „Shodno vrede:

za rezerve naredenja §§ 337 stav 1, 2 i 4, i §§ 338 i 339;

za dividendu naredenja § 340;

za uredbu o godišnjim zaključnim računima i rezervama § 341;

za posledice pasivnog bilansa § 342.”

U § 472 stav 2 drugi red posle reči „povišenja“ stavlja se zapeta, u petom redu mesto reči „nešto“ stavlja se „pošti“, u poslednjem redu istog stava mesto „određuje“ stavlja se „određuju“, u stavu 5 treći red posle reči „uloga“ umeću se reči „i za sve druge obaveze koje proističu iz pravila“. U stavu 6 u prvom redu mesto „§§ 420 stav 3, 4 i 5, 421 i 424“ stavlja se „§ 420 stav 3, 4 i 5, §§ 421 i 424“, u petom redu istog stava posle „5.000“ umeće se „odnosno 10.000“, u stavu 7 četvrti red mesto „§ 315“ stavlja se „§ 351“.

U § 473, stav 2, t. 4 drugi red mesto „no“ stavlja se „ali“, u trećem redu mesto „Zavoda“ stavlja se „zavoda“, u stavu 3, treći red mesto svih stavlja se „sve“, u stavu 5, prvi red mesto „vredi“ stavlja se „vrede“.

U § 474, stav 1, t. 1, treći red posle „5.000“ umeće se „odnosno 10.000“, u drugom redu t. 1 mesto „100.000“ stavlja se „200.000 odnosno 500.000“.

U § 475, stav 4, prvi red reč „solidno“ zamenjuje se rečju „solidarno“, u šestom redu istog stava mesto „Jamčevina će mi“ stavlja se „Jamčevina će im“, u stavu 5, treći red reč „obavljanje“ zamenjuje se rečju „odbijanje“.

U § 476 stav 7, posle reči „roku“ stavlja se zapeta.

U § 477, stav 2, šesti red mesto „tužiocu“ stavlja se „tužioc“, na kraju stava posle reči „nemarnosti“ stavlja se zapeta i dodaju se reči „vodeći pri odmeravanju jamčevine računa i o visini osnovne glavnice i visini tražbine“.

U § 483, stav 1 t. 1, drugi red mesto „zaključka“ stavlja se „zaključaka“, u trećem redu posle reči „pravila“ stavlja se zapeta, u t. 2 drugi red odozdo mesto „jedno mesečni“ stavlja se „jednomesečni“. Prva rečenica stava 2, menja se i glasi: „Ako se pravila društva sa ograničenom odgovornošću sastave na skupštini deoničkog društva, a zaključak o njima propisno posvedoči javni beležnik, nije potrebno da se sastave još i u obliku javnobeležničkog akta“.

U § 484, stav 1, prvi red mesto reči „stvari“ stavlja se „radi“, u petom redu mesto „svih“ stavlja se „sve“, u stavu 4, peti red mesto „medaju“ stavlja se „menjaju“.

U § 485, stav 1, treći red posle reči „deonice“ stavlja se zapeta, u poslednjem redu istog stava mesto „njima“ stavlja se „njih“, u stavu 2, peti red mesto „morali“ stavlja se „mogli“.

U § 486, stav 3, prvi red, posle reči glavnice umeće se „i“, u četvrtom redu istog stava mesto „upisnicima“ stavlja se „upisnicama“.

U § 488, stav 4, drugi red brišu se reči „najmanje mesec dana“ i u trećem redu mesto „200.000“ stavlja se „100.000“, u prvom redu stava 4, posle „§ 405“ stavlja se zapeta, u stavu 5, peti red posle „§ 358 stav 2“ stavlja se zapeta.

U § 491 stav 2, drugi red posle reči „odrediće“ briše se „se“ i umeće se „ga u slučaju spora“.

U § 495 na kraju t. 4 dodaje se „(§ 142)“, u t. 6 prvi red mesto „(§ 137)“ stavlja se „(§§ 137 i 142)“, na kraju drugog reda mesto „(§ 139)“ stavlja se „(§ 139 i 142)“.

U § 497 peti red posle reči „novcu“ mesto tačke stavlja se zapeta i dodaju se reči „ako nema drukčijeg sporazuma“.

U § 500 stav 2 treći red reč „ili“ briše se.

U § 501 stav 2, peti red odozdo, posle reči „sao-brazi“ briše se zapeta, u drugom redu odozdo posle reči „društvo“ stavlja se zapeta.

U § 504, stav 1, prvi red mesto „zastupstvo“ stavlja se „zastupništvo“, u stavu 2 t. 2 četvrti red posle reči „zanimanja“ mesto tačke i zapete stavlja se zapeta, u t. 4 drugi red mesto „overi“ stavlja se „overen“, u t. 6 treći red mesto „revizore“ stavlja se „revizora“, u stavu 3 prvi red mesto „(pred sudom)“ stavlja se „pred sudom“, u petom redu mesto „535“ stavlja se „505“, u stavu 5 četvrti red mesto „overavanje“ stavlja se „overavanje“, u st. 2 t. 3 treći red mesto „zakonik“ stavlja se „zakonima“.

U § 507 stav 2 četvrti red reč „shodno“ briše se, u sedmom redu mesto reči „shodno se primenjuju“ stavlja se „primenjivaće se“, na kraju stava 2, posle reči „društva“ mesto tačke stavlja se zapeta i dodaje se „no ako ni jedan od njih nije državljanin Kraljevine, dužni su da postave za pretstavnika državljanina Kraljevine.“ U stavu 4 šesti red mesto „kojoj“ stavlja se „koju“, u sedmom redu mesto „poslovanje“ stavlja se „poslovanju“.

§ 508 dobija nov stav 10 koji glasi: „Ministar trgovine i industrije propisivaće uredbama za strana osiguravajuća društva način plasiranja premijskih rezervi u Kraljevini.“

U § 509 stav 1 treći red posle reči „osnovano“ umeće se „ili“, u petom redu istog stava reč „društvo“ zamenjuje se rečju „zastupništvo“, u t. 5 stav 2 treći red posle reči „Kraljevini“ stavlja se zapeta.

U § 510 stav 3 deveti red odozdo posle reči „Kraljevini“ stavlja se zapeta.

U § 512 stav 4 treći red mesto „II 1“ stavlja se „II t. 1“, u stavu 7 prvi red mesto „§§ 412“ stavlja se „§ 412“, u drugom redu mesto „koje“ stavlja se „ko je“, u trećem redu istog stava posle reči „likvidator“ umeće se reč „kriv“, u stavu 10 u četvrtom redu brišu se reči „s članovima uprave, sa likvidatorima odnosno“, u sedmom redu istog stava mesto „nadzornog odbora“ stavlja se „nadzornoga organa“, u stavu 11 četvrti red mesto „§ 411 i 414“ stavlja se „§§ 411 i 414“.

Prilikom čitanja odborskog izveštaja, Odbor je na svojoj sednici održanoj 22. januara naknadno dopunio gornji izveštaj u sledećem:

U § 209 stav 2 t. 2 prvi red mesto „§§ 194 i 195“ stavlja se „§§ 194, 195 i 198“.

U § 256 stav 2 treba da počne rečima: „O predmetima iz stava 1 t. 2, 3 i 4, uprava podneće iscrpne izveštaje, a o ugovorima iz t. 5 dužna je da podnese...“

U § 310, stav 2 u trećoj rečenici mesto „§ 291 stav 3“ 5, 6 i 7“ stavlja se „§ 291 stav 3, 5, 6, 7 i 8“.

U § 347 stav 6 četvrti red iza reči „registar“ dodaje se „(§ 355)“.

U § 360 u naslovu posle reči „Upis“ umeću se reči „provedenog sniženja“.

U § 389 stav 2 četvrti red ispred reči „i 208“ umetnuti „198“.

U § 495 t. 4 menja se i glasi: „otvaranjem stečaja nad imovinom koga od drugara, s tim da, kad ima više tajnih drugara, u slučaju stečaja jednog od njih, vrede naredenja § 142“.

U § 512 stav 8 četvrti red iza reči „Kraljevini“ dodaje se „kao i onaj, koji pri plasiranju premijske rezerve povredi propise uredbe predviđene u § 508 stav 10.“

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini predlog Trgovačkog zakona sa gornjim izmenama i dopunama da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioce od strane odborske većine određeni su g. g. Momčilo Sokić, Dr. Đorđe Marković i Karlo Gajšek, a od strane manjine g. Ivan Mohorić.

22. januara 1936. godine
u Beogradu

Za Predsednika Odbora,
Mih. Stojadinović s. r.

Sekretar,
Momčilo Sokić s. r.

Članovi:

Gavran Kapetanović s. r.
Dim. Mirković s. r.
Dr. Časlav M. Nikitović s. r.
Luka Mijušković s. r.
Josip Benko s. r.
Petar Bogavac s. r.
Uroš Nedeljković s. r.
Milan Vukićević s. r. odvaja se
Zajnel Ibrahim Stracimir s. r.
Dr. Dragan Kraljević s. r. odvaja se
Sekula Zečević s. r. odvaja se
Dr. Đorđe Marković s. r.
Karlo Gajšek s. r.
Borivoje Đurić s. r. odvaja se
Ilija P. Mihajlović s. r. odvaja se
Dr. Vojislav Došen s. r. odvaja se
Mijo Kajić s. r. odvaja se
Dragiša Stojadinović s. r. odvaja se

IZVEŠTAJ

I ODVOJENO MISLJENJE MANJINE SKUPŠTINSKOG ODBORA ZA PRETRES PREDLOGA TRGOVAČKOG ZAKONA

Odborska manjina načelno ne vidi stvarne potrebe, da se izdvađa iz materije trgovačkog prava jedan deo formalnih propisa i isti donosi i u vidu jednog posebnog zakona. Manjina stoji na gledištu, da treba pričekati dok cela materija trgovačkog zakonika bude obrađena i redigovana, da se onda donese potpun trgovački zakon. I ako ovo gledište nije bilo u odboru usvojeno manjina je ipak uložila sav trud, da u pozitivnoj saradnji kod pretresa zakona u pojednostima ukloni manjkavosti, nepotpunosti i nejasnoće, koje su ovom prilikom u predloženom zakonskom projektu konstatovane te je ubedljivom argumentacijom uspeła, da su mnoge kritične odredbe zakonskog projekta bitno izmenjene, upotpunjene i prestilizovane. Manjina je u pogledu mnogih oteka zastupala načelno gledište, da ih treba u interesu lakšeg razumevanja iz temelja preraditi i ponova redigovati te svoje gledište utemeljila stvarnim momentima, kako se to može iz stenografskih beležaka o radu odbora videti. Manjina je duboko svesna velike odgovornosti, koja pada na članove odbora a napose i na celu Narodnu skupštinu prihvaćanjem na brzu ruku jednog ovako dalekosežnog zakona, koji u 513 paragrafa reguliše za celu zemlju jedinstveno oblike trgovačkog preduzimanja. No pored najvećih napora i interesa na stručnoj saradnji kao i stvarnih argumenata o našem gledištu nije vođeno dovoljno računa.

Ceo postupak oko pretresa ovog zakona u pojednostima doveo je najzad do toga, da je morala manjina uprkos tome, da su izvesne izmene i dopune usvojene, ipak odvojiti svoje mišljenje. Kao razloge za svoje odvojeno gledište manjina ističe naročito sledeće momente:

1) Ne slažemo se time, da se donosi kao zaseban zakon prvi i drugi deo trgovačkog prava, koji sadrži samo formalne propise o trgovačkim firmama i društvima dok se materijalni deo trgovačkog prava ostavlja za docnije uzakonjenje. Za ovakvo izdvajanje i rad na parče nema nikakve stvarne potrebe.

2) Ne slažemo se naročito time, da se trgovački zakon donosi bez uvodnog zakona. Nacrt uvodnog zakona je još uvijek predmet proučavanja naročite stručne komisije te nije ni definitivno redigovan. Trgovački zakon bez uvodnog zakona pretstavlja mrtvo slovo na hartiji koje je neupotrebljivo sve dotle, dok se ne donese uvodni zakon. Uvodni zakon pretstavlja međutim veoma obimnu materiju, sa kojom se može bitno menjati situacija u pogledu pojedinih odredaba trgovačkog zakona, jer od njega zavisi, koje odredbe trgovačkog zakona će važiti odmah a koje tek nakon izvesnog roka kao i koje će važiti i za sva postojeća društva a koja samo za ona, koja će se osnovati tek posle stupanja na snagu novog zakonika. Ove odredbe toliko su dalekosežne, da se time može bitno menjati stav, koji je odbor zauzimao prema pojedinim paragrafima predloženog projekta zakona. Pošto ne znamo, kako će te odredbe na kraju ispasti, odborska manjina ne može preuzeti na sebe odgovornost za donošenje prvog i drugog dela bez uvodnog zakona.

3) Ovaj zakon raspravljen je u odboru po postupku i na način kao najhitniji zemaljski zakon, kao zakon, koji treba da spase privrednu situaciju zemlje. Niti je data nakon doštampanja projekta krajem novembra p. g. članovima odbora fizička mogućnost, da se upoznju sa sadržinom odredaba, da prouče obimni komentar, koji nama je podnet zajedno sa zakonom a sam pretres u odboru bio je očito uperen na to, da onemogući onaku raspravu i pretres, kako ga stručnost materije i njezina važnost za privredni svet iziskuje. U 24 sednice, koje su održane i pre i posle podne većina se je zadovoljila sa jednim jedinim čitanjem zakona te je uprkos stalnih prigovora manjine, da sa ovakvom brzinom rada ne može polučiti uspešan cilj, pretres zaključen. Na taj način niti je bio odbor u stanju da se obavesti, zašto je komisija, koja je izradivala predlog, usvojila od važećih partikularnih pravnih propisa baš jedno ili nijedno gledište i odbacila sve ostalo ili zašto je nalazila, da treba sadašnje zakonske popise pooštriti i proširiti. Da je ovakva mogućnost obaveštavanja u odboru stvorena, verovatno bi bile odluke odbora u mnogo čemu ispile bitno drukčije.

4) Ovaj zakon nalaže domaćoj privredi velike steg, koje će još više pooštriti današnji potpuni dezinteres preduzimača, da ožive privrednu aktivnost, jer izlaže svojim komplikovanim propisima preduzeća mogućnosti beskrajnog šikaniranja, koje će prouzrokovati dugotrajnu neizvesnost i ometati rad, koji je u današnjim vanrednim prilikama i onako do krajnosti otežan i sam po sebi dovoljno riskantan.

5) Trgovački zakonik sadrži mnoge izlišne i preterane novosti, koje su bile do sada u našoj zemlji nepoznate a koje su za naše primitivne prilike sasvim nepotrebne, jer nisu ni u jednom primeru do sada u praksi primenjivane. On prenosi mnoge odredbe iz

zakonodavstva zapadno evropskih država na naše prilike i ako je naša privredna struktura i privredno zakonodavstvo bitno drukčije nego na zapadu, gde preovlađuje industrijski karakter i velekapitalizam, dok je naša zemlja privredno slabo razvijena i po pretežnoj većini agrarna.

6) Kod donošenja ovog zakona propuštena je prilika, da se oslobodimo štetnih obaveza iz ranije sklopljenih sporazuma sa pojedinim inostranim državama u pogledu režima stranaca i da se udare temelji za jednu nacionalnu privrednu politiku, kako nam je diktiraju teške sadašnje prilike, potreba zaštite nacionalnog prihoda i domaćeg rada protiv eksploatacije od strane tuđih društava i protiv sistemat-ske penetracije stranaca. Manjina je predložila, da se poslednja glava zakona u tom pogledu ponovo preradi i štetne obaveze iz postojećih sporazuma otkazu.

7) Zakon izbegava definiciju i najvažnijih pojmova, koji su predmet regulisanja a u komentaru se još dodaje, da je to i namerno učinjeno. Zakon je propustio, da stvori jasnu situaciju baš u pogledu onih oblika društvenog preduzimanja ili ortačenja, koja u modernom poslovnom svetu igraju najveću ulogu a pomoću kojih se zapravo svršavaju najveći trgovački poslovi i transakcije. To su karteli, konzorcije i sindikati. Prema ovom zakonu oni se ne moraju osnovati na temelju jednog od oblika, koji su predviđeni u zakonu, nego se mogu osnovati i kao društva po zakonu o zborovima. Našazimo, da je ovakav liberalizam sasvim neumestan, jer će i dalje omogućiti razne vrste izigravanja.

8) Zakon uvodi kao nov oblik trgovačkog udruživanja društva sa ograničenom odgovornošću, koja

su do sada poznata samo na pravnom području Dravske i Primorske banovine. Za primenjivanje ovog oblika bilo bi potrebno, da se predvide u zakonu jasne i precizne odredbe, da bi svi sudovi u novim krajevima tačno znali, kako im treba postupati. Međutim u mesto toga ova glava na svima mestima određuje jednostavno „shodno” primenjivanje odredaba o deoničkim društvima. Krivične odredbe i propisi odgovornosti, koji važi za deonička društva na društva sa ograničenom odgovornošću su preterana i postojeća društva u zapadnom delu države nisu dala stvarnog povoda za donošenje predviđenih pooštrenja.

9) Da se je zakon tretirao na način, kako bi dolikovalo važnosti ove dalekosežne i obimne materije, mnoge stvari u toku diskusije bi se mogle popraviti i usavršiti naročito u pogledu jasnoće diktije i samog stilizovanja odredaba. Pošto nam je bila međutim oduzeta mogućnost, da to učinimo, odborska manjina ne može da preuzme odgovornost za donošenje zakona u sadašnjem nedoteranom obliku te smo zato prinudeni da se odvojimo i da glasamo protiv ovog zakona.

Beograd, dne 22 januara 1936 godine

Narodni poslanici:

Ivan Mohorić s. r., Dr. Vojislav Došen s. r., Dr. Dragan Kraljević s. r., Milan Vukićević s. r., Sekula Zečević s. r., Ilija Mihađlović s. r., Dragiša Stojadinović s. r., Mijo Kajić s. r., Borivoje Đurić s. r.

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

VI РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 24 ЈАНУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЂИРИЋ

СЕКРЕТАР

МУСТАФА А. МУЛАЛИЋ

Присутни г. г. Министри: Председник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић; Министар саобраћаја др. Мехмед Спахо; Министар без портфеља др. Шефкија Бехмен; Министар пољопривреде Светозар Станковић; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић; Министар грађевина др. Марко Кожул; Министар шума и рудника Бура Јанковић; Министар просвете Добривоје Стошовић; Министар финансија Душан Летица; Министар правде др. Миле Мишкулин; Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић; Министар без портфеља др. Михо Крек.

ПОЧЕТАК У 11 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника V редовног састанка;

2 — Саопштење предлога резолуције Илије П. Михајловића и другова, народних посланика, којом траже да Краљевска Влада донесе у року од 20 дана Закон о раздужењу земљорадника, радника, занатлија и малих привредника.

Говорници: Председник Народне скупштине Стеван Ђирић (10 пута), секретар Народне скупштине Мустафа Мулалић (3 пута), др. Милован Пинтеровић, Војислав Лазнић, Драгиша Стојадиновић, Никола Прека (2 пута), Потпредседник Народне скупштине Фрањо Маркић (2 пута), Војислав Ђорђевић, Министар финансија Душан Летица.

Председник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, отварам VI редовни састанак Народне скупштине. Позивам господина секретара да изводи прочитати записник V редовног састанка Народне скупштине.

Секретар Мустафа Мулалић прочита записник V редовног састанка Народне скупштине.

Председник Стеван Ђирић: Има ли ко од господо народних посланика да учини какву примедбу на записник? (Др. Милован Пинтеровић: Молим за реч.) Има реч народни посланик г. др. Милован Пинтеровић.

Др. Милован Пинтеровић: Господо народни посланици, у записнику, како нам је сад овде прочитан, садржана је једна нетачност. Тврди се на крају тога записника да је председавајући јучерашње седнице Народне скупштине г. потпредседник Скупштине, са пристанком Скупштине, закључио седницу и одредио данашњу седницу са дневним редом како је овде прочитано. То је нетачно, господо народни посланици. У оном часу када је г. потпредседник Народне скупштине овакву констатацију можда учинио, њега нико није чуо. Шта више, био је овде, у Скупштини, толики метеж и толика галама да нико, па ни г. потпредседник Народне скупштине, није могао бити у стању да утврди расположење ове Скупштине. Толика је галама и толики метеж био овде. У томе часу налазило се пет или шест посланика горе на говорници, који су се били јавили за реч, али су остали без речи. Ја сам се сам попео на ове степенице,

мени је сведок бивши министар г. Прека, и хтео сам да говорим, али сам био изненађен када сам након ове галаме и констатације г. потпредседника сазнао шта је констатовао. Чиним дакле ову примедбу на записник и тражим да се унесе у данашњи записник. (Никола Прека: Молим за реч.)

Претседник Стеван Ђирић: Ја ћу вам дати реч, али пре тога има реч господин секретар да се изјасни по § 33 Пословника, да ли прима ову примедбу на записник.

Секретар Мустафа Мулалић: Господо народни посланици, ову примедбу на записник не могу примити, јер ова констатација, која је унесена у записник, да је седница закључена са пристанком већине, оснив се на томе да је била фактично већина за то.

Претседник Стеван Ђирић: Господо, у овом случају, кад секретар не прима примедбу на записник, по чл. 33 Пословника има Народна скупштина да одлучи, да ли да се прими ова примедба г. Пинтеровића или не. Она господо народни посланици, који примају ову исправку на записник нека изволе устати, а који не примају, нека изволе седети. (Већина седи.) Примедба није примљена. (Војислав Лазић: Молим за реч у вези са записником.)

Г. Војислав Лазић има реч.

Војислав Лазић: Господо, записник који је прочитан не одговара стварности како је седница текла. Код моје интерпелације о решењу земљорадничких дугова, ја сам тражио хитност те интерпелације и тамо у записнику стоји да је Скупштина одбила ту хитност. Али томе одбијању претходило је друго нешто, а то је, да је Претседник Краљевске владе узео реч и он одбио ту хитност, а тога у записнику нема, наиме нема да је после његове изјаве Скупштина одбила моје тражење хитности, и ја тражим да се у записнику запише онако како је било, јер записник мора да представља тачну слику једне скупштинске седнице. Када је после саопштења моје интерпелације и после мога тражења хитности Претседник Владе добио реч и одбио хитност, то мора да се у записнику констатује... (Одобравање на левици)... јер овако изгледа да је само Народна скупштина одбила ту хитност, а да Претседник Владе пре тога није ништа говорио. Међутим, ствар је била јасна. Претседник Владе у име Владе није хтео да прими хитност и ви сте послушали њега, па сте ту хитност одбили. Ви сте се на тај начин солидарисали са Претседником Владе. Ја немам ништа против тога што сте се ви с њиме солидарисали. Примам то на знање, али нека се и у народу зна да Претседник Владе неће да се реши питање сељачких дугова. (Одобравање на левици. — Протести код већине.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч г. секретар да изјави, да ли прима ову примедбу на записник.

Секретар Мустафа Мулалић: Господо народни посланици, ни ову примедбу г. Војислава Лазића на записник не могу примити, јер се у скупштински записник уноси само оно о чему се ради или што се закључује.

Претседник Стеван Ђирић: Да ли Народна скупштина прима примедбу г. Лазића? (Прима. — Не прима.) Господо која не примају нека изволе седети, а која примају нека изволе устати. (Већина

седи.) Пошто већина седи објављујем да примедба г. Лазића на записник није примљена. (Граја на левици. — Драгиша Стојадиновић: Молим за реч у вези са записником.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч г. Драгиша Стојадиновић.

Драгиша Стојадиновић: Господо народни посланици, данашњи записник садржи два крупна фалсификата. Да је он писан на основу података из штампе режима, ја би разумео и одобрио бих да може такав записник да се пише. Али записник мора да буде огледало нашега рада овде у Народној скупштини, и он мора да буде верна слика онога шта је било. Господо, јуче је овде саопштена вама једна моја интерпелација, коју сам упутио на Претседника Владе, а тиче се одликувања лентама чланова Краљевске владе, а данас те интерпелације нема у записнику, а нема је ни у штампани режимској (Гласови са левице: То се раширило режимској!) Господо, још крупнији фалсификат је учињен на другој једној тачци. Прекид седнице који је инсценирала Краљевска влада... (Гласови код већине: Није тачно! — Граја на левици) ... претстављен је неверно. Господо, нити сам опоменут, нити је било галаме. Сви сте ви у тишини тога момента слушали шта се говорило и одједаред је Краљевске владе нестало са седнице. Поменута је једна уставна институција само. А, господо, допуштено је овде говорити све што Пословником није предвиђено да не може да се говори. Пословником је предвиђено да се посланици који вређа Краља, или Краљевски дом или који клевета, казни, а тек после друге опомене Претседник сме прекинути седницу, а кад се вратио Претседник Народне скупштине после прекида видели сте да нити ме је казнио, а ни пре тога опоменуо.

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, то није примедба на записник!

Драгиша Стојадиновић (наставља): Нити је имао разлога да ме казни, јер нисам никога вређао, никога клеветао. Требало је Краљевској влади да овде изведе један трик, да само оклевета нас. Господо, о томе ћу говорити опширније кад будем говорио о повреди Пословника.

То што је урађено са записником, урађено је и са стенографским белешкама. Претседник Народне скупштине овлашћен је да врши коректуру стенографских бележака. У Пословнику се каже: „Претседник је властан чинити само коректуру оних израза, који вређају достојанство Народне скупштине, или садрже личне увреде или клевете грађана.“ (Гласови са деснице: Доста са твојим провоцирањима!) Господо, чућете ви народ, ако нећете мене слушати! Господо, у стенографским белешкама, које су ми послате на коректуру, нашао сам страшне ствари.

Претседник Стеван Ђирић: Господине посланиче, то није примедба на записник. О стенографским белешкама не може се говорити приликом примедбе на записник. Ви сте своје све примедбе на записник рекли и Скупштина има да се изјасни да ли ће их примити.

Драгиша Стојадиновић (наставља): Добио сам реч, да ћу после добити право да говорим.

Тражим да се ове крупне грешке у записнику Народне скупштине не дешавају. Записник мора

да буде веран ономе стању шта је и како је овде урађено, и ако Влада и даље буде поступала тако, ми ћемо предузети друге мере да њу уугитимо на закон. (Протести код већине — Пљескање на левици.)

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, господин посланик Драгиша Стојадиновић употребио је један оштар израз „фалсификат записника”. (Граја и жучни протести на левици.) Колико је тачан тај израз, саопштиће вам господин секретар, јер, у колико се ја сећам, та интерпелација г. Стојадиновића, саопштена је у записнику... (Велика граја и бурни протести на левици.) Господу, која вичу и не слушају претседника, опомињем на ред. (*Драгиша Миловановић* бурно протестује.)

Господина Миловановића опомињем на ред. (*Драгиша Миловановић:* Ја вашу опомену не примам! — Граја на левици. — *Драгиша Миловановић* и даље протестује.)

Народног посланика г. Драгишу Миловановића опомињем записаном опоменом на ред, а предложићу га на крају седнице за привремено искључење ако се не буде покоравао опоменама Претседника. (Граја на левици. — *Јанко Баричевић:* Против вас, г. Ђирићу, воде битку и ви немате толико центамента да се уклоните одавде.)

Има реч господин секретар да изјави, да ли прима примедбе г. Стојадиновића на записник.

Секретар Мустафа Мулалић: Господо народни посланици, примедбу г. Драгише Стојадиновића на записник не могу примити ради тога што су у записник унесене све интерпелације. Исто тако констатовано је да је седница скупштинска била прекинута. Сви остали детаљи, који су се догађали у Народној скупштини, налазе се у стенографским белешкама. (*Никола Прека:* Молим за реч у вези са записником.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч г. Никола Прека.

Никола Прека: Господо народни посланици, народни заступник и мој друг г. др. Пинтеровић у своме говору споменуо је моје име и позвао се на мене да документира своје наводе у погледу неправилног закључка јучерашње седнице Народне скупштине.

Његови су наводи, господо, тачни. Ја сам био присутан када су г. Пинтеровић и више наших других пријатеља тражили ријеч. На упит, кога је поставила опозиција путем својих претставки, путем својих клубова, народни заступник и потпретседник Југословенског клуба народних посланика, који је говорио, рекао је отворено да говори у име тога клуба. Тиме су имали права да говоре и претставници других клубова и да се изјасне да ли примају одговор г. претседника Народне скупштине или не примају. (Повици на левици: Тако је!) Господин потпретседник, или збуњен догађајима у Скупштини није видео или није хтео да види, господо, да се јављају други претставници клубова за реч и да су се јавили. Тиме је ускраћено нама право да говоримо у име наших другова и у име својих клубова и у томе је неправилност закључења јучерашње седнице.

Господо, још један доказ томе: ја сам пришао овде и упозоравао г. потпретседника на једног младог чиновника, који се врзма иза министарских

клуба. (Повици са левице: И сад је тамо!) Господо, ово је Народна скупштина, у којој имају право да се налазе само народни посланици, сенатори и службеници овога Дома, па ако се већ то и толерира, ја ипак тражим да се тај господин чиновник бар пристојно влада, а он се непристојно влада. Господин потпретседник није чуо те моје речи или их није хтео чути.

То сам, господо, имао да изјавим и сматрам да је незаконито и неправилно закључена јучерашња седница.

Претседник Стеван Ђирић: Има реч потпретседник Народне скупштине г. Фрањо Маркић.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, верујте да ме моје иступање овде фактички доводи у забуну. Ја сам се надао, када сам се појавио на овој говорници, да ћу доживети и дочекати аплауз са леве стране (Пљескање на десници — Смех на левици.) Ви, господо са леве стране, треба да схватите да човек у функцији претседавајућег мора бити строго непристрасан и објективан, и ја Вас молим да то тако и схватите. Да сам био непристрасан и објективан, најбољи је доказ ово, да наводи народног посланика г. Николе Преке, по моме сазнању, не одговарају истини. (Поклици са деснице: Тако је!)

Господо народни посланици, сви сте били сведоци јучерашње галаме и гужве у овоме високом Дому, што, напоследку, не чини част ни претседавајућем ни вама овде. Верујте, господо народни посланици, да ја нисам ни приметио г. Николу Преку да је говорио самном. Верујте ми то, а треба да знате, г. Никола Прека, да ја нисам ни човек који се лако збуњује ни човек који лако подлеже утицају.

Господо народни посланици, ви треба да схватите тешку и деликатну улогу човека који претседава и који је ваш друг, а јуче је просто било немогуће утврдити и констатовати шта ко жели и у коме правцу се обраћа на мене.

Према томе сматрам да ће се примити ово моје образложење на знање како с једне тако и с друге стране. (Опште одобравање и пљескање. — *Никола Прека:* Молим за реч за личну примедбу.)

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Никола Прека ради личног објашњења.

Никола Прека: Господо народни посланици, потпретседник Скупштине г. Маркић у своме одговору био је нетачан. Ја нећу да употребим ријеч „неистину”, јер овде господо са претседничке столице мјере ријечи и траже да будемо кроз и кроз парламентарни. Господин потпретседник Маркић могао је казати да није видео или да није чуо да сам се јављао за ријеч, али није смео казати да није истина да сам га ја упозорио одавде да тражим ријеч, јер су сви моји другови то видели. Ја зато дижем свој глас у знак протеста на овакво изражавање г. потпретседника.

Претседник Стеван Ђирић: Има реч господин потпретседник Маркић ради личног објашњења.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, ја нисам рекао да „није истина” него сам казао: по моме сазнању не одговара истини. По моме сазнању, господо, нико се на ме није јуче, у моменту о коме се говори, обраћао за реч.

Претседник Стеван Ђирић: Пошто секретар г. Мулалић ни једну примедбу на записник није при-

мио, прима ли их Народна скупштина? (Прима — Не прима.) Господа која примају нека изволе седети, а која су против нека изволе устати. (Већина седи.) Пошто већина седи објављујем да је записник примљен онако како га је г. секретар прочитао.

Изволите чути један предлог резолуције.

Секретар Мустафа Мулалић (саопштава): Г. Илија П. Михаиловић, народни посланик и другови, подносе Народној скупштини на решење предлог резолуције, којом траже да Краљевска влада најдаље у року од 20 дана спреми и поднесе Народној претставништву на решење предлог закона о раздужењу земљорадника, радника, занатлија и малих привредника и да се овај закон изгласа пре предлога закона о буџету. Траже да се овај предлог резолуције не упућује нарочитом одбору, у противном да се огласи за хитан. (Види прилог.)

Претседник Стеван Ђирић: Уместо првопотписатога јавио се за реч ради образложења хитности народни посланик г. Војислав Ђорђевић. Има реч г. Ђорђевић. (Узвици на левици: Живео!)

Војислав Ђорђевић: Господо народни посланици, јуче је Народна скупштина имала један законски предлог о раздужењу земљорадника, занатлија и ситних привредника. Господин Претседник владе, у име Краљевске владе, одбио је хитност тога предлога, наводећи да би та хитност успорила решење тога питања, пошто владина већина и Влада имају своје пројекте. Ми смо, господо, разумели добро и нећемо, да узимамо славу владиној већини у доношењу тога закона, јер онога тренутка, ако би тражење хитности успорило хитност једног законског пројекта, који Краљевска влада хоће да поднесе, ми ћемо казати: Богу хвала, ако се деси и то чудно у Југославији и Краљевска влада донесе такав један законски предлог.

Из смисла изјаве Краљевске владе, ми смо разумели, да ће тај законски предлог бити хитнији од поднетог хитног законског предлога, те је према томе он потпуно сагласан са овом резолуцијом, и зато смо предложили, да се време доношења закона ограничи на 20 дана, што је несумњиво више него владина хитност, и да се у томе смислу и реши цео закон пре доношења буџета.

Господо народни посланици, није ово питање, питање обичног политичког трика или обичног политичког маневра, него је ово питање дубоко народно и социјално питање и ради тога ми га износимо. Десет година већ као мора притискује наш народ питање презадужености. (Одобравање на левици.)

Господо народни посланици, од једног чисто економског питања, које се појављује још у 1926 години, небрижљивошћу свих режима и свих влада дошло се дотле, да се то чисто економско питање претвори у прворазредно социјално-политичко, од кога ће зависити мир у нашој земљи. (Одобравање на левици.) Морам да потсетим све вас, да је још 1926 године Настас Петровић са Милошом Тупањанином и другима одржавао зборове за одужење земљорадника. Земљорадник је већ у то време алармирао: да је дошао у немогућност плаћања и да то питање треба решавати. Од тога тренутка до данас ми смо видели, да су поједине владе у изборној кампањи то питање стављале на чело свога програма, захтевале његово решење и на

том програму добијале већину па га ипак после остављале нерешеног. Од Владе Веље Вукићевића која је као изборну парољу избацила раздужење сељака, па до последњих посланичких избора, на којима смо сви бирани, то је питање било прво на дневном реду. (Одобравање на левици.)

Већ овај Парламенат прилично дуго заседава и то питање није решио. Ми смо имали прилике да претресемо и у одбору завршимо предлог трговачког закона, који је од много мање важности за ову земљу од питања раздужења, али ми закона о раздужењу још нисмо добили ни у разматрању.

Изгледа, господо, да се на то питање гледа онако како га постављају у својим резолуцијама удружења кредитора и оних кругова који не желе да се то питање реши. (Одобравање на левици.)

Настасу Петровићу већ су можда иструлиле кости, Веља Вукићевић се претворио у прах — а питање је нерешено. Изгледа да нека чудна сила као Тутанкаменова гробница убија све оне који покушају то питање да реше. (Одобравање на левици.)

Господо, ми се бојимо, да вас са деснице, који кажете да хоћете то питање да решите, та исти сила не убије. (Приговори са деснице.) За решавање тога питања мора се имати пуно снаге и морамо се супротставити свима закулисним силама, које немају рачуна да се то питање реши. Сељак и ми ту снагу драговољно дајемо за решење овог проблема.

Данас према статистици Министарства пољопривреде и израчунаном интересу сами земљорадници дугују близу 10 милијарди динара. (Приговори са деснице: Није то тачно.) Немојте да говорите исто што и претставници банака, да земљорадници дугују свега 3 милијарде динара и да земљорадник није дужан према вредности свога имања. Сељак зна једну чињеницу, да када се задуживао, да је вредност његовог имања била далеко већа но што је данас и да је према тој вредности могао дуг и да отплати. Данас он зна само једно, да је за њега поскупео новац, и да купљени пар волова за 8 до 10 хиљада динара данас не вреди толико, јер за исти пар волова не може да добије ни хиљаду динара и потребни су му сада осам пари волова да плати онај један. Он осећа тиме социјалну неправду и он се бори против ње и ви не видите, да тај револт и буна може да има тежих последица него што их жели и један од нас у овом Парламенту. (Упадице.)

Питање раздужења сељака није питање неозбиљно, да би парламентарца при третирању овог питања могао да прави или неозбиљне упадице или да спречава говорнике у изражавању њиховог мишљења. Задужење земљорадника проузроковало је презадужење и занатлија и свих осталих малих привредника. (Чује се: То сви знаменат треба јасно да каже, да овај Парламент није дошла једино због кривицом и вољом, него је дошла једино због јачања наше националне валуте и пада цена што је страховито оштетило нашега сељака. Пошто није његова кривица, ми смо дужни, имамо обавезу, да ово питање решимо што пре, да га решимо онако како данас плататежна моћ сељака изискује и онако како праведни обзири захтевају у једном друштву које хоће да има правичности и мира у земљи. (Одобравање на левици.) Не само да је ово питање

важно с тога што ће оно раздужити сељака, него је оно важно и с тога што сељак већ више од 10 година не ужива кредит. Од оног тренутка када је то питање покренуто, он нема нигде кредита, и данас, сељак, који би био у могућности да плати нови дуг својим радом у наредној години, нема могућности да се задужи, јер сви приватни и остали кредитори неће кредитирати више земљорадника све док се то питање не реши. Десет година наш земљорадник нема средстава за рад, нити има могућности употребе нових метода у пољопривреди и производњи онога што светске пијаче траже за потрошњу. Нико не сме да буде слеп на ову појаву, која је данас првокласна по својој важности и чије ће решење унети мир у земљу. А ако се то питање не реши, господо, испуниће се жеље оних крајњих левичарских кругова, који данас све више и више симпатија тога ради уживају. Ми смо бирани на једном заједничком програму без обзира што сте се ви на десници данас одвојили. У томе програму сељаштво и решење презадужености било је прво на дневном реду и ако ви, владина већина, поднесете добар закон имаћете и нас онога тренутка кад ова Скупштина буде решила то питање, па чак да не реши ни једно друго питање већ само ово, она је онда испунила један велики задатак и мирне душе може да каже: свршили смо оно, што је за нашу земљу било најважније. (Одобравање на левици.)

Господо народни посланици, будимо искрени и свесни, да сем нас постоје и други утицаји, који спречавају решење овога питања. Те утицаје хоћемо да одстранимо. То су утицаји са деснице и са левице. Хоћемо да ван тих утицаја донесемо закон, којим ће дужник — земљорадник бити задовољан. Док су земље, које су у далеко горем економском и социјалном положају, давно и давно решиле то питање, као што је Бугарска и Румунија, док је и Немачка то питање решавала, и Пољска га решава, као и све друге земље, где је тај проблем постављен у истом обиму као и код нас, ми до данас нисмо га решили, јер све Уредбе, које су донете, оне су само мораторијум, који је још више оштетио сељака и онемогућио му нове кредите.

Ми морамо стати на становиште, да сваки убрани интерес већи од законског има се сматрати као отплата главнице, и онога тренутка, кад ова Скупштина реши то, десет милијарди дужних смањиле се много, а многи дужници постаће повериоци садашњих повериоца. Повериоци то знају и средствима која имају спречавају решење тога питања и доношење овог закона.

И зато, господо, ми предлажемо ову резолуцију, и молимо да се она прими, да се закон од стране владе поднесе Скупштини најдаље у року од 20 дана и да до априла, пре буџета, ово питање буде коначно решено. (Одобравање на левици.)

Ако би са политичког гледишта ишли, ми опозиционари не би имали рачуна да ова Влада реши ово питање, али ми жртвујемо уске политичке интересе за велике интересе народа. (Одобравање и плескање на левици.)

Ми сматрамо, господо, да је Отаџбина у опасности од великих друштвених нереда ради овог питања и зато позивамо све да решењу овога питања приступе што пре и зато вас овога пута мо-

лимо да усвојите нашу резолуцију, која није у корист уске политике, већ у корист народа, коме треба сви да служимо.

Претседник Стеван Ђирић: Пошто је Господин Претседник Краљевске владе морао да оде, то Господин Министар финансија има да се изјасни, да ли је Краљевска влада сагласна са тим, да се резолуција одмах прими или да се прво упуту нарочитом одбору. Затим има да се изјасни да ли прима хитност те резолуције или не.

Има реч г. Министар финансија.

Министар финансија Душан Летица: Част ми је изјавити у име Краљевске владе да не примам хитност за предложену резолуцију. Разлоге за отклањање хитности дао је јуче у Народној скупштини, и то довољне разлоге, сам г. Претседник Краљевске владе. Према томе молим Народну скупштину да упуту ову резолуцију на рад надлежном одбору. (Велика ларма и бучни протести на левици.)

Претседник Стеван Ђирић: Краљевска влада предлаже да се хитност одбаца. Према томе ко је против овога предлога нека изволи устати, а ко је за, нека изволи седети. (Већина седи — Бучни протести не престају на левици.) Објављујем да тражена хитност није примљена. (Бурни протести на левици.)

Овај предлог резолуције упутиће се нарочитом одбору, који ће се изабрати на наредној седници. (Поновни бурни протести на левици и повици: Поименично гласање.)

Ми смо већ јуче чули шта Пословник у овом погледу прописује. Ако Претседник мисли, по својој најбољој савести, да је јасан резултат гласања на основу недења и устајања, онда поименичном гласању нема места. (На левици протести никако не престају.) Опозиција се не може правити на оваквим питањима, о којима се Пословник јасно изразио. И ако се ви не умирите, ја ћу бити присиљен да прекинем седницу. (Посланици на левици продужују и даље бучно да протестују.)

Изволите чути један извештај Верификационог одбора.

Секретар Мустафа Мулалић (саопштава): Верификациони одбор подноси Народној скупштини извештај о доласку за народног посланика за Срез петрињски, Бановине савске, г. Тире Цујана.... (Поновни бурни протести и повици на левици: Не може да се чита извештај Верификационог одбора, мора прво да се изврши поименично гласање о траженој хитности. Граја и протести на левици не престају.)

Претседник Стеван Ђирић: Пошто сам већ једанпут објавио да ћу морати прекинути седницу ако се господа не умире, а господа се до сада још нису умирала, то прекидам седницу на неколико минута.

(После прекида)

Претседник Стеван Ђирић: Господо, настављамо седницу. Молим господина секретара да изволи прочитати извештај Верификационог одбора. (Граја и бучни протести на левици. — Повици: Гласање!)

Ја сам једанпут изјавио да по Пословнику више гласања не може да буде. (Граја и бучни протести на левици и даље трају.)

Господо народни посланици, ја вас молим да у миру наставимо седницу, иначе ћу бити принуђен да затворим ову седницу и закажем идућу за сутра са истим дневним редом. (Граја на левици и даље траје.)

Позивам господина секретара да изволи прочитати извештај Верификационог одбора. (Др. Српко Вукановић прилази говорници и објашњава се са секретаром.) Господине Вукановићу, молим вас да одете на своје место. Господине секретару изволите наставити читање извештаја Верификационог одбора. (Граја и протести на левици непрекидно трају. — Повици: Гласање! Гласање! Народни посланици са левице стоје пред својим клупама.)

Господо народни посланици, ја сам се безброј пута уверио да већина седи, а ево и сада већина седи и према томе је резултат гласања, објављен

од стране Претседника, потпуно исправан. (Бурни протести на левици и упорни повици: Гласање! Гласање!).

Секретар Мустафа Мулалић: Господине Претседниче, у оваквој атмосфери немогуће је радити!

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, ако не буде друге могућности за рад, онда ће Претседништво бити приморано да употреби све мере које Пословник предвиђа. (Народни посланици на левици и поред опомена Претседникових продужују са протестима и грајом.)

Господо, ја вас молим да поштујете достојанство Скупштине и своје рођено. (Звиждање и протести на левици.)

Пошто видим да се господа народни посланици неће да умире, а ја са своје стране нећу да прекршим Пословник, то затварам ову седницу, и, по Пословнику, идућу заказујем са истим дневним редом за сутра у 10 часова пре подне. (Граја.)

Седница је затворена у 13.15 часова.

ПРИЛОЗИ

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Београд

Привредна криза обухватила је све гране наше привредне делатности, а особито земљорадника, занатлију и малог привредника. Једна од најважнијих чињеница у кризи јесте презадуженост, која не одговара садањој привредној снази и платежној моћи дужника. Све донде, док се не реши питање раздужења, не може се ни отпочети са радикалним лечењем привредне кризе. И у Народној скупштини и ван ње, код свих привредних организација и јавних зборова, чуло се једнодушно мишљење народа о потреби ликвидације овог горућег питања.

Краљевска влада до данас није поднела ни један законски предлог о томе, а појединачни законски предлози, који постоје, можда ће бити онакве исте судбине, као што су били они у ранијим Парламентима, тј. или да се не донесу, или да се претрес одуговлачи у бесконачност.

Сматрајући да је ово питање једно од најважнијих у нашој земљи и чије решење захтева друштвени мир, привреда и милиони презадужених, нама је част, на основу § 69 Закона о пословном реду у Народној скупштини поднети Народној скупштини на решење следећи:

ПРЕДЛОГ РЕЗОЛУЦИЈЕ

Народна скупштина позива Краљевску владу да најдаље у року од двадесет дана спреми и поднесе Народној претставништву на решавање предлог закона о раздужењу земљорадника, радника,

занатлија и малих привредника и да се овај предлог закона стави на дневни ред Народног претставништва и изгласа пре предлога буџета државних расхода и прихода за буџетску 1936/37 год.

У смислу поменутог параграфа Закона о пословном реду у Народној скупштини молимо, да се овај предлог резолуције не упућује нарочитом одбору, већ да се у споразуму са Краљевском владом одмах приступи његовом решавању, а у противном, тражимо, да се овај предлог резолуције, у смислу § 62 Закона о пословном реду у Народној скупштини, огласи за хитан.

23 јануара 1936 године
у Београду

Народни посланици:

Илија Михајловић, Војислав Ђорђевић, Дамјан Арнаутовић, Миливоје Ђ. Исаковић, Инж. Дим. Вујић, Драг. Ј. Ивановић, Чедомир А. Пејкић, Лука Костренчић, Инж. Влад. Тишма, Жив. Јевтић, Мил. Рашовић, Василије Трбић, Драгиша Стојадиновић, Др. Милован Пинтеровић, Никола Прека, Јоаким Куњашић, Мухамед Риђановић, Живко Даниловић, Никола Соколовић, Драгомир Миловановић, Милан Петковић, Милан Мравље, Комац Албин, Горњак Винко, Добершек, др. Јанко Баричевић, др. Анте Ковач, Јоца М. Георгијевић, Радисав Вучетић, Жив. Милановић, Милан Ј. Курилић, Коста Димитријевић, др. Жив. М. Поповић, др. Српко Вукановић, Растко Петковић, Милинко Милутиновић, Сима Ђ. Будимир, (седам нечитких потписа).

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

VII REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 25 JANUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRESEDAVAO

POTPRESEDNIK

FRANJO MARKIĆ

SEKRETAR

VOJISLAV NENADIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova **dr. Milan M. Stojadinović**; Ministar saobraćaja **dr. Mehmed Spaho**; Ministar bez portfelja **dr. Šefkija Behmen**; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda **Dragiša Cvetković**; Ministar trgovine i industrije **dr. Milan Vrbanić**; Ministar građevina **dr. Marko Kožul**; Ministar prosvete **Dobrovoje Stošović**; Ministar finansija **Dušan Letica**; Ministar pravde **dr. Mile Miškulin**; Ministar pošta, telegrafa i telefona **dr. Branko Kaluderčić**.

POČETAK U 11.15 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

- 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika VI redovnog sastanka;
- 2 — Saopštenje i usvajanje izveštaja Verifikacionog odbora o dolasku za narodnog poslanika Ćire Cujana na mesto poč. Petra Vlatkovića;
- 3 — Saopštenje o podnošenju na saglasnost Uredaba Ministarskog saveta: Uredbe o zaštiti zemljoradnika od 30 septembra 1935 g. i Uredbe o izmeni i dopuni Uredbe o zaštiti zemljoradnika od 15 novembra 1935 g.;
- 4 — Saopštenje o ostayci narodnog poslanika Ramadanu Ramadanovića na položaj predsednika Opštine duljske;
- 5 — Saopštenje o traženju bolovanja narodnih poslanika;
- 6 — Saopštenje molbi i žalbi.

Govornici: Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić (10 puta), dr. Vojislav Došen, Vojislav Lazić, Nikola Kabašin (2 puta), Borivoje Đurić, Sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić, dr. Dragutin Janković.

Potpredsednik Franjo Markić: (Pljeskanje i pozivi: Živeo Potpredsednik Markić) Gospodo narodni poslanici, otvaram VII redovni sastanak Narodne skupštine. Molim g. sekretara da pročita zapisnik jučerašnjeg sastanka! (Glasovi sa leve: Nema zapisnika, ovo je nastavak sednice!)

Gospodo narodni poslanici, potrebno je danas, pre nego što predemo na rad, da pročitamo zapi-

snik o tome šta smo juče uradili i da se to utvrdi. (**Dragiša Stojadinović:** Na prvom mestu treće alineje § 106 stoji..... — **Vojislav Nenadić:** Stoji na kraju zapisnika da je sednica zatvorena! — Glasovi na levi: Ne može biti zatvorena!)

Gospodo narodni poslanici, jasno je da je ovo nastavak jučerašnjeg dnevnog reda. Molim vas da čitanje današnjeg zapisnika shvatite ovako, da je to deo jučerašnje sednice.

Molim g. sekretara da pročita zapisnik jučerašnje sednice.

Sekretar Vojislav Nenadić pročita zapisnik VI redovnog sastanka. (Za vreme čitanja zapisnika ustaju poslanici sa leve i uzvikuju: Nije čitan izveštaj Verifikacionog odbora! — Kad je sekretar pročitao „Sednica je zaključena u 13,30 časova“, poslanici sa leve burno protestuju i uzvikuju: Nije istina! Sednica nije zaključena!)

Potpredsednik Franjo Markić: Kao što sam na početku napomenuo, na ovu sednicu se nastavlja jučerašnji dnevni red, a današnja sednica, ipak, sama za sebe sačinjava sednicu radi toga, što počinjemo nanovo rad sa istim dnevnim redom.

Ima reč narodni poslanik g. dr. Vojislav Došen.

Dr. Vojislav Došen: Gospodo narodni poslanici, predlog o kome je juče navodno izvršeno glasanje, t. j. glasanje o hitnosti, nije u opšte bio stavljen na

glasanje onako kao što je to u zapisnik uneto. U skupštinskom zapisniku piše, da se glasalo ustajanjem i sedenjem i da je većina glasala protiv predloga. Medutim, većina je na osnovu § 94 Poslovnika glasala za predlog. (Glasovi sa desnice: Nijel)

Paragraf 94 Poslovnika propisuje ovo.... (Graja i protesti na desnici.)

Potpredsjednik Franjo Markić: Izvolite, gospodine poslanice, nastaviti.

Dr. Vojislav Došen (nastavlja): Paragraf 94 Poslovnika, na koji se naš Predsjednik Skupštine pozvao, kaže ovo: „Sedenjem i ustajanjem glasa se na ovaj način: Predsjednik poziva da ustanu svi oni koji glasaju protiv predloga.“ (Pljeskanje na levlci i glasovi: Tako je!)

Gospodo, ako je tačno što kaže zapisnik, da je većina sedela, onda je hitnost primljena. (Pljeskanje na levlci i povici: Tako je! — Glasovi na desnici: Vi ste bili protiv predloga!)

Gospodo narodni poslanici, na ove primedbe da smo mi protiv predloga glasali, mi te primedbe primamo, samo ako Narodna skupština primi hitnost, da se naš zemljoradnički narod jedanput razduži. (Upadice i graja).

Što se tiče druge primedbe na zapisnik.... (Graja i objašnjavanje između narodnih poslanika sa levlce i desnice).

Potpredsjednik Franjo Markić: Izvolite nastaviti gospodine govornice, a gospodu narodne poslanike molim da u miru saslušaju govornika.

Dr. Vojislav Došen (nastavlja): Ne mogu govoriti, tražim mir.

Prema tome stavljam primedbu da nije utvrđeno gde je bila većina.

Po § 93 Poslovnika ima predsjednik suverenu vlast da procenjuje gde je bila većina, da li kod onih koji su sedeli ili kod onih koji su stajali. Tu suverenu vlast ima onaj predsjednik u koga imaju poverenje svi narodni poslanici, a onaj predsjednik koji nije imao ni vaše poverenje, a koji sada nema ni naše poverenje, taj predsjednik to ne može da utvrdi.

Potpredsjednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, izvolite govoriti o zapisniku.

Dr. Vojislav Došen (nastavlja): Po § 95 Poslovnika, koji je neminovno u vezi sa § 93, kaže se, da se pojedinačno i poimenično glasanje ima narediti onda kada nije moglo biti utvrđeno gde je bila većina: da li kod onih koji su sedeli ili kod onih koji su stajali.

Ovaj paragraf ne kaže ko to utvrđuje i ko je ovlašćen da sumnja.

Potpredsjednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, vreme vašem govoru po Poslovniku već davno je prošlo.

Dr. Vojislav Došen (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, ovde ne piše ko je taj koji utvrđuje tu sumnju, a pošto to ne piše, znači da tu sumnju utvrđuju članovi Narodne skupštine, a kako većina narodnih poslanika, koji predstavljaju naš zemljoradnički narod, sumnjaju u rezultat koji je proglašen, to mi tražimo od g. predsjednika da odredi poimenično glasanje. (Odobranje i povici na levlci: Tako je!)

Potpredsjednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Vojislav Lazić da učini primedbu na zapisnik. Molim Vas, gospodine poslanice, imate samo pet minuta vremena i stoga se zadržite samo na kri-

tici zapisnika jučerašnje sednice. Ostalu gospodu narodne poslanike molim da budu mirni i da ne prekidaju govornika.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, mi smo svi svedoci kako je juče trajala naša sednica. Svedoci smo toga da je pokrenuto jedno vrlo važno pitanje, jedno pitanje vrlo ozbiljno, jedno pitanje koje tangira ceo naš narod i celu našu zemlju. I na koje ovome vrlo važnom pitanju, gde je u pitanju ceo naš narod, ja mislim da ne treba da bude galame, da ne treba da bude bure, da ne treba da bude ni upadica, treba da bude bure, da ne treba da pomazete naročito ne od strane vas koji kažete da pomazete Vladu i koji kažete da ste vladina većina (Protesti kod poslanika većine. — Milan Lazarević oštro protestuje i upada u reč govorniku).

Potpredsjednik Franjo Markić: Molim Vas, gospodine Milane Lazareviću, da ne upadate i ne prekidate govornika, a ako imate što da kažete izvolite tražiti reč.

Vojislav Lazić (nastavlja): Podnesen je, gospodo, predlog rezolucije, podnesen je jedan predlog koji niti je politički niti ima ma kakve zadnje namere, nego ima najbolju i najglavniju nameru, da se reši jedno, u današnjem dobu najvitalnije pitanje za našu zemlju, a to je pitanje razduženja zemljoradnika.

Potpredsjednik Franjo Markić: To, gospodine poslanice, nije primedba na zapisnik. Ja Vas molim da se krećete u okviru primedbe na zapisnik.

Vojislav Lazić (nastavlja): Odmah ću govoriti o zapisniku.

Dakle to pitanje, koje je pokrenuto, nije juče rešeno i ne može se smatrati ovim zapisnikom da je to pitanje skinuto sa dnevnog reda. To pitanje ostaje i dalje na dnevnom redu. Po § 106 Poslovnika sednica se nastavlja danas sa istim dnevnim redom, a to je pitanje bilo juče na dnevnome redu i ono nije rešeno, i zato o ovome pitanju ima danas da se ponovo rešava. Drugim rečima ima da se nastavi jučerašnji rad i onde gde smo juče stali treba danas da se nastavi. Zato ja protestujem protivu zapisnika i tražim da se on ispravi u tome pravcu, da pitanje, pokrenuto predlogom rezolucije, t.j. pitanje hitnosti te rezolucije, nije juče rešeno i nije skinuto sa dnevnoga reda, nego da se rešavanje o njemu produžava danas. Tražeći produženje toga dnevnog reda, ja tražim da se glasa o toj rezoluciji, o njenoj hitnosti, i tražim od g. predsedavajućeg, posle ove naše primedbe na zapisnik, da izjavi: je li voljan da stavi na glasanje ovu rezoluciju odnosno njenu hitnost i to na glasanje poimeničnom prozivkom.

Gospodo narodni poslanici, u koliko je to pitanje važno... (Zagor i upadanje u reč sa desnice)... u toliko, gospodo, mi moramo ovde izvojevati pobjedu toga pitanja i mi moramo narodu dati ono što od nas očekuje, pa makar uz velike žrtve, pa makar... (Odobranje na levlci. — Burni protesti na desnici.)

Potpredsjednik Franjo Markić: Narodnog poslanika g. Vojislava Lazića, koji se ovde izrazio onako kako ne dolikuje narodnom poslaniku da se izražava, kažnjavam zapisanom opomenom.

Gospodin Vojislav Lazić nije učinio nikakvu primedbu na zapisnik, pa ne smatram potrebnim da pitam g. sekretara, da li prima primedbu.

Ima reč narodni poslanik g. Kabalin da stavi primedbu na zapisnik.

Nikola Kabalin: Gospodo narodni poslanici, u današnjem zapisniku stoji, da je g. Predsjednik Na-

rodne skupštine juče zaključio sednicu i zakazao za danas drugu sednicu sa istim dnevnim redom. To, međutim, ne stoji. G. Predsednik uopšte nije zaključio sednicu i, kad je nije zaključio, još je manje mogao da zakaže drugu. (Povici sa desnice: Jeste, jeste! — Niste čuli!) I to je istina da nisam ja čuo, ali niste ni Vi čuli. Meni je drago, da gospoda iz većine konstatuju da se to nije čulo. (Prigovori kod većine.) U koliko je g. Predsednik Skupštine doista na predsedničkoj tribini nešto sam sebi govorio i tom prilikom zatvorio sednicu, taj zaključak sednice nema nikakve važnosti, jer je povredio § 32 Zakona o poslovnom redu, koji glasi: „Zapisnik Narodne skupštine vodiče redom sekretari koje bude odredio Predsednik, a ovi će se zapisnici čitati početkom svake sednice Narodne skupštine.“ Gospoda za jučerašnji dan bio je dežurni sekretar g. Mulalić i on je bio određen da vodi zapisnik. Ali u momentu, kada je g. Predsednik sišao sa predsedničke tribine, g. sekretar Mulalić nije bio u sali. I kad nije bio u sali, on ne može da potpiše zapisnik u kome se konstatuje da je sednica zatvorena.

G. Predsednik mogao je da prekine sednicu i da je danas dalje nastavimo, ali kad je on sednicu zaključio, onda je povredio § 32 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. (Odobranje na levičarima — Prigovori na desnicama.) Ja molim gospodina predsednika da g. sekretar izjavi, da li je Predsedništvo bilo kompletno i da li je ko vodio zapisnik u momentu kad je g. predsednik zaključio sednicu.

Potpredsednik Franjo Markić: Reč ima g. Borivoje Đurić.

Borivoje Đurić: Gospodo narodni poslanici, ja na prvom mestu izjavljujem da se potpuno slažem u pogledu ovoga pitanja rezolucije sa gospodom predgovornicima, koji su ga u detaljima izložili. (Žagor.)

Gospodo, ja sam na osnovu Poslovnika u formi kratkoga pitanja, i to na osnovu § 49 Poslovnika, predao Predsedniku Narodne skupštine, odnosno preko njega, jedno kratko pitanje na g. Predsednika Vlade. (Žagor i upadanje u reč sa desnice.) Ja vas molim lepo da me ne uznemiravate kad govorim. U tome sam pitanju tražio da g. Predsednik Vlade u ime Vlade izjavi da li se slaže sa izjavom Ministra g. Kožula, koju je on dao na onome zboru dužnika u Subotici. (Žagor.)

Ja ne znam, gospodo, da li je ovo moje pitanje saopšteno g. Predsedniku Vlade, ali je g. Predsednik Skupštine bio dužan i to na osnovu §§ 34, 49 i 71 Poslovnika, da o tome Skupštinu izvesti. G. Predsednik Skupštine nije to učinio ni na prvoj sednici, nije to učinio ni juče, pa to nije učinio ni danas, i ako je juče izjavio da je to pitanje saopšteno g. Predsedniku Vlade i u ime g. Predsednika Vlade obećao mi i rekao, da će g. Predsednik Vlade na to moje kratko pitanje da odgovori. Kako to saopštenje nije učinjeno, ja Vas, gospodo, o tome izveštavam i protestujem protivu ovoga što je učinio g. Predsednik Skupštine, ma da se ja ne čudim što je on to uradio, jer smo mi videli da je on izjavio da je veliki pristaša J. R. Z., kao god što smo videli da se pretvorio u eksponenta Vlade, a da nije više Predsednik Skupštine. (Žagor i povici: Pa to nije reč o zapisniku!) Da li g. Predsednik Vlade treba da odgovori na to pitanje, ja to ostavljam njemu da odluči. U koliko smatra važnim ovo pitanje, on će odgovoriti, a ukoliko ne, on to neće učiniti. Ali znajte gospodo, da izaziva paniku i sama takva iz-

java, a to nije bila samo izjava nego i pretnja, da će da se otvaraju slavnjače i otimaju pare narodu.

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč sekretar g. Mustafa Mulalić.

Mustafa Mulalić: Juče, za vreme burne sednice, koja se može nazvati zbog bure i galame istorijskom, ja sam imao čast da budem dežurni sekretar. (Žagor. — Povici: Nemojte o tome govoriti.) Pomenuto je moje ime i ja imam prava da govorim radi objašnjenja. Da li je ta bura usledila na osnovu izvesnih razloga i da li je ta bura u današnjem našem Parlamentu opravdana, mi ćemo to, gospodo poslanici, u toku pretstojećeg parlamentarnog rada da vidimo. Gospodo narodni poslanici, ja sam kao sekretar konstatovao da u ovakvoj atmosferi Narodna skupština ne može raditi. Ja sam posle toga otišao sa ovoga mesta i nisam čuo da li je gospodin Predsednik pravilno zaključio jučerašnju sednicu. (Nikola Kabalin: Molim za reč.)

Potpredsednik Franjo Markić: O čemu želite da govorite? (Nikola Kabalin: Govorio sam o primedbama na zapisnik, a sad se javljam da govorim o povredama Poslovnika.)

Imate reč. (Graja i protesti kod većine. — Nikola Kabalin: Gospodine Predsedniče, molim za reč.)

Gospodin poslanik Kabalin se javio za reč da govori o povredi Poslovnika a govorio je o primedbama na zapisnik. Molim gospodu poslanike sa desnice za mir, pošto već imamo tu reku udobnost da je levica mirna. Izvolite, gospodine poslanice, govoriti.

Nikola Kabalin: Gospodo narodni poslanici, ja, nažalost, moram da govorim ponovo, sa razloga, što je gospodin Predsednik juče još na jednom mestu povredio Poslovnik. Gospodo, g. Predsednik Skupštine, tako stoji danas u zapisniku, opomenuo je najpre narodnog poslanika g. Dragišu Milovanovića i iza toga kaznio ga je isključenjem sa sednice. Unatoč toga, što je g. Dragiša Milovanović na osnovu Zakona o poslovnom redu tražio reč, Gospodin Predsednik Skupštine nije mu dao reč, a § 104 Zakona o poslovnom redu kaže: „Poslanik, protiv koga se predlaže kazna privremenog isključenja iz sednice Narodne skupštine, ima pravo da govori u svoju odbranu i to najviše 5 minuta. Tom prilikom nema drugoga pretrsa.“

Gospodo narodni poslanici, niti je Gospodin Predsednik, dao našem drugu Milovanoviću reč... (Glasovi sa desnice: Nije on ni tražio reč!)... On je tražio, ja sam ga video. (Glasovi kod većine: On je samo lupao o klupu.) Istina je, da je tražio, ali sve i da nije tražio reč, gospodin Predsednik mu je morao dati reč. (Glasovi: Nije tražio!) Gospodin Predsednik je znao da ga je nepravilno kaznio i zato ga nije pustio da se brani. Gospodo, ja držim da je ovako kao što kaže naš drug g. Dragiša Milovanović, da mu nije hteo dati reč, ali samo radi toga jer je znao da je u pravu g. Milovanović i da je revoltiran njegovim postupkom, pa radi toga smatram da ova kazna uopšte nije izrečena. (Odobranje na levičarima.)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, sigurno ste приметili, da mnogi govornici nisu govorili u smislu primedaba na zapisnik, nego se radilo o stvarima, koje nisu spadale u primedbe na zapisnik.

Ja shvaćam u najširem smislu toleranciju, koju treba da imamo sa ovoga mesta, pa sam radi toga i dozvolio da se neki govornici udaljavaju od pred-

meta, ali pošto to nisu primedbe na zapisnik, to nisam ni pitao da li prihvaćate takve primedbe, pa zato smatram, da na koncu iskazanih govora treba da dadem ovo objašnjenje.

Gospodo narodni poslanici, ovde se radi o tome, da li se je smeo čitati zapisnik, kojega ste čuli. Ja sam na početku sednice rekao, da je ova sednica nastavak prošle sednice sa istim dnevnim redom. Međutim, zapisnik o radu jučerašnje sednice morao se je pročitati. Ova izjava nije proizvoljna, ona je bazirana na Zakonu o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. Čl. 106 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini glasi: „Ako sednica postane burna predsednik će najpre opomenuti poslanike da će prekinuti sednicu ako se mir ne povraća. Ne bude li takva opomena u stanju da umiri poslanike toliko, da se govor poslanika može lepo čuti i saslušati, predsednik može obustaviti sednicu za neko vreme. Po isteku toga vremena sednica se ponovo otvara.

Ali ako se na istoj sednici pojavi nered, predsednik će zatvoriti tu i zakazati iduću sa starim dnevnim redom.”

Prema tome, ovo je pitanje likvidirano. (Glasovi na levisi: Ali sednica nije zatvorena!)

Gospodo, ja razumem i shvatam zašto Vi insistirate na tome da sednica nije zatvorena, insistirate zbog toga što smatrate da je moguće po Zakonu o poslovnom redu u Narodnoj skupštini da izazovete ponovno rešavanje i glasanje o jučerašnjoj rezoluciji. (Zagor.) Gospodo, ja vas toliko i mnogo slušam, a Vi pojma nemate kako je teško to odavde slušati. Slučaj radi koga je najviše napadan naš jučerašnji predsedavajući bio je predlog rezolucije o razduženju zemljoradnika, za koji je juče predsedavajući odredio glasanje sedenjem i ustajanjem. Gospoda sa leve stala su na stanovište da su oni imali većinu, gospoda sa desnice, da su oni imali većinu. Međutim predsedavajući, silom svoje predsedničke vlasti, koje mu pravo daje Zakon o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, stao je na stanovište takvo da je većina Skupštine bila protiv hitnosti. (Glasovi na levisi: Većina je sedela.) Gospodo, ovo pitanje po Zakonu koga svi moramo poštovati, jer to je jedan Zakon naše Kuće i ovoga našeg Doma, glasi ovako: „Glasanje sedenjem i ustajanjem biva u svim slučajevima u kojima nije ovim Poslovnikom određen drugi način glasanja. U slučaju da je odborski izveštaj podeljen sadržinom na tačke pod 1, 2, 3 i t. d. glasanje se vrši po tačkama sedenjem i ustajanjem. O rezultatu glasanja sedenjem i ustajanjem rešava Predsednik. Ako je po njegovom mišljenju rezultat sumnjiv, pristupiće se novom glasanju, ako i po drugi put po njegovom mišljenju rezultat bude sumnjiv, pristupiće se glasanju poimence”.

Međutim, po njegovom mišljenju rezultat nije bio sumnjiv i on je objavio da je predlog odbijen. (Glasovi na levisi: Čitajte § 94 Poslovnika!)

Gospodo, ja razumem nastojanja gospode sa leve. Oni žele da materija, o kojoj je govor u predloženoj rezoluciji, dode čim pre na glasanje. Ali verujte, gospodo, da u ovome Domu nema nijednoga koji ne bi želeo da to pitanje što pre dode na dnevni red. (Odobranje.) Gospodo narodni poslanici, mi moramo čuvati i poštovati Zakon po kome mi radimo, i prema tome poimenično glasanje po ovoj rezoluciji nemoguće je. Međutim, gospodo, ako je vama istinski stalo do toga da se ovo pitanje reši što pre, izvolite obnoviti predloženu rezoluciju, pa ćemo opet o njoj glasati. (Zagor na levisi.)

Gospodo, ja sa ovoga položaja ne mogu i ne smem da vredam Poslovnik. Ako bih dozvolio ponovno glasanje, ja bih sa vašim pristankom povredio Poslovnik. Ja sam, gospodo, ponosan što sam na ovo mesto delegiran i određen baš glasanjem sa leve. Za to nemojte dovoditi mene, koji sam vaš predstavnik, i za koga ste vi glasali, da kršim Zakon po kome mi radimo. (Odobranje. — *Dragiša Stojadinović*: Molim za reč da stavim primedbu na zapisnik. — dr. *Dragutin Janković*: Molim za reč o povredi Poslovnika. — U ovom momentu Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović prilazi potpredsedniku g. Markiću i nešto mu saopštava, što je izazvalo jednog narodnog poslanika da dobaci: „Ovo nije kabinet Predsednika vlade, nego je ovo Narodna skupština, i za to ovde ne može biti nikakvog došaptavanja”).

Gospodo narodni poslanici, i gospodin Predsednik Kraljevske vlade funkcioner je Kraljevske vlade u ovome Domu isto tako kao što sam i ja funkcioner Narodne skupštine, pa je sasvim prirodno da u toku skupštinskog rada dolazi između nas do potrebnih objašnjavanja. (Odobranje kod većine.)

Izvolite g. Jankoviću kazati šta imate.

Dr. Dragutin Janković: Gospodo, ja sam došao na ovu govornicu sa željom isto tako poštenom i iskrenom kao što je i želja g. potpredsednika: da unesem umirenje i slogu... (Odobranje)... i ja vas zbog toga i molim da verujete da vam govorim po savesti, ali vam govorim i po dužnosti, kao pravnik, jer se ovde raspravlja jedno čisto pravničko pitanje. Pitanje na koji način će se likvidirati jučerašnje glasanje sedenjem i ustajanjem o predlogu hitnosti rezolucije za razduženje seljačkih dugova, čisto je pravničko pitanje. I baš za to što je g. potpredsednik podvukao potrebu poštovanja našeg osnovnog zakona, Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, baš zato sam i tražio reč da utvrdim da je, ne hotimično nego nehotično pogažen zakon, i tako se došlo do ove zabune, protivno izrečnom i jasnom propisu § 94 Poslovnika koji kaže: u načinu glasanja sedenjem i ustajanjem glasa se na ovaj način što Predsednik poziva da ustanu svi oni koji glasaju protiv predloga.

Juče je međutim g. Predsednik pogrešno postavio pitanje, pa je rekao: ko glasa za predlog neka ustane, a ko glasa protiv predloga neka sedi.

I većina je, u ubedenju da glasa protiv, sedela, a mi u ubedenju da glasamo za, ustali smo. Otuda postoji jedna nesumnjiva zabluda zbog toga glasanja, a ona je stvorena ne ni vašom, ni našom krivicom, nego pogreškom g. Predsednika, koji je izmenio način glasanja.

Jedini način da se to ispravi jeste izvršiti poimenično glasanje. (Odobranje na levisi — Protesti kod većine). Jer odmah za tim propisuje § 95 ovo: kad je glasanjem sedenjem i ustajanjem rezultat sumnjiv onda dolazi do poimeničnog glasanja. Prema tome je, gospodo, nesumnjivo da je ovo glasanje bilo i suviše sumnjivo. (Živo odobranje na levisi.)

Zbog toga ja mislim, da gospodin potpredsednik Narodne skupštine neće se ogrešiti o zakon, naprotiv učiniće jedno poštovanje zakona, ako u smislu § 94 i 95, pošto postoji potpuna sumnja u ispravnost jučerašnjeg glasanja, naredi poimenično glasanje.

Gospodin potpredsednik Narodne skupštine izvolio je izjaviti, a ja verujem u saglasnosti i sa vama

iz većine, da je gotov, ako se ponovo ova rezolucija podnese Skupštini, da je iznese na glasanje. Vi iz većine to primete. Zašto onda ne biste primili ovo jedino moguće rešenje da se glasa poimenično?

Ja mislim, gospodo, da vi, ako nećete da gazite zakon, ovo sporno pitanje morate opet rešiti glasanjem. (Živo odobravanje na levičici. — Povici na desnici: To je svršeno!)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, tumačenja i interpretaciju zakonskih odredaba po ovome pitanju od strane uvaženog gospodina dr. Dragutina Jankovića ne mogu da prihvatim, u prvom redu radi toga, što sam već podvukao, da je rezultat jučerašnjeg glasanja bio nesumnjiv.

To je, gospodo, konstatovano i sa ovoga mesta, pa niti ja, niti ma ko drugi ima razloga da u to sumnja. Međutim, gospodo, ako želite da vam ja kažem moje lično mišljenje, verujte mi rezultat nije bio sumnjiv. (Burno odobravanje kod poslanika Jugoslovenske radikalne zajednice i Skupštinske većine).

Gospodo narodni poslanici, jedan od predgovornika, koji su stavljali primedbe na sastav zapisnika, spomenuo je i slučaj kažnjavanja našeg druga Dragiša Milovanovića.

Juče, u onoj galami i gužvi, nisu se mogle tačno čuti reči g. Pretsednika Čirića. Nije ga on isključio sa sednice, nego je rekao da će predložiti Narodnoj skupštini na kraju sednice da ga isključi sa sednice. Prema tome g. Čirić nije imao ni potrebe da daje g. Dragiši Milovanoviću reč, jer to pitanje nije bilo zrelo.

Pošto se više niko nije javio za reč, pitam Narodnu skupštinu da li prima zapisnik prošlog, VI sastanka, onako kako je pročitano? (Prima. — Graja na levičici.) Objavljujem da je zapisnik primljen.

Gospodo, izvolite sada čuti jedan izveštaj Verifikacionog odbora. (Graja i protesti na levičici. — Narodni poslanik *Dragiša Milovanović* prilazi govornici). Nisam vam dao reč g. Milovanoviću. Gospodo narodni poslanici, izvolite čuti jedan izveštaj Verifikacionog odbora. (Ponovni protesti na levičici).

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Verifikacioni odbor Narodne skupštine podnosi izveštaj o dolasku za narodnog poslanika za Srez petrinjski, Banovine savske, g. Čire Cujana, mesara iz Sunje, na mesto počivšeg narodnog poslanika Petra Vlatkovića. (Graja i povici na levičici: Glasanje! Glasanje!)

Taj izveštaj Verifikacionog odbora glasi:

„NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Verifikacioni odbor

VI Br. 4

24 januara 1936 god.
u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Verifikacioni odbor primio je preko Pretsednika Narodne skupštine izveštaj o smrti narodnog poslanika Petra Vlatkovića, izabranog 5 maja 1935 godine na listi g. Bogoljuba Jevtića, Pretsednika Kraljevske vlade i Ministra inostranih poslova za izborni okrug Br. 5, Srez petrinjski, Savska banovina.

Po rasmotrenju izbornih akata i kandidatskih lista, Verifikacioni odbor, prema izveštaju VI Br. 5

od 11 juna 1935 god. utvrđuje, da je za izborni okrug br. 5, Srez petrinjski Banovina savska, za narodnog poslanika izabran Petar Vlatković, šumarski inspektor u penziji iz Zagreba, a da mu je zamenik g. Čiro Cujan mesar iz Sunje i da na mesto umrlog poslanika Petra Vlatkovića dolazi za narodnog poslanika g. Čiro Cujan.

Na osnovu svega toga i § 66 Zakona o izboru narodnih poslanika, Verifikacionom odboru je čast umoliti Narodnu skupštinu da izvoli pozvati i oglašiti za narodnog poslanika g. Čiru Cujana mesara iz Sunje.

Za izvestioca Odbor je odredio g. dr. Branka Miljuša, narodnog poslanika.

P.pretsednik

Verifikacionog odbora,

Dr. Ivan Jančić, s. r."

Potpredsednik Franjo Markić: Prima li Narodna skupština pročitani izveštaj Verifikacionog odbora? (Poslanici iz većine odazivaju se: Primamo! — Poslanici sa levece lupaju u klupe i stalno izvikuju: Glasanje! Glasanje!)

Objavljujem da je izveštaj Verifikacionog odbora primljen i da je g. Čiro Cujan proglašen za narodnog poslanika.

Izvolite čuti Uredbe Ministarskog saveta.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Gospodin Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova podnosi Narodnoj skupštini na saglasnost Uredbu o zaštiti zemljoradnika od 30 septembra 1935 g. i Uredbu o izmeni i dopuni Uredbe o zaštiti zemljoradnika od 15 novembra 1935 g. (Vidi prilog. — Na levičici burni protesti sa uzvicima: Glasanje! Glasanje! — dr. *Janko Baričević*: Ne možete preći na dalji rad dok se ne glasa!)

Potpredsednik Franjo Markić: Ove Uredbe Ministarskog saveta uputiće se naročito odboru. (Graja.) Gospodo narodni poslanici, molim vas da se umirite. (Graja i protesti na levičici traju i dalje).

Gospodo narodni poslanici, pošto vidim da jedna strana Narodne skupštine onemogućuje normalan rad u Skupštini, to prekidam na kratko vreme današnju sednicu.

(Posle prekida)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, nastavljamo prekinutu sednicu. (Burni protesti na levičici i glasovi: Ne možemo dalje raditi! Glasanje! Poimenično glasanje! — Velika graja.)

Gospodo narodni poslanici, nastavljamo sednicu. Molim vas, da prekinete galamu. (Na levičici i dalje traje velika graja i lupanje o klupe sa burnim uzvicima: Poimenično glasanje!... Poimenično glasanje! — *Vojislav Lazić*: Najpre Zakon za razduženje seljaka!)

Molim vas, gospodo, umirite se, jer ću biti prisiljen da prekinem opet sednicu.

Pozivam gospodina sekretara da pročita ostavke narodnih poslanika na položaje pretsednika opština.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Ramadan Ramadanović, narodni poslanik, izveštava Narodnu skupštinu, da je podneo ostavku na položaj

pretsednika Opštine duljske i da zadržava svoj poslanički mandat.

Potpretsednik Franjo Markić: Prima se na znanje. Molim g. sekretara da saopšti molbe za bolovanje narodnih poslanika. (Graja i žučni protesti na levlci sa uzvicima: Poimenično glasanje!... Poimenično glasanje!...)

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Milan Banić, narodni poslanik, moli mesec dana bolovanja radi operacije.

Potpretsednik Franjo Markić: Odobrava li Skupština ovo bolovanje? (Odobrava).

Traženo bolovanje od mesec dana odobreno je g. Baniću. (Na levlci burni i žučni protesti neprestano traju, kao i lupanje o klupe, sa usklikima: Poimenično glasanje!... Glasanje!...)

Gospodo narodni poslanici, opominjem Vas po drugi put, da ću biti prisiljen da ponovo prekinem današnju sednicu ako se ne umirite. (Na levlci graja, protesti i lupanje o klupe i dalje traje. — Povici: Glasanje... Glasanje!...)

Gospodo narodni poslanici, poslednji put Vas opominjem da prestanete sa galamom. Ovo je Na-

rodna skupština i ja ne mogu da dozvolim ovakvo ometanje rada, u protivnom biću prisiljen da zatvorim današnju sednicu. (Velika graja i protesti na levlci sa uzvicima: Glasanje!... Glasanje!...)

Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su molbe i žalbe: Ristić M. Sultana, Jovanović A. Ljubodrag, Petrović Dimitrije, Mironov Evgenije, Bešlagić Adil, Gustin Tereza, Buneta Marija i Jevdović Milić.

Potpretsednik Franjo Markić: Pročitane molbe i žalbe uputiće se Odboru za molbe i žalbe. (Na levlci žučni protesti, lupanje o klupe, velika graja i neprekidni povici: Poimenično glasanje!... Poimenično glasanje!...)

Gospodo narodni poslanici, pošto je nemoguće u ovakvoj larmi i galami održati sednicu Narodne skupštine, to zatvaram ovu sednicu i zakazujem sledeću za ponedeljak, 3 februara, u 10 časova popodne sa istim dnevnim redom.

(Sednica je zaključena u 13 časova.)

ПРИЛОЗИ

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
PRETSEDNISTVO MINISTARSKOG SAVETA

Opšte odeljenje
Br. 505

23 januara 1936 god.
Beograd

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U prilogu pod ./: čast mi je dostaviti Vam u overenom prepisu Uredbu o zaštiti zemljoradnika, koju je Uredbu, na predlog Ministra poljoprivrede, trgovine i industrije i pravde, propisao Ministarski savet na svojoj sednici od 30 septembra 1935 god.; a koja je obnarodovana u „Službenim novinama” Br. 233—VII od 8 oktobra 1935 god. i pod ./: overen prepis Uredbe o izmeni i dopuni Uredbe o zaštiti zemljoradnika od 30 septembra 1935 godine, koju je na predlog Ministra poljoprivrede, trgovine i industrije i pravde, propisao Ministarski savet na svojoj sednici od 15 novembra 1935 god.; a koja je obna-

rodovana u „Službenim novinama” Br. 271—XVII od 22 novembra 1935 god.; s molbom da ove uredbe izvolite podneti u smislu § 63 Finansiskog zakona za 1934/35 godinu Narodnom predstavništvu na saglasnost.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

Pretsednik Ministarskog saveta
i Ministar inostranih poslova,
Dr. M. M. Stojadinović, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

BEograd

(Tekst uredbe i dopuna uredbe oštampani u „Službenim novinama” br. 233—VI od 8 oktobra 1935 g. i br. 271—XVII od 22 novembra 1935 g.)

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

VIII РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 3 ФЕБРУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЂИРИЋ

И

ПОТПРЕТСЕДНИК

ФРАЊО МАРКИЋ

СЕКРЕТАР

ВОЈИСЛАВ НЕНАДИЋ

Присутни г. г. Министри: Председник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан Стојадиновић, Министар без портфеља др. Шефкија Бехмен, Министар пољопривреде Светозар Станковић, Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић, Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић, Министар грађевина др. Марко Кожул, Министар просвете Добривоје Стошовић, Министар финансија Душан Летица, Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић, Министар без портфеља др. Михо Крек.

ПОЧЕТАК У 11 ЧАСОВА

САДРЖАЈ

Пре дневног реда:

- 1 — Читање и усвајање записника VII редовног састанка;
- 2 — Саопштење извештаја Финансијског одбора о поновном конституисању;
- 3 — Саопштење да Министар финансија подноси Скупштини на решење предлог закона о одобрењу рачуна државних расхода и прихода за буџетску 1933/34 годину;
- 4 — Саопштење о подношењу законског предлога др. Војислава Дошена и другова, народних посланика, о предлогу закона о установљењу чистог катастарског прихода и одбијање хитности;
- 5 — Саопштење предлога резолуције Радисава Вучетића и другова, народних посланика, којом траже да Краљевска влада нађе сретстава, па било и путем закона који би се поднео Скупштини у року од 15 дана, да се народу подели довољна количина људске и сточне хране и усвајање хитности;

Говорници: Војислав Лазић (2 пута), Секретар Народне скупштине Војислав Ненадић, др. Војислав Дошен (2 пута), Потпредседник Народне скупштине Фрањо Маркић (3 пута), др. Војислав Јањић, Министар финансија Душан Летица, Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић.

Председник Стеван Ђирић: Отварам VIII редовни састанак Народне скупштине. (Бучни протести на левици и повици: Доле! — Бурно плескање код већине и повици: Живео Председник!)

Изволите чути записник прошле седнице.

Секретар Војислав Ненадић прочита записник VII редовног састанка.

Председник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина прочитани записник? (Прима — Не прима. Војислав Лазић: Молим за реч у вези са записником).

Има реч г. Војислав Лазић да учини примедбу на записник.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, записник од прошле седнице није приказао седницу онако како је она текла. (Гласови: Нисмо га ни чули.) Чуо сам га ја. Али, господо, и овај записник и цела владина политика, коју она протурала кроз јавност... (Гласови са деснице: Окрените се нама!) ... — вама се окрећем а окрећем се и њима — иде затим да прикаже да опозиција води опструкцију да би онемогућила рад Народне скуп-

Војислав Дошен да образложи хитност свог законског предлога. (Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова др. Милана Стојадиновића при уласку у дворану посланици из већине поздрављају бурним плескањем. — Граја и протести на левици).

Др. Војислав Дошен: Господо народни посланици... (Граја на левици се наставља).

Погпретседник Фрањо Маркић: Изволите, господине народни посланиче, образложити свој предлог. (Граја на левици и повици: Напоље Гашић! Избаците га напоље! Он нема права по Пословнику да буде у дворани!). Г. посланиче, изволите говорити.

Др. Војислав Дошен: Господо народни посланици, бићу слободан да вам образложим хитност предлога закона о установљењу чистог катастарског прихода.

Чуо сам да ћу имати и упадице за време мога говора. (Узвизи код већине: Охо!) па ме само занима да видим са које стране ће долазити те упадице.

Врло добро знадемо, господо народни посланици, да велика криза притискује јако нашега земљорадника. (Повици на левици: Тако је! Тако је!) Ми видимо да се уопште цела земљорадња налази у кризи. Види се да се настоји из петних жила, морам казати са стране левице, да се хитно реши питање презадужења као и сва друга питања, која су скопчана и која стоје у вези са ослобођењем нашега земљорадника од дугова, али испуштено је из ока и вида, да један од највећих и најнесношљивијих терета јесте земљарина, која притискује наше земљораднике. (Одобравање на левици). Све досадашње Уредбе, биле оне доношене од ма које владе, па и од ове, увек су изузимале испод заштите земљораднички порез. То значи: Ја теби земљораднице само на туђ рачун помажем, али на свој нећу ништа да ти учиним, и ако је прва дужност имала бити да баш држава помогне нашег земљорадника.

Господо народни посланици, земљарина притискује земљорадника као директан порез, онда земљораднике притискује допунски прирез, општински прирез, бановински и општински кулук, а у крајевима, као што су Војводина и Хрватска, има много и воднога доприноса, јер се тамо велики комплекси земљишта одржавају на вештачки начин и да би могли бити плодни. И ова Краљевска влада има обичај да подвлачи како је њој стало до равноправности и јединства у нашем народу, а, међутим, не може бити ни говора о јединству када се један крај експлоатише неравномерно према другим крајевима, тако тај крај мора да пропадне. (Повици код већине: Срамота је да тако говорите!) И ја кажем да је то срамота, али се то дешава.

Има, господо, много и много случајева, да у једној истој бановини један део има несразмерно друкчије порезе од другог дела те бановине. Имате шта више и у самој Србији неправичности, јер се један крај фаворизира на корист другог или се поједини порески обвезници фаворизирају на корист других. (Протести на десници).

Господо, ја видим да ипак упадице падају са деснице, а то сам и очекивао.

Погпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, ја Вас молим да не улазите у дискусију са г.г. колегама.

Др. Војислав Дошен (наставља): Господо народни посланици, ја нећу да лична своја запажања износим овде по овоме питању пред Вас, него хоћу да цитирам професора Универзитета г. Милорада Недељковића, који је јако награђен, тако да је постао и директор Поштанске штедионице.

Он у својој књизи „Наука о финансијама“ из 1923 године, на страни 124 и 125, каже, да је 1884 године спроведен попис људства и процена имовине у Србији и да су резултати пописа били уведени у нарочиту књигу. На основу тих процена о вредности имања наплаћивана је и пореза у Србији. И он у тој књизи подвлачи и конститује, да се је од 1884 до 1914 године тачно једна половина земљорадника у Србији извукла од својих пореских обавеза. То су били све партијски кортеши, који су уживали благодети извлачења испод пореских обавеза, а тога стања има још и данас. Међутим, у пречанским крајевима, дакле у крајевима где је била у важности крунска валута, валоризирају се чист катастарски принос на један кроз неправичан и на један такав начин, за који се никако не може рећи да је био пријатељски према нашем народу. Да га је непријатељ валоризирао, то би се још и могло разумети. Али кад га је валоризирала властита држава, онда је за пречанске крајеве таква валоризација била потпуно неправична. (Један глас: То је радила стара Влада!) Кушаћемо да то код ове Владе поправимо и зато сам баш и поднео овај законски предлог, да видимо да ли ће ова Влада то поправити.

Ја ћу, господо народни посланици, да вам прочитам статистичке податке да видите како је утврђен катастарски принос по појединим бановинама. Још у току прошле 1935 године било је стање овакво: у Дунавској бановини био је катастарски принос по хектару просечно утврђен са 809,61 динара; у Савској бановини са 235,48 динара; у Дравској бановини са 172 динара и 5 пара; у Приморској са 55,26 динара; у Зетској са 52,6 динара; у Дринској са 153,88 динара; у Врбаској са 115,38 динара; у Моравској са 163, и у Вардарској са 120,5 динара.

Порески ефекат на овако утврђени катастарски приход износио је просечно у Војводини 150 динара по хектару, у Савској бановини 31,35 динара; у Дравској 21,25 динара; у Приморској 6,97 динара; у Зетској 6,96 динара; у Дринској 20,50 динара; у Врбаској 14,74 динара; у Моравској 20,73 динара и у Вардарској 16,05 динара. (Стојан Димитријевић: То би ми из Вардарске бановине имали рачуна да се мењамо са неким бановинама). У конкретном случају не ради се, господине посланиче, о томе да се један крај мења са другим, него се ради о томе да се врши правично опорезивање целога нашег народа. Ово су званичне статистике, све под поверљивим бројем. Све је строго поверљиво.

Како се дошло до резултата ових чистих катастарских прихода? Дошло се једном неправедном валоризацијом. Узели су лепо од ока па су гледали кога ће ударити најнеправедније по глави, и почели су са Војводином. Тамо, кажу има највише. (Жагор и протести на десници. — Др. Војислав Јањић: Нешто добацује). Немојте госпо-

дине Јањићу, ви да додајете! Ви у Руми сасвим друго причате, а друго у Народној скупштини. (Др. Војислав Јањић: Нико није против Војводине. Нема ни једног човека против Војводине! Живо одобравање на десници).

Господо народни посланици, г. Војислав Јањић брани Војводину, али не брани чист катастарски приход који терети Војводину.

Ја желим да кажем, да је спроведена валоризација оних прихода који су били у мирно време утврђени. Али те приходе је утврдила непријатељска држава према нама и сви смо ми, са подручја крунске валуте, задовољни са тим утврђењем по непријатељској држави, али нисмо задовољни са валоризацијом која је спроведена по нашој држави. (Жагор на десници и узвици: У Аустрију! У Аустрију!) Паре, паре су, а не Аустрија у питању! (Жагор на десници и повици: Иди преко границе!)

Господо народни посланици, пошто ме је послао народ из Баната у ову Скупштину, то нећу да идем преко границе, него хоћу да браним тај народ у овој Скупштини. (Живо одобравање и пљескање на левици — Жагор и протести на десници. — Милан Лазаревић нешто додаје). Твој се син, Лазаревићу—Деветко, добро провео као општински чиновник у Банату, па ћути, да и о њему не говорим. (Жагор).

Господо, постојала је релација између квалитета земљишта. Та је релација била утврђена зато што су била земљишта класификована у разним класама и то по својој родности. Када је дошла девалвација новца, онда су били ти катастарски приходи друкчији, без обзира што ми сви признајемо и што ми сви хоћемо да учинимо, јер стојимо на томе становишту да се порез треба и мора платити, али само снашљиви, праведни и равномерни порез. (Одобравање на левици). Ако је иста валута у овој земљи онда је требало и исти мултипликатор употребити код ове валоризације. Међутим, код нас има више мултипликатора. У Војводини је мултипликатор 34, у Хрватској га има и 24 и 18. Земље по родности има више категорија. У Словенији има мултипликатора и од 18 и од 20. Значи да имамо разне мултипликаторе и ако смо у истој држави. А када се хоће једна сразмера да одржи и у валоризационом стању онда мора она основна сума чистог катастарског прихода да се помножи са једним те истим мултипликатором. То код нас није урађено. И зато је поремећен сразмер код земљарине од онога сразмера који је био у мирно време између појединих земљишта на територији пречанских крајева доста праведно утврђен. Ја овде не говорим са неком тенденцијом о пречанским крајевима него их помињем зато што је то крунско подручје, коме је учињена неправда. (Славко Николић: Нешто додаје). Отац има два сина и трећег апотекара! Да, господине апотекару Николићу. (Смех на левици. — Жагор).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, пустите говорника да настави свој говор.

Др. Војислав Дошен (наставља): Господо, овде се ради само о бившем крунском подручју, јер је на том подручју и данас основа и база за разрезивање земљарине катастарски приход, који је утврђен по крунском процењивању. И према томе тај приход, који је у мирно време био утврђен са 30 круна по једном јутру, што би одговарало око 51—52 круне по хектару, тај мирнодопски приход има да се помножи на пример у Војводини

са 34. Ако се помножи 30, колико се по једном јутру плаћа, са 34, онда се добија 1020 динара чиста прихода од једног катастарског јутра. Тај чист катастарски приход и данас Влада одржава и тај чисти катастарски приход је узео за базу за утврђење земљарине и данашњи Министар финансија у своме буџетском предлогу.

Ја желим овим да кажем, да нема тога случаја да може једно јутро најбоље војвођанске земље да даде 1020 динара чистог прихода, па макар то била некаква феноменална родна година. (Војислав Лазич: То је исто и код нас; исти је приход и код нас!)

Ми смо, господо народни посланици, лане у једном већем делу у овој Народној скупштини гласали за буџетски закон, за закон о буџетским дванаестинама и то многи зато, што је тај буџет предвиђао снижење земљарине за 33%. Е, господо народни посланици, кад ми прочитамо ставку у данашњем буџетском предлогу, онда видимо да је она свега за 6 милиона мања од ставке из лањског буџета. Лане у буџету фунгира је ставка од 456 милиона динара, а ове године фунгира ставка за земљарину од 450 милиона и према томе није снижена за једну трећину.

Господо, овде је учињена једна подвала Народној скупштини и ја за себе отворено признајем, да ми је подваљено кад сам за такав буџет гласао. Исти Министар финансија који седи у данашњој Влади предлаже буџет за наступајућу буџетску годину, исти је предлагао и прошлогodiшњи буџет и шта више, он је био прошле године у томе ресору помоћник Министра у оном времену кад је био његов Министар финансија данашњи Претседник владе, дакле, значи да се континуитет у финансијској политици с обзиром на земљарину потпуно одржава, па према томе подвалио нам је како Министар финансија тако и Претседник владе.

Сад Министар финансија хоће да оправда ту подвалу, па каже овако у своме садањем писменом експозеу на страни 13 пред крај: „Незнатна разлика од свега 6 милиона, која се указује између процене прихода од земљарине по овоме буџету и по буџету за 1934/35.... (Један глас: Зар је то образложење хитности предлога!).... и ако је смањен чист катастарски приход за једну трећину има своје образложење у следећој чињеници, — па онда каже даље: јесте, господо, није 6 милиона једна трећина од 450 милиона — а то зна и дете из првог разреда основне школе и зато се не мора бити Министар финансија — али каже г. Министар финансија: она цифра која је била у лањском буџету, та није била истинита, та је цифра била лажна.”

Према томе огледало државних финансија, буџет, имало је једну цифру која није одговарала истини, прво зато да се има слободних 150 милиона, па да се њима рукује без наше контроле, а друго зато да селачки народ не зна колико му је на грбачу земљарине натоварено. (Пљескање на левици). Сада г. Министар, ваљда уз припомоћ вашу са деснице, кад толико упадате, рачуна овако, па каже, „Требало је бити у буџету 600.000.000 динара. (Гласови са левице: „Око 600.000.000 динара!“). Да, „око“, јер каже, кад се ради о селачким обавезама, не треба казати тачну цифру, боље је казати „око“, па он каже у свом експозеу: „било је око 600.000.000 милиона динара земљари-

не, али ми смо мислили да се неће толико реализирати, па смо зато метнули 456 милиона, а пошто је сада снижена земљарина за трећину зато сам метнуо у буџет 450 милиона. Дакле, по рачуну г. Министра финансија од 600 трећина је 450. Такву математику, ја мислим, да и он не разуме. Да је хтео да буде конзеквентан, он је требао да каже: да се сад предвиђа 400 милиона динара земљарине, пошто је земљарина до сада износила око 600 милиона динара, или ако неће да се служи тачним цифрама у буџету, јер има силу и власт, па може да ради шта хоће, он је могао да каже у садањем буџетском предлогу овако: да је земљарина око 400 милиона, а не да пише фикс своту од 450 милиона динара кад та свота не претставља 2/3 од 600 милиона. Господо, кад је стање ствари такво, онда ја морам да констатујем, да је Народна скупштина гласала за снижење земљарине у прошлор буџету од 456 милиона на 304 милиона динара.... (Гласови са левице: Тако је!)... тј. снижење за једну трећину. И према томе и у данашњем буџету према лањском решењу и према лањском законском расположењу није смела већа свота од 304 милиона динара да фигурира. Баш зато, пошто ми видимо како се спрема да се протуре неистините цифре у буџету, потребно је да се хитно реши и донесе овај закон, који сам ја Народној скупштини предложио, а који је законски предлог и Народни радни клуб одобрио, те који је предлог потпомогнут и од остале опозиције. Ја желим, господо, да кажем, да је баш из тих разлога потребно примање хитности за овај закон, зато да не може Министар финансија да нам продаје, и у будуће мачку у цаку. (Гласови на левици: Тако је! — Аћим Поповић упада у реч говорнику).

Господине Претседниче, да ли се може овако говорити?

Потпретседник Фрањо Маркић: Изволите наставити, а господина посланика Поповића молим да не упада у реч говорнику.

Војислав Дошен (наставља): Што га не упозорите на ред, да ми не упада у реч?

Потпретседник Фрањо Маркић: Ја сам га упозорио, господине посланиче.

Војислав Дошен (наставља): Господо, ... (Један глас: Прошло је 5 минута!) Имам права да говорим сат и по а не пет минута, научите Пословник, па онда упадајте!

Господо, какове су порезе код нас, ево ја ћу вам прочитати нешто што је донео Бан Дунавске бановине а то је једно решење онога Бана кога је ова Влада поставила. Банска управа Дунавске бановине Пов. II бр. 2426 од 23 октобра 1935 године.... (Гласови: Откуд ти ови податци?) Дао ми их је Претседник Владе. (Један глас из већине: Личнин брани Војводину!) Имам тамо капитала. У овој одлуци Бан Дунавске бановине смењује претседника општине, јер није довољно порезе наплатио, па каже: „Није то много, јер се свега плаћа 300 динара по јутру, — то каже баш у овој одлуци, а то значи, господо, кад у хектарима рачунате, око 500 динара по хектару. Ја не знам да ли је вама то много, али нама је много, који земљу имамо и морамо на ту земљу да плаћамо.

Господо народни посланици, у опште са земљорадницима поступа се тако рђаво у односу њиховог искоришћавања земље, да ти земљорадници,

ако се овако са њима настави управљати, морају сви да пропадну, па макар ти земљорадници и десници припадали. Ја желим да вам кажем, да имамо много аномалија, које су такође протурене кроз буџет. Има једна аномалија, која се десила у моме селу, једном мом пријатељу и старцу од 80 година, којему су узимале пореске управе толико висок порез, да је дошао у преплату са 1.571 динар и 97 пара и тај је услед тога пропао. Остала му је једна кућа на коју плаћа свега 19 динара пореза и сад је затражио да му се та преплаћена земљарина односно пореза поврати, јер каже, да годишње плаћа 19 динара порезе а да има преплате од 1.571 динар и 97 пара. И Пореска управа у Петровграду, под својим бројем 4736 из 1935 године, одлуком од 10 јануара 1936, доноси овакво образложење са којим молбу одбија и каже: „Како се порески обвезник и даље води као порески обвезник, те нема места повраћају све долге док се претплата не изравна за будуће порезе које ће се по прописима за наредне године разрезивати. Да би он изравнао 19 динара годишњег пореза од своје од 1571 динар и 97 пара, то треба да живи још 82 године и 80 дана, па је према томе њему узет порез за 82 године и 80 дана у напред. Ја мислим, ако би тај толико још живео, да би и ми онда имали старца старијег него што је био Зоро ага у Турској. Господо, Влада, која овакве законске предлоге проводи кроз Народну скупштину, та Влада не заступа интересе нашег сељачког народа. (Гласови на левици: Тако је!)

Господо, овде имам поверљив извештај Дунавске финансијске дирекције закључно са 31 децембром 1935 године. (Гласови: Ко ти га је дао!) Ово ми је дао Министар финансија. Овде се каже: „Тачан резултат о наплати извршених пореза.... Ја вам нећу прочитати све пореске управе, зато да не би мислили да је тенденциозно, јер их има које су реализирале свега 26% од разреза, а сада где су те пореске управе, ви већ можете мислити, али ћу да кажем неколико наших пореских управа, које су носиоци пореске листе. Срез Дарда, наплатио је 139 и 3/10%, дакле 39% више него што је тражено од ње по разрезу. (Гласови: Стари дугови!) Срез Дарда са целокупним заостатком био је задужен 7,726.000 а платио је 7,955.000 динара, дакле платио је преко задужења. Онда Бачка Паланка 103%, Рума 105%, Суботица 112%, Сомбор 104% итд. све дакле преко 100%.

И, сада долази друго поверљиво наређење г. директора Финансијске дирекције из Новог Сада: Пов.бр. 52 од 17 јануара 1936 год. (Један глас: Ко вам је то дао?) Министар финансија, па шта вам ја могу? И у том наређењу пише свима пореским управама директор и каже: „Дирекција је са правом очекивала, да ће један добар део пореских управа удовољити својој дужности т. ј. да ће наплатити у прошлој години како целокупно годишње задужење тако и доспелу рату. Међутим, најжалост и на велико изненађење те упрокос свима настојањима од стране ове дирекције, ни једна једина управа није у прошлости удовољила својој дужности т. ј. ни једна није наплатила 100% од суме коју је требало наплатити. Истина има управа које су постигле приличан успех као на пр. Дарда, Бачка Паланка, Рума, Сомбор, Стари Бечеј и т. д....”

Дакле, господо народни посланици овде.... (Један глас: То није истина!) Па онда не говоре исти-

ну ови што су ми то дали. Господо народни посланици, овде ми имамо црно на бело, где се све пореске управе позивају на ред зато што су мало огулили и олушили наш сиромашни народ (Одобравање на левици.) Ово се, господо народни посланици, десило 17 јануара 1936 године, под владом г. др. Стојадиновића. Написано је ево овде. (Један глас: То је демагогисање!) Ја не знам да ли је ово демагогисање или није, али је факат да је овакво решење директор дунавске финансијске дирекције упутио свима пореским управама са захтевом да са мачем у руци до последње капи крви наплаћују од сироте раје харач или такозвани порез.

Господо, дозволите ми да се осврнем на прошлогодишњу житну жетву, јер ми је дошла до руке статистика издата по Министарству пољопривреде. Ту је, по тој статистици, утврђено да је у Савској бановини био приход по једном хектару 12 метара и 50 кгр., у Дравској бановини 10 метара и 80 кгр., у Врбаској бановини 9 метара и 70 кгр., а у Дунавској бановини 9 метара и 60 кгр. Остале бановине су слабије. Спуштају се, мислим, до $7\frac{1}{2}$ метара. Ја ћу се задржати на ове 4 и са њима ћу да изведем једну рачунску операцију, која ће бити математички много тачније изведена од оне, коју је Министар финансија у своме експозеу са делењем оних земљаринских 600 милијона на три извео.

Када се, господо народни посланици, зброје површине земљишта на којима је жито засејано у Савској, Дравској и Врбаској бановини добије се 489.628 хектара засејаних житом. Међутим, када узмете такву једну јединицу из Војводине, јер је Војводина засејала преко 700.000 хектара са житом.... (Настају упадице и граја).

Поглупредседник Фрањо Маркић: Изволите наставити, господине говорниче!

Др. Војислав Дошен (наставља): ...на кад се узме, господо народни посланици, иста таква јединица земље од 489.628 хектара са подручја Војводине, онда долази до тога резултата, да су дале Савска, Дравска и Врбаска бановина за 1.056.000 мет. цен. више жита у 1935 години него исто толика површина у Војводини. А сада, када узмете режију и режијске трошкове да гледате, онда их морамо поделити у две категорије: у категорију режијских трошкова обрађивања и у категорију режијских трошкова опорезивања. Код обраде су нам трошкови идентични и према томе, господо народни посланици, режијски трошак семена износи 2 мет. центе по хектару; режијски трошак косидбе износи до 1 мет. и 80 кгр. по хектару, а то су већ 3 мет. и 80 кгр., режијски трошак за вршидбу износио је око 70 кгр. по хектару — то су 4 и по мет. centa по хектару. Сада, обзиром на оно решење, са којим смо.... (Тодор Тонић упада).

Поглупредседник Фрањо Маркић: Молим Вас, господине Тонићу, да не упадате господину говорнику у реч.

Др. Војислав Дошен (наставља): Према томе, господо, ми имамо $4\frac{1}{2}$ мет. центе режије за обрађивање и сада долази пореза. У оне три бановине покривале су се порезе од прилике са једним метром жита, по ценама од августа месеца, када су порезе наплаћиване. Међутим у Дунавској бано-

вини, као што сам доказао и са решењем г. Бана, требало је 300 дин. за јутро, то значи око 500 дин. за хектар, а то значи свега 5 метара жита. Господо, то значи 5 мет. центи жита за порезу у Војводини, а када се придодају $4\frac{1}{2}$ мет. центе режијских трошкова обрађивања, онда долази до $9\frac{1}{2}$ мет. центи, а толико је по статистици Министарства пољопривреде бруто прихода имала Војводина. Значи ни један динар није било прихода у Војводини, јер је Краљевска влада пожурила, да од народа путем егзекутора одузме све жито још у августу месецу и тако сирота раја није могла да сачека бољу цену за своје жито, већ је остала без леба. (Одобравање на левици).

Господо народни посланици.... (Један глас: То је брука.) ...и ја кажем да је брука што се тако ради по овој влади. Али, сада желим да вам кажем да су оних 489.628 хектара у оне три бановине имали разрез земљарине од 12.897.024.24 динара, а Војвођански 489.628 хектара, дакле иста толика површина, имали су разрез земљарине од 73.444.200 динара.

Према томе, господо, то је страшна неправда, али ми смо навикли на све, само вас позивамо јасно и отворено да изволите казати, да ли сте сви са том неправдом споразумни или нисте. Тражићемо, да нам и ви отворено кажете, да наш народ види ко ће га хтеги помоћи са примањем хитности овог законског предлога, да се извуче из ове недаће у коју је баш са партизанским радом без своје кривине и увучен. Иначе ће наш народ запamtити све оне, који ће бити против тражења хитности за овај земљораднички законски предлог.

Господо, кувар нашега буџета, када га у својој кујни кува, онда се држи оне народне, да на зецу има више кожа па стоји на становању да треба да му се одеру све. (Граја и упадице).

Господо народни посланици, Закон о таксама донет је још у времену хомогене радикалске владе. И ако је још из тога времена, ипак још ни до данас није поправљен. Тај Закон у своме чл. 5 тач. 6 говори о сиромашном лицу. (Сава Микић: А чл. 15?) Ја говорим о чл. 5, а Ви ћете говорити о чл. 15. (Сава Микић: Баш тај чл. 15 је на штету Србије и Црне Горе, а на вашу корист!) Таквог члана нема.

Поглупредседник Фрањо Маркић: Молим Вас да не узнемиравате говорника.

Др. Војислав Дошен (наставља): Овај чл. 5, тач. 6 Закона о таксама повлачи границу о сиромаштву на основу разрезаног пореза па каже да је граница између сиромаша и богатог разрезана пореза од 60 дин. Код нас се на пола јутра земље плаћа 60 динара земљарине, а тих 60 динара је граница за сиромашно стање једнога лица. Тамо где има задруге, тамо је 120 динара земљарине та граница.

Према томе, господо народни посланици, онај који плаћа преко 60 динара порезе нема сиромашно право, а такви су скоро сви у Војводини, што значи да је у Војводини свако богат, јер има високу порезу иако нема земље или другог капитала, па ето такав сиромашан човек нема права да му деца буду ослобођена школарине, нема право на бесплатну болницу, не може да се лечи бесплатно у амбуланти, нема право на инвалидску помоћ и тај нема опрост од таксе. А ја, господо,

могу да вам кажем, кад сам препоручио децу неких наших врло сиромашних људи за војно-технички завод у Крагујевцу, онда су свима њима молбе одбијене, уз навод да су деца богатих родитеља, јер плаћају велику порезу. Најпре се ударе маљем по глави са великом порезом, а после се туку где год их се стигне.

Не може бити ни говора о политици јединства, кад се на терену води нејединствена и неједнака политика. (Протести са деснице и повиси: То није тачно!) Ми, господо народни посланици, немамо никакво друго право у нашим крајевима него само, ако нисмо присталице ЈРЗ, да плаћамо порезе и ништа друго. (Одобравање на левици).

Да би се отежало стање земљорадника, ја ћу Вам навести конкретан случај, какав сам ја у своме срезу имао. Више села подвргнуто је под једну општину те на тај начин морају да пешаче до општине и за то време много дангубе. Закон о општинама предвиђа и у корист земљорадника и земљорадње, да општине буду по вољи становника груписане. Ја сам тачно по § 6 тога закона истражио молбу коју су потписали готово сви становници и кад је та молба отишла, онда се је рекло да се предлаже од опозиционара. И онда је председник ЈРЗ, по поруци Министра пољопривреде г. Станковића, привео к њему једну депутацију којој су стајали на челу Фрањо Кремер, Јосиф Најмајер и Шандор Савина из Црње, којима је Министар г. Станковић рекао да се § 6 Закона о општинама може применити само онда ако сви ступе у ЈРЗ. (Одобравање на левици — Приговори на десници).

Господо народни посланици, г. Министар пољопривреде, који има дужност да води у првом реду бригу о земљораднику и о његовом стању, занста је дошао у Банат, и то само у Петровград три пута на своме министарском аутомобилу, али није водио народну бригу него је у вароши од 35.000 становника мирио свега 35 заваћених радикалских присталица (Жагор и упадице).

Господо, народни посланици, ево шта се још десило по мом знању под овим режимом са земљарином. У једном случају опет је настала претплата у износу од 4.700 динара у Српском Итебеју. Неки Мориц Андрија имао је претплату од 4.700 динара, па кад је престао бити порески обавезник требала му је бити враћена натраг претплата, али председник општине, који је у присуству Министра пољопривреде г. Станковића изабран за потпредседника ЈРЗ за Срез петровградски, рекао је овоме сељаку: „Ти си сиромаш човек, ти ћеш изгубити те паре. Не можеш их добити натраг. Али ја сам толико радикалски милосрдан, па ћу ти дати 500 динара па ти уступи то мени. Он му је дао ту десију и тај функционер Ј. Р. З. преписао је ту претплату у пореској књизи на своје име. Ето видите то је радикалска пореска политика. (Жагор).

Потпредседник Фрањо Маркић: Господине посланице, почели сте говорити у 12.40 часова а сада је 1.35. Имате још пет минута. Молим вас да скратите.

Др. Војислав Дошен (наставља): Господо народни посланици, врло ми је непријатно кад говорим о овако важном законском предлогу, који се тиче земљорадника, а да се не може наћи времена да му се посвети више од једнога сата.

Потпредседник Фрањо Маркић: Господине посланице, за ваш говор имаћете времена у Одбору који ће се изабрати за претрес овога предлога а и после кад законски предлог буде изнесен пред Народну скупштину, па Вас молим да завршите.

Др. Војислав Дошен (наставља): Господо, ја има част да претстављам Срез Јаша-Томић (Жагор и упадице). И тај срез је чисто погранични срез. Ми имамо у томе пограничном срезу једно место које се зове Нинчићево. У томе месту има двовласника који имају имања и код нас и у Румунији. Њихова имања су у много случајева пресечена државном границом па плаћају код нас порезе 300 динара по јутру, а у Румунији свега 33 динара. (Чује се: А како је у Мађарској?) Ја нећу да говорим о Мађарској, која није тако пријатељска земља нама као Румунија, која је наш савезник и која припада Малој антанги; али, господо, ја желим овде да вам подвучем и да кажем, јер морам да се одбраним од оних упадица упућених мени да није народ уз мене, да имам још један поверљив извештај, којим се извештава г. Министар полиције о моме збору у Честереју. Тај извештај гласи овако: „Сви присутни, њих око 400, одобравали су му за време целог говора, а на постављено питање, да ли да настави његову политику и даље, одговорили су сви присутни да треба да води још оштрију политику, јер њима је доста Радикалне заједнице”. (Пљескање на левици.) Ето! Нема потребе, да се бринете да ли је народ уз мене. (Граја.)

Господо, о житницама треба да се води рачуна, поготову о житницама које имају карактер европских житница као што је Војводина. Ми видимо како води тешку борбу Италија на афричком континенту за житне покрајине, а код нас је обрнуто јер се прогоне житородни крајеви, као да нисмо земљорадничка држава.

Ја вас, господо народни посланици, опомињем да изволите помислити и на пропис чл. 59 Устава и на пропис § 11 Пословника, који кажу: да народни посланик полаже заклетву и на ту чињеницу да ће имати добро народа пред очима, те они који неће у том правцу да раде, ти ће ако гласају против хитности погасити и своју заклетву. (Пљескање на левици.)

Ја сам овај предлог поднео још пре почетка прошле седнице, али исти није био саопштен Народној скупштини и ако је требао бити у смислу § 51 и 61 Закона о пословном реду у Народној скупштини вама саопштен. Кад сам поставио питање г. Председнику Народне скупштине, због чега то није учињено, г. Председник Народне скупштине Ђирић рекао ми је, да не може да изнесе овај законски предлог зато пред Скупштину, јер г. Министар финансија и г. Председник Владе неће се моћи тако брзо о томе предлогу изјаснити. Дакле, господо народни посланици, г. Министар финансија и бивши Министар финансија, а сада Председник Владе, не могу се моментално о земљарни да изјасне. Међутим, то би господа Министри требали да знају и у пола ноћи кад их неко пробуди из сна. Ако Краљевска влада не прими хитност за овај законски предлог, то ви, господо народни посланици, одбаците на страну ситне партијске интересе па изгласајте једногласно хитност за овај законски предлог, и тако покажите нашем народу да је наш народ изнад свих ситних партијских интереса. (Пљескање и одобравање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. др. Војислав Јањић ради личног објашњења.

Др. Војислав Јањић: Господо народни посланици, да кажем само неколико речи ради личног објашњења. Господин колега предговорник је рекао да ја у Руми говорим једно а у Народној скупштини и у Београду друго. Ја ћу у недељу имати једну конференцију, и у Руми ћу казати и говорити као што говорим пуних 20 година свуда у земљи, а то је, да не може бити државе а да се порез не плаћа. Па ћу даље у Руми казати и ово... (Граја на левици.) ... дозволите ми да кажем само две речи. Па ћу у Руми и Војводини казати и ово: јесте да је велика пореза у Војводини, највећа пореза у целој држави. Пореза је разрезивана онда, када су жито, пшеница и остали производи земље били на цени. Данас су те цене пале, па је потрешна и ревизија пореза и ми смо тражили од Претседника Владе и Министра финансија ревизију, т.ј. да се те порезе смање. Али и кад се смањи та пореза, мораће Војводина да плаћа већу порезу, него они у Требињу, у Црној Гори или Загребу. Ја сам Србијанац, нисам Војвођанин, а господин предговорник је Личанин, па је могао да купи земљу у Лици, али он то није учинио, већ је земљу купио у Војводини, где је порез већи, али је то учинио због тога, што је знао да се земља у Војводини боље рентира.

Није овде, господо, у питању пореза, него је по среди демагошка политика, једна рђава политика. (Граја и протести на левици.) Ја мислим, господо, да ћете ми и ви одобравати док ме само чујете. (Драгиша Миловановић: А што се бираш у Војводини?) Бирам сам ја и у Србији! (Драгиша Миловановић: Јесте, али то је било само једанпут, кад си био Пашићев министар.)

То је, господо, рђава политика, то је политика антисрбијанска! (Повици: Није истина!) Јесте, ја ћу сад о томе говорити. (Граја.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, 5 минута је прошло. Не дозвољавам да тако говорите.

Др. Војислав Јањић (наставља): Та политика, то је тако звана пречанска политика или војвођанска политика, аутономашка политика, која се води дуже времена у Војводини. И кад је била једна конференција, на којој је било и демократа г. Љубе Давидовића и земљорадника г. Јоце Јовановића, и кад су донели једну такву резолуцију, онда су г. Давидовић и г. Јоца Јовановић у име својих партија оградиле се од тога штетнога и антидржавнога рада. (Граја.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, 5 минута је прошло. Ово што говорите, није лично објашњење.

Др. Војислав Јањић (наставља): Господо, кад један народни посланик, Дуда Бошковић, може да каже ове речи, које ћете сад чути и којих ћете се ви Срби и Србијанци, стидети. (Граја.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, то није више лично објашњење.

Др. Војислав Јањић (наставља): На збору од 5.000 људи један народни посланик говори како је Чарнојевић 1691 године превео Србе у пречанске крајеве и кад је једна група прешла....

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, ви морате да разумете да то што гово-

рите није лично објашњење, па Вас молим да прекинете с тим.

Др. Војислав Јањић (наставља): То је политика, од које се ја ограђујем, и ја ћу то поновити и у Руми и у Новом Саду и свуда. (Одобравање код већине.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Дошен ради личног објашњења.

Војислав Дошен: Господо, ово што је г. Воја Јањић сада изнео, није тачно, јер ја то нисам казав нити тврдио, него сам шта више подвукао да ми хоћемо да плаћамо и порезе и прирезе, али само у мери колико је то правично и поштено. Кад је узео реч да говори ради личног објашњења, онда не знам шта је требало г. Јањићу да означи мој говор и законски предлог за установљење чистог катастарског приноса као демагогију. Господо, овај законски предлог јесте једна апсолутна потреба за целу нашу земљу и кад г. Јањић назива то демагогијом, ја му отворено кажем да не верујем да ће имати куражи и у Руми на збору да каже да снижење земљарине сматра демагогијом.

Ја најодлучније протествујем и противу тога што г. Јањић каже да се овде види тенденција неке антисрбијанске политике. Ја, господо, то најодлучније одбијам. Зар се може рећи да смо ми антисрбијанци ако тражимо равноправност? Ми смо, господо, за равноправност, и ако г. Јањић види да се у пречанским крајевима води нека антисрбијанска политика, што се онда нагура тим крајевима за народног посланика?

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, народни посланици, има реч г. Министар финансија да се изјасни о траженој хитности за овај законски предлог.

Министар финансија Душан Летица: Господо народни посланици, не могу се сагласити са тражењем хитности за законски предлог о коме је сада реч. Краљевска влада је прошле, 1935 године, у два наврата бавила се питањем о порезу на земљиште за наше земљораднике. Баш пре годину дана, од прилике, Краљевска влада спонтано, уредбом, а на иницијативу данашњег претседника Владе г. др. Стојадиновића, ондашњег Министра финансија, спустила је порезу земљорадникову за једну петину. А кад је г. др. Стојадиновић образовао ову данашњу Владу, он није мировао, него је пошао и даље: користио је прву прилику која му се дала у Народном представништву да укаже своју помоћ земљораднику и да већ указану помоћ још више прошири. Краљевска влада г. др. Стојадиновића легос је предложила Народној скупштини и Народна скупштина је у дванаестинском финансијском закону усвојила: да се пореза земљораднику у погледу ораница и у погледу винограда на кршевитим теренима спусти за 1936 годину за пуну трећину од нормалне вредности.

Смело тврдим, господо народни посланици, да до сада ни једна Краљевска влада није никада оволико учинила у погледу пореза за земљорадника, колико је учинила Влада г. др. Милана Стојадиновића. (Живо одобравање код посланика већине — Протести на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, изволите пустити г. Министра да каже своју реч.

Министар финансија Душан Летица (наставља): Господо, питање је зашто је баш ораница узета за базу да се на њу порез на земљу редуцира. Узета је, господо, баш због Војводине, о којој је овде било највише речи, због Војводине, коју је народни посланик г. Дошен овде нарочито поменуо. Зашто? Зато што се ораница као културна врста обраде земљишта најчешће јавља у нашој држави, а у Војводини она је културна врста по правилу. Према томе ће баш Војводина овим спуштањем пореза на земљарину за 1/3 сразмерно највише да се користи. (Живо одобравање код већине. — Жагор и протести на левици.)

Специјално што се тиче Војводине, морам овде да нагласим, да је Краљевска влада и у другом погледу нарочито имала у виду Војводину и према томе оно што је г. народни посланик малочас казао, да се поступа пријски, да се мери неједнаком мером, да се једном даје а други заборава, није тачно. Најбоље га у томе дезавуише чињеница, да је у Војводини, од врата Београда до Суботице, у градњи један велики интернационални пут, на коме Влада г. др. Стојадиновића има највише заслуга. (Бурно плескање код већине. — На левици бурни протести.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, молим вас за мир. (На левици поновни протести). Господо народни посланици, молим вас пустите г. Министра да заврши своју реч. Изволите наставити г. Министре.

Министар финансија Душан Летица (наставља): Оно, господо, што је Министар финансија у своје експозеу по питању пореза на земљиште написао, није подвала, оно је сушта истина. (Живо одобравање код већине. — Протести на левици). Да је народни посланик г. Дошен читао и да вам је прочитао експозеу Министра финансија, онда би Народна скупштина видела да је оно и тачно што је тамо написано. Али он то није хтео читати. Зато ћу ја, господо, да вам прочитам оно што народни посланик г. Дошен није урадио. (Жагор на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Чујмо, господо, господина Министра.

Министар финансија Душан Летица (наставља): Овако стоји у моме експозеу: „Незнатна разлика од свега 6 милиона динара, која се указује између процењеног прихода од земљарине по овом предлогу и по буџету за 1934/35, и поред смањења катастарског чистог прихода за једну трећину, има своје образложење у следећим чињеницама. Земљарина је у 1934/35 години предвиђена са 456 милиона динара, јер се претпостављало да се она те године неће у већој суми моћи наплатити. (Жагор на левици. — Боривоје Ђурић упада у реч).

Потпретседник Фрањо Маркић: Г. Ђурићу, молим вас да се умирите. Господо, изволите допустити г. Министру да каже своју реч, а ви ћете, када буде време, такође говорити. Ово је Скупштина!

Министар финансија Душан Летица (наставља): Господо, овако даље стоји у моме експозеу: „Међутим, овако само у буџету редуцирани принос земљарине, није значи уједно и неко пореско олакшање за земљорадника, јер је пореска управа извршила у књигама пуно задужење по

целокупном катастарском чистом приходу и задржала себи право наплате земљарине у пуном износу, дакле не предвиђених 456 милиона динара, но свих око 600 милиона динара. У овом буџетском предлогу, међутим, сума процењеног прихода од земљарине подударале се са стварним разрезом, водећи при том рачуна о извршеном смањењу основнице. Иако, дакле, оптерећење земљарином не показује у овом буџетском предлогу веће снижење од 6 милиона динара према стању у 1934/35, порез на земљиште за наредну пореску годину биће не само формално но и стварно спуштен за једну пуну трећину према задужењу у пореској години 1934.”

Ранија влада, пре владе г. Богољуба Јевтића, која је предвидела тај буџетски приход од порезе на земљиште, она га је, господо, у буџету предвиђала са 456 милиона динара, али га је у књигама пореским и у књижицама пореских обвезника задуживала цифрама које су премашивале и 600 милиона динара. Смисао летошње одредбе у Финансијском закону, којим је спуштена земљарина за једну трећину јесте тај, да ће се порез на земљиште од сада у погледу ораница и винограда не само задуживати у буџету са 456 милиона, него ће се ефективно за једну целу трећину мање задуживати у пореским књижицама. (Плескање на десници). Према томе, господо народни посланици, више неће порески егзекутори бити у могућности да траже од народа нешто више него што је предвиђено у буџету. До сада, господо, у буџету биле су предвиђене мање цифре а наплаћиване су непознате веће.

Господо народни посланици, овом и оваквом одредбом, која је летос донета, створено је једно законско стање које нашем земљораднику знатно олакшава његове пореске обавезе за целу пореску 1936 годину, и остављено је довољно времена и Краљевској влади и Народној скупштини да ово питање, које је изнето у овом законском предлогу, темељито, а не хитно и не убрзано, проучава.

Према томе предлажем Народној скупштини да одбије хитност овог законског предлога, јер за то, по мом најдубљем уверењу, нема никакве потребе. (Живо одобравање и плескање на десници. — Протести на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, пред нама је предлог закона о установљењу чистог катастарског прихода, за који господа предлагачи траже хитност. Ми смо чули г. Министра финансија, који предлаже да се та хитност одбије. Ради тога у смислу чл. 94 Закона о пословном реду стављам тај предлог на гласање. Молим вас, ко је за предлог г. Министра финансија да се одбије хитност за овај законски предлог, тај ће седети. (Граја и протести на левици: То је неправилно гласање!) Одмах ћемо се објаснити. Чл. 94 Пословника о коме је било речи пре неколико дана овде у Скупштини, гласи овако: „Седењем и устајањем гласа се на овај начин: Претседник позива да устану сви они који гласају против предлога.”

Ја напоследку немам ништа против тога да ставим хитност предлога на гласање и на други начин. Господо, молим, ко је за то да се овоме законском предлогу даде хитност, нека седне, а ко је против хитности, нека устане! (Већина устаје). Већина је устала, према томе оглашујем да је На-

родна скупштина, гласајући седењем и устајањем одбила хитност за овај предлог. (Пљескање на десници).

Овај предлог закона упутиће се Финансијском одбору.

Изволите, господо, чути један предлог резолуције, за који се такође тражи хитност.

Секретар Војислав Ненадић (саопштава): Г. Радисав Вучетић, народни посланик и другови, подносе Народној скупштини на решење предлог резолуције, којом траже да Краљевска влада нађе срестава, па било и путем закона који би се поднео Скупштини у року од 15 дана, да се народу подели довољна количина људске и сточне хране и траже хитност. (Види прилог).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Војислав Лазић да образложи хитност овога предлога.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, поред свију недаћа, поред свију невоља које су задесиле сељачки народ у нашој држави, две узастопне неродне године, 1934 и 1935, оне су ту тешку ситуацију нашега народа, нарочито сељачког, довеле у још тежи положај. Позната је ствар, позната је чињеница, да је у нашој земљи наступила економска криза и економска беда у толикој мери, да наш народ ни у нормалним приликама ни у нормалним годинама није могао да састави крај с крајем, нити је могао да одговара својим тешким обавезама. Али, ове две узастопне прошле неродне године, оне су ту ситуацију још више погоршале. Прошле године незапамћена суша довела је народ у један потпуно безизлазан положај. (Гласови код већине: Ми то знамо!) Зато, господо, зато вам и говорим, јер да не знате, ја вам то не бих говорио. Прошлогодишња периодична захватила је целу земљу, али нарочито је захватила посавски крај, крај око Саве. (Гласови из већине: Одакле си ти?) Из Ваљевског округа. Ваљевски округ закачила је и упропастила прошла неродна година. (Гласови из већине: Целу земљу!) Целу земљу и Ваљевски округ, није ваљда он ван земље, и он је ту. И зато, господо, народ је наш остао без хране и данас се пита како ће се исхранити? Завладала је беда, немају људи срестава да набаве хране. Нема данас срестава наш сељак ни у најплоднијим крајевима. У тим најплоднијим крајевима је и најопасније, јер тамо никад нису трпели такве невоље. Они су производили пшеницу и кукуруз, они нису сточари, немају стоке за продају, а кукуруз и пшеница нису родили и немају чим да се исхране. Сада, како ће народ да се исхрани, велико је питање, господо. Зато сматрам да је ствар свију нас, да је општа ствар, да се запитамо и побринемо, како ће се то питање решити. Долазе сељаци овде у Београд, долазе пшенице из Ужичког и Рудничког округа и траже посла, али посла нигде нема. Долазе Ваљевци, долазе чак људи из најудаљенијих крајева широм целе земље, надајући се да ће у Београду наћи посла и зараде, али ни овде посла нема; обијају прагове Народне скупштине, хватају поједине народне посланике, моле их да им нађу посла, да им нађу сретстава за живот, а посланици нису у могућности данас то да им нађу. На крају крајева враћају се кући тужни и забринути шта ће радити са својом дечицом, која треба да скапљу од глади. И зато је потребно да

се Народна скупштина у овако тешком случају и у овако тешком положају побрине како ће се народ исхранити.

Слати у поједине крајеве по један вагон кукуруза или по два вагона на један срез, то, браћо моја и господо, неће ништа учинити. Морају се наћи веће и општије мере. Није довољно то, да се један вагон пошаље у један срез, па да влада каже, ја сам збринула тај срез. Од народа се тражи да плати порез онда када нема хлеба.

Зато смо ми поднели овај предлог и тражимо да влада организује исхрану. Мора се то организовати, јер народ, кад је гладан, спреман је на свако зло. (Гласови на левици: Тако је!) Гладан човек је опасан, и зато га треба збринути. И ако ова Краљевска влада жели, да у народу буде мир, мора му дати хлеба. Иначе, ако му не да хлеба, биће једно велико зло... (Граја) И зато ја, обрадлажући ову резолуцију, тражим њену хитност и молим све посланике да за ову хитност гласају. (Пљескање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, реч има Министар социјалне политике и народног здравља г. Драгиша Цветковић. (Бурно пљескање на десници и узвици: Живео!)

Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић: Господо народни посланици, Краљевска влада и сама сматра ово питање хитним не само за исхрану пасивних крајева, него и свих оних крајева, који су ове године услед суше страдали.

Да је Краљевска влада фактички то питање сматрала хитним види се по томе, што је на тражење и захтев мога претходника вотирала већ један кредит од 25 милиона динара (Живо одобравање код већине). Из тога кредита набављено је 1600 вагона хране и од тих 1600 вагона мој претходник поделио је 1200 вагона, који су већ на терену, а 400 вагона још су у току испоруке.

Ја, господо, преузимајући ресор Министарства социјалне политике, сматрао сам и лично ово питање врло хитним и тражио сам од Краљевске владе нов кредит, и Краљевска влада доделила ми је кредит од 11 милиона динара... (Бурно одобравање код већине)...., с тим, ако буде нових потреба, да ће ми доделити још и нове потребне кредите. (Одобравање и пљескање код већине).

Али, господо, и ако је Краљевска влада по овоме питању поступила већ најхитније, ипак, с обзиром на прилике у земљи и с обзиром да се у овој резолуцији такође подвлачи хитност овога питања, ја изјављујем да примам хитност за ову резолуцију. (Одобравање и пљескање код већине — Граја и упадице на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, ми имамо предлог резолуције, за коју се тражи хитност. Краљевска влада преко свога ресорног Министра изјавила је да примам ту хитност. (Драгиша Миловановић: Али није изјавила каква ће бити подела! — Граја). Краљевска влада примила је, дакле, хитност за ову резолуцију. Према томе стављам предлог о хитности на гласање: Ко је за хитност ове резолуције седе-

ће, а ко је противан устаће. (Сви седе). Утврђујем да је Народна скупштина једногласно примила хитност ове резолуције. (Одобравање и пљескање у целој Скупштини).

Господо народни посланици, у смислу § 69 Пословника треба и да се бира нарочити одбор за расправљање ове резолуције или да се на неки други начин то питање реши. Ја предлажем да претресање овога питања препустимо одбору који

ће се сутра изабрати за третирање предлога о раздужењу земљорадника. (Гласови: Врло добро! Прима се!). Према томе тако ће се и поступити.

Господо народни посланици, пошто је време поодмакло, а ја мислим да смо сви већ и уморни, са вашим пристанком ову данашњу седницу затварам а наредну заказујем за сутра у 10 часова пре подне са истим дневним редом. (Прима се).

Седница је закључена у 14.15 часова.

ПРИЛОЗИ

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

Одељење држ. рачуноводства

II Бр. 8900

29 јануара 1936 године
у Београду.

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

На основу чл. 63 Устава Краљевине Југославије и § 51 Закона о пословном реду у Народној скупштини, а по овлашћењу Краљевских Намесника, датом ми у име Његовог Величанства Петра II Краља Југославије Указом од 24 јануара ове године, част ми је доставити Вам, са потребним прилозима, предлог закона о одобрењу рачуна државних прихода и расхода за буџетску 1933/34 годину, с молбом на даљи законски поступак.

Изволите, Господине Претседниче, примити и овом приликом уверење о мом одличном поштовању.

Министар финансија,
Летица, с. р.

Господину

СТЕВАНУ ЂИРИЋУ,
Претседнику Народне скупштине

БЕОГРАД

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
ПЕТРА II
По милости Божјој и вољи народној
КРАЉА ЈУГОСЛАВИЈЕ
КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Министра финансија а по саслушању Министарског савета, а на основу чл. 102 и 107 Устава Краљевине Југославије од 3 септембра 1931 године, као и на основу прописа чл. 132-136 Закона о државном рачуноводству овлашћују Министра финансија да може поднети Народној скупштини на решавање предлог закона о одобрењу рачуна државних прихода и расхода за буџетску 1933/34 годину.

Министар финансија нека изврши овај Указ.

24 јануара 1936 године
у Београду.

ПАВЛЕ с. р.
Др. СТАНКОВИЋ с. р.
Др. ПЕРОВИЋ с. р.

Министар финансија
Летица, с. р.

15 дана, да се народу подели храна довољна за исхрану до нове жетве, како људска тако и сточна, а према попису који је већ извршен у прошлој години у јесен, које су спискове општинске власти већ давно спровеле надлежном Министарству.

Тражимо хитност за ову резолуцију.

24 јануара 1936 године
Београд

Предлагачи народни посланици:

Радисав Вучетић, Војислав Лазић, Тодор С. Тодоровић, Александар Дачић, инж. Д. Вујић, Васи-

лије Трбић, др. Српко Вукановић, Миливоје Ђ. Исаковић, Коста Димитријевић, Милинко Милутиновић, Боривоје Ђурић, Живко Даниловић, Драгомир М. Миловановић, Дамјан Арнаутовић, (потпис нечитак), Ђорђе Јевтић, (потпис нечитак), (потпис нечитак), (потпис нечитак), Комац Албин, Рико Фукс, Мухамед Риђановић, Мијо Каић, др. Александар Буторка, Јоаким Куњашић, (потпис нечитак), др. Мирко Косић, (потпис нечитак), Иван Ловренчић, Симо Будимир, Жив. Михајловић, Војислав Гаџиновић, (потпис нечитак), Секула Зечевић, Милан Божић, (потпис нечитак), Коста Алексић и Мил. М. Рафајловић.

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

IX REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 4 FEBRUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

SEKRETAR

ALEKSANDAR LAZAREVIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović; Ministar bez portfelja dr. Šefkija Behmen; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić; Ministar građevina dr. Marko Kožul; Ministar šuma i rudnika Đura Janković; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar pravde dr. Mile Miškulin; Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić.

POČETAK U 11.20 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

- 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika VIII redovnog sastanka;
- 2 — Saopštenje pretstavke narodnog poslanika Ivana Prekoršeka;
- 3 — Saopštenje zahteva Ministra pravde o izdavanju sudu g. g. narodnih poslanika;
- 4 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: Radoja Jovičića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o zabrani prodaje gumenih opanaka „Bata“ A. D. i usvajanje prvenstva; Radoja Jovičića na Ministra trgovine i industrije o izmeni § 7 Zakona o radnjama u vezi delovanja firme „Bata“ A. D. i usvajanje prvenstva; Rudolfa Pleskovića i drugova na Ministra prosvete zbog premeštaja učitelja u Dravskoj banovini „po potrebi službe“ i usvajanje prvenstva; Koste Aleksića na Ministra poljoprivrede o zabrani izvoza kukuruza iz naše zemlje i usvajanje prvenstva; Đake Makara na Ministra unutrašnjih poslova o velikim kaznama, koje su izrečene pojedinim učesnicima zbora u Metlici, Dravska banovina; Rudolfa Pleskovića na Ministre prosvete i pravde o huškanju naroda protiv učitelja u crkvi sa strane katoličkog sveštenstva u Dravskoj banovini; na Ministre pravde i prosvete o teranju jugoslovenskog učiteljstva iz Jugoslavije preko jugoslovenskih granica putem štampe u Dravskoj banovini; na Ministre pravde i prosvete o sistematskom rušenju časti i ugleda učitelja u narodu putem štampe u Dravskoj banovini; ugleda učitelja u narodu putem štampe u listovima; na Ministra pravde o cenzuri štampe u listovima; na Ministra prosvete o političkom proganjanju učitelja u Dravskoj

banovini; na Predsednika Ministarskog saveta i Ministre finansija, unutrašnjih poslova i prosvete o vestima, koje širi Potpredsednik Mariborske opštine g. Franja Žebot među narodom Dravske banovine; Živote Milanovića na Ministra unutrašnjih poslova o zabrani proslave Sv. Save u Orahovici, Srez našički; Živojina Rafajlovića na Ministra unutrašnjih poslova o promeni opštinskih uprava u Vranji i Leskovcu i primeni Zakona o gradskim opštinama;

5 — Saopštenje izveštaja Ministara da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika kada prikupe potrebne podatke i to: Ministra pravde na interpelaciju Mustafe Mulalića o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici; Ministra unutrašnjih poslova na interpelaciju Đake Makara o kaznama izrečenim pojedinim učesnicima na zboru u Metlici; na interpelaciju Rudolfa Pleskovića o vestima koje širi Predsednik Mariborske opštine Franja Žebot;

6 — Saopštenje molbi i žalbi;

7 — Saopštenje raznih akata.

Govornici: Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Predsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić.

Dnevni red: Pretres i usvajanje izveštaja Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

Govornici: Izvestilac Odbora dr. Vjekoslav Miletić, Predsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram IX redovni sastanak Narodne skupštine. Pozivam g. sekretara da pročita zapisnik VIII redovnog sastanka.

Sekretar Aleksandar Lazarević čita zapisnik VIII redovnog sastanka. (Za vreme čitanja zapisnika narodni poslanici sa leve strane stalno lupaju u klupe).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od g.g. narodnih poslanika kakvu primedbu na pročitani zapisnik? (Uzvići kod većine: Nema! — Žagor i graja na levići).

Primedaba nema, zapisnik je primljen.

Izvolite čuti jednu pretstavku narodnog poslanika g. Ivana Prekoršeka.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Ivan Prekoršek podnosi pretstavku Narodnoj skupštini, da ga je Pretstojništvo policije u Celju pozvalo na saslušanje zbog izjava učinjenih na sastanku J.N.S. u Celju 20 novembra 1935 godine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Po ovoj pretstavci narodnog poslanika g. Ivana Prekoršeka odmah je upućeno pismo g. Ministru unutrašnjih poslova pod brojem 633, kojim je tražen izveštaj po ovom slučaju. Istovremeno zamoljen je g. Ministar unutrašnjih poslova da skrene pažnju područnim organima o poštovanju propisa čl. 75 Ustava i § 108 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

Dobiveni izveštaj od g. Ministra i pretstavka narodnog poslanika upućuje se Imunitetnom odboru.

Izvolite čuti zahtev g. Ministra pravde o izdavanju sudu g.g. narodnih poslanika.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protiv narodnog poslanika g. Dragomira Stojadinovića zbog dela iz § 21 Zakona o zaštiti autorskog prava po traženju Sreskog suda u Beogradu, a po tužbi firme Ernst Flamarijon i sinovi — Pariz.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani zahtev g. Ministra pravde dostaviće se Imunitetnom odboru.

Izvolite čuti interpelacije g.g. narodnih poslanika za koje se traži prvenstvo.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Radoje Jovičić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o zabrani prodaje gumenih opanaka firme „Bata a. d.“ i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da se izvoli izjasniti da li prima prvenstvo.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja Dragiša Cvetković: Izjavljujem da primam prvenstvo ove interpelacije.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima.) Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Radoje Jovičić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra trgovine i industrije o izmeni § 7 Zakona o radnjama u vezi delovanja firme „Bata“ a. d. u našoj zemlji i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar trgovine i industrije, da se izvoli izjasniti da li prima prvenstvo.

Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić: Izjavljujem da primam prvenstvo ove interpelacije.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima.) Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. narodni poslanik Rudolf Plesković i drugovi upućuju interpelaciju na g. Ministra prosvete zbog premeštaja učitelja u Dravskoj banovini „po potrebi službe“ i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog.)

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Ministar prosvete ima reč da se izvoli izjasniti da li prima prvenstvo.

Ministar prosvete Dobrovoje Stošović: Izjavljujem da primam prvenstvo ove interpelacije.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima.) Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Kosta Aleksić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra poljoprivrede o zabrani izvoza kukuruza iz naše zemlje i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar poljoprivrede, da se izvoli izjasniti da li prima prvenstvo.

Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković: Izjavljujem da primam prvenstvo ove interpelacije.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima.) Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite sada čuti interpelacije za koje se ne traži prvenstvo.

Sekretar Aleksandar Lazarević: G. Dako Makar, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o velikim kaznama, koje su izrečene pojedinim učesnicima zbora u Metliki, Dravska banovina. (Vidi prilog);

G. Rudolf Plesković i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelacije na g. Ministra prosvete i g. Ministra pravde o huškanju naroda protiv učitelja u crkvi sa strane katoličkog sveštenstva u Dravskoj banovini. (Vidi prilog);

G. Rudolf Plesković i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra pravde i g. Ministra prosvete o sistematskom rušenju časti i ugleda učitelja u narodu putem štampe u Dravskoj banovini. (Vidi prilog);

G. Rudolf Plesković i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra prosvete i g. Ministra pravde o teranju jugoslovenskog učiteljsva iz Jugoslavije preko jugoslovenskih granica putem štampe u Dravskoj banovini. (Vidi prilog);

G. Rudolf Plesković i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra pravde o cenzuri štampe u listovima. (Vidi prilog);

G. Rudolf Plesković i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra prosvete o političkom proganjanju učitelja u Dravskoj banovini. (Vidi prilog);

G. Rudolf Plesković i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Predsednika Mini-

starskog saveta, g. Ministra finansija, g. Ministra unutrašnjih poslova i g. Ministra prosvete o vestima koje širi potpredsednik Mariborske opštine g. Fran Žebot među narodom u Dravskoj banovini. (Vidi prilog);

G. Života Milanović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o zabrani proslave Sv. Save u Orahovici, Srez našički. (Vidi prilog);

G. Živojin Rafajlović, narodni poslanik upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o promeni opštinskih uprava u Vranju i Leskovcu i primeni Zakona o gradskim opštinama. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Sve ove interpelacije uputiće se nadležnoj gospodi Ministrima.

Izvolite čuti izveštaje g. g. Ministara.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Gospodin Ministar pravde izveštava da će na interpelaciju g. Mustafe Mulalića o Uredbi o Muslimanskoj verskoj zajednici odgovoriti kad prikupi potrebne podatke.

Gospodin Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelaciju g. Dake Makara o kaznama, izrečenim pojedinim učesnicima na zboru u Međlici, odgovoriti kad prikupi potrebne podatke;

Gospodin Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelaciju g. Rudolfa Pleskovića o vestima koje širi potpredsednik Mariborske opštine g. Fran Žebot odgovoriti kad prikupi potrebne podatke.

Predsednik Stevan Ćirić: Pročitani izveštaji primaju se na znanje.

Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su molbe i žalbe: Mara Ivanović, Milica Bogojević, Stanko Jovanović, Jelena Romanović, Vasilije Karapašević, Jovan Bosnić, Ilija Jovanović, Stevan Abić, Veroslava J. Drakalović, Obren Damjanović, Aleksandar Špinkil, Vuškašin Filipović, Isen Mačićević, Milica B. Prodanović, Ljubica N. Marković, Milica V. Vojinović, Miloš T. Ivković, Čačić-Arapović Fran, Vele Opčević, Ivan A. Majcan, Ivan Rupčić, Adam Ćivić, Jane M. Vušković. Nastasije S. Ilić, Hakića A. Temin, Alojzij Bezlaž, Pero Vorkapić, Tahir Čatović, Sreten V. Lazić, Karlo I. Vidaček, Huso Durić, Ivan Vlahović, Ruža Stojanović, Ante Jelavić, Stevan Petrović, Blagoje Pavlović, Ivka Lulić, Anton Delameo, Lisi Davidović, Vasa Košćičarić, Aleksandar Mihajlović, Borivoje Jov. Ivanović, Begović Paša rod. Mesih, Nikola J. Bjedov, Živko Perić, Luka Petrović, Petar Nešić, Marko Perunović, Ljubomir Laković, Hranislav Kragović, Julijan J. Agrima, Lada Damin, dr. Redžo I. Bajram, ing. Pavle Ziring, Sava Kujacić, Milun R. Midžović, Milica T. Jeličić, Stevan Frtunić, Danica Tomić, Miljana Perišić, Milan P. Mihajlović, Josip Tement, Vasilije Dimitrijević, Filip Perić, Mihailo Brzan, ing. Aleksandar Jović, Atanas D. Pešić, Petar Uskoković, Alojzija Komar, Ivan Drobnić, Veljko Vujaklija, Marija Nehuta, Branislav M. Nenadović, Jevrem Novaković, Rade Bakić, Slobotka Šatkarević, Jozo Klavžer, Vujica Rakić, Nikola Stojković, Jozefina Klapšek, Persa Jocić-Švabić, Radoje Maksić, Stana N. Novaković, Đuro Radanović, Simo Dimitrović, Jelisav P. Vučković i Todor Stanojević.

Predsednik Stevan Ćirić: Pročitane molbe i žalbe uputiće se Odboru za molbe i žalbe.

Izvolite čuti razna akta.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su razna akta: Udruženje ratnih invalida — Sarajevo; Opština bukovačanska, Srez negotinski; Udruženje ratnih invalida — Debar, Gdinj, Kupres, Bihać, Šopić, Maribor, Prijedor, Vlasotinci, Durdevo, Zemun, Salaš, Srez krajinski, Mostar, Arandelovac i Andrijevića; Gradani Sreza dragačevskog — banovina Drinska; Središnji savez hrhatskih seljačkih zadruga; Udruženje ratnih invalida — Ripanj i Slatina; i Vukčević Mitar. (Za sve vreme čitanja saopštenja narodni poslanici sa levece neprekidno lupaju o klupe).

Predsednik Stevan Ćirić: Pročitana akta primaju se na znanje. (Lupanje o klupe i larma na levice i dalje traje). Gospodo, ja vas molim da se umirite, inače ću biti prinuden da prekinem sednicu. (Larma na levice i dalje se nastavlja).

Prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu je pretes izveštaja Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje II §-a 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. Ima reč izvestilac odborski g. dr. Vjekoslav Miletić. (Larma na levice nikako ne prestaje).

Izvestilac dr. Vjekoslav Miletić (čita): „Odbor za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje II §-a 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini na svojoj sednici održanoj 15 novembra 1935 godine proučio je predloženi predlog rezolucije i usvojio ga u sledećoj promenjenoj redakciji:

„Za stalne i naročite odbore jednovremeno će se izabrati jednak broj zamenika, koji će po redu zamenjivati privremeno odsutne članove odbora. Ovi zamenici imaju ista prava i dužnosti kao i članovi kada ih zamenjuju. Mesto člana odbora može biti upražnjeno trajno i privremeno. Trajno upražnjenje nastupa prestankom mandata a privremeno u svakom drugom slučaju.”

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini predlog rezolucije sa učinjenim izmenama i dopunama da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca odbor je odredio g. dr. Vjekoslava Miletića.

Predsednik odbora,

Dragiša J. Cvetković, s. r.

Sekretar,

dr. V. Miletić, s. r.

Članovi:

dr. Ivan Lovrenčić, s. r.; Vladimir Kazimirović, s. r.; dr. Marko Kožul, s. r.; Ljubomir Pantić, s. r.; dr. M. Popović, s. r.; inž. Ćim S. Popović, s. r.; Stevan Simić, s. r., dr. Milenko Marković, s. r.”

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, po § 69 Poslovnika rešava se o rezolucijama kao o jednoj celini. To je po Poslovniku jasno. U praksi se do sad glasalo ili poimenično ili ustajanjem i sedanjem. Međutim, kako je Narodna skupština u sličnim slučajevima, kada ima o jednom predlogu jednodušno mišljenje, kao što je slučaj sa ovim predlogom, usvajala aklamacijom takve predloge, slobodan sam predložiti Narodnoj skupštini da i ovu rezoluciju primi aklamacijom. (Prima se!)

Objavljujem da je ova rezolucija primljena aklamacijom.

Gospodo, pošto je dnevni red iscrpen, za iduću sednicu predlažem ovaj dnevni red:

1 — Izbor odbora za proučavanje predloga rezolucije kojom se traži da Kraljevska vlada nađe sretstava da se narodu podeli ljudska i stočna hrana, koju je podneo g. Radisav Vučetić i drugovi; za proučavanje predloga zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova, koji je podneo g. Joakim Kunjašić i drugovi, i predloga rezolucije, kojom se traži donošenje zakona o razduženju zemljoradnika, radnika, zanatlija i manjih privrednika, koju je podneo g. Ilija Mihajlović i drugovi;

2 — Pretres izveštaja odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankari, 3 jula 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske;

3 — Pretres izveštaja odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o jugoslovenskoturskom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu 17 decembra 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske;

4 — Pretres izveštaja odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o konvenciji o primeni međunarodnog pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, zaključenoj i potpisanoj u Beogradu 10 februara 1933 godine;

5 — Pretres izveštaja odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o dopunskom sporazumu uz konvenciju potpisanu u Beogradu 30 januara 1933 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti licima koja su razgraničenjem izgubila svoje prvobitno državljanstvo, zaključenoj i potpisanoj u Bukureštu 13 marta 1935 godine; i

6 — Pretres izveštaja odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima o predlogu zakona o razmeni nota između Ministara inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Republike Čehoslovačke, kojom su se na temelju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima ove države odrekle prava predviđenih čl. 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi kao i uz član 1 tač. 4, uz član 1 i 2, uz čl. 4 Zaključnog protokola istog ugovora.

Prima li Narodna skupština predloženi dnevni red? (Primal)

Objavljujem da je ovaj dnevni red primljen.

Sa vašim pristankom zaključujem ovu sednicu, a narednu zakazujem za ponedjeljak, 10 februara, u 10 časova pre podne sa primljenim dnevnim redom. (Graja i lupanje o klupe na levice).

Sednica je zaključena u 11.50 časova.

PRILOZI

INTERPELACIJA

Radoja Jovičića, narodnog poslanika, na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o zabrani prodaje gumenih opanaka firme „Bata a. d.”

GOSPODINE MINISTRE,

Poznata firma „Bata”, koja je čehoslovačkog porekla, raširila je svoje poslovanje — preko svojih filijala — po celoj našoj državi, na štetu našeg zanatstva i naše domaće radinosti. Po svojim filijalama, koje su ugrozile egzistenciju malog zanatlije, ova strana firma uvela je u prodaju vrstu obuće, koju naš seljak kupuje i svakodnevno nosi — opanak od gume.

Sa konkurencijom cena ova crna firma hoće konačno da upropasti naše opančare, naše sugradane i naše borce za slavu i veličinu ove države, i hoće od njih kao i od obućara da stvori jedan veliki kadar pučke sirotinje i bednika, koji osećaju iz dana u dan svoju neminovnu propast i koji, za ugroženi život svoj i svoje porodice pribegavaju agresivnim merama, laćajući se i onoga što našim zakonima nije dozvoljeno.

Pribavio sam od Vašeg Ministarstva zvaničan izveštaj pod S.br. 29773 od 21 novembra 1935 godine u kome je Sanitetski savet o gumenom opanku rekao ovo:

„Da obuća, načinjena u celini od gume, nije pogodna ni higijenska za svakidašnju upotrebu; da potplate od gume ne mogu nanositi nikakve štete ljudskom zdravlju, naročito kad je hladno i vlažno vreme; da je za izvesne radove u industriji, zatim za kretanja i bavljenja u vodi, snegu i kišovitim vre-

menu gumena obuća zaštita od uticaja vlage uz uslov da se promeni obična obuća čim se pređe u normalne prilike.”

Prema ovom fakti, a znajući činjenicu da naš seljak svakodnevno nosi opanak od gume, bez obzira na vremenske prilike, dokaz je, da se on služi nehigijenskom obućom i da je za budućnost toga naroda, za njegovo zdravlje, ta vrsta obuće štetna.

Verujući, da će ova štetnost po zdravlje pogoditi u najvećoj meri našeg siromašnog seljaka, koji neće moći od posledica nehigijenske obuće tražiti banje i lekare, prinuden sam, obratiti se ovom interpelacijom na Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja — za koga verujem da mu narod leži na srcu — da mi izvoli u Narodnoj skupštini odgovoriti:

1) Je li mu poznat izveštaj Sanitetskog saveta u kome je gumeni opanak oglašen za nehigijensku obuću?

2) Je li voljan Gospodin Ministar doneti odluku o zabrani prodaje gumenih opanaka u našoj državi kao štetnih po narodno zdravlje?

Molim hitnost za ovu interpelaciju.

24 januara 1936 godine
Beograd

Radoje M. Jovičić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Radoja Jovičića, narodnog poslanika, na Ministra trgovine i industrije o izmeni § 7 Zakona o radnjama u vezi delovanja firme „Bata a. d.” u našoj državi.

GOSPODINE MINISTRE,

28 oktobra 1935 godine uputio sam Gospodinu Predsedniku Kraljevske Vlade jedan svoj zahtev za izmenu § 7 Zakona o radnjama, koja izmena treba da ograniči rad stranim firmama u našoj državi. Povod za ovo bio je, kao što sam naglasio u predatom pismenom zahtevu, poznata firma čehoslovačkog porekla „Bata a. d.”

Ova firma je raširila svoju mrežu sa svojim filijalama pe celoj našoj zemlji i sa konkurencijom u prodaji obuće urnisala je naše zanatlije, obučare, opančare pa i sitne kožarske radnje. Ovi naši podanici, koji su smrtno pogodeni od ove firme, naši su vojnici i junaci na braniku otadžbine, koji su u svako doba spremni da je brane i odbrane. Ima ih dosta koji su i krv svoju i svoje dece za slavu i veličinu ove zemlje prolili, i oni danas sistematski i sigurno propadaju. Oni su u svome poslovanju sa svojim porodicama došli u položaj očajnika i njihova egzistencija na rubu je propasti. Vapiju za spas i zaštitu od ove crne firme.

Pre kratkog vremena moglo se pročitati u „Privrednom pregledu” da je Upravna vlast Čehoslovačke Republike svojim velikim preduzećima i tvornicama zabranila otvaranje filijala po unutrašnjosti zemlje, na korist malog trgovca i maloga čoveka. I ovaj gest Čehoslovačke Republike posvedočio je, kako se strogo vodi računa o malom čoveku, o malom privredniku. Međutim, kod nas, na štetu naše domaće radinosti i na štetu stotinama hiljada naših zanatlija i njihovih porodica, čini se favoriziranje i daje se mogućnost da strane firme, kao što je ova Batina sa svojim filijalama, tako reći ulaze i u naša sela.

Predsednik Trgovačke omladine g. N. Belović izneo je u jednoj svojoj izjavi kako industrija stranog kapitala ne plaća ni porezu koliko treba po svojim prodavnicama u unutrašnjosti kao i svaka zasebna prodavnica t. j. trgovina nego porezu plaća centrala, koja u većini slučajeva pokazuje gubitak, te i država kaša pored ugrožene nacionalne privrede trpi osetnu štetu, pošto naše zanatlije plaćaju na svoje rad-

nje mnogo veću porezu od ove nasrtljive firme, koja preta da u najskorijoj budućnosti uguši i dovede do konačne propasti naše zanatstvo.

Gotovo svakog dana se vidi po dnevnim listovima, da se naše zanatlije, ti naši pačenići, laćaju i agresivnih mera, laćaju se i onoga što nije dozvoljeno i što je po našim zakonima kažnjivo, dajući svome bolu i svojim patnjama sami sebi zadovoljenje, jer su od strane svoje države, od majke svoje, ostavljeni na milost i nemilost strancima, da im oni oduzimaju i najpotrebnije za život — koricu tvrda hleba. Sve je ovo na štetu pravnog poretka u državi i na štetu glasa i ugleda naše zemlje.

Da bi se sprečila jedna socijalna nepravda, da bi se zaštitio naš mali i siromašni zanatlija, naš mali čovek, od naglog propadanja, da bi se otklonilo zlo koje pretstoji od agresivnih mera i postupaka ogladnelog i očajnog malog čoveka, a da bi se zaštitila naša domaća radinost, upućujem ovu interpelaciju na g. Ministra trgovine i industrije i tražim da mi se u Narodnoj skupštini odgovori:

1) Da li mu je poznato da firma „Bata a. d.” ima svoje filijale rasturene po celoj našoj državi?

2) Da li mu je poznato da firma „Bata a. d.” prodaje jednu vrstu obuće — gumene opanke — za koju nema izričitu dozvolu?

3) Da li je Gospodinu Ministru poznato da je Vlada Čehoslovačke republike zaštitila svoga malog čoveka po unutrašnjosti od konkurencije svojih velikih preduzeća i tvornica? i

4) Je li voljan Gospodin Ministar da § 7 Zakona o radnjama podvrgne izmeni i dopuni, koja će izmena ograničiti rad stranih firmama u našoj zemlji, a po sa slušanju privrednih komora, kako bi se zaštitila naša domaća radinost?

Molim za hitnost ove interpelacije.

24 januara 1936 godine
Beograd

Radoje M. Jovičić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Pleskoviča Rudolfa, Doberšeka Karela i drugova, narodnih poslanika, na Ministra prosvete o premeštanju učitelja u Dravskoj banovini.

GOSPODINE MINISTRE,

U januaru 1936 godine novine su donele vest, da je u Dravskoj banovini premešteno 157 učitelja i učiteljica odlukom Ministarstva prosvete, a 15 januara 1936 godine objavljeno je 111 novih premeštaja i to četiri odlukom Ministarstva prosvete, a ostali Ukazom.

Novine su donele koliko je od ovih premeštaja izvršeno po molbi, a koliko po čuvenoj „potrebi službe”. A istoga dana kada je bio objavljen prvi premeštaj izdata je bila od strane Državnog tužništva sledeća cenzurna odluka: „U Ministarstvu prosvete izvršeni su premeštaji učitelja. O ovim premeštajima nošeni su premeštaji učitelja. O ovim premeštajima novine mogu doneti samo to, da je nekoji učitelj pre-

mešten iz jednog mesta u drugo, a nije dozvoljeno ove premeštaje komentarisati ili ma na koji način kritikovati.”

Učiteljstvo Dravske banovine stoji danas pod najstrašnijim terorom, a ovi premeštaji krunisali su taj teror.

Na zborovima huška se narod protiv učitelja i preta javno učiteljima i državnim činovnicima sa premeštajima. Omalovažava se rad učitelja u školi na savim demagoški način. U novinama se namerno sistematski ruši čast i ugled učitelja u narodu. Učitelji se u novinama nazivaju javno denuncijantima, a sve to paušalno i tendenciozno, bez ikakvih konkretnih pri-

mera. Još više, jugoslovenski učitelji teraju se iz Jugoslavije — preko jugoslovenske granice, a listovi javno pišu i poručuju jugoslovenskim učiteljima sledeće: „Kome sadašnja Jugoslavija nije po volji, neka traži bolji kutak iza njenih granica.“ Huškanje naroda protiv učitelja vrši se i u crkvi od strane pojedinih sveštenika, koji javno sa predikaonice nazivaju učitelje denuncijantima, lažljivcima i duhovnim siromasima. Isti prete učiteljima premeštajima, nazivaju ih otpadnicima zbog prelaza u pravoslavlje, pozivaju roditelje da ne šalju decu u školu i da ujedno potpisuju spomenicu za premeštaj učitelja.

Kao posledica tih prilika usledio je premeštaj učitelja u Dravskoj banovini, koji je jedinstven primer u dosadašnjoj istoriji prosvete.

Medu premeštajima „po potrebi službe“ ima takvih, koji idu na račun ličnog neprijateljstva i razračunavanja personalnog referenta Ministarstva prosvete g. Frana Erjavca; ima slučajeva zloupotrebe zvaničnog položaja za nezakoniti pritisak od personalnog referenta Ministarstva prosvete i v. d. banskog školskog nadzornika u Ljubljani g. Ivana Štruklja; ima političko-protekcioniških premeštaja na štetu drugih, koji su usled toga premešteni; ima slučajeva razvoda braka izvršenog nasilnim putem sa premeštajem „po potrebi službe“; ima nesocijalnih premeštaja, gde se gone učitelji koji imaju 32 godine službe, a u jednom su mestu preko 13 godina, koji imaju bolesnu ženu, vezanu samo za postelju i nesposobnu za transport, ili na smrt bolesno dete, nesposobno za transport; ima premeštaja „po potrebi službe“ koji su izvršeni na veliku štetu nastave i škole; ima premeštaja „po potrebi službe“ u druge banovine; ima premeštaja osvete zbog „raspusta Katoličke prosvetne zveze“, ma da učitelji nisu davali nikakve inicijative za taj raspust; ima premeštaja „po potrebi službe“ zbog lične osvete sveštenika učiteljima; ima premeštaja „po potrebi službe“ iza kojih se skriva progon učitelja zbog rada na sokolstvu, koji je rad propisan zakonom i koji je pod pokroviteljstvom Nj. V. Kralja; ima premeštaja po kojima je izvršena popravka jedne nepravde a stvorena druga nepravda; ima još mnogo premeštaja koji se mogu nazvati sve pre nego potreba u korist škole, prosvete, naroda i države.

Gospodine Ministre,

1) Da li su vam bili poznati pravi razlozi predloga za premeštaj „po potrebi službe“, koji je izrađen od strane vaših organa, v. d. banskog školskog nadzornika u Ljubljani g. Ivana Štruklja i personalnog referenta Ministarstva prosvete g. Frana Erjavca, bez znanja i mimo Vašeg prosvetnog načelnika u Ljubljani?

2) Da li Vam je poznat, Gospodine Ministre, težak režim pod kojim se nalazi danas u Dravskoj banovini nacionalno učiteljstvo?

3) Da li ste Vi, Gospodine Ministre, dali cenzuri državnog tužništva nalog za zabranu komentara i kritike o tim premeštajima i zabranu objavljivanja januarskih premeštaja u beogradskim novinama, i kako se to slaže sa deklaracijom Kraljevske vlade o slobodi štampe?

4) Da li ste voljni doneti Zakon o stalnosti učitelja i novelu zakona o narodnim školama u pogledu

premeštaja i disciplinskog postupka za učitelje, da se time zaštite učitelji pred zloupotrebama i nepravdama i njihovim progonima na štetu škole, prosvete, naroda i države?

5) Možete li nam reći, Gospodine Ministre, koliko staju državu ovi premeštaji učitelja i da li ste osigurali dovoljan kredit za iste?

6) Da li ste se bar pobrinuli da premeštenim učiteljima osigurate potreban avans za putne i selidbene troškove, da bi se mogli seliti sa porodicom i pokućanstvom?

7) Molim Vas, Gospodine Ministre, da li ste voljni staviti g. Ivana Štruklja, v. d. banskog školskog nadzornika u Ljubljani i g. Frana Erjavca, personalnog referenta Ministarstva prosvete, pod disciplinsku istragu i sa njima postupati u smislu postojećih disciplina i sa njima postupati na nezakoniti pritisak na plinskih propisa s obzirom na nezakoniti pritisak na privatni poziv da učitelji podnesu molbu za premeštaj protiv učitelje sa strane napomenutih i s obzirom na privatni poziv da učitelji podnesu molbu za premeštaj protiv njihove volje i svojim ličnim i partijskim prijateljima, da podnesu molbe za protekcioništički premeštaj, kojim su porušeni najosnovniji temelji objektivnosti i zakonitosti?

8) Da li ste voljni, Gospodine Ministre, preduzeti potrebno da se prestane sa sistematskim rušenjem časti i ugleda učiteljima na zborovima, u novinama i u katoličkim crkvama?

9) Da li ste voljni obustaviti napomenute premeštaje, sa kojima je jasno dokazana osveta, koja se skriva iza premeštaja „po potrebi službe“.

Molimo Vas, Gospodine Ministre, za usmeni odgovor u Narodnoj skupštini, kojom ćemo prilikom izneti detaljniju sliku prilika, u kojima živi učiteljstvo Dravske banovine i konkretne slučajeve premeštaja, koji štete školi, prosveti, narodu i državi.

Na osnovu čl. 68 Ustava Kraljevine Jugoslavije i §-a 71 i 73 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, molimo da se ovoj interpelaciji prizna prvenstvo, jer su premeštaji učitelja u toku i svi još nisu izvedeni.

Izvolite primiti, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje dubokog poštovanja.

24 januara 1936 godine

Beograd

Narodni poslanici:

Rudolf Pleskovič, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., S. Lenarčič, s. r., Riko Fuks, s. r., Dako Makar, s. r., Gornjak Vinko, s. r., svešt. Miloje T. Marcikić, s. r., Nikola Šijak, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., dr. Mirko M. Kosić, s. r., Joakim Kunjašić, s. r., Joca M. Georgijević, s. r., Mijo A. Kaić, s. r., dr. Muhamed Ridanović, s. r., Ivan Janžeković, s. r., dr. Ivan Lovrenčić, s. r., Rajko Turk, s. r., Ivan Prekoršek, s. r.

INTERPELACIJA

Koste Aleksića, narodnog poslanika, na Ministra poljoprivrede o zabrani izvoza kukuruza iz naše zemlje.

GOSPODINE MINISTRE,

Prošla godina teško je pododila siromašni seljački narod, pošto je sušom i nevremenom uništeno i žito i kukuruz. Nestašica hrane već se oseća u veliko. Ima krajeva gde narod nema mogućnosti da kupuje kukuruz za ishranu. Stanje ishrane pogoršava se time što se kukuruz izvozi iz zemlje u inostranstvo, te ga usled toga sve manje ima za domaću potrebu, a i to što ga ima, cena mu skače iz dana u dan.

Da bi se ova narodna nevolja unekoliko ublažila, molim Vas, Gospodine Ministre, da izvolite uzeti u razmatranje ovo pitanje i da potrebnim odlukama zaštitite siromašni seljački narod. Koristeći se odredbom § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

ja Vas ujedno molim da mi u Narodnoj skupštini odgovorite:

1) Da li ste voljni preduzeti potrebne mere, da sporazumno sa zainteresovanim ministrima, zabranite izvoz kukuruza iz zemlje u inostranstvo.

2) Ako ove korake ne želite preduzeti, šta mislite i kako mislite da rešite pitanje ishrane seljačkog naroda u krajevima gde kukuruza nema?

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

30 januara 1936 godine
Beograd

Kosta Aleksić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dake Makara, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o kažnjavanju učesnika na javnom zboru u Metliki.

GOSPODINE MINISTRE,

Prilikom javnog zбора, koji je skoro održan u Metliki, Ministar bez portfelja g. dr. Miho Krek, u toku svojih izlaganja o političkoj situaciji, između ostalog kazao je u jednom momentu, „da su Hrvati gori od Italijana.”

Na ove teške reči jednog aktivnog Ministra Kraljevske vlade nastao je među učesnicima veliki revolt, burni protesti, dreka i galama, zbog koje zbor nije mogao da se održi u miru i redu.

Sreski načelnik u Metliki, koji je prisustvovao zboru, pokažnjavao je 25 učesnika zbog ovih izgreda i to vrlo teško i osetnim kaznama, koje se kreću u iznosu od 500 do 1000 dinara, odnosno od 10 do 20 dana zatvora.

Nalazeći da su ovo i suviše teške kazne s obzirom na veličinu delikta i s obzirom na pobude iz

kjih su izgredi potekli, a koji u svakom slučaju nisu anacionalni, kao i da su bili izazvani ovakvim krupnim rečima g. Ministra, koji je kao član Vlade pozvan da radi na smirivanju razbuktalih duhova, meni je čast najtoplije Vas zamoliti da preduzmete sve što je potrebno, da se izvršne kazne ublaže, a po mogućstvu i potpuno oproste.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi na ovu interpelaciju izvolite odgovoriti usmeno u plenumu Narodne skupštine.

Izvolite i ovom prilikom primiti uverenje mog odličnog poštovanja.

24 januara 1936 godine
Beograd

Dako Makar, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Rudolfa Pleskovića, Karela Doberšeka i drugova, narodnih poslanika na Ministra pravde i Ministra prosvete o huškanju naroda protiv učitelja u crkvi sa strane katoličkog sveštenstva u Dravskoj banovini.

GOSPODO MINISTRI,

I

Sa predikaonice u crkvi između mise pročitao je župnik (sveštenik) u Radencima ovo pismo: „Kraljevina Jugoslavija, Klub narodnih poslanika Jugoslovenske nacionalne stranke, Beograd, 17-III-1934. Velečasni gospodin župnik, Molim Vas da u nedelju sa predikaonice saopštite ovo: Narodni poslanik g. Jakob Zemljčić saopštava mi ovo: iz zvaničnog izvora saznao sam da je g. Mihec J., učitelj u Radencima—Slatina, istupio sa svojom ženom i decom iz katoličke crkve. (Primedba: prešao je u pravoslavlje). Imenovani je vaspitač Vaše dece, Vaše omladine, koja je nada naše

budućnosti. Dužnost mi je, kao katoličkom predstavniku naroda da izjavim, da je g. Mihec sa ovim korakom izgubio pravo, da mu naši katolički roditelji povere školsko vaspitanje svoje dece. Zbog toga apelujem na našu javnost, na roditelje školoobavezne dece, da sastave spomenicu i odlučno protestuju protiv toga, da bi ovakvi otpadnici (odmetnici) učili našu katoličku decu. Hitno treba tražiti premeštaj g. Miheca iz škole Slatina—Radenci. To će biti na dobro naše omladine i naše celokupne javnosti. Sabiranje potpisa na spomenicu vršiće se ovih dana. Sa odličnim poštovanjem — Zemljčić. (Objavljeno u Ljubljani u „Pohodu” br. 48 od 1 decembra 1934 god.). Zemljčić i za njim župnik (paroh) sakrili su se za poslanički imunitet.

II

Sa predikaonice u crkvi između mise rekao je kapelan (dakon) Janez Spendal u Naklu narodu da su učitelji denuncijanti, lažljivci i duhovni siromasi. Učiteljica Ložar tužila ga je i kapelan bio je osuđen na 55 dana zatvora, globu 450 dinara i naknadu troškova i bio je premešten iz Nakla. Učiteljica Ložar sad je premeštena „po potrebi službe” jer se je usudila protiv sveštenika braniti pred sudom svoju oklevetanu čast.

III

Župnik (paroh) u Šmartnom na Pohorju javio je narodu sa predikaonice između mise u crkvi da će biti kažnjeni i oni koji su bili zvanični likvidatori „Katoličkog prosvetnog društva”. I zaista sada je premešten „po potrebi službe” školski upravitelj u Šmartnom, Podrznik Anton.

S obzirom na gornje pojave, slobodni smo zamoliti Gospodina Ministra pravde i Gospodina Ministra prosvete da nam odgovore: Da li su im poznati ovi

slučajevi i šta misle uraditi protiv zloupotrebe crkve od strane ovakvih sveštenika za huškanje naroda protiv učitelja.

Molimo za usmeni odgovor po tom predmetu u Narodnoj skupštini.

Izvolite primiti, Gospodo Ministri, i ovom prilikom uverenje o našem dubokom poštovanju.

24 januara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Pleskovič Rudolf, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., S. Lenarčič, s. r., Dako Makar, s. r., Gornjak Vinko, s. r., dr. Riko Fuks, s. r., svešt. Miloje T. Marcikić, s. r., dr. Nikola Šijak, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., dr. Mirko M. Kosić, s. r., Joca M. Georgijević, s. r., Mijo A. Kaić, s. r., dr. Muhamed Ridanović, s. r., Ivan Janžeković, s. r., dr. Ivan Lovrenčić, s. r., Rajko Turk, s. r., Ivan Prekoršek, s. r.

INTERPELACIJA

Rudolfa Pleskoviča, Karela Doberšeka i drugova, narodnih poslanika, na Ministra prosvete i Ministra pravde o teranju jugoslovenskog učiteljstva iz Jugoslavije preko jugoslovenskih granica putem štampe u Dravskoj banovini.

GOSPODO MINISTRI,

„Domoljub” u Ljubljani doneo je u svome broju od 9 oktobra 1935 godine članak „Dovoljno zajedanja”, u kome između ostalog slovenačkim učiteljima poručuje: „Kome sadašnja Jugoslavija nije po volji, neka potraži bolji kutak iza njenih granica.”

Ne samo da državna vlast nije smatrala za potrebno zabraniti ovako tešku uvredu protiv jugoslovenskog učiteljstva, već je zabranila članak učiteljstva koje se od ovog napada branilo. Kada je „Narodna prosveta” htela da objavi članak protivu iznetih napada u „Domoljebu” cenzura je objavu toga članka zabranila. „Glas Naroda” u Ljubljani objavio je docnije članak u odbranu učiteljstva, a „Jutro” u Ljubljani i „Učiteljski tovariš” nisu smeli isti članak preštampati.

Na poziv „Učiteljskog tovariša” od 24 oktobra 1935 god. da „Domoljub” iznese konkretne dokaze za paušalno optuživanje učiteljstva — „Domoljub” i danas čuti.

A ko tera jugoslovenske učitelje iz Jugoslavije? „Domoljub” list pod okriljem one iste „Slovenske ljudske stranke” koja je prouzrokovala najoštriji denuncijantski progon protiv jugoslovenski orijentisanog učiteljstva u Austriji, koja ih je stavila na indeks radi jugoslovenske orijentacije u učiteljski staleški list „Učiteljski tovariš”; jugoslovenski orijentisani dnevnik „Dan”, koga izdaje učiteljska štamparija u Ljubljani i jugoslovenski orijentisani činovnički list „Naš glas” i koja je u svrhu denunciranja i progona izdala specijalnu okružnicu koju smo imali čast predložiti u posebnoj interpelaciji.

Slobodni smo zamoliti za objašnjenje:

1) Gospodina Ministra prosvete, da li Vam je poznato da se teraju putem štampe jugoslovenski učitelji preko jugoslovenske granice i šta mislite preduzeti za odbranu istoga? Ili za utvrđivanje: šta su učitelji učinili pa da se teraju preko granice?

2) Gospodina Ministra pravde, da li Vam je poznato da se teraju putem štampe jugoslovenski učitelji preko jugoslovenske granice i šta mislite preduzeti da se onemogućuje uvrede prema učiteljima u štampi? Ili da im se bar dozvoli odbrana od uvrede.

Molimo za usmeni odgovor u Narodnoj skupštini.

Sa uverenjem dubokog poštovanja,

24 januara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Pleskovič Rudolf, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., St. Lenarčič, s. r., svešt. Miloje T. Marcikić, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., Joca M. Georgijević, s. r., Mijo Kaić, s. r., Ivan Janžeković, s. r., Rajko Turk, s. r., Gornjak Vinko, s. r., Hočevar Stanko, s. r., Dako Makar, s. r., dr. Riko Fuks, s. r., Ivan Prekoršek, s. r., dr. Mirko M. Kosić, s. r., Joakim Kunjašić, s. r., dr. Nikola Šijak, s. r., dr. Muhamed Ridanović, s. r., dr. Ivan Lovrenčić, s. r., Ivan Prekoršek, s. r.

INTERPELACIJA

Rudolfa Pleskovića, Karela Doberšeka i drugova, narodnih poslanika, na Ministra prosvete i Ministra pravde o sistematskom rušenju časti i ugleda učiteljstva u narodu putem štampe u Dravskoj banovini.

GOSPODO MINISTRI,

U štampi Dravske banovine naročito se sistematski napada učiteljski red i nečasno se slika učitelj u listovima koji u najvećoj meri odlaze u najprostiji narod, a to su listovi: „Domoljub“, „Gorevec“ i „Slovenski Gospodar“, tako n. pr.

I

„Domoljub“, koji izlazi u Ljubljani donosi u svome članku „Dovoljno zajedanja“ od 9 oktobra 1935 god. sledeći stav između ostalih, koji ima za cilj rušenje časti i ugleda učiteljstva kod naroda:

„Zaista pri predašnjim režimima ni jedan red nije imao toliko podkazuvača kao učiteljski red. Denuncijantima iz učiteljskih redova dugačka lista slovenačkih sveštenika mladića i ljudi i veliki broj učitelja i učiteljica imaju zahvaliti za sve vrste progona i za teška iskušenja u prošlosti.“

„Učiteljski Tovariš“ doneo je članak „Stupimo svi u odbranu staleža“ — br. 13 od 24 oktobra 1935. kao odgovor na to: „Domoljub“ — javni poziv! „Na gornju noticu stavljamo napomenu da bi navođenje konkretnih primera koristilo stvari. Onima koji su napadnuti dati priliku da se brane jedino je pošteno. Paušalno napadanje je veoma daleko od objektivne pravde i istine koje su prva osnovica za pošten rad, a pored toga i za poštenu kritiku. Veoma je lako i neodgovorno paušalno sumnjiviti i napadati, ali je teško to i dokazati. Učiteljstvo ne beži od odgovornosti, naprotiv želi, a to je skromna želja, da se navedu poimenice svi oni koji su u prošlosti sumnjivili i podkazivali, da bismo najzad sami videli ko je to bio.“

Na ovaj javni poziv „Domoljub“ je čitao i nije izneo konkretne dokaze i primere, već je produžio svoj posao i paušalno blatio učiteljski red i javno rušio njegovu čast i ugled.

II

„Domoljub“ u broju 1 od 1 januara 1936 godine ubija ugled učiteljstvu u članku „Volja naroda neka se vrši i na školskome polju“ na sledeći način i sa sledećim tekstom: „Liberalno učiteljstvo ustanovljavalo je u selima društva i klubove, koji su bili u suprotnosti sa mišlju vodiljom slovenačkog naroda. Li-

beralno učiteljstvo je ono koje se pretplaćivalo i širilo neprijateljsku štampu protivnu veri i crkvi, saradivalo u liberalnim časopisima i u njima sramotilo poštene slovenačke ljude i nesebično slovenačko sveštenstvo na način i jezikom koji se može čuti samo u najpokvarenijim varoškim jazbinama. Ko je izbacio iz naših škola hrišćanski pozdrav: Hvaljen Isus? Da li državna vlast? Ne, nego liberalni slovenački učitelj. Ko je na sve načine sprečavao delo veroučitelja (katihe) u školi i crkvi? — Slovenački liberalni učitelj. Ko se šegačio po gostionama i drugim mestima sa narodom koji je hteo ostati veran veri i crkvi — Slovenački liberalni učitelj i t. d. Ukratko Slovenačko liberalno učiteljstvo na ovaj ili onaj način dosledno je grdilo, sve što je bilo sve i nedirljivo — najmanje za 90% Slovenaca.“

„Ni posle rata liberalni slovenački učitelj nije izmenio svoj protivnarodni stav. Na njegov zahtev škola i vaspitanje dece, postali su monopol bezverske slobodoumnosti.“

Državna vlast slobodno pušta da ovaj list paušalno ruši čast i ugled slovenačkom učiteljstvu i ni prstom neće da mrdne u odbranu svoga činovništva. „Domoljub“ stalno i sistematski nastavlja sa buškanjem naroda protivu učitelja i vidi se, da mu je cilj potpuno srušiti čast i ugled učiteljima sa paušalnim ružnim pisanjem protivu učitelja.

Slobodni smo iz tog razloga zapitati gospodina Ministra prosvete i gospodina Ministra pravde, da li su upoznati sa tendencioznim pisanjem „Domoljuba“ i šta misle preduzeti u odbranu učitelja.

Molimo za usmeni odgovor u Narodnoj skupštini.

20 januara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Plesković Rudolf, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., Stanko Lenarčić, s. r., Gornjak Vinko, s. r., svešt. Miloje T. Marcikić, s. r., dr. Mirko Kosić, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., dr. Nikola Šijak, s. r., Joca M. Georgijević, s. r., Mijo Kaić, s. r., dr. Muhamed Ridanović, s. r., Ivan Lovrenčić, s. r., dr. Hočevar, s. r., Dako Makar, s. r., dr. Riko Fuks, s. r., Ivan Janžeković, s. r., Rajko Turk, s. r., Ivan Prekoršek, s. r.

INTERPELACIJA

Rudolfa Pleskovića, Karela Doberšeka i drugova, narodnih poslanika, na Ministra pravde o cenzuri štampe.

GOSPODINE MINISTRE,

I ako je bilo rečeno u deklaraciji Vlade, da će zavladati potpuna sloboda štampe i da će uskoro izaći novi zakon o štampi, dela dokazuju protivno, t. j. cenzura je još oštrija nego pre, na primer:

I

List „Domoljub“ u Ljubljani, koji je vrlo raširen u seljačkim (ratarskim) redovima u Dravskoj banovini, doneo je oštar napad na učiteljstvo u svom 41

broju od 9 oktobra 1935 g. u članku „Dosta je zajedanja“. Članak je pun paušalnih optužaba, te tendenciozno ruši ugled učiteljskom staležu. Među ostalim tu se kaže: „Kome današnja Jugoslavija nije po volji neka si iza njenih granica potraži udobniji kutak. Zajedanjima kakve smo čuli u poslednjem vremenu, mora biti kraj.“

Kad je „Narodna Prosveta“ u Beogradu htela na to reagirati, članak je bio zabranjen. Isti članak doneo je posle toga „Glas naroda“ u Ljubljani 6 no-

vembra 1935 g. br. 188 pod naslovom: „Naše učitelje teraju preko granice“. A kad je „Učiteljski tovariš“ u Ljubljani hteo u broju 16 od 14 novembra 1935 g. da otštampa isti članak, bio je zaplenjen. Posle toga dozvoljeno je da se taj članak štampa u „Narodnoj Prosveti“ u Beogradu 10 decembra u 19 broju.

II

Državni tužilac u Ljubljani podneo je pod brojem K.p. 2447/35 od 22 oktobra 1935 g. tužbu protiv predsednika J.U.U. g. Ivana Dimnika i tajnika J.U.U. za Dravsku banovinu Metoda Kumelja tužbu po čl. 4 Zakona o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi. Po isledenom postupku izdao je Okružni sud u Ljubljani — odelj. IX dana 20 novembra 1935 g. IX K.br. 32/35 — 6 sledeće rešenje (odluku): „U krivičnom predmetu, počinjenom štampom, protiv Dimnika Ivana i druga radi prekršaja čl. 4 Zakona o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi u vezi čl. 1 42/II, 73, 79/II, Zakona o štampi obustavlja se postupak, jer je državni tužilac dana 20 novembra 1935 g. dao izjavu da nema osnova za progon optuženih Dimnika Ivana i Kumelja Metoda.“

Državno tužništvo u Ljubljani izdalo je na to sledeću cenzurnu odluku: „Zabranjen je svaki izveštaj o postupku i rezultatu dokaznog postupka, koji je poveden protivu Ivana Dimnika, predsednika J.U.U. i drugova radi poznate okružnice protiv snižavanja činovničkih prinadležnosti“.

III

„Slovenac“ u Ljubljani br. 5 od 8 januara 1936 g. objavio je: „Učiteljski premeštaji u Sloveniji“. Značajno je pri tome da nije objavljeno ko je premešten po molbi a ko po potrebi službe. Tim premeštajima bilo je mnogo učitelja progonjenih iz

osvete, od strane sveštenstva i drugih ličnosti, razbijene su porodice i razdvojene žene od dece i muževa, na nekim školama bili su učitelji-ce prekobrojni, na drugima ostala odeljenja bez učitelja, napravilo se mnogo zla i nepravde učiteljima, u školstvu nastao haos i anarhija. Banski nadzornik izjavljuje na proteste, da će se nepravda ispraviti i da će se premešteni u međuvremenu zadovoljiti i dobiti osustvo, jer se nije znalo za oženjene, te se poziva i izvinjava na referenta Ministarstva prosvete. Da to sakriju pred javnošću izradili su kod Državnog tužništva u Ljubljani sledeću cenzurnu odluku dne 8 januara 1936 g.: „U Ministarstvu prosvete izvršeni su premeštaji učitelja. O tim premeštajima smeju listovi (časopisi) izvestiti samo toliko, da je dotični učitelj premešten iz ovog u ono mesto, a ne dozvoljava se premeštaj komentarisati ili bilo kako kritikovati.“

S obzirom na gornji postupak slobodni smo zamoliti gospodina Ministra za objašnjenje, da li Vam je poznata ova praksa cenzure i šta ćete preduzeti da se ovakvi slučajevi ne budu više događali i da se osigura sloboda štampe, podjednako za građane u našoj zemlji?

Izvolite, primiti, gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje našeg dubokog poštovanja.

24 januara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Plesković Rudolf, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., Gornjak Vinko, s. r., svešt. Miloje T. Marcikić, s. r., dr. Mirko Kosić, s. r., Joakim Kunjašić, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., dr. Nikola Šijak, s. r., Mijo A. Kaić, s. r., Ivan Janžeković, s. r., dr. Ivan Lovrenčić, s. r., Rajko Turk, s. r., Ivan Prekoršek, s. r., (6 potpisa nečitkih).

INTERPELACIJA

Rudolfa Pleskovića, Karela Doberšeka i drugova, narodnih poslanika, na Ministra prosvete o političkom proganjanju učitelja Dravske banovine.

GOSPODINE MINISTRE,

Ovih dana izvršeni su premeštaji učiteljstva Dravske banovine, koji su prouzrokovali toliko uzbuđenja među učiteljima i celoj javnosti kao ni jedni premeštaji u Dravskoj banovini do sada.

Da bi se ovi premeštaji pravilno razumeli i ocenili, treba poznati istorijat slovenačkog učiteljstva, koji jedini u pravoj svetlosti prikazuje i ove premeštaje.

I

Slovenačko učiteljstvo pre rata

Slovenačko učiteljstvo bilo je pre rata 95% napredno i sveslovenski orijentisano suprotno oficijelnoj politici Slovenačke ljudske stranke i njenih predstavnika, koji su imali svu vlast i politiku usmerenu na Rim i Beč. Ono je bilo nosilac predratnog Sokolstva, čija je ideja vodilja bila jugoslovenska i sveslovenska misao i bilo je stub svih sličnih nacionalnih društava u narodu.

Gajilo je veze u svrhu zblizjenja i zajedničkog rada sa Hrvatima i sa Srbima. Svome udruženju dalo je atribut »jugoslovensko« štata je značilo mnogo za ona vremena. Sa Česima i Poljacima osnovalo je »Savez slovenskoga učiteljstva u Austriji«. Sa hrvatskim i srpskim učiteljstvom bilo je u stalnim vezama, koje su se naročito pojačale od 1905 godine, kada je došao na otkriće spomenika Prešernu u Ljubljani poč. Jovo P. Jovanović i kasnije g. Milan V. Popović 1906 godine. Bili su i oficijelni predstavnici slovenačkog učiteljstva u Beogradu na učiteljskoj skupštini i uspostavili su veze sa učiteljstvom Srbije, te došli u dodir i sa oficijelnim političkim krugovima u Srbiji. Predstavnici srbijanskog učiteljstva došli su u većim grupama na učiteljske skupštine u Radovljici, Trstu i Ljubljani od 1907 do 1913 godine.

U »Učiteljskoj štampariji« u Ljubljani otpočeo je izlaziti od 1908 god. otvoreno jugoslovenski orijentisan dnevni list »Jutro«, zbog čega je učiteljstvo imalo velike neprijatnosti. Za vreme Balkanskog rata izdaval je Učiteljska štamparija dnevnik »Dan«, koji je objavljivao izveštaje iz Presbira-a u Beogradu i tukao

lažne izveštaje Bečke štampe. U toj štampariji štampali su se i ostali napredni i jugoslovenski orijentisani listovi, među njima »Učiteljski tovariš«, »Glasilo učiteljskog udruženja«, »Naš glas«, činovničko glasilo »Zarja« i drugi.

Slovenački učitelj bio je nosilac napredne jugoslovenske i sveslovenske nacionalne misli u narodu, i kao takav bio je u suprotnosti sa politikom oficijelnih političara Slovenske ljudske stranke, koja se je tada u Sloveniji apsolutno vodila po intencijama Rima i Beča.

Iz toga razloga merodavni faktori S. Ij. s. nikada nisu dali da se povise plate slovenačkom učiteljstvu i slovenačko je učiteljstvo između svega učiteljstva u Austriji bilo najslabije plaćeno. Iz političkih razloga S. Ij. s. nije dopuštala da se učiteljstvu povisi plata. Pristrasno je postupala prema naprednom učiteljstvu, zapostavljala i progonila ga. Materijalnu bedu iskorišćavala je u političke svrhe. Narod je dražila protiv učiteljstva, ma da narod stvarno nije bio protivan učiteljstvu. Političku moć S. Ij. s. iskorišćavala je za moralnu i materijalnu zavisnost učiteljstva.

Rad i ocena učitelja u školi su uprkos tome stanju odlični i istrajni. Statistički bilo je utvrđeno da je veliki procenat učiteljstva oboleo od tuberkuloze zbog slabe i nedovoljne ishrane. Doba službe određeno je bilo na 40 godina. Ugled učiteljstva u mnogim slučajevima pao je krivicom službodavaca, jer učitelji nisu mogli uredno isplaćivati svoje obaveze i morali su se zaduživati. Učiteljstvo je bilo prinudeno na pomoć naroda i prekovremeni rad.

Na veliki pritisak sa sviju strana Slovenska ljudska stranka na jednoj sednici Pokrajinskog veća uputila je Veću predlog da se dozvoli skuparinski dodatak učiteljstvu po 10, 15, 20, 25 i 50% koji će određivati Pokrajinski odbor prema svojoj uvidavnosti. I kome su dali ovaj dodatak: katihetama (veroučiteljima), franciskanima i učiteljima svojih političkih pristalica kao i onima, koji su iz očajanja klonuli i prodali se njima, da spasu svoju familiju od bede i propasti. Retki su bili napredni učitelji koji su dobili dodatak, pa da im je bilo moguće očuvati svoj karakter i slobodu uverenja.

U novinama i političkim zborovima neprestano stvarala su vodeća lica S. Ij. s. neraspoloženje u narodu protiv učiteljstva i škole.

I u tečajevima za spremu učitelja građanskih škola i drugih primali su učitelje na bazi političkog uverenja. Učiteljstvo Slovenije izdalo je o režimu koji je vladao protiv učiteljstva u Sloveniji pre rata posebnu spomenicu (brošuru) 1913 godine pod nazivom »Dela govore«.

II

Za vreme Svetskog rata

Došao je svetski rat i retki su bili slovenački učitelji, koji nisu bili označeni u vojsci kao »politički nepoverljivi«, naročito svi oni, koji su bili članovi i radnici u Sokolu. Takvi su bili domalo svi uprkos pritiska na njih, koji je gore naznačen.

Zato je pogodila teško baš učitelje u najvećoj meri okružnica sa uputstvima svojim pristalicama koju je izdala Slovenska ljudska stranka, a koja glasi:

Strogo poverljivo:

Gospodi poverenicima S. Ij. s. (Slovenačke ljudske stranke)

Grozni zločin u Sarajevu, životinjski surovo umorstvo plemenitog moćnog zaštitnika Slovenaca i

Hrvata i njegove plemenite supruge otkrilo je rakanu na telu Jugoslavena.

Zločinačku velikosrpsku urotu!

Nema dvojbe, da ta urota radi takode i u Sloveniji i pokušava na skriven način verni slovenački narod otuditi od svoje vere i Austrije. U tom smislu deluju razni listovi, časopisi koji se inače po vremenu pritaje, a njihov glavni cilj je dosledno upućen protiv hrišćanstva, naroda i trovanje otrovom velikosrpskog protivaustrijskog nacionalizma.

Urotom se ide protiv postojanja katoličkog slovenačkog naroda. U tom ozbiljnom vremenu dužnost je u prvom redu S. Ij. s. da sačuva narod od opasnosti koja mu preti.

Obraćamo se na sve naše zastupnike hitnom molbom, da ovoj stvari posvete najveću pažnju i o svemu što saznaju hitno jave sekretarijatu S. Ij. s. Naročito se mole prijave o sledećim tačkama:

1) Je li se u Vašem mestu opaža kakva pojava u smislu velikosrpstva protiv austrijanstva? S koje strane?

2) Je li se u Vašem mestu rasturaju takvi časopisi? Ko ih rastura?

3) Ko je u Vašem mestu pretplatnik kojeg radnog lista kao n. pr.: »Slovenski narod«, »Dan«, »Zarja«, »Naš glas«, »Slovenski Dom«, »Učiteljski Tovarš«, »Sava« i td.

4) U kojim gostionicama (kafanama) i drugim javnim prostorijama su izloženi takvi listovi i koji su to?

Molimo za najhitniji odgovor po tim pitanjima, da bi to vodstvo strankino u pravom vremenu sprečilo i upotrebilo sva potrebna sredstva.

Domovina je u opasnosti, dakle svi momci na palubu!

Sve za veru, dom i cara!

U Ljubljani, meseca jula 1914 godine.

Primerba:

Faksimile gornje okružnice doneo je list »Sava« u Kranju; »Slovenski Narod« je jugoslovenski orijentisan dnevni list. List »Dan« je dnevni list sa izričitom jugoslovenskom tendencijom, koga je izdavala i štampala Učiteljska štamparija u Ljubljani. »Naš Glas« činovničko glasilo, sa jugoslovenskom tendencijom. »Učiteljski tovariš« organ je učiteljskog udruženja u Ljubljani. »Zarja« bio je socijalistički protiv-klerikalni napredan list.

Kad je otpočeo svetski rat, list »Dan« bio je odmah zabranjen, jer Učiteljska štamparija i listovi koji su se štampali u njoj bili su pod najstrožijom kontrolom vlasti.

III

Za vreme sloma Austrije

Za vreme Majske deklaracije u Bečkoj narodnoj skupštini, kad su se g.g. pokojni dr. Janez Evangelista Krek i dr. Korošec odvojili sa nekim svojim pristalicama od ovakve politike Slovenske ljudske stranke otpočeli su u Učiteljskoj štampariji izdavati list »Jugoslaven«, ma da su imali svoju štampariju.

Slovenačko učiteljstvo išlo je posle ujedinjenja odmah na posao. Izradilo je potrebne udžbenike sa jugoslovenskom orijentacijom. Poradilo je na vezama sa hrvatskim i srpskim učiteljstvom u svrhu zajedničkog učiteljskog udruženja za celu državu, da utvrdi zdrave temelje državi i u tom pravcu radilo je sve vreme do danas u duhu svojih predratnih ideala.

IV

I danas?

Danas se skrivaju vodeća lica u Sloveniji za „volju naroda“ i hoće da zavedu opet stare metode protiv jugoslovenskih učitelja. Na sve moguće načine huška se narod protiv učiteljstva i ne izostaje u tom pogledu ni sveta crkva.

Iz izloženog članka, koga je objavio „Domoljub“ u Ljubljani 2 januara 1936 godine vidi se kako truju sada vodeća lica u Slovenačkoj narod protiv učitelja i kakav režim imaju nameru zavesti za slovenačke učitelje.

Na osnovu gornjeg slobodni smo zamoliti Vas, Gospodine Ministre, da nam odgovorite na sledeće:

1) Da li Vam je bio poznat težak režim koji je vladao za slovenačko učiteljstvo pre rata u Austriji?

2) Da li Vam je bila poznata nacionalna borba slovenačkog učiteljstva, njegova uporna jugoslovenska orijentacija i da li su Vam poznate žrtve, koje je doprinelo slovenačko učiteljstvo zbog svog jugoslovenskog osećanja?

3) Kakvu nameru i korake mislite preduzeti, da se učitelji koji su patili u Austriji zbog svog nacionalizma i nacionalnog rada, danas u Jugoslaviji ne bi

patili opet od iste strane zbog svog nacionalnog osećanja i zbog svog nacionalnog rada?

4) Mislite li, Gospodine Ministre, da Vas se ništa ne tiče sve što učitelji sada pate u Dravskoj banovini i da li Vam je svejedno šta se sa njima kao Vašim činovnicima tamo događa?

Molimo Vas, Gospodine Ministre, za usmeni odgovor u Narodnoj skupštini na gornje pitanje.

Izvolite primiti, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje dubokog poštovanja.

24 januara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Pleskovič Rudolf, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., Gornjak Vinko, s. r., Miloje T. Marcikić, s. r., dr. Mirko Kosić, s. r., dr. Nikola Šijak, s. r., Joakim Kunjašić, s. r., Joca Georgijević, s. r., S. Lenarčić, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., Stanko Hočevar, s. r., Dako Makar, s. r., Mijo A. Kaić, s. r., dr. Muhamed Ridanović, s. r., Ivan Janžeković, s. r., dr. Ivan Lovrenčić, s. r., Rajko Turk, s. r., Ivan Prekoršek, s. r.

INTERPELACIJA

Rudolfa Pleskoviča, Karela Doberšeka i drugova, narodnih poslanika, na Ministra Predsednika, Ministra finansija, Ministra unutrašnjih poslova i Ministra prosvete o vestima koje širi potpredsednik Mariborske opštine Franjo Žebot u Dravskoj banovini među narodom.

GOSPODO MINISTRI,

U nedelju, 8 decembra 1935 godine, posle rane Božje službe (mise) održan je zbor stranke J. R. Z. u katoličkom prosvetnom domu pri Sv. Ani u Slov. Goricama, na kome je kao glavni govornik nastupio potpredsednik Mariborske opštine g. Franjo Žebot.

Između ostalog on je rekao i ovo:

„Pre no što je došla ova vlada do upravljanja državom, vladali su kod nas razni „ići“, „čiči“ i „cigani“ i „pljačkaši“, zato smo od njih nasledili samo pogorelštinu. Više godina unazad nije ni jedna vlada otplaćivala Francuskoj vojne dugove, zato je sadašnja vlada snizila činovničke plate pa je tako mogla lako da plati Francuzima kamate na vojne dugove...

„Bog ne plaća svake subote (Božji mlini meljejo počasi pa gotovo). Dužnost naše stranke i vlade je velika, sada ćemo najpre premestiti učitelje i uradićemo to, da će sam narod birati upravitelje škola, a posle toga menjaćemo predsednika opštine.

„Naš Ministar unutrašnjih poslova Gospodin dr. Korošec neće da odjedared otpusti i premesti sve činovnike, on to radi postepeno, da jače boli. Ako davolu odjedared otsečeš ruku, to boli samo jedanput, zato treba postepeno seći — najpre nokte, potom prste, potom druge prste, komad po komad štupati, da više boli...

„Sledeći izbori biće onda, kad se više ne budu učitelji i žandarmi mešali u izbore.

„Nekad, kad sam ja išao u školu, tada smo učili na primer kako se piše molba, potvrda, testament itd. — to što trebamo u životu, sada sve to više ne uče učitelji već prisiljavaju decu na sokolstvo.

Zato Vas molim dragi Anovčani, da se malo strpíte, jer sada radimo što možemo da bi se prilike popravile.”

Š obzirom na gornje izjave molimo da nam se odgovori na ova pitanja:

1) Da li je Gospodinu Predsedniku Kraljevske vlade poznat taj slučaj i šta misli preduzeti u pogledu teških uvreda koje su izvršene prema jednom delu naroda, prema Sokolstvu i prema državi?

2) Gospodina Ministra finansija molimo za objašnjenje, da li je zaista izvršeno pljačkanje države kao i koji su bili ti pljačkaši, da li je primio pogorelštinu i da li su se zaista dugovanja Francuzima mogla otplaćivati tek posle sniženja plata činovnicima?

3) Gospodina Ministra unutrašnjih poslova pitamo, da li se slaže sa takvim postupkom i da li smatra posle takvog govora g. Žebota još kvalifikovanim da bude potpredsednik Mariborske opštine i šta misli preduzeti u sprečavanju takve nedozvoljene agitacije?

4) Gospodina Ministra prosvete molimo za objašnjenje: šta misli preduzeti protiv ovakve sadističke agitacije protiv sveg činovništva, a naročito učiteljstva i školstva u Dravskoj banovini?

Molimo za usmeni odgovor u Narodnoj skupštini.

Gospodu Ministre molimo da izvole i ovom prilikom primiti uverenje o našem dubokom poštovanju.

24 januara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Pleskovič Rudolf, s. r., Doberšek Karel, s. r., Milan Mravlje, s. r., S. Lenarčić, s. r., Gornjak Vinko, s. r., svešt. Miloje T. Marcikić, s. r., dr. Mirko M. Kosić, s. r., Joakim Kunjašić, s. r., dr. Nikola Šijak, s. r., Ivan Janžeković, s. r., dr. Vojislav Došen, s. r., dr. Muhamed Ridanović, s. r., Dako Makar, s. r., Ivan Prekoršek, s. r., Mijo A. Kaić, s. r., dr. Ivan Lovrenčić, s. r., Rajko Turk, s. r., Joca M. Georgijević, s. r., Stanko Hočevar, s. r.

INTERPELACIJA

Živote Milanovića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o zabrani proslave Svetoga Save u Orahovici, Sreza našičkog, na dan 27 januara 1936 god.

GOSPODINE MINISTRE,

Načelnik Sreza našičkog, Banovine savske, zabranio je Srbima Opštine orahovičke da proslave Svetoga Savu.

Šta Sveti Sava znači za Srbe i Srpstvo nije potrebno naročito izlagati. Srbi su slavili Svetoga Savu kao svoga prvog prosvetitelja i onda kada su robovali i pod Turcima i pod Austrijom Srbi su vazda slavili svoga prvog prosvetitelja. A kako ga ne bi slavili u svojoj Otadžbini za koju su prošli mnogo svoje dragocene krvi. Pa ipak su, eto, dočekali, da u svojoj Otadžbini ne mogu da proslave svoju najveću slavu.

Na osnovu § 72 i 73 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini interpelišem Vas, Gospodine Mi-

nistre, i tražim da mi u prvoj narednoj sednici Narodne skupštine odgovorite sledeće:

1) Da li Vam je poznato da je Načelnik Sreza našičkog zabranio Srbima u Opštini orahovičkoj proslavu Svetog Save.

2) Ako Vam je to poznato, zašto je onda ova zabrana učinjena i čime pravdate razloge zabrane.

3) Ako je ova zabrana učinjena bez Vašeg znanja i odobrenja, šta mislite preduzeti protivu Sreskog načelnika i da li mislite da on može i dalje ostati na položaju sreskog načelnika u Našicama.

29 januara 1936 godine

Beograd

Života Milanović, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Živojina Rafajlovića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o promeni opštinskih uprava u Vranji i Leskovcu i primeni Zakona o gradskim opštinama.

GOSPODINE MINISTRE,

Vlada Gospodina dr. Milana Stojadinovića, dolazeći na upravu zemlje u svojoj deklaraciji izjasnila se za demokratsko i parlamentarno upravljanje zemljom. Takve izjave činili su na zborovima i mnogi članovi Kraljevske vlade pa je takvu jednu izjavu učinio na jednom zboru u Sloveniji i sam Gospodin Ministar unutrašnjih poslova.

Međutim odluke i postupci pojedinih bankih uprava, po mome mišljenju, nisu u skladu sa takvim izjavama Kraljevske vlade. U više banovina izmenjene su opštinske uprave u nekim gradovima na jedan sasvim nedemokratski način.

Ostavljajući da se o drugim gradovima brinu njihovi politički ljudi, ja ću se zadržati samo na gradovima Leskovcu i Vranju. U obadva ova grada šestojanuarska promena zatekla je opštinske uprave sastavljene od ljudi iz bivše demokratske stranke, izabrane slobodnom voljom svojih građana. I ma koliko da su šestojanuarske vlade bile nedemokratske, one su ipak sve poštovale raspoloženje narodnih masa, naročito po gradovima, i nisu menjale opštinske uprave. Ili ako su izmene činjene, potpuno ili delimično, one su činjene na taj način što su menjane ličnosti i zamenjivane sa ljudima iz istih bivših političkih partija.

Međutim Banska uprava Vardarske banovine svojom nedavnom odlukom izvršila je smenu celih opštinskih uprava i u Leskovcu i u Vranju. Nove opštinske uprave sastavljene su gotovo potpuno sve iz ličnosti koje su ranije pripadale bivšoj radikalskoj stranci. A u koliko u tim upravama i ima neznatnog broja pripadnika bivše demokratske stranke, oni su

ili nekada bili demokrate pa svoju stranku davno napustili, ili koji to nisu učinili, oni su u tim opštinskim upravama na takvim mestima da ni u kojem slučaju nemogu predstavljati pravo raspoloženje građana tih gradova.

Dostavljajući ove slučajeve Gospodinu Ministru, meni je čast umoliti ga da mi u Narodnoj skupštini odgovori na ova pitanja:

1) Je li Gospodinu Ministru poznato na koji su način izvršene promene opštinskih uprava u gradovima Vranju i Leskovcu?

2) Nalazi li Gospodin Ministar da su ove promene, izvršene na ovakav način, u duhu i skladu sa vladinom deklaracijom i sa sopstvenom izjavom Gospodina Ministra, učinjenom na jednom zboru u Sloveniji?

3) Ako Gospodin Ministar nalazi da ove odluke nisu u skladu sa unutrašnjom politikom Kraljevske vlade, onda je li voljan poništiti iste i narediti da se donesu nove? i

4) Ako Gospodin Ministar iz budi kojih razloga ne može poništiti ove odluke, onda je li voljan staviti odmah na snagu novi Zakon o gradskim opštinama i po njemu izvršiti izbore opštinskih uprava po gradovima, kako bi sam narod ispravio greške koje prema njemu čine upravne vlasti?

24 januara 1936 godine

Beograd

Živojin Rafajlović, s. r.
narodni poslanik

2 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о конвенцији о узајамним односима по предметима судским, грађанским и трговачким, закљученој и потписаној у Анкари 3 јуна 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске;

3 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о југословенско-турском споразуму о извозу опијума, закљученом и потписаном у Београду, 17 децембра 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске;

4 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о конвенцији о примени међународног правилника за пловидбену полицију и обављање ове полицијске службе на делу Дунава који образује границу између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, закљученој и потписаној у Београду, 10 фебруара 1933 год.;

5 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о допунском споразуму уз конвенцију потписану у Београду 30 јануара 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, којом се регулише питање држављанства и значајности лицима која су разграничењем изгубила своје првобитно држављанство, закљученој и потписаној у Букурешту, 13 марта 1935 год.;

6 — Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о размени нота између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, којом су се на темељу споразума постигнутог претходним преговорима ове државе одрекле права предвиђених чл. 4 и 6 Уговора о трговини и пловидби, као и уз чл. 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2 уз чл. 4 закљученог протокола истог уговора.

Говорници: Др. Мирко Косић у име клубова: Југословенског, Независног и Народног радног, Извештај Жарко Томашевић (век пута), Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић, Потпретседник Народне скупштине Фрањо Маркић.

Потпретседник Фрањо Маркић: Отварам X редовни састанак Народне скупштине. Молим г. секретара да прочита записник прошлог састанка.

Секретар Анте Ковач прочита записник IX редовног састанка.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има ли ко од госпоне народних посланика да стави какву примедбу на прочитани записник? (*Драгиша Стојадиновић:* Молим за реч.) Има реч г. Драгиша Стојадиновић.

Драгиша Стојадиновић: Господо народни посланици, ви сте сви сведоци како је текла прошла седница у Народној скупштини и сведоци сте, да је овај записник од почетка до краја фалсификован.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим Вас, госпоне посланике, да се не изражавате на тај начин о записнику.

Драгиша Стојадиновић (наставља): Прошла седница од почетка до краја није одржана, и на њој је било само дунђавање између Претседника Владе и Претседника Скупштине, те с тога молим Народну скупштину да овакав записник не прими. Ми хоћемо да се ради по закону, а не овако како се овде ради. (Пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч секретар г. Анте Ковач.

Секретар Анте Ковач: Част ми је изјавити да не могу да примим ову примедбу на записник због тога што је записничар чуо оно што ви

услед буке нисте чули. (*Војислав Лазић:* Молим за реч.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо, придружујем се примедбама које је народни посланик и наш друг Драгиша Стојадиновић учинио на записник. Гошпа, ја не могу да разумем шта Влада намерава спод, ја не могу да разумем шта Влада намерава и шта она хоће са оваквим радом у Народној скупштини. То не разумем нико од нас из опозиције, а не разумем то ни цела земља.

Ми смо предложили јасно као дан, јасно смо изнели овде неколико пута, ваљда више од десет пута, да опозиција тражи прво решење земљорадничких дугова.

Потпретседник Фрањо Маркић: Госпоне посланике, то што говорите није примедба на записник!

Војислав Лазић (наставља): Па после тога има пуно хитних других ствари, а Влада бежећи од тога, фалсификовала је записник прошле седнице. Опозиција је повела опструкцију да натера Владу да реши најхитнија питања.

Уместо да Краљевска влада ради онако како треба, и како интереси земље захтевају, да изнесе најбитнија питања пред нас, она на силу хоће да пређе преко тога. Зато записник мора да буде онакав какав је, т.ј. да се у њему каже да је прошла седница одржана. Прошла седница није се могла одржати, јер је опозиција стала на становиште да не да да се ради друго, него само оно што је за народ потребно. (Одобравање на левици.)

Уместо да сте написали записник онако како је стварно на седници било, ви сте га написали друкчије. Ја тражим да се каже у записнику да прошла седница није одржана и да није одржана због опструкције. Плашите се опструкције овде зато, што нећете да решите она питања која су најважнија. Према томе ја протестујем противу тога записника и тражим прави истински записник да се напише. (Пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Пошто је примедба г. Лазића на записник иста као и г. Драгише Стојадиновића, за коју је г. секретар изјавио да је не може примити, питам Народну скупштину, да ли прима прочитани записник? (Прима. — Граја на левици.) Објављујем да је прочитани записник примљен.

Изволите чути један извештај Административног одбора.

Секретар Анте Ковач прочита извештај Административног одбора Народне скупштине о прегледу кесе, књига и новчаних докумената Народне скупштине за време од 1 октобра до 31 децембра 1935 године, који гласи:

„НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Административни одбор Народне скупштине преко своја три члана извршио је преглед кесе, књига и новчаних докумената Народне скупштине за време од 1 октобра до 31 децембра 1935 закључено и на основу § 128 Закона о пословном реду Народне скупштине има част поднети свој извештај о нађеном стању.

I

О стању касе

А) Да је по извршеном прегледу дневника касе за 1935/36 укупан салдо државне и депозитне готовине на дан 31 децембра 1935 Дин. 5,838.520,93

Б) Да је прегледом касе, књига и докумената нађено да се овај укупан салдо састоји:

а) из државне готовине Дин. 790.255,76
 б) из улож. књиж. Држ. хип. банке Дин. 4,564.162.—
 в) из кауција Дин. 57.440.—
 г) из приврем. издатака Дин. 351.737,39
 д) из депозит. готовине Дин. 74.925,78

Укупно динара 5,838.520,93 Дин. 5,838.520,93

По извршеном прегледу новчаних књига и докумената, како примања тако и издавања, утврђено је: да су књиге правилно вођене са уносом тачних сума, докумената како личне тако и материјалне природе исправно и правилно књижена, а суме показане у дневнику касе правилно унете и тачно сумиране. Кауције и привремене издаци су исправни. Како су исплате извршене на основу Закона о буџету, то се у потпуности одобравају.

II

О стању партијалних рачуна

1) Салдо за 1-Х-1935 по кред. за 1934/35 Дин. 5,563.789,29
 2) Салдо за 1-Х-1935 по кред. за 1935/36 Дин. 2,119.759,11
 3) Примљено од 1-Х-1935 до 31-ХП-1935 Дин. 15,245.016,82
 Укупно примљено од 1-Х-до 31-ХП-1935 Дин. 15,245.016,82
 Укупно примљено Дин. 15,245.016,82

Од ове суме утрошено је по буџету за 1935/36, 1-Х до 31-ХП-1935:

а) на народ. посланике Дин. 6,737.425.—
 б) на особље Народне скупштине Дин. 1,022.776,08
 в) на материјалне трошкове Дин. 1,778.660,59

Свега утрошено Дин. 9,538.861,67 Дин. 9,538.861,67
 а остало за 1 јануар 1936 као салдо државне готовине Дин. 5,706.155,15

III

О стању депозитне готовине

На дан 31-ХП-1935 г. нађено је готовине депозита у износу од Дин. 132.365,78

IV

Укупно стање државне и депозитне готовине

а) по рачуну примљеног кредита Дин. 5,706.155,15
 б) по рачуну депозита Дин. 132.365,78
 добија се укупан салдо од Дин. 5,838.520,93

који је показан и по дневнику касе као салдо на дан 31-ХП-1935. Према томе су и суме партијалних рачуна исправно показане.

Исто тако сагласни смо са решењима Господина Претседника Народне скупштине: III Број 28555/35 за помоћ поплављенима у Скопљу Дин. 50.000.—; III Бр. 2594 од 28-ХИ-1935 о специјалним додацима; III Бр. 2942 од 24-ХП-1935 о вирманисању са партије 11 на партију 12 буџета за 1935/36 Дин. 137.137.—; III Бр. 2532 од 22-ХИ-6935 у вези са Уредбом о смањењу припадности; III Бр. 2595 од 20-ХИ-1935 о смањењу награда особља на рад додељеног; III Бр. 2932 од 24-ХП-1935 (3866 дин. за лечење Комана Албина, нар. посл.); III Бр. 2931 од 24-ХП-1935 (дневница В. Врбића, нар. посл. од 3-ВИ-1935); III Бр. 2862 од 18-ХП-1935 о зимској помоћи Дин. 100.000.— и решењима Административног одбора Бр. 45, 108 и 113 од 28 децембра 1935.

Административни одбор на седници од 5-П 1936 примио је овај тромесечни преглед касе, новчаних докумената и рачунских књига Народне скупштине као исправан. С тога је част Административном одбору предложити Народној скупштини да изволи одобрити стање изнето у овом извештају и самим тим издати разрешницу лицима за рачуне прегледане од 1 октобра до 31 децембра 1935 закључно, пошто су рачуни до 30 септембра 1935 већ прегледани и одобрени од стране Народне скупштине на IX редовном састанку, одржаном 19 октобра 1935 године.

Секретар,

Бран. Тодоровић, с. р.

Потпретседник

Административног одбора,
 Т. М. Живковић, с. р."

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина прочитани извештај Административног одбора? (Прима). Објављујем да је Народна скупштина примила прочитани извештај. Изволите чути један законски предлог за који се тражи хитност.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Јоца Георгијевић и другови, народни посланици, подносе Народној скупштини на решење предлог закона о мораторијуму за дужнике свију категорија и тражи да се огласи за хитан.

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има г. Георгијевић да образложи хитност предложеног законског предлога.

Јоца Георгијевић: Господо народни посланици, законски предлог није још прочитан, а ја вам не могу образложити један предлог док се не прочита. Дозволите ми стога на основу § 61 и 51 Закона о пословном реду у Народној скупштини да га прочитам. Тај предлог гласи:

„На основу §§ 61 и 51 Закона о пословном реду у Народној скупштини, част ми је поднети предлог Закона о мораторијуму за дужнике свију категорија.

§ 1

Одлаже се плаћање дугова свију дужника без обзира на њихово занимање до 1 августа 1936 год. До тог времена не могу се спроводити извршна наплаћивања и ако су иста већ одређена.

§ 2

Прописи параграфа 1 односе се на све врсте поверилаца, па макар да је који од поверилаца по

садашњој уредби о заштити земљорадника имао повлашћен положај.

§ 3

Краљевска Влада дужна је најдаље до 1 јуна 1936 године на поднесе Народној скупштини предлог о коначном и општем раздужењу свију дужника, с тиме да овај закон има да ступи у живот кад га Краљ потпише и обавезну снагу добије кад се обнародује у „Службеним новинама“.

Председник Министарског савета нека изврши овај закон.

На основу § 62 Закона о пословном реду у Народној скупштини тражим да се овај законски предлог огласи за хитан.

Београд, 24 јануара 1936 год.

Предлагач,

Јоца М. Георгијевић, с. р.
народни посланик

Народни посланици — помагачи предлога:

Др. Војислав Дошен, с. р., Јоаким Куњашић, с. р., Никола Прека, с. р., Мијо Кајић, с. р., др. Никола Шијак, с. р., др. Рико Фукс, с. р., др. Мухамед Ријановић, с. р., Добершек Карел, с. р., Александар С. Буторка, с. р., др. Лука Шошки, с. р., др. Иван Јанчић, с. р., Ђорђе Јевтић, с. р., Александар Дачић, с. р., Војислав Ђорђевић, с. р., Илија Михајловић, с. р., Ото Гавриловић, с. р., Милан Мравље, с. р., Станко Ленарчић, с. р., Коман Албин, с. р., Горњак Винко, с. р., Иван Јанжековић, с. р., Плескович Рудолф, с. р., др. Шиме Кулишић, с. р., Дако Макар, с. р., др. Косић Мирко, с. р., свешт. Милоје Маричкић, с. р., Хочевар Станко, с. р., др. Милован Пинтеровић, с. р., Драгомир Миловановић, с. р., Коста Димитријевић, с. р., Коста Алексић, с. р., Жив. М. Поповић, с. р., Чедомир А. Пејкић, с. р., Милош Рашовић, с. р., Јеремије Протић, с. р., Боривоје Ђурић, с. р., др. Авдо Хасанбеговић, с. р., Миленко Глишић, с. р., Радоје Јовичић, с. р., др. Српко Вукановић, с. р., Растко Петковић, с. р., прота Милан Петковић, с. р., Миљивоје Ђ. Исаковић, с. р., Сима Ђ. Будимир, с. р., инж. Влад. Тишма, с. р., Василије Трбић, с. р., инж. Димитрије Вујић, с. р., Јован Ненадовић, с. р., Дамјан Арнаутовић, с. р., Драгиша Стојадиновић, с. р., Таназије Ђ. Динић, с. р., др. Јанко Баричевић, с. р., Живота Милановић, с. р., Живко Даниловић, с. р., др. Урош М. Стајић, с. р., Лука Аврамовић, с. р., Милинко Р. Милутиновић, с. р., Војислав Лазић, с. р., Тодор С. Тодоровић, с. р., Милан Божић, с. р., Шукрија Куртовић, с. р., др. Јордан Аћимовић, с. р., Велимир Јојић, с. р., др. Антон Новачан, с. р., Рајко Турк, с. р., Животије Јевтић, с. р., Драгољуб Ивановић, с. р., Милан Вукићевић, с. р., др. Вељко Илић, с. р., инж. Никола Кабалин, с. р., Секула Зечевић, с. р., Мирко Урошевић, с. р., инж. Михајло Ђуровић, с. р.”

Господо народни посланици, дозволите ми да са ове говорнице, са једног места са кога се још са релативном слободом могу да бране бар привредна питања, изнесем у неколико речи оне аргументе који су ме побудили да вам предложим хитност предлога о мораторијуму за све категорије и све врсте дужника.

Изгледа ми да ми још увек нисмо довољно начисто са чињеницом, да је највећа кочница нашег привредног живота у оној нерешености која влада

у законодавству, у томе које принципе желимо да применимо при сређивању питања земљорадничког и питања општег раздужења. Сви они назови, све и питања општег раздужења, које су руководили, оне жеље и сви они принципи који су руководили, поједине привредне организације, довољно су већ изнесени и читава њихова скупина позната је најбоље јавности. Међутим, изгледа да је потребан још један рок па да се сва та мишљења и сви ти захтеви процене и просуде пре него што дође до њихове коначне примене. Једно само не сме да се умноже оне и онако деси у томе року: не сме да се умноже оне и онако многе жртве у редовима наших привредника које је ова неизвесност и до сада већ траведника које је ова неизвесност и до сада већ травила. Наша привреда није довољно снажна да може поднети да се те жртве гомилају и да њени резови из дана у дан слабе. (Један глас: Покажите отворене карте!) Какве карте? Ја кечеве остављам за оне који су навикли да све стављају на коцку и да хазардирају и у привреди и у политици.

Тај рок који ми тражимо мора да буде једна врста примирја, једна врста примирја које неће нанети никакве штете ни повериоцима ни дужницима, ни привреди, ни држави, ни унутар земље ни према вани, ако тај рок не буде предугачак.

Нисмо ми тај рок тражили, јер ми смо тражили да се закон о раздужењу расправи овде што пре. Ви сте га тражили. Ја вама желим да изађем у сусрет не само у своје име него у име својих другова у погледу рока, који ви желите. (Жагор друга у погледу рока, који ви желите. (Жагор друга у десници. — Један глас: Колико ви дугујете?) Колико ја дугујем, господо, томе није место да овде расправљамо.

Потпредседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, молим вас да не разговарате са господом колегама. (Један глас на десници: Дугујете 8 милиона динара Народној банци!)

Јоца Георгијевић (наставља): Пре свега то није тачно, драги господине! Ви не смете нешто да тврдите што не стоји. (Граја).

Потпредседник Фрањо Маркић: Молим вас да се умирите. Изволите наставити, господине посланиче.

Јоца Георгијевић (наставља): Не бисмо ми били први који уваћају један овакав мораторијум. Пре непуних месец дана, господо народни посланици, у Холандији је донесен један закон, односно решење, да се до 1941 године уопште не донесе никакви дефинитивни закони о раздужењу. Учињено је то зато јер један народ, који реално гледа на ствари и који је своју реалност и стварну способност показао читавом свету, не види данас још довољно јасно међународне привредне прилике, не зна још да констатује са свога гледишта, да ли су оне кренуле на боље или на горе, али је у међувремену заштитио све заинтересоване, и дужнике и повериоце. Тај закон каже, да на молбу сваког хипотекарног дужника суд има да му снизи његово плаћање до на 1% од капитала и док год се та плаћања врше, дотле не може нико да такне његову имовину.

Ја верујем, господо, да Холандија и њени меродавни кругови имају бар толико привредног смисла као и Југославија, и да то решење није донето само с обзиром на то да ли има у редовима народних посланика дужника или нема, него с обзиром на све чињенице националне привреде који имају да се очувају и у интересу на-

рода и у интересу државе. (Одобравање на левици).

Ми, нажалост, господо, нисмо Холандези. Код нас се стицао капитал политичком приврженошћу појединим странкама и страначком припадношћу и протекцијом. Али тај тако стечени капитал није остао овде, у земљи, да благотворно делује на привреду, него је, бојећи се свога неисправног порекла, побегао у иностранство. (Живо одобравање на левици и повици: Тако је!)

И, господо, онај страни капитал, који је био инвестиран у нашој држави, у појединим новчаним заводима, на први знак неизвесности, он је побегао, тако, господо, да данас читава Југославија оскудева у оним средствима која су јој преко потребна за обнову, за оживљавање привреде, од које зависе не само дужници него и сама држава.

Узмимо, господо, за један моменат само улогу новца у разматрање. Тај новац, који је некада био посредник у измени добара, постао је у послератно доба тиранин и диктатор, који диктира услове живота и рада свакој јединици, чиниоцу националне привреде, до последњег радника и надничара.

Тај новац, господо, сконцентрисан је у овој држави у рукама 200—300 породица. Његова је моћ и његова вредност много већа, него што би смела да буде, његова је вредност далеко већа него што је стварна његова вредност, и већа него што је интернационална његова вредност. Данас он сву своју огромну моћ искоришћава без икаквих скрупула. Он данас купује на дражбама за напојнице крваво стечену имовину свију редова наших привредника.... (Пљескање на левици).... искоришћавајући, господо, нашу привреду без сваких скрупула.

Тачно је оно што је рекао Рузвелт, говорећи о рату: мир у свету руши само мален број људи, који има за то рачуна.

Исто тако, господо, у нашој држави, несразмерно мален је број оних људи, који преко својих моћних уплива онемогућавају свако нормално решење привредних питања у нашој држави.... (Пљескање на левици)...., него их доводе до једностраног решења, које никако није у интересу ни привреде ни државе.

Један једини пример, господо, на пример из нашег пореског законодавства. Од како ја знам Југославију, од онда је баш онај дужник, који је инвестирао свој позајмљени новац ма у коју грану наше привреде, снашао 90% терета у овој држави и то несразмерно подељених терета. (Одобравање на левици) Он их је снашао и док је имао прихода, али, нажалост, мора да их сноси и данас, где тога прихода више нема. (Пљескање на левици).

Видите један низ несоцијалних мера, које опет само једним примером желим да илуструјем. Онај огромни обртни порез и течевина, који терете преко нашег Министра финансија наше земљске производе, те елементарне потребе и исхрану нашег живља у великим масама. Мислите ли ви, господо, да се икоји Министар финансија драговољно решава да увађа те врсте терета, знајући да њима постижава противно од онога што жели, јер смањује конзум баш оних производа, које би морао свима, сретствима, који му стоје на

расположењу, да форсира. Нису, господо, то мере, које г. Министру финансија чине уживање, али он је дошао у један теснац, стицајем читавог једног система, којег се, ево, ми сви до једног, упињемо из петних жила да искоренимо из наших државних финансија и финансијске политике, али немамо куражи, са друге стране, да погодимо оне који би морали бити погођени, када би се те ставке хтеле брисати. (Пљескање на левици и повици: Тако је!). Ни за једно немамо куражи. Ми немамо, господо, куражи да погодимо онај прикривени капитал, који није опорезан, онај капитал који врши привредно издајство у овој држави, онда када тај новац, обожаван као златно теле, скраћује крвоток народној привреди. Ја нисам бољшевик, немам разлога да будем то. Немам идеологије бољшевика, али као привредник ја морам да тврдим једно: у овој земљи од милионера до просјака сваки има подједнака права на вредност онога динара, који је мерило наше националне валуте за решавање свих оних питања која су у вези са решавањем будућности и финансијског проблема те валуте и оздрављење народне привреде. Ту морамо да смо непристрасни, ту морамо ићи до оних граница оптерећења наспрам онога који мора да сноси. С друге стране, ту морамо да идемо до најширих граница на сусрет онима, који данас, ако нестану са привредног бојишта, нису постали жртве само у својој личности, него су постали жртве које фале државној благајни. Али без ових сретстава која су нужна, без тога ви ћете бадава да претресате све буџете који се пред вас износе, јер немате могућности да дотирате у њима оне ресоре, који имају да се старају за првенствено обезбеђење правилног напретка привреде у једној сељачкој земљи. (Пљескање на левици).

Међутим, господо, иде се мало и даље у тој индиректној заштити капитала, који ми не смемо да такнемо... (Један глас са деснице: Тешко оном народу који вам је изгласао поверење!) Ја не знам ко је вама гласао поверење, али знам да је у мом срезу гласало 80% мене, ма да не припадам ни једној политичкој странци. (Пљескање на левици). Ја говорим оно на што сам добио мандат, и на шта сам обавезан код својих другова и својих бирача. Ту дужност вршим и ништа више.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим да не упадате г. говорнику у реч.

Јоца Георгијевић (наставља): Господо народни посланици, заштита коју уживају у овој држави они кругови, које не смемо или не желимо да такнемо при решавању ових питања, та заштита, господо народни посланици, иде још много и даље. Ми смо Краљевској влади дали овлашћење за доношење политичких закона. (Један глас из већине: То нема везе!) Какве то везе има, овога тренутка ћу вам доказати. Далеко сам удаљен од тога, и нисам толико наиван да не знам, да свака влада треба за спровођење своје политике извесне латитиде, и сваки паметан човек неће јој замерити на томе, ако не иде преко граница, и тражи данас жртве и Пословника у Народној скупштини и многе друге, тако звана техничка сретства, која треба овде рад да јој омогуће. Господа надлежни на разним зборовима наглашавали су да давање политичких слобода на-

роду одједном у превеликој дози може да нашкоди томе народу. Видите, ја сам толико концидијантан да ћу и то да признам, али онда је требало одавно већ почети бар у капљицама давати те слободе, које ми данас не видимо. (Пљескање на левици!)

И сада, господо, питам ја вас, како ћете да дођете до правилног решења привредног проблема онда када ни привредни проблеми не смеју преко нашег новинарства да се третирају и долазе до сазнања читавом народу, јер се не слажу са назорима надлежних властодержаца. Међутим, господо, нема тога привредног проблема који се даје рашистити онда када се вештачки онемогућава свака могућност за то, па и најобјективнија и најумеренија критика у најбољој намери.

Ви имате случајеве н.п. да се нигде није смело већ годинама у нашој јавности писати о инфлацији. Ја не желим инфлацију да овде заговарам, али ви нисте смели о инфлацији писати ништа, нити о дефлацији, нити о девалвацији или о девалоризацији, када су сви ти системи примењивани у разним државама, које су привредно моћније и зрелије од наше државе, а у којима су ти системи показали очигледне резултате, које не може нико да негира, ко је и најмање упућен у привредне прилике читавог света.

Господо, и то је једна врста индиректне заштите оних, којих не смемо да се такнемо у општем интересу, које морамо да оставимо недирнуте, а ја не тражим слободу штампе зато да се бацам клеветам или благом на једног или другог од наших политичара без обзира на то да ли он седи у Краљевској влади или не, него ја тражим право слободне речи и штампе само зато, да се и нашој широј јавности омогући да правилно суди о свему ономе што је у интересу наших привредних проблема, што је у интересу ове земље као фундамента њеног, њеног опстанка, и привредног и политичког. (Одобравање на левици.)

Господо народни посланици, ево докле смо дотерали! Ми данас у нашој држави стојимо пред проблемом решења разних привредних питања од огромне важности. У једној земљи, где, наводно, има пет милијарди новчаничног опцијаја — де факто не верујем да он износи више од две милијарде, а то значи по 15 шв. фр. годишње по глави, док јавни терети износе најмање 10 пуга толико — ми стојимо пред проблемом да пружимо средства за одржање народне привреде у истом моменту када их треба пружити и држави, а и у интересу издржавања појединаца у нашој националној привреди, који су за нас у толико драгоцености и у колико су мањи, а они иду на стотине хиљада. И, господо, ја сам уверен да данас ми оно што можемо и што треба да учинимо, можемо да учинимо само из наших снага. Нека помоћ са стране да нам притекне неће и ми немамо, господо, могућности ни по коју цену и ни под којим условима да данас дођемо до једнога страног зајма за намиривање наших најхитнијих привредних потреба. Ми то морамо да створимо овде, ми морамо да се у томе послу старам да створимо националне капитале, али не одозго него одоздо. (Драгиша Миловановић: Да се изврши конфискација). Ми не можемо у овим тренуцима, господо, да се повинујемо софистичким аргументима, који долазе са једнострано упливи-

саних страна, него ми морамо да останемо класнокрвни и објективни.

Министар финансија сам је признао са овога места, овде у Финансијском одбору, да су сви буџети прошлих година били нереални и неисбудети прошлих година дефиците. Ја нећу никако крени и да су доживели дефиците. Ја нећу никако да негирам онај труд г. Министра финансија који је уложен на то да се то стање поправи и његово схваћање и интенције да учини у томе правцу, колико год може, али како ће он то учинити ако му не пружимо могућности и сретстава а та сретства и та могућност не стварају се на политичким зборовима. То се ствара једино решењем оних основних привредних питања на којима базира егзистенција нашега народа и наше државе. (Одобравање на левици). Сваки крпеж, свако издавање благајничких бонова и других помоћних средстава, са свима тим тренутно се постизава само једно, а то је, да се у вршењу, у функцији државног финансијског апарата некако крпи, некако тегли, а међутим, у међувремену стари дугови се не плаћају, а нови се гомилају.

То, господо, не може бити подлога једног здравог и правилног живота у једној држави. Не заборавимо једно. Ми, господо, кадгод поменемо положај Енглеске, ми кажемо да Енглеску спасавају њене традиције, а када ћемо ми једанпут да се латимо тога посла, да почнемо да стварамо једну југословенску традицију.... (Одобравање на левици).... да почнемо ту традицију и да заштитимо те традиције, да метнемо људе које неће да дирну ни један марјаш који се несме дирати ни онда ако будемо морали годинама да оскудевамо, знајући да је то једини пут којим ћемо моћи да учврстимо онај осећај сигурности и код најсиромашнијег као и код најбогатијег, тако да они немају потребе да се брину да ће се дирнути у њихову уштећевину ако је она сигурна, ако држава ужива пупиларну сигурност, јер је под заштитом Владе и Парламента. Док те сигурности нема, дотле нема легално расположивих средстава за подмиривање привредних потреба у једној држави.

Господо народни посланици, није овде у опасности дужник, овде је у опасности и поверилац као и незадужени, овде је у опасности, услед нашег нерешавања, читав народ, у опасности је држава. И, можда ћете мислити да је то претерано, али ја вам опет наглашавам да је задовољавање привредних потреба, да је оживљење привреде једино средство, једина могућност да из себе самих створимо оно што нам данас други неће да да путем зајма, јер не уживамо поверење. (Један глас: Рад и штедња!) Јесте, рад и штедња, али само онда ако се њени плодови уважавају и не дирају, а не ако се њени плодови расипају.

Господо народни посланици, док ми не опскрбимо праизвор националног благостања у стотинама, у милионима сељачких породица, док не формирамо један национални капитал у њиховим рукама, капитал који неће да бега из државе, који ће се довољно осећати сигурним и у границама наше државе, који ће да остане националан, који неће да буде диктатор и господар него ће служити интересима ове државе, дотле ни у ком погледу не можемо да напредујемо. (Одобравање на левици).

Господо, ја ћу да завршим. Ми дакле морамо са сређивањем односа дужника и повериоца, те гурност, морамо да спасемо дужника, јер тиме спасавамо и повериоца и улагача, тиме спасавамо и штедишу. То нам је једини пут да истерамо онај прикривени капитал који је данас одузет крвотоку националне привреде, то нам је једини пут да створимо здраву хипотекарну подлогу не само у интересу дужника и повериоца него и у интересу државе која је на здравој хипотекарној подлози увек у стању да себи нађе кредита, да нађе могућности за кредит у иностранству. То нам је једини пут да нађемо здраво 100% покриће за она платежна средства за оне новчане заложице државе — зовите их како хоћете — у интересу решавања овога питања које ће да нам надокнади она средства која данас нашој привреди недостају, она платежна средства у недостатку којих она не може да се развија и да напредује.

Ја нећу, господо, овде да улазим у разматрања начина на који има да се реши ово питање општег раздужења, али придржавам себи право да своје мишљење о томе изразим онда када то питање буде дошло на тапет овде пред ову Кућу. Али ја говорим као привредник и морам да се питам који су разлози који руководе Краљевску владу да ускраћује могућност, да то питање општег раздужења што пре дође овде пред Народну скупштину. То питање, нажалост, не могу сам себи да објасним, то је питање чије одлагање из дана у дан тражи нове жртве и ја не могу да разумем, господо народни посланици, зашто Краљевска влада више воле да се служи крвезом путем разних уредаба, које наносе штету и доводе до читавог једног хаоса, у коме се наполетку нико не разуме, место да то питање приведе овде своје коначном и правилном решењу.

Дозволите, господо народни посланици, да покушам једну велику заблуду разбити овде. Негачно је, господо народни посланици, да се ми овде боримо против Краљевске Владе. Не, не боримо се ми против Краљевске Владе! (Одобравање на десници) Ми се боримо за одржавање нашег права, ми се боримо тачно, по речима наших бирача, датих нам уз мандат, да до крајности исцрпемо сва сретства за одбрану виталних интереса нашег народа. (Одобравање на левици). Ми желимо преко привредног законодавства, ма како се оно звало, да обезбедимо мир и поредак у овој земљи. Не може се постићи та сврха само политичким зборовима, на којима господа чланови Владе проводе све своје време, покушавајући да формирају партију одозго. (Одобравање на левици — Приговори на десници) Празна обећања, ма са које стране долазила, нису довољна да тај мир и поредак осигурају у једној сељачкој земљи. Кроз одредбе привредних закона мора да провејава она сигурност и поуздање, да се све чини у интересу тога земљорадничког народа, коме се ми у маневрима и на свима другим странама дивимо. И све оно што је у вези са тим животом било тога народног живота и његове привреде, оно мора да се одавде изрече.

Ако из мојих речи чујете једну критику, ја могу да изјавим, да би ту критику казао да седим у оним клупама владиних приврженика — не могу да кажем већине, јер сумњам да је тамо ве-

ћина — (Одобравање на левици — Приговори на десници) Ваша је дужност исто тако, да наспрам Владе форсирасте оно што је највиталније и непобитно потребно, без обзира у којим клупама седите. То је наша општа дужност.

А сад, господо народни посланици, ја бих вас замолио за још мало пажње. Политика значи управљање државом, а управљање државом значи решавање и привредних питања, а не само премештање ноћних стражара, среских начелника и бележника. (Пљескање на левици). Ја ту чињеницу општег раздужења што још није дошло пред Народну скупштину, не гледам онако загрижено партизански, него са пуно разумевања и овај баш предлог треба да одговори вашим жељама, да добије онај рок који је господин Министар Кожул у Суботници нагласио и рекао, да се то питање не лопи преко колена. Ја вас молим, господо народни посланици, да унесемо у решавање овога пред вама лежећег законског предлога ону објективност, која нам је једина гаранција за то, да законски предлог дође пред ову Скупштину, где ће разни предлози потпуно објективни уследити, тако да се то овде расправи као једно питање, које је најважније питање наше садашњице, које је подлога оздрављења привредних прилика читаве земље и једино средство за испуњење разних државних каса. Ја вас молим, господо народни посланици, да ову хитност изволите примити. (Пљескање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, реч има г. Министар трговине и индустрије да да изјашњење о хитности.

Министар трговине и индустрије д-р Милан Врбанић: Господо народни посланици, не улазећи за сада у садржину, у текст и објашњење законског предлога господина народног посланика Јосе Георгијевића и другова, мени је част изјавити, да је Краљевска влада споразумна с тиме, да се ово доиста судбоносно питање расправља, но Краљевска влада не може примити хитност овога предлога... (Жагор у опозицији)... али је сагласна с тим, да овај законски предлог буде упућен оном истом Одбору, чијем ћемо избору данас приступити, и Краљевска влада резервише право да у том Одбору означи свој став према овом законском предлогу и његовим појединостима. (Одобравање код већине).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, ми овде имамо законски предлог за који се тражи хитност. Г. Министар трговине и индустрије у име Краљевске владе не може да прими ту хитност и с тога је потребно, да Народна скупштина гласа о овоме предлогу (Чује се: Тражимо поименично гласање). Молим Вас, господо, ја ћу поступити тачно онако како гласи Закон о пословном реду у Народној скупштини У смислу § 94 Закона о пословном реду у Народној скупштини стављам ово питање на гласање. Гласање се седењем и устајањем. Ко је за предлог г. Георгијевића, тај ће седети, а ко је против тога предлога, тај ће устати. (Жагор. — Чује се: Већина седи. — Један глас са левице: Већина је на нашој страни!).

Објављујем да је предлог о хитности овог законског предлога одбијен. (Жагор. — Гласови на левици: Тражимо поименично гласање).

Господо, молим вас за мир. Ја утврђујем да је предлог одбијен. О томе дискусије нема. Та је ствар затворена. Господо народни посланици, овај ће се законски предлог у смислу изјаве г. Министра трговине и индустрије упутити на проучавање и рад Одбору који ће се данас изабрати.

Изволите чути захтев о издавању суду народних посланика.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Господин Министар унутрашњих послова тражи одобрење за продужење кривичног поступка против народног посланика г. Драгољуба Јовановића због дела из § 31 Закона о удружењима, зборовима и договорима, а по тужби Начелства белопаланачког.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, овај ће се захтев упутити Имуניתетном одбору.

Изволите чути интерпелације за које се тражи хитност.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Ристо Грђић, народни посланик, упућује интерпелацију на г. Претседника Министарског савета о продајама земљорадничких имања за дугове и неодрживости садашње Уредбе о заштити земљорадника и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Претседник Министарског савета да се изјасни, да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Примам тражено првенство.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Скупштина првенство, за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство примљено.

Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Живко Даниловић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Претседника Министарског савета и Министра унутрашњих послова о постављању Хамдије Авгана за претседника градске општине у Бањој Луци и траже да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Претседник Министарског савета да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију?

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Част ми је изјавити да примам првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је Народна скупштина примила првенство за ову интерпелацију.

Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Бошко Зељковић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра унутрашњих послова о распуштању општинских управа изабраних 6 августа 1933 године и о повредама Закона о општинама и гажењу основних грађанских права, и траже да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има Министар без портфеља г. др. Крек да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Министар без портфеља др. Михо Крек: Примам првенство за ову интерпелацију. (Граја на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство за ову интерпелацију примљено.

Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Ристо Грђић, народни посланик, упућује интерпелацију на г. Министра социјалне политике и народног здравља о неправедној подели жита додељеног за исхрану Срезу гатачком и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има Министар социјалне политике и народног здравља г. Драгиша Цветковић да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић: Господо народни посланици, чим сам сазнао за овај случај у Срезу гатачком, послао сам инспектора да испита овај случај, те према томе немам никаквих разлога да одбијем првенство тражено за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство за ову интерпелацију примљено. Изволите чути даље.

Секретар Анте Ковач (саопштава): г. Бошко Зељковић и другови, народни посланици, упућују интерпелацију на г. Министра просвете о побољшању просветних прилика у Врбаској бановини и о затварању 40 школа, ради премештања учитеља и траже да јој се призна првенство. (Види прилог.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има г. Министар просвете, да се изјасни да ли прима првенство за ову интерпелацију.

Министар просвете Добривоје Стошовић: Примам предложено првенство за ову интерпелацију.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина првенство за ову интерпелацију? (Прима.) Објављујем да је првенство за ову интерпелацију примљено. Све прочитане интерпелације упутиће се надлежним г. г. Министрима.

Изволите чути извештаје г. г. Министара.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Г. Министар унутрашњих послова извештава да ће на интерпелацију г. Живојина Рафајловића, народног посланика, о смени поштинске управе у Врању и Лесковцу, и на интерпелацију г. Животе Милановића о забрани прославе Св. Саве у Ораховици одговорити кад буду прикупљени потребни подаци;

Г. Министар правде извештава да ће на интерпелацију г. Боривоја Ђурића и другова о одлуци Касационог суда у Новом Саду, да чланови тога суда могу бити само они који знају мађарски језик, и на интерпелацију г. Драгише Стојадиновића

вића о раду г. Чедо Радосављевића, државног тужиоца, одговорити кад прикупи потребне податке.

Потпретседник Фрањо Маркић: Ови извештаји господe Министара примају се на знање. Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Народној скупштини упућене су следеће молбе и жалбе: Милоша Аритоновића, Живка Ђорђевића, Општинe Нови Ацибеговац, др. Серига Софотерова, Радојице Лазовића, Хустена Демов-Краснића, Идрина Бајвана и Алила Амзе, Цимермана Мартина, Ивана Шпур, Катарине Шпур, Жгур-Марије Бибић, Васнер Антонија, Становшека Михаила; Јелене Поповић, Марјана Шестића, Зафира Пеншића, Паулине Радуловић, Живојина Јанковића, Кариса Ферде, Миленка Јоце, Раука уд. Бераха, Милоша Николића, Десе Павловић, Исака Зибера, Станислава Стојановића, Винка Блажинића, инж. Ђорђа Ивановића, Јулке уд. Осечанке, Данке Петровић, Јанка Ђуричић, Јулијане Агрин, Данице Катић, Филипа Ђурковића, Љубомира Вучковића, Руже Добриха, Милвоја Јовановића, Владимира Требјешанина и др., Леонида Таубера, Николе Ристића, Михаила Бобића, Проке Мужевића, Михаила Соловјева, Паје Костића, Христине Драгојевић, Исена Малићевића, Атанасија Косорића, Анке др. Милана Поповића, Христине Бониш, Динка Беритића, Катарине Карталија, Јове Божића, Билка Кабилагића, Петра Трбојевића, Алије Брекаловића, Васидла Ђурићковића, Мандице Хација, Босилке Голубовић и Ивана Михајловића.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прочитане молбе и жалбе упутиће се Одбору за молбе и жалбе. Изволите чути разна акта.

Секретар Анте Ковач (саопштава): Народној скупштини упутила су разна акта: Занатска комора у Скопљу и Грађани из Нетресића.

Потпретседник Фрањо Маркић: Прочитана разна акта примају се на знање.

Господо народни посланици, пре преласка на дневни ред имам част да одговорим на извесна кратка питања, која су ми поставили нека господа народни посланици.

Народни посланик г. Војислав Лазић поставио ми је ово кратко питање:

„Господине Претседниче, Претседник Краљевске владе г. др. Милан Стојадновић на данашњој скупштинској седници, а по тражењу хитности законског предлога о конверзији дугова, поднесеног од стране народних посланика г. Јоакима Куњашића и другова, поред осталог изјавио је и то: „Познато је да је Краљевска влада донела једну Уредбу по овоме питању и она се сада налази пред Народном скупштином на решавању”.

Пошто је питање о раздужењу земљорадника једно од најхитнијих проблема у нашој земљи, јер су забране банака и зеленаша по селима у велико отпочеле, чиме се иначе тежак положај нашега земљорадника све више погоршава и доводи га у очајно стање, с тога питам Господина Претседника: Хоће ли ову Уредбу, коју је Краљевска влада упутила Народној скупштини на решење, ставити на дневни ред и када?”

Молим за усмени одговор у Народној Скупштини.”

На ово питање народног посланика г. Војислава Лазића част ми је одговорити, да се предмети овакве садржине озаконшавају амандманом у финансијском закону, као што вам је то познато. Има реч г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, ја нисам задовољан са одговором г. потпретседника и сматрам да не можете бити задовољни ни ви. Ви сте чули онда на седници од 22 јануара, да је Претседник Краљевске владе изјавио, да се Уредба коју је Краљевска влада донела 30 септембра налази пред Народном скупштином на решењу и да ће то питање Народна скупштина ускоро моћи да решава. Међутим, ја знам шта се у Скупштини саопштава и шта је дошло на дневни ред, ја сам се о томе обавештавао и утврдио сам да та Уредба није била пред Народном скупштином.

Тек пошто сам поднео ово питање на Претседника, а после неколико дана, овде је та Уредба приказана, значи да у моменту ономe кад нам је говорио г. Претседник владе, та Уредба није била овде. Ми треба да будемо свесни положаја свога, па треба да буде свестан свога положаја и г. Претседник владе, и оно што каже треба да је тачно, али, међутим, то није било тачно. И зато сам упутио ово питање, да видимо зашто та Уредба није стављена на дневни ред.

Господин потпретседник каже да се тврди предмети решавају амандманом у финансијском закону. Молим вас, како и на који начин?

Како и на који начин мисли Влада да реши питање раздужења земљорадника, ево вам јаснога доказа. Она мисли да нам потури као кукавица јаје ту Уредбу кроз Финансијски закон, а ми и да је не прочитамо и да не знамо шта у њој пише. Ви, господо, са деснице кажете да сте и ви за решење тога питања. Али, господо, ви то само говорите речима, а делом никако не показујете да сте вољни да то и учините. Доказ је баш како сте ви вољни да то питање решите и садашњи ваш одговор. И ако сте мањина, ви сте гласали да се одбије предлог г. Јоце Георгијевића. Ето вам доказа! Ниједан предлог не примате, све одбијате, а говорите народу како и ви радите за њега. Не обмањујте народ, јер ће вам се он осветити? (Одобравање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, ја сам дужан да вам одговорим на још једно питање народног посланика г. Војислава Лазића. Питање гласи овако:

„На скупштинској седници од 13 новембра прошле године саопштена је моја интерпелација, упућена Претседнику Краљевске владе, којом се тражи одговор: да ли је Краљевској влади познато да због прошлогодишње нероднице влада тешка оскудица у храни код 2/3 становника у селу и вароши и шта ће Краљевска влада предузети да се народу који хране нема и не може да је набави помогне у његовој исхрани. Тражио сам хитност ове интерпелације и претседник Краљевске владе примио је тражену хитност.

Међутим од тада је протекло више од 2 месеца, а моја се интерпелација не износи у Народној скупштини на претрес и решење. Народ све више осећа тешкоће у исхрани, а на прагу је да прождере многу децу сиромашних сељака и варошких радника, који зараде немају нити пак срестава за набавку хране. Како је ово питање

једно од најпречих и најхитнијих, јер глад је најтеже подносити и трпети, молим Господина Претседника за одговор у Народној скупштини на првој скупштинској седници о следећем:

1) Зашто моја интерпелација, напред наведена, до сада није стављена на дневни ред у Народној скупштини? и

2) Шта ће Господин претседник Народне скупштине предузети да се ова моја интерпелација што пре изнесе на претрес и решење у Народној скупштини."

Господо народни посланици, част ми је извести Вас, да је интерпелација, о којој је реч, била упућена редовним путем г. Претседнику владе, међутим још није стигао никакав одговор и ради тога се није могла ставити на дневни ред.

Упозоравам господо народне посланике да је претседништво Народне скупштине и ради ове као и ради других интерпелација, на које још није дат одговор, ургирало Краљевску владу да по могућности што хитније достави на њих одговор.

Господо народни посланици, имам још једно питање од г. Ђорђа Јевтића, народног посланика, у коме каже: „Данас сам сазнао да сте одредили парламентарну делегацију која ће присуствовати сахрани енглеског Краља Ђорђа V и доделили им велике суме новца на име путног трошка.

Зато вас молим да ми у Народној скупштини изволите одговорити:

Шта Вас је руководило да одређујете тако велики број посланика?

Колико сте доделили појединцу на име путног трошка? Сматрате ли да се није могло проћи са мањим бројем и мањим сумама."

Господо народни посланици, на ово питање част ми је одговорити следеће. Број наших делегата на сахрани блаженопочившег Краља Енглеске није одредило Претседништво нити претседник Народне скупштине, него је то учињено у споразуму и на предлог појединих клубова Народне скупштине. Према томе нико од претседништва није ову ствар сам за се и сам у своје име решио.

Што се тиче суме коју су примили господо народни посланици, не заборавите, господо колеге и чланови овога Дома, сума је издата по дискреционом праву претседника. Свакако при одређивању величине те суме морало се водити рачуна да наши представници довољно репрезентују Дом који претстављају.

Има реч народни посланик г. Ђорђе Јевтић.

Ђорђе Јевтић: Господо народни посланици, ја нисам задовољан одговором г. председавајућег. Немам ништа против тога што је наша парламентарна делегација ишла на погреб енглеског Краља, ма да ми је познато да нису ишле земље које су Енглеској много ближе и које много боље материјално стоје него ли ми. Мене нарочито чуди оно што се г. председавајући позива да дискреционо право Претседништва Народне скупштине. Дати, господо, седморици по 30.000 динара, то су 210.000 динара бачени у мутну Марицу, а та је сума довољна да се исхрани читав један срез и ја стога протестујем са овога места што се новац тако баца ни зашто.

Потпретседник Фрањо Маркић: Ја сам на питање народног посланика г. Ђорђа Јевтића одго-

ворио достојно, онако како треба и ја мислим да је Народна скупштина мојим одговором задовољна. (Одобравање).

Изволите, господо, чути још један упит, који су поднели на мене господо народни посланици: Јоаким Куњашић и другови. То питање гласи:

„У год. 1934 поднео сам са 86 својих другова Народној скупштини хитан законски предлог „О раздужењу“. Питање хитности имало се решити у седници Народне скупштине од 3 јануара 1935. године.

Прије ове седнице умолила ме је Краљевска влада и г. Претседник Народне скупштине да одустанем од тражења хитности, а да ће се тај предлог изнијети у најкраће вријеме редовним путем на расправи и тада ће Народна скупштина изабрати односни одбор. То обећање у име Краљевске владе дао ми је тадашњи Министар финансија а данашњи Претседник Краљевске владе г. др. Милан Стојадиновић. Ја сам са повјерењем у Краљевску владу и г. Претседника Народне скупштине на то пристао, али уз увјет да се то исто обећање учини јавно у Скупштини па у ту сврху да Влада, против обичају, још прије речи првога предлагача, даде односну изјаву. Из стенографских бележака Народне скупштине од 3 јануара 1935. проистиче: и речено обећање Краљевске владе учињено преко тадашњег Министра шума и рудника г. др. Светислава Поповића и изјава Претседника скупштине о избору одбора.

Губећи поверење и у Краљевску владу и у Претседника Народне скупштине да ће они ово свечано обећање испунити, а ради хитности ствари, поднио сам поново истоветни законски предлог и у јучерањој седници тражио хитност. Г. Претседник Министарског савета г. др. Милан Стојадиновић изјавио је том приликом да сам ја са захтевом хитности за тај законски предлог задоцнио и тражио је да се хитност одбије. Како предња изјава Претседника владе није у складу са фактичним стањем, то у име своје и својих посланичких другова питам г. Претседника Народне скупштине:

1) Је ли тачна изјава г. Претседника Краљевске владе да сам ја са мојим друговима са изнашањем овог законског предлога задоцнио, или је пак задоцнио г. Претседник Владе да своје обећање, које је дао као Министар финансија, испуни?

2) Задоцњење се може појавити ако се мисли на неки рок, неко време, неки догађај према коме се задоцњење констатује, а пошто ни један законски предлог у овом предмету није приказан, питам према коме се званичном чину овај званични акт сматра задоцњеним;

3) Да ли г. Претседник Народне скупштине мисли да овакви поступци Краљевске владе, која жели да се ослања на српски део нашега народа и на ову средину, оправдавају мене Хрвата који сарађује у овом Дому или моје Хрвате који овде више неће да уђу;

4) На који начин мисли г. Претседник Народне скупштине мене и моје другове предлагаче заштити од нетачних инсинуација и од, за нас и за народ који хитно очекује овај закон, понижавајућих одговора г. Претседника Владе.

Одговор молимо усмено на првој седници Народне скупштине."

На тачку прву, која гласи: „Шта мисли г. Претседник владе са изјавом да је питање задоцнило“, — јасно је да ни ја, а ни ико од вас не може и није овлашћен да интерпретира туђе изјаве.

Ја сам међутим мишљења да је ваљда мислио тиме да скрене пажњу да се то питање иначе третира.

На другу тачку одговорено је самим одговором на прву тачку.

На треће питање, да ли мисли на тај начин Краљевска влада да одбије г. Јоакима Куњашића, Хрвата, који се налази међу нама, или мисли да одбије оне, који неће да дођу к нама, — ја мислим да и Краљевска влада и ми сви можемо само да поздравимо и да пожелимо да југословенско хрватско племе дође у ову скупштину. (Живо одобравање и пљескање.)

Ја држим, господо народни посланици, да је гиме на ово питање довољно одговорено.

Има реч народни посланик г. Јоаким Кањушић.

Јоаким Куњашић: Господо народни посланици, изнашање на дневни ред избора одбора за проучавање предлога о раздужењу испунило ме је задовољством, јер видим да ова Скупштина, ма како она била дифамирана, има и знања и хтења да потребне законе за народ донесе као и користи народу са хитним закључцима што пре у дело приведе.

Не може ме задовољити одговор господина потпретседника Народне скупштине, који није довољно заштитио мене и моје другове при нашем парламентарном раду, па зато изјављујем да се са одговором не задовољавам.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, народни посланик г. Мита Димитријевић упутио је на г. претседника Народне скупштине ово питање:

„Имао сам част 25 јануара о. г. упутити на господина Претседника Министарског савета следеће кратко питање ове садржине:

Из народа стижу свакодневно многобројне жалбе, којима се чини апел да се у ово време велике кризе и јаке оскудице у народу, обуставе наплате разних и често пута на малим и безначајним иступима изречених новчаних казна.

У духу политике смирења, којом се Краљевска влада и обележила у својој декларацији ступајући на власт, и ја чиним овде, у Народној скупштини, апел, молећи да се изда наређење свима управним и финансијским властима, да се у овом заиста тешком и оскудном времену, кад се народ ни хлебом не може исхранити, обуставе наплате свих тих новчаних казни и глоба изречених по ситним и безначајним иступним делима, и да се у духу смирења народа, а по нахођењу владе донесе одлука и о опраштању свих ових казни.

Наглашавам нарочито да егzekутивна наплата свих ових новчаних казна и глоба, изречених по тако безначајним иступима, уноси широм целе земље, а нарочито у Савској и Приморској бановини, и сувише јако раздражење, тако, да то води у место смирења широком раздражењу народа.

Молим господина Претседника Народне скупштине, да ми изволи одговорити пре прелаза на

дневни ред, да ли је ово моје кратко питање већ упућено господину Претседнику Владе, и да ли је господин Претседник Владе вољан дати по овом питању умирујући одговор у духу смирења и ублажавања тешке оскудице.”

Господо, прочитано питање народног посланика г. Мите Димитријевића упућено је редовним путем господину Претседнику Краљевске владе, и кад буде г. Претседник спремио одговор, то ће се питање ставити на дневни ред.

Има реч г. Мита Димитријевић.

Мита Димитријевић: (Граја.) Господине Претседниче, молим Вас да ми као човек, који сте радили на смирењу, дате могућности да говорим.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, изволите саслушати г. говорника у миру. (Бурни протести на десници.)

Мита Димитријевић (наставља): Господине Претседниче, имате ли довољно ауторитета да уђуте Скупштину.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, изволите саслушати г. говорника.

Мита Димитријевић (наставља): Ја мислим да ћете ви сви одавде и оданде бити за ово питање! То би била срамота не дати ми одобрење овде на овом питању. (Посланици са левице и деснице изашли су ван својих клупа и ометају говорника.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Изволите, г. посланиче, говорити, дао сам вам реч. Господу посланике молим да заузму своја места.

Мита Димитријевић (наставља): Ја молим госпoду и с једне и с друге стране да ме саслушају, јер је ово велико питање, што ћу га овде изнети. Ако ме у миру саслушате, ја сам уверен да неће бити ни једнога од вас, који ми неће дати одобравање. (Граја.)

Ево, господо, у чему је питање. Велики број сељана у ово време био је кажњен великим глобама на малим иступима, на малим делима. (Протести код већине и повици према левици: На своја места! — Гласови са левице према десници: Заузмите и ви своја места!)

Господо, ја вас молим све, и са ове и са оне стране, да будете сви на својим местима, а оставите мени, ја ћу задобити Скупштину. Господо, седите, довољан сам ја, ја ћу задобити Скупштину.... (Пљескање на левици — Смех на десници).... и неће се ни један наћи, који ће бити за то да сиромашном народу у ово гладно време изнесе из куће губер и све за мале казне које немају никаквог разлога. (Пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, имате свега пет минута права да говорите. Молим Вас да о томе водите рачуна.

Мита Димитријевић (наставља): Допустите, тако вам Бога.... (Буран смех).... јер овде имам да вам кажем, чујте, кад кућа гори и ватра пламти, не дајте, браћо, да буде зла. (Граја.) Моја је савест задовољена тиме, што ја вама стављам на савест да ви сами одлучите. (Посланици са левице и деснице изашли су из својих клупа и заузели места око говорнице.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, заузмите своја места.

Мита Димитријевић (наставља): Господо, г. Претседник Владе ово ми каже: треба да се умирите. Треба да се умирите, сам Претседник Владе то каже. Хоћете ли сада послушати нашега Претседника Скупштине и нашега Претседника Владе! (Граја.)

Господо, молим вас, нека људи са ове десне стране заузму своја места, а ја сам успео да људи са ове леве стране заузму своја места.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, изволите наставити свој говор.

Мита Димитријевић (наставља): Господо народни посланици, ако будете у тишини саслушали моју реч, проговорите у вама савест и даћете ми одобравање. Дајте ми само мало стрпљења, свега три минута стрпљења, тражим само три минута стрпљења. (Граја и смех код посланика на десници.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, да допустите г. говорнику да даде своју реч, а господина говорника упозоравам да има само пет минута времена.

Мита Димитријевић (наставља): Ни једнога минута немам могућности да говорим нити могу говорити у овој дарми. (Граја на десници и даље траје.)

Поштована господо народни посланици, чујте ме и дајте ми стрпљења свега три минута. За три минута у вама ће проговорити ваша савест. (Смех на десници.)

Чујте ме, браћо и господо! Од последњег времена нарочито учестале су велике глобе и изречено је над народом врло много пресуда по малим и незнатним кривицама. (Одобравање на левици.) Ја овде не правим друго питање, него чиним апел на Краљевску владу да у ово гладно доба, када човек нема чиме да се исхрани, да се обустави егзекуција, присилно извршавање тих казни и глоба, за које се односи губер са постеле народу и девојачки дарови. То, браћо, уноси раздражење у народу. (Бурно одобравање и пљескање на левици.) Браћо, ја понављам и наглашавам вам ове речи: казан клуча а ватра пламти — отклоните ватру што пре. (Одобравање и пљескање на левици.) За ово моје питање мени је довољно само три минута да ме у тишини саслушате и уверен сам да ће у вама савест проговорити, као год што сам уверен да ће проговорити савест и у Краљевској влади да прими овај мој апел.

Ево, браћо, ја овде имам пред собом казне изречене у суми од 250.000 динара. Ове сам податке добио од мојих пријатеља из Загреба. И зато чиним двоструки апел на владу: прво, да се за извесно време обустави наплата ових казни; а после други апел: да се донесе опрштење свих ових казни, јер је, господо, помиловање један неопходно потребан вентил у једној узбуђеној ситуацији. Ја сам овим завршио и чекам хоћете ли ви извршити своју савест и хоће ли Краљевска влада извршити своју дужност по савести. (Одобравање и пљескање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, има још једно питање, које је упутио на мене народни посланик г. Војислав Лазић. То питање гласи:

„Господине претседниче, према одредбама § 29 Закона о пословном реду у Народној скупштини седнице су Народне скупштине јавне.

Зашто је законодавац наредио ову јавност? Свакако зато да путем јавности наш народ, у чије име народни посланици у Народној скупштини заседавају и раде, буде обавештен о њиховом раду.

Увек је било велико интересовање нашег народа за рад у Народној скупштини, а то је интересовање сада, када се од Народне скупштине очекује решење по најважнијим питањима народног живота, повећано.

Како не може цео народ доћи да присуствује скупштинским седницама, он тражи да се преко наше свакодневне штампе о томе обавести. Али, нажалост, тога обавештења нема. Наша је штампа угушена од стране Краљевске владе. Постављена је цензура, која брише сваку реч за коју Влада не жели да до народних ушију допре, а како Влада не жели да народ буде обавештен о правом раду Народне скупштине, то цензура из дневних листова брише посланичке предлоге и посланичке говоре, а нарочито опозиционих посланика. Зато су све седнице скупштинске и цео рад Скупштине у нашој јавности претстављени тенденциозно и неистинито. Нарочито јучерашња седница тенденциозно је приказана у погледу моје изјаве, у којој сам јасно подвукао да је опозиција повела опструкцију да би натерала Владу да пред Народну скупштину изнесе на решење закон о ликвидацији земљорадничких дугова и да ће ту опструкцију наставити све дотле док се ово крупно питање по народне интересе не изнесе на решење Народној скупштини.

Међутим, о томе предлогу у јавности нема ни једне речи, и ја верујем да је цензура ту моју изјаву из дневних листова избрисала само зато да народ не буде обавештен о правом циљу опструкције коју је опозиција у Народној скупштини повела.

Углед Народне скупштине и интерес нашег народа захтевају да се у јавности преко дневне штампе седнице Народне скупштине и догађаји у Скупштини, посланички предлози и говори прикажују у потпуној стварности и тачности.

Стога Вас питам и молим да ми у Народној скупштини одговорите:

Јесте ли вољни предузети кораке да се у нашој јавности рад Народне скупштине приказује верно и тачно и шта ћете предузети да се цензура у томе погледу уклони?”

Господо народни посланици, слично питање упутио је на Претседништво Народне скупштине народни посланик г. Војислав Лазић, када сам баш ја претседавао, 20 јула п. г., на шестом редовном састанку, и од прилике ћу одговорити и сада што сам рекао и онда.

Претседништво Народне скупштине нема никакве ingerенције на нашу штампу. (Приговори са левице.) Допустите, господо, да кажем што мислим, јер ми је то дужност са овога места. Претседништво Народне скупштине нема никаквог утицаја на штампу као такву и према томе Претседништво Скупштине на дневне листове, на штампарска предузећа, на издаваче наших новина не може да утиче. И зато, господо, држим, да су оваква питања у најмању руку депласирана.

(Одобравање на десници — Жагор и приговор на левици.)

Молим Вас, господо, судбину коју има г. Војислав Лазић, делимо и ми многи други.... (Одобравање на левици)...., али ипак не потржемо овако питање преко Претседништва Народне скупштине, јер му ту није место. (Повици са левице: Него?) Него изволите ставити ово питање путем интерпелације Краљевској влади, па нека Вам она каже шта мисли. (Граја.)

Има реч народни посланик г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, ја не могу да се задовољим одговором г. потпретседника, не могу да се задовољим зато, што г. потпретседник сматра да нема могућности да утиче да се нашој штампи дозволи да пише слободно. Каже да нема законске могућности, да јој се дозволи да бар толико објективно пише да обухвати све што Народна скупштина ради.

Ја мислим, да г. претседник Народне скупштине није извршио своју дужност. Његова дужност је била да узме у заштиту Народну скупштину, да узме у заштиту установу, која се зове Народном скупштином, и у исто време да узме у заштиту све народне посланике.

Претседништво је дужно да се стара и да чини код Краљевске владе све покушаје да омогући да народ чује шта Народна скупштина ради. Претседништво не сме сматрати да је оно орган Краљевске владе и да против Краљевске владе не сме да предузима никакве кораке. (Граја)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, дозволите ми да Вам кажем да нећу дозволити да тако и даље говорите. Господо посланици и господине посланиче, ја и као личност и као народни посланик имам своју част и савест и не дозвољавам Вам да у томе смислу даље говорите. (Пљескање и одобравање код већине).

Војислав Лазић (наставља): Ја молим господина Претседника да се не нервира јер нема за то разлога. (Жагор.) Претседништво је овде Претседништво Народне скупштине и као такво је дужно да штити Народну скупштину. (Одобравање на левици.) Сада да видимо зашто ова Краљевска влада не дозвољава у јавности да се чује реч народних посланика. (Чује се: Да се чује Воја Лазић!) Тако је, да се чује и Воја Лазић а и сви ви. (Жагор.) Г. Претседник каже да не може утицати на штампу, да је то њена воља и да може она писати шта хоће и како хоће, али ми тражимо да се укине цензура на штампу. (Гласови: Тако је! — Одобравање на левици.) Ми тражимо да се укине она цензура која брише све што би изишло против Владе. (Један глас: А што нисте то тражили кад сте били потпретседник Скупштине?) Тражио сам и онда. Господо, ко није упућен у прилике наше земље, а чита нашу штампу, он би закључио да у овој земљи нема никога, који је противу ове Владе. (Жагор.) Он би морао да закључи да у овој Скупштини нема опозиције противу Владе, јер Влада не дозвољава да изађе у штампу ништа од онога што опозиција захтева. Ми можемо у нашим новинама прочитати шта се ради у француском Парламенту и шта захтева француска опозиција од њене владе, али не можемо прочитати шта ми захтевамо овде.

Наш народ не зна и није обавештен шта се ради у овој Скупштини и није обавештен о томе шта хоће опозиција, а шта хоће Влада. (Жагор.) Господо, у толико је теже и више за осуду, што цензура коју је Влада поставила, а Влада нарочито парадира са неким политичким слободама, баш она те слободе највише угњетава. Краљевска влада, чим је дошла, рекла је да ће одмах донети закон о слободи штампе, па је чак тражила одобрење да га сама донесе.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Лазићу, молим Вас да завршите, јер је Ваше време давно већ прошло.

Војислав Лазић (наставља): За осуду је, да Влада једно обећава а друго ради. Влада је обећала слободу штампе, а она је угњетава. За кога важе слободе, у колико их има? Важе само за њих, а не за опозицију. Господо, можемо несавесно радити, али знајте да за оно што радите имате да одговарате. Доћи ће време кад ћете увидети да много грешите и да радите оно што не ваља и што народ од вас не тражи. Ја за ово не оптужујем већину, него Краљевску владу, и тражим од ње, јер то је наше право, да не угњетава слободу и у овом Дому. Немојте бегати од слободе штампе. Она је потребна земљи, јер где има слободе штампе, ту има карактера и поштења, нема ли слободе штампе, нема ни карактера ни поштења. Краљевска влада не да слободу штампе за то што бежи од истине, јер се боји осуде народног суда. Она треба да зна да томе суду неће избећи, па ма колико угушивала штампу. (Одобравање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, прелазимо на дневни ред. Прва тачка дневног реда је:

1 — Избор одбора за проучавање предлога резолуције Радисава Вучетића и другова, да Краљевска влада нађе средства да се народу подели људска и сточна храна; предлог закона Јоакима Куњишића и другова о конвертирању пољопривредних дугова; и предлога резолуције Илије Михајловића и другова за доношење закона о раздужењу земљорадника, радника и мањих привредника;

По споразуму шефова група поднета је свега једна кандидациона листа.

Пре него што пређемо на гласање дајем реч г. Мирку Косићу, да да једну изјаву у име опозиционих клубова.

Др. Мирко Косић: Господо народни посланици, у име опозиционих клубова: Југословенског, Независног и Народног радног изјављујем: да су они у ставу не само опозиције према Влади и то из начелних разлога, него и опструкционог демонстрирања против Претседника односно претседавања г. Стевана Ђирића. Задржавајући и надаље тај свој начелни став, опозициони клубови сагласили су се у томе, да избор Одбора за проучавање резолуције, односно законских предлога о раздужењу као и исхрани људској и сточној у пасивним крајевима обаве једном једином листом акламацијом као што су и односне резолуције од Скупштине прихваћене. Опозиција је то учинила једино из тога разлога што су у питању хитни предлози саме опозиције, који циљају на то да

се ублажи очајно привредно стање широких народних слојева.

Поглупредседник Фрањо Маркић: Молим г. секретара да прочита кандидатску листу за овај одбор.

Секретар Анте Ковач (чита): Заједничка кандидатска листа Југословенске радикалне заједнице, Клуба скупштинске већине, Југословенског клуба народних посланика, Независног клуба народних посланика, Народног радног клуба и Југословенског радикалног клуба, за избор Одбора за проучавање резолуције односно законских предлога о раздувању као и исхрани људској и сточној у пасивним крајевима.

Чланови: Мијушковић Лука, Патрновић Хадилуба, Лазаревић Милан, Нишићковић Спасоје, Бренчић, Михаел, Поздерац Нурија, Живковић Радосав, Милијановић Велимир, др. Милетић Вјекослав, др. Вујасиновић Вук, Тодоровић А. Бранко, Михајловић Илија, Даниловић Живко, Костренчић Лука, Курилић Милан, Лазаревић Милован, Соколовић Никола, Борисављевић Страхиња, Куњашевић Јоаким, Георгијевић Јоца и Зељковић Бошко.

Заменици: Мирковић Димитрије, Милуш др. Бранко, Поповић С. Аћим, Шемров др. Фран, Предван Крсто, Грба др. Милован, Куленовић др. Цафер, Јоксимовић Зарија, Кузевевић Сретен, Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Блажић Милан, Рашовић Милош, Исаковић Миливоје, Будимир Симо, Ђорђевић Војислав, Грђић Ристо, Маштровић Анте, Иванчевић Душан, Мравље Милан, Лепарчић Станко и Стошић Стаменко.

(Следују потписи 10 предлагача).

Поглупредседник Фрањо Маркић: Питам Народну скупштину да ли прима прочитану кандидатску листу? (Гласови: Прима. — *Војислав Лазич:* Нас четворица не примамо!) Пошто има 4 посланика који су против ове листе, ја морам стога да је ставим на гласање. Ко је за прочитану кандидатску листу седеће, а ко је против устаће. (Велика већина седи). Утврђујем да је прочитана листа примљена.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о Конвенцији о узајамним односима по предметима судским, грађанским и трговачким, закљученој и потписаној у Анкари, 3 јула 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Реч има извештај Одбора народни посланик г. Жарко Томашевић.

Извештај Жарко Томашевић: Господе народни посланици, између Краљевине Југославије и Републике Турске закључена је и потписана у Анкари, 3 јула 1934 године, Конвенција о узајамним односима у судским стварима, грађанским и трговачким. Прва глава ове Конвенције садржи одредбе о судској заштити. Према тим одредбама држављани сваке од обеју држава уживаће на територији оне друге исту судску заштиту као и домородци; они ће, као и домородци, имати слободан приступ судовима; од њих се, по основу што су странци, неће моћи захтевати никаква кауција, депоноване или уплата којима се гарантују судски трошкови. Сем тога предвиђене су одредбе с томе како ће надлежне власти једне уговорнице

оглашавати извршима одлуке судских власти оне друге државе, донесене по питању судских трошкова и издатака. Најзад, предвиђене су одредбе о издавању уверења о сиромашном стању и о употреби таквих уверења.

Глава II садржи одредбе о узајамној судској помоћи. Ту се предвиђа како ће се извршивати дојаве и молбе на писма судских власти једне стране уговорнице, упућене судским властима оне друге стране. Само у три случаја моћи ће се ускраћивати тако указивање судске помоћи: прво, ако би се тиме задирало у суверена права, у сигурност или у поредак замољене државе; друго, ако аутентичност дотичне исправе није утврђена; и најзад, треће, ако такво извршивање не би спадало на територији замољене државе, у надлежност судских власти.

Сви захтеви упућени од стране власти једне државе властима оне друге, имају се достављати дипломатским путем.

Ова Конвенција је закључена за време од 6 година, с тим да се по истеку тога периода прећутно продужава њено важење за шест месеци од дана када би једна страна отказала.

Размена ратификација има се извршити у Београду.

Као извештај Одбора за проучавање међународних уговора и споразума, част ми је предложити Народној скупштини да ову Конвенцију прими у целости.

Поглупредседник Фрањо Маркић: Има реч Претседник Краљевске владе и Министар иностраних послова г. др. Милан Стојадиновић.

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан М. Стојадиновић: Господо народни посланици, надам се да ћу ускоро имати прилике да опширније говорим пред Народном скупштином у дебати о буџету Министарства иностраних послова о питањима спољне политике Краљевске владе. За данас имамо свега неколико конвенција закључених са нама пријатељским и савезничким земљама и ја вас молим да их примите онако како су вам оне предложене.

Поглупредседник Фрањо Маркић: Пошто се нико од госпде није јавио за реч, то ћемо прећи на гласање. Пословником је прописано поименично гласање. (Сви народни посланици кличу: Акламацијом!) Пошто сам сигуран да цела Народна скупштина жели да прихвати поменути конвенцију акламацијом, предлагам да овај посао свршимо гласањем акламацијом. (Једногласни узвици: Прима се!)

Утврђујем да је Народна скупштина примила акламацијом предлог закона о Конвенцији о узајамним односима по предметима судским, грађанским и трговачким, закљученој и потписаној у Анкари, 3 јула 1934 г., између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Господо, прелазимо сада на трећу тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о југословенско-турском споразуму о извозу опијума, закљученом и потписаном у Београду, 17 децембра 1934 године, између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Реч има извештај г. Жарко Томашевић.

Извештач Жарко Томашевић: Господо народни посланици, споразум о продаји опијума, закључен између наше земље и Турске 14 априла 1932 године ступио је на снагу 23 октобра 1933 год. Његово трајање предвиђено је на годину дана са прећутним продужењем и отказним роком од три месеца.

Главни његов циљ: повишење цена сировог опијума, био је постигнут. Мада је у споразуму предвиђени заједнички биро наглазио, у току целе прве године рада, на тешкоће у продаји, услед нагомиланих стокова опијума у свету, ипак, сви су изглед да ће, са исцрпљењем тих резерви у иностранству, биро моћи ући у нормалну фазу свога рада. Такав посао изискује једну солиднију и дугорочију базу, што споразум од 1932 године није могао да пружи са својим једногодишњим трајањем и отказним роком од три месеца.

Поред тога, пракса је показала да извесне одредбе споразума треба изменити и допунити, како би се могао очекивати бољи ефекат, то су нарочито одредбе о уновчењу опијумских испорука, као и оне о опијуму за пушење. Због тога су се обе владе споразумеле да изврше ревизију споразума од 1932 године.

Преговори о ревизији отпочели су у Београду 3 децембра, а завршили су се 15 децембра 1934 године. Текстови који су тада утаничени претстављају у ствари једну целину, те је 17 децембра исте године потписан нов споразум. Овај споразум предвиђа нови упрости систем продаје и уновчења опијума. Учествовање у испорукама утврђено је на бази морфина (а не опијума као раније), и то 25% за нас а 75% за Турску.

Опијум за пушење био је у споразуму од 1932 године изузет из контроле Централног бироа. Овог пута пак предвиђено је да овај биро врши такође и продају опијума за пушење. Учествовање обеју земаља код опијума за пушење предвиђено је на другој основи, с обзиром на раније наше неучествовање на оваквим продајама.

У погледу на трајање установљено је да споразум, који привремено ступа на снагу 1 јануара 1935 године, остане на снази две године. Предвиђен је шестомесечни отказни рок.

Остале одредбе споразума нису измењене.

Као извештач Одбора за проучавање међународних уговора и споразума имам част предложити Народној скупштини да овај допуњски споразум прими у целини. (Једнодушни одзив: Примамо аklamацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, да ли Народна скупштина и овај споразум прима аklamацијом и једногласно. (Једнодушно одобравање и узвици: Прима се аklamацијом! Прима се једногласно!)

Објављујем да је Скупштина аklamацијом примила предлог закона о југословенско-турском споразуму о извозу опиума, закљученом и потписаном у Београду, 17 децембра 1934 год., између Краљевине Југославије и Републике Турске.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: Прегрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о Конвенцији о примени међународног правилника за пловидбену полицију и обављање ове полицијске службе на делу Дунава који образује границу између Кра-

љевине Југославије и Краљевине Румуније закљученој и потписаној у Београду, 10 фебруара 1933 године.

Има реч извештач г. Жарко Томашевић.

Извештач Жарко Томашевић: Господо народни посланици, на основу Конвенције потписане у Паризу, 23 јуна 1921 године, којом је установљен дефинитивни Дунавски статут, Међународна дунавска комисија је, у своје време, израдила правилник за пловидбену полицију, који је и данас на снази на територијама Југославије и Румуније. Ради што боље обезбеде примењивања тог правилника закључена је између Југославије и Румуније у Београду, 10 фебруара 1933 године, конвенција којом је детаљно предвиђено како ће се вршити надзор над пловидбом не само у сектору Дунава између Молдова—Веке и Турн-Северина названог „Бердап и Слапови“, него и на два сектора Дунава који такође образују заједничку границу и који леже, један узводно од поменутог сектора између ушћа Нере и Молдова—Веке, а други низводно између Турн-Северина и ушћа Тимока. Односно средњег сектора, названог „Бердап и Слапови“ важе у потпуности одредбе постојећег Споразума о образовању специјалних сервиса у Бердапу, а у погледу гоњења прекршаја учињених на самој граничној линији, или њеном непосредном суседству, као и на местима чији се тачан положај према граничној линији може утврдити тек по ислеђењу дела, примењиваће се не само на средњи сектор Бердапа и Слапова, већ и на сектор ушћа Нере—Молдова—Веке, и на сектор Турн-Северин—Ушће Тимока споразум постигнут између обе прибрежне државе као и поменути споразум о образовању специјалних сервиса. Како је још одредбама садржаним у та два ранија споразума утврђена надлежност прибрежних власти обеју држава, поред надлежности управе Бердапа и Слапова, за констатовање и ислеђивање пловидбених прекршаја учињених у средњем сектору, то је овом садашњом конвенцијом одређена надлежност и за остала два сектора и то на овај начин: за време трајања прве године, т.ј. од 1 јануара до 31 децембра 1934 године, биће југословенске власти надлежне за ислеђивање у сектору Ушће Нере Молдова—Веке, а румунске власти у сектору Турн-Северин—Ушће Тимока; по истеку те године, има се сваког првог јануара извршити промена те надлежности. Односно свега, пак, што се тиче вода и обала које леже на територијама сваке од држава уговорница, остаје нетакнута искључива надлежност власти сваке од тих држава у границама суверенитета.

Конвенција је закључена на шест година с тим, да се њено важење продужује за један нови период од шест година, ако се она не откаже на шест месеци пре истека првог шестогодишњег периода.

У конвенцији је предвиђено ратификовање, с тим да се конвенција има ставити на снагу 1 јануара 1934 године.

Као извештачу Одбора за међународне уговоре и споразуме, част ми је предложити Народној скупштини да овај споразум прими у целисти. (Пљескање и једнодушни повици: Примамо аklamацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, предлажем да се и овај споразум прихвати акламацијом. (Једнодушан одзив: Прима се! — Пљескање.)

Објављујем да је Народна скупштина примила акламацијом предлог закона о Конвенцији о примени међународног правилника за пловидбену полицију и обављање ове полицијске службе на делу Дунава који образује границу између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, закљученој и потписаној у Београду 10 фебруара 1933 године.

Прелазимо на пету тачку дневног реда: Претрес извештаја одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о допунском споразуму уз конвенцију потписану у Београду, 30 јануара 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, којом се регулише питање држављанства и завичајности лица која су услед разграничења изгубила своје првобитно држављанство, закљученом и потписаном у Букурешту, 13 марта 1935 године.

Реч има извештај г. Жарко Томашевић.

Извештај Жарко Томашевић: Господо народни посланици, пошто се указала потреба да се у неколико допуне одредбе Конвенције закључене између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније у Београду, 30 јануара 1933 године, којом је регулисано питање о држављанству и о завичајности лица која су услед разграничења изгубила своје првобитно држављанство, закључен је у Београду, 13 марта 1935 године, један допунски споразум уз поменути конвенцију, којим се предвиђа да се одредбе чланова 1 и 3 речене Конвенције имају примењивати и на она лица која су била завичајна у Јаша Томићу (Модошу) и у Шурјану, уколико та лица испуњавају услове предвиђене у наведеним члановима. Рокови предвиђени поменутом конвенцијом рачунаће се за та лица тек почев од дана ратификовања овог допунског споразума.

Као извештај Одбора за проучавање међународних уговора и споразума част ми је предложити Народној скупштини да овај споразум изволи примити у целисти. (Једнодушан одзив: Примамо акламацијом!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина и овај споразум акламацијом? (Једнодушан одзив: Примамо! — Пљескање.)

Објављујем да је Народна скупштина примила акламацијом предлог закона о допунском споразуму уз конвенцију, потписану у Београду, 30 јануара 1933 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније, којом се регулише питање држављанства и завичајности лица, која су услед разграничења изгубила своје првобитно држављанство, закљученом и потписаном у Букурешту, 13 марта 1935 године.

Прелазимо на шесту тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законских предлога о међународним уговорима и споразумима о предлогу закона о размени нота између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, којом се на темељу споразума постигнутог претходним преговорима Краљевина Југославија и Република Чехословачка одрекле права предвиђених чл. 4 и 6

Уговора о трговини и пловидби закљученог између ових држава у Прагу, 14 новембра 1928 год., као и уз чл. 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2, уз чл. 4 закључног протокола истог уговора.

Има реч извештај г. Томашевић.

Извештај Жарко Томашевић: Господо народни посланици, разменом нота обављеном на дан 4 јуна 1935 године између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, а на темељу споразума постигнутог претходним преговорима, Краљевина Југославија и Република Чехословачка одрекле су се права која су им била резервисана члановима 4 и 6 Уговора о трговини и пловидби, закљученог између ових држава у Прагу, 14 новембра 1928 године, као и уз чл. 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2, уз чл. 4 закључног протокола истог уговора.

Тим одрицањем стављају се ван снаге ове одредбе реченог уговора:

Одредба чл. 4, по којој се обострани држављани, подразумевајући ту и акционарска и остала трговачка друштва сваке врсте, индустријска, финансијска, транспортна, пловидбена и осигуравајућа друштва, у области оне друге уговорнице нису могли подвргавати сношењу већих терета, пореза, дажбина и такса сваке врсте него ли сопствени држављани.

Одредба чл. 6, којим је предвиђено да ће стране уговорнице једним посебним споразумом регулисати питање запослења радника и намештеника, држављана једне стране на територији оне друге, као и питање њиховог социјалног осигурања.

С тим у вези стављене су ван снаге и ове одредбе закључног протокола:

Одредбе уз чл. 1 тач. 4, по којој се са држављанима једне стране, који су на дан ступања на снагу реченог уговора уживали на територији оне друге стране право настањивања, односно обављали трговину, обрт или пловидбу, или који су тамо били запослени као радници или намештеници — има поступити у погледу вршења делатности као са сопственим држављанима.

Одредба уз члан 1 и 2, којима се предвиђа да ће свака страна уговорница са највећим благовољем решавати молбе у погледу на запослење радника и намештеника, држављана оне друге стране.

Одредба уз члан 4, којим се држављани једне стране, запослени као радници или намештеници на територији оне друге стране, изједначују у погледу порезивања са сопственим држављанима, при чему се и послодавци таквих радника и намештеника не могу јаче опорезовати по томе основу, него што би били опорезовани да су запослили сопствене држављане.

Разлог, којим су биле руковођене обе Владе, када су се решиле да споразумно ставе ван снаге наведене одредбе, јесте у томе, што су и треће државе, које се налазе у уговорном односу са нашим државама, полагале и полажу право да се, по начелу највећег повлашћења, могу у пуној мери користити овим одредбама. Јасно је да би, ако би се свима таквим захтевима морало изићи у сусрет, настало код нас једно стање које би било на уштрб нашег социјалног уређења, нарочито у погледу запослења страних држављања и у погледу радничког осигурања. Да би се такве штетне по-

следице избегле, морало се приступити укидању наведених одредама.

Господо народни посланици, као известиоцу Одбора за проучавање Међународних уговора и споразума част ми је предложити Народној скупштини да овај споразум изволи примити у целости. (Одобравање у целој Скупштини и повици: Примамо акламацијом!)

Погпретседник Фрањо Маркић: Прима ли Народна скупштина и овај законски предлог акламацијом? (Једнодушан одзив: Примамо! — Пљескање).

Објављујем да је Народна скупштина примила акламацијом Предлог закона о размени нота, обављен на дан 4 јуна 1935 г., између Министара иностраних послова Краљевине Југославије и Републике Чехословачке, којима су се на темељу споразума постигнутог претходним преговорима Краљевина Југославија и Република Чехословачка одрекле права предвиђених чл. 4 и 6 Уговора о трговини и пловидби, закљученог између ових држава у Прагу, 14 новембра 1928 год., као и уз члан 1 тач. 4, уз чл. 1 и 2, уз чл. 4 закљученог протокола истог уговора.

Господо народни посланици, у смислу чл. 64 Устава и § 66 Закона о пословном реду у Народној скупштини ови усвојени законски предлози биће упућени Сенату на даљи рад.

Господо народни посланици, у смислу Закона о пословном реду у Народној скупштини одређујем и предлажем у споразуму са Краљевском владом следећи дневни ред за наредну седницу:

1) Претрес интерпелације г. Ђорђа Јевтића, народног посланика, на Министра пољопривреде о набавци потребних количина семена за јесењу сетву земљорадника настрадалих од суше у Срезовима качерском и таковском;

2) Претрес интерпелације г. д-р Ђорђа Марковића, народног посланика, на Министра пошта, телеграфа и телефона о признању права на пензију и положајне додатке бившим контрактуралним поштарима.

Прима ли Скупштина предложени дневни ред, (Прима!) Објављујем да је предложени дневни ред примљен. — Са вашим престанком данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем за четвртак, 13 фебруара, у 10 часова пре подне.

Седница је закључена у 14 часова.

ПРИЛОЗИ

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Риста Грђића, народног посланика, на Претседника Министарског савета о продаји земљорадничких имања за дугове и неодрживости садашње Уредбе о заштити земљорадника.

Господину

ПРЕТСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

На основу § 72 Закона о пословном реду у Народној скупштини част ми је поднети ову интерпелацију с молбом да надлежни Господин Министар изволи дати свој одговор на исту у једној од наредних седница Народне скупштине.

Уредба о заштити земљорадника од 30 септембра 1935, која је данас на снази, довела је, већ за ово кратко време сељака у критичан положај, а повериоцу ништа није помогла.

Место да се донесе један кратак и јасан закон, да га зна тумачити сваки сељак, донешена је једна дугачка и компликована Уредба у којој се не могу снаћи ни правни стручњаци. Чим је Уредба ступила на снагу могло се је претпоставити да ће доћи до разноликих тумачења и многобројних спорова, што се је и остварило. У Срезу гатачком су свакодневно на дневном реду менични протести, судске тужбе и судске егзекуције. Имам у рукама велики број платних налога по тужбама Народне Банке, која је реесконтот приватних банака дошла до сељачких меница и сад их из реда тужи. На тај начин је потпуно изиграно право сељака на заштиту и ако овако стање потраје још неко време, приватне ће банке претреслимити све своје портфеље Народној Банци и сељаци ће остати без никакве заштите.

Основна мисао Уредбе да сељак може испословати снижење свога дуговања, ако је презадужен, потпуно је изузорна, јер још није донешен правилник по коме би се имало поступити, а тај је правилник требало донети исти дан кад и Уредбу.

У осталом уредба је неодржива и у том случају да је правилник донешен. Сељак је стављен у улогу тужиоца, на коме је терет доказа, а он у већини случајева није способан да води процес са банкама, које имају стручне чиновнике и плаћене адвокате. Ствар је и технички неизводљива, јер би читава земља имала да уђе у небројени број процеса, а то данашњи судови нису у стању отаљати ни за више деценија. Узме ли се да има само 300.000 сељака дужника, који би тражили судско поступање, и за сваки спор тражи се бар три судска роцишта, две странке и два вештака проценитеља, требало би да се одржи око милион роцишта и ангажује осим судског персонала, око 1.200.000 особа.

Краљевска Влада преко одговорних министара и других фактора дала је више пута јасне изјаве да ће ускоро доћи до темељите ревизије садашњег дужничког стања, што је цио наш народ прихватио са одобравањем и живим интересовањем. То је, међутим, само унело пометњу у народ. Људи с правом верују у те изјаве и чекају раздужење, а дотле повериоци гоне дужнике и продају имања у бесцење. Док се питање регулише, ми ћемо имати један огроман број упро-

најмање чувару морала и поретка Министру унутрашњих дела.

Постављање Хамдије Афгана за председника градске општине у Бањој Луци поразно је дело државу и општину као основну ћелију државе и најнепосреднијег реализатора државних тежња, који у општини гледају огледало морала и честитости и који у општини гледају моралну снагу саме државе.

Ако је Краљевска влада са постављењем Хамдије Афгана имала политичко партијски циљ (да би се непотизам замаскирао), вара се у рачуну, јер је ово апсолутно несигурна политичка индивидуа. Био је припадник групе Хрватских федералиста и сарадник „Хрвата“, био је припадник групе Ј. М. О. па групе Муслиманске народне организације, био је понекад и радикал и тако променио је све и српске и хрватске и муслиманске странке, а као деструктиван тип није никада презао да страним новинама као и изван граница наше државе даје антидржавне изјаве, потцењујући прошлост и културу нашег народа.

Ево како у моралном погледу Хамдија Афган служи на углед Господину Претседнику Краљевске Владе и Господину Министру унутрашњих послова:

У години 1908 осуђен је Хамдија Афган за злочин преваре по §§ 280, 283 и 286 к. з. на две године тамнице (Број 2666 ка од 1 августа 1908).

Због злочина злоупотребе из § 386 осуђен је Хамдија Афган од Врховног суда у Сарајеву на 6 месеци затвора, јер је као Претседник Бањалучке општине исту из користољуба оштетио.

Осим ових двају злочина ево још других:

Ис 543/22 злочин злоупотребе на штету општине и државе;

Ис 763/25 злочин преваре и проневерења на штету „Врбас а. д.“;

Ис 692/25 злочин преваре и проневерења на штету Ејуба Момића;

Ис 692/25 злочин проневерења на штету Адема Скорупа;

Ис 692/25 злочин и проневерења на штету Ивана Самца;

Ис 1207/25 злочин из § 292 к. з. и преступ § 104 С. Х. С.;

Ис 669/26 преступ из § 104 С. Х. С.;

Ис 61/27 преступ из § 104 С. Х. С. и четири истраге из истог параграфа;

Шт. 1/21 преступ §§ 441 и 442 к. з.;

Шт. 3/23 преступ §§ 441, 442;

Шт. 5/23 два месеца затвора или 6.000 динара глобе за преступ из §§ 441 и 442 к. з.;

Осудом Среског суда у Бањој Луци осуђен је: на 4 дана затвора ради преступа из § 451 (Б 677/10);

на 10 дана затвора ради преступа §§ 345 и 342 (Б 1438/12);

на 2 дана затвора ради преступа § 450 из (Б 1097/17).

Ни Господину Министру финансија Хамдија Афган не служи на углед.

Финансијско равнатељство у Сарајеву осудило га је на 1,925.200 динара глобе и десетоструку таксу ради тешког доходарственог пре-

ступа (Бр. рег. 362-5 екс 1922 год. од 18 јануара 1923 год.);

Министарство финансија га је осудило као председника општина на 156.725 динара глобе и таксе ради криумчарења сијалица. (Мин. фин. Ген. дир. посредних пореза — Трошаринско од. број 35510 од 22 октобра 1924 године);

Главна царинарница у Сарајеву (бр. 4154 од 6 децембра 1927 године) осудила га је на 23.686,41 дин. глобе. Ову казну потврдило је и Министарство финансија Ц. бр. 20272/26 од 2 априла 1927 године и осигурало се на његов иметак за динара 3.867.355. (Жалбу је Државни Савет као неумесну одбио).

Ради криумчарења аутомобила Главна царинарница у Сарајеву (број 7696 од 10/12 1936 год.) осудила га на 75.000 динара глобе.

Хамдија Афган је надаље суђен ради криумчарења карата и других монополских артикала, затим је тужен по фирми „Анкер“ из Граца ради фалсификовања патената. По овој тужби је Хамдија Афган са претседничке столице одведен равно у „Црну кућу“ (затвор Окружног суда), у коме је отседао осам месеци итд. итд. итд.

Како видите, Господине Претседниче, ова личност истински не служи на углед државе ако и надаље буде седео на столици градског претседника, па Вас молимо да ову интерпелацију изволите доставити Господину Претседнику Краљевске Владе и Министру унутрашњих послова, да би нам изволели одговорити:

1) Зашто Краљевска Влада смењује по општинама на подручју бивше Босне и Херцеговине оне честите претседнике, који се ни у ком погледу нису огрешили о моралне ни о државне законе, када на то нема законско право?

2) Зашто у наше општине заводи комесаријате, када се тај начин управе не слаже са политичким начелима, које је и Краљевска Влада у својој декларацији усвојила, а кад за то ни у једном конкретном случају не постоје законски разлози?

3) Зашто Краљевска Влада не говори ништа о расписивању избора за градске општине, када Закон, који је на снази, одређује таксативно рок за извршење првих избора?

4) Да ли ће Краљевска Влада одмах по прилици ове интерпелације сменили Хамдију Афгана са претседничке столице и поставити лице које има поред осталих и моралне квалификације за угледно место?

Господине Претседниче, пошто се ради о угледу државе, молимо да се овој интерпелацији изводи прибавити првенство.

Молимо Вас, Господине Претседниче, да и овом приликом изволите примите уверење о нашем одличном поштовању.

4 фебруара 1936 године
у Београду

Народни посланици:

Живко Даниловић, с. р., Симо Ђ. Будимир, с. р.,
Бошко Зељковић, с. р., Мустафа Мулалић, с. р.,
Лука Аврамовић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Бошка Зељковића и другога, народних посланика, на Министра унутрашњих послова о распуштању општинских управа, слободном народном вољом изабраних 6 августа 1933 год., о повреди Закона о општинама и о гажењу најосновнијих грађанских права.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

Законом о општинама из 1933 године дата је становницима општина знатна локална самоуправа за управљање њихових локалних јавних интереса. Сврха тога Закона је, да становници општине преко свог законитог претставништва, слободно управљају са својим локалним јавним интересима уз ограду, да у својој управи, не смеју вређати важне опште државне интересе.

Дужност је надзорне власти, да пази, да председништво општине својим каквим решењем или својом каковом изјавом не пређе делокруг локалних јавних интереса и не повреди важне опште државне интересе.

Закон о општинама је имао то у виду и у §-у 130 је одредио, да ако су решења и изјаве општинског одбора, општинске управе, председника општине или месног збора штетна по важне опште државне интересе, Бан може због овакових решења и изјава разрешити општински одбор, општинску управу или председника.

Председништво општине, ако својим решењима и изјавама повреди важне опште државне интересе, почињава тиме административни деликт.

За извођење и пресуђивање таквог административног деликта је по §-у 130 Закона о општинама надлежан Бан. Кад се такав административни деликт утврди, одређена му је казна по §-у 130 Закона о општинама: разрешење од дужности општинског претставништва.

Даљна последица тог административног деликта је по §-у 132 Закона о општинама, да чланови општинског претставништва, који су тај административни деликт починили, не могу бити бирани на првом наредном општинском избору.

Закон о општинама у §§-има 130 и 132 тачно нормира све битне карактеристике тог административног деликта, његову казну, последице и надлежност за суђење о истом.

Тај административни деликт је теже нарави. Он претпоставља тешку кривицу починитеља, који је повредио важне опште државне интересе. Није довољно да нешто повреди партијске интересе владајуће странке или партијску личну репутацију неке локалне величине владајуће странке, јер се тиме не вређа важан општи државни интерес и тиме се не почињава административни деликт.

Кривац, који се огрешио о важне опште државне интересе, оправдано је да буде због тог административног тешког деликта дисквалификован за вођење локалних јавних интереса и да се лиши дужности општинског претставништва и да се не може више у наредним општинским изборима бирати. Тако тежак административни деликт заслужује и тако тешку казну.

Протузаконито је, када се због партијских интереса владајуће странке или рад и личне партијске репутације које локалне величине владајуће странке, злораве, §§-и 130 и 132 Закона о

општинама и претставницима општине удара жиг тешког административног деликта и намеће им се тешка казна од разрешења њихове дужности са тешком последицом да у наредним општинским изборима не могу бити бирани.

Основна грађанска права зајемчена су Уставом. По чл. 7 Устава нико не може бити осуђен док не буде надлежно саслушан или законим начином позван да се брани.

Општинско претставништво у Бос. Новом је ради тешког административног деликта, да је својим решењима и изјавама повредило важне опште државне интересе, осуђено да се разрешава своје дужности у смислу §-а 130 Закона о општинама те дотични општински претставници ради тог тешког административног деликта не могу по §-у 132 Закона о општинама бити бирани у наредним општинским изборима.

Горња осуда је изречена а да претставници општине нису нити саслушани, нити су законским начином позвани да се бране и тиме су повређена основна грађанска права зајемчена чл. 7 Устава.

У сагласности са чл. 7 Устава наређује § 79 Закона о општем управном поступку (З. У. П.) да се странкама има дати прилика, да сазнају резултат извођења доказа, да се о томе изјасне.

По §-у 107 З. У. П. решење административне власти мора да садржи излагање предмета поступка, одлучење (диспозитив) и образложење.

По §-у 109 З. У. П. административна власт у образложењу свог решења треба да наведе стање ствари, правно расуђење, а према потреби и моменте који су били одлучни код оцењивања доказа.

У овом случају административна власт у свом решењу којим осуђује претставништво општине у Бос. Новом, да се је огрешило о важне државне интересе, не цитира која су то акта претставништва општине којима су повређени важни државни државни интереси. У овом случају имамо чудну појаву, која се не догађа у цивилизованом друштву, да је претставништво општине у Бос. Новом изречена казна са тешким последицама, а да у решењу нису наведене нити административно кривична дела, нити докази, нити оцјена доказа, нити разлози.

Ишло се тако далеко, да су ти претставници општине осуђени а да ни дан-данас не знају за која дјела се осуђују.

Не смију се вређати основна грађанска права, да се удовољи личном престижу и хиру локалних величина и да се удара жиг срамоте људима који високо цене опште државне интересе и који се о њих нијесу огрешили.

Административно суђење мора да се држи Закона, не смије бити партизанско суђење, јер административно партизанско суђење доноси исто тако велико зло народу, части појединачно, друштву и држави као и хрђаво судско правосуђе.

Питамо г. Министра, да ли му је познато горе наведено гажење закона и основних грађанских права и шта мисли подузети да се горе цитиране еклатантне повреде закона санирају.

За ову интерпелацију тражимо првенство.

3 фебруара 1936 године

Београд

Народни посланици:

Бошко Зељковић, с. р., Милан Божић, с. р., Ото Гавриловић, с. р., Коста Алексић, с. р., Симо Будимир, с. р., Живко Даниловић, с. р., инж. Никола Кабалин, с. р., д-р Српко Вукановић, с. р., Миливоје Ђ. Исаковић, с. р., Мустафа А. Мулалић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Риста Грђића, народног посланика, на Министра социјалне политике и народног здравља о неправедној подели жита додељеног за исхрану сиромашног становништва у Срезу гатачком.

Господину

ПРЕТСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

На основу § 72 Закона о пословном реду у Народној скупштини част ми је поднети ову интерпелацију с молбом, да надлежни Господин Министар изволи дати свој одговор на исту у једној од наредних седница Народне скупштине.

Краљевска Влада, којој и овом приликом ради тога изричем моју најдубљу захвалност, одредила је помоћ у храни ради исхране сиромашног становништва у пасивним крајевима.

Та је помоћ врло мала. Ми посланици Зетске бановине, након свестраног испитивања овог проблема, нашли смо да је потребно за исхрану сиромашног становништва Зетске бановине најмање 4800 вагона, а додељено је свега 400.

У толико је већу пажњу требало поклонити праведној подели ове хране, да би исту добили заиста најсиромашнији, управо они којима живот зависи од те помоћи. Господин Министар социјалне политике и народног здравља, располажући малим средствима, то је исправно схватио, кад је у упуствима наредио да се помоћ има делити само сиромашним лицима која немају могућности зараде или су неспособна за рад.

Господин Бан Зетске бановине, у истинској жељи да се ова оскудна помоћ праведно подели, дао је тачна наређења како се она има делити, наређујући да се то чини преко одбора у које би ушли претседници општина и по један одборник повереник Црвеног крста, учитељи, свештеници и т. д.

Сва ова наређења као и племените интенције Краљевске Владе, погажена су у Гатачком срезу, а специјално у Гатачкој општини, где су учињене такве злоупотребе, да се неко мора повући на одговорност, ако има правде у овој земљи.

Жито у Гатачкој општини издељено је у знаку агитације коју води мој противник, претседник гатачке општине, а све уз благовољење његовог одличног пријатеља среског начелника у Гацком.

Одбор који је требало саставити у смислу расписа банске управе састављен је у Автовачкој општини, а у гатачкој у опште није, него је подела препуштена самовољи претседника гатачке општине и његових поузданика.

Кад је видео како је састављен одбор у Автовачкој општини, срески је начелник наредио да се листа мора изменити и из сваког села именовати у исти по један мој противник, како би жито било праведније издељено.

Дакле, у општини која је законито поступала, он је погазио упутства и наређења, а у општини, која је незаконито поступила дозволио је да се ради шта се хоће. Кад сам усмено упитао среског начелника за разјашњење ради овога, он ми је одговорио да је у Автовачкој општини, где су скоро искључиво моје присташе, то морао учинити ради боље контроле. Ја сам му дао за право, јер је контрола свугде добра и потребна, те га упитах зашто то није учинио и у Гатачкој општини, где је требало ради контроле ставити моје присташе (кад је већ почела да се и ту меша ђавоља политика), на што се је он само насмејао, не дајући ми одређен одговор.

Жалосно је и несретно, Господине Министре, на што су спали државни органи и каквим се све средствима, у данашње доба, убија ауторитет народних посланика и то оних посланика, који свој век проведоше у борби за малог човека.

Резултати оваког рада више су него поразни, око 2000 домаћина, укупно 2500 добило је помоћ, а од тих је велики број богаташа који располажу са 200 брера и готовином од више десетина хиљада.

Место да се жито дато на 200—300 најсиромашнијих фамилија и тако реши проблем исхране ове сиротиње за целу зиму, оно је давано сваком, и богатом и сиромашном, не правећи скоро никакве разлике између једних и других, тако да је проблем исхране решен за 10—15 дана. Већ данас сиротиња која је добила 50 кг жита на фамилији од 6 чланова куца на врата и тражи помоћ, а богаташи, који су примили жито које им не треба, продају га да се њим храни крмад и кокоши по вароши. Било је случајева да се је неки поштени појединац зграњавао кад је видео да су га унели у спискове и одбијао да прими. Село Браћевићи, у коме немам ни једног присташу, примило је више жита на 20 кућа, него Борач на 300 кућа, и ако је Борач ваљда најбедније село у држави, где има 80% просјака. Спискови су састављени површно и са лажним подацима о члановима фамилије. Изостављени су највећи сиромаси и инвалиди, као тобоже заборављени, па на интервенцију су накнадно уношени. Сазнајем чак, да је гатачка општина овим житом плаћала дугове општинским подворницима.

Среском начелнику сам предочио све неваљалштине које су чинене и тражио да ми да спискове о подели хране на увид, што ми је он обећао али ни до данашњег дана нисам могао да спискове добијем и ако сам свакодневно лично ишао у срез и тражио их. Сваки пут ми је одговорено да ми

их не могу дати, јер их гатачка општина није послала. Јасно је као да и да је ово једна општа саботажа, које има циљ, да ова интерпелација не буде поткрепљена тачним податцима и цифрама.

Сматрам да је до свега овога дошло ради тога што нису поштована Ваша упуства и распис бановине. Да је тако поступљено, онда би одбор од 5—6 најугледнијих и честитих лица, која не потпадају ни под чије сугестије, жито праведно поделио. Увлачењем огромног броја особа, и то све затрованих партизана, у овако деликатној радњи све племените и поштене намере Краљевске Владе су изигране и већ данас након 20 дана од поделе, ми имамо исти проблем, који смо и имали. С тога молим, за хитну дању помоћ која би се имала поделити, уз потпуно искључење општинске управе у Гацком, најбоље преко одбора Црвеног крста, или једног ад хок изабраног одбора поштених људи, а за досадашњи рад да се кривци узму под најстрожију одговорност.

Молим стога, Господина Министра, да ми одговори:

1 — Је ли му познато да је жито, приспело за исхрану сиромашних становника, на много места, а специјално у Гатачком срезу, веома неправедно издељено.

2 — Је ли подuzeо икакве кораке да кривци због тога буду кажњени.

3 — Је ли му познато да је услед овакве наопаке поделе хране права сиротиња већ данас гладна и да је потребна хитна даља помоћ.

С обзиром и то што се ствар односи на прехрану гладног становништва, где је потребна прешна помоћ, за ову интерпелацију тражим првенство.

Молим Вас, господине Министре, да и овом приликом изволите примити израз мог одличног поштовања.

Ристо Грђић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Бошка Зељковића и Мустафе Мулалића, народних посланика, о побољшању просветних прилика у Врбаској бановини и о затварању четрдесет школа ради премештања учитеља.

ГОСПОДИНЕ ПРЕТСЕДНИЧЕ,

Врбаска бановина у проценту писмености и у броју народних школа на последњем је месту у држави. Тиме је и на најнижем културном нивоу. На педесет квадратних километара долази у овој бановини једна школа (у Дравској бановини, која је по броју становништва скоро једнака Врбаској бановини долази једна школа на 15 кв. км.) или на 2584 становника долази по једна школа.

Премда је на овом национално најчишћем подручју државе овако жалосно стање просвете, ни до данас није предузимана ефикаснија мера да се то колико толико поправи; још и данас се на овом подручју подиже најмање школа, још и данас има највише затворених одељења, још и данас је општа акција на народном просвећивању најслабија, најмање се одржи домаћинских и аналафетских течајева, најмање се отвара народних читаоница и најмање се протури корисних књига итд. итд. Тако је поред ове тешке економске кризе, која је ову бановину и у том погледу најтеже погодила и задесила, питање просвећења највитаљнија потреба, која се у народу свесно осећа.

Школе се нису подизале плански, нити по неком општем систему. Имамо у овој бановини читавих општина, које би по простору и броју становништва могле бити срезови, а које немају ни једне школе. Оно што се подизало у последњим годинама, остало је у великом броју недограђено, изложено је времену и помало се руши. На многим градилиштима лежи прибављен грађевински материјал и годинама чека, разноси се и квари.

Постоји уображење да народне школе, које се подижу, морају бити палате са монументалним изгледом. Чекајући да се за такве палате прикупи новац, (који се врло тешко добива) народ непре-

стано живи у слепоћи. Избегава се подизање привремених амбулантних школа, које би одговарале селу, које би за 30.000 динара могле решити просветно питање једног села, и ако би те привремене школе, саграђене од брвана, у којима би могли постојати кудикамо бољи хигијенски услови него ли постоје у сеоским кућама, у којима се ђаци рађају и живе, могле благотворно просветитељски деловати по десет година, за које би време и држава и народ могли прискрбити потребну суму за палату.

Кад би се одобрило подизање ових привремених школа, за једну годину могли би решити 30% просветних питања. За 3.000.000 динара, колико би се могло унеги у овогодишњи буџет, могли би подигнути оваквих стотину школа, које би се у року од десет година сукцесивно претвориле материјалним учешћем грађана у прописне школске палате.

Осим просветне невоље наступила је ове године још једна. Данашњи режим проскрибовао је учитељство Врбаске бановине као стубове шестог јануара, које је ваљало шиканацијом премештања порушити. Рушећи их тако, остало је ове године 40, словом четрдесет школа, без учитеља. Од овако малог броја школа ове године их је још четрдесет затворено.

Ради овога у народу влада велико незадовољство, па Вас, Господине Претседниче, молимо да ову интерпелацију изволите упутити Господину Министру просвете с нишом најтоплијом молбом да нам изволи одговорити на ово неколико питања:

1 — Да ли ће Господин Министар одмах издати наређење да се ових четрдесет школа отворити постављањем других учитеља и да ли ће предузети свешто је потребно да ове школе нормално заврше школску годину.

2 — Да ли ће Господин Министар барем ове године створити неки план за побољшање просветних прилика у Врбаској бановини, а нарочито

а) да ли ће омогућити да се недограђене школе дограде;

б) да ли ће омогућити и ставити на расположење потребну суму за подизање привремених школа где то поразан случај просветних прилика захтева, и

в) да ли ће појачати акцију на општем народном просвећивању у Врбаској бановини.

Пошто се ради о четрдесет затворених школа морамо замолити Господина Министра да изволи овој интерпелацији дати првенство.

Молимо Вас, Господине Претседниче, да и овом приликом изволите примити уверење о нашем одличном поштовању.

5 фебруара 1936 године
у Београду

Народни посланици:

Бошко Зељковић, с. р., Мустафа А. Мулалић, с. р.

STENOGRAFSKE BELEŠKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

XI REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 13 FEBRUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

POTPRETSEDNIK

FRANJO MARKIĆ

SEKRETAR

MUSTAFA MULALIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova **dr. Milan M. Stojadinović**; Ministar bez portfelja **dr. Šeftija Behmen**; Ministar poljoprivrede **Svetozar Stanković**; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda **Dragiša Cvetković**; Ministar trgovine i industrije **dr. Milan Vrbanić**; Ministar građevina **dr. Marko Kožul**; Ministar šuma i rudnika **Đura Janković**; Ministar prosvete **Dobrivoje Stošović**; Ministar finansija **Dušan Letica**; Ministar pravde **dr. Mile Miškulin**; Ministar pošta, telegrafa i telefona **dr. Branko Kaluderčić**; Ministar bez portfelja **dr. Miho Krek**.

POČETAK U 11 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

Čitanje i usvajanje zapisnika X redovnog sastanka.

Govornici: Vojislav Lazić, Miloš Rašović (2 puta), Potpredsednik Narodne skupštine Franjo Markić (3 puta).

Dnevni red:

1 — Pretres interpelacije narodnog poslanika Đorđa Jevtića na Ministra poljoprivrede o nabavci potrebne količine semena za jesenju setvu zemljoradnicima koji su postradali od suše u Srezovima kačerskom i takovskom;

2 — Pretres interpelacije narodnog poslanika dr. Đorđa Markovića na Ministra pošta, telegrafa i telefona o priznanju prava na penziju i dodatak kontraktualnim činovnicima.

Govornici: Đorđe Jevtić (2 puta), Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković, Vojislav Dordević, dr. Mirko Kosić, Anton Videc, Dragiša Stojadinović.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, otvaram XI redovni sastanak Narodne skupštine. Molim g. sekretara da pročita zapisnik prošlog sastanka.

Sekretar Mustafa Mulalić pročita zapisnik X redovnog sastanka.

Potpredsednik Franjo Markić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (**Vojislav Lazić:** Molim za reč.)

Potpredsednik Franjo Markić: Reč ima narodni poslanik g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, ja činim primedbu na ovaj zapisnik, jer on nije potpun. U zapisniku stoji da je Predsednik odgovorio na učinjena pitanja Vojislava Lazića, Đorđa Jevtića i još nekoliko narodnih poslanika, ali niti kaže kakva su to bila pitanja niti šta je Predsednik na ta pitanja odgovorio. Onaj ko sluša u Skupštini ovaj zapisnik ili ko uzme da ga pročita mora da tumači sam kakva su to bila pitanja i na šta su se ta pitanja odnosila, kao i šta je Predsednik odgovorio na ta pitanja. Iz zapisnika se to ne vidi, a po Poslovniku mora u zapisniku da se ukratko navede šta je sve radeno u Skupštini, i ukratko da se kaže ko je bio „za“ a ko „protiv“ prilikom glasanja. Međutim, toga u zapisniku nema i ja zato protestujem protiv takvog jednog zapisnika. Ali, gospodo, to je jedan metod rada ove Vlade i ja hoću još jedanput da podvučem, da je to metod rada ove Vlade, da se ne zna šta se u Narodnoj skupštini radi.

U javnosti nije dozvoljeno da se objavljuje, a u zapisnik se ne dozvoljava da se zapiše. Prema tome ja neznam šta hoće Vlada s time da radi. (Glasovi na desnici: U javnosti je sve ovo bilo saop-

šteno). Vi kažete da je to bilo u javnosti, ali ja tvrdim da nije bilo. Mi smo svi svedoci toga šta je Đorđe Jevtić ovde kazao.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, Vi imate reč da govorite o primedbi na zapisnik, a ne o tome šta ima ili šta nema u javnosti.

Vojislav Lazić (nastavlja): U javnosti je bila prikazana samo jedna slika, ali ta slika ne može da pokaže šta se ovde govorilo. Ja još jedanput protestujem sa ovoga mesta protiv ovog rđavog zapisnika i protivu neobjavljivanja u javnosti onoga šta se ovde u Narodnoj skupštini radi. Ja verujem da štampa nije tome kriva, nego da je kriva cenzura koju je postavila Vlada. (*Miloš Rašović: Molim za reč.*)

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Miloš Rašović.

Miloš Rašović: Gospodo narodni poslanici, prošle sednice g. Dragiša Stojadinović i g. Vojislav Lazić učinili su izvesne primedbe na zapisnik. Te primedbe nisu ušle u zapisnik, i ako je utvrđeno da je zapisnik prošle sednice bio potpuno netačan i da nije tačno predstavljena prošla sednica Narodne skupštine.

Gospodo, nije dovoljna cenzura Kraljevske vlade niti pomoć jednog dela Narodnog predstavništva da se stvarnost rada u Narodnoj skupštini prikrije. Ima, gospodo, i drugih glasila koja jasno iznose ono šta se ovde radi. Ja ću vam izneti samo šta o toj sednici piše engleski list „Tajms“. (Graja.)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, to nije primedba na zapisnik.

Miloš Rašović (nastavlja): „Tajms“ piše da je Vlada g. Stojadinovića pomoću jednog novog metoda za savladivanje opozicije uspela da danas pređe na dnevni red koji je.....

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, nije ovde reč o tome šta piše strana štampa, nego je reč o tome da li Vi imate kakvu primedbu na zapisnik.

Miloš Rašović (nastavlja): Gospodine potpredsedniče, i ovo je u vezi sa primedbom na zapisnik.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, nadite drugog puta i načina da govorite o toj stvari.

Miloš Rašović (nastavlja): Gospodine potpredsedniče, ni Vi, ni Kraljevska vlada niste u stanju da ugušite istinu i molim Vas da mi dozvolite da svoju reč kažem, jer ja to moram. Gospodine potpredsedniče, Vi niste ovde za to da služite Kraljevskoj vladi. (Burni protesti kod većine. — Graja.)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, ja Vas kažnjavam isključenjem sa sednice od jednoga dana. (Larma, lupa i zviždanje na levlci. — Pljeskanje na desnici.)

Miloš Rašović (nastavlja): Vi ne smete da primete ničije sugestije sa strane.

Potpredsednik Franjo Markić: Ja ne primam ničije sugestije. Gospodin koji ima reč, kazao je da ja služim sa ovoga mesta Kraljevskoj vladi.

Gospodo narodni poslanici, ja služim sa ovoga mesta ugledu i interesu ovoga Doma. (Burno pljeskanje kod većine — Protesti i graja na levlci). I ja sam morao g. Rašovića da kaznim. (Ponovno burni protesti na levlci — Živo odobravanje i pljeskanje

kod većine). Gospodine Rašoviću, nemate više reč. (Narodni poslanik Miloš Rašović ostaje na govornici i pokušava i dalje da govori).

Gospodine Rašoviću, molim Vas da napustite govornicu, Vi nemate više reč. (Burni protesti na levlci i lupanje o klupe.)

Prekidam sednicu.

(Posle prekida)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, nastavljamo sednicu. Ima reč narodni poslanik g. Miloš Rašović.

Miloš Rašović: Gospodo narodni poslanici, kao poslanik imao sam prava da stavim primedbu na zapisnik. Ja sam tu primedbu učinio i u potkrepljenju te svoje primedbe, ja sam hteo pročitati jednu noticu, koja je izašla u engleskom listu „Tajms“.

Gospoda i vladine pristalice počeli su, ne znajući šta ću da pročitam, da lupaju, i pod sugestijom, po mom uverenju, te lupnjave, gospodin predsedavajući oduzeo mi je reč. Ja sam se okrenuo predsedavajućem, kazao sam mu da ne može da mi oduzme reč dok ne završim, pošto svojom rečju nisam nikoga vredao, nisam vredao ni Narodnu skupštinu, ni ministre, a ni njega. (Povici na desnici: To nije tačno!)

On je, bez obzira na Poslovnik, ponovio da mi oduzima reč dva puta. I pošto ja nisam silazio sa govornice on me je kaznio isključenjem sa jedne sednice. (Glasovi: Nije tako!)

Gospodo, tom kaznom on je povredio Poslovnik, jer kazna isključenjem dolazi tek posle tri opomene. Posle opomene, pismene opomene, posle oduzimanja reči, tek onda dolazi kazna isključenja.

Pošto me je kaznio ovako, bez oslonca na Poslovnik, ja sam se, uzbuđen takvim postupkom predsedavajućeg okrenuo i kazao mu da on na taj način služi Vladi a ne Skupštini.

Ja, gospodo, smatram da sam to imao prava da kažem na osnovu mnogih čina, koji se u ovom Domu dešavaju. (Burni protesti kod većine.) Nije ovo prvi slučaj da poslanici iz opozicije dolaze, stavljaju svoje primedbe na zapisnik, na povrede Poslovnika i da se sve to, onako an blok, odbacuje, a tim pre rukovodio sam se da ovu primedbu učinim predstavljajući, što sam bio uveren i što sam se dva puta okrenuo i video da je miran i spokojan, dok se sa ove strane (pokazuje na desnicu) nije počelo da larma. (Protesti na desnici.)

Ja, gospodo poslanici, imam pravo da stavim primedbu na zapisnik i da tu svoju primedbu potkrepim svima činjenicama koje mi stoje na raspoloženju. To, gospodo, ne može da mi osujeti ni predstavljajući niti ma ko drugi. Zato ja ponovo molim g. predsedavajućeg da mi dozvoli da dovršim ovu svoju primedbu, koju sam učinio na zapisnik i da pročitam onu noticu koja služi potkrepljenju te moje primedbe. (Graja.) Da g. predstavljajući nije povredio Poslovnik nesumnjivo ne bi došlo do onih mojih reči koje sam mu uputio, da on služi takvim postupkom Vladi. (Ponovni burni protesti na desnici. — Graja.)

Potpredsednik Franjo Markić: Jeste li završili, gospodine poslanice?

Miloš Rašović (nastavlja): Ja želim da nastavim. (Graja.)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, ja sam Vam bio oduzeo reč, a sada sam Vam dao reč zbog toga što su mi kazali da ćete se Vi izviniti, međutim, kako to ne stoji, i kako sam Vas isključio sa današnje sednice, budite ljubazni da se uklonite. (Graja i protesti na leviци — Pljeskanje na desnici.) Gospodo narodni poslanici, ja verujem i ja sam siguran da mnogi od vas nisu mogli i nisu bili u stanju da prate današnji tok rasprave zbog larme. Ja sam g. poslanika Rašovića dva puta opomenuo da ne govori ono što nije primedba na zapisnik. Posle druge takve opomene g. poslanik se obratio ovamo k meni i rekao da ja sa ovoga mesta služim Vladi a ne Narodnoj skupštini. Ja sam, gospodo, posle tih reči morao da izrečem onu kaznu. Istina je da Poslovnik propisuje više kazni, ali se svaka od tih kazni izriče prema težini dela. Ja sam g. Rašovića kaznio težom kaznom zbog težine njegovih reči, jer nisam mogao dozvoliti da me na onakav način vreda. (Graja na leviци).

Gospodo narodni poslanici, verujte, dok god pokrivam ovo mesto, niko na mene nije u stanju da utiče, već jedino moja savest i Gospod dragi Bog, koji nas drži sve.

Gospodo narodni poslanici, ako žele drugovi, koji su me birali da zauzmem ovaj položaj, da sidem s njega, ja ću odmah sići. Međutim, gospodo, dok ovo mesto pokrivam neću niti mogu dozvoliti da se vredam na ovaki način i to sa strane onih koji su me birali.

Molim Vas, gospodine Rašoviću izvolite sići sa govornice. Vi nemate više reč. (*Miloš Rašović:* Imam da govorim o kazni.)

Molim Vas, sidite sa govornice! (*Miloš Rašović:* Jeste li me kaznili?) Izvolite staviti Vašu primedbu na kaznu. (*Miloš Rašović:* Ostajete li pri kazni?)

Ostajem pri kazni, jer se niste izvinili. Gospodine poslanice, po kazni ja ću vam dozvoliti da govorite, ma da ne bih trebao to da Vam dozvolim po članu 97 Poslovnika. Međutim, da vidite liberalnost, i da dokažete, ako ste u stanju da dokažete, da moja presuda nije bila tačna, imate reč.

Miloš Rašović: Gospodo, ja smatram da je kazna pretседavajućег protivna Poslovniku, jer po Poslovniku pretседavajući je morao da me prvo opomene, pa onda da me opomene i po drugi put. (Glasovi sa desnice: Opomenuo Vas je!) Ja to nisam čuo. I tek posle opomene imao je prava da mi oduzme reč, i tek po oduzimanju reči mogao je da me kazni. (Glasovi: Tako je i bilo!). Međutim, to tako nije bilo, jer ja to nisam čuo. A da sam čuo to, ja sigurno ne bih izrekao one reči, koje sam upravo pretседavajućem. Ali pošto to nisam čuo, ja sam mu onda te reči uputio. Zao mi je, ako me je on zaista opomenuo dva i tri puta, da sam ja to učinio. (Pljeskanje na leviци).

Potpredsednik Franjo Markić: Pošto se niko više nije javio za reč po primedbi na zapisnik, prima li Narodna skupština zapisnik prošle sednice onako kako je pročitana? (Prima — Graja na leviци.) Objavljujem da je zapisnik primljen.

Po čl. 74 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na sednicama koje se određuju za pretres interpelacija, prelazi se odmah na dnevni red bez ikakvih prethodnih saopštenja. Stoga prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres interpelacije narodnog

poslanika g. Dorda Jevtića na Ministra poljoprivrede o nabavci potrebne količine semena za jesenju setvu zemljoradnika postradalih od suše u Srezovima kačerskom i takovskom.

Reč ima interpelant g. Dorda Jevtić, da obratilo svoju interpelaciju.

Dorda Jevtić: Gospodo narodni poslanici, od 3 juna 1935 godine kao dana sastanka ove Skupštine pa do danas podneto je 157 interpelacija u ovoj Narodnoj skupštini. Ja sam zahvalan Kraljevskoj vladi što mi je učinila tu počast, da prva interpelacija koja se stavlja na dnevni red bude moja. Samo me ovo, gospodo narodni poslanici, potseća na administraciju u staroj ruskoj vojsci pre rata, gde su šinjeli davati u julu, a bele bluže u decembru. (Pljeskanje i smeh na leviци).

I ja sam, braćo, podneo interpelaciju o nabavci potrebne količine semena za jesenju setvu za zemljoradnike nastradale od suše u Srezovima kačerskom i takovskom, i to poslednjih dana setve, kad sam se uverio da Kraljevska vlada o tome ne vodi računa. I ta interpelacija dolazi tek 13 februara o. g. na red da se o njoj u Narodnoj skupštini raspravlja. (Glasovi sa levice: Zasejana je već pšenica! — *Vojslav Lazić:* Već je nikla!)

Srez kačerski broji svega 25.000 stanovnika, a imao je pod pšenicom u prošloj godini oko 4.047 hektara, sa kojih je dobiveno 157 vagona pšenice, odnosno iznos po hektaru bio je 4 m. c. Srez takovski broji oko 32.000 stanovnika, a imao je 5.563 hektara pod pšenicom, od kojih je dobiveno 270 vagona pšenice. Vi, gospodo narodni poslanici, znate kakva je ta pšenica, čiji je iznos 4 metarske cente po hektaru. Ta pšenica uopšte nije za seme. To je prosto prokuvana pšenica. Tim srezovima pretila je opasnost da ostanu i ostali su da ne budu zasejani. I kad se uzme u obzir da su ovo siroti srezovi, kad se uzme u obzir, da su ovo srezovi, koji bi se mogli jedino voćem spasti, i da ih voće spasava, a voća nije bilo ove godine, onda sami možete misliti u kakvom se teškom položaju ti srezovi nalaze. Kraljevska banska uprava Dunavske banovine stavila je na raspolaganje tri vagona semena, a to ne bi moglo da zaseje ni 5% površine. (Glasovi sa desnice: Mi nismo ništa dobili!) Nemam nameru da polemishem sa g. g. narodnim poslanicima, ali izjavljujem, da je Ministarstvo stavilo na raspoloženje Moravskoj banovini 29 vagona, dok Dunavskoj i ostalim nije stavilo ništa, i gospodin koji mi je upao u reč, on je u zabludi, jer ja tvrdim da je preko Prizada, iz kredita koji je dodeljen iz ministarstva, nabavljeno 29 vagona i to trgovačke pšenice, koja opet nije za seme. Kraljevska banska uprava u Novom Sadu ponudila je seme u pozajmicu, ali pod uslovima koji su neprihvatljivi: po pijačnoj ceni i da menice izdadu opštinske uprave, koje da potpišu svih 18 odbornika, a onda uz to još i uverenje iz katastarske uprave, koliko ko poseduje ziratne zemlje, koliko ima dugova, koliko ima u porodici punoletnih članova, koje ne štiti § 471 Gradanskog sudskog postupka itd.

Braćo, to su bile pobude, koje su me navele da g. Ministru poljoprivrede postavim ovo pitanje: da li je gospodin Ministar voljan da zemljoradnicima u Srezovima kačerskom i takovskom, koji svoje njive u prošloj godini nisu mogli zasejati usled nemanja semena, pomogne u nabavci semena, kad i na koji način, zadržavajući pravo da posle govora gospodina Ministra odgovorim da li sam zadovoljan

njegovim odgovorom ili ne. To je moje obrazloženje podnete interpelacije. (Pljeskanje na levici).

Potpredsednik Franjo Markić: Reč ima Ministar poljoprivrede g. Svetozar Stanković.

Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković: Gospodo narodni poslanici, na interpelaciju g. Đorđa Jevtića čast mi je dati sledeći odgovor:

Nabavka i podela semena za setvu vrši se redovno putem banovina. Samo Ministarstvo ne vrši ni nabavke ni podelu semena. Ministarstvo poljoprivrede daje i svoja raspoloživa sredstva iz državnog budžeta banovinama, a ove onda vrše nabavke i podelu semena kako iz sredstava koja im da država tako i iz svojih sopstvenih sredstava. Ovaj način praktikuje se iz razloga što Ministarstvo ne bi moglo ni iz tehničkih razloga da izvrši nabavku i podelu semena na vreme za celu državu.

Seme za setvu daje se u dva slučaja: prvo kao pomoć postradalim od elementarnih nepogoda, kao što je slučaj i u Srezovima kačerskom i takovskom, za koje se interesuje narodni poslanik g. Đorđe Jevtić, i u kojima je, kao i u mnogim drugima, usev prošle godine podbacio od suše i golomrazice, i drugo, seme se nabavlja radi popravke sorte i kakovće useva. U prošloj godini vršena je u Dunavskoj banovini nabavka semena kako radi popravke kvaliteta, tako i radi pomoći postradalima i to najviše iz sredstava banovine, pošto Ministarstvo poljoprivrede za ovo nije moglo da odobri više od 612 hiljada dinara svima banovinama, od čega je na Dunavsku banovinu otpalo 55.000 dinara.

Dunavska banovina, čiji su naročito južni srezovi podbacili u prinosu žita, pritekla je najoskudnijim krajevima u pomoć koliko god su joj to dopuštala raspoloživa sredstva. Delom iz redovnog budžeta, a delom iz svoga semenskog fonda, kao i čiste dobiti banovinske štedionice, ova je banovina prošle jeseni utrošila na nabavku i podelu semena 876.597,85 dinara. Od ovoga je 264.915 dinara utrošeno za nabavku 15 vagona semena, koje je besplatno podeljeno južnim srezovima Dunavske banovine, među kojima su i Srezovi kačerski i takovski dobili svaki po 15.000 kgr. semena besplatno u vidu pomoći najoskudnijima, a za ostali novac je nabavljeno kvalitetno seme, koje je podeljeno po sniženoj ceni. I ako je ova Banovina davala kvalitetno seme po ceni od 137 dinara franko železnička stanica poručiocima, a plaćala ga je po 175 do 185 dinara, ipak iz Kačerskog sreza niko nije tražio seme po ovim uslovima, a iz Takovskog poručeno je bilo svega oko 16 metričkih centi.

Ma da je besplatno davanje semena neracionalna mera, jer onda traži seme i onaj kome treba i onaj kome ne treba, i jer za takav rad nikada nema dovoljno sredstava, ipak je to u ovome slučaju izuzetno učinjeno. Kada bi se seme davalo na pozajmicu i novac vraćao posle žetve u narednoj godini semenskom fondu banovine, ojačavao bi se na taj način semenski fond, te bi slične akcije u slučajevima nužde mogle da imaju veći obim, kao što je to bilo potrebno i u prošloj godini. Ali davanje na pozajmicu i vraćanje semena ili novca nailazi uvek na teškoće i tako se stalno smanjuju sredstva za ovakve akcije, mesto da se povećavaju.

Osim toga što je Dunavska banovina delila oskudnim seme besplatno i uz snižene cene, ona je, da bi iscrpela sve mogućnosti za nabavku semena u što većem obimu, raspisom uputila opštine da se obrate Štedionici Dunavske banovine za kreditovanje

nabavke semena. Štedionica je po svojim pravilima tražila garanciju za kredit u potpisima opštinskog odbora ili 7—8 drugih imućnijih građana. Seme bi štedionica nabavila po dnevnoj ceni, koju bi primaoci semena imali da plate do kraja septembra ove godine sa 8% kamate. Na ovo se odazvalo samo nekoliko opština, a ostale nisu, ali kako ni ove opštine nisu dale dovoljne garancije, to je ova akcija ostala neiskorišćena.

Znajući za oskudicu u semenu, a nemajući dovoljno svojih sredstava, povereno mi Ministarstvo tražilo je i dobilo od g. Ministra finansija jesenas naknadno vanredan kredit u iznosu od 2.000.000 dinara. Od ovoga je iznosa Dunavskoj banovini raspoređeno 250.000 dinara i ovaj kredit će se upotrebiti za nabavku i podelu semena jarih useva, u koliko i gde bude najpotrebnije.

Prema tome ne postoji opasnost da bi njive u Kačerskom i Takovskom srezu ostale nezasejane krivicom poverenog mi Ministarstva ili Kraljevske banske uprave u Novom Sadu.

Gospodo narodni poslanici, iz ovog odgovora na interpelaciju g. Đorđa Jevtića, Narodna skupština je mogla steći uverenje, da su povereno mi Ministarstvo kao i Kraljevska banska uprava u Novom Sadu u granicama mogućnosti učinili sve potrebno, da se oskudnicima pruži odgovarajuća pomoć i mogućnost za nabavku potrebnog semena, kako za setvu ozimih tako i za setvu prolećnih useva.

Molim Narodnu skupštinu da ovaj moj odgovor izvoli primiti k znanju. (Odobranje kod većine).

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Đorđe Jevtić, da se izjasni, da li je zadovoljan sa odgovorom g. Ministra poljoprivrede.

Đorđe Jevtić: Gospodo narodni poslanici, ja odavno pratim politiku ne samo ovoga g. Ministra poljoprivrede, nego i ostalih, i poznato mi je da se distal daje pošto ovaca nestane; serum za svinje obolele od kuge deli se tek pošto obori ostanu prazni i pošto se nadležni činici pogode sa Predovićem i Komp. A isto tako znamo da se kambokrip deli pošto se voće osuši, kao što je bio slučaj u našoj državi!

Ako je tačno, kako g. Ministar poljoprivrede kaže, da je dodelio 250.000 dinara Dunavskoj banovini za nabavku semena za jesenju setvu, tačno je i to da je taj kredit zadocnio, tako da je mogao biti dat samo za setvu jarih useva, koji se uopšte u Dunavskoj banovini ne seju.

Vi ste čuli iz moga izlaganja, gospodo narodni poslanici, kakvi su uslovi bili postavljeni od strane Dunavske štedionice, a to je i sam g. Ministar potvrdio. Prema tome naš narod imao je da uzajmi seme, koje će ga koštati 180 dinara sa 8% interesa, a ima da ga vrati kad pšenica bude 60 dinara, što znači da za jedan metar semena treba da vrati 3 metra, i to u onim našim krajevima, u kojima jedan hektar daje svega 4 metarske cente prinosa.

Gospodo, ja ovu interpelaciju ne bi podnosio, da je narod mogao da nabavi seme na vreme i ja tvrdim da u Srezovima kačerskom i takovskom nije zasejano ni polovinu od onoga koliko je bilo prošle godine zasejano pšenice. Ona statistika, koju nam g. Ministar pokazuje, svakako neće biti tačna, ali ono što ja znam i što sam video na terenu, to je da je to seme, koje Ministarstvo kupuje, pšenica za trgovinu, koja je okužena garom, pšeničnom rdom itd. I mesto da se svake godine unosi u budžet potrebna suma, da se vrši selekcija semena, g. Ministar

kaže da je ova nabavka neracionalna po državu. Ja, međutim, tvrdim da je nesumnjivo, kada bi se izvršine semena prvenstveno žitarskim krajevima, da bi se seme svakako popravilo.

Gospodin Ministar poljoprivrede svojim rešenjem dodelio je 2 milijona dinara za nabavku semena, ali ga je on delio na razne banovine, i u svome rešenju br. 82901 on je stigao da nabavi za Moravsku banovinu 29 vagona preko Prizada, a za ostale banovine nije podelio ni približno toliko. Netačno pozadina. (Graja na desnici). Ja ovo, gospodo, ne govorim napamet, nego na osnovu samog Ministrovog rešenja, po kome je Moravskoj banovini dodeljeno 29 vagona, dok je ostalim banovinama podeljeno vrlo malo ili nimalo, jer posle toga nisu druge banovine mogle biti u toj svojoj potrebi zadovoljene. Ja smatram, međutim, da je dužnost Ministrova da podelu izvrši prema stvarnoj potrebi naroda, a ne prema kakvoj političkoj nuždi. Možda je njemu Moravska banovina iz nekih razloga bila bliža i potrebija, ali zato ne mora ceo naš narod da plaća. Zato ja nisam zadovoljan odgovorom g. Ministra poljoprivrede jer njegova ovakva radnja nesumnjivo ima politički karakter, pošto se narodni poslanici iz južnih delova Dunavske banovine nisu hteli izjasniti za ovu Vladu i njenu politiku. To sam imao da kažem. (Odobranje na levljici).

Polpretsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Vojislav Dorđević u ime svoje grupe.

Vojislav Dorđević: Gospodo narodni poslanici, gospodin narodni poslanik Dorđe Jevtić dao nam je jednu interpelaciju, u kojoj je jask njegovoga sreza. To je jask ljudi, koji nisu mogli da imaju dovoljnu žetvu ni za ishranu i kojima je zbog manjka semena potpuno onemogućena setva. Ministarstvo poljoprivrede dockan, suviše dockan, u licu svoga Ministra poljoprivrede odgovara hladnokrvno, birokratski i na jedan način, koji nas kao poljoprivrednu zemlju ne može zadovoljiti. Šta je kazao g. Ministar poljoprivrede? Prvo, kazao je tek onda, kad je setva završena, i drugo kazao je da je dve, šest ili osam stotina hiljada kgr. semena razdeljeno raznim krajevima za setvu. Izgleda da se mi u osnovi ne razumemo. U osnovi nas deli jedan dubok jaz između shvatanja našeg i shvatanja g. Ministra poljoprivrede. Nije postavljeno pitanje Sreza kačerskog. Nije to obično pitanje, koje raspravlja da li je jedan srez ostavljen bez setve ili da li je na vreme izvršio setvu. Pitanje je mnogo dublje i osetljivije. Ja želim što g. Ministar poljoprivrede Kraljevine Jugoslavije, zemlje u kojoj ima 80% seljaka i u kojoj je osnova poljoprivreda, nije shvatio težinu problema i nije mogao da nas zadovolji svojim odgovorom, koji bi to pitanje krenuo sa mrtve tačke onako kako bi ono trebalo da bude diskutovano sa njegove strane. (*Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković:* Podnesite interpelaciju o tome, pa ću Vam odgovoriti. Ovde je pitanje samo za Srez kačerski).

Šta je zadatak Ministarstva poljoprivrede ili Ministra poljoprivrede? Osnovni zadatak u ovoj zemlji, osnovna njihova dužnost jeste, da se postaraju da poljoprivreda dobije dobro seme, koje će zadovoljiti našu privredu i omogućiti joj što bolju žetvu. To je osnovni zadatak. Kad to kažem kao osnovni zadatak, to kažem zbog toga što su prilike u našoj poljoprivredi takve, da do danas taj zadatak nije izvršen, a o tome zadatku ne samo što g. Ministar

poljoprivrede nije govorio, nego g. Ministar poljoprivrede nije se ni setio, niti je pokrenuo, niti je mislio šta o tome da radi ili da učini predlog, pa da to pitanje krene sa mrtve tačke.

Gospodo, da bi bolje razumeli ovaj problem, ja vas molim, da ostavimo sad na stranu Ministra poljoprivrede, ako to vama sa desnice čini zadovoljstvo, pa da ga do kraja ne pomenem — a na kraju ću ga ipak malo očešati — nego da govorim o pitanju, koje je vrlo ozbiljno.

Ja ću vam izneti ovde nekoliko podataka sadašnjega stanja, da bi razumeli svu važnost ovoga pitanja i da bi mogli dati svoj pravilan sud o tome. Prema onome što je dato u odgovoru, nije o tome kazano ništa. (Prigovori sa desnice). Evo kakvo je stanje danas kod nas i kako ono stoji u glavnim i velikim linijama, da bi shvatili koliko je ovo pitanje mnogo ozbiljnije i od onoga kako se shvata od strane onoga koji je odgovoran i od strane onih koji hoće ovo pitanje bilo upadicama bili smešom da načine neozbiljnim.

Mi imamo od prilike zasejanih u pšenici, kukuružu, ječmu, raži i ovsu oko 5½ do 6 miliona hektara površine. To je ona zemlja koja traži seme, to je ona zemlja o kojoj mora da se stara Ministar poljoprivrede kakvo seme ima. Od toga semena zavisi kakva će biti žetva, od toga, kakva će biti nacionalni prihod, a od nacionalnog prihoda zavisiće kakvo će biti blagostanje naše zemlje, od blagostanja zavisi kakav će biti socijalni mir i kakva će biti politička nezavisnost i politički pravac u celoj Kraljevini.

Prema dosadašnjim rezultatima i zvaničnim statistikama Ministarstva poljoprivrede, mi procenjujemo da li se Ministarstvo poljoprivrede postaralo i da li je štogod radilo na tome. Rezultat je žetva prošlogodišnja, ili žetva ranijih 10 godina. Kad kažem 10 godina, imao bi pravo da govorim i o sadašnjem Ministru poljoprivrede, koji je i ranije bio Ministar poljoprivrede i dugo radio u tome resoru.

Gospodo, sem jednoga maloga perioda vremena, Ministarstvo poljoprivrede spavalo je mrtvim snom, kao što i danas spava a stavilo je sebi uvek jedan visok zadatak, da radi za inat, da kvari ono što slobodne i nezavisne privredne organizacije po svojoj inicijativi sa sopstvenim sredstvima rade i da vodi borbu sa onima koji su pretstavnici poljoprivrede i koji hoće bolje stanje u zemlji za poljoprivredu od onoga koje je danas.

U prošloj budžetskoj debati, da bi okarakterisao Ministarstvo poljoprivrede i njegove činovnike, ja sam kazao ovo: ima načelnika Ministarstva poljoprivrede koji su štetniji po poljsku privredu od same suše, a sad bi dodao da ima i danas tih načelnika Ministarstva poljoprivrede i Ministara, koji su štetniji od cele sušne godine, koja je bila prošle godine.

Evo vam, gospodo, malo podataka, evo malo podataka, koji su toliko ozbiljni, evo podataka koje niste znali, a trebalo bi da ih znate, evo podataka o kojima možemo da diskutujemo i razmišljamo. Prema zvaničnoj statistici Ministarstva poljoprivrede, u našoj zemlji pšenica je u prošloj godini dala prosek 9,3 metarske cente. Znači, nepunu 1.000 kgr. po hektaru. Ječam 8,9 met. cente, raž 7,8 met. cente, znači 780 kilograma, ovas 750 kgr.

Za poslednjih 10 godina prosek je bio 1030 kgr. pšenice, ječma 900 kgr., raži 840 kgr., ovasa 830 kgr. po hektaru. Znate li, gospodo, šta to znači? (Glas sa desnice: Vrlo dobro!).

Malo znate! Gospodo, ja neću da govorim o zemljama koje imaju 4.000 kgr. po hektaru, ni o zemljama koje imaju 30.000 kgr. po hektaru, niti o zemljama koje obično imaju žetvu od 2.000 kgr. po hektaru, ali hoću da govorim o zemljama koje imaju iste klimatske uslove, koje imaju isto tlo kao i njine zemlje. Po statistici međutim mi dolazimo na poslednje mesto. Šta znači to? Znači da naše seme ne valja, i o tome semenu koje je osnova naše setve nije vođeno računa, niti nam je do sad g. Ministar kazao, da misli da to stanje izmeni.

Gospodo, evo vam još jednog malog primera da vidite. Znači li da ne samo što smo poslednja zemlja u svetu po prinosu, nego, po podacima stanica koje ispituju seme, kod nas postoji u pšenici 70 botaničkih vrsta pšenica. To nisu sorte nego botaničke vrste, a vrsta obične pšenice postoji 500. To je mozaik koji ne postoji ni u jednoj zemlji. U Severnoj Americi i Kanadi skoro je jedna pšenica koja se seje, a kod nas 500! Imate pšenice koje nemaju uslova za setvu, pa se ipak takvom pšenicom zasejava, a Ministarstvo poljoprivrede gleda i ništa ne preduzima da to stanje popravi. Gospodo, još gore nego kod pšenice postoji stanje kod kukuruza, gde je ukrštanje prirodno i gde su još mnogobrojnije sorte, koje stalno degenerišu kukuruz i koje stalno smanjuju prosek naše žetve. Sve je to rezultat, gospodo, da danas mi nemamo dobrog semena, te s toga sa istim tlom, sa istim brojem radnih dana, sa istom radnom i stočnom snagom, mi dobijamo žetvu u polovini onoga koliko bi mogli da dobijemo kad bi se Ministarstvo privrede postaralo da našim privredniku osigura dobro seme, koje odgovara prilikama tla i ostalim uslovima. (Čuje se: A što to nije učinilo Ministarstvo poljoprivrede, kada je na čelu toga Ministarstva bio g. dr. Dragutin Janković?) U tome periodu nešto se i uradilo.

Evo vam, gospodo, rezultata takvoga rada. Danas, vi ste čuli kampanju, da su pivari uvozili ječam, a danas kad smo primorali pivare da kupuju naš ječam, mi ne možemo da nađemo dovoljno dobrog semena u našoj zemlji za setvu pivarskog ječma.

Nije to mala stvar i nije to nešto preko čega bi mogli da predemo lako.

Da predemo dalje. Za uljane biljke, za koje mi plaćamo godišnje 50 do 70 pa i 100 miliona dinara, uvozeći ih, mi nemamo semena ako bi hteli da ga sejemo u onim količinama koliko inostrana i domaća pijaca to traži.

Uzmimo sada drugo pitanje. Mi uvozimo godišnje 50 do 70 vagona semena šećerne repe i ako imamo sve uslove da proizvodimo to seme ovde; 15 do 20 miliona godišnje dinara dajemo inostranstvu za ono seme koje možemo da proizvodimo kod nas.

Da predem dalje. Sa povrtarstvom isto tako stojimo. Pa i livadsko seme u najvećoj meri uvozimo u našu zemlju. Eto, gospodo, kakvo je stanje kod nas i kako ono izgleda.

Pa šta je Ministarstvo poljoprivrede radilo do sada, ili šta radi sada? Ono je nešto delimično radilo, uvezilo sa strane neispitano seme i bacalo ga u narod, a nešto, i to vrlo mnogo, uzimalo ovde, kako reče g. Ministar poljoprivrede, i to uzimalo je običnu trgovačku robu, koja ničim nije ispitana i okvalifikovana za seme, i takvu trgovačku robu davalo seljacima da seju, čak šta više u izvesnim godinama propagiralo je pšenicu koja nije dobra za setvu, forsiralo sejanje, pa posle toga naredivalo seljacima da

to seme ne seju. Seljak je postao nepoverljiv na sve ono što dolazi od Ministarstva poljoprivrede, jer je ubeden, da mu se neispitano daje i da on svu štetu i rizik takvog neispitanog semena ima podnositi sam.

Da idemo malo dalje, gospodo, pa ćete videti da li postoji mogućnost popravke ili ne. To je ono pitanje, o kome je trebao da govori g. Ministar poljoprivrede i da nam nešto kaže.

Gospodo, ja ću da vam kažem malo nešto o tome, da vidite šta su druge zemlje uradile. Uzmimo za primer Švedsku. U jednoj svojoj stanici vršila je Švedska selekciju, ispitivala je semena koja treba narodu da se podele za setvu i uspela je toliko, da za 30 godina rada dobije ono seme koje treba da seje. I kad bi videli rezultate u Švedskoj, vi bi videli i kakve bi rezultate mi mogli da postignemo, da se u tom pogledu iole radilo ili radi kod nas. Da vam navedem samo jedan primer. U provinciji Malmonu 1899 do 1903 godine bilo je žetve 341.000 hektolitara. U periodu 1909 do 1930 sa te iste površine žetva se popela na jedan milijon šeset devedeset hiljada hektolitara. Gospodo, tri puta više od onoga što je bilo ranije. To je rad jedne stanice za 30 godina. I da je tako kod nas urađeno, mi bi mogli da kažemo: Ministarstvo poljoprivrede nije sve učinilo, ali je učinilo ono što je osnovni zadatak našega Ministarstva poljoprivrede.

U jednoj drugoj provinciji u Švedskoj, u blizini ove stanice, za poslednjih 10 godina žetva je povećana od 200 do 300%.

A šta se kod nas na tome radilo? Ja sam već kazao: ništa!

Ali vi nešto drugo morate da upamtite: da je od takvoga nerada Ministarstva poljoprivrede i od takvog neshvatanja njegove osnovne dužnosti i zadatka štetovao i pojedini zemljoradnik i država. Da uzmemo samo jednu prostu računicu. Šest miliona hektara bilo je zasejano u našoj zemlji. Da su izvršene najobičnije selekcije i da je na mesto one stare i neupotrebljive pšenice razdata bila narodu jedna bolja i ispitana pšenica, sigurno je da bi mogli da popnemo našu žetvu za 100 ili 200 kilograma po hektaru. To bi bilo nešto najmanje. Ja neću da idem na ono 100, 200 ili 300 na sto, kako su to drugi narodi postigli. A znate šta bi bilo, ako bi samo i ovoliko uspeli? Znači li koliko bi bio veći nacionalni prihod naš? On bi izneo, računajući u kilogramima, jednu milijardu i 200 miliona. Ili još nešto više, to bi iznelo, ako obračunamo u dinarima, da bi nacionalni naš dohodak bio najmanje za 1 milijardu i 200 miliona dinara veći. To je cifra koju neće osporiti stručnjaci. To je cifra koja mora da zabrine i g. Ministra i gospodu koja ovde suprotno dobacuju.

Gospodo, nije ovo ni najmanje mala stvar, preko koje treba preći čutke, kad se tvrdi ovde, da iznos po hektaru u našoj zemlji iznosi skoro najmanje, manje nego li ma gde u svetu, i da mi gubimo samo za to što se ne vrši najobičnija selekcija na milijardu i 200 miliona dinara godišnje.

Nije, gospodo, ni najmanje za potcenjivanje ni kad se daje puno dokaza o tome, da se u našoj zemlji ništa ne preduzima, da se seme jednom popravi. Ja sam kazao da su zemlje koje su uspеле da poboljšaju svoj nacionalni prihod od žetve, uspеле u tome svojim radom za poslednju četvrt veka. Međutim, mi smo sada tamo gde je bio srednji vek. Ja verujem, kada su naše zemlje bile u kamenom dobu, da je bilo boljih vrsta pšenice nego što ih danas ima Kraljevina Jugoslavija, koja ima i svoga Ministra

poljoprivrede. (Žagor). Gospodo, kad bi malo bolje razmislili, vi bi se setili da je u kameno doba bilo mnogo manje vrsta zbog toga što je od toga doba do sada stvoreno mnogo novih vrsta ukrštavanjem i vi, gospodo, praveći mi primedbu pokazujete da nećete logično da mislite, da bi došli do stvarnosti koja postoji. Medutim, pravo bi bilo, gospodo, da bar danas kad nije kameno doba, da danas kad imamo Ministra poljoprivrede i Ministarstvo poljoprivrede, pravo bi bilo, da bar danas, dođemo u tom pogledu na ono kameno doba i imamo pšenicu koja će nam, uz iste napore, davati više žetve.

Gospodo, vi znate da danas ni prihodi zemljoradnika nisu ni takvi da mogu da pokriju sve osnovne troškove, mi znamo da ceo njegov poljoprivredni proizvod ne može da da ni ono što bi za režiju trebalo, a kamo li kakav prihod, koji bi trebalo da da jedna žetva. I mi moramo da podemo onim putem kojim su išle i druge zemlje, tj. da na istoj površini i sa istom radnom snagom dobijemo dva puta više proizvoda. Samo je taj put, kojim ćemo moći da ovu tešku poljoprivrednu krizu, krizu cele države, popravimo. To je ono zbog čega Ministarstvo poljoprivrede treba da bude najvažnije, a u njemu najvažniji zadatak baš taj: spremanje setve.

Po odgovoru g. Ministra i shvatanju Ministarstva poljoprivrede izgleda suprotno, zbog čega sam ja i kazao da su između njihovog i našeg shvatanja dva sveta. Ministarstvo poljoprivrede vodi politiku: neka ide kako ide. Rad toga Ministarstva je da vodi politiku premeštanja dobrih činovnika, politiku ličnu, a nikako niti traži, niti saraduje sa stručnim organizacijama, koje bi bile u prvom redu pozvane i koje bi omogućile da se unese nov duh i nov pravac u poljoprivredu. (Branko Todorović: Šta je sa „Prizadom“?) I o „Prizadu“ ću Vam kazati, pitajte to Ministra trgovine.

Zbog toga je Ministarstvo poljoprivrede, po shvatanju koje svi priznajte kad razgovarate u četiri oka, da je najgore Ministarstvo. (Protesti na desnici. — Miloje Rajaković upada u reč). Ja bi mogao da citiram bar dvadesetoricu od vas, koji to priznajte. Baš mogu da citiram g. Rajakovića, koji je to bar dvadeset puta kazao, a sada pak protestuje.

Po shvatanju Kraljevske vlade, kako gleda na budžet Ministarstva poljoprivrede, to Ministarstvo je poslednja rupa na svirali. Prema tome, pošto se ono stara o seljacima, to se može poveriti i ljudima koji pokazuju malo znanja, pa da im damo malo para, pa neka rade. Postoji seljak, ali ne postoji Ministarstvo poljoprivrede. Njihovo shvatanje je, da je seljak poslednji, da je njegova poljoprivreda poslednja i zato mu ne poklanjaju onu pažnju koju bi trebalo pokloniti prema važnosti seljačkog staleža i prema važnosti njegove proizvodnje, od koje živi ne samo seljak, nego ceo narod, pa i mi ovde. (Odobranje na levljici).

Gospodo, to shvatanje Ministarstva poljoprivrede bez ikakvog pravca u radu, najbolje će se videti i po tome, ako pogledamo koliko imate poljoprivrednih škola koje bi trebalo da obuču one koji treba da pripreme to seme, a koliko imate drugih, ako hoćete i luksuznih škola, srednjih škola i gimnazija, što je manje preče ovoj državi od podizanja seljakove poljoprivrede. Mi mislimo suprotno od onoga kako danas misli Ministar poljoprivrede. Mi mislimo da je poljoprivreda osnov naše države,

osnov naše celokupne privrede i da je seljak osnov našeg celokupnog državnog života. Samo kad njemu bude dobro, biće dobro svim staležima u zemlji. (Odobranje na levljici). Mi mislimo da njemu treba posvetiti najveću pažnju i omogućiti seljaku da poveća svoj dohodak. A taj dohodak možemo da mu povećamo samo tako, ako mu stavimo na raspoloženje seme koje će mu davati dva puta veću žetvu od one koju mu daje današnje seme.

I od Ministra poljoprivrede mi smo očekivali da on otvoreno ovde kaže: nije zadovoljavajuće pitanje semena u našoj zemlji, nije dobro, jer mi seme nemamo. Godišnje milijarde i milijarde mi gubimo zbog toga što seme ne valja; i zatim: da je Ministar poljoprivrede preduzeo korake da se to pitanje ispravi, jer bi danas imali žetvu za milijardu dinara veću u vrednosti od one koja je bila.

Ništa od toga mi nismo čuli od Ministra poljoprivrede. Mi smo čuli da je on dodelio 200.000 ili 600.000 dinara da se kupi obična trgovačka roba i da se seljaku da za seme.

Ja se sećam za vreme rata jedne velike diskusije u francuskom Parlamentu ili Senatu, kanda u Senatu, kada je Klemanso, senator opozicije, bez igde koga optužio Ministra Malvia, a Malvi mu je toga momenta odgovorio ovako: gospodin senator Klemanso optužuje me i veli da nisam ništa preduzeo da zaštitim interese Francuske. Preduzeo sam, veli Malvi, jer nisam prvi put izrekao kaznu jednom listu od 150 franaka, drugi put od 200 franaka, a treći put od 300 franaka. Senator Klemanso je toga momenta ustao i kazao: ne razumemo se, ja branim otadžbinu, a vi velite da ste vi sa 150 franaka odbranili otadžbinu. I ministar Malvi je tada pao.

Ja smatram, da dok je Ministar poljoprivrede ovakav, kakav je danas, on je najveći neprijatelj i njemu nije mesto ovde. (Živo odobranje na levljici. — Žagor i protesti na desnici.)

Potpredsednik dr. Josip Režek: Reč ima u ime grupe narodni poslanik g. dr. Mirko Kosić. (Živo odobranje na levljici.)

Dr. Mirko Kosić: Gospodo narodni poslanici, gospodin predgovornik pokazao nam je svima koliko je važno to pitanje semena, koliko je važno za ukupan prinos naše zemljoradnje, prinos novčani a time i za državne finansije. On je sa razlogom naglasio da od toga prinosa zavisi i opšte blagostanje, a od opšteg blagostanja u zemlji da zavisi i socijalni mir.

Ja ću u produženju njegovog izlaganja da pokazem i ukažem na to da od jedne sistematske, smišljene, planske poljoprivredne politike zavisi i naša nacionalna budućnost, budućnost ne samo ekonomska nego budućnost kao nacionalne političke jedinice, dakle budućnost istorijska, uloga istorijska u budućnosti. (Dobacivanje sa desnice.) Ako ne umete sažeto da mislite, ja vam zato nisam kriv. Naši razgovori su različiti! Ima kome treba u desetercu pevati, a ima kome je dosta samo jednu misao nago-vestiti. (Žagor i medusobna objašnjavanje.)

Gospodo narodni poslanici, ovo pitanje se ne može promatrati sa gledišta koliko je ko miliona dobio od koga Ministarstva, pa čak ni sa gledišta koliko je ko uspeo žandarima da otpusti ili postavi, nego ovo pitanje ima da se rasmatra sa gledišta ukupne narodne privrede u odnosu prema svetskoj privredi. Svetska agrarna kriza, koja je nas počela

zemljoradničkom narodu. Gospodo narodni poslanici, vi ste imali prilike da čujete, kako se ovoj Vladi pri-govaralo, da u njoj sedi veliki broj bankara. Gospo-do, bankari mogu da budu vrlo okretni i razumni ljudi, ali odnos bankara prema zemljoradniku je je-dan naročiti, a to je da bankar mora stajati na gle-dištu naplaćivanja punog svog novčanog potraživanja bez obzira na to kakve to posledice ima ne samo za momentanu finansijsku situaciju njegovog dužnika, nego kakve to posledice ima za čitav socijalni pore-dak u dotičnoj zemlji.

I taj mentalitet, mentalitet bankarski, to je ona velika opasnost koju mi vidimo u sastavu današnje Vlade. I dokle god današnja Vlada na delu vođenja jedne stručno orijentisane politike prema zemljorad-ničkom elementu, na delu privredne i opšte državne politike ne dokaže da ona nije podlegla uticajima bankarskog elementa, dotle se neće ublažiti sumnja i nepoverenje koje se danas rasplamtilo u širokim slojevima naroda prema ovako sastavljenoj Vladi. (Jedan glas sa leve: Gospodin Kožul to radi!). G. Kožul vodi akciju u interesu svih dužnika, a ne sa gledišta zemljoradničkog naroda. Osim toga mi smo u toj akciji doživeli demanti jučerašnjih izjava, i pre-ma tome, ta akcija ne može se uzeti za merilo ni jed-noga dela Vlade, a kamo li cele Vlade.

Gospodo narodni poslanici, ono što mi moramo da zahtevamo od Vlade, to je ovo: da ona vodi naj-ozbiljnijeg računa o ekonomskoj stvarnosti u našoj zemljoradničkoj zemlji i o svima onim pojavama poli-tičko psihološkim koje možemo svi mi na terenu nesumnjivo da konstatujemo. Ekonomska stvarnost zahteva da se sva raspoloživa sredstva države danas posvete podizanju privredno-produkcionne snage sel-jjačkog naroda. To zahteva umanjena ekonomska snaga naroda, ali to imperativno zahteva i situacija političko-psihološka.

Gospodo, mi svi znamo vrlo dobro kakvo je da-nas raspoloženje u širokim narodnim slojevima. To znamo svi, ako hoćemo iskreno da govorimo i ako nećemo iz ovih ili onih pobuda da ulepšavamo stvar-nost, da se naš narod danas nalazi na jednoj pre-kretnici. Zemljoradnički elemenat, ne samo onaj koji je čisto radnički, jer mi imamo u izvesnim krajevima zemlje ne samo agrarni proletarijat nego i srednji seljački elemenat, onaj koji je u normalnim vreme-nima bio nosilac svih konzervativno-političkih strem-ljenja, taj elemenat nalazi se nesumnjivo danas u du-ševnoj revoluciji. On danas menja svoj stav prema državi i naciji, on je izišao iz stanja ravnodušnosti, izvesne neaktivnosti i inertnosti, on je zauzeo nov stav, on se pojavljuje na jednom novom frontu. Taj front je nesumnjivo borba protivu svega što je va-roško, borba protivu svega što pod vidom nacional-nih i kulturnih vrednosti zahteva od njega u teškim vremenima današnjice da se odrekne svojih mini-malnih životnih uslova, kada se zahteva od njega da se pomiri s time da mu se polovina i više već inače niškoga dohotka uzme za svrhe koje su njemu tude i koje on ne može da razume. On se s time ne miri. Ima ljudi, to su obično policijske glave, koje tvrde da je to rezultat izvesne agitacije i izvesne propa-gande među masama. A vi znate da nikakve agita-cije i propagande ne bi mogle našeg seljaka pretvo-riti u revolucionarni elemenat, da se njegovi životni uslovi nisu promenili i da nije svestan toga da oni koji bi o njemu trebali da vode bar elementarnu brigu,

da ti za njega danas i ne haju. (Odobranje na le-vici).

Gospodo narodni poslanici, u narodnim masama niko ne razume tu našu političku igru, ili borbu, kako hoćete, kao sukob raznih koncepcija politič-kih, nego u narodnim masama se gleda na današnji naš rad a naročito na rad Kraljevske Vlade jedino i isključivo sa toga gledišta, hoće li taj narod tamo osetiti kakvo olakšanje od svega ovoga što se ovde dešava ili neće. Ništa njega ne interesuje drugo, ne interesuje ga ni JRZ, niti druge političke partije, ni-šta ga to ne interesuje, nego ga jedino interesuju elementarne životne potrebe. (Odobranje na le-vici). I ko god misli da može te potrebe podmiriti sa formiranjem malih ili većih političkih partija, poli-tičkih programa, političkih organizacija, taj je u velikoj zabludi, taj je zaostao za stvarnošću za ne-koliko decenija. Narodne mase stoje danas prema vladajućem režimu u stavu još vrlo kratkog iščeki-vanja. Hoće da vide, da li će se za njih učiniti ono što je za njih najhitnije potrebno, ako pak ne, ako ćete vaše vreme, vašu snagu i državni novac, koji skupljate od nas, da trošite da organizujete politi-kanerske organizacije, u koje se na terenu upisuju samo špekulanti i oni kojima se preti... (Odobra-vanje na levlci — Prigovori na desnici) ...i oni, ko-jima se preti da će im se uzeti obrtnica, da će izgu-bitu mehansko pravo, da neće dobiti dozvolu da sadi duvan, da neće dobiti policijsko uverenje o isprav-nosti i t. d., — za tu vrstu rada političkog te narodne mase ne osećaju nikakve simpatije. (Glas sa desnice: Neka ti dadu za Ministra, pa mirna Bačka). Bačka Banat i Srem neće biti skoro mirni, svakim danom će te pokrajine postajati politički sve aktivnije. (Odo-bravanje na levlci.) Ne kupuje se čak ni Bačka, koja je najmiroljubivija, ne kupuje se ni vinom, ni govo-rom, ne kupuje se ni volovima, gospodo! (Anton Videc upada u reč). Gospodo narodni poslanici, mar-venjaci nisu nadležni za pravna pitanja, marvenjaci su nadležni za stoku. (Graja).

Potprednik dr. Josip Režek: Gospodine po-slanice, izvolite produžiti govor, a ostalu gospodu molim da se umire.

Dr. Mirko Kosić (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, poneka gospoda sa desnice našla su za po-trebno da se dotaknu pitanja stanja u Vojvodini. Ja mislim da ćemo imati prilike da o tome ovde još op-širno govorimo, jer to ovo pitanje i zaslužuje. (Žagor i glasovi: Nije baš tako potrebno!). Vrlo je potrebno zbog toga što ja držim da ovoj zemlji nije bilo nužno da dobije još jedno veliko novo političko pitanje, a to je stvar onih, koji ne znaju da se narod ne može voditi za brnjicu. Ti ga stvaraju. (Žagor) Pi-tanje vojvodansko su stvorili sasvim drugi. (Žagor) Vi mene prećunujete mnogo ako mislite, da sam ja stvorio to pitanje. Vojvodansko pitanje je stvorila naša administracija. Za poslednjih 15 godina u Voj-vodini je stvoreno vojvodansko pitanje i za to vre-mena ga je stvorila administracija, a u toj adminis-traciji bio je i dr. Videc. (Anton Videc: Odgovoriću vam!) Vojvodansko pitanje se možda još za vremena može lečiti administrativnim reformama, možda još za vremena može. Ali pazite i nemojte se šaliti s tim da ga stvara ovaj ili onaj. (Žagor) Ni Duda Bošković ga ne može stvoriti. On je naišao na uslove. Apostrofi-rani su i drugi ljudi. Nedavno je g. Ban lično kazao jednom gospodinu: „Vi sejete ovde mržnju protiv Srbijanaca“. Taj mu je gospodin na vešt način od-

govorio i rekao: Šta ću ja da sejem ono, što samo od sebe niće.

Stanje koje je danas u narodnim masama, moralo bi svima svesnim političarima i predstavnicima makar jednoga dela narodnih masa da da povoda da se razmisle: koliko mi imamo još vremena da tračimo na ovakva površna i neumesna raspravljanja i koliko imamo još vremena da iskoristimo za vođenje jedne druge politike, a to je politika koju očekuje od nas narod. Taj narod od nas očekuje da mi povedemo računa o tome da su njegove ekonomske snage pale na trećinu i da prema tome od njega ne možemo više tražiti ono što smo tražili, kad je on imao trostruko veći dohodak.

Dalje ta stvarnost zahteva da povedemo računa da se svakome čoveku u narodu buni ljudsko dostojanstvo protivu načina kako sa njima postupaju pojedini državni organi.

U Finansijskom odboru ja sam g. Ministru finansija ukazao na to kako se od nekih građana u Vojvodini naplaćuje poreza. Gospodin Ministar nije razumeo kako se može više naplatiti poreze nego što je razrezano. Evo ja ću kazati kako je to moguće. Ja imam dokumenta o tome da se jednom poreskom obvezniku, koji je imao uverenje da je dužan poreze 85 dinara i slovima osamdeset i pet dinara, uverenje je istavljeno 15 decembra 1935 godine, da se 14 dana kasnije, kada je ono još bilo na snazi odbija od otkupne cene duvana 1.195 dinara na ime dužne poreze. To je sistem, to nije pojedinačni slučaj. Jer samo tako, kad je to sistem, razumljivo je da se više naplaćuje poreze nego što je razrezano, razumljivo je da se tako naplaćuje poreza u čitavim srezovima i pokrajinama za 30 i više % razrezane poreze. I taj odnos državnih organa prema narodu, to je ona druga osnova velikoga nezadovoljstva koje danas previre, i koje danas, kažem jasno i otvoreno, jer smatram za dužnost da to kažem, koja revolucionarne seljačke mase kod nas, koje su po svojoj prirodi inače konzervativne.

I dokle god Kraljevska vlada ne bude revidirala svoj načelni stav u ekonomskoj politici prema zemljoradničkom svetu, koji čine ogromnu većinu ove države, i dokle god ne bude pokazala, da ume i može da urazumi i objasni svojim organima na terenu, koji danas vredaju i izazivaju svakoga čoveka, koji ima osećanje dostojanstva, a to nisu samo žandarmi takvi, to nije samo policija, to su poreski i monopolski organi, i dokle god ne bude umela da ih pouči, da su oni samo u službi narodu, a da nisu i ne treba da budu njegove dahije, dotle mi nećemo moći primiti na znanje odgovore u kojima se kaže: „mi smo 6 meseci docnije, mi smo u vezi sa banovinom učinili što smo mogli.“

Gospodo, ako više ne umete da učinite, ako više ne osećate potrebe narodne, ako ne uvidate da se mnogo više mora da učini i mnogo brže, onda samo jedno učinite, a to je: ostepite sa toga mesta (Pljeskanje na levici).

Potpredsednik dr. Josip Režek: Ima reč g. Anton Videc radi ličnog objašnjenja.

Anton Videc: Gospodo, ja moram da uzmem reč radi ličnog objašnjenja i to zbog toga što me je g. Kosić, bivši sekretar Novosadske trgovačke komore, nazvao marvenjakom. Dosta je žalosno da profesor socijalnih nauka ne zna kako je važna grana za poljoprivredu u zemlji marvenjarstvo. Ja se moga rada ne stidim, a možete pitati u Kikindi i u srežu kako

me narod ceni, samo ne znam kako će ceniti g. Kosića koji je imao 15.000 dinara mesečne plate kao sekretar Trgovačke komore.

Potpredsednik dr. Josip Režek: Ima reč narodni poslanik g. Mihailo Đurović.

Mihailo Đurović: Gospodo narodni poslanici, čast mi je izjaviti, da govorim u ime Jugoslovenskog radikalnog kluba (Povici na levici: Živeo!). Tu časnu dužnost dodelili su mi drugovi iz toga Kluba, a vi ćete, gospodo narodni poslanici, nadam se, uviđajući ili predosećajući značaj i važnost pojave toga Kluba, hteti pokloniti mi pažnju kao njegovom skromnom glasonoši.

Naš poslanički drug g. Đorđe Jevtić podneo je jednu interpelaciju na g. Ministra poljoprivrede, interpelaciju čija vam je sadržina poznata. Pogledajte, gospodo, na formu, pa i na suštinu te interpelacije. Po svojoj formi, ta interpelacija služi na čast njenom podnosiocu. Sa skromnošću, sa mirnoćom, rekao bih čak sa izvesnom smernošću, u svakom slučaju sa ozbiljnošću dostojnom samoga predmeta o kome je reč, bez pretnje i zastrašivanja, g. Đorđe Jevtić interpeliše. U tome smislu, može se reći, g. Jevtić dostojno zastupa stav seljačkog sveta koji ga je poslao ovamo, stav koji taj pačeni svet zauzima, ili je bar uvek zauzimao do sada, u opštenju sa vlastodršcima naše seljačke države. Ne udaraju oni u sva zvona o svojim nevoljama, ne postavljaju neopozive uslove, ne prete oni, oni, u ime prava svojih, mole. Nema u njihovome stavu ničega sličnog sa, na primer, stavom jednoga zbora, tu skoro održanog blizu „Ekselziora“ pod predsedništvom jednoga aktivnog Ministra, zbora, na kome su kućevlasnici, doduše nije ni njima lako pod ovom srećnom upravom, gotovo oglasili rat društvu i svoje pitanje isticali mal'te ne oporičući istovremeno zemljoradničko i sva druga.

Nego, predimo preko toga. Po formi svojoj, velim, interpelacija je u svakom slučaju bila dostojna pažnje odgovornog g. Ministra. A šta u suštini svojoj hoće ta interpelacija. Ona konstatuje da u Srezovima kačerskom i takovskom ovogodišnja žetva nije dala ni 30% i, konstatujući to, pita, moli, da se narodu tih krajeva pomogne, na način za koji bi g. Ministar imao da sebi dâ truda da ga izmisli, dajući mu semena za setvu.

Eto tako izgleda ova interpelacija u svoj svojoj jednostavnosti i prostoti. G. Jevtić se obraća u ime toga seljačkog sveta državi, on moli odgovornog g. Ministra, gotovo kao što bi sin molio oca, neka mi g. Jevtić oprostite na tome poredenju. A šta na to odgovara njegova ekselencija otac? Šta je odgovorio, čuli smo, ali šta je uradio? Pa ništa... I slovom ništa. Neke seljaci Kačerskog i Takovskog sreza čekaju iduće leto sa korovom na njihovom pa neka spremaju setvu. Ili, Bože moj, pa neka rade kako ih Bog uči. G. Ministar samo što ne reče: pa bili ste tolike godine bez države i niste skapali, pa nećete valjda ni sada. Pitanje mu se postavljalo oktobra, on odgovara u februaru, zaboravlja da posle kiše japundže ne treba. A rešenje koje predlaže je upravo apsurd. On jednostavno veli da Ministarstvo poljoprivrede ne vodi računa da za državu nije racionalno da vodi računa o semenu i setvi. Ja ne znam, doduše, šta racionalnost znači u poljoprivrednom rečniku našega Ministra poljoprivrede, ali se ipak usudujem da sumnjam u tačnost g. Ministrova shvatanja. I najžalo-

snije u svemu ovome je baš to, što i ovo pitanje, kao i tolika druga, kao gotovo sva druga u kojima država danas treba da interveniše na polju ekonomsko-privrednog i socijalnog staranja, što i to pitanje dobija odgovor i rešenje u savršeno istom obliku, tipičnom, gotovo tradicionalnom danas, po onome tipu koji su zabašanti za vreme rata u Francuskoj nazvali ž'man vutizam.

Pa naravno, gospodo! Naš radni svet, naš seljački svet napose, ne poznaje više državne razloge kojima se rukovode naši vlastodržci u primeni komplikovanog sistema protekcionizma. On, doduše, počinje da saznaje, zna on, da je naprimer pivarska industrija taksirana kao industrija nacionalne odbrane i da je kao takva, iscrpla sve moguće kredite koje joj državne i poludržavne kreditne ustanove stavljaju u izobilju na raspoloženje. Mi smo, gospodo narodni poslanici, 1926 god. imali prihoda sa carina oko 1.700.000.000 dinara; taj prihod se srozao danas na 6 do 700.000.000. A ko je to absorbovao? Pa mahom stavovi povlašćene industrije u svrhu narodne odbrane, a u tu industriju se, spretnošću i dobrom voljom raznih ministara, uvrstila i veštačka svila, pa nalih pera, pa gramofonske ploče, razne gume itd. Nego, cela ta stvar je ponavljana, ponavljana i naglašavana do očajanja, pa se bojim, gospodo, da ne upadam u banalnost ponavljajući je još jednom. U svakom slučaju, kada smo našom „pametnom“ politikom, tim protekcionizmom, uspeali da na stranim pijacama suzbijemo agrarne produkte naše seljačke zemlje, ostaje nam još, da bi bili logični i konzekventni, da njihovu proizvodnju suzbijemo ne pomažući setvu na primer i radeći tako sve u divnom „skladu“ sa željama i slobodnom voljom našega slobodnog naroda. Mi imamo, gospodo narodni poslanici, jednu vladu „velikih obećanja“, „velikih nada“ — tako je bar i jedino time do sada obrazložila svoje postojanje. Na delu ste je videli, a cenite je i po ponašanju g. Ministra poljoprivrede u slučaju ove interpelacije. A za to vreme, gospodo narodni poslanici, neka raste nepoverenje seljačkog sveta prema kaputašima, neka se pravi jaz duhovni i moralni među staležima, neka stalno raste antagonizam između javnog mnjenja i državnih vlasti. Ne mislim ovde na javno mnjenje ispoljeno u našoj „slobodnoj štampi“, već na ono pravo javno mnjenje, koje ide šapatom od doma do doma ove vesele zemlje naše, javno mnjenje koje kaže da „ima nešto trulo u državi Danskoj“.

Gospodine kolega Jevtiću, ako nemate drugog posla, nastavite da opštite sa ovom vladom „velikih nada“, a ako ste izgubili svaku nadu, udite opet na njena vrata. (Pljeskanje na levice).

Potpredsednik dr. Josip Režek: Ima reč narodni poslanik g. Dragiša Stojadinović.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, vi ste ovde čuli stručno izlaganje merodavnih ljudi o semenu, kojim je raspolagao g. Ministar poljoprivrede i koje je očekivao naš seljački narod, ali nije ga dobio. Ja, gospodo, nemam potrebe da govorim o tome semenu. Ja ću govoriti o jednom drugom semenu: o semenju koje je posejao naš Predsednik Kraljevske vlade sa svojom vladom u narodu; o semenu iz koga je nikla bratska mržnja, zloba, pakost, cepanje, govoriću o semenu iz koga ne može da nikne nikakvo dobro za seljački narod, niti će niknuti. Iz toga semena, gospodo poniklo je osam klubova među nama; mi smo se pozavadili ovde kao da nismo

braća, kao da nismo ljudi koji su došli iz iste sredine. Iz toga semena ponikla je i najteža stvar: Umanjenje ugleda državne vlasti. Zna se, gospodo, da je Predsednik Kraljevske vlade došao na upravu naše zemlje posretstvom Glavnog odbora... (Petar Bogavac: To nije reč o interpelaciji!) Ja ne govorim o livadama, gospodine Bogavac. Ja hoću da vam govorim o onome semenu iz koga je nikla jedna banka, Prva gradevinska banka u Beogradu, iz koje je niklo i stvoreno mnogo novih livada.

Gospodin Milan Stojadinović, predsednik Kraljevske vlade, došao je na upravu ove zemlje posretstvom Glavnog odbora Radikalne stranke.

Ali, gospodo, nije proteklo pola godine a šef te stranke ogradio se od naopakog rada Kraljevske vlade, specijalno od rada Milana Stojadinovića. Ogradio se, i u svome aktu, koji je uputio svojim saradnicima Korošcu i Spahi, ovako kaže: „Za naše najveće unutrašnje teškoće, za problem srpsko-hrvatskih odnosa ništa nije urađeno. I položaj i ugled naše zemlje u inostranstvu trpe mnogo od sadašnjeg režima.“ (Graja na levice). „G. Stojadinović nije pokušao...“ (Nastaju živa objašnjenja između poslanika sa levice i desnice). „G. Stojadinović nije pokušao da u tom pravcu ma šta učini. Postoji ozbiljna sumnja da g. Stojadinović uopšte ne želi povraćaj demokratskog i parlamentarnog režima. (Uzvići na levice: Aha! aha!) On namerava da produži u nedogled ovakav režim, kakav sada vlada. Kada se uzme u obzir i drugi političko-administrativni rad g. Stojadinovića i on se može podvrgnuti vrlo razložno i opširno kritici“ (Ponovna objašnjenja između poslanika većine i opozicije).

Gospodo, ovo što radi Kraljevska vlada u neposrednoj je vezi sa svakim radom pojedinog ministra i ja ne mogu da ogrešim dušu i da napadam g. Ministra poljoprivrede, što nije mogao da da seme, a zašto ga nije mogao dati ja ću da objasnim ovde.

„Mnogobrojni činovnički premeštaji vrše se bez ikakve državne potrebe. Državni novac troši se bez ikakve štednje i narod je zabrinut zbog ovakvog postupka g. Stojadinovića“ (Žagor i protesti na desnici).

To ja ne govorim, to govori šef Jugoslovenske radikalne zajednice.

„Novac se troši bez odobrenja Narodnog predstavništva. Stotine i hiljade učitelja premeštaju se i gone bez ikakvog razloga i za njihov premeštaj plaća država milione, i to u tako teškim i oskudnim vremenima“.

Gospodo, ti premeštaji u vezi su baš sa autoritetom J. R. Z. i vi imate računa da me slušate pažljivo, jer ćete videti kakva ste vi ekspozitura postali, a to su činjenice, koje ne možete opovrgnuti. (Živo odobravanje na levice. — Ogorčeni protesti na desnici).

„Ono, kaže g. Aca Stanojević, što je svet naročito očekivao od g. Stojadinovića, da će bar popraviti opšte privredno i finansijsko stanje... (Protesti kod poslanika Jugoslovenske radikalne zajednice).

Potpredsednik Franjo Markić: Molim za mir. (Dr. Vuk Vujanović: O tome nije reč! Nemojte o tome da govorite! — Objašnjenja između poslanika većine i opozicije). Molim vas, gospodo, saslušajte govornika.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Gospodo, svaki poslanik, koji me bude sprečavao dolazi u ozbiljnu sumnju da me namerno sprečava, da je ortak ovoga gospodina ovde, (govornik pokazuje na jednu sliku u „Politici“) koji je sada u apsi! Vodite računa o tome i pazite na vaše dostojanstvo!

„Ono što je svet naročito očekivao od g. Stojadinovića, da će bar popraviti opšte privredno i finansijsko stanje, na tome nije ništa učinjeno.”

To kaže g. Aca Stanojević. I, gospodo, na završetku on kaže: „ništa se ozbiljno ne može zabeležiti kao stvaran napredak prema ranijem stanju.” (Žagor na desnici).

To, gospodo, kaže g. Aca Stanojević, ne kažem ja. G. Aca Stanojević je šef vaše stranke. To obeležava svu nesposobnost i svu neiskrenost i svu zlonamer-nost g. Milana Stojadinovića kao Predsednika vlade. Treba imati u vidu, gospodo, da je g. Aca Stanojević vrlo blag u svojim rečima, da on bira reči... (Žagor i protesti na desnici)... i da je ipak impresija o radu Kraljevske Vlade vrlo teška. (Ponovno žagor i protesti na desnici).

Gospodo, dopustite, ja imam na raspoloženju čitav sat, i ja ću ovde mirno da stojim, dok mi ne dopustite da govorim.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, govornik ima pravo da govori i u koliko ga budete više ometali u toliko će on duže da govori.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Gospodo, vi ste videli kroz našu štampu, kroz stupce skupo plaćene, deklaraciju i program šta je predsednik Vlade objavio. Vi ste, gospodo, saslušali sa svoga mesta puno reči, puno lepih reči i lepih obećanja, o slobodama, o jednakosti, o privrednim pitanjima, o zakonitosti, o smirivanju duhova i stišavanju strasti. U najvećoj žurbi tražilo se od vas da se predsedniku Kraljevske Vlade da mogućnost da donese nekoliko političkih zakona. I, evo, gospodo, 6 meseci je od kako je Predsednik Kraljevske Vlade dobio to ovlašćenje i vi vidite da nema ni pomena o tim zakonima i da g. Aca Stanojević ima pravo kad kaže, da on i ne misli da ih daje.

Gospodo, članovi Kraljevske Vlade u mesto da se pozabave privrednim pitanjima zemlje, mesto da rešavaju seljačke dugove, mesto da rešavaju i aktuelna pitanja, kao na primer pitanje ovog semena, razmislili su se po zemlji, kao Holandani litalice, i drže propovedi o osnivanju Radikalne zajednice. Na svakom zboru samo je o tome govor i ni o čemu drugom. I ti članovi Kraljevske Vlade javno demantuju svoga Predsednika vlade, koji je obećao da donese političke zakone. Jedan od ovde prisutnih Ministara kaže ovako: „Braćo, često puta čujete jednu optužbu protiv Vlade. To je optužba koja se sastoji u tome da nismo još doneli obećane političke zakone, a to su zakon o izboru narodnih poslanika, zakon o štampi i zakon o zboru i dogovoru. Mi, braćo, ne smemo da dajemo utisak Vlade kojoj politički ljudi naređuju kad i u kom momentu treba da rade. Mi smo to obećali i svako naše obećanje ispunimo kad nademo za shodno. Glavno je da znate da sve što smo obećali, da ćemo mi to i izvršiti. Ali, nismo li mi, braćo, počeli primenjivati i ove zakone tako da politički život može da se razvija? Šta će nam bolji zakon o zboru i dogovoru kada vi vidite da se širom cele naše zemlje zboriše, narod se sastaje, politički ljudi drže govore, tumače političku situaciju, nigde nema nasilja i sprečavanja tih sastanaka. Pa ja više volim jedan zakon reakcionaran, koji se primenjuje liberalno, nego jedan liberalan zakon, koga ljudi primenjuju reakcionarno. Na vladi je da prosuđuje opštu političku situaciju zemlje i da prema tome donosi zakone ne samo političke nego i privredne.”

A mi vidimo, gospodo, da niti političke, ni privredne zakone nemamo od ove Vlade, nego samo

osnivanje organizacija Jugoslovenske radikalne zajednice i govore pojedine gospode Ministara.

Da vas potsetim, gospodo, kad je Predsednik Kraljevske Vlade sa ovoga mesta pred vama braneci svoje zahteve za ovlašćenja kazao ovo:

„Izborni zakon pokazao je svoju vrednost prošlih izbora. Danas je o njemu već formirano mišljenje celog naroda i ono je jednodušno protiv postojnje ovog zakona. O tome faktoru Kraljevska Vlada mora da vodi računa u svome budućem radu. Da se dobije putem izbora Narodna skupština, nije međutim dovoljan sam izborni zakon. Sa njime su u najtešnjoj vezi zakon o štampi i o zborovima, dogovorima i udruženjima.”

Zar, gospodo, ove dve izjave, kad se uporede, ne dokazuju žalosno političko stanje u našoj zemlji? Gospodo, čujete dalje kakvu je slobodu darovao Predsednik Kraljevske vlade ovoj zemlji, i kakav režim stvarno vlada sada u ovoj zemlji. Vi koji znate, vama ne treba da govorim, ali ima sveta koji ne zna, neka on čuje sa ovoga mesta, kada ste štampu ugušili i ne date joj da progovori ni reči o tome.

Gospodo, nikakve zapreke nije bilo od strane našeg Narodnog predstavništva, Narodne skupštine i Senata da se ovi zakoni donesu. Nisu doneti! Zašto, gospodo? Zato, što g. dr. Milan Stojadinović nikada nije ozbiljno mislio da ove zakone donese. (Pljeskanje na levici). — Te zakone, gospodo, može doneti samo ona vlada, koja za sobom nema nikakvu nezgodnu prošlost, da se nje plaši, i samo ona vlada koja iskreno pred sobom gleda u lepšu, slobodoumniju budućnost i kulturni napredak našeg naroda, može dati ove zakone.

Gospodo, neki Novica Popović iz Crne Gore... (Protesti na desnici i glasovi: Nije neki, nego naš drug!)... voleo je često da piše u listu „Smotra”. Taj list izdavao je pok. Mihailo Ranković, potpredsednik Narodne skupštine. (Novica Popović: Ja nisam „neki”, nego sam narodni poslanik Novica Popović). Ima više njih. (Novica Popović: Vi ćete zapamtiti da sam ja Novica Popović! — Pljeskanje kod većine. — Glasovi sa leveice: Da li si baš ti taj koga je pomenio Stojadinović? — Novica Popović: Vi ne znate još, ko je Novica Popović. — Ogorčeni protesti kod većine).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, izvolite nastaviti.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Gospodo, primam primedbu poslanika g. Novice Popovića, i molim da vam objasnim. (Novica Popović: Izvolite u drugoj i lepšoj formi to objasniti! — Graja i međusobna žučna objašnjavanja između poslanika sa leveice i desnice.)

Potpredsednik Franjo Markić: Molim gospodu poslanike da se umire. (Novica Popović: Gospodo, ja ćutim i poštujem pravo svakog narodnog poslanika, ali, koji se drzne na moju čast, ja ću je znati braniti! — Graja...)

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, pre no što sam se popeo na ovu govornicu, obratio sam se g. Novici Popoviću i pitao ga: da li je on pisao u „Smotri”. Gospodin Popović mi je kazao: Ja nisam pisao, ali ima drugih Novica u Crnoj Gori, i zato sam ja kazao „neki Novica Popović”. (Pljeskanje na levici. — Graja na desnici. — Novica Popović: Želim da čujem šta sam ja pisao! —

Glasovi sa leveice: To nas ne interesuje! — Novica Popović: On je govorio o meni! — Graja).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, molim vas za mir. G. Popoviću, ja mislim da vam je g. govornik dao satisfakciju, jer nije mislio na vas, pošto ste mu vi rekli da ima više Novica Popovića. Radi toga je to kazao. Molim Vas, gospodo, izvolite zauzeti svoja mesta da predemo dalje na rad. (Glasovi sa desnice: Opomenite govornika da govori o interpelaciji!) G. Stojadinoviću molim vas nešto o semenu! (Smeh).

Dragiša Stojadinović (nastavlja): U tom članku „Smotre“, taj g. Novica pominjući jednog poslanika crnogorskog, koga sada nazivaju najvećim s-vremenim Crnogorcem, kaže ovako: „Kad mu zamrdrđ rep na Njegušu, ni svi jadranski vetrovi neće moći smrad da raznesu!“

To je tačno. Kad taj, koji ima za sobom repove, dopusti da se o njemu piše, razumljiva je stvar, da će izaći onako, kako on ne želi.

Vi vidite, gospodo, šta je u Nišu urađeno. Postojala su četiri lista: tri opoziciona i jedan vladin list. Onoga momenta, kad su počeli napadati Dragišu Cvetkovića, sva tri su zabranjena i obustavljena. (Glasovi sa leveice: Žalosno!) I za sada samo jedan vladin list izlazi.

Da vam pomenem još jedan slučaj koji će vam potvrditi da od ove Vlade nećete nikad dobiti zakon o štampi. (Glasovi sa desnice: Govorite o interpelaciji!)

Prema tome, gospodo, gospodin Pretsednik Vlade, kadš je izišao prvobitno pred nas sa zahtevom da mu se dadu ovlašćenja, ne za izmenu tri politička zakona, nego za izmenu svih zakona, on je onda bio iskren. Njemu je trebalo baš ovo ovlašćenje za izmenu svih zakona, ali kada se i Vladina većina oduprla da mu se da tako široko ovlašćenje, onda se je on izmakao i forme radi zaustavio samo na tri politička zakona, koje nije još doneo... (Protesti kod većine i uzvici: To nije predmet interpelacije. — Graja).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine govorniče, ovde nije reč o političkim zakonima, nego o deobi semena narodu. Molim Vas da se zadržite na tome.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Pošto me gospodin predsedavajući opominje da se ovo što govorim ne tiče predmeta same interpelacije, dopustite mi da odgovorim i da vas upozorim da je sistem rada današnje Vlade u tesnoj vezi sa svakim privrednim i političkim pitanjem i ne može se govoriti o semenu pšenice a da se ne govori i o drugom semenu koje dolazi od strane današnje Vlade. (Graja i protesti kod većine) Može li Kraljevska vlada, gospodo, da pride rešavanju ekonomskih problema kada je sva angažovana, kada je sva upućena na to da stvori sebi jednu stranku, kojom bi mogla da postigne prestiž i da obezbedi svoj opstanak?

Gospodo, jasno je za svakog pametnog čoveka, da takva Kraljevska vlada ne može raditi ništa drugo, nego da ide od sela do sela, od varoši do varoši, da silom stvara sebi pristalice. Kažete vi iz većine: Nećemo stranku „odozgo“, mi hoćemo „odozdo“, a Ministar policije, Pretsednik Vlade i Ministar saobraćaja sačinjavaju Izvršni komitet i Akcioni odbor za obrazovanje stranke. Svi ministri današnje vlade takode su u Akcionom odboru

stranke, a g. Đorđe Jevtić čeka od takve vlade da mu podeli seme za narod njegovoga sreza! (Graja na desnici).

Skoro ni jedan sreski načelnik, gospodo, nije ostao gde je bio. Premeštaji činovnika i učitelja izgledaju na seobu naroda. Iz ovoga samo vidite kakva je politika Kraljevske vlade, a sada da vidite kako se i žašto postavljaju i premeštaju činovnici i učitelji. (Glasovi iz većine: Je li to govor o semenu!?) — Graja).

Gospodo, ovo su pisma J. R. Z. organizacije — Kluba vladine većine i Kluba J. R. Z. Ovo je potpisao g. Dragiša Cvetković, i glavni sekretar poslaničkog kluba. Evo šta oni pišu g. Stošoviću, Ministru prosvete pod Pov. Br. 314.

„Gospodine Ministre, po ukazanoj hitnoj političkoj potrebi, a u cilju sprečavanja političke akcije dr. Koste Popovića, narodnog poslanika za Srez s-borski, koji pripada opoziciji“... (Graja i protesti na desnici) — Vama koji larmate govoriću posle, a sad ovo treba da čuju oni koji treba to da znaju. — ...koji pripada opoziciji i koji radi i glasa protivu Kraljevske vlade, a u cilju našeg prestiža u tome srezu, Pretsedništvo kluba predlaže i moli: da se u što kraćem roku Petar Bačić i Ilija Đinić, učitelji iz Čonoplje, Srez s-borski, telegrafski premeste u Južne krajeve, a na njihova mesta dovedu ljudi iz Južnih krajeva ili predratne Srbije, naročito osvedočene naše pristalice. Molimo Vas, Gospodine Ministre, da ovo smatrate kao najhitnije, jer od toga zavisi i autoritet Kraljevske Vlade, pošto se isti vidno ističu protivu nas i proturaju takve glasove, da su sebe onemogućili ma i za najkraće vreme u tome mestu i srezu uopšte, te da njihovo uklanjanje usledi bez ikakvog zastoja.“ (Prigovori sa desnice).

Tako isto G. Dragiša Cvetković piše pisma pod Pov. br. 214 dr. Korošcu i predlaže za hitan razmeštaj i smenu:

- 1) opštinskog beležnika u Čonoplju, Orestija Pavlova;
- 2) podbeležnika Burka, sekretara J. N. S.;
- 3) lekara dr. Milera;
- 4) načelnika Sreza s-borskog, Stojadinovića;
- 5) pretstojnika policije u Somboru, Branka Mihajlovića;
- 6) Gradsku upravu u Somboru; i
- 7) žandarmerijsku stanicu u Čonoplju sa istragom.

Pod Pov. br. 312 piše g. Stošoviću, Ministru prosvete, za premeštaj Dragoljuba Markovića, školskog nadzornika.

Pod Pov. br. 53 Banu dunavske banovine za postavljenje Milije Tošića u Vel. Orašju. Evo originala.

G. Steva Janković piše Ministru saobraćaja g. dr. Spahi — ovo je original — i kaže:

„Poštovani gospodine ministre, od našeg člana g. Todora Živkovića, narodnog poslanika za Srez ve-leški, dobili smo pismo od 3 t. m. ove sadržine:

„Poštovani čika Stevo, preduzeo sam organizovanje stranke J. R. Z. u svome izbornom Srezu ve-leškom. U ovom radu nailazim na smetnje trojice, koji još od izbora ne prestaju da me smetaju, zauzimajući opozicioni stav, ma da bi po svome položaju u državnoj službi trebali da gledaju samo svoju dužnost. Ta trojica jesu Sreten Mitić, čin. pripravnik, vršilac dužnosti šefa ložionice, Ilija Bobinković, zvaničnik I kat. IV grupe, Petar Mitrović čin. VII

gr. i šef željezn. magac. stanice. Sva trojica, svaki u svome delokrugu a i u samom Velesu ometaju organizovanje stranke time, što članove njene proganjaju šikaniranjem i za sitnice kažnjavaju, a rade i agituju u korist opozicije. Kako u Velesu pretstoje 20 oktobra opštinski izbori, koji će odlučiti da li će buduća Opštinska uprava biti iz redova članova J. R. Z. ili iz opozicije, i kako ova trojica energično istupaju u korist opozicije, smatram da bi umesno i potrebno bilo ako bi se ovi što pre premeštajem udaljili iz Velesa. Molim Vas prema ovome da hitno podejstvujete kod g. Ministra saobraćaja te da bi naročito zbog prestojućih izbora u Velesu ovu trojicu što je moguće pre premestili iz Velesa."

Dostavljajući Vam prednje, gospodine Ministre, Predsedništvo kluba ima čast zamoliti Vas da se imenovani železnički službenici u interesu službe što pre uklone iz Velesa, pošto su politički jako eksponirani te svojim radom nanose štete i opštim interesima kao i interesima svoje službe. O rezultatu ove interpelacije molimo za obaveštenje. Primate, gospodine Ministre, i ovom prilikom izraze našeg poštovanja.

Sekretar

Predsednik

Drag. Mihajlović, s. r.

Stevan Janković, s. r."

Gospodo, sačekajte, tek dolazi ono što je glavno (Zagor. — Jedan glas: A ko vam je to dao?) Dao mi je Dragiša Cvetković.

Gospodo, u vezi toga rada Akcionog odbora i devize „sa narodom u narod" i onoga poznatog „odozdo" došlo je izbacivanje Glavnog odbora iz „Pariza". Pojavila se jednog dana policija i gospodi iz Glavnog odbora rekla je: „Izvolite vi u narod."

Gospodo, nama je ovde, pre 6 meseci, g. Milan Stojadinović kazao ovako: „Ja sam prošle godine bio u Sjedinjenim američkim državama i između ostaloga studirao sam i pitanje političkih partija".

Nesumnjivo se vidi, gospodo, da je g. Stojadinović dobro ispekao zana, ali ja ne mogu da verujem da je ovo mogao naučiti u Americi. Ja sam narodni poslanik kao i vi i mene štiti imunitet kao i vas, pa je prirodna stvar da policija bar prema nama poslanicima bude pažljivija i da ne postupa onako kao što postupa sa ostalima koji nemaju imunitet. I kad lopov nešto ukrade i natovari pljačku na svoja kola pa policija pronade, ne sme da dira ništa, nego i lopova i kola i stvari tera u prvu policijsku ispostavu, a ja sam štampao jednu knjigu u Zemun, platio sve što se ima platiti, uzeo sve to i utovario u sopstveni automobil, a oko četrdeset agenata skočilo je u moja kola, oteli su mi sve iz automobila koji je bio u pokretu, knjige su izbacili na ulici. Niti sam dobio kakav revers, niti rešenje o tome, već su mi prosto kazali: nemaš prava da se žališ. Ja ovo pominjem kao jednu sitnicu za režim, koji je sada ovde i Kraljevsku Vladu koja Đorđa Jevtića upućuje da očekuje to seme koje on traži, a koje ona obećava.

Da vidite sad, gospodo, šta je g. Milan Stojadinović naučio još u Americi i kakve slobode daje. Gospodo ovo su sve presude Negotinskoga sreskog načelnika. (Pokazuje grupu akata, koje drži u ruci).

Po sadržini te presude bez malo sve su iste i glase: „Presuduje se što je ustupio svoju zgradu sa balkonom u centru varoši, sa koje su opozicioni govornici držali svoje govore protiv Kraljevske vlade dr. Radivoje Ban, apotekar, sa kaznom zatvora od 30 dana i novčanom kaznom od 5.000 dinara. Dalje se kaže: „što su učestvovali na zboru narodnih posla-

nika Dragiše Stojadinovića, dr. Janka Baričevića, Vasilija Trbića i drugova, Dragutin Popović, zemljoradnik iz Dušanovca, kažnjava se sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara u korist državne kase; Milan Mladenović, učitelj u penziji, kažnjava se sa 30 dana zatvora i 5.500 dinara, Nikola Nikolić, narednik u penziji, sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara, Jovan Talan, zemljoradnik, sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara novčane kazne Miloš Petrović, učitelj, sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara kazne, Anđel Stojanović, knjižar, sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara novčane kazne, Miša Todorović, trgovac, sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara novčane kazne, Milan Petković, daktilograf, sa 30 dana zatvora i 5.000 dinara novčane kazne itd. itd.

To, gospodo, što se radi u Krajini, radi se u celoj zemlji. Idite, gospodo, u Valjevo. U jednoj interpelaciji, koja je ovde juče podneta, izneto je da se tamo ljudi prebijaju u zatvoru, da bi se upisali u J. R. Z. (Graja i protesti na desnici). U Slovenačkoj je isti teror. U celoj zemlji isti sistem. I to Vlada naziva slobodom.

Gospodo, da vidite sada kako ste vi, ne znajući postali prosto ekspozitura jedne sumnjive banke na Terazijama br. 14. Vidite, u „Politici" od 5 februara o. g. izašao je ilustrovan članak, u kome se govori o čoveku, koji je zaradio milione dinara posredujući za nalaženje službi. Natpis glasi: „Uhapšen je čovek koji je zaradio više miliona dinara obećavajući dobru službu, premeštaj i unapređenje".

Ovde se vidi, da se služio intervencijama i prevarama. Ti premeštaji, koje je vršio taj čovek doneli su nekome milione a vama sramotu. Ovde su pismeni dokazi o tome. Dopustite, da vam pročitam šta kaže o tome hohštapleru poslaničkog Kluba Jugoslovenske radikalne zajednice, a koji se zove Dragomir Tomić. Evo prvo legitimacije, koju mu je izdala Jugoslovenska radikalna zajednica:

„Gospodinu dr. Mehmedu Spahi, Ministru saobraćaja — Beograd. Predsedništvu ovoga kluba čast je dostaviti prednju molbu Dragomira Tomića, posrednika iz Beograda, Terazije br. 14 sa molbom da mu se izade u susret, pošto su mu navodi u molbi opravdani, jer su dokazani. Ovo u toliko pre, što je on poznat Predsedništvu kao ispravan građanin i naš pouzdan prijatelj.

Primate, Gospodine Ministre, izraze moga poštovanja."

Sleđuje potpis g. Dragiše Cvetkovića i sekretara kluba vladine većine.

Ovo je originalno pismo toga g. Tomića. (Pokazuje pismo).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, dozvolite mi da kažem da ja razumem da pri svakoj diskusiji o interpelaciji može i treba da se govori politički, ali dozvolite, g. Stojadinoviću, ipak trebalo bi u svome govoru da trefirate i pitanje o kome se radi. Izvolite nastaviti, g. Stojadinoviću.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Dopustite mi da govorim baš o tome semenu što se seje i što se ne zna šta će iz njega da nikne. Gospodin Tomić piše ovako vašem generalnom sekretaru:

„Dragi sekretare,

Šaljem ti dve hiljade dinara. Sad sam ih dobio od Filipića. Molim te daj mi jedno pismo za direktora ove sadržine:

„Poštovani gospodine direktore,
Rešenjem G. D. Br. 104805/30 — Gen. Dir. premešten je iz Batajnice Franja Filipić, činovnik X sred. stov. materijala dir. Subotica. Predsedništvu je čast umoliti Vas, da Filipića, zbog upisa dece u školu, izvolite što pre poslati na novo mesto opredeljenja jer se on ovome premeštaju nadao pa decu još nije upisao u školu.”

Tvoj Tomić”.

Drugo originalno pismo toga istog hohštaplera Tomića glasi:

„Dragi sekretare,

Lepo te molim da ovu stvar sprovedeš sa što većim efektom, jer je to taj o kome sam ti pričao da mi je velike štete naneo. Dobro bi bilo da sa jednim popratnim pismom ovo ode hitno Ministru saobraćaja i da to potpiše p. predsednik. Ti već znaš kako treba. Velika hvala unapred.

14-X-1935 god.

Tomić”

Gospodo, kao što vidite vi ste postali najprostija ekspozitura ove ličnosti i sa vašim imenom sve je u vezi što je god on radio i radi čega je uhapšen, o čemu ću vam govoriti. Stoga dopustite da vam kažem, da ja žalim što se vi nalazite u ovakvom društvu. Žalosno je da se ta vaša najdržavotvornija stranka pretvorila u takvu ekspozituru i da se takvim stvarima bavi. Šta će državni službenici da kažu posle svega ovoga, i šta će oni da pomisle sada, kada su morali da se sa jednoga kraja zemlje sele u drugi i kada znaju zašto su premeštani, i to će te čuti odmah sada.

Pred Božićne praznike vi ste pročitali poslanicu Predsednika Vlade dr. Milana Stojadinovića, u kojoj

kaže: „Primam bačenu rukavicu i teško svakome ko mi na put stane, i neka se pitaju kako su se proveli oni koji mi na put stanu”.

Kao što vidite vrlo miroljubiva poslanica, tako da se miroljubivija ne da ni zamisliti. Ali što dolikuje crvenokožcima u Americi to ne dolikuje kulturnim ljudima, da takvim sretstvima u politici opštimo i da predsednik Vlade na taj način takve poruke šalje nama iz opozicije.

Ja se, gospodo, ne čudim protestima predgovornika po podnetim interpelacijama, ne čudim se ni Predsedniku Vlade, pa ni njegovim resornim Ministrima, ali se čudim, gospodo, i ne mogu se načuditi ko od vas ovome čoveku daje poverenje a koje ga i dalje drži... (Burni protesti kod većine. — Članovi Kraljevske Vlade napuštaju dvoranu. — Žučna i ogorčena objašnjavaanja između poslanika levice i većine).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, ja poslednje reči g. Stojadinovića nisam čuo sa ovoga mesta radi toga što sam baš u tome momentu razgovarao sa jednim gospodinom poslanikom. Da sam ih čuo, ja bih ga svakako opomenuo i ne bih mu dozvolio da govori ako je govorio kako ne dolikuje.

O ovoj stvari kazaću svoje mišljenje kad budem pročitao stenografske beleške. (Graja, burna i žučna objašnjavaanja između poslanika sa levice i desnice.)

Gospodo narodni poslanici, pošto je suviše velika uzrujanost i uzbuđenost, to ovu sednicu zatvaram, a iduću, na osnovu § 106 Poslovnika, zakazujem za sutra u 10 časova sa produženjem današnjeg dnevnog reda.

Sednica je zaključena u 14.20 časova.

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

ХИ РЕДОВНИ САСТАНАК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 14 ФЕБРУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО
ПОТПРЕТСЕДНИК
ФРАЊО МАРКИЋ
СЕКРЕТАР
Др. ДРАГАН ДАМИЋ

Присутни г. г. Министри: Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. **Милан М. Стојадиновић**; Министар саобраћаја др. **Мехмед Слахо**; Министар без портфеља др. **Шефкија Бехмен**; Министар пољопривреде **Светозар Станковић**; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа **Драгиша Цветковић**; Министар трговине и индустрије др. **Милан Врбанић**; Министар грађевина др. **Марко Кожул**; Министар шума и рудника **Ђура Јанковић**; Министар просвете **Добривоје Стошовић**; Министар финансија **Душан Летица**; Министар правде др. **Миле Мишкулин**; Министар пошта, телеграфа и телефона др. **Бранко Калуђерчић**; Министар без портфеља др. **Михо Крек**.

ПОЧЕТАК У 11.50 ЧАСОВА.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Читање и усвајање записника XI редовног састанка;

Говорници: Потпретседник Фрањо Маркић.

Дневни ред:

1 — Наставак и завршетак претреса интерпелације народног посланика **Ђорђа Јевтића** на Министра пољопривреде о набавци потребне количине семена за јесењу сетву земљорадничка пострадалих од суше у Срезовима качерском и таковском;

2 — Претрес интерпелације народног посланика др. **Ђорђа Марковића** на Министра пошта, телеграфа и телефона о признању права на пензију и породични додатак контрактуалним чиновницима. (Скинута с дневног реда).

Говорници: Јоца Георгијевић, Војислав Лазић, др. Јанко Баричевић (2 пута), Војко Чвркић (2 пута), др. Војислав Дошен, Жарко Томашевић, Министар пољопривреде **Светозар Станковић** (2 пута), Потпретседник Народне скупштине **Фрањо Маркић**.

рада на данашњој седници, дужан сам, у смислу члана 106 Закона о пословном реду у Народној скупштини, да са овога места дадем следећу изјаву. (У скупштинску дворану улазе чланови Краљевске Владе на челу са Претседником др. Миланом Стојадиновићем бурно поздрављени плескањем од стране већине. — На левици протести.) Молим мир! Пре него што пређемо на рад данашње седнице, дужан сам, господо народни посланици, да са овог места, у смислу члана 106 Закона о пословном реду у Народној скупштини, дадем једну кратку изјаву.

Јуче, управо при концу и при завршетку говора г. Драгише Стојадиновића, када сам једнога момента разговарао са једним другом, који ми је пришао, наступила је једна тешка и просто немогућа атмосфера. Када сам погледао на пленум, видео сам да су г. г. народни посланици, како са деснице тако и са левице, устали и дигли велику ларму и галаму. Присетио сам се одмах да је свим могуће да се нешто догодило, или се нешто учинило некое да се нешто догодило, па сам ради тога био приморан да ту седницу затворим.

Ја сам при завршетку седнице напоменуо да ћу прочитати стенографске белешке о говору г. Стојадиновића и након тога да ћу видети шта ће се морати учинити.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, отварам XII редовни састанак Народне скупштине. Пре почетка сваког даљег

Ја сам, господо, након завршетка седнице узео стенографске белешке и установио сам да па-сус, ради кога је настала она велика галама на јучерашњој седници гласи овако: „Ја се, господо, не чудим протестима предговорника о поднетој интерпелацији, не чудим се ни Претседнику Владе па ни његовим ресорним Министрима, али се чудим, господо, и не могу се начудити ко од вас овоме човеку даде поверење, а које га и даље држи”. (Жагор).

Господо народни посланици, стенографске белешке гласе овако. Молим вас да то примите на знање. Г. Драгиша Стојадиновић хтео је и сам да даде ову изјаву и да каже шта је фактично јуче рекао, а његове се речи нису ни могле добро разумети. Ја сам га замолио да то не чини него да учини овако преко мене.

Позивам г. секретара да прочита записник XI редовног састанка.

Секретар др. Драган Дамић прочита записник XI редовног састанка.

Потпретседник Фрањо Маркић: Има ли ко од господе народних посланика да учини примедбу на записник? (Нема). Примедаба нема, записник је примљен.

Господо народни посланици, по чл. 74 Закона о пословном реду у Народној скупштини, на оним седницама које су одређене за претрес интерпелација прелази се одмах на дневни ред без икаквих даљих претходних саопштења.

На дневном је реду: Наставак претреса интерпелације Ђорђа Јевтића на Министра пољопривреде о набавци потребне количине семена за јесењу сетву земљорадника пострадалих од суше у срезovima качерском и таковском.

Реч има г. Јоца Георгијевић. (*Војислав Лазих:* Молим за реч ради повреде Пословника). Нисте се, господине посланиче, на време пријавили. Реч има господин Јоца Георгијевић.

Јоца Георгијевић: Господо народни посланици, као члан Народног радног клуба и у своје име ја вас молим да ми дозволите да вам изнесем објективно неколико података о важности ове интерпелације, коју је наш друг поднео. Мени је веома мило што ми се тако брзо и неочекивано пружио прилика да оно што сам вам у великим цртама изнео са ове говорнице у понедељник, да уз то данас у вези са овим питањем изнесем један фактичан пример, да вас уверим о томе да наше тежње са овога места у овоме Дому, да наша борба у овом Дому иде само у том правцу, да се скрши менталитет безбрижности и површности, са којима се третирају привредна питања овде. И та борба има да се настави све донде, против сваког без обзира, који буде негирао потребу и бригу у првом реду за обезбеђење елементарних услова напретка наше привреде. Овде је, господо, реч о снабдевању сељака житним семеном. Овде је било речи о селекцији тих житних семена, и ја ћу вам неколико података, само илустрације ради, изнети, да видите колико је то питање занемарено, а колико је оно важно.

Пре рата, господо, хириз из потиског и банатског жита извозило се у Америку. Брашно од тих жита извозило се у Енглеску и у читавој Енглеској важило је брашно од тих жита као један квалитет коме није било приговора. Зашто? Јер је ленак, лепљивост у том брашну била толика да ни једно друго жито, које је родило на другом земљишту,

није могло у том погледу да се мери са квалитетом тога брашна из тих жита са ових равних пољана наше Војводине. И, господо, после рата, а нарочито у последњим годинама, када су аутаркичне тежње услед обратних привредних прилика у читавом свету оградиле све државе против увоза цереалија и по цену жртава у њиховој рођеној држави, онда настаје питање сада, како на супрот тих аутаркичних сметња ми као пољопривредна држава да обезбедимо извоз цереалија, која су средства и могућности да пробијемо тај зид аутаркичне бране, који се нама поставља као сметња. И видите, господо, још у подунавској области, ми смо тражили на пример да се учини све у корист тога да се тај квалитет жита који је онда негован у Војводини одржи по сваку цену и нашли смо, да је главни узрок што не може да се настави у томе, што је то жито сувише подложно рђи. И ми смо тражили преко стручних људи да докучимо одкуда та опасност долази и нашли смо да по сељачким њивама на међама између сељачких њива, а и по читавој равници, у песку расте дрвље шимширика, на чијем се доњем листу множи та рђа, и први ветар који дође он је занесе на растојању од 300—400 км. несметано. Обратили смо се Министру шума и рудника молећи га да ту шимширну отклони из песка. И знате шта нам је на то одговорио: Не могу ја да разлогитим тај песак са њива да га ветар однесе. Разуме се није одговорио да га замени са другим шибљем. Онда, господо, кад се у модерним државама неће да испитује из којих се разлога врши селекција раса и стерилизација и све оно што може тој стерилизацији да смета... (Општи буран смех). Мени је мило што се ви смејете, јер ви мени тиме олакшавате да укажем на две крајности, на два менталитета. На један менталитет... (Један глас: На два света!)... на два света, тако је, на један менталитет који иде у својој националној претераности или скрупулозности тако далеко, да једну селекцију врши у овом правцу, и на ове менталитете нехата и немара, који народни лебач упропашћују зато јер треба неколико шибља уклонити. (Пљескање на левици). Ту разлику, која између та два менталитета постоји, и не улазећи у ново разлагање и расчлањавање даље, господо, ту разлику треба збрисати, ту разлику треба смањити, то је скрупулозност онога, од чега се живи и што одржава један народ. Јер, господо, нас овај хлебач одржава, а њих претеране идеје, које одговарају њиховом менталитету. Питање је овде одржавања и ту нема никакве скрупулозности са наше стране. (Добавивање са деснице).

Дозволите, господо, ја сам човек који волим да се шалим, ја вам стојим на расположењу, у колико год буде љубазан господин Претседник, да ми дозволи да говорим, ја ћу вас занимати врло радо.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, немојте се обраћати господи посланицима.

Јоца Георгијевић (наставља): И сад, господо, питаћете ме: како је дошло до онога стања, које је изволео наш посланички друг г. Војислав Ђорђевић онако опширно и стручно да разложи, куда је нестала она чиста, она тражена пшеница, она која би нам обезбедила и данас светске пијаве, које смо изгубили због рђаве пшенице, а прелазимо на секач, на пролифик. (Граја на десници.) Господо, ако вас ово не занима, и ако ово нису стручни аргументи, онда ћу морати да се упишем у ону стручну школу, из које сте ви, господине

Томићу, постали стручњак. Онда се прешло на једну несталност у томе правцу, онда се прешло на тражење онаквих врста, које не одговарају ни тлу, које не одговарају ни условима просперитета, нити климатским условима, и онда смо дошли до зорке, коју је створио један квалитет жита, које ми данас не можемо извозити. Међутим, господо, ми производњу жита у нашој држави не можемо да обуставимо, нити смемо да је обуставимо из националних разлога, ни из разлога националне исхране, нити је смемо обуставити с погледом на нашу спољну трговину.

Јесте, господо, аграрна реформа спровођена је наопако, као што се све код нас само замеси а не доврши. Ја вас молим унапред и желим да вам уштедим евентуални прекор, да ја желим одавде да браним велики посед и великопоседнике. То ми није ни на крај памети, али морам указати на то, да велике засејане површине, које су омогућавале да се хиљадама ланаца одрже примерио чисти, то је престало онда, кад се то поделило у ситне парцеле (*Тодор Томић*: Морало је да се подели!) Разуме се, ја то не спорим, само имајте мало стрпљења. (Приговори на десници.)

Погл. председник Фрањо Маркић: Господине Томићу, не правите ми овде сметње. опомињем вас на ред.

Јоца Георгијевић (наставља): Господине Томићу, ја сам унапред нагласио да ми није ни на крај памети да браним ни спахије ни спахилуке, али ви ми не дате да окончавам па да кажем да ја и не говорим ни о чем другом него о одбрани сељака.

Господо, када су оне површине подељене и када је дошао онај насељеник тамо, био он добровољац, био колониста, био оптант, он је дошао на голу земљу. Њему су морала бити пружена прва средства да подигне кућицу, да се тамо снађе, али њему нико није дао упуства да при сетви свога жита уједно употреби и она гнојива која су потребна да слама буде отпорна, да стоји круто, чврсто у вис, да не би полегла по киши и да се тако рђа не хвата. Он је дошао из једног краја у други, обрађивао је земљу како је ко знао, јер није био научен да у раду примени одговарајуће методе. Ко је знао, тај је чисто држао своју њиву, ко није знао, није је држао чисту. Ту је страдао квалитет тога жита и сада долази момент када је Влада имала да замени оне уништене услове одличног одгоја пшенице и других врста цереалија. И тај је момент промашен, и ту је настао узрок и почетак тога кvara.

Ја нећу да Вас замарам са бескрајним излагањем ове теме, него хоћу само да Вам укажем на то, да у ономе моменту који је био одлучан, који је био опасан као на пр. овај, који је био предмет ове интерпелације, када сељак нема никаквог семена, да је баш онда дошао момент када не можемо да се задовољимо са изјавом г. Министра пољопривреде који каже: „Ја сам учинио са ба новиним заједно све што сам могао“, а када прискачемо у помоћ томе сељаку, ту долази онај момент, господо, где не може да се брине о томе само г. Министар пољопривреде, него ту долази онај менталитет који мора да се створи овде притиском из Народне скупштине на сваког појединог члана Краљевске владе, да прискочи у помоћ и да нађе пута и средстава, јер оних 2 милијона

динара, колико је изволео нама јуче г. Министар да наброји као суму издату у ту сврху, то далеко није довољно ако узмемо у обзир које су вредности које тиме треба да се обезбеде. Те вредности зависе од тога какав наше жетве дају допринос. Тај допринос је просечно 30—60 милијарди динара. Ту вредност представља годишње жетва наших цереалија. (Један глас: Откуд ви то знате?). Изволите 6 милијона хектара помножити са 4, 5 или 6 мет. центи и то помножити са 100 динара па онда изволите видети да ли је та цифра тачна или не. Не говорим ја само о житу него ја говорим о укупној вредности наше годишње жетве. Али узмите да то није толико велика цифра. Смањимо је на половину, ако хоћете, и онда је та свота од 2 или 3 милијона динара мизерна када имате да обезбедите милијарде примања у једној грани наше привреде. Али Ви врло добро знате да она може да пружи једва 2—3% чисте добити и услед тога и својих снага, распарчана на мале поседе, без директног уплива и помоћи државе, из властите снаге неће моћи да се подигне на достојну висину нити да замени те културе цереалија неким културама које би биле пожељније и које би дале драгоценије производе за извоз од самог жита, кукуруза, овса, јечма и т. д. Ја ћу вам, господо, указати на један пример, шта се може кад се има новаца. Г. Ледерер у Чоки, на своме угледном добру, који је успео да то добро спасе од удара аграрне реформе... (Гласови са левнице: Како је успео?). Ја то не знам, у те детаље нисам посвећен, можда ће ко други то знати. Ја само једно знам, господо, да тај Ледерер сеје „*Lativus odoratus*“, или друкчије „*sweety*“, каже се на енглеском „*swift*“, а на српском се зове „мирисави грашак“, на неколико стотина хектара и не само на својој земљи, него то семе даје и сељацима из околине. То њему обезбеђује чистог прихода 2.000 динара по јутру, и док је то семе било раније произвођено само у Јапану, на територији погоднијој за ту производњу, он га је пренео данас овамо и директни је произвођач тога семена за читаву Енглеску и скоро целу земљину куглу.

Према томе, господо, ја несумњиво знам да се може произвађати много што-шта што је продуктивније од жита и кукуруза и од других цереалија, али нам зато недостају материјална средства. И сада, господо, да ли ви сматрате да онај сељак о коме ја знам да и у северним крајевима, вршачким, не само да није имао семена него уопште није имао жита, а и у колико га је мало имао, њему га је порески егзекутор однео још са вршалице, а до селективног погодног семена не може да дође, и шта ће вам онда тај сиromaх сељак до године моћи дати у финансијском погледу ефекта буџета, о чему смо опширније у Финансијском одбору расправљали. Какав ће резултат он моћи да вам да у томе погледу? И то је оно што сам ја у понедељак нагласио да је носивост једнога моста технички тачно израчуната, али носивост једнога народа ви имате сами да процените, јер тамо нема технички прорачунатих услова и товарице ли више него што треба за народну економску снагу, тај мост мора да се сруши, а ако хоћете да наша привреда и економска снага народна иду сигурно преко тога моста, онда морате те темеље да појачате, а не само да

извлачите што можете више из њега. (Одобравање и пљескање на левици).

Сама чињеница, господо, да је једна интерпелација, предата 29 октобра, дошла на дневни ред тек половином фебруара, сама та чињеница доказује колико се мало пажње, озбиљне пажње, посвећује тим питањима која су витална за народ и његову будућност.

Ја сам још јула месеца предао једну интерпелацију о увозу сувога грожђа из Грчке, али она није дошла на дневни ред. Ја сам њоме указао на све последице увоза тога грожђа, па ипак ти су се трговински уговори са Грчком обнављали већ два пута, а ја сам хтео са својим друговима и онима који су били на конгресу привредника да спречим да се те штетне одредбе не уносе у трговински уговор. Нажалост још нисам добио одговор на ову интерпелацију која је требала да буде овде расправљана да бисмо добили потребне сугестије при склапању тога трговинског уговора. (Тодор Тонић упада у реч говорнику).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Тонићу, последњи пут Вас опомињем на ред.

Јоца Георгијевић (наставља): Ја би волео да Ви дођете овде да ме убедите, а умемо сви вика-ти из клупа.

Дакле, господо, да су се те интерпелације претресале благовремено, ја верујем да би се многе и многе штетне последице из наше пољопривреде отклониле. (Упадице са деснице).

Драги господине, објективности неће нико да ме учи, а те сметње нису израз жеља, него су често пута израз огорчења или провоцирања. Мој индивидуални начин борбе је ово и онда Ви немате право мени да чините прекоре, а ја смем да вама учиним тај прекор, да ви одобравате без контроле све што вам Краљевска влада предложи. (Одобравање на левици. — Жагор на десници). Да сте објективни, господо, ви би лакше могли да ставите тај услов и да присилите Краљевску владу, да врши ово што ви сви заједно са мном сматрате као нужно.

Поштована господо, ја сам искористио свега неколико реченица да вам поново укажем на то, да постоји сем оног буџета народне одбране, који ми увек примамо без икаквих примедба, свесни национално историјског задатка. (Упадице са деснице). Ја сам јасно казао онај део народне одбране, а други је део, господо, народне одбране привредна одбрана. (Одобравање на левици). И ја морам да тражим од вас, да томе делу привредне одбране нашега народа посветите исто толико пажње, родољубља и одушевљења као и оном другом делу буџета. Ја не могу да верујем у озбиљност намера Краљевске владе, кад не видим никаквог трага од тога. Ја не могу да правдам ускраћивање политичких слобода, које могу, верујем, да стварају једну атмосферу мира, али нећу да се одречем тога права које има у читавом цивилизованом свету културан човек, ако не добијем противредност у једном напредном низу привредних и законских мера заштите и одбране. (Одобравање на левици). Свакако, дакле, треба да знам не само зашто сам жртвовао ту политичку слободу, него да то могу да правдам и пред народним масама, које су ме овамо послале. Али донде, докле Бан и подбан Дунавске бановине на

званични пут иду да организују Ј. Р. З., донде, докле по интенцијама најновијим једно радикалско зрно Ј. Р. З. овде замењује милијарде зрна која треба да се посеју, ја ово не могу да одобравам. Наши заједнички напори имају да буду да се постарамо да се те милијарде зрна посеју у оном квалитету, који је потребан да нам преко извоза набави сретства за политичку и привредну независност и будућност ове земље.

То сам имао да кажем. (Бурно одобравање и пљескање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Војислав Лазић. (Граја на десници).

Војислав Лазић: Господо народни посланици, Ви сте са деснице малочас захтевали да ја говорим, па се сад чудим зашто се буните.

Пре но што пређем, господо, на то, да кажем неколико речи о самој интерпелацији, ја протестујем са овога места што наше Претседништво Скупштине не врши своју дужност и што гази Пословник.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине посланиче, ја вам нисам дао реч да говорите о повреди Пословника, јер се за то нисте јавили, већ да говорите о овој интерпелацији.

Војислав Лазић (наставља): Господо, седница је заказана данас за 10 сати, а почела је у 12 сати. Два сата седимо ми посланици и галерије чекајући да Скупштина почне да ради, а Претседништво не долази на време. Ја овога пута опомињем Претседништво да то у будуће не ради и ја вам кажем да је томе узрок Краљевска влада, која неће да дође на време.

Господо, сада ћу и неколико речи да кажем о предмету који је на дневном реду.

Ја сам очекивао од г. Министра пољопривреде да ће изнети још неке мере, које је Краљевска влада предузела да земљораднички народ добије семе, али ми нисмо те мере чули. Свакако да он није хтео нити смео те мере да изнесе, јер те мере које ја знам а које је влада предузела, не дају им добру оцену. Ја знам да је Бан Дунавске бановине издао једно наређење у својој Бановини, а ја сам то наређење видео и прочитао, у Срезу посавском округа београдског, у коме наређењу Бановина обећава да ће набавити семе за пролетњи усев. Ту је наредбу Бан издао месеца децембра и у њој позива све општине да позову земљораднике и да их упозоре да ће се Краљевска банска управа постарати за пролетње семе. Поред осталог семена та Банска управа обећава и кукурузно семе, и тражи и наређује да се од сељака прикупи по 200 динара у готовом новцу за 100 кгр. кукуруза па вели: ко жели да добије семе, нека положи 200 динара за 100 кгр. и да се новац пошаље Краљевској банској управи и онда ће Краљевска банска управа послати то семе.

Господо народни посланици, да ли је то старање за народ и за семе, кад се кукуруз продаје у нашој земљи сада у овом времену по 120 динара на свакој пијаци, а Краљевска влада нуди народу то исто семе за 200 дин. од 100 кгр. и тражи још новац унапред. Ако дакле један земљорадник у месецу децембру или јануару треба да пошаље 200 динара за 100 килограма кукурузног семена, ја мислим да се то не може назвати старањем за село. Такво старање може се назвати пљачком земљорадника и пљачком народа.

Земљорадник, који има паре, Господине Министре, он може да купи кукуруз за 120 динара и не мора да иде у Банску управу да га плати 200 динара. Из овога, господо, ја изводим, да, нажалост, ни Влада ни њени потчињени органи не познају народ и не познају своју земљу. Наш народ није толико глуп да он не уме набавити оно што му треба, када има новаца.

Овде је питање како ће се снабдети семеном они земљорадници који не могу то семе да купе, јер немају зашто. Али то ни Краљевска влада нити њени потчињени органи не разумеју. Они мисле да сељак има пуно пара, па не може и не уме да набави семе, не уме да нађе где да га купи. И онда се показује Банска управа великодушна, па каже, ја ћу купити семе, али треба да платите по 200 динара за 100 кгр.

Господо народни посланици, ја мислим да је крајње време да једанпут на власт и на управу земље долазе људи који заиста познају народ и који познају народне потребе.

Господо, ја користим ову прилику да оптужим Бана Дунавске бановине и да тражим да се према њему поведе истрага, да се утврди да је тражио 200 динара за 100 кгр. кукуруза, да да сељаку семе, и кад се то утврди, тражим најстрожију казну, јер не може, господо, да седи на томе месту, ако се то утврди, ни он, а ни онај који га је поставио на то место. Тако исто не могу остати на својим местима ни они чиновници, који на несавестан начин врше пљачку над овим народом.

Господо, мене потсећа оваква наредба Банске управе Дунавске бановине на решење Господина Министра финансија које је издао ту скоро и у коме се каже: „земљорадници нека плате порезу кукурузом“, — па је позвао земљораднике да кукурузом плаћају порезу.

Ја питам Господина Министра финансија где има тога кукуруза код земљорадника, да они могу да плате порез са тим кукурузом, јер г. Министар обећава земљорадницима да ће им се кукуруз плаћати по дневној цени. Према овом обећању г. Министра финансија излази да он сматра да земљорадници не умеју да уновче своје производе, него да ће то он учинити. Ја разумем да је г. Министар финансија одредио већу цену кукурузу тако, да ако је цена његова 120 динара, да му одреди цену од 200 динара, те да сељак има рачуна да плаћа порезу у кукурузу. Међутим док се направе магацини за кукуруз и док се постави особље које ће примати исти, расходи за то биће толики да држава од тога наплаћивања неће добити свој порез, нити ће сељак од тога видети какву вајду. Народ тражи хлеба, а г. Министар у то време кад је народ гладан каже да земљорадници могу кукурузом да плаћају свој порез.

Господо, најзад доста је речено о економској политици ове Владе. Ја не могу да нађем ни једног јединог случаја на економском пољу, да је ова Влада ма шта доброг учинила, па и она сама то не може да каже, јер стварно ничега доброг није учинила. Што се тиче питања семена, њега нема довољно и не може да се да свима. Оно што се добије, добије се мало, тако да не могу да га поделе у једној општини, јер где треба њих 300 да добију, добијају га свега њих 20 или 22, тако

да већ не знају коме ће да даду, и онда настаје туча око поделе и људи се ратосиљају и семена и свега, а Краљевска Влада каже, ја сам своје учинила, а стварно није ништа учинила. Тако иде са исхраном, тако иде и са другим стварима. Ми уосталом не можемо ништа очекивати од ове Владе, јер она у својој декларацији ништа и није обећала у привредном правцу. Она је у својој декларацији коју је поднела Народној скупштини и на основу које је задобила поверење, о привреди само казала: „Старају се да наш земљорадник у држави буде унапређен“ — и ништа више; а којим мерама, како и на који начин, то не каже. Ова њена одлука, да се порез може кукурузом плаћати, не користи земљораднику, као што рекох, ништа, али ми јој не можемо замерити ништа пошто нам није ништа ни обећала. Али, господо, она нам је много обећала у политичком правцу, само и ту није ништа учинила. Ова Влада одговара пред Народном скупштином за свој рад, и ми имамо права да критикујемо њен политички рад. Пошто она сеје рђаво семе у њеном политичком раду, због тога и не може да се посвети старању нарочито у економском правцу и не може у томе погледу да нам пружи ма шта.

Сада да видимо да ли ми можемо веровати у економски рад ове Владе. Ја мислим да смо ми сви начисто да у тај рад не можемо веровати. Не можемо веровати кад она у своме саставу има претежно елемената који су наклоњени банкарству и банократији, и према томе не може ништа давати економском и привредном народу — сељаку. И зато ми ништа и не очекујемо од ње. Али ви који сте веровали у њен политички рад, ви сте се преварили. Ми јој нисмо веровали и нисмо се преварили.

Ја ћу вам прочитати шта она све обећава, па да видите колико је то испунила. У својој декларацији поред осталог у погледу политичком, Влада каже и ово: „Ми ћемо се трудити да у току свога рада поједине законе а нарочито оне политичке природе прилагодимо тежњима и жељама народним. Ово важи особито за широке народне самоуправе, за Изборни закон, за Закон о штампи и Закон о зборовима и удружењима. Краљевска влада жели да на овај начин омогући истинско учешће најширим слојевима народа у управи државној, бановинској и општинској“.

Браћо моја и господо, сада да видимо шта је она по овоме своме обећању учинила? Није учинила ништа! Напротив, ради обрнуто. Да ли ради тако, како Влада каже, да прилагоди тежњама и жељама народним наше политичко стање? Она каже да жели да у томе политичком стању може узети учешћа цео народ, а оснива партију, оснива своју странку на старом закону који постоји. Обећала је да ће да измени тај закон па да онда могу узети у политичком раду учешћа и сви други и најшири слојеви. Ја вас питам да ли може цео народ да узме слободног политичког учешћа кад постоји један закон по коме организовање једне странке мора да се пријави Министру унутрашњих дела, па Министар да одобри или не одобри ту странку. И дошло је до тога да је Влада једно говорила, а друго радила. Она није казала да ће да оснива икакву партију. Она то, истина, овде није казала, али и ако то није казала, она оснива једну партију и то је

оснива по старом закону и одозго, а не слободно и одоздо.

Господа кажу да народ оснива ту партију. Тако је, ако ми у тај народ убројимо прво г. Милана Стојадиновића Претседника владе, затим ако убројимо г. Корошца, Министра унутрашњих дела и ако бројимо г. Спаху, Министра саобраћаја. Они су програм ове странке сами написали, па га себи и предали. И онда се, господо, казало: ова је странка поникла из народа, а мало пре неко рече да је г. Аца Станојевић био ту. Да, он је био ту, али кад је видео да је преварен, он је одатле отишао.

Највећа је обмана, господо, говорити и обећавати народу једно, а радити друго. Ако је влада хтела да да пуне политичке слободе, као што је обећала, она је била дужна донети закон о удружењима, па би било слободно организовати једну политичку странку и без одобрења Министра унутрашњих дела. Али она то није урадила, а оно што се насилно ради не може никад имати корена у народу. (Жагор и упадице).

Потпретседник Фрањо Маркић: Мени је мило да коначно примећујем нешто веселости у овом Дому, али вас ипак молим — мало лакше.

Војислав Лазић (наставља): Ово особито важи за широке народне самоуправе. Па које су то широке народне самоуправе? Сигурно да је г. Претседник Краљевске владе циљао на бановине. Свакако из овога је требало да изиђе да бановине добију широку самоуправу. А ја вас питам, господо, да ли је то широка самоуправа у бановинама кад Краљевска влада поставља за банске већнике све своје приврженике, а није допустила да их сам народ бира? Да ли ту може бити речи о каквим самоуправама? А шта да кажемо, господо, за општине? Влада г. Стојадиновића сменила је у градовима све општинске управе које јој нису биле по вољи, па је поставила нове, све своје присталице. Зар ту може бити речи о самоуправи. Самоуправа је само варка, да се народ завара, али се он не да варати. Он будним оком прати шта влада ради.

А шта да кажем, господо, о закону о штампи? Ми непрестано говоримо о томе закону, али не може бити никакве вајде говорити то онима који то не разумеју или неће да разумеју. Врло је тешко, господо, говорити то људима који желе да само они живе, а да не дозволе другима да и они живе. Зар има смисла говорити то Влади Милана Стојадиновића кад је она обећала дати народу слободну штампу па му је не само није дала него је још више скучила него што је и дотле била скучена. Та влада жели да она буде једини форум у овој земљи. Она би хтела да штампа само хвали владу и да износи само оно што је за њу повољно. Али, господо, да се чује једна истинска реч у штампи, која не би влади годила, а потребно је да народ то зна, то влада Милана Стојадиновића не дозвољава. О онда још Милан Стојадиновић и његова влада говоре да ће влада дати слободну штампу! Господо, без слободне штампе нема напретка!

Господо, влада је обећала Изборни закон. (Жагор на левици!) Међутим, од тог изборног закона нема ништа. Чак је влада и вас преварила. (Упадица са деснице): Јевтићева влада је довела и вас овде! Многе вас је довела, који не бисте иначе дошли!

Приликом решавања прошлогodiшњег буџета влада је чак од вас добила једно овлашћење да донесе, поред осталих, и изборни закон. Казала је да је он хитан. Међутим, она га није донела, а сада имамо пред нама финансијски закон, односно предлог његов, по коме више то одобрење не тражи. Значи да влада бежи од изборног закона. Ми видимо из тога да влада жели да иде на изборе по овом закону који хоће јавно гласање, који хоће среске изборе, који омогућава злоупотребе и насиља. (Жагор у центруму и на десници.) Али влада не сме да поднесе један закон који би био слободан, који би загарантовао слободне изборе и који би загарантовао тајно гласање и најшире учешће бирача, а да не буду од власти гоњени. То влада неће!

Дакле, види се колико је реакционарна ова влада. Она не сме да поднесе други закон него чува за нужду овај, а ја мислим да она неће ни дочекати никад да по овом закону иде на изборе. (Жагор у центруму и на десници.)

Јер, када би Краљевска влада смела да иде на изборе, она би донела закон, или би, када је већ пала у Финансијском одбору, распустила ову Скупштину и ишла на изборе. (Живо одобравање на левици. — Жагор и објашњења између левице и деснице. — **Тодор Тонић:** Говори о кукурузу! Говори о сиротињи!)

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас мир, г. Тонићу!

Војислав Лазић (наставља): Господо, влада не само што није ништа урадила у политичком правцу за народ, већ је она урадила за народ највеће зло у политичком погледу. Завела је реакционарство, завела је насиље и оснивање насилно једне странке одозго. Прогањају се људи који тој странци не припадају и који неће у њу да се упишу. Чиновници се прогањају. Зашто се чиновници прогањају? Зато што неће да се упишу у Југословенску радикалну заједницу.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господине посланиче, да довршите, ваше је време прошло.

Војислав Лазић (наставља): Господо, судбина нашег народа и судбина наше земље је врло тешка. Она је тешка зато што је наш народ препатило много. Данашња генерација нашег народа имала је да издржи на својој грбачи неколико ратова, имала је да издржи рат од 8 година, и то поколење нашег народа има сада да издржи још једну велику економску беду, један економски рат, који је још опаснији од оног правога рата. Али тај народ нема среће у томе што баш у овом најтежем случају, што у овом најтежем моменту, када је и неродица дошла поврх свега, кад народ нема, кад је презадужен, кад је дошао до ивице пропасти, да нема Владе која би имала смисла и разумевања за тај народ. Влада га не разуме. И које год се питање потргне, Влада га не разуме. И ево, потежу се питања највиталнија, али за та питања, ви браћо, из већине и ваша Влада немате смисла и разумевања за њих. (Жагор и протести на десници.) Ви не разумете, на пример, питање раздужења земљорадника. У овој Скупштини се оно потраже и продужава неколико пута, предлаже се и тражи ликвидација дугова, нарочито ликвидација дугова земљорадничких, да би народ знао на чему је, међутим Краљевска влада неће ништа на томе да

ради. Ви непрестано кажете: па свршиће се то, урадиће се то, али кад? Ми вас питамо кад, народ вас пита кад, и ја верујем онда кад будете добили буџет. Влада ће казати да се може то питање да реши. Ви мислите и рачунате на једну родну годину па онда да се народу све одузме. Али преварићете се у томе. Ви не смете чекати такву једну годину, ако не будете решили питање сељачких дугова, а ако почну забране, онда имајте на уму да ће настати једно очајно стање и народ, као год што је бранио своју земљу у рату, тако исто ће бранити своју њиву и кућу да му их зеленаш не одузме и не опљачка.

И резиме оваког рђавог рада ове Краљевске владе добио је одјека у Финансијском одбору. Ова је влада формално у Финансијском одбору пала. (Објашњавања између левице и деснице).

Влада је својим радом показала да не заслужује поверење у овом Парламенту. Она је у Финансијском одбору претрпела неуспех, остала је у мањини. И, господо, молим вас, настаје сада питање: Шта да се ради? Финансијски одбор одбацио је буџет у начелу и покушава се сада да се нађе излаз из такве ситуације. Тражи се излаз по Пословнику.

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господине посланиче, да што скорије завршите, ваше време је одавно прошло.

Војислав Лазић (наставља): По Пословнику је јасна ствар. Пословник предвиђа да влада мора имати већину у свима скупштинским одборима. (Гласови са деснице: На гласање! Влада има већину!) Зато законодавац није могао да претпостави, да једна влада може остати у мањини, па да опет остане на власти. Законодавац је предвидео јасно, да влада мора имати у одборима већину, а нарочито у Финансијском одбору. И кад је влада остала у мањини, кад је Финансијски одбор одбацио буџет, онда је једино и правилно решење да влада поднесе оставку! (Протести на десници). Господо, можете ви бити окупљени око владе њеним обећањима, да је опет спасавате, као што сте је спасавали неколико пута, али, господо, то је гажење Устава, то је гажење закона. Једна влада кад је остала једанпут у мањини мора поднети оставку! (Граја). Господо, ви се буните, вас боли свака реч, којом се приговара овој влади, али питајмо се зашто? Зато, господо, што сте ви ортаци са овом владом. Влада је вама допустила да можете да премештате чиновнике, да гоните капетане, учитеље, да заводите анархију, и зато што заводите анархију она вас повлашћује, зато њој изгласавате поверење. Ако се тако ради, ја не знам где ће то довести. И зато је разумљиво што се ви буните. Ви сте повлашћени и разумете се да се борите да те ваше повластице не изгубите. (Протести на десници и гласови: Ви сте повлашћени!) И зато, господо, кад сам уверен да је ова влада у целокупном свом раду подбацила, кад није дала ни земљи ни народу оно што се од сваке владе очекује па и од владе г. др. Милана Стојадиновића, па и од ње се очекивало, али није дала ништа, зато сам слободан да предложим један прелаз на дневни ред овако мотивисан:

„Незадовољна одговором Г. Министра пољопривреде и радом Краљевске владе, Народна скупштина, осуђујући нехатан и незадовољан рад Краљевске владе на привредном подизању нашег народа, нарочито земљорадника, прелази на дневни

ред”. (Пљескање на левици. — Граја и протести код већине).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има народни посланик г. др. Јанко Баричевић. (Бурно и дугометрајно пљескање на левици).

Др. Јанко Баричевић: Господо народни посланици! И моји предговорници, кад су узели у претрес и под критику поступак Краљевске владе у питању интерпелација поднесених од стране многобројних народних посланика и кад су дали нарочити осврт на околност и чињеницу, да је Краљевска влада допустила, да интерпелација нашег друга Ђорђа Јевтића, дође сада на дневни ред, указали су прстом на једну недовољну пажњу са стране Краљевске владе према овако важном питању, као што је оно, које третира интерпелација друга Ђорђа Јевтића. (Гласови са деснице: Нису се могле држати седнице због ларме).

Господо народни посланици, ја не могу да се сложим са мишљењем мојих предговорника, да је Влада тим својим поступком указала недовољно пажње према томе крупном и важном питању наших земљорадника. Ја имадем о томе једно друго мишљење, а то је, да је Краљевска влада тим својим поступком, да доноси на дневни ред ову интерпелацију у месецу фебруару, хтела свесно, да седицички наруга најтежим потребама, најелементарнијим потребама нашег сељака и земљорадника. (Пљескање на левици. — Граја и протести на десници. — Гласови са деснице: Лунате само о кдуле и лармате у Скупштини!) А ви лармате цело време! И, господо, кажем вам нешто сасвим озбиљно.... (Граја на десници и гласови: Нећемо вас послушати!) Али ово ћете послушати; гарантујем вам: ако ћете овако даље поступати и при овако озбиљном питању овакву галаму дизати против наших говорника, нити ви, нити један ваш министар, нити Претседник владе, неће моћи овде проговорити реч. (Пљескање на левици. — Велика граја на десници.) То вам ја кажем, не заборавите, запишите то за ухо. Дај Боже, ако ћете тражити, добићете! (Један глас са деснице: Зар ви мислите да смо ми овде раја!) А ко вам то каже?! Ви нама не дате да говоримо! Нећемо дати ни ми вама! — (Гласови са деснице: Дајемо вам, али да говорите што треба!) Да ви мени кажете шта ваља или не ваља?! — Ја то решавам и г. Претседник Скупштине.

Господо народни посланици, наоч ове констатације, да је Влада ову интерпелацију, која говори о семену, донела на дневни ред у месецу фебруару, и то онда, када је већ све посијано или је требало бити посијано, нема другога израза за такав поступак, него да је Краљевска влада хтела да се наруга сељачкоме сталезу, нашем земљораднику, одговарајући на ову интерпелацију онда, када време за то није. (Одобравање на левици).

Господо народни посланици, Влада г. др. Милана Стојадиновића на уста свога ресорног Министра пољопривреде дала је на ову интерпелацију свој одговор. Когод је тај одговор саслушао, тај је могао, да констатује, да то није одговор једнога ресорнога Министра стручњака, него да је то резултат једног шаблоноског бирократског рада, нешто што су његови начелници њему сервирали, да га формално извучу из онога пацна, у којем се он и Влада г. др. Милана Стојадиновића налазе.

Ми говоримо о семену, ми приговарамо Влади г. др. Милана Стојадиновића да није ништа учи-

нила у питању раздавања семена, које треба наш сељак и наша земља. Али, господо народни посланици, и Влади др. Милана Стојадиновића треба ипак одати једно признање! (Гласови на десници: Врло добро! — Граја.) Господо народни посланици, Влада г. др. Милана Стојадиновића води и те какву бригу о семени. Али треба да се запитамо, господо народни посланици, какве врсте, какве природе је то семе, у коју се земљу то семе баца? Ми имамо, господо народни посланици, семе, које се зове слобода штампе; имамо семе, које се зове слобода говора, договора и састајања; имамо семе, које је скупо, које је врло скупо, — једно зрно вреди 15 хиљадарки! (Одобравање и пљескање на левици).

Влада г. др. Милана Стојадиновића у својој нарочитој и великој скромности неће да говори и да прича о тим њезиним великим и нарочито корисносним подвизима на пољу наше пољопривреде у смислу ова три момента, у смислу ове три врсте семена, као што сам их сада нагласио.

Господо народни посланици, док траје дебата, док траје озбиљна расправа о овој велеважњој питању за наш земљораднички сталеж; докле говорници, који су се јуче изређали, са нарочитом стручношћу обрађују то питање и критикују тачно и зналачки поступак Краљевске владе у томе питању, дотле, господо, ми бивамо постављени пред чињеницу, да ујутру, после те седнице Народне скупштине, када се пробудимо и узмемо у руке дневне новине, о тим говорима народних посланика скоро ни једне речи у њима не налазимо! За што је то, господо народни посланици? Зато, јер је Пресбирио, јер су државна тужиштва по наређењу Претседника владе и Министра полиције... (Протести на левици.) ... одредили да се у дневној штампи нема и не сме скоро ништа спомњати о говорима које су јуче држали наши другови Воја Ђорђевић, Мирко Косић и Драгиша Стојадиновић.

Осим тога, господо народни посланици, Краљевска влада, Влада г. др. Милана Стојадиновића, која се је разметала у првим данима кад се пред нас појавила, са својом одређеном вољом, да донесе слободу, нарочито слободу штампе, та иста Краљевска влада иде данас дотле, да се не сме у дневној штампи ништа да напише, шта се догађа и ради у Финансијском одбору. (Одобравање на левици. — Жагор на десници.) Али, господо народни посланици, Краљевска влада, како сам мало пре нагласио, у својој превеликој чедности и скромности, неће да даје нарочити публицитет неким велеважњим својим актима, који је нарочито ресе и ките. Али Краљевска влада др. Милана Стојадиновића тако скромна, тако чедна, кад она бежи од самохвале и кад хоће, да не види десница шта ради левица, ја, који ту Владу тако симпатичем, који ту Владу толико искрено волим, ја ћу да јој учиним правичну, ја ћу овде да дам бар нешто публицитета подвизима и важним стварима, које је Краљевска влада у задње време учинила.

Док наш сељак нема семена, док се наш сељак грчи у невољи, док је привредна ситуација наше земље данас тако тешка, да смо на ивици пропасти, дотле Краљевска влада нити речи нити прстом није мрднула да би томе доскочила, дотле Краљевска влада налази времена да се бави и доноси важна решења о приватним односима појединих лица у овој земљи. Та лица имају срећу да су у сродству са активним министрима и са активним народним

посланицима, бар тако се каже. И докле се нема времена, да се за неколико месеци одговори на интерпелације о набавци семена, о раздавању сељака, дотле се има времена, да се доноси амнестија некоме Храсници, да се доноси аболација некоме Сокићу. (Приговори и жагор на десници. — Одобравање на левици).

У предратној Србији, по ономе како сам информисан, био је један јединствени случај сличан овоме, и тај Министар, који је то потписао, морао је да иде. (Одобравање на левици). Међутим, у овој земљи, за то што је неко рођак једног активног министра, лице које је осуђено на пет година затвора и робије, зато што је сродник активног министра бива помилован и враћен на своје место. (Жагор и велика граја на левици). Сељак гладује, сељак дупа главу о сваки зид своје колибнице, а овај бива решењем ослобођен из тамнице, долази аболација Краљевске владе за некаквог Сокића, брата двојице активних народних посланика, за дело што је хтео да почини убиство против једног свог колеге новинара. (Граја на десници и узвици: Није истина!) Читајте званичне новине!

Господо народни посланици, ово је оно семе, које Краљевска влада сеје у овој земљи. (Жагор. — Чује се: А Нашичка?) Покрите се!, др. Јанко Баричевић са Нашичком нема никакве везе! Можда би се дало шта друго установити на вашој страни са Нашичком, а мене оставите дојално на миру, кад сви знате да Јанко Баричевић са Нашицама никакве везе нема. (Жагор).

Господо народни посланици, сад прелазим даље, на онај рад, који Краљевска влада врши и који не врши. Краљевска влада у вези са пресудом, која је прекрсноћ пала у Ексу, не каже нама ништа. То је њезин посао, нека брине своју бригу. Али Краљевска влада, која се кити са слободом штампе, та Краљевска влада цензурише и не дозвољава, да се каже ма и једна реч о догађајима, који су се у вези са пресудом у Ексу јуче догодили у Загребу. Та Краљевска влада, која је вас, господо завела, а и друге факторе у блудњу, тиме што је говорила, да је на три четвртине пута да направи пакт са др. Мачеком, та Краљевска влада кроз ово неколико месеци своје владавине у томе успела није. (Жагор). Немојте ви о томе говорити. Та Краљевска влада, господо, допушта, да се у сред Загреба окупи на хиљаде људи и протествује противу „претешке“ и „престрого“ изречене казне. Влада, господо народни посланици, није само ту да реагира на оно што се већ догодило, него својим поступцима и радом она треба да буде и превентивна и треба да онемогућава да се овакви скандала и срамоте у нашој земљи догађају. (Жагор). Али, господо народни посланици, ја имам да кажем ово: Од кога је, није ни чудо! (Жагор).

Господо народни посланици, ова Краљевска влада има нарочиту бригу, да контролише народне посланике, и онда се догађа и то, да једном народном посланику, једном борцу за ослобођење и уједињење, једном војнику, који је био частан и поштен, ускрати путницу за иностранство, и то нашем другу Јови Ненадовићу. (Жагор и протести на левици). Ко носи одговорност за то? Ви носите ту одговорност, јер да је ви не помажете, ове Владе не би било. (Жагор).

Господо народни посланици, и докле је овакво стање у нашој земљи, док би требало, да сви засучемо руке, да уклонимо зло и донесемо до-

бро, које је у нашим рукама и нашој могућности, Влада др. Милана Стојадиновића нема друге бригае него да денунцијантским начином тобоже узима у одбрану Намесништво онда, кад га нико не напада, него кад га се брани. (Жагор).

Влада др. Милана Стојадиновића при крају јучерашње седнице, кад је говорио наш друг г. Драгиша Стојадиновић, остентативно и демонстративно устаје! И данас та иста Влада добија туш од стенографског записника и председавајућег г. Маркића. (Жагор).

И док је овако, Краљевска влада др. Милана Стојадиновића не налази за потребно, да се осврне нити једном речи на тешке оптужбе, које је г. Драгиша Стојадиновић јуче изнео и које је документовао.

Па, господо народни посланици, кад је то тако, зар онда да се чудимо, што Влада г. др. Милана Стојадиновића овако цинички, овако неозбиљно и овако балерински поступа са највиталнијим и најозбиљнијим питањима нашега земљорадника. Ово је, господо народни посланици, било потребно да се изнесе и да се каже баш у дебати о овој интерпелацији, јер кад нам се онемогућава, да наши говори и наше тврдње, поткрепљене доказима, дођу у јавност, ми употребљавамо ову трибину, јер ту има јавности, која више вреди него ли 500 зауларених новина, и више него 1000 командираних.

Господо народни посланици, као припадник опозиције ја имам да искажем једну захвалност г. др. Стојадиновићу и његовој Влади. Сигурно ни једна опозиција неће од саме Владе и од самога Претседника Владе добити толико материјала за критику, колико је ова нама дала и да је тамо (указује на десницу) озбиљнога размишљања, ви би давно дигли руке од тога белаја, који ће вас најпосле до ђавола однети. (Жагор).

Господо народни посланици, ми знамо да може да постоји Влада која има подршку Скупштине. Ова Влада ју нема. (Граја на десници и протести...) нема зато, јер се посланици и министри купују са аферама Храсница и Сокића. (Пљескање и одобравање на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Војко Чвркић.

Војко Чвркић: Господо народни посланици, Југословенска радикална заједница дошла је да спроводи у овој земљи политику са циљем нормализовања политичких прилика и откривањем склопца са Паниновог лонца, који су многи политичари који седе на тој страни били затворили. И да није било тога вентила... (Пљескање на десници...) ви би са нама заједно и са целим народом у овој земљи пожњели буру, јер сте сејали ветрове. Господо народни посланици, долазећи у ову Народну скупштину као људи који заступамо принципе пуног парламентаризма и пуне демократије... (Гласови на левици: Видели смо како их заступате!...) ми, господо народни посланици, дали смо доказа пуно о томе нашем схватању, јер смо били толико трпељиви да смо вас два дана слушали како причате о две врсте семена: о једном политичком семену и о оном правом семену. Господо народни посланици, правца захтева, коју ви најгрлатије овде проповедате, да и ви нас, који смо вас пажљиво слушали, пажљиво саслушате као другу страну, на после тога, кад вам ми бу-

демо изнели какво је семе које сте ви сејали, и какво је оно које ви данас сејете, онда ће, господо, бити пуно доказа за целокупан народ да сте ви сејали ветрове, а ми да радимо на томе да у овој земљи не буде буре. (Пљескање на десници).

Господо народни посланици, ја сам један између најпажљивијих посланика који никада никоме није упадао у реч, и ако сте ви присталице демократије, онда је ваша дужност да ме саслушате, као што сам ја вас слушао, а ако мислите вашим упадицама да ме збуните, онда се врате, јер се ја држим једног великог принципа, једног социјалистичког вође који је у Немачком Рајстагу кад му је противничка политичка група пљескала казао: „Шта сам глупо казао, кад ми они одобравају“.

Господо народни посланици, да би могао да покажем оправданост онога свега наглашавања, ја ћу говорити о једној другој врсти семена. Ја морам прво да почнем са констатацијама, а те су констатације следеће: цела јавност у последње време сведок је да је последњих дана у овој Скупштини од стране посланика са леве стране ове дворане, а не левичара, присутно много оптужаба против Владе и њене већине.

Затим, господо народни посланици, чули су се бучни протести против нерада ове Скупштине. Против тога, господо народни посланици, како ова Народна скупштина неће да води рачуна о најпрешнијим народним потребама, и како та господа вапију за једним брзим радом који треба да донесе реформе за наш народ, који он очекује са једним великим нестрпљењем. Затим, господо народни посланици, нарицало се нарочито за слободом збора и договора, за слободом штампе. Тражио је се бољи изборни закон и слободумнији, а поред тога, господо народни посланици, нарочито се вапило за бољим економским стањем сељака. Господо народни посланици, тако исто нападао се најжучније данашњи политички правац и нападао се, господо народни посланици, смер целокупне политике Југословенске радикалне заједнице. Затим, господо народни посланици, нарочито се истицало да је настало расуло у овој земљи и да су браћа Хрвати за ову државу готово изгубљени. (Гласови: Ко је то казао? То није нико казао). То је казао Јанко Баричевић. (Гласови: Он то није казао). То из његовог говора излази, а ми унемо да правимо закључке.

Ето, господо, те констатације износе гледиште једне стране, износе гледиште посланика са леве стране ове дворане. Ја мислим, господо народни посланици, да основни принцип правнице захтева да се чује гледиште и друге стране, како она гледа на та питања и да се изнесу аргументи па затим, господо народни посланици, да о томе суд донесе наша јавност на коју ви нарочито апелујете, а и ми апелујемо на њу, а не на вас, јер смо по својој политичкој вери и убеђењу, како ви кажете, два света. Господо, при тој опени једнога или другог гледишта треба објективни људи нарочито да имају на уму то, да ја говорим у име оне друге стране, која, господо народни посланици, ради и носи пуну одговорност за све политичке догађаје у овој земљи и пред иностранством. А ви, господо, заступате гледиште само оних теоретичара, критичара, који, господо, за та своја гледишта не носе пред народом никакву законску одговорност, нити ма шта раде на поправци општег

тешког стања у земљи а нарочито сељака, већ само све своде на критику.

Господо, да је нама теже, ја мислим да ту не треба доказа, јер свима је вама познато да је много лакше критиковати него ли радити. То вам кажем ја, јер сам ја некад, носећи кундак на својим плећима, издавао критике, па та ситуација, господо народни посланици, није била ништа мање тешка него кад се носи одговорност у оваквим тешким временима за политику коју треба консолидовати, политику коју су људи са те стране довели до потпуне пропасти, а која политика треба да консолидује и наше економске прилике.

Господо, мој задатак је због тога деликатан, али ја, господо народни посланици, одмах истичем да он није ни мало тежак. Деликатан је због тога што ја треба да изнесем гледиште једне групе која је у најтежем времену, кад је претила бура са свих страна у нашој земљи од систематског угушивања пуне забране слободе штампе, збора и договора и никаквог изборног закона... (Бурни протести на левици и велика ларма).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, да бар у релативном миру саслушате говорника, као што је и он вас слушао.

Војко Чвркић (наставља): А мој је задатак, господо народни посланици, у толико лакши, што критика нашега рада долази од оних људи који су проповедајући ауторитативни режим у овој земљи, и то од оног дана кад се приступило организовању Југословенске националне странке, довели земљу дотле, да се ми сада налазимо на ивици пропасти економске и налазимо се у једном хорсокаку да се због тога организујемо политички, да из тога хорсокака, у који су нас довели присташе тога ауторитативног режима и режима који много мирнише на фашизам, спасавамо земљу. (На левици протести. — На десници плескање и бурно одобравање).

Могу вам одмах рећи, господо народни посланици, да се Југословенска радикална заједница не ствара одозго, већ да је састављена из компоната трију партија које су имале стварног корена у народу. А да су оне доиста имале таквог корена у народу доказ вам је тај што смо сви ми, колико год нас има овде, бирани као радикали или на своје сопственом политичком убеђењу. И, господо, кад ми сада долазимо да заведемо један режим демократије, ја вам могу одмах нагласити, да се сваки у овој земљи љуто вара, који мисли да ћемо ми бити безкрвна социјална демократија и да нећемо умети да нађемо законских средстава да свима узурпаторима спречимо да имају утицаја на ток државних послова. (На десници бурно одобравање. — На левици огорчени протести).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, мир. Пустите господина говорника да заврши свој говор. Изволите, г. Чвркићу, наставити свој говор.

Војко Чвркић (наставља): Да бих испунио задатак који сам ставио себи у дужност, да ћу имати онако излагање како сам вам рекао, ја, господо народни посланици, нарочито апелујем на ову леву страну дворане да води рачуна да је се, у последње време, поступањем са те стране, створила таква атмосфера, господо, да није ни мало депласирано када вам ја напоменем један догађај из давне римске историје, када је у римском парламенту један

виђени посланик узвикнуо Катилини: „Докле ћеш злоупотређавати наше стрпљење, о Катилино!“ (На левици бурни протести, лупање о клупе и звиждање).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, молим вас за мир. (На левици и даље траје лупање о клупе и звиждање у звиждање). Молим вас, господо, ја не разумем какве побуде имате да ово радите!

Војко Чвркић (наставља): Када ми стално живимо у једној атмосфери, где чујемо лупу лопатица по клупама, где чујемо лупу чегртаљки и где чујемо лупу звона, за које наша народна песма каже да је то достојно само овна претходника... (На левици лупање у клупе и граја и даље траје).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, да се умирите. (На левици и даље траје граја). Пустите, господо, говорника да говори.

Војко Чвркић (наставља): Ја морам да поновим да је то основни принцип правце, да ви саслушате другу страну. И када ја кажем, господо, када ми живимо у атмосфери, где из дана у дан чујемо лупу лопатица, чегртаљки и лупу звона, за које наша народна песма каже да је то достојно само овна претходника, а не Народне скупштине... (У центруму и на десници живо и дуготрајно одобравање. — На левици протести, лупање у клупе и звоњење. — Драгомир Миловановић нешто добацује).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Драгомире Миловановићу, ово је већ доста!

Војко Чвркић (наставља): Онда, господо, није депласирано са моје стране када кажем: О, ви, господо, са леве стране ове дворане, докле ћете злоупотребљавати стрпљење оних људи, који се овде боре да успоставе грађанске слободе и да успоставе грађанска права. (На левици бурни протести, лупање у клупе и граја).

Господо народни посланици, да се не би поновили они догађаји, који су се поновили после речи онога посланика у римском парламенту због подземног и конспираторског рада извесне онда господе народних посланика, ја вас молим, господо народни посланици, да више не одржавате такву атмосферу у овој Скупштини, да се не би слични догађаји поновили, што би удило угледу целе земље, а не само овога Парламента.

Господо, верујући да ћете после ових мојих речи испунити основни задатак правде и правце, ја, господо, прелазим да говорим о оном вашем семену које сте сејали као политичко семе некада у овој земљи. (Гласови: Чујмо!).

Господо народни посланици, не може стајати ствар на своје месту праведно кад ви тражите рад у овој Народној скупштини а поједина господа из ваше средине праве данима и данима неумесне примедбе само на записник и Пословник и када се данима не може да пређе на дневни ред. Ви онда, господо, не заступате овде рад него нерад. (Одобравање на десници). Затим, господо народни посланици, не може се говорити о достојанству Парламента када се у томе Парламенту место хладне достојанствене дискусије, која доликује парламентарцима и народним изабраницима, чују лопате, клепетуше и звона. Затим, господо народни посланици, ви стално понављате што ми дајемо слобода тако полако, као што би рекао лекар на свака два сата по кашичицу. Али, господо народни по-

сланици, ево зашто ми то радимо. То што ћу ја сада да кажем необично ће вам се допасти, јер се тиче ваших интереса и ваше коже. Политика ауторитарних режима од оснивања странке Ј.н.с. па на даље довела је дотле да је раздражила народ због тога што се створило туторство над народом да није знао за политичке слободе, он који је створио политичке слободе и који је створио политику националне Југославије. И, господо, да смо ми одмах пустили политичке слободе, она би се према многим од господе са те стране извршило линчовање од стране народа. (Бурни протести на левици). А ми, господо, пошто смо ставили себи у задатак да ову земљу доведемо кроз мир у тиху луку напредовања, ми, господо, због вас, да се не би над вашим вођама догодио линч, ми не можемо дати на једанпут потпуне слободе из самости према вама. (Граја и протести на левици). И, господо народни посланици, о слободнијем изборном закону не могу говорити она господа народни посланици кад међу њима седи један велики број који су благодарећи томе што су били једини кандидати на владиној листи и благодарећи Донтовој систему дошли у Народну скупштину. (Пљескање на десници — Протести на левици). Та легитимација, господо народни посланици, многим, не велим свима са те стране, ја поштујем извесне, многим је неисправна и не даје им право да говоре о слободнијем изборном закону, и због тога што сте ви, кад је Министар правде из Јевтићевог кабинета упоређивао тај изборни закон са енглеским, у једном хору пљескали. (Гласови са левике: И ти си пљескао). Господо, мени као једином посланику из овога Парламента служи на част, да сам у Верификационој дебати имао друго мишљење, и да сам се одвојио и још онда осудио ту политику. Узмите стенографске белешке па ће те видети.

Господо, ја не кажем да ће политичка група, којој ја припадам, донети енглески закон, јер ми нисмо Енглези. Прво треба ви да budete Енглези. Него, господо народни посланици, обећали смо и донехемо сигурно десет пута слободумнији изборни закон, него што је био онај, који су донела господа за чијом политиком ви танкате и данас. (Пљескање на десници. — др. Јанко Баричевић: Остави ти то др. Милану Стојадиновићу, нека он говори о томе. — Граја).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господине Баричевићу, убедите своје другове да не треба да сметају говорника, јер кад сте малопре Ви говорили господу са деснице нису Вам сметали!

Војко Чвркић (наставља): Господо народни посланици, сад ћу да вам говорим о другој врсти семена. Ја мислим да ту неће бити много буре са ваше стране, јер господо, ја сам до сада говорио истину, а истина кривца страшно вређа, ја то знам из судске праксе. Господо, у оној стручној критици рада Министарства пољопривреде, која се односи на селекцију нашега семена, чула су се два говорника, стручњака, којој ја господи немам намеру да одузимам ништа од тога, да они заиста нису стручни. Господо народни посланици, истакао сам одмах у почетку да човек и кад је стручан али је политички оријентисан, он све онда доводи на критичаторски став, па су та господа овде изнела само критику и казали су да треба да се спроведе планска привреда у овој земљи и да треба присту-

пти извођењу систематског плана пољопривреде у овој земљи. Господо, то ми потпуно из Југословенске радикалне заједнице усвајамо. Господо, стављамо себи у задатак да ћемо оним истим путевима у привреди помагати онако наш сељачки народ, који је и нас бирао, онако исто како га је у привреди помагала Радикална странка, под чијим је вођством све ово данас што имате стечено. (Пљескање код већине). Господо, дакле та господа која су критиковала, она не могу нама замерити што ми сад не износимо њима свој план, јер ми имамо у привреди свој план истрајан и дуготрајан, који је осветљан на принципима Сељачке народне радикалне странке. (Пљескање на десници).

Ви, господо, који сте нама говорили да све овде што је урађено не ваља, нисмо чули да ваше стране шта ви износите као план за санирање наше привреде. Према томе, господо, говорило се овде о селекцији семена, износила су господа потребе тога, ми то сви признајемо, али немојте, господо, да мислите да нама није познато колико значи за националну привреду селекција семена. И ви сте у том стручном излагању изнели да је потребна селекција семена па сте онда, господо, изнели податке, који се могу у свакој статистици наћи и које сваки нестручњак може узети.

Изнели сте колика се површина засејава, да има 70 врста ботаничке пшенице, да, господо, ми нисмо даље одмакли од каменог доба. Али, господо народни посланици, заборавили сте да кажете, да тражите селекцију семена и кад треба да се увећа наша производња, за којом ми тежимо, на који ће начин, код хиперпродукције аграрних производа, да се ти производи пласирају и уновче, и да им се обезбеди што већа цена. То, господо, нисте изнели.

Затим, господо народни посланици, ви сте нас упоређивали, уколико се ја сећам, са Шведском. Господо, лено упоређење! — Сви би ми желели, да будемо у свим другим правцима, а највише у привреди, као претежно аграрна земља, равним културним земљама са запада. Али сте једно заборавили да кажете, господо, да смо ми имали свога напредовања, заборавили сте да призагате, како је наша привреда изгледала осамдесетих година и шта ми све до данас имамо у привреди. И то од осамдесетих година па до данас, што смо напредовали, то је резултат рада свих влада, које су овој политичкој групи припадале. Затим, господо народни посланици, заборавили сте да кажете, да је Шведска пролазила кроз једно сасвим мирно развиће свога националног слободног народног живота, и да је она морала последњих неколико векова свога мирног националног живота да има много већи напредак, него што смо имали ми, који смо имали ту судбину да смо ишли по оној народној песми, као Зеке Буљубаше голаћи из дана у дан у бој, да смо из дана у дан трпели рагове, и да, према томе, господо, ми не можемо до стојимо на ономе ступњу, не само привреде, него и културе у свима правцима, где данас стоји Шведска и друге културне земље са запада. Али, господо народни посланици, тежиња је Југословенске радикалне заједнице, да се угледа на те земље. Она познаје све тешкоће нашег сељачког народа. Јер, господо, нас су овде исто тако бирали сељаци, као и вас, само нас с једним пуним поверењем, а вас — са Донтовим системом. (Пљескање на десници. — Граја и протести на левици).

И, господо, да би извршили свој постављени задатак обнове и унапређења привреде, ми смо ставили себи у задатак један други задатак, без кога и чијег остварења овај други задатак не може се остварити. Тај први задатак, који хоћемо извести, јесте: оснивање политичких странака, да преко њих извршимо селекцију људи, да у Парламенат дођу бољи људи, који неће радити овде са клеветушама, него који ће достојанствено расправљати народна питања. (Бурно и дуготрајно пљескање на десници. — Граја и протести на левици).

Погпретседник Фрањо Маркић: Реч има народни посланик г. др. Јанко Баричевић ради личног објашњења.

Др. Јанко Баричевић: Господо народни посланици! Г. народни посланик Чвркић био је љубазан пак је мене лично у своме говору споменуо и то онамо, као да би ја и у своме говору мало прије био нагласио и казао, да су Хрвати за ову државу изгубљени.

Господо народни посланици, ја свечано изјављујем, да је та тврдња г. Чвркића нетачна и од речи до речи неистинита. Осим тога тврдим и то да се из мога говора то није могло ничим закључити, и данас тврдим да прави и поштени Хрвати, којих има већина, када не буду завађани и када завађања не буду помагале владе као што је ова, да ће ти Хрвати увек бити за Југославију. (Одобравање и пљескање на левици).

Ово, господо, што раде чланови деснице, што они прибегавају оваквим инсинуацијама, није ништа друго него копирање онога што ради Краљевска влада: она нас денунцира према горе, а ви нас денунцирате према доле. (Један глас са деснице: Ти немаш права то да говориш!) Имам пунога права, да се противу таквога поступка оградим, јер то нити је частно нити је колегијално!

Дозволите ми још само пар речи. Пала је реч о узурпаторима и ја господину предговорнику Чвркићу имам да одговорим да су он и његови другови узурпатори поверења, које им је дао г. Богољуб Јевтић! (Одобравање и пљескање на левици) Међутим, господо народни посланици, ја сам лично тангиран још и са речима г. Војка Чвркића, којима је казао, да смо ми за ауторитативне режиме и да су ти ауторитативни режими довели нашу земљу на ивицу пропасти. Г. Чвркић и ви сви врло добро знате, да је ауторитативни режим, режим Блаженопочившег Краља Александра. (Сви народни посланици устају и кличу: Слава Му!)

Али, господо народни посланици, потребно је илустровати неке ствари и треба их нарочито подвући и забележити у анализама ове Народне скупштине. Господо народни посланици, г. Војко Чвркић, који се толико буни противу ауторитативних режима, кандидовао се је под једним ауторитативним режимом. (Узвизи на левици: Тако је!) И не само то, него је г. Чвркић под једним ауторитативним режимом добио и једну концесију, која се зове Овчар-Бања, а г. Чвркић нудио се је и Влади ЈНС. да у њу уђе, да је подупире, уз становите увјете, о којима ради личне финесе и пристojности нећу да говорим. (Одобравање на левици). Ако је г. Чвркић знатнижељан у погледу детаља, нека се изволи обратити на г. г. Милоша Драговића и др. Кешељевића. Према томе, господо, ви са те стране најмање имате права да говорите о тим режимима, јер ви их на својим леђима нисте искусили, — други би имали права.

Али, баш јер је такво стање у земљи, да треба ауторитета, треба ову владу макнути, која је тај ауторитет уништила! (На левици бурно одобравање. На десници протести).

Погпретседник Фрањо Маркић: Реч има ради личног објашњења народни посланик г. Војко Чвркић.

Војко Чвркић: Господо народни посланици, најодлучније одбијам од себе и од целе политичке групе којој припадам тврдњу г. Баричевића, да смо ми били противу режима Блаженопочившег Краља Александра. (Сви присутни устају и кличу: Слава Му!) Господо народни посланици, акт од 6 јануара био је велики и политички и државни акт, који је требао да донесе политички препород нашој земљи, да створи боље услове за бољу демократију и парламентаризам, јер је Блаженопочивши Краљ казао у Своме манифесту, да ће следовати примеру Свога Великог Оца и да ће се одмах вратити парламентаризму и демократизму.

Али господо, дошли су људи, који су требали да изводе велику замисао Великог Краља, па су били мали људи и од дана оснивања Југословенске националне странке па на даље разни Узновићи, Сршкићи и Јевтићи упропастили су велико дело Великог Краља. (Одобравање и пљескање на десници — Жагор и приговори на левици). И, господо, сад ми добијам задатак да урадим оно што је Велики Краљ нагласио у Своме манифесту и враћамо се Његовој замисли, правом парламентаризму и демократији.

Господо народни посланици, да сам се ја кандидовао на листи г. Богољуба Јевтића није никакво чудо, јер практиковани су режими у овој земљи такве врсте, да се није могло доћи до политичког изражаја док се не дође овде, па да се овде одобри оно што не ваља (Одобравање и пљескање на десници — Приговори са левице). И кад сам се кандидовао, ја сам следовао својој идеологији, да ћу заступати слободу и грађанска права и то сам учинио, и никад нећу пристати да тапкам за оним људима за којима тапка г. Баричевић. (Одобравање на десници — Жагор и протести на левици).

Господо народни посланици, што се тиче концесије, сад ћете чути и о њој праву истину. Концесију Овчарске бање, није добио Чвркић, него је добила Општина рожачка уз учену да буде уз онај режим. И због те учене у тој општини није пао ни један глас на првим изборима, што се може видети из бирачких спискова. Ја сматрам, да је то оптужба небираним речима, да сам се нудио Југословенској националној странци, јер ја у овој Скупштини од те странке имам највише апсова, највише прогона, интернација и новчаних казни. А, господо, да ме није Јевтић изабрао на овим изборима, најбољи је доказ, што сам на листи имао поред мене још три владина кандидата у срезу и поред тога и бившег Претседника Краљевске владе, вођу опозиције на опозиционој листи, г. Љубомира Давидовића, а Ви то нисте имали ни један и немате права да ми то пребацујете. (Пљескање на десници).

Погпретседник Фрањо Маркић: Има реч народни посланик г. Војислав Дошен. Осталу господо народне посланике молим да заузму своја

места, како би могли у реду и миру да завршимо данас свој рад.

Др. Војислав Дошен: Господо народни посланици, чули смо од предговорника г. Чвркића како нам данашња влада и данашњи режим дају слободу, али је г. Чвркић заборавио да нам пружи и документа за те слободе. Зато ћу ја бити слободан да вам покажем неколико оригиналних докумената о слободама које нам даје режим др. Милана Стојадиновића.

Господо, режимски лист „Време“ недавно је писао како ова данашња влада има заједнички циљ са удруженом опозицијом, а како је скупштинска опозиција противник да се народу даду политичка права и слободе. (Жагор. — Чује се: Тако је.) Тако је — чују се уподице са десне стране, а међутим, кад је члан удружене опозиције народни посланик у два среза г. Душан Бошковић држао збор у Петровграду, онда је г. Министар унутрашњих дела, као католик и свештеник натеривао полицијске коње на улаз у српску цркву, да не би верни ушли у цркву да се моле Богу. (Жагор.) Ја сам био тамо и ударио сам полицијског коња са штапом, да га одбијем од наше цркве, а они ме оптужили по Закону о заштити државе, што сам се усудио полицијску кобилу да ударим. (Жагор.) После тога је дошла амнестија и решењем од 25 децембра 1935 г. Ј.н.бр. 491-5-35 обустављен је поступак услед амнестије. Дакле, господо народни посланици, полицијска кобила има већу заштиту него народни посланик.

Министарство унутрашњих послова има у Петровградском срезу обичај да још и данас примењује чл. 12 Закона о заштити државе по своме среском начелству. То је онај члан по коме је Министар унутрашњих дела седео у интернацији, па је тако помислио да је то добро средство за прогоњење политичких противника па га он сада употребљава. Ево вам одлуке, господо народни посланици, од 26 новембра 1935 године, дакле из времена када је г. Ангун Коросец већ био Министар унутрашњих послова. То је број 575/35. Из њега би се могло видети да се један добровољац, Србин из Баната, кажњава од стране полиције са 15 дана затвора што је критиковао овај режим и ову власт. Ево вам одлуке о томе. (Показује.)

Господо, ови примери које сам изнео и ово решење које овде имам и ови случајеви које ћу вам изнети доказују да под режимом Милана Стојадиновића су и финанси почели да туку народ а не само жандарми. У Новој Црњи истучено је преко 20 људи и то зато што су били оптужени да су шверцовали дуван. И поред тога што им тражени дуван није нигде нађен, они су били везивани. Међу прсте стављали су им оловке и финанси су се пели на њине таване кроз које су пропадали у куће. Ето таквим зулумима својих чиновника данашња влада сеје семе и то тако семе да њени органи могу на терену да раде штогод хоће.

Ми смо овде чули од г. Чвркића да је рекао како је биран и као радикал и како су прве вође за којима смо ишли били мале вође и мали људи, а сада они, за којима он иде, да су велики људи. То је његово мишљење. Али г. Чвркић иде сада и за г. Драгишом Цветковићем, који је Министар, и за г. Драгишом Цветковићем, који је први који је про- тај г. Драгиша Цветковић био је први који је про- тасио г. Јевтића као југословенског фирера и

Хитлера. Дакле значи, господо народни посланици, да за ту групу коју води Драгиша Цветковић нема те владе којој она не може послужити. Имамо још нешто, господо народни посланици! Ја бих говорио још много више, али сам се погодио са г. председавајућим да говорим свега 10 минута. Ова влада има обичај да говори како је за државно и народно јединство и да ће га спроводити како је то у својој декларацији казала. Сада када треба да се духови смирују изабрао је Клуб југословенске радикалне заједнице за свога секретара посланика г. Жарка Томашевића.

Дакле, значи, посланик Жарко Томашевић, он претставља Ј.Р.З., јер му он даје своје поверење. Њега су, господо, изабрали за Претседника Одбора за проучавање међународних уговора и конвенција, дакле, дају му се велике и крупне улоге. Међутим, господо, ја овде имам оверен препис записника од 7 априла 1935 године, по ком записнику пред потписаним сведоцима: Бранком Пајићем, Светозаром Станисављевићем, Душаном Букићем и Благојем Станисављевићем на збору од 23 марта 1935 године, одржаном у Габошу, у гостионици Андрије Чолића, г. Жарко Томашевић, чиновник, саветник Министарства спољних послова у Београду, казао је следеће: „Без обзира хоћете ли да гласате за мене или не, ја сам посланик Среза вуковарског те ћу Хрватима отворено казати да ћу (Граја и узвици на левици: То је шкандал!)

Господо народни посланици, да ли може наш народ, да ли југословенски народ или хрватски народ може имати поверења у оном посланику кога Ј.Р.З. бира на највеће положаје, а који тако прети Хрватима.

Господо, има још трагичнијих случајева ових слобода које добијамо. Тако имају слободу и у ресору Министарства просвете поједини наставници Руси да гоне и ваше Србијанце наставнике из гимназија. Господо, на Петровградској гимназији има тако професорско друштво, које ужива пуну заштиту Министра просвете, па кад смо питали г. Министра просвете о томе, он је казао: Шкандалозно су урадили, страшну ствар су урадили, па ће морати да иду, а кад смо запитали г. Министра просвете зашто већ не иду, он је одговорно: „Крупна је ствар, па зато не могу тако брзо да иду.“ Ми смо одговорили, ако је крупна ствар онда треба брже да иду.

Господо, ви ту имате и такве слободе да један директор може наставницима да каже и најтеже изразе, па да му опет не буде ништа. (Покушава да наводи примере. — Бурни протести, граја и повици на десници: То је срамота да се такве речи употребљавају у Народној скупштини!)

Господо, мени се овде додају да је срамота што сам овде навео доказе како Влада спроводи наше народно јединство. Господо, дозволите ми да завршујући ово неколико речи . . . (Гласови: Добро те ћете једанпут да завршите!) . . . Ја знам да је за вас боље да завршим, јер имам на стотину оваквих примера да изнесем. Завршујући, господо, ово неколико речи, ја вам обећавам да ћу у Народној скупштини кад дође буџетска дебата, доказати ко разорава ово југословенство: да ли Милан Стојадиновић или ја. (Граја и протести на десници — Одобравање на левици.)

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч г. Жарко Томашевић ради личног објашњења.

Жарко Томашевић: Господо народни посланици, кад се овако тешке оптужбе износе против некога, ја верујем да и ви сматрате да онај против кога се те оптужбе износе, има права да се брани. (Гласови на левици: Ми вас нисмо оптужили, то су вас оптужили ваши бирачи!) Те оптужбе су фалсификоване. Летак који је изнео г. Дошен, то је најординарнији фалсификат. (Гласови на левици: То није летак!). То је летак из изборне борбе, којим је један мој противкандидат хтео да ме скине са листе да се уопште не бих могао ни кандидовати. (Гласови: Са које листе?) Са листе г. Јевтића. (Гласови на левици: Дакле са његове листе!) Да, са његове листе; и ви сви на тој сте се листи кандидовали. (Гласови: Није ваљда са листе Јевтићеве, него са листе г. Јевтића, јер он није чувао овце!) Ја мислим, да не умањујем важност ако кажем и Јевтић, јер он није обичан човек, он је био претседник Владе и носилац земаљске листе.

То је један најобичнији фалсификат, а у колико је он умесан и тричав можете то по стилу да видите, јер кажу да сам ја држао збор. Нисам ја држао тај збор, ово су лажни сведоци, јер ја нисам могао да кажем кад имам свега шест кандидата да ћу ја бити сигурно посланик. Па то је немогуће, господо. Овај летак ја сам демантовао у моме срезу на 104 збора која сам држао. И није истина да сам ја и једне ружне речи казао против браће Хрвата. Ако је ко за Хрвате, то је Жарко Томашевић. Јер је Жарко Томашевић био претседник „Париске Зоре“ у Паризу још 1910 г. Онда је још Томашевић био Југословен. Ја имам све-дока да вам то посведочим, а ово што је г. Дошен изнео, плакат је који нема никакве важности, то само доказује са каквим се сретствима ова опозиција служи. То служи на част г. Дошену који је добио мандат по кравици, а ја сам добио мандат најјачи у Савској бановини: 6.500 гласало је за мене, а за Мачека свега 3000. Господо, то доказује да је морал јако поремећен и уздрман. Ја могу да кажем г. Дошену само ово: О tempoга, o mores. (Одобравање код већине).

Потпретседник Фрањо Маркић: Има реч Министар пољопривреде г. Станковић.

Министар пољопривреде Светозар Станковић: Господо народни посланици, у дискусији која се развила око интерпелације народног посланика г. Борђа Јевтића изношена су и питања која не стоје у тесној вези са предметом интерпелације и то питања не само привредне него и чисто политичке природе. У ова последња не мислим овом приликом да улазим, а у колико се тиче постављених привредних питања, хоћу у кратко да се на њих осврнем. У једном делу дискусије био је нарочито изложен критици рад Министарства пољопривреде у погледу на нашу производњу пшенице и у вези с тим давани су савети за рад у том правцу. Како је овај део дискусије, на који хоћу да се осврнем, имао стручан карактер, молим да ми се не замери што ћу и ја овом приликом морати да будем такође детаљнији.

У овом делу дискусије нарочито је било указивано на то како су мали наши приноси пшенице спривано на неким другим земљама и да је томе на првом месту крива та околност што наш

народ нема добру сорту семена, па је затим статистички била срачуната штета коју наши пољопривредници и цела привреда имају од тога, а свему да је криво Министарство пољопривреде, које се није побринуло око тога, да се изнађе добра сорта, како су то учинили други народи.

Не намеравам, господо народни посланици, да правдам и ораним рад Министарства пољопривреде за време свих влада које су претходиле садашњој Краљевској влади, чији ја имам част бити члан у својству Министра пољопривреде. И мени су познате грешке које су раније чиниене баш у питању наше производње пшенице уношењем познате квантитетне сорте назване „пролифик“. Али је, господо, нелогично када се истовремено с тим чине сугестије да треба радити на што већој квантитетној производњи пшенице код нас, како смо то могли јуче да чујемо са овога места. (Жагор и протести на левици — Одобравање на десници).

Пре свега хоћу да констатујем да код нас, господо, не постоји у толикој мери проблем квантитетне производње пшенице у коликој мери постоји проблем квалитетне производње овог артикла. Вама је свима познато колике тешкоће постоје извозу пшенице, које су већ тако велике да нам задаје бригу вишак пшенице при средњем нашем приносу, а при добром приносу ми имамо велику муку са пласирањем вишка. Вама су познати и узроци оваквог стања на житном тржишту. (На левици жагор и протести.) Молим вас, господо, чућете све.

У тежњи за аутархијом све бивше увозничке земље чине све веће сметње увозу и уједно раде свима расположивим сретствима на том да повећају своју производњу у толико да саме подмирују своју потребу. Царинским бранама и другим мерама у тим земљама се у знатној мери повисује цена пшеници, а скупа цена пшеници има овде две последице: да се редуцира потражња и затим да се повећа рентабилитет домаће производње, што опет повлачи за собом повећавање засејаних површина и веће инвестиције у ову културу. Нарочито у таквим случајевима постаје рентабилна употреба вештачких ђубрива, која у знатној мери повећавају принос. На овај начин земље које су биле највеће увознице пшенице постају брзо чак и извознице, као што је у последње време на пример случај са Чехословачком, па чак и са Немачком.

Сад настаје озбиљно питање: куда ћемо ми са нашим повећаним вишковима пшенице када већ имамо готово несавладљивих тешкоћа и са вишковима наших садашњих средњих приноса? Није овде у питању само пласман евентуалног вишка пшенице него ту има и још једна невоља, а то је обарање цена на унутрашњем тржишту при иоле већем вишку, а пад цена је катастрофалан при сваком већем вишку. Питамо се сад оправдано: шта би било са ценама у оном случају када бисмо у знатној мери повећали производњу? (Жагор и протести на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, како се већ не уморите?!
— Жагор на левици).

Министар пољопривреде Светозар Станковић (наставља): Господо народни посланици, ја сам вас јуче мирно слушао и очекујем да ћете и Ви мене изволети саслушати. (Одобравање на десници — Жагор на левици).

А сасвим засебно поставља се још и то питање: шта бисмо ми уопште радили са квалитетним сортама пшенице, ако бисмо форсирали квантитетну производњу, како нам се јуче овде препоручило.

Велика је наша срећа, господо, што оне земље, које су нам јуче овде изнете као примери на које треба да се угледамо, не могу истовремено да производе и квалитетну пшеницу или то могу да чине у веома ограниченој мери. Квантитет, господо, могу те земље, како сам рекао, и саме чак да изводе, њима не треба још и наша квантитетна пшеница. Али оне морају и поред своје хиперпродукције да увозе квалитетну пшеницу, да би мешањем ове поправиле свој лоши квалитет. Јер квалитет пшенице даје на првом месту поднебље, а тек на другом месту и у ограниченој мери сорта семена. Ово није можда било познато када се јуче о томе говорило, а ово треба да се зна када је реч о правцу којим треба да се упути наш рад на унапређењу наше житне производње.

Има још нешто што није, изгледа, било познато кад је било говора о нашим сразмерно малим приносима пшенице према приносима у неким другим земљама. То је чињеница да јужна поднебља дају мање приносе а бољи квалитет, док према северу расту приноси на штету квалитета. И поред савршено исте обраде земље и примене сасвим истих сретстава при обради приноси пшенице на северу Европе знатно су већи од приноса у јужним крајевима. Наши најнапреднији пољопривредници у Војводини и они у суседној Мађарској често обрађују земљу тако да се нигде боље не обрађује и не ђубри, па ипак они не могу да постигну оне просечне приносе пшенице који се постижу у северним земљама. Разлози за ово су у томе што на северу успевају нарочите родне врсте пшенице које у нашем поднебљу уопште не дозревају, зрло им се не развије и остају штуре. Све су то најме касно зреле врсте које имају дужу вегетацију од наших пшеница. Посејане у нашем поднебљу, ове сорте уђу још неразвијене у нашу летњу врућину коју оне не подносе и са суше се не стигавши да развију плод који онда учмање. У северним земљама лета нису тако жарка као код нас, тамо нема наше жеге и припеке и пшеница може да вегетира, семе буде крупно и једро, али и брашнаво, није стакласто као наше ни тако добро по каквоћи брашна.

Врсте пшенице које код нас успевају, нису уопште тако родне као оне које успевају на северу. Затим код нас приноси подбацују од нагле летње припеке која пшеницу ухвати често још у мају месецу и тера је на прерано сазревање. Има још један разлог за ово, а то је чињеница што се пшеница редовно сеје после кукуруза, често прекасно и на брзу руку, на недовољно развијен усев улази у зиму.

Статистички принос у појединим земљама Европе и Америке потврдиће ова излагања. Принос по хектару имају: Бугарска око 10 мтц., Југославија око 11 мтц., Италија око 11 мтц., Мађарска око 12 мтц., Француска око 14 мтц., Аустрија око 15 мтц., Чехословачка око 16 мтц., Немачка око 18 мтц., Шведска око 20 мтц., Белгија око 25 мтц., Данска око 27 мтц. и Холандија око 28 мтц.

Од југа према северу су дакле приноси све већи. У Америци видимо исти паралелизам: Арген-

тина (на југу) око 9 мтц., Сједињене Америчке Државе 10 мтц., Канада 12 мтц.

Како се из ових бројева види, Југославија има веће приносе пшенице по хектару него Сједињене Америчке Државе, у којима на селекцији семена ради велики број најбогатије снабдених станица. Кад би за принос пшенице било тако одлучно семе а не и други фактори, нарочито климатски- онда би заиста морали да се питамо: из којег доба потиче семе које се сеје у Сједињеним Америчким Државама ако наше потиче из камениг доба, како је јуче овде било речено.

Ово није уосталом први пут да се без претходног познавања свих елемената и без дубље анализе предмета, из поређења приноса пшенице на северу и код нас на југу изводе погрешни закључци.

Кад је реч о овом треба да поменем још један важан разлог већој родности пшенице на северу Европе. То је употреба и дејство вештачких ђубрива. Већ сам наговестио разлог, због кога се на северу у већој мери употребљавају ова ђубрива него код нас. То је њихова већа рентабилност због тамошњих већих цена пшеници. Али ово није све. Тамо ова ђубрива имају и веће и ефикасније дејство него код нас. Познато је да ова ђубрива дају добар резултат само при довољној влажности земљишта. У суши она подбацују, а на извесним теренима могу она у суши да имају и негативно дејство. На северу, где су лета блага и где прејака жега не исушује сувине земљу као код нас, успех од употребе вештачких ђубрива је и већи и сталнији него код нас.

Није дакле сорта семена искључиви фактор при одређивању приноса пшеници, него су ту многи други фактори. Уколико је пак у питању сорта, онда за наше прилике морамо на првом месту имати у виду квалитет, а тек онда квантитет.

Не смемо, господо, никад губити из вида ту околност да смо ми у овом случају извозничка земља и да као таква зависимо од захтева наших иностраних купаца. У данашњем пак стању светске производње пшенице ми једино још што можемо да продамо, то је квалитетна пшеница, а и то у ограниченој мери и све у мањој и мањој мери.

Савет за квантитетну производњу пшенице не може се стога примити. Радећи тако, потпуно бисмо упропастили извоз и срозали бисмо потпуно наше унутрашње цене. Тек онда бисмо претрпели милијардерске штете, о којима је овде јуче била реч, и те би штете биле ефективне а не само статистичке.

Господо, уколико жанглирате са левике са овом милијардом, мало пре сте имали прилике да чујете једнога господина предговорника, који је овде доказао да вредност наших цералија износи 30 до 60 милијарди динара. Господо, ово је бар проста рачуница, Говорно је да има 6 милиона хектара засејаних цералија, и рекао је рачунајмо са 600 динара по хектару. (Један глас: Само жита има!). Не знате ви то, треба да слушате. Господо, кад 6 милиона помножите са 600 динара онда то може бити највише 3.600.000.000 динара, а узмимо нека је хиљаду динара по хектару и онда може бити само 6 милијарди а никако више.

(Пљескање на десници. — Један глас са левице: Ето са каквим цифрама ви оперишете!). Молим, нисмо ми таквим цифрама оперисали.

Овакав савет могао би се примити само утолико, уколико је реч о пасивним крајевима, који пшеницу употребљавају једино за своју потрошњу, а нипошто генерално за целу земљу, најмање за крајеве из којих се пшеница извози.

Поправи квалитета наше пшенице посвећује се у последње време највећа пажња. Пре свега имамо уређен институт за испитивање квалитета пшенице при пољопривредној огледној и контролној станици у Топчидеру, без кога не би био могућ рад у овом правцу. Затим се интензивно ради на ширењу већ познатих квалитетних сората. Ја сам јуче имао част да истакнем, да је у Дунавској бановини прошле јесени за ово било ангажовано преко 600.000 динара. Набављене су знатне количине семена квалитетне сорте и по знатно нижој цени дељене пољопривредницима. На квалитетној селекцији раде у последње време и наше пољопривредне станице. У овој акцији учествује и државно добро „Беље” са својом селекционом станицом. Како Дунавска бановина као најважнија за извоз пшенице није досада имала своју станицу, чине се припреме да се што пре оснује таква станица у Новом Саду, за коју ће Бановина набавити једно имање од Матице српске.

Ако су дакле, господо народни посланици, могле да се чине замерке ранијем раду, не може се рећи да садашња влада о овом питању не води потребну бригу, и да се оно не решава са довољно познавања овога проблема.

Штета је, господо, што јуче нису овде изнесени податци о томе, шта је претходна влада учинила у овом правцу, у којој су г. г. говорници опозиције имали искључиви утицај. На место тога било је поменуто, како Министарство пољопривреде води неку личну политику. Мислим да се ово не би могло рећи за данашње Министарство пољопривреде, али кад је реч о томе, онда морам да констатујем, да би такво тврђење у највећој мери важило за Владу, која је претходила овој. (Бурно пљескање на десници). Само у Министарству пољопривреде, за кратко време те владе, извршено је само међу ветеринарима 66 премештаја без молбе. (Пљескање на десници. — Граја и протести на левици. **Александар Дачић:** Тако је, а не да воде трговину, по земљи као што данас раде; отидите и видите шта раде ветеринари и како тргују са разним серумима. Граја).

Потпретседник Фрањо Маркић: Молим вас, господо, изволите саслушати у миру Господина Министра.

Министар пољопривреде Светозар Станковић (наставља): Са овим премештајима ангажовани су у толикој мери кредити за пресељења, да ја не могу да извршим ни најпотребније поправке и неправде, које су учињене без икакве службене потребе. (Пљескање на десници. — Граја и протести на левици).

Господо, на замерку, да је Краљевска влада доцкан ставила на дневни ред ову интерпелацију, могу овде да вам изјавим, да је Краљевска влада учинила што год треба, да се пружи помоћ за набавку семена још пре, господо, него што је ова

интерпелација и стигла Краљевској влади. (Пљескање на десници).

Потпретседник Фрањо Маркић: Реч има народни посланик г. Жарко Томашевић у име групе.

Жарко Томашевић: Господо, пошто смо чули образложење интерпеланта, нашег друга Ђорђа Јевтића, и пошто смо чули документован одговор г. Министра пољопривреде, а тако исто и излагања свију говорника, ја предлажем Народној скупштини, у смислу § 75 Закона о пословном реду у Народној скупштини, прост прелаз на дневни ред. (Пљескање на десници са узвицима: **Живео!** — Граја и протести на левици).

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо народни посланици, исцрпљена је листа говорника; предложена су два предлога за прелаз на дневни ред: један мотивисан г. Војислава Лазића и други за прост прелаз на дневни ред г. Жарка Томашевића. У смислу члана 76 Закона о пословном реду у Народној скупштини Влада има право да се изјасни који прелаз на дневни ред прима. Молим г. Министра пољопривреде да у име Краљевске владе изјави који предлог за прелаз на дневни ред прима.

Министар пољопривреде Светозар Станковић: Господо народни посланици, изјављујем у име Краљевске владе да примам предлог народног посланика г. Жарка Томашевића за прост прелаз на дневни ред.

Потпретседник Фрањо Маркић: Господо, приступићемо гласању. (Гласови са левице: Да се гласа поименично!). Гласаће се онако како је прописано Законом о пословном реду, а ако ја не могу да утврдим где је већина, гласаће се поименично. (Чује се: Нека сви заузму своја места и нека се скупштински чиновници удаље из сале!). Пре него што се пређе на гласање седењем и устајањем, ја ћу сам то наредити и немојте ме упозоравати, јер знам шта ми је дужност. Молим све скупштинске чиновнике и остале службенике нека тренутно напусте ову дворану, а сву господу народне посланике молим да заузму своја места.

Приступамо решавању о предложеним прелазима на дневни ред. Одређујем гласање седењем и устајањем. Ко је за предлог за прост прелаз на дневни ред, који је предложио г. Жарко Томашевић и који је усвојила Краљевска влада, седеће, а ко је противу тога предлога устаће (Гласови на десници: Већина је седела! — Гласови на левици: Већина је устала! — Граја!)

Господо народни посланици, пошто видим да многи од Вас сумњају где је мањина а где је већина, а по мојој оцени већина је на овој страни, на десници, ја ипак одређујем поименично гласање. (Одобравање на левици) Молим г. секретара да изврши прозивку г. г. народних посланика. Да не би било неспоразума гласаће се овако: ко је за прост прелаз на дневни ред предложен од стране г. др. Жарка Томашевића гласаће „за”, а ко је противу тога предлога гласаће „против”.

Секретар др. Драган Дамић прозива народне посланике да гласају и они су гласали овако:

Гласали су „за”: Антић Боривоје Д., Антонијевић Душан, Аранђеловић Јован, Арежина Миљкан, Аћимовић Велимир Ж., Баџак Милан Љ., Бенко Јосип, Белинић Винко, Бећировић Воца-Шериф,

Бешировић Димитрије, Блажић Милан, Богавац Петар П., Божиновић Љубомир, Божић Јакша, Бошковић Михаило, Бренчич Михаел, Брујић Јован С., Бубић Стеван др., Васић Тихомир, Вебле Андреј др., Величковић Миладин Б., Веселиновић Милорад др., Видец Антон, Вујасиновић Вук др., Гавриловић Никола, Гајић Радомир, Гајшек Карло, Галогажа Петар, Голубовић Милан, Грба Милорад др., Давинић Брана, Димитријевић Живојин, Димитријевић Љутица др., Димитријевић Стојанин, Димић Радосав М., Добровић Милан, Дургутовић Мустафа И., Ђуровић Данило, Ерцеговац Богдан, Живадиновић Борисав П., Живковић Тодор М., Живковић Радосав Т., Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Захарић Чедомир И., Зубер Никола, Иванишевић Петар, Ивековић Богдан др., Ибрахимпашић Абдула, Јанковић Десимир, Јанковић Стеван, Јањић Војислав др., Јеличић Цветко, Јоксиминовић Зарије, Јоксиминовић Угрин, Казимировић Владимир П., Кадић Алија, Каламатијевић Михаило, Калуђерчић Бранко др., Капетановић Исмет-бег Гавран, Кашпер Михаел др., Керсник Антон, Клар Франц др., Кнежевић Богољуб, Кожул Марко др., Коце Јуре др., Косовић Петар Р., Крафт Стеван др., Крстић Михаило, Крстић Стојан Ст., Кузељевић Сретен, Куленовић Пафербег др., Курсулић Велимир Ј., Лазаревић Милан, Лазаревић Никол, Лазаревић Тодор др., Лукаревић Михаило Т., Љешевић Михаило К., Марјанац Симо, Маркић Фрањо (претседава), Мијић Милан Ђ., Мијушковић Лука, Микашиновић Ђуро Д., Микић Сава, Милетић Вјекослав др., Милијановић Велимир, Милинчић Богдан Ј., Милошевић Душан В., Милошевић Душан С., Милошевић Радивоје, Миљуш Бранко др., Мирковић Димитрије С., Михаиловић Тодор, Мишкулин Миле др., Муратбашић Осман, Недељковић Урош, Никитовић Часлав др., Николић Бранко др., Николић Живко Ј., Николић Славо, Нићифоровић Спаса, Новаковић Нико др., Пантић Љубомир, Патриговић Хаџи-Љуба, Певец Рудолф, Пејин Гојко Ж., Пеливановић Малић, Перовић Душан, Перовић Милан Р., Повреновић Матија К., Поздерац Нурија, Поповић Аћим С., Поповић Душан, Поповић Живко, Поповић Михаило др., Поповић Новица М., Предован Крсто, Радојчић Данило В., Рајаковић Милоје М., Рамадановић Рамадан Ф., Рашковић Милош др., Роговић Јосип др., Ружичић Марко В., Санто Гавро др., Симић Стеван, Сладојевић Чедомир П., Сокић Момчило, Спасовић Вукашин, Станковић Александар, Станковић Светозар, Станковић Светозар С., Стојадиновић Драгомир, Стојадиновић Михаило, Стојансављевић Петар, Стошовић Добривоје, Суботић Душан, Тасић Светозар С., Тешић Максим, Тодоровић Бранислав А., Томашевић Жарко, Томић Јеврем, Тонић Тодор Р., Трпковић Ставра Т., Ђурмавић Хусеин, Хаџи-Ристић Спира, Цветковић Драгиша, Црљић Лазар, Чујан Ђира, Чапљић Радојко, Чвркић Војко Р., Чејовић Ђуро, Чолаковић Крста, Шакић Иван, Шемров Фран др., Шушић Живко;

Гласали су „против“: Аврамовић Лука, Алексић Крста, Арнаутовић Дамјан, Аћимовић Јордан др., Баричевић Јанко др., Борисављевић Страхинија, Буторка Александар др., Вујић Димитрије, Вучетић Јовановић Српко др., Вукићевић Милан, Вучетић Радисав, Гавриловић Ото, Гајић Павле, Гађиновић Војислав Ј., Георгијевић Јоца М., Главинић Милан др., Глишић Миленко, Горњак Винко, Грђић Ристо

В., Дамић Драган др., Даниловић Живко Ј., Дачић Александар М., Димитријевић Крста, Димитријевић Мита, Динић Танасије Ђ., Добершек Карел, Дошен Војислав др., Дошен Мирко др., Ђорђевић Војислав В., Ђурић Боривоје М., Ђуровић Михаило, Загорац Јово, Зелковић Бошко Н., Зечевић Секула, Ивановић Драгољуб, Исаковић Миливоје Ђ., Јанжековић Иван, Јанковић Драгутин др., Јевтић Богољуб Д., Јевтић Ђорђе, Јевтић Живојин, Јовановић Љубомир, Јојић Велимир, Кабалин Никола, Кајић Мијо А., Калембер Бранко др., Којић Драгутин др., Коман Албин, Комненовић Мирко, Косић Мирко др., Костренчић Лука, Кулишић Шиме др., Кумануди Крста др., Куњашић Јоаким, Курилић Милан Ј., Куртовић Шукрија, Лазаревић Александар М., Лазаревић Милован, Лазаревић Војислав, Ленарчић Станко, Ловренић Иван др., Лукачић Августин, Макар Дако, Марковић Миленко др., Марцикић Милоје Т., Мastroвић Анте, Миловановић Драгомир М., Милутиновић Милинко Р., Михаиловић Илија П., Мравље Милан, Мрлалић Мустафа А., Нановић Радивоје, Ненадић Војислав, Ненадовић Јован Б., Николић Милован Ђ., Новачан Антон др., Новаковић Степан, Паштровић Манфред, Пејкић Чедомир А., Перић Миливоје Ђ., Петковић Растко, Пинтеровић Милован др., Плескович Рудолф, Поповић Велимир М., Поповић Живојин др., Прека Никола, Прекоршек Иван, Прелубовић Мухамед, Протић Јеремија П., Ратковић Бранко Т., Рафаиловић Живојин, Рафаиловић Миливоје, Рашовић Милош М., Риђановић Мухамед Д., Сарић Ибрахим, Стајић Урош др., Стојадиновић Драгиша, Стошић Стаменко, Тишма Владимир, Тодоровић Тодор С., Трбић Василије, Турк Рајко, Урошевић Мирко Ил., Фуке Рико др., Хасанбеговић Авдо др., Хафизидић Сулејман др., Хорват Фрањо, Хочевар Станко, Шијак Никола др., Шошки Лука др.;

Отсутни: Авер Људевит др., Банић Милан, Божић Милан А., Бранковић Ђорђе др., Будимир Симо Ђ., Врбић Велимир, Добросављевић Бранко др., Ђикић Алојзије, Зупанчић Фран, Иванчевић Душан, Илић Вељко др., Јанчић Иван др., Јевремовић Драгољуб др., Јовановић Василије др., Јовановић Ђорђе др., Јовановић Јован, Јовановић Никола, Јовичић Радоје, Јуриша Иван др., Каћански Стеван, Кашанин Јово, Ковач Анте Љ., Краљевић Драган др., Крстић Симо, Куртовић Војко, Марковић Ђорђе др., Матица Павао, Махник Артур, Мијовић Александар др., Милановић Живота, Мохорич Иван, Пауновић Бранко, Петковић Милан, Петровић Богдан, Поповић Крста др., Поповић Светислав др., Режек Јосип др., Савић Обрен, Секулић Милан др., Сокић Милоје, Соколовић Никола, Степанов Миливој, Стефановић Игњат Б., Стијић Милан др., Томић Бранко, Ђурић Стеван, Физир Виктор, Цветић Јосип, Широла-Брнас Антон.

ПОСЛЕ ГЛАСАЊА

Потпретседник Фрањо Маркић: Господа народни посланици, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 263 народних посланика. За прост прелаз на дневни ред, који је предложио народни посланик г. др. Жарко Томашевић, гласало је 153 народна посланика.... (Бурно одобравање на десници), а против предлога господина

предлагача Томшевића гласало је 110 народних посланика. (Пљескање на левици).

Према томе усвојен је прост прелаз на дневни ред по предлогу господина Томшевића.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес интерпелације народног посланика г. др. Ђорђа Марковића на Министра пошта, телеграфа и телефона о признању права на пензију и породични додатак контрактуалним чиновницима.

Пошто господин интерпелант није овде, а није на 24 часа пре ове седнице, како је то прописано чл. 74 Закона о Пословном реду у Народ-

ној скупштини, предложио свога заменика, то се у смислу поменутог члана ова тачка са дневног реда скида.

Господо народни посланици, према томе дневни ред данашње седнице исцрпљен је. Са Вашим пристанком закључујем данашњу седницу и одређујем следећу у понедељак, 17 фебруара, у 10 часова, са дневним редом: Претрес извештаја Одбора за проучавање предлога трговачког закона. (Прима се).

Седница је закључена у 16 часова.

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

XIII REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 17 FEBRUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

PRETSEDNİK

STEVAN ĆIRIĆ

SEKRETAR

VOJISLAV NENADIĆ

Prisutpi g. g. Ministri: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić; Ministar građevina dr. Marko Kožul; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar pravde dr. Mile Miškulin; Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić; Vladin poverenik za pretres predloga trgovačkog zakonika, profesor Univerziteta dr. Milan Škerlj.

POČETAK U 11,30 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XII redovnog sastanka;

2 — Saopštenje Odbora za molbe i žalbe o podnošenju zakonskog predloga o priznanju godina službe dr. Savi Putniku i drugovima;

3 — Saopštenje odluke Administrativnog odbora;

4 — Saopštenje Odbora za proučavanje predloga rezolucije o snabdevanju naroda ljudskom i stočnom hranom i predloga zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova, o konstituisanju;

5 — Saopštenje zahteva Ministra pravde za izdavanje sudu narodnih poslanika;

6 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Živojina Rafajlovića na Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju političkih zakona: zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi i usvajanje prvenstva; Manfreda Paštrovića na Pretsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije i usvajanja prvenstva; dr. Živojina Popovića na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“ od strane naroda Sreza ravaničkog i usvajanje prvenstva; Koste Aleksića na Ministra unutrašnjih poslova o postupku političkih vlasti u Srezu valjevskom pri osnivanju J. R. Zajednice i usvajanje prvenstva; Sekule Zečevića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta i usvajanje prvenstva; Vojislava Lazića na Pretsednika Ministarskog saveta o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine i usvajanje prvenstva; dr. Rika Fuksa i drugova na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova po pitanju mera,

koje je preduzela Kraljevska vlada da se ublaži privredna šteta, nastala usled sankcija protiv Italije; Stanka Lenarčića na Ministra finansija o pitanju isplate štete prouzrokovane opštini Rakek, srez Logatec, razgraničenjem između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije; Stanka Lenarčića na Ministra finansija o pitanju štete prouzrokovane od strane italijanskih vojnika 1918 godine paljevinom nekretnina; dr. Rika Fuksa na Ministra saobraćaja o nedavanju popusta za vožnju u pola cene delegatima Kongresa Radničkih Komora; dr. Ivana Lovrenčića i drugova na Ministra finansija o pitanju isplate oštete jugoslovenskim državljanima prouzrokovanim izgredima u Trstu 1920 godine; Luke Ćimovića na Ministra finansija o smanjenju poreza na livade u Srezu glamočkom.

7 — Saopštenje izveštaja g. g. Ministara da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika: Milana Božića, Boška Zeljkovića, Manfreda Paštrovića, dr. Uroša Stajića, Vasilija Trbića i Dragiše Stojadinovića, kada budu prikupili potrebne podatke;

8 — Saopštenje molbi i žalbi;

9 — Saopštenje raznih akata;

10 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika Dragiše Stojadinovića i drugova, Bogoljuba Jevtića i drugova u ime četiri opoziciona kluba.

Govornici: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (4 puta), Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković (2 puta), Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (2 puta), Dragiša Stojadinović, Milan Božić.

Dnevni red: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona.

Govornici: Izvestilac većine Momčilo Sokić.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram XIII redovni sastanak Narodne skupštine. Pozivam gospodina sekretara da pročita zapisnik XII redovnog sastanka.

Sekretar Vojislav Nenadić pročita zapisnik XII redovnog sastanka Narodne skupštine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika da učini kakvu primedbu na ovaj zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen.

Izvolite čuti jedan zakonski predlog.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Odbor za molbe i žalbe Narodne skupštine, podnosi Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o priznanju godina službe dr. Savi Putniku i drugovima. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj će se zakonski predlog staviti na dnevni red kad to Narodna skupština odluči.

Izvolite čuti saopštenje o jednoj odluci Administrativnog odbora.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Administrativni odbor Narodne skupštine podnosi na odobrenje svoje rešenje br. 17 od 12 februara 1936 godine, i moli Narodnu skupštinu da izvoli doneti sledeću odluku:

„Prima se na znanje i odobrava rešenje Administrativnog odbora Narodne skupštine br. 17 od 12 februara 1936 godine o utrošku ušteta Narodne skupštine deponovanih kod Državne hipotekarne banke, s tim da se ista suma sa pripadajućim kamatama knjiži u korist partije 14 Budžeta Narodne skupštine za 1935/36 godinu.“

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština ovo saopštenje Administrativnog odbora? (Prima). Konstatujem da je ova odluka Administrativnog odbora primljena.

Izvolite čuti jedan odborski izveštaj.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Odbor za proučavanje predloga rezolucije o snabdevanju naroda ljudskom i stočnom hranom; predloga zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova i zakona o razduženju zemljoradnika, zanatlija i malih privrednika, podnosi izveštaj da se je na sednici održanoj 10 februara 1936 godine konstituisao i izabrao za predsednika g. Luku Mijuškovića, za potpredsednika g. Branka Todorovića i za sekretara g. dr. Vuka Vujasinovića.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj se izveštaj prima na znanje.

Izvolite čuti zahtev g. Ministra pravde o izdavanju sudu narodnih poslanika.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnog poslanika g. dr. Mihaila Kašpera, zbog dela iz čl. 56 Zakona o štampi, po tužbi g. dr. Štefana Jakoba, a po traženju Okružnog suda u Somboru.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj će se zahtev g. Ministra pravde uputiti Imunitetnom odboru.

Izvolite čuti interpelacije, za koje se traži prvenstvo.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Živojin Rafajlović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o

nedonošenju političkih zakona: zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni, da li prima prvenstvo ove interpelacije.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodin Predsednik Vlade izjavio je da prima prvenstvo. Da li Narodna skupština prima prvenstvo ove interpelacije. (Prima!). Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Manfred Paštrović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije i traži da joj se prizna prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni da li prima prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština prvenstvo? (Prima!) Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): g. dr. Živojin M. Popović i drugovi narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“ od strane naroda Sreza ravaničkog i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni da li prima prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Kosta Aleksić, narodni poslanik upućuje interpelaciju na Ministra unutrašnjih poslova o postupku političkih vlasti u Srezu valjevskom pri osnivanju J. R. Zajednice i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, ima reč da se, u ime Ministra unutrašnjih poslova, izjasni, da li prima prvenstvo.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković: Izjavljujem, u ime g. Ministra unutrašnjih poslova, da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Da li prima Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima!) Prvenstvo je primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Sekula Zečević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja

o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja ima reč da se izjasni o traženom prvenstvu.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković: Primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Da li Narodna skupština prima prvenstvo? (Prima!) Prvenstvo je primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Vojislav Lazić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima da se izjasni da li prima traženo prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima!) Prvenstvo je primljeno. Izvolite čuti ostale interpelacije.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. dr. Riko Fuks i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova po pitanju mera, koje je preduzela Kraljevska vlada da se ublaži privredna šteta nastala usled primene sankcija protiv Italije (Vidi prilog); g. Stanko Lenarčić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra finansija o pitanju isplate štete prouzrokovane Opštini Rakek, Srez Logatec, razgraničenjem između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Italije (Vidi prilog); g. Stanko Lenarčić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra finansija o pitanju štete prouzrokovane od strane italijanskih vojnika 1918. godine paljevinom nekretнина (Vidi prilog); g. dr. Riko Fuks i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra saobraćaja o nedavanju popusta za vožnju u pola cene delegatima kongresa radničkih komora (Vidi prilog); dr. Ivan Lovrenčić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra finansija o pitanju isplate oštete jugoslovenskim državljanima prouzrokovane izgredima u Trstu 1920. godine (Vidi prilog); g. Luka Avramović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra finansija o smanjenju poreze na livade u Srezu glamočkom (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Sve ove interpelacije biće upućene g. g. nadležnim Ministrima. Izvolite čuti izveštaje g. g. Ministara.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): G. Ministar pravde izveštava da će na interpelaciju g. Milana Božića o radu preduzeća „Krivaja a. d.“ odgovoriti kada prikupi potrebne podatke; g. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelaciju g. Boška Zeljkovića i drugova o raspuštanju opštinskih uprava izabranih 6. avgusta 1933. godine i povredi Zakona o opštinama odgovoriti kada budu prikupljeni potrebni podaci; g. Ministar finansija izveštava da će na interpelacije g. inž. Manfreda Paštrovića o

trošarini na vinski destilat i dr. Uroša Stajića o ugroženju interesa državnog erara usled nepravilnih postupaka pri rešavanju o taksnim krivicama učesnicima t.zv. Našičke afere, odgovoriti kada prikupi potrebne podatke; g. Ministar finansija izveštava da će na interpelacije g. Vasilija Trbića i drugova o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i Dragiše Stojadinovića o zabrani točenja rakije iznad 20 gradi novom uredbom, i ne obustavljanja uvoza suvog grožđa iz Grčke odgovoriti kada prikupi potrebne podatke.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi izveštaji primaju se na znanje.

Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Narodnoj skupštini podnete su sledeće molbe i žalbe: Svetozora Karadžića, Mare Žužić, Lepe Pop-Hristić, Jelke Tomić, dr. Petra Kiraca, Šimuna Karnereta, Todora Vlatkovića i drugova, Nikole Kačanskog, Marije poč. Milivojevića Tanasija, Adama Čivića, Cvete Kovačević, Svetozara Bocosavljevića, Olge Marčić, Zorke Aprcović, Martina Videlića, Jovana Vukotića, Todora Grebenikova, Vjekoslava Strajnar, Tomić Sevastija, inž. Radivoja Mirkovića, Jovana Radena, Raf. Božićkovića, Anke Milić, Vladimira Marjanovića, Dušana Miloradovića, Leposave Kostić, Save Stajića, Marka Vučkovića, Milana Stevanovića, Sulje Bešlije, Vladimira Vučkovića, Novakovića Vladimira.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ove pročitane molbe i žalbe upućuju se Odboru za molbe i žalbe. Izvolite čuti razna akta.

Sekretar Vojislav Nenadić (saopštava): Prestavku građana i zanatlija varoši Požege; Udruženja zanatlija iz Valjeva; Akcionog odbora kožarsko-preradivačke radnosti iz Kraljeva i zanatlija i građana iz Arilja.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ova se akta primaju na znanje. Pre nego što predemo na dnevni red, imam čast da odgovorim na dva pitanja koja su mi uputili g. g. narodni poslanici.

Prvo pitanje mi je uputio narodni poslanik g. Dragiša Stojadinović, i isto glasi ovako:

„GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U „Pravdi“ svakodnevno i svakog meseca čitamo dopise g. Miloja Sokića, narodnog poslanika koje on iz inostranstva šalje svome listu. Koliko je meni poznato g. Sokiću nije dato odsustvo od strane Narodne skupštine u smislu propisa § 112 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. Ovaj paragraf naredjuje da se svako traženje odsustva upućuje Predsedniku Narodne skupštine koji ga saopštava Narodnoj skupštini prve iduće sednice. Narodna skupština rešava o ovome odsustvu bez pretresa. Međutim g. Sokić šeta širom Evrope već dve godine. Za to vreme prima iz Ministarstva spoljnih poslova 800 švajcarskih franaka, odnosno 15.000 dinara, a pored toga, prima i svoju poslaničku dnevnicu na koju po § 111 Poslovnika nema prava.

U vezi privilegija koje porodica Sokić uživa kod Predsednika Kraljevske vlade kao kod svoga kuma, molim da mi odgovorite u narednoj sednici Narodne skupštine:

1) Da li je moguće da jedan narodni poslanik odsustvuje bez odobrenja Narodne skupštine, kao što to g. Miloje Sokić radi.

2) Kako pravdate izdatak dnevnica g. Sokića kada nije na radu.

3) Hoćete li preduzeti potrebne mere, da se prema g. Sokiću primeni Zakon o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

Primate, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o našem osobitom poštovanju.

Narodni poslanici:

Dragiša M. Stojadinović, s. r.

Vasilije Trbić, s. r.

Radivoje Nanović, s. r."

Gospodo narodni poslanici, na ovo pitanje čast mi je odgovoriti da Pretsedništvu Narodne skupštine zvanično nije poznato da je narodni poslanik g. Miloje Sokić na odsustvu. Ako narodni poslanik g. Dragiša Stojadinović smatra da ja ovo njegovo pitanje treba da shvatim tako, da od ovoga trenutka imam jedan zvaničan izveštaj da je g. Sokić na odsustvu, ja ću svakako učiniti svoju dužnost. Ali mislim da do ovoga trenutka Pretsedništvo Narodne skupštine nije propustilo ništa, jer nije do sada bio običaj da Pretsedništvo Narodne skupštine kontroliša koja su g. g. narodni poslanici na sednici a koja nisu. (Odobranje kod većine).

Ima reč g. Dragiša Stojadinović.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, čuli ste odgovor Pretsednika Narodne skupštine o slučaju Miloja Sokića. Ja sa ovim odgovorom ne mogu biti zadovoljan, jer smatram da je Pretsednik Narodne skupštine dovoljno pismen, da Pretsednik Narodne skupštine čita svakoga dana izveštaje bilo iz Ženeve bilo iz Pariza, bilo iz Londona, izveštaje koje potpisuje Miloje Sokić narodni poslanik i kad Pretsednik Narodne skupštine to zna, bez sumnje morao je znati i taj paragraf, § 112 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na koji sam se ja pozvao i u kome se kaže da ni jedan narodni poslanik ne može odsustvovati bez odobrenja Pretsedništva i bez odobrenja Narodne skupštine.

Nisam zadovoljan, gospodo, sa odgovorom g. Pretsednika još i zbog jedne stvari, što je g. Pretsednik smatrao da prilikom čitanja ovoga mog pitanja treba da ispusti jednu činjenicu. Ja sam tamo naglasio da familija Sokića uživa specijalne povlastice zato što je u srotstvu, kumstvu, sa Pretsednikom Kraljevske vlade (Graja i protesti na desnici). I ja, gospodo, smatram da je samim tim razrešeno celo to pitanje odsustvovanja narodnog poslanika Miloja Sokića, razrešeno je i pitanje o 15.000 dinara koje prima mesečno iz Ministarstva spoljnih poslova Miloje Sokić kao novinarski izveštač, i istovremeno prima i ovde 6.000 dinara kao narodni poslanik. A čuli ste gospodo, od g. dr. Baričevića prošle sednice da pored Miloja Sokića i drugi kum njegove familije uživa tako krupne privilegije i pažnju koju ni jedan čovek u ovoj zemlji nije mogao do sada da uživa.

Čuli smo gospodo, da je čovek koji se vraća sa robije oslobođen jednog teškog kriminalnog slučaja, čovek koji je pokušao da ubije čoveka, da je aboliran zaslugom Pretsednika Kraljevske vlade. I kad su oba ta slučaja baš iz familije Sokića izneta pred Narodnu skupštinu, ja smatram da Narodna skupština to treba da osudi (Odobranje na levcici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, za Pretsedništvo Narodne skupštine ovo se pi-

tanje postavlja čisto načelno i principijelno, i ja sam tako i pročitao ovo pitanje eliminišući sve što je lični momenat u njemu. I Narodna skupština ima da odmah luči: da li Pretsedništvo ima da postupa i od sada, kao i do sada što je postupalo, tj. ako privatno sazna da neko nije prisutan sednici, da od toga ne čini pitanje, ili da Pretsedništvo, čak i onda, ako slučajno na privatna način sazna da neko nije tu, da od toga pravi pitanje i izdaje naredbe prema Poslovniku. Ja mislim da je najbolje da ostane ovako kao što je bilo u praksi i do sada. (Odobranje i uzvici kod većine: Treba i dalje tako da ostane!)

Imam čast gospodo da odgovorim i na pitanje, koje su mi uputili od strane Jugoslovenskog kluba pretsednik g. Bogoljub Jevtić, od strane Jugoslovenskog nezavisnog kluba pretsednik g. Milan Božić, od strane Narodnog radnog kluba pretsednici g. dr. Mirko Kosić i g. dr. Ivan Lovrenčić i od strane Jugoslovenskog radikalnog kluba pretsednik g. Mirko Komnenović.

Pitanje glasi: „Gospodinu Pretsedavajućem Narodne skupštine,

Ministar šuma i rudnika g. Đura Janković prema stenografisanom izveštaju jednog od organa Kraljevske vlade, lista „Pravde“ (br. 11247 od 17 februara 1936 godine) na konferenciji J. R. Z. u Osijeku izgovorio je ove reči:

„Mi imamo jedan deo Skupštine od koga ne čujemo dobru i pametnu reč, već klepetuše, zvižduke i razbijanje klupa. U jednom ozbiljnom momentu, kada se svi trude da spasu narod od ekonomske propasti, ovi ljudi klepetušama pokušavaju da onemoguće rad. Što takvi ljudi postoje, to je najveća osuda onih koji su se 5 maja usudili, da takve ljude nameću. To je najbolji dokaz njihove nesposobnosti. Već 5 maja 1935 godine mi smo bili u krizi. Kad su se birali narodni poslanici od strane Vlade, a ne od naroda, trebalo je voditi računa o tome, da u Narodnu skupštinu dodu najbolji a ne najgori. Oni svojim postupcima liče na klovnove iz cirkusa. Ljudi danas idu u Narodnu skupštinu ne da čuju pametnu reč, već da se smeju besplatno. To je strašno.“

Molimo, da nam odgovorite:

1) Sta ste preduzeli radi zaštite ugleda, autoriteta i dostojanstva Narodne skupštine od neuračunljivih uvreda jednoga aktivnog Ministra, člana Vlade g. dr. Milana Stojadinovića;

2) Sta je Vaš korak doneo kao pozitivnu i punu satisfakciju Narodnoj skupštini.“ Slede potpisi spomenute gospode.

Gospodo, čim mi je ovo pitanje upućeno, a verujte mi da bi to učinio i da mi nije pitanje upućeno, ja sam zamolio Ministra šuma i rudnika g. Đuru Jankovića, da mi da autentičan tekst svoga govora, jer u raznim dnevnim glasilima tekst govora Ministra šuma i rudnika g. Đure Jankovića, koji se odnosi na ovo mesto, na različiti je način prikazan. Gospodin Ministar Janković obećao mi je, da će mi dati tačan stenogram svoga govora i ja ću Narodnoj skupštini dostaviti autentičan tekst, kako je Ministar g. Janković u svom govoru zaista to rekao.

Ja sam, lično, bio bih potpuno saglasan sa gospodom, koja su ovo pitanje postavili, da bi bilo zaista potrebno štiti ugled i dostojanstvo Narodne skupštine, ako bi se o njoj mislilo onako kako su po-

nekim izrazima u ovom netačno reprodukovanom govoru, neki listovi to objavili.

Ja molim Narodnu skupštinu prema tome, da do sutra, kada ću bez sumnje imati tačan tekst govora, uzme moj odgovor na znanje.

Ima reč narodni poslanik g. Milan Božić.

Milan Božić: Gospodo narodni poslanici, ja smatram da se mi, ni u kojem slučaju, ne možemo da zadovoljimo ovako čisto naivnim odgovorom g. Predsednika Narodne skupštine. Nama je svima poznato, da svaki govor javno izrečen na zborovima ili sastancima, prolazi kroz cenzuru, koja se vrši od strane Kraljevske Vlade (Odobranje na levisi.) i nama je, gospodo, vrlo dobro poznato, da ovo nije prvi atak ne samo na Narodno predstavništvo, ne samo na nas iz opozicije, već je ovo strahovit atak i strahovita nepravda i uvreda učinjena čitavom jugoslovenskom narodu (Odobranje na levisi.)

Gospodo, nema prazničkog ni nedeljnog dana a da se ne održavaju nekakvi zborovi na kojima se čine ataci i uvrede prema nama u opoziciji. Ovaj put ova uvreda nije nanescena od strane g. Ministra Đure Jankovića samo nama iz opozicije, nego je nanescena čitavoj Narodnoj skupštini (Odobranje na levisi. — Glasovi: Tako jel!)

Radi toga gospodo, ja smatram za čast i dužnost da dam sledeću izjavu (čita):

„U ime klubova Jugoslovenskog, Jugoslovenskog nezavisnog, Narodnog radnog i Jugoslovenskog radikalnog izjavljujem: da cinički i klevetnički napad na Narodnu skupštinu jednog člana Kraljevske vlade, Ministra šuma i rudnika g. Đure Jankovića, pruža samo žalosnu sliku do kakvog niskog stupnja može ovaj ministarski položaj da sroza jedan čovek, koji ne ume da ceni ni ozbiljnost funkcija koje su mu poverene ni teške odgovornosti koje njegove dužnosti povlače.

Predsednik Ministarskog saveta g. dr. Milan Stojadinović, zadržavajući i dalje u Vladi takvog nedostojnog Ministra, s njim se smišljeno solidariše u ponižavanju Narodne skupštine. Kad ovu Narodnu skupštinu tako predstavlja, zašto od nje traži poverenje?

Protiv takve Vlade, koja je i svojim ostalim postupcima zagrozila najvišim interesima države, bezbednosti i poretku u zemlji i blagostanju naroda, upotrebićemo sva zakonska sretstva, da ne dopustimo njen nepatriotski i ubitačan rad.

Mi s toga tražimo da Vlada g. dr. Milana Stojadinovića, bez odlaganja podnese ostavku i povuče se sa uprave zemlje, koju dovodi do ivice propasti.

Pozivamo celu Narodnu skupštinu, koja je legitimni predstavnik celokupnog jugoslovenskog naroda, da zauzme isti stav i podupre ovaj naš zahtev, jer jedino braneći svoja prava i svoje prerogative, Narodna skupština moći će u potpunosti odgovoriti najvišoj dužnosti svojoj: da brižljivo i savesno čuva i štiti opšte narodne interese. (Odobranje na levisi. Uzvici: Tako jel! Na izbore! Žagor.)

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo prelazimo na dnevni red. (Negodovanje i žagor na levisi.) Prelazimo na dnevni red. (Žagor i negodovanje na levisi se nastavlja). Na dnevnom redu je pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona. Ima reč izvestilac većine g. Momčilo Sokić.

Izvestilac većine Momčilo Sokić: Gospodo narodni poslanici, pred nama je predlog prvog i drugog

dela našeg novog zajedničkog trgovačkog zakona. Nije potrebno da naglašavam značaj ovog predloga, jer niko ne sumnja koliko za jednu savremenu državu izjednačenje prava, bar u najvažnijim granama, znači i u moralnom i u čisto praktičnom pogredu. Zaista, pravna istorija uči, kako je svakom ujedinjenju zemalja i naroda skoro sledovao rad oko izjednačenja prava. Cim je Rišelje čvrsto sagradio teritorijalno jedinstvo Francuske, za kratak čovečiji vek Luj XIV doneo je trgovački zakon „Code Lavery” i „Ordonance de la marine”; čim je posle Napoleonovih ratova sklopljen novi Nemački carinski savez donesen je zajednički menični zakon i nekoliko godina docnije stari nemački trgovački zakonik. Isto vidimo u Italiji, isto, posle svetskog rata u novim nacionalnim državama, koje su nastale na ruinama starih, isto i u državama, koje su posle sloma starih sebi prisajedinile njihove delove i tako obuhvatile po više raznih pravnih područja. Zato vidimo velike napore Čehoslovačke, Rumunije i Poljske, zato i u nas punih 17 godina se naprežemo oko izjednačenja bar glavnih zakona. Bez sumnje položaj u našoj zemlji i na području trgovačkog prava bio je vrlo težak, jer smo imali i još imamo šest pravnih područja, koliko nema ni jedna od pomenutih država; mi imamo, kao i Poljska i Rumunija, na području trgovačkog prava pored toga i više no jedan pravni sistem. U glavnom postoje tri velike skupine trgovačkog prava: angloamerikanska, koja se bitno osniva na običajnom pravu, ma da se i u njoj sve više sprovodi kodifikacija; romanska, čiji je osnov Napoleonov, „Code de commerce”; i germanska čiji je osnov nemački trgovački zakonik iz 60-tih godina prošlog veka.

Ove dve poslednje skupine među sobom nisu toliko protivne, koliko se razlikuju od angloamerikanske... (Uzvici na levisi: Na izbore! Na izbore! Velika larva i lupanje o klupe.) jer one zapravo znače samo dva razvojna stadija. Code de commerce, danas star gotovo 130 godina, bio je za svoje doba vanredan zakon, ali u početku 19 veka nije se mogao predvideti sav ogroman tehnički i saobraćajni napredak, čije karakteristike su kratko označene rečima mehanizacija proizvodnje, parobrod, železnica, telegraf. Ako su se do 60 godina prošlog veka gotovo svi novi evropski kontinentalni trgovački zakonici povodili za Code de commerce, kao najboljem tadašnjem uzorku, to se korenito promenilo, čim je stupio na snagu i u praksi pokazao se kao bolji nemački trgovački zakonik, koji je modernizovao i popunio Code de commerce tako da ga možemo označiti kao drugi, mnogo savremeniji stadij kontinentalnog trgovačkog zakonodavstva. Svi kasniji trgovački zakonici sleduju mu, njemu i njegovim novelama, neki gotovo kao prevodi, drugi slobodniji, ali u svakom ima traga o njemu. Primera radi navodim švajcarsko obligaciono pravo, italijanski i po njemu radeni rumunski i bugarski trgovački zakonik i mnogi drugi. U našoj Kraljevini najstariji trgovački zakonik, srbijanski iz 1860 godina, donesen je baš na prelomu između ere romanskog i ere germanskog sistema. On je u svoje propise o meniči već uneo izvesne ideje iz nemačkog meničnog zakona, ali u samom čisto trgovačkompravnom delu nije se ni mogao služiti nemačkim zakonom; verovatno prema tadašnjem stanju privrede, u glavnome prirodno gazdinstvo, nije bilo ni baš potrebno. Taj zakon je docnije služio za ugled, crnogorskom trgovačkom zakonu a proširen je i na Južnu Srbiju. Svi ostali zakoni u našoj Kraljevini pripadaju

drugo skupini, i to na području apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu stari austrijski (tj. prvobitni nemački) trgovački zakonik sa velikim brojem uzgrednih zakona, hrvatsko-ugarski trgovački zakon kao napredniji i potpuniji stadij nemačkog (austrijskog), bosansko-hercegovački nekako u sredini između austrijskog i hrvatsko-ugarskog u celosti ipak bliži hrvatsko-ugarskom.

Ma da svi naši zakoni imaju mnogo zajedničkoga ne samo u svakoj od ove dve grupe, nego, istina mnogo manje, i obe grupe među sobom, ipak jako se razilaze i u osnovnim pitanjima — primera radi u pogledu firme, trgovačkog registra, prokure, — a još više u pojedinostima. Da te razlike neprijatno utiču na trgovački saobraćaj u samoj zemlji, da od trgovca pa i od njegovog pravnog savetodavca i od sudova zahtevaju — poznavanje više zakona, da u poslove unose izvesnu neizvesnost, o tome svemu nije potrebno govoriti. One teškoće, koje u međunarodni saobraćaj unosi različnost nacionalnih zakona, kod nas su pojačane različnošću domaćih partikularnih zakona. Neminovno je dakle bilo potrebno, sa političkog, moralnog i čisto praktičnog gledišta, da se naši trgovački zakoni što pre izjednače.

Pitanje, koje se samo postavilo odmah u početku, bilo je, koji bi imao da bude osnov našega novog trgovačkog zakona. Jasno je bilo da se ne može, pa i ne sme pokušavati sa donošenjem jednog sasvim originalnog zakona. Trgovačko pravo je saobraćajno pravo. Kao što saobraćaj nije sprečen državnim granicama, tako ne sme ni trgovačko pravo biti strogo vezano za njih; zato trgovačko pravo nikada nije imalo onaj isključivo nacionalni karakter, što ga može imati opšte građansko pravo bar u nekim partijama, a još manje ga ima danas, kad je saobraćaj foliko povećan, i, bar tehnički, olakšan. Jasno je bilo i to, da osnov našega trgovačkog prava ne može biti nekodifikovano angloamerikansko pravo. Ali da li romanski ili germanski sistem? To pitanje je rešila već Kraljevina Srbija. Već tada se dobro znalo, da srbijanski trgovački zakonik iz 1860 godine više ne odgovara. Već tada se znalo, da čisto praktični pogledi na razvitak trgovinskog saobraćaja zahtevaju prilagodavanje trgovačkom pravu onih država, gde se po samoj prirodi stvari u prvom redu kreće naša trgovina. I bez obzira na pomenuta preimućstva mlađeg germanskog sistema, čisto praktični pogledi bili su odlučni za to, da se srbijanski predpredlog izradi prema novom nemačkom trgovačkom zakoniku iz g. 1900, izuzimajući partiju o društvima sa ograničenom odgovornošću koja je izrađena prema još novijem austrijskom zakonu iz 1906 godine. Taj predpredlog čak je u najvećem delu gotovo doslovni prevod pomenutih zakona, ma da, razume se, i on vodi računa o tadašnjim prilikama Kraljevine Srbije. U Jugoslaviji, u kojoj polovina oblasti ima već danas germansko trgovačko pravo i čiji je saobraćaj još više no ranije upućen u države čije pravo više manje pripada istoj pravnoj grupi, nije moglo biti sumnje da je jedino celishodno novi zakon sagraditi na onoj osnovi, koju je ukazao srbijanski predpredlog. Ali od 1912 godine zakonodavstvo nije stalo. Posledice velikog rata naterale su ne samo pomenute države, da, kao i mi, rade na izjednačenju svojih trgovačkih zakona, nego i druge države sa odavno izjednačenim trgovačkim pravom bile su, pod uticajem sasvim izmenjenih privrednih prilika, prinudene da modernizuju svoje

pravo. Neke su se latile sasvim novih kodifikacija na pr. Italija, druge su donele bar delimično nove zakone, na pr. Francuska za trg. registar i društva sa ograničenom odgovornošću; Bugarska i Madarska za društva s. o. o. a najviše se novelisalo deoničko pravo ili bar počelo sa njegovim novelisanjem: Engleska, neke severne države, Holandija, Nemačka, Madarska i mnoge druge. Nov je i Lihtenštajnski zakon, koji obuhvata najpotpunija i najobimnija naređenja o trgovačkim udruženjima, a Švajcarska sprema jednu vrlo obimnu novelu. Ni mi, kad smo pristupili stvaranju novog trgovačkog zakona, nismo mogli prosto mimoći sva ta nova naprezanja. Svakako nije se mogao primiti ma koji od tih novih zakona i narca u celosti, nego je valjalo tačno razmisliti, što je od postojećih propisa još dobro, bar u suštini, čemu su potrebne veće dopune i izmene, i najzad što uopšte ne odgovara. Jer jedno stoji: svaka izmena kida pravni kontinuitet, a svaki poremećaj pravnog kontinuiteta znači potres u životu. Izmene, a naročito obimnije i dalekosežnije, valjalo je izbegavati, u koliko nisu opravdane promenom prilika: života i nauke, ali u prvom redu života. Izvesne partije naših dosadašnjih, po nemačkom uzorku izrađenih zakona, u suštini i danas još odgovaraju. To su naročito partije o trgovačkom registru, o firmi, o trgovačkim knjigama, o trgovačkim punomoćijama, o posrednicima i javnim trgovačkim i komanditnim društvima. Te partije je valjalo samo popuniti unošenjem novina, koje su se tokom vremena i za naše prilike pokazale kao korisne, i rešavanjem spornih pitanja, koja su se pojavila na osnovu postojećih zakonskih naređenja. Te dopune niti su obimne niti su mnogobrojne. Druga grupa obuhvata naređenja, u kojima su na osnovu stečenih iskustava potrebne doduše važnije, ali ipak ne osnovne izmene; ovamo ubrajam partiju o pojmu trgovca i o društvima sa ograničenom odgovornošću. Treća grupa, to su partije o deoničkim društvima i o stranim društvima. One su se morale iz osnova preraditi kao što je naročito partija o deoničkim društvima preradena ili se još preraduje u najvećem delu evropskih država. Nigde se kobne posledice rata nisu jasnije ispoljile no kod deoničkih društava, čija anonimnost, — naime u pogledu lične odgovornosti drugara — od vajkada, pre više od dvesta godina, pa preko svih doznijih mnogobrojnih krahova sve do našeg vremena i suviše često zavodi manje oprezne, manje obazrive, suviše optimistički raspoložene, lakoumne, nestručne pa i ljude gorih svojstava, da sa tuđim parama rukuju na način, koji dovodi do slo-mova, do velike štete, do krupnih potresa. Svega toga je bilo u nas, istina, ne u tolikom apsolutnom obimu kao u nekim drugim zemljama, ali relativno, prema našim prilikama, ipak u tolikom obimu, da su i kod nas potrebne stroge preventivne i regresivne mere, razume se, takve, koje ne sprečavaju pošten, ispravan, čestit rad. Četvrtu grupu sačinjavaju naređenja o trgovačkim zastupnicima, agentima i, za neka naša pravna područja, naređenja o tajnom društvu; ona prva sadrže i drugi savremeni zakoni a za druga potrebna je izvesna regulacija, jer su ona vrlo često u životu, a propisi opštih građanskih zakonika o društvima nisu u svakom pogledu dovoljni.

Ako rasmotrimo ceo predlog sa tog gledišta, vidimo, da je upravo, prema materiji — malo nove. Za najveći broj trgovca, naime za inokosne trgovce, za javna trgovačka i komanditna društva, izmene ni u jednom pravnom području neće biti

osnovne, ma da će se u raznim pravnim područjima već prema njihovom sadašnjem zakonskom stanju, različito ispoljavati. Naredenja o trgovačkom stanju, stru, primera radi, na području crnogorskog i srbijanskog trgovačkog prava gotovo su novina, jer ta područja poznaju samo protokolaciju kod suda; tajno društvo ili bolje rečeno, propisi za njega, novina su u drugim pravnim područjima; društvo sa ograničenom odgovornošću novina je u najvećem delu Kraljevine, ali novina, koju uvode svi savremeni zakoni. Svakako mnogo je preterano ono, što se poslednjih dana čulo i od strane korporacija, od kojih bi se smelo očekivati, da su se bolje upoznale sa predlogom, da će naime novi zakon kočiti trgovačku radinost i time nanositi štetu našoj privredi. Jedino za deonička društva i, nešto manje, za društva sa ograničenom odgovornošću pooštrene su sadašnje mere predostrožnosti, kao što sama već pomenuo. Da je to potrebno, u to mislim niko ne sumnja. Pozivanje na sadašnju krizu tu ne vredi; krahova, teških, naročito bankarskih slomova, imali smo, i u vreme privrednog prosperiteta, u svim oblastima države.

Prelazim na sam sistem ovoga predloga.

Prvi njegov deo obuhvata opšta naredenja o trgovinama i o licima uposlenim u trgovini.

U prvom oteku određeno je ko je trgovac. Tu postoji novina, da predlog, povodeći se za savremenim zakonima i nacrtima, eliminiše pojam apsolutnog trgovačkog posla, što praktično znači samo, da se po trgovačkom obligacionom pravu neće ceniti poslovi, u kojima nije bar jedna strana trgovac. To je ispravno. Stranke, od kojih ni jedna nije trgovac, redovno nisu svesne, da se na izvesne njihove poslove mora primenjivati trgovačko pravo. Važniji je § 2. On proširuje pojam trgovca. Po sadašnjim zakonima mnogobrojna privredna preduzeća, koja se vode na čisto trgovački način, samo zbog suviše uskih naredenja zakona nisu trgovci u smislu trgovačkog zakona. Primera radi: elektrana koja kupuje ugalj i danas je trgovac ali nije trgovac elektrana koja iskorišćava vodenu snagu ili ona, koja sama iz zemlje vadi ugalj. U velikom delu države ni najveća strugara, koja bi preradivala drvo iz sopstvenih šuma; najveće domaćinstvo, koje iz mleka izrađuje maslo i sir, nije trgovac, ma da se takva preduzeća i danas vode i moraju voditi na trgovački način. Vrlo znatna je izmena, koju je Odbor uneo u § 3, polažući za pojam omanjeg trgovca važnost ne na visinu razrezanog poreza, od preduzeća, već na njegovu veličinu u struci prema mesnim prilikama, jer se te prilike pa i sam pojam veličine mogu menjati. Potanji propisi davaće se uredbama, i to uz saradnju nadležnih komora. Ova novina stvaraće, bar u početku, izvesne teškoće u onim pravnim područjima gde je do sada jedino merilo bila visina poreza. Ali u stvari ta novina je osnovana. Porez ne može biti jedino merilo za pojam omanjeg trgovca, a gotovo ne sada. Tom prilikom, kad je već reč o porezu, naglašavam da ceo ovaj predlog nema veze sa poreskim zakonima i da ni najmanje ne olakšava — a i ne otežava — oporezivanje. Trgovački zakon je privatno pravni zakon, nimalo ne zadire u poresko pravo, a izmenom § 3 eliminiran je sa druge strane, i svaki uticaj poreza na privatno pravni pojam trgovca.

U drugom delu o trgovačkom registru, već od Odbora uklonjena je jedna novina, koju je predlog

želeo da unese, a naime, da se registar za deonička društva vodi samo kod okružnih sudova u sedištu apelacionih sudova. On će se voditi kod svakog okružnog suda. U ostalom, u tom oteku ima priličan broj novina, ali gotovo sve su podredene važnosti i upravo samo rešavaju neka od sada sporna ili bar sumnjiva pitanja. Važna od tih novina je samo ona u § 24, gde se registarskom sudu daje pravo, da po službenoj dužnosti ispravlja upise u trgovački registar, koji više ne odgovaraju faktičnom stanju. Poznata je stvar, da današnji registar u tom pogledu ni malo ne odgovara, a sudovi u najviše slučajeva nisu imali zakonske mogućnosti, da neispravno stanje isprave. Kad je reč o registru, napominjem još to, da se Odbor sa izvesnim dopunama, naročito u §§ 40, 41, 42, 105 postarao da budu iz registra vidne još i neke za poslovni život važne činjenice, o kojima predlog nije vodio računa, a razume se da će i u donošenju uredbe o ustrojstvu i vodenju trgovačkog registra biti saslušane privredne komore.

U oteku o firmi ima novina. Važno je da će biti redakcijom, koju je dao Odbor, još bolje sprečena zloupotreba raznih dodataka u firmi, koji su se do sada često unosili iz reklamnih i konkurenskih razloga, ili su čak bili sposobni da stvaraju obmane. Ne moram naročito isticati, da dodatak „Jugoslovenski“ gotovo bez izuzetka imaju firme stranaca. Dopuna u § 32 — novi stav 4 — unesena je po želji privrednih krugova.

U oteku o trgovačkim knjigama važno je da se legalizuje knjigovodstvo po kartotekama. Istina, potrebne su, radi upotrebe upisa po kartotekama u dokazne svrhe, izvesne kautele čisto tehničke prirode. Te kautele mogu se davati samo uredbama, jer se i tehnika i sistemi knjigovodstva menjaju. Donekle novina su disciplinske kazne za povredu dužnosti, koje zakon nalaže u pogledu vodenja knjiga. Svi znamo, da je naš poslovni svet u tom pogledu prilično neobazriv i „širokogrud“, ma da su uredno vodene knjige kičma urednog trgovanja. Zato je izvesna represija potrebna. Ona će retko doći do primene, jer je nemoguće uvesti koje zvanično povremeno pregledanje tolikih knjiga, ali, ako bi se u parnici ili u stečaju primetilo da knjige nisu vodene propisno, trgovac reskira novčanu kaznu. Pošto mali trgovac zakonom uopšte nije prisiljen da vodi knjige, ne postoji ni bojazan, da bi kazna pogadala neuke i nevešte ljude.

U oteku o prokuri i trgovačkim punomoćnicima ima novina samo za područje srbijanskog i crnogorskoga prava. U tom području valjda će se na prvi mah činiti da je široko zakonsko punomoćnije prokuriste po trgovca opasno. To se ne može poricati, ali niko nije zakonom prisiljen, da postavi prokuristu u smislu predloga, on može postaviti i običnog punomoćnika, pa bilo i generalnog, i ograničiti mu vlast zastupanja. Pošto su privredne organizacije iznele, da trgovačkim putnicima nije više potrebno zakonsko ovlašćenje, da mogu naplaćivati trgovčeva potraživanja, u Odboru je brisano odnosno naredenje § 70 stav 1 i § 78 stav 3. Za trgovačko pomoćno osoblje predlog ne donosi posebna naredenja. Službeni odnos tog osoblja je ureden Zakonom o radnjama. U to predlog načelno ne dira. Ali pošto se pojam trgovca po predlogu ne podudara sa svim sa Zakonom o radnjama, koji u svom § 1 izuzima izvesna trgovačka preduzeća, u uvodnom za-

i deoničara i očuvanje samih preduzeća kao privrednih jedinica. Svako se plaši, novih zakona; navika smo videli kod gotovo svih novih zakona, a na kraju je izašlo da su bolji od starih i da se lepo mogu primenivati.

U pojedinostima navodim ovo: načelo je da za osnivanje društva nije potrebna dozvola, dakako, dozvola za rad; gde je potrebna i jedna i druga, dozvola za osnivanje obuhvata dozvolu za rad, što je prilično olakšanje. Pod dozvolu za osnivanje stavljena su samo preduzeća iz § 185. Koliko će od njih iz važnih razloga za odbranu zemlje stvarno pasti pod koncesiju, ovim predlogom ne može se odrediti, no tako je danas svuda. Minimalna osnovna glavica je 1.000.000 dinara. To znači 70.000 zlatnih dinara i nije mnogo. Jer predlog za manja preduzeća predviđa oblik društva sa ograničenom odgovornošću, koji je znatno slobodniji. Ova minimalna glavica je zadržana u Odboru. Ali snižen je minimalni iznos pojedine deonice od 1000 na 500 dinara; to je mnogo manje no što su tražili, računajući zlatnu valutu, neki naši dosadašnji zakoni, ali tako su želeli privredni krugovi. Uplate se mogu vršiti, dokle društvo nije registrovano, samo kod određenih novčanih zavoda koji daju dovoljnu sigurnost. Ali nikako nije stvorena nekakva privilegija Narodne banke i državnih zavoda; izmenom donesenom u Odboru to je još bolje istaknuto. Predviđen je simultani i sukcesivni način osnivanja sa kautelama naročito u pogledu napora i nabavki pri osnivanju, sasvima slično, drugim novijim zakonima.

U pogledu deonica i prava i dužnosti deoničara novina je u stvari samo mogućnost izdavanja deonica sa ograničenim pravom glasa ali sa prvenstvenom dividendom. Tim je vodeno računa o deoničarima, koji nisu sposobni ili ne žele, da se udeju u radu društva, nego samo hoće da imaju prilično siguran dohodak.

Što se tiče samog ustrojstva i rada skupštine dati su propisi kojima se obezbeđuje tačan i ispravan rad. Obavezni krug rada skupštine donekle je proširen § 256, u nekim po život društva i interese deoničara naročito važnim slučajevima. Poznata je stvar da je danas deoničar sa malim brojem deonica na skupštini stvarno bez prava. Njegov položaj, kao i uopšte položaj manjine predlog pokušava popraviti, ne samo iz pravnih i moralnih nego u prvom redu iz praktičnih razloga da bi se deonica ponovo omilila. Ali vodeći računa o nesmotrenosti i pakosti ljudi, predlog daje i vrlo stroge kautele protiv zloupotrebe prava: lična, neograničena i solidarna odgovornost za namerno i nehatno zloupotrebljavanje prava na obaveštavanje i manjinskih prava, u važnijim slučajevima čak i polaganje jamčevine kod suda.

Što se tiče uprave, predlog za članove uprave bankarskih deoničarskih društava predviđao je obavezno polaganje srazmerno visoke novčane kaucije. Ma koliko da je sama misao bila dobra, danas se ne može provesti i Odbor je brisao odnosna naređenja. Ali je u drugu ruku izrazio da nagrada članovima uprave ne sme biti nesrazmerna prema obimu preduzeća i vrsti poslova koji su članu uprave stavljeni u dužnost. Važno je naređenje, da članovi uprave ne mogu kod društva uzimati kredit bez pristanka nadzornog odbora. To naređenje imaju i drugi novi za-

koni, a nije mislim, potrebno isticati zašto je potrebno, svi to znamo.

U pogledu vrste nadzora predlog daje veliku slobodu. Moguće je i udruživanje društava u revizijske saveze, pa i osnivanje posebnih preduzeća za vršenje pregleda. Ne može se u nas još uvesti sistem obaveznog nadzora preko stručnih lica koja u vidu zanimanja vrše preglede, ali valja to omogućiti baš u obliku posebnih preduzeća. Ako se osnuju i njihov rad bude dobar, možemo preći na engleski sistem auditora, koji se baš u poslednje vreme počinje da uvodi i u nekim kontinentalnim državama. Ali ako predlog dopušta slobodu u pogledu vrste nadzora, za sam način vršenja nadzora daje detaljne propise. Članstvo u nadzornom organu više neće biti sinekura kao što je do sada vrlo često bilo. Postroženje nadzora biće jedna od najefikasnijih mera, da se uspostavi poverenje u deonička društva i u deonice.

Propisi o računovodstvu i o rezervama omogućiće kontrolu ispravnosti rada i stabilnost društava. Ne vrede oni naši sadašnji bilansi iz kojih se ništa ne vidi, i koji su često pravo ruglo na nazivanje „društva koja podleže javnom polaganju računa“. Ali u drugu ruku predlog i ne zahteva, bar ne kod najvećeg dela društava, ono dosta skupo, a malo korisno objavljivanje godišnjih zaključnih računa u novinama.

O izmeni pravila, o povišenju i sniženju glavice, o prestanku i likvidaciji mislim da nije potrebno govoriti, naročitim novina predlog tu nema. O odgovornosti, građanskoj i krivičnoj, već sam govorio, pa mogu preći na društvo sa ograničenom odgovornošću.

Baš u Srbiji, pa i na području hrvatsko-ugarskog trgovačkog zakonika postoji veliki niz deoničkih društava sa vrlo neznatnom osnovnom glavnicom.

Deoničko društvo bilo je jedini mogući oblik udruživanja u privredne svrhe, u kojem su svi drugari unapred mogli ograničiti svoj rizik na određene novčane svote. Jasno je pri tome, da za mala preduzeća deoničko društvo sa svojim prilično glomaznim aparatom nije najpodesniji oblik. Zato je pre više od 40 godina u Nemačkoj, pre 30 godina u Austriji a zatim i u mnogim drugim državama stvoren oblik udruživanja, koji omogućava, da i mali broj drugara, često samo dvojica ili trojica, sa unapred određenim ulozima, koji sačinjavaju osnovnu glavnicu, ograniče svoj rizik, ali oni ujedno i rade u društvu. Ne moraju raditi, mogu postaviti i poslovodu, ali najčešće rade sami. Većinom to su manja preduzeća, zakoni olakšavaju njihovo osnivanje i njihov rad ali zato u srazmeri prema deoničaru, donekle pooštravaju odgovornost drugara. Taj se oblik jako omilio poslovnom svetu i mnogo se proširio, gde god je uveden; predvideo ga je već i srbijski predpredlog. Ali u posleratno vreme pokazale su se i njegove mane: poverioci su mnogo gubili kod tih društava. Zato noviji zakoni sve više pooštravaju propise o tim društvima, pa tako i ovaj predlog.

U podrobnostima napominjem samo, da se po predlogu ta društva ne bi smela baviti bankarskim poslovima. Odbor nije uvideo potrebu te zabrane, kad predlog već pooštrava propise za taj oblik društava, samo je smatrao, da je za njih potrebna veća osnovna glavica, i dodao je neke propise radi povećanja sigurnosti. Osim toga je Odbor za sva ostala

Sadu, Savkoviću dr. Jovanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Popoviću dr. Milivoju, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Đurđevu dr. Bošku, sudiji Mihajlu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Mašireviću dr. Branku, predsedniku Okružnog suda u Somboru, koji su razvrstani po §-u 237 Zakona o činovnicima od 31 jula 1923 godine, koji glasi:

§ 1

Sudijama, Putniku dr. Savi, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Ignjatoviću dr. Nikoli, predsedniku Apelacionog suda u Novom Sadu, Bogosavljeviću dr. Emilijanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Savkoviću dr. Jovanu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Popoviću dr. Milivoju, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Đurđevu dr. Bošku, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Teodoroviću dr. Mihajlu, sudiji Kasacionog suda u Novom Sadu, Mašireviću dr. Branku, predsedniku Okružnog suda

u Somboru, kojima je prilikom razvrstavanja na osnovu čl. 237 Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda od 31 jula 1923 godine, priznato vreme provedeno u slobodnoj profesiji, prilikom njihova penzionisanja, ima se za položajni dodatak (§ 124 Činovničkog zakona) računati u efektivne godine službe i onaj broj godina provedenih pre stupanja u državnu službu, u slobodnoj profesiji, koji odgovara broju godina državne službe, i koji su imali na dan obnarodovanja Činovničkog zakona 1 aprila 1931 godine.

§ 2

O izvršenju ovog Zakona staraće se Ministar pravde.

§ 3

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše a obavezu snagu dobija kad se obnaroduje u „Službenim novinama“.

INTERPELACIJA

Živojina Rafailovića i drugova, narodnih poslanika na Predsednika Ministarskog saveta o nedonošenju političkih zakona: zakona o izboru narodnih poslanika, zakona o zborovima i udruženjima i zakona o štampi.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Kraljevska vlada svojom deklaracijom, učinjenom pred Narodnom skupštinom, izjasnila je se da u svome programu rada ima, pored ostaloga, i hitno donošenje novih političkih zakona. Ta je hitnost jedno vreme izgledala toliko akutna da je Vlada smatrala da bi donošenje ovih zakona redovnim putem, kroz Narodnu skupštinu, bilo isuviše sporo. I u svrši što brže izrade i obnarodovanja istih, Vlada je tražila od Narodne skupštine ovlašćenje, da ona sama može ove zakone doneti. Narodna skupština na svojoj sednici od 22 jula 1935 godine ovo je ovlašćenje dala.

Ovakva ovlašćenja retke su i izuzetne pojave u zdravom parlamentarnom životu, jer ona u stvari predstavljaju negaciju prava Narodne skupštine. I što je Vlada ovo ovlašćenje ipak dobila, može se objasniti samo živom željom Narodne skupštine, da se što pre dođe do ovih političkih zakona kako bi zemlja bila vraćena u normalan politički život i velikom verom da će Vlada doneti pre nego bi se Skupština sastala u svoj redovan saziv 20 oktobra 1935 godine.

Međutim Vlada do danas nije donela ni jedan od ovih političkih zakona i ni po čemu se neda zaključiti da će ih ona u doglednom vremenu doneti.

Uznemireni u svojim opravdanim očekivanjima, a s obzirom na moralne obaveze koje Vlada po ovom predmetu ima prema Narodnoj skupštini, nama je čast umoliti Gospodina Predsednika Vlade da nam u Narodnoj skupštini izvoli odgovoriti na ova pitanja:

1 — Jesu li politički zakoni, naime: Zakon o izborima narodnih poslanika, Zakon o zborovima i udruženjima i Zakon o štampi već izrađeni i ako jesu onda kada ih Vlada misli uvesti u život nadležnim putem?

2 — U čemu Vlada nalazi opravdanja što to do sada nije učinjeno?

Za ovu interpelaciju tražimo prvenstvo.

10 februara 1936 godine
Beograd

Interpelanti narodni poslanici:

Živojin Rafailović, s. r., dr. Aleksandar Mijović, s. r., dr. Jordan Aćimović, s. r., Mil. M. Rafailović, s. r.

INTERPELACIJA

Manfreda Paštrovića, narodnog poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta o dozvoli uvoza sumpora iz Italije.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Razne ustanove Primorske banovine obratile su se Kraljevskoj vladi u pogledu uvoza sumpora iz Italije i preko postojećih sankcija.

Sumpor je od apsolutne potrebe za odbranu naše loze od „Oidiuma“ pa su se te ustanove pravovremeno obratile za dozvolu uvoza, da u momentu kada na lozi izade pupak, ovaj ostane bez potrebite nege i tako sasma propadne. Pomanjkanje sumpora za slučaj jače zaraze „Oidiuma“ značilo bi težak udarac za

primorske vinogradare, jer ne samo što bi uništilo rod jedne godine, već bi oslabilo i samu lozu. Pošto je ipak vinogradarstvo glavna kultura ovih krajeva, to bi propast priroda jedne godine izazvao pravu katastrofu kod i onako siromašnih vinogradara.

Važnost sumpora za primorske vinogradare, najbolje ilustrira činjenica, da oni sami potroše od 100 do 120 vagona godišnje.

U Evropi nažalost jedino je Italija koja proizvodi ovaj sumpor koji mi trebamo. Neki špekulanti

nastoje svima silama, da proguraju američanski sumpor koji nikako ne odgovara našim zahtevima, jer nema ni finoću ni čistoću a niti gradaciju po Chen-sel-u, kako ima italijanski sumpor. Osim toga treba da napomenem da od nekoliko godina naš seljak najviše upotrebljava sumpor pomešan sa 3% galica (ogaličen) a tu vrstu proizvoda samo Italija. Upotrebom toga ogaličenog sumpora seljak prišteti mnogo novca, a i predusretne filokseru osobito u početku kada su kod nas noći vlažne.

Pretpostavkom da Kraljevska vlada uvida važnost sumpora za naše vinogradare, to sam slobodan zamoliti Vas, Gospodine Predsedniče, da mi odgovorite na sledeće upite:

1) Da li će Kraljevska vlada dozvoliti uvoz sumpora iz Italije i preko postojećih sankcija?

2) Da li će kao i svake godine tako i ove godine, Kraljevska vlada ukinuti carinu na sumpor?

Pošto je krajnje vreme, da naš vinogradar bude tačno obavešten, da li će moći dobiti gore pomenuti sumpor, to za ovu interpelaciju tražim hitnost.

Izvolite, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom primiti uverenje moga osobitog poštovanja.

10 februara 1936 godine
u Beogradu

Narodni poslanik
Inž. M. Paštrović, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Živojina Popovića i drugova, narodnih poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra unutrašnjih poslova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“ od strane naroda Sreza ravaničkog.

GOSPODINE PRETSEDNIČE
i GOSPODINE MINISTRE,

U Ravaničkom srezu Moravske banovine odigrale su se poslednjih meseci ovi karakteristični događaji:

U drugoj polovini novembra prošle godine građani sela Subske digli su se i samovlasno zauzeli oko četiri stotine hektara od imanja uglednog banovinskog (ranije državnog) dobra „Dobričevo“. Oni su taj ilegalno zauzeti deo imanja nesmetano izorali, međusobno razdelili i zasejali, a ni do danas državne vlasti nisu naše puta i načina da sve to osujete.

Okuraženi neaktivnošću upravnih vlasti povodom iznete akcije građana sela Supske, odmah poslije dva do tri dana i građani sela Ivankovca zauzeli su isto tako oko 120 hektara i vodenicu banovinskog dobra „Dobričeva“. Ni njih u ovome „punopravnom“ poslu još niko ne uznemirava, a najmanje državne vlasti.

Na dan 10 januara ove godine građani u selu Krušaru sakupili su se oko njih 200 i onemogućili policijskom činovniku g. Jovanoviću da izvrši zabranu. Kazali su mu da lično protivu njega nemaju ništa, ali da se ne usudi da uđe u nečije dvorište radi popisa, jer će ga ubiti. Policijski činovnik posle ovakva pozdrava vratio se natrag za Čupriju.

Oko polovine prošlog meseca seljaci iz sela Isakova istakli su na putu koji vodi za njihovo selo tablu sa ovim natpisom: „Ako policijski činovnik ide da vrši zabrane, bolje je da ne dolazi u selo“.

Krajem prošlog meseca (23-I-1936 g.) zemljoradnici iz sela Bigrenice pošto su se prethodno dogovorili, zauzeli su nasilno državnu šumu i tom prilikom napali na državne čuvarе šuma, koji su se kao malobrojni povukli, a seljaci su postavili svoje čuvarе. Posle ovoga oni su odlučili da smene opštinsku upravu, pa su na dan 26-I-1936 g. oko njih 300 došli pred opštinu i kad im predsednik i delovoda nisu hteli da iziđu u susret, oni su odredili novu upravu a raniju opštinsku upravu izbacili, zaključali opštinsku kuću i postavili svoje stražare. Tom prilikom u međusobnoj tuči poginuo je i jedan građanin. Toga dana (26 I 1936 g.) pobunjeni građani istakli su na opštinsku zgradu zastavu i triumfalno vikali: „Živeo složan na-

rod; živeli borbaši; živela komuna“. Državne vlasti su intervenisale pomoću žandarmerije i tom prilikom poginula su dva naivna i zavedena lica. Dok organizatori i potstrekajući svega ovoga ne samo da nisu kažnjeni do danas, nego izgleda da još nisu ni pronađeni.

Svi su ovi navedeni događaji rezultanta, koja jasno ukazuje da je naš zemljoradnički stalež — inače jako pauperizovan — zapao u krajnju nemaštinu i bedu, jer ga već godinama neprekidno šiba knuta ekonomsko-privredne krize, nerodne godine, neregulisani dugovi, egzekucije s jedne i nemanje kredita s druge strane. U tako očajnom nesređenom i nezbri nutom stanju naš se zemljoradnički stalež — ono što je najgore — oseća usamljen i napušten, jer mu Vaša vlada ničim nije dokazala, da je čuvar i zaštitnik njegovih interesa sem toga što mu preko svojih ministara neumorno preporučuje da hitno stvara organizacije J. R. Z. „odozdo“. I danas svakom građaninu Jugoslavije je jasno, da je jedina deviza i siže celokupnog rada Vaše Vlade: stvoriti J. R. Z. pa makar sve drugo propalo. Zemljoradnički stalež, kao što jasno pokazuju pored mnoštva drugih i gore nabrojani događaji, prihvatio je taj metod „odozdo“ ali ne za organizovanje J. R. Z. već za samovlasno rešavanje svojih ugroženih i nezaštićenih interesa. Nije čudo, što mu se u tako teškom stanju najlakše nameću i što ga zavedu svojim „primamljivim“ kriticama razni komunistički, anarhistički i kriminalni tipovi.

Ovakve, ovome slične i mnogo gore pojave odigravaju se gotovo širom cele naše države i one su tako poljuljale autoritet državnih vlasti, da on iz dana u dan sve više opada. Osećaj javne bezbednosti svuda naglo slabi a trezveno građanstvo se s pravom pita, nisu li sve ovo znaci predrevolucionarnog stanja.

Pobudeni gore navedenim činjenicama slobodni smo Gospodine Predsedniče i Gospodine Ministre uputiti Vam ovu interpelaciju:

1 — Da li su Vam poznati ovi događaji i da li ste naredili istragu po njima? Kakvi su rezultati istrage i šta ste na osnovu toga preduzeli?

2 — Da li je Vaša Vlada šta preduzimala da se uzroci ovako nemilih pojava koje se nižu po celoj zemlji otklone a time onemoguće i same ovakve pojave?

3 — Iz kojih razloga niste do danas ništa preduzeli za saniranje teških socijalno ekonomskih prilika kod naših zemljoradnika?

4 — Šta ste učinili i šta činite da se autoritet državnih vlasti, koji je omalovažen i izigran povrati

i obezbedi poštovanjem Ustavom zagaranovanog prava svojine i zakonitosti u zemlji?

Za interpelaciju tražimo prvenstvo.

12 februara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Dr. Živojin M. Popović, s. r., Čedomir A. Pejkić, s. r.,
Kosta Dimitrijević, s. r., Životije Jevtić, s. r.

INTERPELACIJA

Koste Aleksića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o postupku policijskih vlasti u Srezu valjevskom, pri osnivanju J. R. Zajednice.

GOSPODINE MINISTRE,

Policijski organi područnog Vam Ministarstva u Srezu valjevskom po naredbi Vlade vrše organizovanje J. R. Zajednice na jedan strašan i nezapamćen način. Teror koji se u Srezu sprovodi nezapamćen je. Ljudi se silom primoravaju da se upisuju u Radikalnu zajednicu, ko se usprotivi vlast ga dovlači u srez i prebija. Iz priloženog lekarskog uverenja Sretena Zelića iz Valjeva videćete šta radi policija u Valjevu. Čovek je dovučen silom u policiju i noću premlaćen od gradskih stražara Jovana Jevremovića, Ilije Radulovića i Milovana Spasojevića. Da su ovi navodi prebijenog Zelića i lekarskog uverenja tačni i istiniti utvrdiće svedoci Branko Marković, Miloje Vuković, Sreten Gavrilović i Nedeljko Aćimović. Pitam Vas, Gospodine Ministre, i molim da mi

u smislu propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini odgovorite:

1 — Da li je to režim slobode o kome Kraljevska vlada preko novina trubi?

2 — Zar se na ovaj način poštuju građanska prava našeg naroda?

3 — Zar se na ovaj način osnivaju stranke vladine?

4 — Hoćete li preduzeti potrebne korake da se ova stvar isledi, krivci kazne i obustavi dalji progon naroda u Srezu valjevskom u cilju upisivanja u J. R. Zajednicu?

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

Prilog: prepis lekarskog uverenja.

Kosta Aleksić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Sekula Zečevića, narodnog poslanika, na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o potrebi hitne pošiljke hrane Nevesinju i ostaloj Hercegovini, kao i o hitnom preduzimanju preventivnih mera protiv bolesti skorbuta.

GOSPODINE MINISTRE,

Na osnovu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast mi je podneti na gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja sledeću interpelaciju:

Svi mi narodni poslanici iz krajeva postradalih od suše naglašavali smo stalno ozbiljnost stanja u kome se narod tih krajeva nalazi u opasnost gladi, ako se pitanju prehrane ne pokloni prvenstvena i puna pažnja.

Ja sam još 20 juna pr. g. podneo interpelaciju na gospodina Ministra građevina upozorivši ga još tom prilikom na sušu i prestojeću glad u Srezu nevesinjskome i tražio da se opravljaju potrebni putevi, da bi se dala narodu prilika da zaradi. A tada se mogao nabaviti kukuruz u pola današnje cene.

Tome najvažnijem pitanju sadašnjice nije poklonjena ona pažnja koje ono po svojoj ozbiljnosti zaslužuje, pa i u koliko je do sada učinjeno to je bilo delimično i nedovoljno, jer se inače ne bi moglo dogoditi da u Nevesinju i mnogim krajevima Herce-

govine već sada hara glad sa svima svojim posledicama i grozotama.

Ima nekoliko dana dobivam iz Nevesinja pouzdane izveštaje da gladno stanovništvo silazi u srez tražeći hrane i vraća se kući praznih šaka, jer hrane nema nikako.

Pitam Vas, Gospodine Ministre, jeste li obavesteni o toj katastrofi koja je na pragu i šta mislite preduzeti da se odmah, još danas, pruži prva pomoć narodu Nevesinja i Hercegovine.

Pitam Vas, Gospodine Ministre, isto tako da li ste mislili o opasnosti koja pretili narodu od bolesti skorbuta, koja se redovno javlja u vremenu gladi i jednolične ishrane naroda, i šta ste preduzeli da se ta opasnost predupredi.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi istim putem odgovorite.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

Sekula Zečević, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Vojislava Lazića, narodnog poslanika, na Pretsednika Kraljevske vlade o cenzurisanju novinarskih izveštaja o radu Narodne skupštine.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Vi lično i Vaši Ministri često puta dajete izjave takve po kojima bi izgledalo da Vi, odnosno Vaša Vlada, hoće da dađe narodu pune političke slobode, a naročito slobodu štampe.

Međutim, stvar stoji obrnuto. Naročito sa slobodnom štampom. Cenzura je nad štampom zavedena u tolikoj meri, da se u njoj može pisati samo ono što želi Kraljevska vlada i što njoj godi. Cenzura je toliko oštra da se čak i sednice Narodne skupštine cenzurišu i dnevna štampa putem cenzure nagoni, da ih prikazuje neverno, neobjektivno, tendenciozno i samo onako kako to godi Kraljevskoj vladi.

Nije potrebno isticati od kolike je koristi slobodna štampa za kulturni, prosvetni i politički napredak jednog naroda. A naročito za podizanje moralnih osobina njegovih.

U cilju otklanjanja postojeće cenzure nad štampom i u cilju približavanja političkim pravima i slobodama našeg naroda, podnosim ovu interpelaciju

na Gospodina Pretsednika Kraljevske vlade i tražim da mi u Narodnoj skupštini odgovori na sledeća pitanja:

1 — Da li je voljan ukinuti cenzuru nad našom štampom i pustiti punu slobodu štampe?

2 — Zašto se cenzuriše rad Narodne skupštine u dnevnoj štampi i ne dozvoljava punu slobodu prikazivanja sednica Narodne skupštine onako kako su u stvari bile?

3 — Zašto se cenzurišu u našoj štampi govori narodnih poslanika i ne dozvoljava njihovo štampanje onako kako su u Narodnoj skupštini izrečeni?

4 — Čime pravda dosadašnji nezakoniti rad svoje Vlade u pogledu cenzure rada Narodne skupštine i poslaničkih govora?

11 februara 1936 godine
u Beogradu

Interpelant,
Vojislav Lazić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dr. Rika Fuksa, narodnega poslanca in tovarišev narodnih poslancev, na Ministra zunanjih del in Predsednika Kraljevske vlade v zadevi korakov, ki jih je podvzela Kraljevska vlada, da se ublaži gospodarska škoda, nastala vled sankcij proti Italiji.

GOSPOD PREDSEDNIK,

V beograjskem časopisu „Pravda“ z dne 2 februara 1936 je bil objavljen članek predsednika komiteja za sankcije v Ženevi g. A. Vaskoncela.

V tem članku izjavlja imenovani sledeče:

„Cuo sam, da su se pojedine zemlje, koje primenjuju sankcije, obratile Društvu naroda, tražeći da im se nadoknadi privredna šteta, koju su pretrpele usled primene sankcija. Nemam pojma o tome, da li se takvi diplomatski pregovori vode iza kulisa, ali naglašavam, do sada se nijedna sankcionistička država nije obratila Ženevi sa takvim zahtevom. A to je najbolji dokaz savršenog funkcionisanja mašinerije sankcija.“

Ker je ravno naša država teško prizadeta po sankcijah, ki so povzročile teško krizo zlasti v naši lesni industriji, nas gornja izjava tako merodajnega faktorja iznenadi.

Z ozirom na navedeno prosim Gospoda predsednika, da blagovoli na prvi seji Narodne skupštine odgovoriti sledeče:

1) Da li Vam je znana gornja izjava?
2) Kaj je ukrenila Kraljevska vlada, da se zmanjša škoda, ki je zadela našo državo vsled sankcij?

3) Hoće li Kraljevska vlada čim prej podvzeti vse mere, da se reši teška kriza naše lesne industrije?

Sprejmite, Gospod Predsednik, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februara 1936
Beograd

Narodni poslanec
za Ljubljana-mesto:
Dr. Riko Fuks, s. r.

Dr. Anton Novačan, s. r., **Stanko Lenarčič**, s. r., **Rajko Turk**, s. r., **dr. Ivan Jančič**, s. r., **Doberšek Karol**, s. r., **Milan Mravljec**, s. r., **dr. Milovan Pinterović**, s. r., **Plesković Rudolf**, s. r., **Koman Albin**, s. r., **dr. Lovrenčić**, s. r., **Gornjak Vinko**, s. r., **Janžeković**, s. r.

INTERPELACIJA

Stanka Lenarčiča, narodnega poslanca, na Ministra financ v zadevi izplačila škode povzročene vsled razmejitve med Kraljevino Jugoslavijo in Kraljevino Italijo v občini Rakek, srez Logatec.

GOSPOD MINISTER,

V smislu mednarodnega dogovora se je izvršila med našo Kraljevino in Kraljevino Italijo razmejitev, pri kateri je bilo 12 posestnikov občine Rakek oškodovanih za skupen znesek Dinarjev 104.910.—. Ceni-

tev škode so izvršili v sporazumu zastopniki Kraljevine Italije in naše Kraljevine, in oškodovanci so pri cenitvi podpisali celo pobotnice za prejem škode. Italijanske vlasti izjavljajo, da so odškodninsko za deva napram naši državi uredile, in ker tako dolgo

od strani naših upravnih oblasti ni izplačana škoda, vlada med prizadetimi posestniki upravičeno veliko razburjenje.

Ker je bila cenitev izvršena v času dobre konjunktive in visokih zemljiških cen, bi bilo izplačilo gornjega zneska v veliko breme državnih financ.

Zato sem podpisani pri oškodovancih dosegel, da so soglasno pristali na znižanje odškodnine na $\frac{1}{4}$, t. j. na znesek dinarjev 26.255.—.

Z ozirom na navedeno Vas prosim, Gospod Minister, da odgovorite na prvi seji Narodne skupščine sledeče:

1) Ali Vam je, Gospod Minister, znano, da je zgoraj navedena škoda v iznosu 104.910.— dinarjev še vedno neplačana?

2) Ali je resnica, da je Kraljevina Italija to škodo poravnala, če je, zakaj škoda ni oškodovancem izplačana?

3) Če škoda ni še izplačana, kaj mislite podvzeti, da se to čimprej izvrši?

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za srez Logatec

Stanko Lenarčič, s. r.

INTERPELACIJA

Stanka Lenarčiča, narodnega poslanca, na Ministra financ v zadevi škode povzročene po italijanskih vojaki v letu 1918 s požigom nepremičnin.

GOSPOD MINISTER,

Italijanski vojaki so za časa okupacije v letu 1918 požgali trem posestnikom v občini Rakek razna gospodarska poslopja. Po tem požigu so bili oškodovani posestniki: Matija Klančar za znesek Lir 67.000.—, Podobčina Rakek za Lir 45.000.— in Franc Domicelj za Lir 55.000.—.

Škodo so cenile italijanske vlasti.

Italijanske vlasti, ponovno vprašane radi povračila škode, izjavljajo, da je ta škoda že poravnana v meddržavnem obračunu med našo Kraljevino in Kraljevino Italijo.

Z ozirom na navedeno Vas, Gospod Minister, naprošam, da mi odgovorite na sledeči prvi seji Narodne skupščine:

1) Ali Vam je znano, da so italijanski vojaki povzročili s požigom škodo na nepremičninah v občini Rakek v letu 1918 za skupni znesek 167.000 Lir, in ali Vam je znano, da je ta škoda po Kraljevini Italiji že poravnana?

2) Če je škoda poravnana, zakaj se prizadetim ni izplačala?

3) Če pa ni poravnana, kaj mislite podvzeti, da pridejo oškodovanci čim prej do svojih upravičenih odškodninskih zahtev?

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za srez Logatec

Stanko Lenarčič, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Riko Fuksa, narodnega poslanca in tovarišev, na Ministra saobračaja v zadevi polovične vožnje delegatov kongresa Radničkih komora v Beogradu.

GOSPOD MINISTER,

V dneh 26 in 27 januarja 1936 se je vršil v Beogradu VI Redni kongres Radničkih komora, katerega so se udeležili delegati vseh delavskih zbornic države. Centralni sekretariat, Radnička komora v Beogradu, je vložil prošnjo na Ministrstvo saobračaja za polovično vožnjo delegatom posameznih delavskih zbornic iz cele države. Ministrstvo tej prošnji ni ugodilo, s čimer je povzročilo vsem delegatom velike izdatke.

Ker nam je znano, da dovoljuje Ministrstvo saobračaja vsem mogočim organizacijam polovično vožnjo, se čudimo, da Ministrstvo ravno tej socialni instituciji pri tako važnem kongresu ni dovolilo polovične vožnje.

Z ozirom na to prosim, Gospod Minister, da blagovolite odgovoriti na prvi seji Narodne skupščine na sledeče:

1) Je li Vam gornje dejstvo znano?

2) Zakaj ni bila dovoljena polovična vožnja delegatom Radničkih komora?

3) Hočete li v bodoče vpoštovati prošnje te socialne institucije pri podeljevanju polovične vožnje?

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

11 februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za Ljubljana-mesto:

Dr. Riko Fuks, s. r.

Doberšek Karel, s. r., Lenarčič Stanko, s. r., dr. Novčan, s. r., dr. Ivan Jančič, s. r., dr. Mitovan Pintorovič, s. r., Rajko Turk, s. r., Janžekovič, s. r. Gornjak Vinko, s. r., dr. Ivan Lovrenčič, s. r., Koman Albin, s. r., Milan Mravlje, s. r.

INTERPELACIJA

narodnega poslanca dr. Ivana Lovrenčića in tovarišev, na Ministra financ v zadevi izplačila odškodnine jugoslovenskim državljanom oškodovanim ob izgredih v Trstu leta 1920.

GOSPOD MINISTER,

Pri znanih izgredih, ki so se vršili 13. julija 1920 v Trstu in drugih krajih Julijske krajine v Italiji, so bili hudo oškodovani jugoslovenski državljani, ki trpijo še danes na posledicah teh poškodb. Italijanska vlada je priznala, da je dolžna te naše državljane odškodovati in je ob priliki sklenitve znanih Neptunskih konvencij z dopisom Ministrskega predsednika Benita Mussolinija od 20. julija 1925 (razglašenim v Službenih novinah od 14. novembra 1928 št. 266) določila svoto 5.300.000.— Lit. (beri: pet milijonov tristo tisoč lir) za „povračilo ali likvidacijo odškodnin za vse poškodbe posesti, pravic ali koristi državljanov Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovenec v Trstu v času po premirju“. Italijanska vlada je z istim dopisom obljubila Jugoslovenski vladi, da položi to svoto 5.300.000.— Lit. v 3 mesecih od dneva, ko se ji priobči da je ratificirana konvencija o restituciji posesti, pravic in koristi, podpisana v Beogradu dne 12. avgusta 1924 (Službene novine od 14. novembra 1928, številka 266—LXXXVII-D).

Jugoslovenska vlada je po svojem izrednem poslaniku in pooblaščenцу ministru v Rimu z dopisom od 20. julija 1925 sprejela to obljubo Italijanske vlade.

Ker je bila Italijanska država dolžna plačati to svoto do 14. februarja 1929, je italijanski poslanik v Beogradu baje res izročil Jugoslovenski vladi za to plačilo ček po 5.300.000 Lir, katerega pa mu je naša vlada iz meni neznanih razlogov vrnila. Po mojih informacijah sedaj Italijanska vlada več noče izplačati naši vladi tega dolga, češ, da ji dolguje Jugoslavija večjo svoto, od katere je odbiti ta znesek. Ako to stoji, potem je naša država dobila potom kompenzacije odškodnino za svoje oškodovane državljane. Če pa naša država ni dobila kompenzacije omenjene odškodnine, bi bila morala ukreniti potrebne korake za izterjanje. Tudi iz tega razloga in iz patriotičnih in humanitarnih razlogov je upravičena zahteva oškodovancev, da se jim izplača na račun Italije dolžna odškodnina. Italijanska vlada je tako postopala napram dedičem kapetana Gulla, ki so ga v Splitu ubili naši državljani pred požigom „Narodnega doma“ v Trstu, katerim je izplačala okoli 500.000 Lit., za koji znesek je obračunala naša država potom kompenzacije.

Upoštevati je še, da so prizadeti naši državljani trpeli škode radi svoje jugoslovenske narodnosti, da so nekateri izmed njih prišli pri navedenih izgredih ob vse premoženje, da mnogi izmed njih žive v veliki bedi, ker so radi visoke starosti, nekateri tudi radi bolehnosti, izgubili vsako pridobitno možnost;

saj čakajo že nad 15 let od dne poškodbe oz. skoraj 7 let od dneva dospelosti na plačilo dolžne odškodnine. Nekateri oškodovanci so tudi že pomrli n.p. dr. Rybar in sčasoma bodo pomrli še ostali, ne da bi dobili njim dolžne odškodnine.

Oškodovanci so predložili razne prošnje in ope-tano intervenirali pri naših menjajočih se vladah in tudi pri posameznih ministrih, pri ministrih zunanjih zadev, pri finančnih ministrih ter pri ministrskih svetih, — a vse to brez uspeha; niti naznanilo se jim ni, katere zneske dobe posamezni oz. kateri zneski so bili likvidirani posameznim oškodovancem. Dobili so le stereotipne odgovore, češ da Italija še ni plačala.

Prilagam prepis tozadevne vloge z dne 21. novembra 1934, naslovljene na Ministrski svet. Žal tudi ta vloga ni imela uspeha.

Iz navedenih razlogov si dovoljujem vprašati gospoda ministra financ:

1) Je li res, da Italijanska vlada še ni položila v gotovini svote 5.300.000 Lit. naši vladi za odškodnino Jugoslovenskih državljanov, oškodovanih pri izgredih 13. julija 1920 v Trstu, iz razloga, da ima višje terjatve proti naši državi? Če pa to ni res, kakšne korake so storile naše vlade za izterjanje te svote, dospele že 14. februarja 1928 v plačilo?

2) Je vlada pri volji naznaniti posameznim oškodovancem, ki so pri izgredih dne 13. julija 1920 utrpeli škode, visokost odškodnin, likvidiranih za to škodo od Italijanske vlade?

3) Hoče li vlada v kratkem izplačati na račun Italije njim pripadajoče odškodnine, kakor so bile njim določene po izkazih prijavljenih Italijanski vladi in po kurzu lir na dan zapadlosti, to je 14. februarja 1928 z obrestmi od tega dne in odpreti event. za to naknadni kredit, oziroma izplačati odškodnine z blagajniškimi zapiski, ki pridejo v promet?

Prosim za ustmen odgovor v smislu § 71 Poslovnika.

Sprejmite, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

12. februarja 1936

Beograd

Narodni poslanec
za srez Kočevje:

Dr. Ivan Lovrenčić, s. r.

Dr. Fuks Riko, s. r., Koman Albin, s. r., Pleskovič Rudolf, s. r., Milan Mravlje, s. r., Lenarčić, s. r., Janžeković, s. r., Gornjak Vinko, s. r., Dolenc, s. r.

INTERPELACIJA

Luke Avramovića, narodnog poslanika na Ministra finansija o smanjenju poreze na livade u Srezu glamočkom.

GOSPODINE MINISTRE,

Zemljoradnici Sreza glamočkoga, još za austrijske vladavine oporezovani su nepravedno. Našeg glamočkog zemljoradnika planinske livade (košanice)

jesu Hrblićina, Slani Dol, Slovin, Čardak, Mlinišće, Korićana i Staretina. Sve rečene livade nalaze se visoko nad morem od 1300—1500 m. t. U rečenim livadama kod klasacije zemlje upisano kao I vrsta i kao

tako opterećena velikim, nesnošljivim i nepravednim porezom, da kod ovih livada ne vrijedi sav prihod ni onoliko koliko se od zemljoradnika poreze traži.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da na rečene livade date naredenje da se ovako nesnošljiv i nepravedan porez smanji i to za onoliko koliko je pravo, jer su pomenute livade kamenite i nikako ne mogu biti prva klasa zemlje.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi izvolite odgovoriti da li nalazite za potrebno na gornje livade porez smanjiti i kada.

U očekivanju Vašeg odgovora beležim se

15 februara 1936 god.

Beograd

Luka Avramović, s. r.
narodni poslanik za Srez glamočki

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 5

БЕОГРАД 1936 ГОДИНЕ

КЊИГА 2

XIV РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 18 ФЕБРУАРА 1936 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК
СТЕВАН ЂИРИЋ

СЕКРЕТАР
АЛЕКСАНДАР ЛАЗАРЕВИЋ

Присутни г. г. Министри: Председник Министарског савета и Министар иностраних послова др. Милан Стојадиновић; Министар без портфеља др. Шефкија Бехмен; Министар пољопривреде Светозар Станковић; Министар социјалне политике и народног здравља и заступник Министра физичког васпитања народа Драгиша Цветковић; Министар трговине и индустрије др. Милан Врбанић; Министар грађевина др. Марко Кожул; Министар просвете Добривоје Стошовић; Министар финансија Душан Летица; Министар правде др. Миле Мишкулин; Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић; Министар без портфеља др. Михо Крек; Владин повереник за претрес предлога трговачког закона, професор Универзитета др. Милан Шкерљ.

ПОЧЕТАК У 11,40 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника XIII редовног састанка;

2 — Саопштење предлога Краљевске владе поднесеног од стране Министра финансија Народној скупштини на одобрење Предлог буџета државних расхода и прихода са Финансијским законом за 1936/37 годину и усвајање тражене хитности.

Говорници: Председник Народне скупштине Стеван Ђирић.

Дневни ред:

Наставак претреса извештаја Одбора за проучавање предлога трговачког закона.

Председник Стеван Ђирић: Господа народни посланици, отварам XIV редовни састанак Народне скупштине. Молим господина секретара Лазаревића да прочита записник XIII редовног састанка.

Секретар Александар Лазаревић прочита записник XIII редовног састанка.

Председник Стеван Ђирић: Има ли ко од го-
споде народних посланика какву примедбу на за-

писник? (Нема) Примедаба нема, записник је примљен.

Изволите чути један предлог Краљевске владе, поднесен од Министра финансија г. Летице, за који се тражи хитност. Тај предлог гласи:

„Господине Председниче,

Сходно члану 102 Устава имао сам част мојим актом бр. 10830/VII од 19 новембра 1935 год. поднети Народној скупштини на одобрење предлог буџета државних расхода и прихода са финансијским законом за 1936/37 годину.

Овај предлог упућен је 23 јануара о. г. Финансијском одбору на проучавање.

Финансијски одбор је претресао овај предлог у начелној дискусији у времену од 29 јануара до 6 овог месеца закључно, када је стављен на гласање и том приликом је предлог у начелу одбачен са 16 гласова против предлога и 15 гласова за предлог.” (Бучни протести на левици и узвици: Финансијски одбор није га још претресао! — Ларма и лупање о клупе од стране посланика на левици).

„Одмах после овога гласања, 7 о. м. под X бр. 58 Председник Финансијског одбора известио је

Претседника Народне скупштине о резултату гласања са напоменом, да ће накнадно, чим добије извештаје већине и мањине, доставити те извештаје пленуму Народне скупштине на даљи рад." (Бучни протести на левици и узвици: То није истина! — Ларма и лупање о клупе и даље траје).

Молим Вас, господо народни посланици, да изволите саслушати у миру предлог Краљевске владе да не би после могли рећи да нисте знали о чему се ради. (Ларма и лупање о клупе на левици не престаје).

„Мањина Финансијског одбора је још 10 о. м. доставила своје мишљење о предлогу буџета преко Претседништва Народне скупштине Финансијском одбору. Већина то ни до данас није учинила и нема изгледа да ће то уопште ускоро учинити.

„У оваквој ситуацији, где услед неоправданог задржавања буџетског предлога у Финансијском одбору постоји опасност да буџет не буде на време вотиран, мени је част на основу § 65 Закона о пословном реду у Народној скупштини предложити хитност за законски предлог о буџету и финансијском закону за 1936/37 годину.

„Молећи Народну скупштину да огласи тај законски предлог за хитан, ја у исто време молим и то:

1) да се Финансијском одбору остави рок од три дана за подношење његовог извештаја;

2) да се овај рок ни у коме случају не продужује;

3) да сходно § 63 и 64 Закона о пословном реду, без обзира да ли ће већина Финансијског одбора поднети свој извештај или не, претрес буџета одмах почне, на првој наредној седници пошто истекне одређени рок од три дана.

„Изволите, Господине Претседниче, примити и овом приликом уверење о мом одличном поштовању.

Министар финансија
Летица, с. р.”

(Жучни протести на левици и узвици: То не може да буде! — Велика ларма и интензивно лупање о клупе од стране посланика на левици наставља се непрестано. — Мита Димитријевић: Молим за реч.) О чему желите да говорите? (Мита Димитријевић: О предлогу.) О томе не можете говорити, о томе нема дискусије (Бучни протести на левици, ларма и лупање о клупе. — Никола Кабалин: Молим за реч о повреди Пословника.)

Има реч народни посланик г. Никола Кабалин да говори о повреди Пословника. (Граја и лупање о клупе на левици и даље трају. — Народни посла-

ник Мита Димитријевић стаје на говорницу инсистирајући да му се да реч).

Молим господина Кабалина, коме сам дао реч да говори о Пословнику, да изволи говорити. (Огорчени протести, силна ларма и лупање о клупе на левици непрекидно трају).

Молим Вас, господо посланици, да престанете са буком, иначе ћу морати да ставим предлог на гласање и тако... (Граја не престаје). Молим господина Кабалина да изволи говорити. (Заглушна лупа о клупе непрекидно траје на левици) Господине Кабалину, изволите говорити. (Никола Кабалин: Ја се позивам на § 106 Пословника) Изволите говорити, господине посланиче. (Протести на левици не престају).

Пошто сам више пута позвао господина народног посланика Кабалина коме сам дао реч да говори о повреди Пословника, он се није одазвао моме позиву, то сматрам да је одустао од речи. (Жучни протести, заглушна ларма и интензивно лупање о клупе трају непрекидно на левици).

Стављам на гласање предлог г. Министра финансија. Она господа народни посланици који су противу овога предлога нека изволе устати, а који су за прочитани предлог нека изволе седети. (Већина седи. — Бурни протести на левици.) Већина је седела, објављујем да је предлог г. Министра финансија примљен. (Огорчени и жучни протести на левици. — Посланици са левице и деснице у узбуђености устају са својих места, прилазе једни другима и врло жучно објашњавају се међу собом. — Велика ларма и међусобна свађа између појединих посланика са левице и деснице).

Претседник Стеван Ђирић: Прекидам седницу.

(После прекида).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, настављамо седницу (Бурни протести на левици и повици: Господин Кабалин се јавно за реч о повреди Пословника, зашто му не дате реч? — Протести на левици се настављају).

Молим господу народне посланике да се умире, јер ћу иначе бити принуђен да се послужим правом које ми даје Пословник. (Негодовање и протести на левици трају и даље).

Ја Вас поново, господо, молим за мир и ред. (Бурни протести и лупање о клупе на левици настављају се).

Господо народни посланици, на основу чл. 106 Закона о пословном реду у Народној скупштини затварам ову седницу, а идућу заказујем са истим дневним редом за уторак 25 фебруара у 10 сати.

Седница је закључена у 12 и 20 часова.

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

XV REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 25 FEBRUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

PRETSEDNİK

STEVAN ĆIRIĆ

SEKRETAR

ALEKSANDAR LAZAREVIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović; Ministar bez portfelja dr. Šefkija Behmen; Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda Dragiša Cvetković; Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić; Ministar građevina dr. Marko Kožul; Ministar prosvete Dobrivoje Stošović; Ministar finansija Dušan Letica; Ministar pravde dr. Mile Miškulin; Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić; Ministar bez portfelja dr. Miho Krek.

POČETAK U 10.50 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XIV redovnog sastanka;

2 — Saopštenje predloga rezolucije dr. Janka Baričevića i drugova narodnih poslanika, da se u buduće ne cenzurišu i ne zabranjuju u štampi govori narodnih poslanika, držani u Narodnoj skupštini i odbijanje hitnosti;

3 — Saopštenje predloga zakona dr. Mirka Kosića i drugova, narodnih poslanika, o privremenom oslobođenju poreza na zemljište agrarnih subjekata, koji po dosadašnjim zakonima nisu uživali to oslobođenje, kao i o otpisu njihove dužne poreze na zemljišta dodeljena im u svrhu sprovođenja agrarne reforme i odbijanje hitnosti;

4 — Saopštenje predloga zakona dr. Mirka Kosića i drugova, narodnih poslanika, o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 god. sa izmenama i dopunama od 6 decembra 1931 god. i 24 juna 1933 god. i odbijanje hitnosti;

5 — Saopštenje Uredbe Ministarskog saveta o izmeni Uredbe o prekidi zastarelosti zemljoradničkih menica;

6 — Saopštenje izveštaja većine i manjine Finansijskog odbora o predlogu budžeta državnih prihoda i rashoda sa finansijskim zakonom za budžetsku 1936/37 godinu;

7 — Saopštenje rezolucije većine Finansijskog odbora o stavu zauzetom prema predlogu budžeta i finansijskog zakona za 1936/37 godinu;

8 — Saopštenje izveštaja Verifikacionog odbora po pitanju otvaranja stečaja Milanu Mijiću, narodnom poslaniku;

9 — Saopštenje molbi za bolovanja i odsustva narodnih poslanika;

10 — Saopštenje zahteva Ministra pravde o izdavanju sudu narodnih poslanika;

11 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Milana Božića i drugova na Predsednika Ministarskog saveta o zabrani štampanja u novinama rezolucije Jugoslovenske nacionalne stranke i usvajanje prvenstva; Milenka Glišića na Predsednika Ministarskog saveta, Ministra trgovine i industrije i Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o zaštiti malih zanatlija, o izmeni Zakona o radnjama u vezi sa firmom „Bata“ i o zabrani prodaje gumenih opanaka i usvajanje prvenstva; Sekule Zečevića na Ministra poljoprivrede o snabdevanju naroda u Srezu nevesinjskom sa semenom jarog ječma i krompira i usvajanje prvenstva; dr. Uroša Stajića na Ministra prosvete o povraćaju gimnazije u Caribrodu i usvajanje prvenstva; dr. Uroša Stajića na Ministra građevina o izgradnji puteva u Srezu caribrodskom i usvajanje prvenstva; Albina Komana i drugova na Ministra saobraćaja o zaposlenju radnika na železničkim prugama;

12 — Saopštenje g. Predsednika Ministarskog saveta, da je uputio nadležnim Ministrima interpelacije narodnih poslanika i to: Borivoja Đurića i drugova; Dragiše Stojadinovića i drugova (tri); dr. Avde Hasanbegovića i drugova (dve); Riste Grdića, Manfreda Paštrovića, Ivana Prekoršeka i drugova, Vojislava Lazića, Dorda Jevtića, Vasilija Trbića (dve), Živka Danilovića i drugova (dve), dr. Živojina Popovića i drugova, Dušana Ivančevića, Milana Božića, Rudolfa Pleskovića i drugova i Živojina Rafailovića;

13 — Saopštenje Ministra unutrašnjih poslova da će odgovoriti kada bude prikupio potrebne podatke na interpelacije narodnih poslanika: dr. Živojina M. Popovića i drugova Koste Aleksića i Živka Danilovića; saopštenje Ministra saobraćaja da će odgovoriti na interpelaciju Dorda Jevtića kada bude stavljena na dnevni red; saopštenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja da će odgovoriti na interpelaciju Dorda Jevtića kada bude stavljena na dnevni red;

14 — Saopštenje molbi i žalbi;

15 — Saopštenje raznih akata;

16 — Odgovor Predsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika: Vojislava Lazića, Mite Dimitrijevića i Dragiše Stojadinovića (skinuto s dnevnog reda pošto imenovani nisu bili prisutni).

Govornici: Predsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (12 puta); Sekretar Narodne skupštine Aleksandar Lazarević (2 puta); dr. Janko Baričević (2 puta), Vojislav Lazić (2 puta), Nikola Kabalin, dr. Sulejman Hafizadić, Sekretar Narodne skupštine Ante Kovač, Sekretar Narodne skupštine Vojislav Nenadić, Sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić, Milivoje Perić, Mita Dimitrijević Nikola Preka, dr. Vojislav Janjić, Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (2 puta), Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković, Ministar građevina dr. Marko Kožul.

Dnevni red: Nastavak pretresa predloga trgovačkog zakona (na osnovu § 31 Poslovnika skinut je sa dnevnog reda).

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram XV redovni sastanak Narodne skupštine. Molim gospodina sekretara da pročita zapisnik XIV redovnog sastanka od 18 februara 1936 godine.

Sekretar Aleksandar Lazarević pročita zapisnik XIV redovnog sastanka.

Predsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika da učini kakvu primedbu na zapisnik? (*Dr. Janko Baričević:* Molim reč.) Ima reč g. dr. Janko Baričević.

Dr. Janko Baričević: Gospodo narodni poslanici, ja ću se striktno držati predmeta o kome je reč, a to je primedba na zapisnik. Gospodin sekretar pročitao je zapisnik u kome imade stav, dopustite da ga ponovno pročitam: „Za vreme saopštenja ovoga predloga, t. j. predloga g. Ministra finansija Letice, javio se za reč po povredi Poslovnika narodni poslanik g. Nikola Kabalin, ali kako se g. Kabalin nije odazvao pozivu predsedavajućeg da govori, predsednik g. Stevan Ćirić, smatrajući da je ovim g. Kabalin odustao od tražene reči, stavio je predlog Kraljevske vlade na glasanje. I Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, većinom prima traženu hitnost.”

Tvrdim odlučno da ovakvo činjenično stanje ne odgovara istini i ne odgovara događajima, koji su se na zadnjoj sednici Narodne skupštine odigrali. Prema tome zapisnik u ovome svome delu ne odgovara tačnosti i ne odgovara pravom toku sednice, zadnje sednice Narodne skupštine.

Dogodilo se sasvim suprotno. Za vreme čitanja predloga g. Ministra finansija, naročito pri kraju, u ovoj sali, u ovoj Narodnoj skupštini, bila je takva buka i galama, da se nije mogla da čuje niti jedna reč. (*Prigovori na desnici.*) Naročito, gospodo, ja to tvrdim, ovo je previše važno pitanje da bi se moglo raspravljati upadicama, ako ga imamo raspravljati, onda ga raspravljajmo sa ovoga mesta, jer se ovde radi o dostojanstvu i časti ove Narodne skupštine.

Gospodo narodni poslanici — da nastavim gde sam stao — zadnji deo predloga g. Ministra finansija uopšte nije mogao niko u ovoj Narodnoj skupštini da čuje. Čim je završeno čitanje toga predloga, vika i galama bila je na tako visokom stepenu, da poslanici nisu mogli ni jedan drugoga da čuju, a kamo li da bi se čulo ono, što se sa predsedničke stolice govorilo. U onom momentu, kada je završeno čitanje toga predloga, levica je ustala i poletela prema ovim klupama, a toga istoga momenta Vlada je ustala i uzmakla na ona vrata, i istodobno g. predsednik Stevan Ćirić ustao je bled i otišao.

To je, gospodo, činjeničko stanje. Ne samo to, nego nije bilo uopšte glasanja. To ću da dokažem, gospodo narodni poslanici dokumentovano. (*Prigovori sa desnice.*) Ja govorim o činjenicama, koje tvrdim, a vi ako hoćete, sa ovoga mesta dokažite protivno.

Ja tvrdim da je tečaj bio ovakav. G. Stevan Ćirić je izgovorio reči: „Stavljam predlog Ministra finansija na glasanje”. Te reči čuli su samo oni, koji su bili u njegovoj neposrednoj blizini, ali onoga momenta narodni poslanici bili su već na ovoj strani i jurili prema ministarskim stolicama i tribini predsedničkoj, i onoga časa je bilo svršeno sve. U dokaz toga pozivam se na sekretare u Narodnoj skupštini g.g. Acu Lazarevića, Antu Kovača, Nenadića i Mulalića, a isto tako i na sve potpredsednike ove Narodne skupštine.

Gospodo narodni poslanici, ako mi ostanemo kod ovoga, iako ova strana (*Pokazuje na desnicu*) preglašavanjem primi ovaj zapisnik, onda će se utvrditi da nije samo Predsedništvo ove Skupštine napravilo falsifikat nego da taj falsifikat svojim autoritetom i snagom potvrđuje i prima ova strana Narodne skupštine. (*Pokazuje na desnicu.* — *Žagor.*) Gospodo narodni poslanici, postoje u Poslovniku drugi načini i druga sretstva da se proturi volja eventualne većine, ali Narodno predstavništvo, u prvom redu Narodna skupština, imade da provede tu svoju volju na način, koji ne dira u čast same Narode skupštine i koji ne dira ni u obraz svakoga pojedinca od nas. . . . (*Odobranje i pljeskanje na levice.*) . . . jer u koliko je svaki pojedinac od nas dio časti, obraza i dostojanstva Narodne skupštine, u toliko je on nosilac svoga obraza, svoga poštenja i svoga ličnog dostojanstva. Gospodo narodni poslanici, ja ovoga momenta ne mogu još da verujem da će ova strana ove visoke Kuće primiti na svoja leđa, da će primiti na svoju dušu, na svoju savest i čast, da pokriva to što nema premca u istoriji parlamentarizma. (*Odobranje i pljeskanje na levice.*)

Ja konkretiziram svoju primedbu na zapisnik time da pozivam g. sekretara da moju primedbu primi, da onamo uopšte nije bilo glasanje sedenjem i ustajanjem i da uopšte predsedavajući te reči nije izrekao osim reči: „Stavljam na glasanje”, a tu moju tvrdnju potvrđujem time, što tvrdim da u stenografskim beleškama zadnje sednice taj događaj biva opisan ovako. G. Ćirić kaže: „Ko je „za” neka sedi, a ko je „protiv” neka ustane.”

Dakle glasanje sasvim protivno samim propisima Poslovnika. To je najbolji dokaz da i onda kad se to dešavalo, predsedavajući nije to kazao, nego da je to učinjeno naknadno i da su činovnici po njegovom na- logu to učinili.

Gospodo narodni poslanici, neka se ne zaboravi: Narodna skupština može sve vršiti, ali falsifikat ne može da vrši. (*Uzvici na desnici: Tako je!*) Ako narodni izabranici budu turali svoju volju sa falsifikatima, onda ne znam šta će biti od ovog naroda i ove zemlje. (*Odobranje na levice.*)

Još samo jednu reč, g. sekretara Damića nisam spomenuo, što g. Damić onoga dana nije bio prisutan sednici Narodne skupštine, jer je bio na pogrebu jednoga svoga prijatelja.

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Vojislav Lazić da učini primedbu na zapisnik.

Vojislav Lazić: Gospodo, ja hoću samo u nekoliko da dopunim primedbe koje je učinio naš drug

g. Baričević. Ja smatram da je sve ono što je on ovde izložio tačno i da mi, posle njegovog izlaganja, nismo potrebe da i dalje o ovoj stvari razgovaramo već da treba da tražimo da Narodna skupština odbaci ovaj zapisnik ovakav kakav je, pa da se na- bude i da nam izloži tok sednice onakav kakav je on u istini bio. A u istini je bilo to da glasanje nije ni bilo. I, gospodo, ako se sada pokuša da kaže i da se zapisnikom konstatuje da je glasanje bilo i ako ga stvarno nije bilo, onda se čini jedan krupan pre- sedan, jedan predsedan koji dosada u ovome Domu nije učinjen. Ja, gospodo, naročito apelujem na g. Predsednika i Predsedništvo. Predsedništvo Skupštine ne sme biti izvršilac volje Kraljevske vlade, i ako ova vlada ide potpuno u jedan sunovrat. Gospodo, Predsedništvo mora biti razborito. Predsedništvo je Predsedništvo i levice i desnice i ne sme se staviti samo na stranu desnice i biti žandar prema levcici. Još su, gospodo, sprovedeni budžeti u ovome Domu i ranije i znam vrlo dobro da je, kadgod je dolazilo do toga, vlada uvek tražila puta i načina da se za- dovolji i levica, da se vidi šta ona traži od budžeta i šta ona zahteva. Tako se radilo kod nas do sada ali ovoga puta hoće da se dode do jednoga budžeta putem nasilja. I za to ja, slažući se sa predlogom g. predgovornika, predlažem ovo što sam već kazao: da se ovaj zapisnik odbaci, pa molim i g. sekretara da primi naše primedbe a i skupštinsku većinu da i ona te iste primedbe primi. Ako, gospodo, želite jedan parlamentarni rad, ako želite iskren rad, onda vam je dužnost da to učinite. A ako želite jedan na- silan rad, onda ćete morati povući i konzekvence za ono što će naići iza toga nasilnog rada. Jer, jedno nasilje koje bi vi pokušali da izvedete, izazvaće re- volt na drugoj strani koja ne može dopustiti da se prema njoj vrši nasilje. Ja sam, gospodo, dužan da vas upozorim na to, da o tome dobro promislite. A mi već imamo ovde predsedana učinjenih u Skup- štini. Prvi je predsedan učinjen 20 oktobra, kada je u Skupštini izabrano časništvo protivno vladinoj kan- didaciji. Tom prilikom Vlada je izgubila, njen kan- didat nije izabran već je izabran kandidat opozicije, ali je ona prešla preko toga. To je bio prvi predsedan.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, to nije primedba na zapisnik.

Vojislav Lazić (nastavlja): Hoću da tražim umi- renje duhova u ovome Domu, da ne dode do nemira koje niko ne želi. Kad je opozicija zahtevala rešenje seljačkih dugova pre budžeta, vi ste to kategorički odbili, izvrđali ste i kazali: To će i sama Vlada učini- ti. Međutim, približuje se vreme kada će budžet biti izglasan, a to se pitanje još ne rešava. Znači, opet se opoziciji ne izlazi u susret. Sada dolazi i treći predsedan: u Finansijskom odboru Vlada ostaje u manjini ali ona ni ovoga puta

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, upozoravam Vas da to nije primedba na zapisnik.

Vojislav Lazić (nastavlja): Vlada u mesto da po- vuče konzekvence iz toga i da podnese ostavku, da da mesto vladi koja može sprovesti budžet u Finan- sijskom odboru, ona pribegava jednom drugom sre- ststvu, ona pribegava sreststvu nasilja; podnosi jedan akt da se dezavuiše Finansijski odbor, da ga pot- puno uništi, i traži da se njemu ostavi rok od tri dana, da za tri dana pregleda ceo državni budžet. Molim vas, gospodo, to se protivi i pozitivnim od- redbama Ustava.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine narodni po- slanice, to nije primedba na zapisnik.

Vojislav Lazić (nastavlja): Gospodo, da je to glasanje prošli put teklo pravilno opet bi bilo nezako- nito, jer ne može da se ostavi Finansijskom odboru rok od tri dana, jer se to protivi § 63 Poslovnika. U § 63 Poslovnika govori se drugo. Tamo postoji specijalna odredba kako se postupa sa budžetom. Ne može se upotrebiti prema Finansijskom odboru rok od tri dana, dakle skraćen rok prema budžetu, koji se upotrebljava prema običnim podnetim zakoni- ma. I zato i da je to glasanje pravilno teklo, ipak bi onaj akt i celo to glasanje bili i protivustavni i nezakoniti prema našem Poslovniku.

I s toga, da se ne bismo duplo ogrešili i o svoju savest i zakon, ja molim da se zapisnik izmeni i da se postavi u ono stanje, u kome je bila sednica. Pro- šla sednica nije održana i nije mogla biti održana jer niko nije mogao ni čuti. I kada niko nije mogao ni čuti, kako se onda moglo glasati?

Još jedno. Ja činim apel prvo na predsedništvo Narodne skupštine da bude na dostojnoj visini, a ne da bude sluga jedne vlade. (Odobranje na levcici.)

Predsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik g. Ka- balin ima reč.

Nikola Kabalin: Gospodo narodni poslanici, kada je na zadnjoj sednici Vlada iznela svoj predlog o na- činu donošenja budžeta nastalo je jedno protesto- vanje sa strane levice, koje se je u toku čitanja, koje je vršio g. predsednik, povećavalo.

Ja, sedeći u prvoj klupi, zapazio sam da se go- vori o nekom roku. Smatrajući da je predlog koji pada sa strane vlade, čim se spominje rok, jedna po- vreda pozitivnog zakona, a pošto je nastala tako za- glušna galama da se nije mogao čuti izveštaj i ako sam ja bio u prvoj klupi, ja sam se javio za reč na povredu Poslovnika. Zašto sam to učinio? Gospodo, mi smo svi svedoci da se na jednoj sednici ovde do- neo jedan zaključak o jednoj rezoluciji kojom se menja Poslovnik u tako zaglušnoj galami, da niko od početka do kraja nije znao šta se ovde dešava. To je bila flagrantna povreda § 106 Poslovnika.

Čuli smo na predzadnjoj sednici, da je sa ovoga mesta izvestilac većine u pitanju trgovačkog zakoni- ka čitao izveštaj čak i onda kada je već davno g. Predsednik napustio sednicu i prekinuo je. Znači, on je čitao za vreme odmora, a pored toga kazano je da je g. izvestilac većine pročitao izveštaj.

Da se to spreči kod ovakvog jednog krupnog predloga, kojim je tretirano pitanje na koji način da se donese budžet, ja sam smatrao da treba da se ja- vim za povredu Poslovnika, i to § 106, koji nalaže gospodinu Predsedniku da ima da prekine sednicu i da uspostavi takav red, kako doslovno stoji u Po- slovniku, da se govor poslanika može lepo čuti i slušati.

Gospodo, ja sam došao na govornicu i na ovoj govornici sam bio sve do prekida sednice. Zato ste mi vi svi svedoci; to svedoče svi koji su sedeli u klu- pama, to svedoči predsednička tribina i cela galerija. Gospodo, g. Predsednik me je dao zvati svome stolu i pozvao me da govorim. Ja sam rekao da tražim da uspostavi mir u smislu § 106 Poslovnika. On to nije učinio. Šta je kasnije bilo, ja ne znam, niti sam čuo da se pristupilo glasanju, niti da se glasalo. Ako je iko mogao čuti, onda bih ja mogao to da čujem, ja koji sam na ovom mestu stajao celo vreme. Prema tome, gospodo, ja tvrdim da nisam ništa čuo.

Dalje tvrdim sledeće, da ja nisam odustao od reči. G. Predsednik, prema stenografskim beleškama, obrazložio je zašto je prešao dalje na rad time što je mene nekoliko puta pozvao da govorim o povredi Poslovnika a „pošto g. Kabalin se nije odzvao moje pozivu, to smatram da odustaje od reči“.

Gospodo, g. Predsednik može da smatra šta hoće, ali ja odustao od reči nisam. Gospodo, on može da smatra šta hoće, ali utvrđeno je stenografskim beleškama, koje je on cenzurisao, da mi nije oduzeo reč, i dok meni nije oduzeo reč, i dok ja nisam odustao od reči, nije se mogla da izvrši nikakva radnja u ovom Domu. (Odobranje na levlci).

Gospodo, ja konkretno predlažem i pridružujem se mojim predgovornicima da g. sekretar izvoli ispraviti ovu stavku, i da se briše da je ovaj predlog stavljen na glasanje i da je pristupljeno glasanju. (Odobranje na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Reč ima narodni poslanik g. dr. Sulejman Hafizadić.

Dr. Sulejman Hafizadić: Gospodo narodni poslanici, u ime Jugoslovenskog radikalnog kluba izjavljujem da se u potpunosti slažem sa gospodom predgovornicima, t.j. da o predlogu g. Ministra finansija o hitnosti nije glasano, a u koliko se tvrdi da je glasano, onda nije u redu glasano, te predlažem da se svakako ovo unese u zapisnik i tako ispravi. (Odobranje na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Reč ima narodni poslanik g. Mita Dimitrijević. (Glasovi: Nije ovde!) Pošto narodni poslanik g. Dimitrijević nije tu, pozivam sekretara g. Lazarevića da se izjasni o ovim primedbama na zapisnik, ali zadržavam sebi pravo, pošto je reč o jednoj predsedničkoj odluci, da i ja svoje mišljenje iznesem. (Odobranje).

Sekretar Aleksandar Lazarević: Gospodo narodni poslanici, pre nego što se izjasnim o primedbama gospode narodnih poslanika imam da kažem to, da je praksa u Narodnoj skupštini da zapisnik svake sednice Narodne skupštine sastavlja administrativni sekretar u Narodnoj skupštini, a sekretar narodni poslanik takav zapisnik čita.

Ja sam ovaj zapisnik pred samu sednicu dobio od administrativnog sekretara i kako ga je on napisao, tako sam ga ja i pročitao. Zato kao sekretar Narodne skupštine, u smislu § 33 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, imam čast da izjavim da primedbe g. dr. Janka Baričevića i g. Kabalina, koji su ih konkretno formulisali, u celosti primam sa razloga koje su oni sami izneli. (Pljeskanje na levlci).

Prošle sednice bio sam dežurni sekretar, i pratio sam potpuno pažljivo ceo tok sednice, i posle javljanja g. Kabalina za reč, nastala je takva paklena larma u Skupštini, da se apsolutno nije mogao niko čuti. Ja kao sekretar nisam čuo, da je g. Predsednik Narodne skupštine oduzeo reč g. Kabalinu, a kad ja to nisam mogao da čujem, koji sam bio uz g. Predsednika Narodne skupštine, nije mogla da čuje ni Narodna skupština. (Pljeskanje na levlci). Dalje čuo sam kad je g. Predsednik Narodne skupštine kazao ove reči: „Stavljam predlog g. Ministra finansija na glasanje.“

U tome momentu nastala je larma i vika paklena u Skupštini, i poslanici sa levice poleteli su ovamo ka govornici i ka predsedničkom stolu, tako da je toga momenta bila gužva u celoj Skupštini, i poslanici i levice i desnice bili su na nogama. Toga mo-

menta Gospoda Ministri su počeli da napuštaju svoja sedišta. G. Predsednik Narodne skupštine nije imao fizičke mogućnosti da sprovede glasanje onako kako to Zakon o poslovnom redu u Narodnoj skupštini naređuje. (Pljeskanje na levlci). Nije stavio predlog da se o njemu glasa, niti je u opšte konstatovao da li je većina prihvatila ili odbila taj predlog. (Pljeskanje na levlci). Iz stenografskih beležaka vidi se, da je gospodin Predsednik Narodne skupštine, vidi se, ali ja to nisam čuo, ne znam da li je to ko od vas čuo, da je od strane g. Predsednika bio stavljen predlog, ko je „za“ neka sedi a ko je „protiv“ predloga gospodina Ministra finansija neka ustane. (Protesti na desnici). Ali ja znam samo ovo, a i vi ste mi svi svedoci, da je onoga momenta kad je gospodin Predsednik Narodne skupštine stavio predlog gospodina Ministra finansija na glasanje, da je cela Skupština bila na nogama, i prema tome ako je to tačno što gospodin Predsednik tvrdi, odnosno što stenografske beleške sadrže, onda je taj predlog gospodina Ministra finansija odbijen, jer je cela Skupština bila na nogama. (Pljeskanje na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, sekretar g. Ante Kovač ima reč.

Ante Kovač: Gospodo narodni poslanici, pošto se g. dr. Janko Baričević pozvao na mene kao na svedoka, da su navodi koje je on izneo tačni, čast mi je izjaviti, da je tačno što je izneo gospodin Baričević... (Pljeskanje na levlci)... i da su navodi zapišničara moga druga Aleksandra Lazarevića takode tačni. Jer, niti sam čuo niti sam video da se vršilo glasanje. (Protesti na desnici — Pljeskanje na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik g. Vojislav Nenadić ima reč.

Vojislav Nenadić: Gospodo narodni poslanici, onoga momenta kada je bio g. Kabalin ovde za govornicom sa g. Dimitrijevićem, kao što se svi sećate, nastala je gužva. Poletela je levlca ovamo, a poletela je isto tako i desnica. Ja sam se nalazio tada ovde na govornici... (Protesti i graja na desnici)... i izjavljujem da nisam čuo kad je gospodin Predsednik taj predlog stavio na glasanje. Dakle ja, kao sekretar, ništa o tome čuo nisam, a objašnjavao sam se sa g.g. poslanicima i taj predlog čuo nisam. To sam imao da kažem. (Pljeskanje na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik g. Mulalić ima reč.

Mustafa Mulalić: Gospodo narodni poslanici, g. dr. Janko Baričević pozvao se i na mene kao na četvrtog sekretara. U tome momentu, kad je, tobož, vršeno glasanje u Narodnoj skupštini, ja nisam bio na predsedničkom podiumu, bio sam u klupi, i mogu izjaviti, da, uopšte, nisam čuo, da je ma kakav predmet bio stavljen na glasanje. (Glasovi na levlci: Nije bilo glasanja).

Gospodo, ja sam svestan koliko utiču na ugled ovoga Parlamenta ove naše izjave, ali preko svoje savesti ne mogu preći i moram potvrditi, da nije bilo glasanja. (Pljeskanje na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, Vi ste u miru saslušali svu g.g. predgovornike i molim vas, da u miru saslušate i moj odgovor na ove primedbe.

Kad sam ja čitao predlog Kraljevske vlade, i kad sam primetio nered, ja sam predlog stavio dole na sto i obratio se levlci sa rečima: „Molim vas, gospodo narodni poslanici, da izvolite biti mirni, da ne ka-

žete posle, da se nije znalo o čemu se radi." (Pljeskanje na desnici i povici: Tako jel).

Posle toga, gospodo narodni poslanici, pre no što sam stavio predlog na glasanje, još jedanput sam se obratio levlci i zamolio je: „Gospodo narodni poslanici, budite mirni, jer ću i tako staviti predlog na glasanje." Gospodo narodni poslanici, ja sam mislio, da imam prava da to učinim, zato, što sam video, da većina Narodne skupštine sluša i hoće da čuje o onome, što Kraljevska vlada predlaže. (Burno pljeskanje i povici: Tako jel). Ja nikako nisam mogao dopustiti, dostojan ovoga Doma, sprečava rad Kraljevske vlade i većine Narodne skupštine. (Pljeskanje na desnici).

I zato, gospodo narodni poslanici, posle ovih izjava gospode sekretara nastaje jedno eminentno nacionalno pitanje: Da li gospoda sekretari, ili da li gospodin sekretar, koji je dežuran, ima pravo, primajući jednu neumesnu primedbu na zapisnik, da na taj način izbaci predsedničku odluku iz zapisnika, i o tome ima sada da rešava Narodna skupština.

I ja zato, gospodo narodni poslanici, stavljam to pitanje na glasanje ovako: da oni, koji su protiv zapisnika kako je pročitano, izvole ustati, a oni koji su za zapisnik, onako kako je predložen, neka izvole sedeti. (Većina sedi. — Graja i protesti na levlci). Još jednom, gospodo, ko prima zapisnik onako kako je pročitano neka izvoli sedeti, a oni koji su protiv, tj. koji primaju primedbu, neka izvole ustati. (Većina sedi).

Objavljujem da je većina sedela i da je zapisnik bez primedaba primljen. (Burni i žučni protesti na levlci i uzvici: To je protivno Poslovniku. — Poslanici sa levice prilaze predsedničkom stolu i protestuju. — *Milivoje Perić*: Molim za reč o povredi Poslovnika).

Molim gospodu narodne poslanike da zauzmu svoja mesta.

Dajem reč narodnom poslaniku g. *Milivoju Periću* da govori o povredi Poslovnika (Velika graja se produžuje. — *Milivoje Perić*: Jeste li objavili da imam reč?) Jesam.

Ima reč g. *Milivoje Perić*. (Glasovi sa levice: Da se izbaci policija iz Skupštine. — Zaglušna larma i protesti na levlci).

Molim Vas, gospodo mir. To je učinjeno radi sigurnosti, jer to je dužnost Predsednika Narodne skupštine.

Milivoje Perić: Gospodo narodni poslanici, mi smo u prisustvu dvostruke povrede Poslovnika.

Prva je povreda Poslovnika danas učinjena. Primedbu na zapisnik, po jasnom slovu Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, kada primi odgovorni sekretar, koji je dužan da zapisnik sastavi, onda zapisnik postaje perfektnim, onda zapisnik postaje javnim ispravom onako kako ga je po primedbama samom sekretar primio. Sledstveno, posle toga nikakvom preglasavanju o ispravnosti ili neispravnosti sadržine zapisnika ne može biti mesta. Dosledno tome, glasanje, koje treba da je sada obavljeno, jeste glasanje, obavljeno protivno Poslovniku. Takvo glasanje, dakle, sadrži povredu Poslovnika.

Ali, gospodo poslanici, mi smo ovde u prisustvu jedne druge teške povrede Poslovnika i samoga Ustava. To je može biti slučaj najteže povrede i Poslovnika i Ustava odkako Skupština postoji. (Glasovi na levlci: Tako jel) Ako se, gospodo, preko te povrede Poslovnika i Ustava pređe, onda je uloga Narodne skupštine svedena na nulu, onda je Narodna skup-

ština gospodo, postala jedna savršeno izlišna ustanova. (Odobranje na levlci i glasovi: Tako jel! Glasovi sa desnice: Vi to i želite!)

Ta povreda, gospodo, sastoji se u tome što se ni u kome slučaju predlog zakona o budžetu i finansijskom zakonu ne mogu sprovesti, pretresati ni rešavati po skraćenom, sumarnom, postupku. Sam Ustav postarao se je da pretres budžeta i finansijskog zakona traju što duže, da bi taj dugi pretres omogućio temeljito i zrelo pretresanje i ocenu budžeta i sveukupne državne politike. Tako u propisu § 102 nalaže se Vladi da budžet mora podneti Narodnoj skupštini na pretres i rešavanje najdalje do 20 novembra, a to zato da ga može Narodna skupština pretresti do isteka budžetske godine, a to je do 1 aprila naredne godine.

Medutim, gospodo, javljeno je kroz novine da je Vlada podnela budžet Narodnoj skupštini 20 novembra. Govori se da je onda dala samo korice budžeta, a u stvari budžet nije dala; ali bilo da ga je dala na vreme ili da ga nije dala, stoji da odboru dat na vreme nije; ako ga je dala, gospodo, onda je krivica Predsedništva Narodne skupštine što budžetski predlog nije na vreme sprovela na proučavanje i pretres Finansijskom odboru, te tako je Finansijski odbor svoj rad po tome budžetskom predlogu mogao početi tek 29 januara — dva meseca i deset dana posle Ustavom određenoga roka.

Dalje, gospodo, u čl. 103 Ustava kaže se: Ako budžetski predlog ne mogadne da se pretrese do 1 aprila, kada ističe budžetska godina, onda će Skupština nastaviti pretres budžeta i dalje, a dati državi jednu dvanaestinu za taj mesec. Iz toga Ustavnog propisa izlazi da je ustavotvorac želeo da se budžet temeljno pretrese, da se izradi da bude dobar i valjan, pa makar se krenulo i putem jedne dvanaestine.

Gospodo, dvanaestina nije dobar način finansiranja, nije zgodan i dobar način finansiranja, ali je finansiranje dvanaestinama manje zlo nego finansiranje rdavim budžetom.

Mi smo, gospodo, imali jedan rdav budžet koji se sada izvodi. Njega su izglasali, odnosno većina ga je izglasala, jula meseca prošle godine. On je u ovome Domu prezentiran u obliku dvanaestina i njegov pretres bio je samo paradan, formalan, a ne suštastven. Žurilo se, na dohvat, s nogu, da se taj budžet izglasa i on je izglasan. Onda je od strane Vlade g. *Ministar finansija* tvrdio, da je taj budžetski predlog potpuno uravnotežen, a danas g. *Ministar finansija* za taj svoj predlog, posle nekoliko meseci izvođenja, tvrdi, da on pokazuje manjak, deficit. (Zagor). I ja vas pitam, gospodo, zar nije bilo bolje da je se onda dala jedna dvanaestina, pa da se za to vreme onda preradi i donese jedan dobar budžet. (Zagor i dobacivanje sa desnice).

Gospodo, da je zahtev o hitnosti protiv zakon u vidi se iz § 67 Poslovnika, gde se određuje rok za koji budžet može i treba da bude svršen u plenumu, a to je rok od dva meseca. Dakle, ostavljen je rok od dva meseca da se budžet pretresa u plenumu. Najzad, gospodo, da je protivno zakonu da se budžetski predlog ovako pretresa u plenumu kao dokaz služi § 57, gde je rečeno: da se svi amandmani, pre no što budu izglasani, moraju uputiti u Finansijski odbor. Najzad, gospodo, da je zahtev o hitnosti i protivan Ustavu i protivan zakonu najbolji vam je dokaz sama privoda prava, odnosno dužnosti Narodne skupštine. (Zagor i dobacivanja sa desnice). Ako se čini pogreška s jedne strane, ne može se dopustiti da ta pogre-

ška izazove jednu najveću pogrešku. Jedna najvažnija, najveća i najozbiljnija dužnost Narodne skupštine je budžetsko pravo Narodne skupštine. To je njeno najstarije pravo. Skupštine i duguju svoj postanak baš tome pravu, ali, da bi to pravo moglo da se vrši, jer u stvari ono prestavlja javnu dužnost, potrebno je vremena. I Skupština tu dužnost vrši na dva načina: preko jednoga manjega tela, kao što je Finansijski odbor, gde se budžet iscrpno pretresa, i preko drugog većeg tela, kao što je skupštinski ple-num, gde se u stvari ozbiljan pretres ne vrši, nego se samo paradno, formalno pretresa. Zahtev da se taj ozbiljni pretres u Finansijskom odboru ne vrši, ja razumem da može odgovarati interesima same Vlade, ali ja ne mogu da se složim s time da je taj interes Vlade i interes države; jer onaj ko potvrdno odgovori: da je to državni interes, sam će onda dopustiti i primiti budžet sa manjcima i luksuznim izdacima.

Gospodo, Narodna skupština je telo sastavljeno iz ljudi, ona je jedan živi ljudski organizam, koji dela, misli i odlučuje, a na ovaj način uloga Narodne skupštine se od jednoga organizma pretvara u jedan mehanizam za izglasavanje. Gospodo, jedno od najvećih i najjačih prava Narodne skupštine je budžetsko pravo Narodne skupštine. To svoje pravo Narodna skupština je dosadašnjim svojim radom očuvala ako ne potpuno, a ono gotovo potpuno. Sve svoje druge funkcije je Skupština već napustila. Ona je ovlašćenjem u Finansijskom zakonu svoju zakonodavnu dužnost prenela na samu Vladu. Zakonodavne funkcije Narodne skupštine tako reći i ne postoje ili postoje samo pro forma. Vlada se sem toga, potpuno odmetnula i od same kontrole Narodne skupštine. Narodna skupština ima prava da vrši kontrolu nad radom Vlade putem pitanja i interpelacija. Vlada međutim, sem na jednu jedinu interpelaciju, i to kasno, i ako ih je bilo mnogobrojnih, nije do sada odgovorila.

Ja vas, gospodo, pozivam u interesu ugleda ovog Doma da čuvamo ustanove koje proizlaze iz Ustava, jer čuvajući te ustanove, čuvamo javni poredak. (Pljeskanje na levici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, ne treba iz jednog nasilja prelaziti u drugo, ne treba iz jedne greške padati u drugu. Ja ću vam, gospodo, pročitati § 33 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, koji je jasan i koji mora biti jasan za sve nas pa i za gospodina Predsednika. Taj paragraf glasi ovako: „O tome da li će se na predlog koga narodnog poslanika učiniti kakva ispravka u zapisniku, a koju sekretar ne primi, rešava Narodna skupština.”

To znači: sekretar prima primedbe i ispravlja zapisnik po traženju poslanika koji je tražio ispravku. U ovom slučaju nas trojica narodnih poslanika tražili smo da se zapisnik ispravi i da se iz toga zapisnika izostavi da je glasano o vladinom predlogu o hitnosti rešavanja budžeta i da se to briše, pošto u Skupštini stvarno nije glasanja ni bilo. Sekretar je ovu našu primedbu primio, a to znači i da je samim tim ovo pitanje i rešeno i da više nema da se rešava. Poslovnik je u tom pogledu jasan i ja se obraćam Gospodinu Predsedniku i kažem mu da je on ovde pozvan da bude čuvar zakona a ne da gaji zakon. Gazeći ovaj zakon koji je pozitivan i koji za nas važi, Predsednik čini time jedno nasilje koje znači sabotiranje prava Na-

rodne skupštine. Zato ja još jedanput opominjem gospodina Predsednika Narodne skupštine da se uzdigne na visinu svoga položaja, da dobro pazi šta radi i da ne pada iz jedne greške u drugu. Ne može se smatrati da je bilo kakvoga glasanja. U onom prvome momentu kad je Predsednik pokušao da stavi predlog na glasanje, nastala je velika uzrujanost među poslanicima i većina je poslanika stajala nego što je sedela. Tim samim i njegov je predlog otpao. I za to ja, gospodo, čineći ovu opravdanu primedbu na povredu Poslovnika, molim da se ova primedba usvoji, i još jednom opominjem gospodina Predsednika da u buduće ne pada u nove greške.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. dr. Janko Baričević.

Janko Baričević: Gospodo narodni poslanici, u konkretnom slučaju reč je o prerogativama pojedinih funkcionera Narodne skupštine. Poslovnik Narodne skupštine ima tačne i određene ustanove: koja je funkcija Predsednika Narodne skupštine, respektive predsedavajućeg, a koja je, opet, funkcija sekretara Narodne skupštine. U § 16 Poslovnika kaže se: „Dužnost je sekretara Narodne skupštine da vrše prozivku poslanika, da čitaju Narodnoj skupštini predloge i sve drugo; da vode beleške o odlukama Narodne skupštine; o načinu i rezultatu glasanja i da sastavljaju zapisnike sastanaka. Jedan od sekretara koga bude odredio Predsednik, vodiće nadzor nad vršenjem celokupnog kancelarijskog rada Narodne skupštine. Ako bi sekretari bili ma kojim načinom sprečeni da vrše dužnost, zamenice ih privremeno poslanici koje će privremeno određivati Predsednik Narodne skupštine.”

Ovo citiram radi toga, što je g. predsedavajući nakon izjave svih sekretara, koji su ga dezavuisali u pogledu sastavljanja zapisnika, dao reč. Čuo sam da je g. Stevan Ćirić uzeo reč i u toj svojoj reči napao je sekretare Narodne skupštine, rekavši, da oni hoće da stave van kreposti jednu odluku predsednika. Predsednik Narodne skupštine nema po Poslovniku nikakve ingerencije na sastav zapisnika.

A, gospodo narodni poslanici, Poslovnik u pitanju primedaba na zapisnik imade jasnu i decideranu ustanovu, koja u svome § 33 glasi ovako: „O tome, da li će se na predlog koga narodnog poslanika učiniti kakva ispravka u zapisniku, a koju sekretar ne prima, rešava Narodna skupština.”

Prema tome ustanova § 33 Poslovnika ove Narodne skupštine deciderano određuje samo jedan slučaj kad o primedbama na zapisnik rešava Narodna skupština. Narodna skupština rešava o primedbama na zapisnik tek onda, ako dežurni sekretar jednu primedbu narodnog poslanika na zapisnik ne primi i ne prihvati.

Gospodo narodni poslanici, ovom prilikom dužnost mi je da naglasim jedno: ima stara jedna narodna poslovice ili tačnije i bolje u pesmi ona izreka: „ko je gore, eto je dole, a ko je dole gore ustaje”.

Gospodo narodni poslanici, vi danas ako sankcionišete ovaj nezakoniti postupak, koji je flagrantna povreda Poslovnika, povreda našega kućnoga reda, vi, gospodo narodni poslanici, sećete granu na kojoj sedite, jer povreda ovoga Poslovnika istodobno je povreda Ustava, a ako ova Narodna skupština vreda Ustav, po kojem je ova Narodna skupština i izabrana, onda, gospodo narodni poslanici, vi sa desnice, nosite odgovornost za sudbinu koja će

zadesiti ovu Narodnu skupštinu. (Pljeskanje na le-
vici.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik g.
Mita Dimitrijević ima reč.

Mita Dimitrijević: Gospodo narodni poslanici...
(*Dragiša Milovanović:* Ko je ovaj ovde? Je li to ste-
nograf? — Graja i žučno objašnjavanje između po-
slanika sa levice i desnice. — *Dragiša Milovanović:*
Ako je stenograf ja ću se izviniti — Opšta graja i žuč-
na objašnjenja između poslanika sa levice i desnice.
— Zaglušna larva.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Prekidam sednicu.

(Posle prekida)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, nastavljamo
sednicu. Reč ima g. Mita Dimitrijević.

Mita Dimitrijević: Gospodine predsedniče, ja
posle ovog uzbuđenja koje je nastalo u Skupštini
nemam mogućnosti da govorim. (Odobranje na
levici.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima narodni posla-
nik g. Nikola Preka.

Nikola Preka: Gospodo narodni poslanici, u ime
klubova Jugoslovenskog, Nezavisnog, Narodnog rad-
nog, Jugoslovenskog radikalnog i Narodnog seljač-
kog kluba izjavljujem: pošto je nesumnjivo ustanov-
ljeno da su na današnju sjednicu Narodne skupštine
uvedeni u dvoranu i za stenografskim stolom pri-
kriveno smješteni, revolverima naoružani policijski
pisari i agenti da zaštite sprovođenje utvrđenih fal-
sifikata g. Stevana Ćirića, Predsednika Narodne skup-
štine, izjavljujem da u znak protesta protivu ovakvih
nemoralnih i do sada nigdje i nikada ne viđenih po-
stupaka napuštamo dvoranu Narodne skupštine.
(Odobranje na levici. — Narodni poslanici sa levice
napuštaju dvoranu Narodne skupštine.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni po-
slanici, posle ove izjave u ime spomenutih Klubova
imam da izjavim, da organi, koji su ovde bili, nisu
drugo nego organi Narodne skupštine, kojima sam
ja odredio izvesne dužnosti. (Odobranje.)

Ta dužnost, gospodo narodni poslanici, sasto-
jala se u tome da obezbedim sigurnost gospode na-
rodnih poslanika na svima stranama. (Živo pljeskanje
i odobranje). Naročito posle onog žalosnog slu-
čaja sa poslednje sednice kada je jedan od gospode
naših kolega bio fizički insultiran, ja smatram, go-
spodo narodni poslanici, da mi je kao Predsedniku
Narodne skupštine prva i najčasnija dužnost da posle
onog incidenta učinim sve što je potrebno da bez-
bednost gospode narodnih poslanika osiguram.
(Odobranje i pljeskanje.)

Za uvredljive izraze u izjavi narodnog poslanika
g. Nikole Preke, koje ja svečano odbijam, opomi-
njem ga zapisanom opomenom na red. (Odobra-
vanje.)

Gospodo narodni poslanici, na primedbu po Po-
slovniku imam još da izjavim ovo: § 33 Poslovnika
samo u tom slučaju se može primeniti ako nema ni-
kakovog spora po kome bi Skupština rešavala. Ali,
gospodo narodni poslanici, kad sam Predsednik Na-
rodne skupštine ne može da primi primedbu na za-
pisnik koju pojedina gospoda narodni poslanici
predlažu, taj spor postoji, i Narodna skupština ima
da reši kakav će zapisnik primiti. (Odobranje.)

Poslovnik je, gospodo narodni poslanici, delo Na-
rodne skupštine i ona ima poslednje i vrhovno pravo
da interpretira one paragrafe o kojima može da na-
stupi sumnja. S pozivom na § 93 koji je jasniji nego
svi ostali, a koji kaže da rešavanje o glasanju sede-
njem i ustajanjem pripada jedino Predsedniku i ni-
kom više, jedino Predsedniku, ja sam postupio
onako. To je paragraf i to je podloga na osnovu
koje sam ja mogao da proglašim ono rešenje kao
pravilno, a nikako ne bi smeo sekretar Narodne
skupštine, primajući neumesne primedbe na zapisnik,
da to pravo Predsednika, koje je u § 93 Poslovnika
tako jasno istaknuto, učini nevažećim. Ja sam zato
apelovao na Narodnu skupštinu, kao na vrhovnu in-
stanciju koja ima da tumači Poslovnik, da zapisnik
primi onakav kakav je predloženo. Konstatujem da
ga je Skupština primila ogromnom većinom. Ja još
jedanput stavljam vam na glasanje i tražim vaše
mišljenje o tome da li § 33 Poslovnika znači to da
se zapisnik mora primiti samo onako kako ga se-
kretar predlaže, ili ako postoji spor između sekre-
tara i Predsednika, ili između sekretara i kog dru-
gog člana Narodne skupštine, onda, što se samo po
sebi razume, da li Narodna skupština ima pravo da
interpretira Poslovnik onako kako za dobro nade?
Oni koji su protiv ovoga neka izvole ustati, a koji
primaju da je vrhovno pravo Narodne skupštine da
interpretira Poslovnik i u ovom slučaju sumnja neka
izvole sedeti. (Svi sede). Konstatujem da je jedno-
glasno primljeno moje tumačenje § 33 Poslovnika.
(Odobranje.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč narodni posla-
nik g. dr. Vojislav Janjić. (Pljeskanje.)

Dr. Vojislav Janjić: Gospodo narodni poslanici,
meni je žao što su se gospoda iz opozicije premestila
iz ovih klupa na galerije, ali mi moramo govoriti i
za Skupštinu i za galeriju.

Prvo, o § 33 dozvolite, gospodo narodni posla-
nici, meni, kao dugogodišnjem sekretaru Narodne
skupštine, da kažem o tome pitanju nekoliko reči.
Ovde, gospoda iz opozicije hteli su da proglase se-
kretara da je to veliki autoritet, veći autoritet i od
Narodne skupštine. Sta znači to, gospodo? Ako se
nade jedna ovako tolerantna većina, koja ima go-
tovo celo Predsedništvo iz opozicije, i većina trpi
to Predsedništvo, izuzimajući gospodina Predsednika,
znači li to, da onda taj sekretar može da sabotira
celokupan rad Narodne skupštine! Ako je, gospodo,
spor između sekretara i Predsednika Skupštine, ili
sekretara i nekog člana vlade, ili sekretara i nekog
narodnog poslanika, onda, gospodo, ima jedino Na-
rodna skupština taj spor da reši. (Pljeskanje.)

U pogledu prošlog zapisnika da kažem takode
nekoliko reči. Meni je žao što je moj uvaženi pri-
jatelj dr. Janko Baričević upotrebio onako teške
reči za Narodnu skupštinu. Na narodne poslanike
mnogo što šta se baca opravdano, a mnogo više ne-
opravdano. Vlada gospodina Stojadinovića, a speci-
jalno Gospodin Predsednik dr. Stojadinović... (Burno
pljeskanje i povici: Živeo!)... dao je i suviše dosta
dokaza da Kraljevska vlada hoće da radi sa ovom
Narodnom skupštinom. Gospodo, vi ste videli u spo-
rovima koje je Jugoslovenska radikalna zajednica
imala sa bivšim takozvanim Glavnim odborom Na-
rodne radikalne stranke, koji je uvek navijao, da se
ova Skupština raspusti, da je Kraljevska vlada na
čelu sa gospodinom dr. Stojadinovićem bila za to
da se sa ovom Skupštinom mora raditi i ima raditi.

Gospoda iz opozicije nisu čuli šta je predsjednik kazao. Mi smo čuli, a stara je to praksa, da se klupska većina sporazumeva sa vladom, koja zna šta će doći na dnevni red i ne postoji skupštinska sednica a da narodni poslanici ne znaju o čemu će se govoriti i o čemu će se glasati. Svi smo mi znali jasno i otvoreno da treba da se glasa za predlog gospodina Ministra finansija o hitnosti budžeta. Čuli smo, znali smo i glasali smo. Čula su to i gospoda iz opozicije, samo oni uši imaju, ali neće da slušaju, oči imaju, ali neće da vide.

Gospodo narodni poslanici, ovaj spor između nas iz većine i gospode iz opozicije, ja mislim da je potekao iz nepravilnog rada Finansijskog odbora. Postoji mišljenje kod nas, kao da je Finansijski odbor veće telo od Narodne skupštine, kao da je Finansijski odbor sve i sva u ovoj Skupštini, kao da mi ne umemo da radimo budžet, nego ga mora raditi Finansijski odbor. Šta je Finansijski odbor? Kao i svaki drugi odbor ima da pripremi rad, da pripremi materijal za plenum. Gospodo, u Finansijskom odboru ima 31 član i svi oni mogu podneti zasebno mišljenje. Narodna skupština ne mora ni jedno uvažiti. Može biti mišljenje većine i mišljenje manjine. Narodna skupština može uvažiti i manjinsko gledište.

Kraljevska vlada podnela je, želeći dati dokaza da želi raditi sa Narodnom skupštinom, na vreme budžet. Sasvim pravilno upućen je taj budžet Finansijskom odboru. I sve bi teklo lepo u Finansijskom odboru, da se nije nešto desilo, što niko nije očekivao; da se nije desilo da jedan član većine prede u manjinu. (Jedan glas: Samo da bi bio predsjednik Finansijskog odbora!).

I na to Kraljevska vlada nije reagirala. To je pravo g. Dimitrijevića, možda i njegovo uverenje, da on izneveri prijatelje i da ude u manjinu. I šta se onda, gospodo, desilo? Finansijski je odbor, većinom od jednog glasa, glasa Mite Dimitrijevića, odbio u načelu budžet. Mi ćemo se svi složiti, da je najveći pravni autoritet u našoj državi g. Slobodan Jovanović, napisao knjigu „Ustavno pravo“, jedan ogroman tom, a gospodin Jovanović je najveći pravni autoritet u našoj državi, i šta kaže on? On kaže: Kad se jedan zakonski projekat, koji je upućen Odboru, odbije u načelu, onda se ne može o njemu raspravljati u pojedinostima. (Glasovi: Tako je!) Da vam to dokažem i pravnim jezikom: Ja tražim od kolege 1.000 dinara zajma, a on mi kaže: Nedam! Opet tražim, a on mi kaže: Nedam! Ja mu kažem: kad mi ne date u principu pare, hajde da razgovaramo u pojedinostima, hajde da mi date novac, pod kojim uslovima i u kojim rokovima da vam vraćam! Eto, gospodo, tako vam izgleda rad Finansijskog odbora. (Smeh kod većine.)

Gospodin Mita Dimitrijević zauzeo je bio pravu liniju. On je napisao pismo g. Predsedniku Narodne skupštine i kazao, da je budžet odbijen i upućuje se na rad plenumu skupštinskom. To je bilo sasvim pravilno, dok nije došao u sednicu Finansijskog odbora i posle to zvanično mišljenje Finansijskog odbora preokrenuo, i onda su gospoda iz opozicije počela pretresati budžet u pojedinostima. I šta je onda radila Kraljevska vlada. Ona je radila potpuno pravilno u smislu odredaba Zakona o državnom računovodstvu i to u smislu odredaba § 1 Zakona, koji glasi ovako: „Državni je budžet jednogodišnji zakon, kojim se predviđaju, prethodno odobravaju i

prethodno raspoređuju svi državni prihodi i rashodi“.

Samo izuzetno, u ovome zakonu se predviđa, gospodo, da ti prihodi i rashodi državnim budžetom ne predviđaju se ali i oni svi moraju ući u završni račun, odnosno opšti državni račun. Državni budžet mora biti javan i činiti jednu celinu. Budžet je prema tome zakon i to Poslovnik jasno kao sunce određuje.

Kada je Kraljevska vlada uvidela da se sabotira rad Finansijskog odbora i da mi možemo dočekati 1 april a da nemamo budžeta, Kraljevska vlada uzela je Poslovnik, koji ona nije pravila, uzela je §§ 62, 63, 64 i 65 i postupila je potpuno u skladu sa pomenutim odredbama Poslovnika i respektivnim odredbama Zakona o državnom računovodstvu. Gospodo, ja sam od 1920 godine narodni poslanik i nikada nije bilo 10 sednica Finansijskog odbora da se dogovara šta da radi, nego su sednice bile radi toga da se budžet pretresa u načelu ili u pojedinostima. Vlada gospodo, nije htela da se koristi § 20 Poslovnika, koji kaže otvoreno i jasno da kada jedan odbor ne radi može onda većina izabrati drugi odbor. Da je htela vlada neku borbu sa opozicijom ona bi upotrebila § 20 Zakona o poslovnom redu i izabrala bi novi Finansijski odbor, gde bi imala tri do četiri glasa većine a ne samo jedan, no Kraljevska vlada nije se time koristila nego je uzela § 62 prema kome jedan zakonski predlog, koji se već nalazi u odboru, može da se proglasi za hitan. Hitnost može predložiti Kraljevska vlada. To je, gospodo, jasno, a u § 65 se kaže: hitnost se može predložiti i za jedan predlog koji je već upućen odboru. Ako Skupština hitnost primi, odboru se određuje rok u kome mora biti gotov sa svojim izveštajem. Po izlasku iz odbora na predlog se primenjuje § 64.

Može odbor da podnese izveštaj ili da ga štampa ili ne štampa ali Skupština ima pravo po isteku roka da suvereno rešava o tome zakonskom predlogu.

Ja, gospodo, ne vidim ni jednu teškoću, ja ne vidim da je vlada radila protiv Poslovnika ni protiv gospode iz opozicije, ja naprotiv mislim da mi treba da čuvamo ugled Narodne skupštine. Ono što je poslednjih dana bilo u Narodnoj skupštini i što su po neka gospoda radili to — pitajte koga hoćete, razgovarajte sa kime hoćete — to ne odgovara ugledu Narodne skupštine. Mi hoćemo sa gospodom iz opozicije da lojalno saradujemo i mislim da je početak današnje sednice bio mnogo bolji i korisniji i za opoziciju, jer su sa ovoga mesta mogli gospoda iz opozicije da učine i opravdane i neopravdane zamere Kraljevskoj vladi. Ja mislim da se ovim putem, kojim gospoda žele da idu, ne služi ugledu Narodne skupštine. Mi hoćemo da radimo, i danas nam se stavlja prilika, da posle sedam do osam godina jedan budžet na dugo i na široko pretresemo u Narodnoj skupštini. Jer, ima mnogo što šta treba ispraviti. Verujem u dobronamernost opozicije, a i kolega iz većine, da želimo jedno i isto, a to je, da u ovim teškim ekonomskim prilikama, u koliko je moguće više, pomognemo našem narodu, da se iz ove krize izvuče. (Burno odobravanje na desnici i povici: Tako je!) To se, gospodo, radi jednim ozbiljnim radom, ozbiljnom studijom, diskusijom i kritikom, a nikako lopatama, zviždajkama i zvonjenjem. (Burno pljeskanje na desnici.)

Predsednik Stevan Ćirić: Izvolite čuti jedan predlog rezolucije, za koju se traži hitnost.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. dr. Janko Baričević i drugovi, narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog rezolucije kojom traže da se u buduće ne smeju cenzurisati i zabranjivati u štampi govori narodnih poslanika koji su držani u Narodnoj skupštini, i traži da se ovaj predlog oglasi za hitan. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Narodni poslanik g. dr. Janko Baričević ima reč da obrazloži hitnost podnete rezolucije. (Glasovi: Nije ovde).

Pošto g. dr. Baričević nije tu, ima Kraljevska vlada po § 63 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini da se izjasni da li prima hitnost ili ne. Ima reč g. Pretsednik Ministarskog saveta.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan Stojadinović: Čast mi je izjaviti da ne mogu primiti traženu hitnost za ovu rezoluciju.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženu hitnost? (Ne prima). Ona gospoda poslanici koji su protivu hitnosti, neka izvole ustati, a koji su za hitnost neka izvole sedeti. (Svi ustaju.) Objavljujem da je Narodna skupština odbila hitnost.

Ovaj će se predlog rezolucije uputiti naročitom odboru.

Izvolite čuti zakonske predloge.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. dr. Mirko Kosić i drugovi, narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o privremenom oslobođenju poreza na zemljište agrarnih subjekata, koji po dosadašnjim zakonima nisu uživali to oslobođenje, kao i o otpisu njihove dužne poreze na zemljišta dodeljena im u svrhu sprovođenja agrarne reforme, i traži da se oglasi za hitan. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Pošto narodni poslanik g. dr. Kosić nije prisutan, da obrazloži hitnost za podneti zakonski predlog, to se Kraljevska vlada, ima izjasniti da li prima hitnost ovoga zakonskog predloga ili ne.

Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković: Čast mi je izjaviti da ne primam hitnost.

Pretsednik Stevan Ćirić: Da li prima Narodna skupština traženu hitnost? (Ne prima). Hitnost nije primljena.

Ovaj će se predlog zakona uputiti naročitom odboru.

Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. dr. Mirko Kosić i drugovi, narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 godine sa izmenama i dopunama od 6 decembra 1931 godine i 24 juna 1933 godine i traže da se oglasi za hitan. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: U ime Kraljevske vlade ima reč Ministar poljoprivrede g. Stanković da izjavi da li prima hitnost ovoga zakonskog predloga.

Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković: Čast mi je izjaviti da ne primam hitnost.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština hitnost? (Ne prima). Hitnost nije primljena.

Ovaj će se predlog zakona uputiti naročitom odboru.

Izvolite čuti Uredbe Ministarskog saveta.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih

poslova podnosi Narodnoj skupštini na rešenje Uredbu Ministarskog saveta o izmeni Uredbe o prekidu zastarelosti zemljoradničkih menica. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ova Uredba uputiće se naročitom Odboru.

Izvolite čuti izveštaje i jednu rezoluciju Finansijiskog odbora.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Finansijiski odbor Narodne skupštine dostavlja Narodnoj skupštini mišljenje većine i manjine Finansijiskog odbora o predlogu budžeta državnih rashoda i prihoda i finansijiskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu. (Izveštaji većine i manjine štampani u XVI redovnom sastanku od 26-II-1936 g.).

Finansijiski odbor Narodne skupštine dostavlja Narodnoj skupštini rezoluciju o stavu koji je zauzeo Finansijiski odbor o predlogu budžeta i finansijiskog zakona za 1936/37 godinu. (Rezolucija štampana u XVI redovnom sastanku od 26-II-1936 g.).

Pretsednik Stevan Ćirić: Sa pročitanim izveštajima i rezolucijom postupiće se u smislu odluke Narodne skupštine koja je doneta na prošlom redovnom sastanku.

Izvolite čuti odborske izveštaje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Verifikacioni odbor podnosi Narodnoj skupštini izveštaj po pitanju otvaranja stečaja g. Milanu Mijiću, narodnom poslaniku. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj izveštaj staviće se na dnevni red kad Narodna skupština odluči.

Izvolite čuti molbe za bolovanje i odsustvo g.g. narodnih poslanika.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Anton Širola, narodni poslanik, moli 15 dana bolovanja; g. Ismetbeg Gavran Kapetanović, narodni poslanik, moli 10 dana odsustva.

Pretsednik Stevan Ćirić: Odobrava li Narodna skupština traženo bolovanje i odsustvo? (Odobrava). Objavljujem da je traženo bolovanje i odsustvo odobreno.

Izvolite čuti zahtev za izdavanje sudu g.g. narodnih poslanika.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnih poslanika g. dr. Mirka Kosića zbog dela iz § 301 k. z. po traženju Sreskog suda u Vel. Kikindi, a po tužbi Jovana Tatarovića;

G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnog poslanika g. dr. Dorda Jovanovića, zbog dela iz § 173 K. z. po traženju Okružnog suda u Novom Sadu, a po tužbi Državnog tužioca u Novom Sadu;

G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnog poslanika g. Šerifa Voće zbog dela iz §§ 397 st. 1, 384 st. 1 i 214 st. 1 K. z. u vezi sa čl. 1 Zakona o suzbijanju zloupotreba u službenoj dužnosti po traženju Okružnog suda u Kosovskoj Mitrovici;

G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnog poslanika g. dr. Radoslava Dimića zbog dela iz § 318 st. 1 i st. 2 K. z. po traženju Okružnog suda za grad Beograd a po tužbi Jugoslovenske udružene banke a. d. Beograd.

G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnog poslanika g. Milovana Đ. Nikolića zbog dela iz § 297 i § 302 K. z. po traženju Sreskog suda u Kragujevcu, a po tužbi g. dr. Svet. Milosavljevića.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi zahtevi g. Ministra pravde biće upućeni Imunitetnom odboru.

Izvolite čuti interpelacije za koje se traži prvenstvo.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Milan Božić i drugovi, narodni poslanici, podnose interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o zabrani štampanja u novinama rezolucije Jugoslovenske nacionalne stranke i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: G. Predsednik Ministarskog saveta ima reč da se izjasni da li prima prvenstvo.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Milenko Glišić, narodni poslanik, podnosi interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta, Ministra trgovine i industrije i Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o zaštiti malih zanatlija, o izmeni Zakona o radnjama u vezi sa firmom Bata i o zabrani prodaje gumenih opanaka i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Kraljevske vlade da o traženom prvenstvu da svoju izjavu.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: U ime Kraljevske vlade čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Sekula Zečević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra poljoprivrede o snabdevanju naroda u Srezu nevesinjskom sa semenom jarog ječma i krompira i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar poljoprivrede da se izjasni da li prima traženo prvenstvo.

Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. dr. Uroš Stajić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na Ministra prosvete o povraćaju gimnazije u Caribrodu i traži da joj se prizna prvenstvo. (V. prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar prosvete, da se izjasni o prvenstvu.

Ministar prosvete Dobrivoje Stošović: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. dr. Uroš Stajić, narodni poslanik, upućuje interpelaci-

ju na Ministra građevina o izgradnji puteva u Srezu caribrodskom i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar građevina da se izjasni o traženom prvenstvu.

Ministar građevina dr. Marko Kožul: Čast mi je izjaviti da primam prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno.

Izvolite čuti ostale interpelacije.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Albin Koman i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra saobraćaja o zaposlenju radnika na željezničkim prugama. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Sve pročitane interpelacije uputiće se nadležnim ministrima.

Izvolite čuti izveštaje g. Predsednika Ministarskog saveta i g.g. Ministara.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): G. Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova izveštava da je interpelaciju Borivoja Đurića i drugova, narodnih poslanika, o odluci Kasacionog suda u Novom Sadu, da članovi toga suda mogu biti samo oni koji znaju mađarski jezik, dostavio Ministru pravde kao nadležnom;

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je interpelaciju Dragiše Stojadinovića i drugova o velikom razmeštaju učitelja i profesora dostavio g. Ministru prosvete kao nadležnom;

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je interpelaciju g. dr. Avde Hasanbegovića i drugova, narodnih poslanika, o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni i Hercegovini i interpelaciju g. Vojislava Lazića o regulisanju zemljoradničkih dugova uputio g. Ministru poljoprivrede kao nadležnom;

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je interpelaciju g. Riste Grđića o prodaji zemljoradničkih imanja za dugove i o neodrživosti sadašnje Uredbe o zaštiti zemljoradnika uputio Ministru trgovine i industrije kao nadležnom;

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je interpelaciju g. Dragiše M. Stojadinovića o zavodjenju nezakonite naplate priloga za „Zimsku pomoć“ i o sklapanju ugovora sa „Radiom A. D.“ o podizanju emisionih stanica uputio Ministru pošta, telegrafa i telefona kao nadležnom;

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je uputio g. Ministru finansija kao nadležnom interpelacije: Dragiše Stojadinovića i drugova, narodnih poslanika, o zadržavanju položaja Predsednika Agrarne banke Dobrivoja Stošovića, Ministra prosvete i narodnog poslanika; o dodatku ministrima na benzin; inž. Manfreda Paštovića o dozvoli uvoza sumpora iz Italije i Ivana Prekoršeka i drugova, narodnih poslanika, o smanjenju prinadležnosti državnim i samoupravnim činovnicima.

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je uputio g. Ministru socijalne politike i narodnog zdravlja kao nadležnom interpelacije: Vojislava Lazića, narodnog poslanika o ishrani i zaposlenju naroda u selu i gradu; Đorda Jevtića o nepravednoj podeli pomoći za pasivne krajeve, kojom su zapostavljeni južni delovi Dunavske banovine; Vasilija Trbića o preduzimanju mera za pomoć postradalim

od poplave u Južnoj Srbiji; Živka Danilovića i drugova, narodnih poslanika o nedovoljnim sredstvima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini.

G. Predsednik Ministarskog saveta izveštava da je uputio g. Ministru unutrašnjih poslova kao nadležnom interpelacije: dr. Živojina M. Popovića i drugova, narodnih poslanika, o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“ od naroda Sreza ravaničkog; Dušana Ivančevića i drugova, narodnih poslanika, o nedonošenju novog zakona o štampi, zakona o izboru narodnih poslanika; Milana Božića i drugova, narodnih poslanika, o nepravednom proganjanju nacionalnog činovništva; Vasilija Trbića i drugova, narodnih poslanika, o nedonošenju zakona o štampi, zakona o izboru narodnih poslanika; dr. Avde Hasanbegovića i drugova, narodnih poslanika o proganjanju muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini; Rudolfa Pleskovića i drugova, narodnih poslanika o vestima koje širi Predsednik Mariborske opštine Franja Žebot; Živka Danilovića i drugova, narodnih poslanika o postavljanju Hamdije Avgana za predsednika gradske opštine u Banjoj Luci i Živojina Rafajlovića i drugova, narodnih poslanika.

G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će, kad budu prikupljeni svi potrebni podaci odgovoriti na interpelacije: dr. Živojina M. Popovića i drugova o prisvajanju banovinskog dobra „Dobričevo“; Koste Aleksića o postupku policijskih vlasti u Srezu valjevskom pri osnivanju J. R. Zajednice i Živka Danilovića o postavljanju Hamdije Avgana za predsednika gradske opštine u Banja Luci.

G. Ministar saobraćaja izveštava da će na interpelaciju Dorda Jevtića, narodnog poslanika, o besplatnom i povlašćenom prevozu ljudske i stočne hrane za krajeve oskudne u hrani odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izveštava da će na interpelaciju Dorda Jevtića o ishrani stanovništva Sreza kačerskog, koji je nastradao od suše odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red.

Predsednik Stevan Ćirić: Ovi se izveštaji primaju na znanje. Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su molbe i žalbe ova lica: Sofija Milovanović, Jozo Dodić, dr. Milan Sokolović, Miloš Milovanović, Vlado Luković, Elizabeta Kupljen, Ljubomir Dragić, Nikola Lukić, dr. Aleksandar Gavrilović, Natalija Glinger, dr. Gojko Dodik, Radule Radulović, Milica S. Stojanović, Lepsava Novaković, Amalija Košir, Radisav Pavlović, Đorđe Vandolović, Agrarna zajednica iz Stare Kanjiže, Taško Namumović, Sima Savić, Milisav Rajčević, Stevo Mikijev, Izabela Cimbrih, Dimitrije Srdanović, Jana Dordević, Milan Baničević, Olimpija Živaljević, Mirko Mirčić, dr. Ivan Nestorović, Vojislav Petrović, Mate Perez,

Vjekoslav Stefanini, Jordan Smišević, Sinfo Radošević, Zorka Stanić, Ilija Čuba, Ivan Boričić, Ilija Sredanović, Zivan Brkić, Slavoljub Lisac, Georgina Vasilija Grdića, Terezija Puš, Marija Mužić, Mihailo i Justina Bilić, Đorđe Litvinenko, Dušan Leskovic, Šime Barković, Jovan Dangubić, Ivan Laharnar, Jakob Bumber, Darinka Sondermajer, Milenko Milinković, građani varoši Lazarevac, seljani sela Janjkovca — Srez timočki.

Predsednik Stevan Ćirić: Pročitane molbe i žalbe uputiće se Odboru za molbe i žalbe. Izvolite čuti razna akta.

Sekretar Aleksandar Lazarević (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su razna akta: Zanatlije grada Štipa; Pretstavnici grada Kraljeva; Udruženje opštinskih činovnika iz Niša; Odbor za zaštitu kožarske radinosti; Savez stanara Kraljevine Jugoslavije.

Predsednik Stevan Ćirić: Ova razna akta primaju se na znanje.

Gospodo narodni poslanici, imao bi sada čast da odgovorim na izvesna kratka pitanja, koja su g.g. narodni poslanici na mene uputili. Gospoda narodni poslanici, koja su pitanja uputili, jesu: Vojislav Lazić, Mita Dimitrijević i Dragiša Stojadinović. Pošto gospoda nisu prisutna, po dosadašnjoj praksi ta se pitanja skidaju sa dnevnog reda i ja mislim da mi, prema tome, nije dužnost da na ova pitanja odgovaram.

Po predašnjem Poslovniku bilo je tako, da se kratka pitanja skidaju uopšte sa dnevnoga reda, ako narodni poslanici, koji su pitanja stavili, nisu prisutni onoga trenutka kad na pitanja treba odgovoriti.

Prema tome sad bi imali da predemo na dnevni red, ali, gospodo narodni poslanici, pošto je odlukom Narodne skupštine na poslednjoj sednici rešeno, da se na prvoj narednoj sednici stavi na dnevni red pretres predloga budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za 1936/37 godinu, to ja, na osnovu § 31 Poslovnika, a u saglasnosti sa Kraljevskom vladom, kako taj paragraf propisuje, predlažem da se pretres predloga trgovačkog zakona skine sa dnevnog reda. Da li ovo Narodna skupština prima? (Prima).

Objavljujem da je predlog trgovačkog zakona skinut sa dnevnog reda.

Predlažem da ovu sednicu sa vašim pristankom zaključimo, a iduću zakazujem za sutra u 10 časova pre podne, sa dnevnim redom: Pretres u načelu predloga budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za 1936/37 godinu.

Prima li Narodna skupština predloženi dnevni red? (Prima).

Objavljujem da je današnja sednica zaključena. Sednica je zaključena u 13.20 časova.

PRILOZI

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Potpisanim narodnim poslanicima čast je, na osnovu § 69 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, podneti Narodnoj skupštini sledeći hitan predlog

REZOLUCIJE:

Narodna skupština stavlja u dužnost Kraljevskoj vladi, da neodložno izda shodna naređenja nadležnim vlastima, da u buduće ne smiju cenzurisati i zabranjivati u štampi govore narodnih poslanika, koji su držani u Narodnoj skupštini.

Tražimo na osnovu § 62 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, da se ovaj predlog Rezolucije oglasi za hitan.

16 februara 1936 godine

Beograd

Narodni poslanici:

Dr. Janko Baričević, s. r.; Vasilije Trbić, s. r.; Dragiša Stojadinović, s. r.; Dr. Srpkio Vukanović, s. r.; V. M. Popović, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU

Pretsedniku Narodne skupštine

Beograd

GOSPODINE PRETSEDNICE,

Na osnovu §§ 51 i 61 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast nam je dostaviti Vam predlog Zakona o privremenom oslobodenju poreza na zemljištu agrarnih subjekata, koji po dosadašnjim zakonima nisu uživali to oslobodenje kao i o otpisu njihove dužne poreze na zemljišta dodeljena im u svrhu sprovođenja agrarne reforme, s molbom na Vaš dalji zakonski postupak.

Istovremeno čast nam je izvestiti Vas, da tražimo hitnost za pomenuti zakonski predlog.

Izvolite, Gospodine Preetsedniče, primiti ovom prilikom uverenje o našem naročitom poštovanju.

13 februara 1936 godine

Beograd

Narodni poslanici:

Dr. Mirko Kosić, s. r.; dr. Nikola Šijak, s. r.; dr. Milovan Pinterović, s. r.; Svešt. Miloje T. Marcikić, s. r.; dr. Aleksandar S. Butorka, s. r.; Milan Mravlje, s. r.; Stanko Lenarčić, s. r.; Ivan Janžeković, s. r.; dr. Stanko Hočevar, s. r.; Riko Fuks, s. r.; Koman Albin, s. r.; dr. Ivan Lovrenčić, s. r.; dr. Šime Kulišić, s. r.; dr. Dragan Damić, s. r.; dr. Muhamed Ridanović, s. r.; Mijo A. Kajić, s. r.; Nikola Preka, s. r.; dr. Luka Šoški, s. r.; Rudolf Plesković, s. r.; Karel Doberšek, s. r.; Dragoljub J. Ivanović, s. r.; Kosta

Dimitrijević, s. r.; Inž. Dimitrije Vujić, s. r.; Čedomir A. Pejkić, s. r.; Milan Kurilić, s. r.; Milivoje Đ. Isaković, s. r.; Jovo Zagorac, s. r.; dr. Vojislav Došen, s. r.; Aleksandar M. Lazarević, s. r.; Todor S. Todorović, s. r.; Vasilije Trbić, s. r.; Radivoje Nanović, s. r.; Dragiša Stojadinović, s. r.; Milovan Lazarević, s. r.; Muhamed Preljubović, s. r.; Ibrahim Sarić, s. r.; Damjan Arnautović, s. r.; dr. Srpkio Vukanović, s. r.; Jeremija Protić, s. r.; Miloš Rašović, s. r.; Dako Markar, s. r.; Milinko R. Milutinović, s. r.; Vojislav Lazić, s. r.; Živko Danilović, s. r.; dr. Avdo Hasanbegović, s. r.; Vojislav V. Đorđević, s. r.; Joca Georgijević, s. r.; Rastko Petković, s. r.; (potpis nečitak); Vojislav Nenadić, s. r.; Inž. Vladimir Tišma, s. r.; Dragomir M. Milovanović, s. r.; dr. Uroš Stajić, s. r.; Luka Avramović, s. r.; Aleksandar M. Dačić, s. r.; Kosta Aleksić, s. r.; Inž. Nikola Kabalin, s. r.; dr. Mirko Došen, s. r.; Šukrija Kurtović, s. r.; (potpis nečitak); dr. Mijan Glavinić, s. r.; Tanasije Dinić, s. r.; Avgustin Lukačić, s. r.; Rajko Turk, s. r.; dr. Živojin M. Popović, s. r.; dr. Janko Baričević, s. r.; Strahinja Borisavljević, s. r.; Sekula Zečević, s. r.; Pavao Matica, s. r.; Đorđe Jevtić, s. r.; Mustafa Mulalić, s. r.; Stamenko Stošić, s. r.; Ignjat Stefanović, s. r.; Pavle Gajić, s. r.; Joakim Kunjašić, s. r.

PREDLOG ZAKONA

Dr. Mirka Kosića i drugova, narodnih poslanika o privremenom oslobodenju poreza na zemljište agrarnih subjekata, koji po dosadašnjim zakonima nisu uživali to oslobodenje, kao i o otpisu njihove dužne poreze na zemljišta dodeljena im u svrhu sprovođenja agrarne reforme.

§ 1

Oslobadaju se do kraja 1939 godine od poreza na zemljište dodeljeno im u svrhu sprovođenja agrarne reforme u opšte oni agrarni subjekti, koji po dosadašnjim zakonima nisu uživali to oslobodenje.

§ 2

Porez, koji je ovim licima već razrezan na ta zemljišta, počev od 1929 godine, brisaće se, u koliko već nije naplaćen.

§ 3

Ovaj Zakon stupa na snagu danom obnarodovanja u „Službenim novinama”.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU

Pretsedniku Narodne skupštine

Beograd

GOSPODINE PRETSEDNICE,

Na osnovu §§ 51 i 61 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast nam je dostaviti Vam predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 godine sa izmenama i dopunama od 5

decembra 1931 godine i 24 juna 1933 godine, s molbom na Vaš daljni zakonski postupak.

Istovremeno čast nam je izvestiti Vas, da tražimo hitnost za pomenuti zakonski predlog.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, primiti ovom prilikom uverenje o našem naročitom poštovanju.

13 februara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Dr. Mirko Kosić, s. r.; dr. Nikola Šijak, s. r.; Miloje T. Marcikić, s. r.; dr. Milovan Pinterović, s. r.; dr. Aleksandar S. Butorka, s. r.; Milan Mravlje, s. r.; Stanko Lenarčić, s. r.; Ivan Janžeković, s. r.; Stanko Hočevar, s. r.; Riko Fuks, s. r.; Koman Albin, s. r.; dr. Ivan Lovrenčić, s. r.; dr. Šime Kulišić, s. r.; dr. Dragan Damić, s. r.; dr. Muhamed Rida-nović, s. r.; Mijo A. Kajić, s. r.; Nikola Preka, s. r.; dr. Luka Šoški, s. r.; Rudolf Plesković, s. r.; Karel Doberšek, s. r.; Dragoljub Ivanović, s. r.; Kosta Dimitrijević, s. r.; Inž. Dimitrije Vujić, s. r.; Čedomir A. Pejkić, s. r.; Milan Kurilić, s. r.; Milivoje Đ. Isaković, s. r.; Jovo Zagorac, s. r. dr. Vojislav Došen, s. r.; Aleksandar M. Lazarević, s. r.; Todor S. Todorović, s. r.; Vasilije Trbić, s. r.; Radivoje Nanović, s. r.; Dragiša Stojadinović, s. r.; Milovan Lazarević, s. r.; Muhamed Preljubović, s. r.; Ibrahim Sarić, s. r.; Damjan Arnautović, s. r.; dr. Srško Vukano-
vić, s. r.; Jeremija Protić, s. r.; Miloš Rašović, s. r.; Dako Makar, s. r.; Milinko R. Milutinović, s. r.; Vojislav Lazić, s. r.; Živko Danilović, s. r.; dr. Avdo Hasanbegović, s. r.; Vojislav V. Đorđević, s. r.; Joca Georgijević, s. r.; Rastko Petković, s. r.; Vojislav Nenadić, s. r.; Vladimir Tišma, s. r.; Dragomir Milovano-
vić, s. r.; dr. Uroš M. Stajić, s. r.; Luka Avramović, s. r.; Aleksandar Dačić, s. r.; Kosta Aleksić, s. r.; Inž. Nikola Kabalin, s. r.; dr. Mirko Došen, s. r.; Šukrija Kurtović, s. r.; (potpis nečitak); dr. Milan Glavin-
vinić, s. r.; Tanasije Dinić, s. r.; Avgustin Lukačić, s. r.; Rajko Turk, s. r.; dr. Živojin M. Popović, s. r.; dr. Janko Baričević, s. r.; Strahinja Borisavljević, s. r.; Sekula Zečević, s. r.; Đorđe Jevtić, s. r.; Mustafa A. Mulalić, s. r.; Stamenko Stošić, s. r.; Ignjat Stefano-
vić, s. r.; Pavle Gajić, s. r.; Joakim Kunjašić, s. r.;
(potpis nečitak).

PREDLOG ZAKONA

Dr. Mirka Kosića i drugova, narodnih poslanika o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji Agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 god., sa izmenama i dopunama od 5 decembra 1931 god. i 24 juna 1933 goidne.

§ 1

Stav 2 § 75 Zakona o likvidaciji Agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 godine, sa izmenama i dopunama od 5 decembra 1931 godine, i 24 juna 1933 godine, ukida se i zamenjuje sledećim:

„Ako Privilegovana Agrarna banka neće da se koristi pravom prvokupa, onda to pravo prelazi na Savez agrarnih zajednica na čijem se području nalazi agrarna zemlja, koja je predmet kupoprodajnog ugovora.

Privilegovana Agrarna banka je dužna da se izjasni u roku od mesec dana od dana prijema kupo-

prodajnog ugovora, da li će se koristiti pravom prvokupa. Ako se Privilegovana Agrarna banka u tom roku ne izjasni, kao i ako izjavi, da neće da se koristi tim pravom, nadležni Savez agrarnih zajednica ima također u roku od mesec dana, počev od dana kada mu bude dostavljen kupoprodajni ugovor, da se izjasni, da li će se koristiti tim pravom prvokupa”.

§ 2

Ovaj Zakon dobija obaveznu snagu danom obnarodovanja u „Službenim novinama”.

Na osnovu § 63 Finansijskog zakona za 1934/35 i § 7 Zakona o budžetskim dvanaestinama za 1935/36 godinu Ministarski savet, na predlog Ministra trgovine i industrije i Ministra pravde, propisuje ovu

UREDBU

o izmeni Uredbe o prekidu zastarelosti zemlji-rad-
ničkih menica

Član 1

Stav 1 člana 1 Uredbe o prekidu zastarelosti zemlji-radničkih menica (Službene novine God. XVI 1934-Br. III-XXVIII str. 450) menja se i glasi:

„U slučaju kad bi menica zemlji-radnika, (članova 1 i 2 Uredbe o zaštiti zemlji-radnika) prvobitna ili prolongirana, imala da zastari do kraja 1936 godine bilo prema glavnom meničnom dužniku bilo prema regresnim dužnicima, zastarelost ostaje prekinuta (čl. 79 Meničnog zakona) ako je potraživanje već prijavljeno nadležnom sudu u smislu čl. 1 Uredbe o produženju rokova za utuženje menica od 18 maja 1933 godine, odnosno se zastarelost prekida ako potraživanje bude prijavljeno do kraja 1936 godine s tim, da, kako u prvom tako i u drugom slučaju, poverilac podnese tužbu najdalje do isteka 1936 godine.”

Član 2

Ova Uredba dobija obaveznu snagu kad se obna-
rođuje u Službenim novinama.

II Br. 42049/K

28 novembra 1935 godine
Beograd

Ministar trgovine i industrije,

Vrbanić, s. r.

Ministar pravde,

Dr. Miškulin, s. r.

Ministarski savet na sednici svojoj od 20 decem-
bra 1935 godine usvojio je u svemu prednju Uredbu.

MINISTARSKI SAVET

M. S. Br. 970

u Beogradu

Pretsednik Ministarskog saveta
i Ministar inostranih poslova,

Dr. M. M. Stojadinović, s. r.

(sleduju potpisi ostalih Ministara).

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Verifikacioni Odbor

VI Br. 7
21 februara 1936 godine
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Čast mi je, na osnovu § 21 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, dostaviti Vam u prilogu pod /2 izveštaje Odborske većine i manjine Verifikacionog odbora po pitanju otvaranja stečaja g. Milanu Mijiću, narodnom poslaniku — na dalji zakonski postupak.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, uverenje moga odličnog poštovanja.

Pretsednik Verifikacionog odbora,
Dr. Todor Lazarević, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

Beograd

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Verifikacioni Odbor

VI Br. 7
21 februara 1936 godine
u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Verifikacioni odbor primio je 22 januara t. g. preko Pretsednika Narodne skupštine pretstavku g. Ferida Kulenovića, trgovca iz Ključa, po predmetu otvaranja stečaja g. Milanu Mijiću, narodnom poslaniku.

Odbor je na svojoj II sednici održanoj 19 t. m., uzeo u pretres pitanje otvaranja stečaja g. Milanu Mijiću, narodnom poslaniku. Posle iscrpne debate po tom pitanju, g. dr. Branko Miljuš, narodni poslanik, predložio je da se, na osnovu zaključka Okružnog suda u Bihaću Br.st. 3/933 od 10-II-1936 god., — koji je zaključak Pretsednik Odbora stavio na uvidaj sednici, — a po glasu koga zaključka je Okružni sud u Bihaću kao stečajni sud rešio, da se u smislu § 178/2 Zak. o steč. skine stečaj u stečajnom postupku protiv Mijića Milana iz Ključa, sa razloga što se je pokazalo u toku stečajnog postupka, da stečajna imovina nije dovoljna za pokriće troškova stečajnog postupka, a predlagač Ferid Kulenović iz Ključa, pozvan da položi kod rečenog suda predugjam za podmirenje troškova postupka, nije u danom roku tom pozivu udovoljio, — odbaci traženje o gutbitku mandata.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da izvoli zaključiti da se odbacuje traženje da Narodna skupština oglasi da g. Milan Mijić, narodni poslanik, gubi poslanički mandat jer se nalazi pod stecištem, a to stoga što je originalnom javnom ispravom utvrđeno, da se g. Milan Mijić, narodni poslanik ne nalazi pod stecištem, pogotovo kad je po čl. 56 Ustava dolazak pod stecište samo privremena zapreka mandatu narodnog poslanika.

Odvojili su mišljenje g. g. Dr. Luka Šoški, dr. Ivan Jančić, Muhamed Preljubović i Vojislav Lazić. Za izvestioca od strane Odborske većine određen je g. dr. Josip Rogić, a od strane Odborske manjine g. dr. Luka Šoški, narodni poslanici.

20 februara 1936 godine
Beograd

Pretsednik Verifikacionog odbora,
Dr. Todor Lazarević, s. r.

Sekretar,
Dr. Rogić Josip, s. r.

Članovi:

Petar Stojisavljević, s. r.; dr. Vuk Vujasinović, s. r.; Vojislav Lazić, s. r. (odvaja se); Mihailo Lukarević, s. r.; Karlo Gajšek, s. r.; Dr. Branko Miljuš, s. r.; Vojislav Gaćinović, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Verifikacioni Odbor

VI Br. 7a
21 februara 1936 godine
u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Izveštaj

i odvojeno mišljenje manjine Verifikacionog odbora u predmetu poništenja mandata Mijića Đ. Milana, narodnog poslanika za srez Ključki.

Na odborskoj sednici Verifikacionog odbora, održanoj 19 februara 1936, većinom glasova odbijen je zahtev Ferida Kulenovića, trg. iz Ključa, da se mandat narodnog poslanika Milana Mijića proglasi izgubljenim. — Traženje se osniva na činjenici, da se Milan Mijić nalazi pod stečajem.

Manjina Verifikacionog odbora nije se mogla i ne može se saglasiti s tim zaključkom i sa razlozima, koje je većina navadala, a ti su: 1) Što je Okružni kao stečajni Sud u Bihaću zaključkom od 10 februara 1936 Br.St. 3/1933 riješio, da se stečaj proti g. Mijića skine u smislu § 178/2 stečajnog zakona, jer da stečajna imovina nije dovoljna za pokriće troškova stečajnog postupka, a predlagač, pozvan da položi predugjam za podmirenje troškova postupka, da u danom mu roku nije to učinio, i 2) da je sam predlagač za traženje stečaja nad g. Mijićem, nekim podneskom, koji da je pretsednik Verifikacionog odbora g. Todor Lazarević vidio, ali ga nije mogao odboru predložiti, — povukao svoje traženje za otvorenje stečaja.

Prvi razlog odborske većine ne može juridički zadovoljiti jer nije, pružen dokaz, da je zaključak Okružnog suda, kojim se stečaj skida, pravomoćan, pa sve dotle, dok taj zaključak nije pravomoćan stečaj postoji i g. Mijić je pod stečajem. S druge pak strane, dokgod stečaj postoji, važe i njegovi pravni učinci. A jedan od učinaka jeste po § 13, savezno sa § 9 br. 3 Zakona o izboru narodnih poslanika, da poslanik, koji je pod stečajem, gubi mandat.

Još manje juridički zadovoljava drugi razlog, navodno povlačenje zahteva g. Kulenovića za otvaranje stečaja, — bez obzira na to, je li ta tvrdnja

tačna ili nije. Stečaj je već bio pravomoćno otvoren zaključkom Okružnog suda u Bihaću od 18 aprila 1935 st. 3 1933/16, koji je potvrđen rešenjem Apelacionog suda u Sarajevu od 6 decembra 1935 Pl. 417/1933/1, protiv kojeg rešenja, po § 188 stečajnog zakona, nema daljne apelacije. Stečajni zakon doduše pozna skinuće stečaja i pristankom verovnika (§ 179), ali to biva onda, kad posle isteka roka za prijavljivanje tražbina svi masini verovnici, kao i svi oni koji su svoje tražbine prijavili u stečaj, pristanu da se stečaj skine. A da je taj slučaj nastupio, o tome nema ni traga, a kamo li dokaza u spisu, koji Odboru predleži. Da kako Ferid Kulenović nije jedini verovnik vidi se iz samog gore citiranog zaključka Okružnog suda, jer se tamo o njemu obavestuju još i Mladenović Đorđe i Spasoje iz Ključa, te Feind Makso i Josip Šozberger iz Bosanskog Petrovca. Svi oni imaju pravo da se žale protiv rešenja o skinuću stečaja (§ 188 i § 58 stečajnog zakona), prema čemu taj zaključak nije pravomoćan, što u ostalom ni većina odbora nije utvrdila.

Rasmatrajući dakle stvar makar samo s pravne strane i dolazeći nužno do zaključka, da stečaj još

postoji, većina je svojim zaključkom povredila zakon i manjina se time ne može saglasiti. Manjina je predložila, da se sednica odloži, a Pretsednik da traži od Okružnog suda u Bihaću službeno obaveštenje o pravomoćnost zaključka o dizanju stečaja, i ako bi Sud potvrdio, da je taj zaključak pravosnažan, morao bi se doneti i sa strane ovoga odbora zaključak, da se predlog Ferida Kulenovića odbije, dok bi se u protivnom slučaju morao uvažiti.

Manjina odbora prema tome predlaže, da se izveštaj većine ne primi do znanja, već ovaj izveštaj, — time, da se predmet sa gornjih razloga vrati odboru na daljne zakonsko postupanje.

Za izvestioca manjine izabran je narodni poslanik g. dr. Luka Šoški.

20 februara 1936 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Dr. Luka Šoški, s. r.; dr. Ivan Jančić, s. r.; Muhamed Preljubović, s. r.

INTERPELACIJA

Milana A. Božića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova o zabrani štampanja u novinama rezolucije Jugoslovenske nacionalne stranke.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Od 10 do 14 februara ove godine održan je sastanak uglednih članova Jugoslovenske nacionalne stranke i završen rezolucijom koja glasi:

„Na poziv pretsednika Jugoslovenske nacionalne stranke g. Nikole Uzunovića održana je od 10—14 februara o. g. u Beogradu uža konferencija stranke, koja je raspravljala o opštoj političkoj situaciji i o aktuelnim pitanjima nacionalne i državne politike.

Konferencija je došla do ovih konstatacija i zaključaka:

JNS je osnovana da organizira saradnju naroda pri sprovođenju nove jugoslovenske politike na osnovi ideologije šestojanuarskog manifesta i Ustava zemaljskog od 3 septembra 1931 godine. Od samoga svog postanka ona je ovu svoju istorijsku dužnost časno ispunjavala. Sa uspehom je radila na konsolidaciji unutrašnjih prilika u duhu narodnog i državnog jedinstva. Za vreme njezinog režima Jugoslavija je postigla, po opštem priznanju, zavidne uspehe u međunarodnoj politici. Moderni Zakon o opštinama omogućio je nov život u opštinskim samoupravama i dao zamaha stvaranju novih demokratskih osnovica u našem javnom životu. Stranka je postavila na dnevni red neodložnih državnih pitanja zaštitu našeg seljaka, i činila je prve znatne pokušaje u borbi protiv nezaposlenosti. Uspela je da u narodu slomi staro-partiske razmirice i njezina politika organizacija je prvi put ujedinila u zajedničkom poslu širom cele države pripadnike svih plemena i vera. U tragičnim danima posle mučeničke smrti Kralja Ujedinitelja JNS je doprinela svoj veliki deo da je zemlja u miru i bez potresa mogla izdržati teške udarce sudbine i očuvati veru u bolju budućnost. Posle stupanja na vlast režima od 21 decembra 1934 JNS je pokazala u svom radu i držanju jednu uzdržljivost, koja se je naopako ocenjivala kao pasivnost, ali

u stvari bila je diktirana osećanjem patriotske dužnosti i želje da stranka ne ometa novoj vladi u teškoj situaciji sprovođenje jedne konsekventne nacionalne i državne politike. Iz istog patriotskog osećanja, koji interes države smatra za najviši zakon, JNS je odustala da samostalno nastupi na izborima 5 maja, jer je znala da bi podvojenost nacionalnih snaga sigurno dovela do izbornog rezultata, koji bi mogao da baci državu u politički kaos. Nije krivica do JNS ako su te njezine žrtve ostale uzaludne. Nije bilo u njezinoj moći da spreči sistematsko razbijanje nacionalnih redova i time jedno kobno slabljenje konsolidacionih snaga u narodu. Nije JNS odgovorna da je najzad moglo doći do obnove staro-partiskog plemenskog života i do reakcije, koja preti da upropasti istorijsko delo politike Kralja Aleksandra.

Ipak delatnost i aktivnost JNS nije ni jedan trenutak prestala. Veliki deo njezinih organizacija ostao je živ. Neokrnjen i budan prati njezin senatorski klub razvitak prilika u narodu i državi. Mnogobrojni narodni poslanici ostali su verni tumači strankinih težnji, i u najtežim vremenima odlični strankini radnici svojim akcijama u narodu dali su novog poleta idejama njezinog programa, koji je očuvao svu svoju svežinu i ostao najbolji kažiput svakog svesnog, za narodno dobro zauzetog Jugoslovena. Stranka nije mogla da u punoj meri izvrši svoju zadaću ali se je baš u vremenu, kad se ona ne nalazi više na upravi zemlje, u širokim narodnim masama još više učvrstilo uverenje da je istinska jugoslovenska nacionalna politika kakvu propoveda program JNS, neophodna državna i nacionalna potreba.

Konferencija JNS sa žaljenjem konstatuje da je opšte političko i privredno stanje u zemlji sve teže. Slabljenje autoriteta državne vlasti oseća se u celom javnom životu. Razvila se je jedna opasna demagogija sa socijalnim i privrednim pitanjima. Otvoreno

i prikriveno separatistička misao razbija narodne redove. Na dnevni red se opet postavljaju pitanja koja su trebala da budu u bitnom interesu našeg nacionalnog i državnog razvitka za svagda zatvorena. Dosada nevidena plemenska zaoštrenost stvara stanje, koje zadaje najteže brige. Privredna i socijalna beda tišti široke slojeve naroda i zloupotrebljava se za razvijanje društveno-razornih težnja i agitacija. Ovakav razvoj prilika u državi izaziva duboku potištenost i uznemirenost u narodu i potkopava njegovu veru u samoga sebe i u vlastitu državu. Politički život razvija se opet u duhu staro-partijske razdvojenosti, koja vodi u nove teške sukobe. Politika Kraljevske vlade u praksi se provodi protiv osnovnih načela zdrave jugoslovenske ideologije i tera sve pozitivne jugoslovenske elemente u odlučnu opoziciju protiv današnjeg partizanskog režima.

Ovakovo stanje u državi više nego ikada opravdava osnovna načela šesto-januarskog manifesta i zemaljskog Ustava, kojih je bitna sadržina prikazana Prestonom besedom iz godine 1932 rečima, da državna celina i narodno jedinstvo ne mogu nikada biti predmet nikakvih pogađanja, nego moraju ostati iznad našeg dnevnog života i svih posebnih interesa. U tom duhu JNS je za stvaranje jednog istinskog nacionalnog demokratizma, koji ima da obezbedi ličnu slobodu i pravnu sigurnost, da daje pojedincu i narodu punu mogućnost saradnje u vodstvu državnih i narodnih poslova, ali ima pre svega da služi nacionalnoj ideji kao vrhovnom zakonu našega narodnog života. JNS prema tome odbija od sebe pomisao na stvaranje totalitarne države, osuđuje fašističke i slične metode i ograđuje se od svakog terora, dolazio ma sa koje strane. Dosledna svome demokratskom programu, JNS nije nikada tražila za sebe isključivo pravo političke organizacije naroda i tu klevetu ona tim jače odbija, jer je baš ona stvorila zakon, po kome su osnovane, a i danas se osnivaju i druge političke stranke u zemlji. Predsednik stranke je u Senatu izričito izrazio želju, da se pored JNS stvore i druge političke jake organizacije.

Program JNS potpuno odgovara potrebama jedne zdrave državne i narodne politike. U tom programu ne samo da nisu potrebne nikakve osnovne izmene, nego naprotiv, njegovo praktično i dosledno sprovođenje omogućuje da se reše sva pitanja: narodno-politička, privredno-socijalna i prosvetna, koja danas nerešena ometaju izgrađivanje jugoslovenske države.

JNS osniva svoj program na misli jugoslovenskog unitarizma. To znači, da je ona protivna federaciji koja bi razjedinila sav narodni i državni život, ali je isto tako protivna i centralističkom uređenju države, koje sputava zdrave energije pojedinih delova naroda i pojedinih krajeva. Unitarizam znači i to, da je nosilac državnosti ceo naš narod i da se državna politika ne sme i ne može voditi pod uticajem jednog dela naroda ili jednog kraja, kao što se s druge strane ni jedan deo naroda ne može osloboditi svojih obaveza i dužnosti prema celini.

U skladu s tim principima, JNS smatra da je nastupilo krajnje vreme da se unutarnje uređenje države, kako to i Ustav predviđa, izvede po sistemu najširih samouprava i najdalekosežnije dekoncentracije vlasti u banovinama, zadržavajući za državu one poslove bez kojih državna celina ne može živeti. Pravedna raspodela finansijskih izvora u srazmeru državnih samoupravnih poslova ima pri tome da onemoguću dvotruko opterećivanje naroda. Konferencija je odredila da jedan naročiti odbor u duhu

tih načela razradi stanovište stranke u svim pojedinostima.

Pri rasmatranju opšte političke situacije konferencija je pretresla i psihološke, narodno-političke, upravne, privredne i socijalne činjenice, koje zajedno čine kompleks pitanja poznat pod imenom hrvatsko pitanje. Duboko uverena da ispravna realna jugoslovenska politika može ukloniti glavne uzroke nezadovoljstva hrvatskog dela našeg naroda, nezadovoljstva, koje počinje da se u drugom obliku, a iz sličnih razloga širi i na druge delove naroda i države, JNS je voljna da podupre svaki ozbiljan pokušaj koji ide za uklanjanjem tih nezadovoljstava, i time za rešenjem i toga hrvatskog pitanja u okviru jugoslovenske unitarističke politike i u skladu sa narodnim i državnim jedinstvom. Svojim pozitivnim radom JNS će i sama doprineti sve što može u tom cilju, i voljna je da se, u tom duhu i na toj osnovi sporazumeva sa svima, koji iskreno žele da se u bratskoj ljubavi i međusobnom poštovanju, a na osnovu pune ravnopravnosti sviđu delova naroda za svagda ukloni ova teška briga našega naroda.

Naročitu pažnju posvetila je konferencija privredno-socijalnom problemu našega naroda. Pridržavajući se načela, da je jugoslovenski seljak glavni hranilac i branilac države, i da može svoju ulogu vršiti samo ako je gospodarski zdrav, JNS smatra zaštitu seljaka u pogledu njegovog prezaduženja, podizanja njegove produkcije, cena i prode poljoprivrednih produkata zajedno od prvenstvenih briga naroda i države. Isto tako zaštita i ostalih radnih slojeva, osobito zanatlije, malog trgovca i radnika, hitna je dužnost koja ne trpi odlaganje. U toj vezi konferencija je pretresala pitanje sredjenja kreditnih odnosa, problem poreskog opterećenja, javnih radova, minimalnih nadnica i posledica sankcija, a i problem sve većeg osiromašavanja javnih i privatnih nameštenika. Usvojeno je načelo da država u svrhu sistematskog i uspešnog rada za oživljenje narodne privrede mora pristupiti izvođenju planskog gospodarstva, i to u saradnji sa predstavnicima sviđu grana naše privrede. Ta saradnja osigurala bi se najbolje uvođenjem u život zakona o Privrednom veću. Neki od pomenutih problema, a pre svega pitanje seljačkih dugova, postala su opća narodna i državna briga i moraju se rešiti ne samo enerličnom intervencijom države, nego i žrtvama celokupnog naroda i države. Naročiti odbor stranke izradiće u podrobnostima konkretno stanovište stranke po pojedinim pitanjima u duhu one narodne solidarnosti, koja jugoslovenskoj misli daje socijalnu sadržinu istinskog narodnog životnog programa.

Sa dubokim žaljenjem konferencija je saslušala referate o progonstvima jugoslovenskih nacionalnih elemenata, čija se akcija protiv razornih snaga u narodu neprikriveno sputava. Ugušuje se reč jugoslovenskih nacionalista u njihovoj odbrani protiv separatizma. Nezakonito se raspuštaju opštine, koje su u rukama pristaša JNS. Sprovode se novi izbori na teroristički način protiv JNS. Cinovništvo, a naročito učitelstvo, premešta se, pa čak i otpušta zbog njegove jugoslovenske orijentacije, a u nekim krajevima osobito zbog njegovog rada u sokolstvu. Onemogućava se rad u narodu čak i parlamentarnim predstavnicima koji propovedaju jugoslovensku ideologiju. Konferencija svečano protestira protiv takvog rada Kraljevske vlade, izjavljujuć svimima žrtvama nacionalne ideje svoju solidarnost, i učiniće sve da ih zaštiti, odnosno da im pribavi zadovoljštinu.

Svi pokušaji da se narod za pozitivnu državnu politiku organizuje mesto u JNS u nekim drugim političkim strankama, a osobito pokušaj oživljenja i pacija u JRZ, ostali su bez stvarnog rezultata. JNS mogu okupiti i doći do izražaja sve pozitivne jugoslovenske snage, bez obzira na staru podvojenost, da je došlo vreme da JNS snažnim korakom istupi iz dosadanjeg svog stava. Snabdevena moćnim oružjem svoga programa i izraženim realnim pogledima na aktuelne probleme naroda i države, sigurna da je u njezinim redovima još uvek okupljena većina ispravnog nacionalnog elementa, svesna svoje istorijske političke misli, JNS je dužna da razvije novu živu političku i organizacionu akciju. Konferencija stranke da treba shodnim merama osigurati što veći aktivitet vodstva stranke i njezinih organa. Odobrila je organizacioni plan, koji će stranci omogućiti da razvije u narodu i u njegovom zakonodavnom predstavništvu što uspešniju delatnost, i prihvatila je predloge za što širu i što uspešniju saradnju svojih organizacija pri vodstvu u sprovođenju političke stranke. Izrazila je svoje jednodušno poverenje predsedniku stranke da potrebnim, hitnim, formalnim odlukama osigura puno aktiviranje strankine delatnosti.

Svima prijateljima, koji su ostali verni organizaciji stranke, a i onima koji su, zabrinuti razvojem prilika u našoj otadžbini, može biti stali na stranu ili čak u najboljoj nameri svoje snage stavili na raspoloženje kojoj drugoj akciji, konferencija upućuje svoj pozdrav i poziv na novu saradnju, duboko uverena da će se u punoj meri pokazati, da JNS nikada nije bila veštačka tvorevina, nego istinska narodna organizacija, nastala iz narodne potrebe i nošenja pravim poverenjem naroda.

Dužnost sviju prijatelja i jednomišljenika stranke jeste da zbijaju svoje redove, učvršćuju organizacije i unose misli i načela stranke u narod. Time će najbolje osigurati saradnju svih jugoslovenskih snaga koje su za konstruktivnu jugoslovensku politiku i koje treba da slome plemenske i verske frontove, i dovedu do pune pobede veliku misao Kralja Ujedinitelja, koji je položio svoj život za nedeljivu privredno i socijalno zdravu, politički sredenu, moćnu i naprednu državu jedinstvenog jugoslovenskog naroda.

Beograd, 15 februara 1936 god.

Prednju rezoluciju Kraljevska vlada nije dopustila da se objavi ni u jednom organu javnosti, bilo

u celini bilo delimično. Dva tri lista mogla su doneti samo pojedina mesta iz nje, i to ne tekstuelno već samo u kratkom izvodu. Dok tako stvar stoji, Ministar šuma i rudnika, g. Đura Janković, na zboru u Osijeku, 16 februara ove godine, s krajnjim cinizmom i nečuvenom drskošću tvrdio je: „Kad su prekjuche videli našu većinu, našu eklatantnu većinu, zaključila su to zasjedanje, ne obavestivši javnost šta su zaključili“.

Kraljevska vlada došla je na vlast s programom, u kome narodne slobode, demokratsko uređenje i parlamentarni sistem zauzimaju prvo mesto. Kako se taj program u praksi sprovodi, najbolje pokazuje ovaj akt cenzure, kojim je javnosti onemogućeno da sazna objektivno i svestrano izlaganje političkih gledišta Jugoslovenske nacionalne stranke, jedne stranke koja je s čašću i korisno po narod upravljala zemljom u najtežim prilikama i koja je brojala milijone članova i birača.

Jedan član Vladeine većine g. V. Čvrkić, u njeno ime, s govornice Narodne skupštine imao je smelosti da kaže kako vlada Dr. Milana Stojadinovića nije dala slobodu štampe da bi se spasli od linča ljudi koji su služili autoritativnom režimu. Ti ljudi, međutim, u istini služili su mudro i državničkoj politici Velikog Kralja, služili verno i odano, jer je ta politika spasla državu od sloma, povratila u njoj mir i red, održavala slogu među plemenima, obezbedila poštovanje zakonitosti i podigla ugled Kraljevine Jugoslavije na strani do najvišeg stepena sjaja i snage.

Molimo Gospodina Predsednika Vlade na nam odgovori:

1) Zašto je cenzura zabranila rezoluciju Jugoslovenske nacionalne stranke? Kako s takvim postupkom dovodi u sklad svoje izjave i izjave Kraljevske Vlade: da je došla na upravu da narodu povрати slobode, na prvom mestu slobodu štampe;

2) Zašto na taj način onemogućava stvaranje i delanje velikih političkih partija, i ako je to u svojim govorima preporučivao, te tako odozgo obezbeduje monopol samo jednoj, svojoj J. R. Z. stranci;

3) Zašto je naredio zabranu objavljivanja ove rezolucije kad je to protivno i ovakvom Zakonu o štampi kako danas važi?

Tražimo prvenstvo za ovu interpelaciju.

17 februara 1936 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Milan Božić, s. r., dr. Kosta Kumanudi, s. r., dr. Svetislav Popović, s. r.; Pavao Matica, s. r.; Šukrija Kurtović, s. r., Jovan Jovanović, s. r.

INTERPELACIJA

Milenka Glišića, narodnog poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta, Ministra trgovine i industrije i Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o izmeni Zakona o radnjama u vezi sa firmom „Bata“ i o zabrani prodaje gumenih opanaka.

GOSPODINE PRETSEDNIČE
i GOSPODO MINISTRI,

Već dosta davno, a naročito u poslednje vreme vidimo iz dnevnih listova, da se na sve strane, širom naše otadžbine, sitne zanatlije: obućari, opančari, pa i manji kožari dižu, bune i protestuju protivu izvesnih stranih firmi, a naročito protivu poznate firme

„Bata“, tražeći od države zaštitu i pomoć, jer su došli u bezizlazan položaj i nalaze se na rubu propasti, zajedno sa svojim porodicama. Ovaj očajan vapaj naših sitnih i bednih zanatlija, njihove nejake dece i mnogobrojnih članova njihovih porodica, čuje se na sve strane i svuda. Ali, nažalost, izgleda, da baš oni, koji su upućeni na to, da štite naše gradanstvo,

naše državljane, sinove ove zemlje, za koju su se oni junački i muški borili, ne vode računa o tom našem malom čoveku, o tom našem malom ali vrednom privredniku i ne čuju njegov očajan vapaj za pomoć i zaštitu. Merodavni gledaju sve to sa nevericom ili ih se ta stvar možda ništa ne tiče, jer verovatno imaju preča i važnija posla do li da se brinu o ovom malom nacionalnom čoveku, o čoveku koji će u danom momentu da bude prvi na braniku naše države i nacije.

Pomenuta firma „Bata“ razgranala je svoje poslovanje po celoj našoj državi, otvarajući filijale po svima većim mestima, pa čak i po selima, čime je doveden u pitanje opstanak kako varoški tako i seoski stalež sitnih zanatlija, jer ovi nisu u stanju da izdrže konkurenciju u cenama sa ovom zloglasnom firmom, nego su prosto osuđeni na konačnu i sigurnu propast.

Sem toga ova je firma uvela u prodaju i gumeni opanak, koji je mnogo jeftiniji nego domaći kožni opanak, ali je u toliko opasniji jer je veoma štetan i opasan po zdravlje onih koji ga nose, što je slučaj sa našim seljacima, jer oni pribegavaju jeftinijoj obući bez obzira na sve ostalo, pa i na samo zdravlje. Ako uzmemo u obzir da je većina našeg stanovništva zemljoradničko, koje baš ovaj opanak najviše nosi, a koje stanovništvo ne može od posledica ove nehigijenske obuće tražiti lekarsku pomoć i banjsko lečenje, to je u velikoj opasnosti zdravlje baš onog velikog dela našeg naroda na kome ova država i počiva, koji sačinjava njen temelj. Da je gumeni opanak štetan po zdravlje onih koji ga svakodnevno po svakom vremenu nose, to je priznao i

sam Sanitetski savet Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, o čemu postoji zvaničan dokument. Da je seljački svet, — koji ovaj opanak najviše nosi — zaista temelj ove države i to je tačno.

Na osnovu toga suviše je i dalje dokazivati da je intervencija nadležnih u ovom pravcu neophodna i nužna, i prirodno bi bilo da je ta ista nadležna vlast povelu računa o tom pitanju i bez ove interpelacije.

Na kraju ovog razlaganja čast mi je umoliti Gospodina Predsednika Ministarskog saveta i g. g. Ministre, da mi u Narodnoj skupštini odgovore sledeće:

1) Da li oni uvidaju svu ozbiljnost položaja u kome se nalaze naše zanatlije i naši mali privrednici, i da li su spremni da im ukažu svoju pomoć i kako?

2) Da li je g. Ministar trgovine i industrije voljan da Zakon o radnjama podvrgne izmeni i dopuni, čime bi se sprečio ubitačan rad stranim firmama, naročito firmi „Bata“ i time zaštitio naš sitan zanatlija?

3) Da li je g. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja spreman da zabrani prodaju gumenih opanaka firmi „Bata“, jer su oni štetni po zdravlje našeg seljačkog naroda?

Molim hitnost za ovu interpelaciju.

Primate, Gospodine Predsedniče i g. g. Ministri, izraz moga osobitog poštovanja.

18 februara 1936 godine
u Beogradu

Milenko Glišić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Sekule Zečevića, narodnog poslanika, na Ministra poljoprivrede o snabdevanju naroda u Srezu nevesinjskom sa semenom jarog ječma i krompira.

GOSPODINE MINISTRE,

Na osnovu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast mi je podneti na Gospodina Ministra poljoprivrede sledeću

INTERPELACIJU

Mojom interpelacijom na Gospodina Ministra građevina još u junu prošle godine tražio sam da se popravkom puteva, koji su upropašćeni od poplave, dade narodu prilika za zaradu, da bi mogao nabaviti hrane i da bi se bar unekoliko otklonila opasnost od gladi, jer je već tada suša bila uzela tolike razmere i znalo se da idemo u susret gladnoj godini.

Mojom nedavnom interpelacijom na Gospodina Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja izneo sam takode očajno stanje naroda Sreza nevesinjskog, koje je u zadnje doba nastupilo i tražio da se hitno izašalje hrana kako bi se otklonila glad koja već hara u srezu.

I pored toga moga predviđanja šta će nas snaći, po ovim mojim interpelacijama nije dovoljno urađeno, tako da je narod usled nestašice hrane bio pri-

siljen da pojede svu zalihu ječma, a krompir mu nije ni rodio, koji je pored ječma njegova najglavnija hrana, tako da mu nije ostalo ništa za seme. Sad je već izvesno da će ostati nezasejani proletnji usevi: ječam i krompir, jer se u tim planinskim krajevima malo seje zimskog useva.

Pitam Vas, Gospodine Miistre:

Jeste si upoznati sa ovakvim prilikama u našim krajevima;

Šta ste uradili i šta mislite preduzeti da narod odmah a najdalje do 15 marta ove godine dobije potrebno seme, bilo kao pomoć od Ministarstva bilo kao pozajmicu preko Pripomoćne zaklade?

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi istim putem odgovorite.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

17 februara 1936 godine
u Beogradu

Sekula Zečević, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dr. Uroša Stajića, narodnog poslanika, na Ministra prosvete o povraćaju gimnazije u Caribrodu.

GOSPODINE MINISTRE,

Caribrod je za bugarske uprave imao svoju gimnaziju još od 1881 godine. Do 1913 godine ta je gimnazija bila trirazredna (progimnazija) — a onda je pretvorena u šestorazrednu. Kada je Caribrodski srez 1920 godine prisajedinjen Jugoslaviji, ova bugarska šestorazredna gimnazija pretvorena je u srpsku šestorazrednu gimnaziju.

Nažalost, ova je gimnazija krajem 1928/29 školske godine ukinuta. Prilikom njenog zatvaranja gimnazija je brojala 250 učenika. Zatvaranje ove gimnazije bilo je motivisano nemanjem dovoljnog broja kvalifikovanih nastavnika. U stvari njeno zatvaranje bilo je posledica opšte redukcije gimnazija.

Prema tome, Caribrod je imao progimnaziju od 1881 do 1913 godine, a šestorazrednu gimnaziju od 1913 do 1929 godine ili ukupno punih 48 godina.

Gimnazija je imala svoju državnu zgradu, nasleđenu od Bugara, 6 učionica, 1 salu za gimnastiku i svečanosti, 5 odeljenja sporednih prostorija i školsko dvorište od 3.000 kv. metara. Danas je u gimnazijsku zgradu smeštena građanska škola.

Inventar gimnazije je i danas na licu mesta. Delimično je obnovljen i popunjen. Jedan deo inventara nalazi se kod Pirotske gimnazije (deo učila i nekoliko predmeta boljeg nameštaja).

Školske 1930/31 godine na mesto ove gimnazije otvorena je građanska škola. Ona danas broji: 4 razreda sa 150 učenika, 1 upravitelja, i 3 nastavnika sa svršenom višom pedagoškom školom, 1 profesora i jednog suplenta sa svršenim filozofskim fakultetom i 1 stručnog učitelja. I pored odličnog nastavnog osoblja građanska škola nije dala željene rezultate, jer nema tradicija, ne uživa povlastice koje uživaju gimnazije, i ne uživa onaj autoritet i uvaženje kod naroda ovoga kraja koje je uživala gimnazija.

Opšta je želja ovoga kraja da se ponova otvori u Caribrodu ako ne šestorazredna, a ono četvororazredna gimnazija.

Opšti razlozi, koji neminovno diktuju ponovno otvaranje ove gimnazije ovi su: Caribrod je mesto koje ima gimnaziju kao svoju pedesetogodišnju tradiciju. Stanovništvo mesta i sreza je privredno pasivno, te ne može svu svoju omladinu uposliti na domu, već je prinudeno da jedan deo omladine šalje u srez radi rada i zarade. Omladina se rado školuje, i to ne sa namerom da dobije službu, već radi obrazovanja. Danas nije retko sresti u Caribrodskim selima veliki broj seljaka sa gimnazijskom spremom, koji su kao obični seljaci ostali na domu, gde obrađuju zemlju, gaje stoku i vrše sve težačke poslove. Gimnazijska sprema je kod njih tradicija i potreba, a gimnazija kao neki narodni univerzitet, koji oni smatraju za ponos i ugled kad svrše. Građanska škola im to ne pruža.

Sem toga Caribrod je granično mesto koje ima veliki broj činovničkih porodica (oko 150) i to mahom bez ikakvog imanja, usled čega su prinudene da svoju decu školuju i šalju u Pirotsku gimnaziju, gde deca ostaju bez roditeljske kontrole i sa oskudnim izdržavanjem.

Pored ovih opštih postoje i specijalni razlozi za ponovno otvaranje gimnazije u Caribrodu. Caribrod sa srezom, do 6 novembra 1920 godine bio je

sastavni deo bugarske teritorije. Do tada, kao što sam rekao, imao je šestorazrednu gimnaziju. Prisajedinjenjem Jugoslaviji Caribrod je privremeno zadržao a potom izgubio tu ustanovu, što iz viših državnih razloga i našeg nacionalnog prestiža nije trebalo da bude.

Jugoslavija, kao zemlja ekonomski jača i kulturno naprednija, ne sme da izgubi tu činjenicu iz vida: da gimnazije vrše vrlo važnu nacionalnu i kulturnu misiju, a specijalno Caribrodski gimnazija koja ima pored toga i ulogu naše nacionalne predstraže.

Gradanska škola, i pored odličnog nastavnog osoblja, ne može vršiti tu misiju.

Naročito ne treba izgubiti iz vida činjenicu, da na dodirnoj graničnoj teritoriji s one strane granice — u Bugarskoj ima 7 progimnazija (Godeč, Kalotina, Komštica, Bukurovci, Dragoman, Nedeljište i Vrapča) i 1 punu gimnaziju u Trnu, koji nije veći od Caribroda.

Budžetski razlozi takode ne mogu biti smetnja otvaranju ove gimnazije, jer:

1) Postoji zgrada i inventar bivše šestorazredne gimnazije;

2) Budžetom građanske škole obezbeđeno je marijalno izdržavanje otvorenih gimnazijskih odeljenja;

3) Budžetom Banske uprave u Nišu obezbeđena je redovna godišnja pomoć od 7 do 10.000 dinara, kojom bi se sumom još bolje obezbedilo izdržavanje novo-otvorene gimnazije do kraja budžetske godine.

Isto tako ni lični rashodi ne mogu biti smetnja otvaranju ove gimnazije, jer u građanskoj školi već postoje dva nastavnika sa fakultetskom spremom, te za ovu budžetsku godinu neće biti potrebe za postavljanjem novih nastavničkih snaga, pošto bi ovi sa nastavnicima građanske škole dopunjavali predmete po strukturama. Nastavnici građanske škole izvršili bi postupnu likvidaciju građanske škole, a na njihova mesta postupno dolazili nastavnici gimnazije.

Prilikom pretresa budžetskih dvanaestina u Finansijskom odboru, kada je bilo govora o budžetu područnog Vam Ministarstva, Vi ste, Gospodine Ministre, obećali da ćete ukazom vratiti nižu gimnaziju Caribrodu. Međutim, Vi ste, Gospodine Ministre, i prošle i ove godine otvorili niže i više gimnazije u mnogim beznačajnim i manjim mestima, gde apsolutno to nikakva potreba nije diktovala, sem partijske, a Caribrodu niste hteli vratiti njegovu gimnaziju, gde je punih 40 godina postojala.

Ja sam Vam po istoj ovoj stvari, prošle godine 15 oktobra, uputio i pitanje na koje mi, nažalost, ni do danas niste odgovoriti. Ja neću da ulazim u motive koji su Vas za to rukovodili, ali hoću da Vam skrenem pažnju i kao pretstavnik toga kraja, koji odlično poznaje prilike u njemu, i kao Jugosloven, da ste time našoj nacionalnoj stvari i prestižu naše države naneli kod ovog naroda i preko granice veliku štetu.

Taj je srez i ekonomski i kulturno potpuno zanemaren. Briga o njegovom nacionalnom prosvetivanju poverena je policiji i žandarmima. Zbog toga, što se za napredak njegov ništa ne čini, narod ovoga

sreza ima utisak da je Jugoslovenska vlast u njemu privremena, okupatorska. Koliko se malo vodi računa o prosvetnim prilikama ovoga sreza najbolji je dokaz, pored ukidanja gimnazija i taj: što već tri godine stoje nekoliko školskih zgrada nedovršenih, i ako za njihovo dovršenje nije potrebna velika suma, i što već nekoliko škola sa devet odeljenja od početka školske godine ne rade, jer Ministarstvo prosvete još nije stiglo da postavi učitelje na upražnjena mesta, i ako sam za to i kod Načelnika za Osnovnu nastavu i kod samog Gospodina Ministra toliko puta intervenisao i molio.

Pobuden svim ovim, i rukovoden razlozima koje sam napred izneo, ja Vam, Gospodine Ministre, upućujem ovu interpelaciju, koja je u stvari obnovljeno pitanje koje sam Vam po istoj stvari 18 oktobra prošle godine uputio, a na koje Vi ni do danas niste smatrali za potrebno da mi odgovorite, — i molim da mi u najkraćem roku na istu odgovorite.

INTERPELACIJA

Dr. Uroša Stajića, narodnog poslanika na Ministra građevina o izgradnji puteva u Srezu caribrodskom

GOSPODINE MINISTRE,

Caribrodski srez spada u krajeve koji nemaju puteva. Jedan skoro prosečen put Caribrod—Vidlič—Visoko, koji treba da vezuje Caribrod i usputna sela sa starim putem Piroć—Visoko Ržana—bugarska granica, na mnogim mestima je nedovršen, i stoga za kolski saobraćaj teško upotrebljiv.

Drugi deo sreza t.zv. Trnski kraj uopšte nema puta. Stari put, koji vezuje Caribrod—Trn, neupotrebljiv je jer ide samom ivicom granice, i samo do sela D. Nevlje. Njime se može proći samo danju i uz naročitu dozvolu pogranične straže. Tim putem mogu se služiti samo dva tri usputna sela (Slivnica, Verzar i D. Nevlje). Sva ostala sela u zaleđini toga kraja, između bugarske granice i reke Jerme, niti se mogu služiti tim putem, niti imaju drugoga puta, sem konjskih staza, koje su zimi, kad zaveju snegovi i kad okiži, potpuno neprohodne. Ovaj trnski deo sreza zbog nedostatka jednog glavnog kolskog puta, koji bi ga presecao, trpi neobično mnogo jer preko 12 sela i zaseoka lišeni su normalnog saobraćaja i gotovo potpuno otsečeni od obližnjih tržišta u Caribrodu i Piroću. Tamošnji zemljoradnici niti mogu što oterati, niti što doterati sa dotičnih tržišta.

Smatram da je nepotrebno da iznosim važnost i značaj dobrih puteva i zgodnih saobraćajnih veza za privredni i kulturni napredak jednoga kraja. Za Caribrodski srez specijalne prilike diktuju da se tom pitanju posveti naročita pažnja.

1) Caribrodski srez je granični srez, koji ne samo iz privrednih već i iz vojničkih razloga treba da ima dobre puteve. Ovo u toliko pre što su na suprotnoj — bugarskoj — strani, izgrađeni odlični putevi koji vode granici i jedan odlični šose, koji ide paralelno sa granicom duž celog Caribrodskog sreza.

2) Od dana prisajedinjenja ovog sreza našoj državi, a to je za punih 17 godina za privredni i

1) Smatrate li da je naš nacionalni interes i interes prestiža naše države, da se u ovom srezu prosvetnim prilikama veća pažnja obrati?

2) Hoćete li Caribrodu vratiti gimnaziju, koju je on imao punih 48 godina, i to ako ne punu, a ono polugimnaziju?

3) Hoćete li to učiniti u ovoj godini, pošto se tome ne protive, kao što sam napred izneo, nikakvi razlozi, pa ni finansijski?

S obzirom na važnost ovog pitanja tražim hitnost za ovu interpelaciju.

22 februara 1936 godine
u Beogradu

Dr. Uroš M. Stajić, s. r.
narodni poslanik

kulturni napredak njegov naša država gotovo ništa nije učinila. Šta više srez je izgubio izvesne kulturne ustanove, koje je od ranije bugarske uprave nasleđio. Takav je slučaj sa Caribrodskom gimnazijom koja je u Caribrodu postojala još od 1881 i ukinuta 1929 godine.

3) Zbog toga što se za napredak ovoga kraja dosada vrlo malo uradilo, narod ovoga sreza ima utisak da je od države zanemaren, ili da je privremeno okupiran; i najzad

4) Okolnost, da pogranična oblast bugarska danas ima i bolje puteve i veći broj narodnih škola, i nekih sedam progimnazija po selima i višu Gimnaziju u Trnu, kao i druge kulturne i privredne ustanove koje Caribrodski srez nema, zbog čega naš nacionalni i državni prestiž u očima ovoga naroda znatno trpi, mislim da je za svakoga pa i za Vas, Gospodine Ministre, dovoljno jasno.

Iz tih razloga čast mi je uputiti Vam ovu interpelaciju, za koju tražim odgovor u najkraćem vremenu.

1) Smatrate li, s obzirom na iznete činjenice, da su putevi u Caribrodskom srezu neophodno potrebni?

2) Hoćete li staviti potrebna sretstva i kad da se dovrši put Caribrod—Vidlič—Visoka Ržana?

3) Hoćete li staviti sretstva i kad da se izradi put koji će vezivati trnski deo Caribrodskog sreza sa Caribrodom?

4) Hoćete li staviti sretstva i kad da se trnski deo Caribrodskog sreza veže sa putem Piroć—Lužnički srez?

Za ovu interpelaciju tražim hitnost.

22 februara 1936 god.
Beograd

Dr. Uroš M. Stajić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Albina Komana, narodnega poslanca, in tovarišev na Ministra saobračaja Gospoda Dr. Mehmeda Spaha, radi zaposlitve progovnih delavcev

GOSPOD MINISTER!

Na tisoče progovnih delavcev bilo je te dni obveščenih, da bodo morali ostati do konca meseca marca 30 (trideset) dni na brezplačnem dopustu. Pri skromnih mezdah od 18—30 dinarjev dnevno z vsakovernimi odtegljaji komaj hranijo sebe in svoje družine, ako so vse dni v mesecu zaposleni.

Z uvedbo brezplačnih dopustov pa so z družinami vred prepuščeni stradanju. Kajti z 200—400 dinarjev mesečnih prejemkov je izključeno delavskim družinam živeti.

Velika ovira za popolno zaposlitev progovnih delavcev je poleg splošnih premajhnih kreditov tudi dejstvo, da se krediti za mezde in material nahajajo v skupni postavki budžeta Ministrstva saobračaja. Običajno je, da se nakupi večjo količino materiala, vsled česar zmanjka denarja za delavske mezde.

Zato bi bilo nujno potrebno v budžetu Ministrstva saobračaja deliti postavke za mezde in za material. Istočasno bi trebalo povišati kredit za mezde najmanj za dva milijona dinarjev.

Z ozirom na to čast mi je vprašati Vas, Gospod Minister, kaj mislite ukreniti v pogledu zaposlitve progovnih delavcev in Vas prosim, da mi izvolite odgovoriti ustmeno v Narodni skupščini na prvi prihodnji seji sledeče:

1) Ali ste pripravljeni v bodočem proračunu Ministrstva saobračaja oddeliti postavko za delavske mezde od postavke za nabavo materiala?

2) Ali ste pripravljeni povišati postavko za delavske mezde za najmanj dva milijona dinarjev, da bi se moglo polno zaposliti progovne delavce?

Izvolite sprejeti, Gospod Minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

19 februara 1936
Beograd

Narodni poslanec:

Koman Albin, s. r.; Milan Mravlje, s. r.; Pleskovič Rudolf, s. r.; Stanko Hočevar, s. r.

33350